

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૯૯૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨-૧૧૩ની કુંચી

વિષય ૬-૬

સ્વર્ગીની કુંચી.

લખનાર

વૈદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઠીઆર.

ચોરવાડકર.

(સંસારમાં સ્વર્ગ, સ્વર્ગનું વિમાન, સ્વર્ગનો ખાખનો, સ્ત્રીઓનું સ્વર્ગ, સાચું સ્વર્ગ, પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ, છત્વાદિના લેખક.)

હરે રામ હરે રામ રામ રામ હરે હરે,
હરે કૃષ્ણ હરે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ હરે હરે.

આવૃત્તિ બીજી. પ્રત ૨૦૦૦.

અમદાવાદ

“ વિજય પ્રવર્તક ” પ્રેસમાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૬૩.

સને ૧૯૦૭.

કિંમત રૂપિયા એક.

આ પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું:—

જેદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઠીઆર, મુંબાઇ—હનુમાનગણી.
 ઠા. વસનજી પરમાણુંદ આહેવાળા બુકસેલર. ઠેકાણું નરનારાયણના
 મંદિરના દરવાજા પાસે કાલજાદેવી રોડ. મુંબાઇ. તથા મુંબાઇના બી.
 જી. જાણીતા બુકસેલરો પાસેથી મળશે.

૧૮૮૮
 ગ્રંથાલય
 ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
 અમદાવાદ
 ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
 ૪-૨૬

“આ પુસ્તક રજીસ્ટર કરાવેલું છે.”

1407

87

ॐ

નારાયણ

નારાયણ

નારાયણ,

અર્પણપત્રિકા.

હું

પ્રભુ,

તમે એક

છો, અખંડ છો,

અનંત છો, વ્યાપક છો,

નિર્વિકાર છો, સર્વાધાર છો,

સકળ વિશ્વના સ્વામી છો, અને

સર્વ શક્તિમાન છો. તમે સર્વ ગુણના

નિધિ છો, તમે દયાના સાગર છો, અને

તમે અધમ ઉદ્ધારણ છો. તમારો મહિમા અ-

ગાધ છે, તમારું હાથપણ અપાર છે, તમે રાજાઓના

રાજા તથા દેવોના પણ દેવ છો, અને તમારી અકળ

ગતિનો કેઈ પાર પામી શકતું નથી. હું મહા મંગ-

ળકારી અખંડ સન્નિધાનંદ પરમ કૃપાળુ પવિત્ર

પિતા મહાન ઇશ્વર ! તમારા એવા ગુણોને

મહોદાઢમાં મહાઈ મન લય કરવા માટે,

તમારી સત્ય સેવા કરવાને ખાતર

શુદ્ધ અંતઃકરણના પ્રેમથી મા-

નપુર્વક હજારો હજારવાર

દંડવત સાથે આ

પુસ્તક આપ-

ને અર્પણ

કરું

હું.

આપનો દાસાનુદાસ

અમૃતલાલ સુંદરજી.

પેહેલી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

આ શું ! સ્વર્ગની કુંચી ? હા, સ્વર્ગની કુંચી. બેશક સ્વર્ગની કુંચી એ બહુ મોટું નામ છે અને બહુ ઉત્તમ નામ છે. સૌ લોકો કુદરતી રીતેજ એમ ઇચ્છે છે કે, અમોને “સ્વર્ગની કુંચી” મળી જાય તો સાફ. માટે હવે આપણે એ જાણવું જોઈએ કે, સ્વર્ગની કુંચી એટલે શું ? અમોને તો આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રોની મારફત એક મહાન ભક્તરાજ મહારાજે એમ શીખવેલું છે કે,

ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ પ્રહાર્પણ વિધિથી રૂઢી રીતે દુનિયાંદારીની પોતાની ફરજે બજાવવી, પોતાના ધર્મના ઉત્તમ નિયમો સમજવા, સમજાવવા તથા પાળવા, સર્વશક્તિમાન અનંત પ્રહ્લાંડના નાથનાં મહામંગળકારી પવિત્ર નામનું જેમ બને તેમ વધારે સ્મરણ કરવું, દરરોજ ઇશ્વરપ્રાર્થના કરી આપણા અપરાધોની ખુદા દિલે નમ્રતા પૂર્વક પ્રભુની માફી માગવી, આપણા ભાઈબંધોને આપણા આત્મા તુલ્ય ગણી તેમની ભૂલો માફ કરવાની તથા સુધારવાની કાળજી રાખવી, મન વચન કે કર્મથી કોઈ પણ જાતનું પાપ નહીં થઈ જાય તેની સંભાળ રાખવી, સત્સંગમાં પ્રેમ રાખવો ને હરિજન ઉપર હેત રાખવું, મોત તથા ધર્મ રાજના ઇનસાફને યાદ કરી મોજ-મજાની વૃત્તિને કાળુમાં રાખી દુનિયાંદારીની આસક્તિ ઓછી રાખવી, પૂર્ણ શ્રદ્ધાથી ભક્તિમાર્ગ કે જ્ઞાનમાર્ગમાં લાગી જઈ ઇશ્વરી રસ્તામાં આવી જવું, જેમ બને તેમ અંતરમાંથી ચોખ્ખા થઈ દુનિયાંમાં સત્ય ધર્મ વધે એવાં કામો કરવાં, આપણું હૃદય ભગવદ્ આવેશથી ભરેલું રાખવું, અને તનથી, મનથી ને ધનથી તથા સન, વચન ને કર્મથી જ્યારે બને ત્યારે અને જેટલો બને એટલો પરમાર્થ કરવો, તથા સદા સર્વદા સર્વ ઠેકાણે મહાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામનો જયજયકાર થઈ રહે એમ વર્તવું તેનું નામ “સ્વર્ગની કુંચી” છે. એ શિવાય એ કરતાં

વધારે સારી બીજી કોઇ સ્વર્ગની કુંચી અમે જાણતા નથી. એટલે આ “સ્વર્ગની કુંચી”માં ઉપર વર્ણવેલું તે જાતનુંજ જ્ઞાન આપવામાં આવેલું છે.

આ પુસ્તકમાં જે દાખલાઓ છે તે એક મહાન ભક્તરાજનીજ પ્રસાદી છે. “૧ એ ભક્તરાજ તરફથી મને જે દાખલા મળેલા છે તે સાદા, સહેલા, અને હીંદુ ધર્મને ખરાબર લાગુ પડે તેવા, તથા મંદિરોમાં છુટથી બોલી શકાય તેવા હતા, પણ મેં તેમાં જમાનાને અનુસરતા છુટાપણાના વિચારો લેજેલા છે, એટલે એ દાખલામાંથી કોઇ ફટકો જે જરા વધારે સ્ટ્રાંગ લાગે તો એ મારી તરફનોજ અંતરની લાગણીનો કડવો ટાઝ છે એમ સમજવું.”

“આ પુસ્તકમાં જે કવિતા તથા પદો આવેલાં તે એક ભક્તમંડળમાં પ્રસંગોપાત સ્ત્રી પુરુષો ગાતાં હતાં તેમાંથી લીધેલાં છે, એટલે કોઇ કોઇ ઠેકાણે તેમાં ભૂલો હોય એ બનવા જોઈ છે. એ કવિતા તથા પદોના મૂળ કર્તા, તેને છપાવનારાઓ, તથા અમને એ લખાવનારા સજ્જનોનાં હું માનપૂર્વક ઉપકાર માનું છું.” એ પદો તથા ભજનો અમે હરિજનોને મ્હોડેથી સાંભળીને લખીએ છીએ, એટલે જે પુસ્તકમાં તે છપાયાં હોય તે પુસ્તકોની અમોને ખબર ન હોવાથી તેનાં નામ અમે આપી શકતા નથી. આ ગ્રંથની શરૂઆતમાં જે પદો છે તે ચારવાડ વહીવટી ખાતાના દફતરી રા. રા. ત્રંચકરાય વિકુલજી એ મને આપેલાં છે, અને માંગરોળવાળા ભક્તરાજ અનંતપ્રસાદ ત્રિકમલાલ વૈષ્ણવે પોતાનાં બનાવેલાં પદો લેવાની મને રજા આપી છે માટે હું તે બંને સાહેબોનો ઉપકાર માનું છું.

“આ પુસ્તકનાં સાંકળિયાંમાં ઘણા દાખલા બાંધે ત્રણ ત્રણ મથાળાં નીચે આવેલા છે; જેમ કે, એકજ દાખલો ભક્તિના પેટામાં, સત્સંગના પેટામાં અને ઇશ્વરના મથાળાં

નીચે પણ આવેલો હોય છે. એ કાંઈ ભૂલથી નહીં પણ ખાસ એવી ગોઠવણ કરવામાં આવેલી છે, કારણ કે, એ દરેક વિષયમાં તે દાખલો લાગુ પડી શકે તેમ હોય છે. ” ૧

આ પુસ્તક છપાવીને પ્રજાની હજુરમાં મૂકી શકું છું તેનું માન શેઠ દામોદર લખમીદાસ ખીમજીને ઘટે છે; કારણ કે તેઓ સાહેબની કીંમતી મદદથી મને પુસ્તકો લખવામાં તથા છપાવવામાં બહુ સગવડતા થયેલી છે, એટલુંજ નહીં પણ કહેવાને ખુશાલી ઉપજે છે કે, લોકો પણ “ સંસારમાં સ્વર્ગ, ” “ સ્વર્ગનું વિમાન, ” અને “ સ્વર્ગની કુંચી ” નો બહુ સારો લાભ લેય છે, માટે તેઓ સાહેબનો માનપૂર્વક ઉપકાર માનું છું.

છેવટ વાંચનાર લાઇ એહેનોને વિનંતિ કરવાની કે, જો આ પુસ્તક વારંવાર વાંચશો તો પવિત્ર ધર્મની રૂડી ફરજો સેહેલાઈથી બજાવી શકશો, દુનિયાંદારીની જંગળ વચ્ચે પણ શાંતિથી રહી શકશો, પાપથી બચી શકશો, લગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ શકશો, અને પ્રભુપરાયણ હૃદયી ગાળી શકશો, એટલુંજ નહીં પણ મરતી વખત દિલાસો મેળવી શકશો, અને જો પવિત્ર હૃદયથી “ સ્વર્ગની કુંચી ” માં બતાવેલા નિયમો પાળો તો ઇશ્વર કૃપાથી આ “ સ્વર્ગની કુંચી ” ખરેખરાં સ્વર્ગની સાચી કુંચીરૂપજ થઈ પડે તેમ છે, માટે આ પુસ્તક ફરી ફરીથી વાંચવાની અને તેના નિયમો પાળવાની એટલે કે આપણાં આચરણો સુધારવાની અમે મજબુત લલામણ કરીએ છીએ, અને આ “ સ્વર્ગની કુંચી ” ખરેખરાં સ્વર્ગની કુંચી રૂપજ થઈ પડે એમ અમે જીગરથી ઇચ્છીએ છીએ.

તા. ૩૦-૪-૧૯૦૩

મુંબાઈ, હનુમાન ગઢી.

વૈદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઢીઆર.

ચોરવાડકર.

બીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

“સ્વર્ગની કુંચી” માટે જે હકીકતો જણાવવાની જરૂર હતી તે પહેલી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવનામાં જણાવેલી છે, અને એ પ્રસ્તાવના પણ આ પુસ્તકમાં દાખલ કરેલી છે, એટલે એ બાબતમાં કંઈ ખાસ નવું કહેવાનું નથી, પણ આ પ્રસ્તાવનામાં મારા સંતોષને ખાતર મારે કહેવું જોઈએ કે,

“સ્વર્ગની કુંચી”ની પહેલી આવૃત્તિનાં બે હજાર પુસ્તકો ત્રણ વરસમાં ખપી ગયાં છે અને હજી પણ એની બહુ માગણી થાય છે, એટલુંજ નહીં પણ ઘણાં કુટુંબોમાં એ પુસ્તક હમેશાં વંચાય છે. ઘણીએ સત્સંગની મંડળીઓમાં એ પુસ્તક હમેશાં વંચાય છે, ઘણાએ સાધુઓમાં હોંશે હોંશે વંચાય છે, અને બીજા ધર્મવાળા લોકો પણ એ પુસ્તક માટે બહુ ઉચ્ચ વિચારો ધરાવે છે; એટલુંજ નહીં પણ “સ્વર્ગની કુંચી” “સ્વર્ગનું વિમાન,” “સ્વર્ગનો ખજાનો” તથા “સંસારમાં સ્વર્ગ” એ પુસ્તકો વાંચવાથી કેટલાંક માણસોનાં ચરિત્ર સુધરી ગયાં છે અને કેટલાંક માણસોની ભૂંદગી સુધરી ગઈ છે. આ બધી વાતો એ પુસ્તકોનાં વખાણના મારી ઉપર જે સેંકડો કાગળો આવે છે તથા રૂબરૂ માણસો મળે છે તે ઉપરથી જાણીને મને બહુ આનંદ થાય છે. કારણ કે કોઈ પણ માણસની ભૂંદગી સુધારવામાં, કોઈ પણ માણસને સાચું જ્ઞાન સમજાવવામાં, કોઈ પણ માણસના વિકારો ઓછા કરવામાં, કોઈ પણ માણસને અંતરનો દિલાસો આપવામાં, કોઈ પણ માણસને ખરાબ રસ્તે જતો બચાવવામાં, કોઈ પણ માણસના દિલમાં ભક્તિનાં બી રોપવામાં, કોઈ પણ માણસને ઇશ્વરનો મહિમા સમજાવવામાં અને કોઈ પણ માણસને મનમાં દુઃખોમાંથી છોડાવવામાં જે માફ લખાણ ઉપયોગી થઈ શકતું હોય તો એ કરતાં વધારે આનંદ બીજો કયો ? માટે “સ્વર્ગની

કુંચી ” આવી અસર કરી શકે છે એમ જાણીને મને બહુ આનંદ થાય છે; અને જેમ જેમ લોકો તેનો વધારે લાભ લેય તેમ તેમ હું મારી મેહેનત સફળ થએલી સમજું છું.

આ પુસ્તકની પેહેલી આવૃત્તિ છપાવવાનું માન શેઠ દા. મોદર લખમીદાસ ખીમજી જે. પી. ને મળ્યું હતું તેમજ આ ખીજી આવૃત્તિ છપાવવાનું માન પણ તેઓ સાહેબનેજ ઘટે છે. શેઠ દા.મોદરભાઈ મારાં પુસ્તકો છપાવવામાં મને બહુ મદદ કરે છે માટે તેઓ સાહેબનો માનપૂર્વક ઉપકાર માનું છું.

આ ખીજી આવૃત્તિમાં ઘણાંએ નવાં પદો “ શ્રી ભજન સાગરમાંથી દાખલ કરેલાં છે તથા “ ઇશ્વર પ્રાર્થના અથવા ભગવાન સાથે વાતો કરવાની રીતિ ” એ પુસ્તક દાખલ કરેલું છે ને કાગળો પણ સ્વદેશી વાપરેલા છે તેથી પેહેલી આવૃત્તિ કરતાં આ પુસ્તક મોટું થયું છે છતાં પણ ઘણા લોકો લાભ લઈ તેની કીંમત માત્ર એક રૂપિયોજ રાખેલી છે. હજી એ કરતાં પણ ઓછી કીંમત રાખવા અને બની શકે તો કાંઈ પણ નફો લીધા વિના પડી કીંમતે પુસ્તકો આપવા મારો વિચાર છે પણ હજી એવાં સાધનો નથી તેથી લાચાર છું.

સુંબાઈ હનુમાનગદ્દી.

વૈદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઢીઆર.

ચોરવાડકર.

સાંકળીયું.

આખત તથા દાખલાનો નંબર.

૧. ઈશ્વર વિષે.

૧, ૪, ૯, ૧૫, ૧૮, ૨૨, ૨૩, ૨૬; ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦,
૩૫, ૪૪, ૬૦, ૬૧, ૬૫, ૬૯, ૭૭, ૮૨, ૮૩, ૮૪. ૧૦૬,
૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૨૨, ૧૨૭, ૧૨૦,
૧૬૦, ૧૬૧, ૧૬૨, ૧૬૪, ૧૬૭, ૧૬૮, ૧૭૧, ૧૭૪,
૧૭૫, ૧૮૯, ૨૦૫, ૨૦૮, ૨૧૧.

૨. ઈશ્વરનાં નામ આહ્વાત્મ્ય વિષે.

૩૨, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૧૪૩, ૧૭૮, ૧૯૧.

૩. પ્રભુપ્રેમ વિષે.

૫૮, ૮૦, ૮૧, ૮૮, ૮૯, ૧૨૫, ૧૪૦, ૧૪૩, ૧૫૦, ૧૫૬,
૧૬૦, ૧૬૧, ૧૬૪, ૧૬૫, ૧૬૬, ૨૦૭.

૪. ભગવત્સેવા તથા ભક્તિ વિષે.

૧, ૪, ૧૯. ૧૨૮, ૧૩૯, ૧૪૦, ૧૪૩, ૧૫૦, ૧૬૦, ૧૬૭,
૧૬૮, ૧૭૦, ૧૭૧, ૨૦૧, ૨૦૬, ૨૦૯, ૨૧૦.

૫. ભગવદ્ ઈચ્છાને આધીન થવાની જરૂર વિષે.

૨, ૩, ૨૦, ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૩૯, ૪૦, ૪૫, ૪૬, ૫૯, ૬૦,
૭૧, ૭૪, ૭૫, ૮૦, ૮૧, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૧૦૭,
૧૨૦, ૧૨૧, ૧૪૮, ૧૪૯, ૧૫૭, ૧૫૮, ૧૫૯, ૧૬૪.

૬. પરમાર્થ વિષે.

૬, ૧૬, ૪૫, ૪૭, ૫૮, ૭૨, ૯૦, ૯૧, ૧૪૪, ૧૪૫, ૧૫૧,
૧૬૯, ૧૮૨, ૧૮૪.

૭. હરિજનો, સંતો, ભગતો, સાધુઓ, વૈષ્ણવો વિષે.

૧૩, ૧૬, ૩૧, ૩૨, ૫૯, ૬૪, ૧૦૨, ૧૦૫, ૧૧૬, ૧૧૭,
૧૩૭, ૧૩૮, ૧૪૬, ૧૮૮.

૮. સત્સંગ વિષે.

૭, ૪૧, ૪૨, ૧૦૪, ૧૩૧, ૧૪૨, ૧૮૮.

૯. માળા ફેરવવા વિષે.

૫૨, ૮૯, ૧૧૮, ૧૭૯, ૧૮૦.

૧૦. આપણાં આચરણો સુધારવા વિષે.

૮, ૧૦, ૧૧, ૧૯, ૨૮, ૩૮, ૩૯, ૪૭, ૪૮, ૬૦, ૬૧,
૬૨, ૬૩, ૬૪, ૭૦, ૮૭, ૯૪, ૧૦૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૫,

૧૫૦, ૧૫૫, ૧૬૪, ૧૭૩, ૧૮૭, ૧૯૨, ૨૦૪, ૨૧૨.

૧૧. ૧વચ્ચાસ વિષે.

૩૫, ૩૬, ૩૭, ૯૬, ૧૪૬, ૧૫૪, ૧૫૬, ૧૬૨.

૧૨. શ્રવણ વિષે.

૧૦૯, ૧૪૭.

૧૩. ધ્યાન વિષે.

૧૧૯.

૧૪. પ્રજ્ઞાનાં મંદિરોમાં જવા વિષે.

૧૭૬, ૧૭૭, ૧૮૫, ૧૮૬.

૧૫. ગુરૂ વિષે.

૧૦૮, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૩૪, ૧૯૧, ૨૦૨.

૧૬. માઆપ તથા છોકરાંઓની ફરજો વિષે.

૧૭, ૧૭, ૬૮.

૧૭. જલદી કરો.

૧૧, ૮૫, ૯૧, ૯૨, ૧૦૧, ૧૫૩, ૧૭૨, ૨૦૧.

૧૮. વૈરાગ્ય તથા જગતનાં મિથ્યાપણાં વિષે.

૧૨, ૧૪, ૪૩, ૬૮, ૭૦, ૭૨, ૭૩, ૮૫, ૮૬, ૯૨, ૧૦૦, ૧૪૧, ૧૯૨, ૨૦૩, ૨૧૦.

૧૯. જુદા જુદા મત પંથ તથા ધર્મો વિષે.

૮૮, ૯૩, ૧૦૩, ૧૨૬, ૧૩૭, ૧૪૯, ૧૫૫, ૧૬૩, ૧૮૩,

૨૦. લોભ વિષે.

૩૩, ૪૩, ૫૦, ૬૬, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૫૨, ૧૯૭.

૨૧. અભિમાન વિષે.

૪૦, ૪૩, ૧૨૦, ૧૯૬, ૨૧૪.

૨૨. વ્યભિચાર તથા પતિવ્રતપણા વિષે.

૭૮, ૭૯, ૧૧૩, ૧૨૯, ૧૩૨, ૧૯૮.

૨૩. પરનિંદા તથા અદેખાઇ વિષે.

૧૦૦, ૧૦૨, ૧૧૬, ૧૨૫, ૧૯૯.

૨૪. ચોરી વિષે.

૧૯૦.

૨૫. સદ્ગુણ દુર્ગુણ

૧૯૫, ૧૯૬, ૧૯૭, ૧૯૮, ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૧૩.

૨૬. પાપ વિષે.

૫, ૩૦, ૩૪, ૪૪, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૬૩, ૬૬, ૬૭, ૧૧૪, ૧૩૫, ૨૧૨, ૨૧૩.

મહાન ભક્તરાજ પ્રદ્ધાદજી પોતાના પિતાજીને કહે છે કે,
(રામ કથાણ.)

મુંને વહાલું વહાલું વહાલું દાદા રામજીનું નામ,
મહારે અવર વિદ્યાતણું નથી કાંઈ કામ. મુંને વહાલું
મારે માધવ કૃષ્ણ મુકુંદ મુરાર,
ભજું મધુસૂદન કેશવ કીરતાર. મુંને વહાલું
મારે દામોદર અવિનાશીરે અનંત,
મારે ભજવો છે ભક્તવત્સલ ભગવંત. મુંને વહાલું
મારે પુરૂષોત્તમ પરબ્રહ્મ વાસુદેવ,
મુખ ભૂધર ભજવાની પડી બહુ ટેવ. મુંને વહાલું
હુંતો રૂદેમાંડે લખી રાખું રામ ગોવિંદ,
વળી તન મન ધન મારે સન્નિધદાનંદ. મુંને વહાલું
મારે શ્રવણે શ્રીરામજીનું રામજીનું જ્ઞાન,
મારે રામજીનું સમરણ રામજીનું ધ્યાન. મુંને વહાલું
મારે વિષ્ણુંનું વંદન સેવન શ્રીરામ,
મારે ધરમને કરમને સાચો સુંદર શ્યામ. મુંને વહાલું
હું તો સદાને સરવદા શ્રીહરિ કેરે શરણ,
કીધું આપ સમરપણ પ્રભુજીને ચરણ. મુંને વહાલું
મારે ધરણીધર પર હઠ વિશ્વાસ,
હું તો જનમ જનમ થકી દેવકેરો દાસ. મુંને વહાલું
મારે નિરધનનું ધન સારંગપાણ,
મારા મંદિરમાં જો તે જડી મોતીડાંની ખાણ. મુંને વહાલું
હુંતો મૂકું નહીં મુખ થકી વિષ્ણુના વખાણ,
હું તો પૂરે પ્રેમે ભજયા કરું પુરૂષ પુરાણ. મુંને વહાલું
હું તો વિદ્યા તણું તત્ત્વ તપાસું રૂડી રીત,
ચારે વેદ વસોણામાં વિષ્ણુ નવનીત. મુંને વહાલું
એવા જુગજીવન ત્રિભૂવન ત્રાણ,
કોણ સિંધુમાંડે કુદી પડે મેલી મોટાં વહાણ. મુંને વહાલું
(પ્રદ્ધાદ આખ્યાનમાંથી.)

ॐ स्वर्गनी कुन्धी.

૧-એક સારું શાક ખાતાં આપણને કેટલી બધી મજા
પડે છે ? ત્યારે અખંડ આનંદરૂપી હરિ-
રસમાં કેટલી બધી મજા હશે
એ ખ્યાલ તો કરો.

આહા! આજે તો કાંઈ કુરલીની ભાણ બનીતી ? એના
સ્વાદની કાંઈ વાતજ ન પુછો. નવી નવી કુણી કુણી ભાણ, ને
માંડી લીંબુ નીચોયું હતું તેથી એવી બની હતી કે જાણે આં-
બાપુરીને પણ ભૂલી જઈએ. એ સ્વાદ તો દાઢમાંજ રહી ગયો
છે. ત્યારે બીજી બાઈએ કહ્યું કે, આજે તો અમારી કબુએ એવી
કઢી વધારી હતી કે આખું ફળીયું ધમધમી રહ્યું હતું. શું એના
સ્વાદની વાત ? જાણે આંગળાંજ ચાટ્યા કરીએ. હજી પણ એ
સુગંધ મારા નાકમાંથી ગઈ નથી. એ સાંભળીને ત્રીજા એક જ-
ણે કહ્યું કે, અમારે ત્યાં આજે એક ઠેકાણેથી ગોળ ફેરી આવી-
તી, પણ શું તેનો સ્વાદ ? એ તો ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ. ભલા-
માણસ બદામી હલવો તો એની પાસે કાંઈ બીસાતમાંજ નહીં.
જાણે એકલી એ ગોળ ફેરીજ ખાયા કરીએ. ઘણી જાતનાં અથા-
ણાં ખાધાં પણ એવી લેહેઝત ક્યાંઈ ન દેખી. ત્યારે ચોથાએ
કહ્યું કે અમારે ત્યાં હમણાં પાપડ બનાવ્યા છે તેની શું વાત
કરું ? એ પાપડ જ્યારે શેકાય ત્યારે તેમાંથી એવી ભલક છુટે
કે પાંચમા માળ સુધી આખી ચાલીમાં સુગંધી ફેલાઈ જાય. ને
એની ભલકથીજ મગજ તર થઈ જાય. એ પાપડ મોઢામાં મુક-
તાં પેહેલાં તો ફેલવા ફેલવા થઈ જાય. એના એ બનાવવા વા-

ળાં, ને એનો એ મસાલો પણ એવા પાપક અગાઉ કોઈ દીવ-
સ બન્યા નહોતા. આની તો કાંઈ ખુબીજ ચોર છે, અમારા
પાપક તમને ન બપો એટલે કાંઈ ઉપાય નહીં, બાકી એતો
બાવા જેવા છે.

ભાઈઓ ? આવી રીતે આપણે અને આપણાં પાટોશીઓ
પ્રસંગોપાત વાતો કરીએ છીએ, અને શાકભાજી તથા અથા-
ણાના સ્વાદનાં વખાણ કર્યા કરીએ છીએ, પણ વિચાર તો કરો
કે એ બધા સ્વાદોનો જે બનાવનારો છે અને જેણે આપણને એ
સ્વાદો સમજવા માટે ઇન્દ્રીઓ, મન, બુદ્ધિ, તથા ગ્રંથગી આપી
છે તે સર્વ શક્તિમાન આદિ અંતરહીત આનંદ સ્વરૂપ મહાન-
પ્રભુની ભક્તિનો-પ્રભુની સેવાનો-પ્રભુનાં સ્મરણનો-પ્રભુને અર્થ
ગરીબોને આપવાનો-જ્યાં પ્રભુનો મહિમા ગવાઈ રહ્યો હોય
એવા હરિજનોના સત્સંગનો અને સ્વર્ગનો આનંદ કેટલો બધો
મોટો તથા કેવો અલૌકિક હશે એ વિચાર તો કરો. સ્વર્ગ ? કે
જ્યાં ઇંદ્રની અપ્સરાઓ નાચી રહી છે, જેના ગુણના ગંધર્વો
ગાન કરી રહ્યા છે, જ્યાં ઇચ્છિત લોગ આપનાર કામધેનુ ને
કલ્પવૃક્ષ રહ્યાં છે, જ્યાં સદાય કરોડો સૂર્યના જેટલો પ્રકાશ
છે, જ્યાં દુઃખ એ શબ્દ કોઈ સ્વપ્નામાં પણ જાણતું નથી,
જ્યાં ઉમરની ગણતરી નથી, જ્યાં કાળનો ભય નથી, જ્યાં આ-
લવા માટે હીરામાણિક ને મોતીની જમીનો છે, જ્યાં રોગ નથી,
જ્યાં ભય નથી, જ્યાં ઘડપણ નથી અને જ્યાં મોત નથી પણ
સદા આનંદ આનંદ ને આનંદજ છે તથા જ્યાં પ્રભુ પોતે બી-
રાજે છે ત્યાં જતાં કદી પણ કરમાય નહીં એવા કુલોથી દેવ-
તાઓ જેને વધાવી લેશે અને દેવીઓ જેનાં આવારણાં લેશે,
તથા અપ્સરાઓ જેની દાસીઓ બનશે તે મહાન પવિત્ર ભ-
ગતોનાં હરિની હજુરનાં સુખો કેવાં અલૌકિક હશે એ ખ્યાલ
તો કરો ? પછે તમારા ભાજીમૂળાની ને સેવપાપકની વાતો કર્યા
કરો. એવાં અમૂલ્ય સુખો, એવાં અખંડ સુખો, એવાં સાચાં
સુખો ભગતોને પ્રભુની ભક્તિથી મળે છે માટે જેમ બને તેમ

સાચા દિલે ને સાચી રીતે પ્રભુના હુકમ પ્રમાણે પ્રભુની ભક્તિ થાય તેમ કરો. એટલે જગતનાં બધાં સુખો એની મેળે તમારી પાસે આવીને હાજર થશે. કારણ કે પ્રભુએ ગીતાજીમાં કહેલું છે કે, પ્રહ્લાનંદમાં—ઈશ્વરી આનંદમાં આખા પ્રહ્લાંડના બધા આનંદો સમાઈ જાય છે. અંહીના જે આપણા મોટામાં મોટા આનંદો છે તે આનંદો પણ પ્રહ્લાનંદના એક રૂપાડાના આનંદની બરોબર પણ નથી ત્યારે આપણાં બાઈડી છોકરાંના—ધન-માલનાં—ધંધો રોજગારનાં ને ખાવાપીવાનાં સુખ તે શું બીસાતમાં ? માટે ભાઈઓ ? શાકભાજીના જેવાં જરાકવારનાં ખોટાં સુખમાં પડ્યા રહીને ઈશ્વરી આનંદ ગુમાવોમાં—અખંડાનંદના આનંદ ગુમાવો માં.

૨—બધાં માણસોને કાંઈ મોટા મોટા યજ્ઞયાગ

કરવાની જરૂર નથી, પણ ભૂખવદ્

ઈચ્છાને આધીન થવાની જરૂર છે.

પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમારી પાસે સાધનો ન હોય તોપણ તણાઈ તોડાઈને પણ યજ્ઞ કરો. પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમે બાઈડી છોકરાંઓને રખડાવીને ત્યાગી થઈ જાઓ. પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમે શિયાળામાં ઝરફમાં બેસો ને ઉનાળામાં અગ્નિની ધુણીયો તાપો. પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમે ઉપવાસો કરી કરીને ભુખે મરી જાઓ. પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમારા સંસાર વ્યવહારમાં પુજો મૂઢીદો. પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમારા સુખના ફના ફાટીયા કરી નાંખો, અને પ્રભુ આપણને એમ નથી કહેતો કે તમે વગર કારણે રીબાઈ રીબાઈને મરી જાઓ. પણ તે પરમ દયાળુ પવિત્ર પિતા માત્ર એટલું જ કહે છે કે તમારી ઈચ્છા મને સાંપીદો એટલે કે પ્રભુની ઈચ્છામાં તમે આવી જાઓ. દુનીયાના સરવે ઉત્તમ ધર્મો-

નો સાર જોજ છે, ને એમાંજ પ્રભુ રાજ છે. મોટા મોટા યજ્ઞ, બહુ બહુ બળીદાન, અને ઘણા ઘણા પ્રકારની દેહકપ્તી એ પ્રભુ નથી માગતો પણ તે અખંડ દયાળુ પ્રભુ તો આપણું સર્વદા સુખજ દર્શિ છે. લકતોના સુખમાંજ તે રાજ છે. તે સાફ તેણે લગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવાનો સેહેલામાં સેહેલો ને ઉત્તમમાં ઉત્તમ ધર્મ આપણને આપેલો છે, માટે લાઇઓ ? જમીનના ને આસમાનના માલેક, ચંદ્ર સૂર્યના બનાવનાર, કોટિ સૂર્યના જેવા તેજેમય, જેની ગતિનો કોઈ પાર પામી શકતું નથી એવા પરમ દયાળુ પરમાત્માને શરણે જઈ પ્રેમથી લગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવાનું બળ મેળવો.

૩-જે કલમથી આપણા મરજી મુજબ સારા
અક્ષર ન લખાય તે કલમને આપણે
ફેંકી દઈએ છીએ તેમજ પ્રભુની
ઇચ્છા મુજબ આપણે ન ચાલીએ
તો આપણા પણ તેવાજ
હાલ થાય છે.

કોઈ કોઈ વખત લખતી વખત આપણને જ્યારે ખરાબ કલમ મળી જાય છે ત્યારે આપણો મીનજ કેવો બગડી જાય છે એ તમે કોઈ દીવસ ધ્યાન દઈને જોયું છે ? એ મીનજ બગડવાનું કારણ શું છે ? કારણ એજ કે તે કલમ આપણી ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલતી નથી. આપણે ઝીણા અક્ષર લખવા ઇચ્છીએ છીએ ને તે કલમથી જડા અક્ષર લખાય છે. આપણે ઉતાવળથી લખવા માગીએ છીએ પણ તે કલમ ઉતાવળથી ચાલતી નથી. અને આપણે સફાઈથી લખવા ચાહીએ છીએ પણ તે કલમ બગડેલી હોવાથી તેનાથી ડાઘ પડતા જાય છે. આમ થવાથી છેવટ લાચાર થઈને એ કલમનું આપણે શું કરીએ છીએ એ તમોને ક્યાં ખબર નથી ? જો તે જરાક બગડી હોય તો તેને કાપી કુપીને સુધારવા મહેનત કરીએ છીએ અને તેમ છતાં

પણ જો તે ન સુધરે તો તેને તોડીને ફેંકી દઇએ છીએ કારણ કે તે આપણું હુથિયાર છે, અને આપણે એ કલમના બનાવનાર છીએ તેમ છતાં પણ આપણી ઇચ્છા મુજબ તે ચાલતી નથી માટે તેને ફેંકી દઇએ છીએ. આપણે અદ્ય જીવો જ્યારે આપણી ઇચ્છા પ્રમાણે ન થાય ત્યારે જડ કલમ ઉપર પણ એટલો બધો ગુસ્સો કરીએ છીએ ત્યારે લાઇઓ ? વિચાર તો કરો કે આપણે તો ચૈતન્ય છીએ, બુદ્ધિશાળી છીએ, પ્રભુના નિયમો સમજીએ છીએ, શાસ્ત્રો વાંચીએ છીએ, સત્સંગમાં ભળીએ છીએ, અને આપણા અંતરમાં સદાય કુદરતી રીતેજ ભલ્લી પ્રેરણા થતીજ રહે છે, છતાં પણ તેની દરકાર ન કરી જાગતાં છતાં પાંચારીમાં મુતરીએ અને દીવો લઇને કુવામાં પડીએ ! એટલે કે ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન ન થઇએ તો આપણા પોતાના પણ એ કલમના જેવા હાલ થાય તેમાં શું નવાઇ છે ? કલમને જેમ છોલી છોલીને તથા કાપી કુપીને સુધારવાની તક લઇએ છીએ તેમજ પ્રભુ આપણને કેટલાક પ્રકારનાં સુખં દુઃખ આપીને પણ આપણને સુધરવાની તક આપે છે પણ તેમ છતાં પણ જો ન સુધરીએ, તો પછી છેવટ કંટાળીને આપણે જેમ કલમને ફેંકી દઇએ છીએ તેમજ પ્રભુ પણ દિલગીર થઇને અંતે આપણને નરકમાં નાંખે છે, કારણ કે જેમ આપણી ઇચ્છા મુજબના અક્ષરો લખવા સાડ આપણે કલમ બનાવીએ છીએ તેમજ પ્રભુએ પોતાની ઇચ્છા મુજબની ફરજો બજાવવા સાડજ આપણને બનાવ્યા છે. અને તે સાડજ આ દુનિયામાં આપણને મોકલેલા છે, માટે લાઇઓ ? જેમ બને તેમ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થાઓ અને પ્રભુના હુકમો પાળો.

૪-કોઇ સારા માણસની દોસ્તીથી પણ ધણો

લાભ થાય છે ત્યારે પ્રભુની દોસ્તીથી કેવો

મોટો લાભ થશે એ વિચાર તો કરો ?

એક અનુભવી માસ્તર છોકરાઓને સમજાવવા માટે તેમ

ની પાસે કહેતા કે, મને એક શેઠીયાની દોસ્તી થએલી છે તેથી હું બહુ આનંદમાં રહી શકું છું. એ દોસ્તી શાથી થઈ ? એમ જો તમે મને પૂછો તો હું કહીશ કે, નમ્રતા પૂર્વક એ શેઠની મરજી સાચવવાથી. ખરું છે કે એ શેઠની મરજી પ્રમાણે ચાલવાથી મારી ઇચ્છા પ્રમાણે થઈ શકતું નથી, પણ તેના બદલામાં એ શેઠની દોસ્તીથી મને બીજો એટલો બધો લાભ મળે છે કે તેની આગળ મારી ઇચ્છા પ્રમાણે કાંઈ કાંઈ બાબત ન થાય તો તેની મને દરકાર નથી, કારણ કે મારી મરજીને બાબુએ મૂકીને એ શેઠની મરજી પ્રમાણે ચાલ્યો ત્યારે તો તેની દોસ્તી થઈ છે ને એ દોસ્તીથી તો લેહેર કરું છું. એ લેહેરને મૂકીને હવે વળી મહારી મરજીને કયાં રહું ?

શેઠની દોસ્તીથી હવે હું મારી સ્થિતિ કરતાં વધારે સારાં મંડળમાં લેખાઈ શકું છું. ગાડીઘોડા વાપરી શકું છું. ખાવા પીવામાં આનંદ થાય છે. અને કાંઈ અડચણ આવી પડે તો મનમાંથી એમ હીંમત રહે છે કે શું પ્રીકર છે ? વખત આવ્યે શેઠ આપણને મદદ આપી રહેશે. આવા વિશ્વાસને લીધે પ્રીકરમાં રહેવું પડતું નથી એટલે છુટથી ઘણું કામ કરી શકાય છે એક સાધારણ શેઠીયાની દોસ્તીમાં જ્યારે આટલો બધો લાભ છે અને આટલો બધો આનંદ છે ત્યારે કોઈ મોટા રાજાની દોસ્તીમાં કેટલો બધો લાભ હશે ? અને ત્યારે મહારાજાઓના પણ મહારાજાધિરાજ, અનંત પ્રહારોના નાથ, સમર્થમાં સમર્થ, કાળના પણ કાળ, સર્વવ્યાપક, સત્ચિદાનંદ, પરમમંગળરૂપ પ્રભુની દોસ્તીમાં કેટલો બધો આનંદ હશે એ વિચાર તો કરો. શેઠીયાની દોસ્તીમાં જ્યારે બંગલો વાપરવા મળે છે ત્યારે પ્રભુની દોસ્તીમાં સ્વર્ગ કેમ નહીં મળે ? શેઠીયાની દોસ્તીમાં જ્યારે ગાડીઘોડા મળે છે ત્યારે પ્રભુની દોસ્તીમાં રિદ્ધિસિદ્ધિ કેમ નહીં મળે ? શેઠીયાની દોસ્તીમાં જ્યારે સાઈ સાઈ ખાવા પીવાનું મળે છે ત્યારે પ્રભુની દોસ્તીમાં કલ્પવૃક્ષના મનવાંચિત ફળ અને અમૃત કેમ નહીં મળે ? શેઠીયાની દોસ્તીથી જ્યારે

શ્રીમંતોમાં ફરાય છે, ત્યારે પ્રભુની દોસ્તીથી દેવોમાં ને મુક્ત જીવોમાં કેમ નહીં રહેવાય ? અને શેઠીયાની દોસ્તીથી જ્યારે ઘણા પ્રકારની ફીકર તથા લય મટે છે, ત્યારે પ્રભુની દોસ્તીથી અનંતકાળની અખંડ શાંતિ કેમ નહીં મળે ? અને મોતનો તથા જન્મ મરણનો લય કેમ નહીં છુટે ? છુટશેજ. માટે લાઈઓ ? પ્રભુની દોસ્તીમાં આવો કે, જ્યાં સદા સર્વદા આનંદ, આનંદ ને આનંદજ છે. પણ યાદ રાખજો કે પ્રભુની દોસ્તી પ્રભુને આધીન થવાથીજ થાય છે. માટે હજાર વાતની એક વાત એજ કે મહાન પ્રભુના પવિત્ર હુકમો પાળી પ્રભુને રાજી રાખવામાંજ જીંદગી ગાળો.

પ-એક નાની ખીલી આવી આવી જવાથી
મોટા સંચો અટકી પડે છે તેમ નાનું
પાપ થઈ જવાથી પણ મોક્ષના
માર્ગમાં મોટી અડચણ આવી
પડે છે.

મુંબઈમાં એક મોટી મીલમાં પંદરસો ઘોડાના બળનું ઈંજીન હતું. પંદરસો ઘોડાનું બળ એ કેટલું બધું મોટું બળ થયું એ તમને બજાર છે ? સાત માણસોના બળ જેટલું એક આપણા ઘોડાનું બળ ગણાય છે. પણ એ માણસો મુંબઈનાં માણસો જેવાં આપણા જેવાં આપણ પોપલીયાં નહીં હો. સાત મજબુત માણસનું બળ જોઈએ, ત્યારે આપણા એક ઘોડાનું બળ કહેવાય છે. એવા ત્રણ ઘોડાનું બળ લેખું થાય ત્યારે ઈંજીનના એક ઘોડાનું બળ ગણાય છે. એવા પંદરસે ઘોડાના બળનું એટલે કે સાડી એકત્રીસ હજાર મજબુત માણસના બળનું ઈંજીન હતું. એ ઈંજીનના ચક્કરમાં એક દીવસ ઈજનેરની ભુલથી નાનકડી લોઢાની ખીલી આડી આવી ગઈ તેથી આખું ઈંજીન અટકી બેઠું ને બધાય સંચા બંધ પડ્યા. કામ બંધ પડ્યું એટલે મજુરો નવરા પડવાથી અંદર અંદર મસ્તી કરવા લાગ્યા. ઈજનેર દોડાદોડ કરવા લાગ્યો. મીલવા-

બો શેઠીયો મીલ ચાલુ કરવા માટે ઉતાવળ કરવા લાગ્યો અને મેનેજર બધાં ઉપર ગુસ્સે થવા લાગ્યો, પણ કાંઈ મીલ ચાલે નહીં. એ પછે બીજા એક હુશીયાર ઇજનેરને પાંચસો રૂપીયા પ્રી ઠરાવીને બોલાવી લાવ્યા. તેણે આવીને બધા સંચા તપાસીને કહ્યું કે, આ બધા સંચા સારા છે, એમાં કાંઈપણ ખામી નથી, પણ આ એક નાનકડી ખીલી આડી આવી ગઈ છે તેથી ઈંજન અટકી પડ્યું છે, એમ કહી એક નાનકડી પકડથી એ ખીલી ઉપાડી લીધી એટલે મીલ ચાલવા લાગી. એ નાનકડી ખીલી જોઈને બધા લોકો અજ્ઞ થયા અને મીલવાળો શેઠીયો બોલી ઉઠ્યો કે આહો ? આટલી નાની ખીલીએ આવડાં મોટાં ઈંજનને અટકાવી રાખ્યું ? ત્યારે તે ઇજનેરે કહ્યું કે, સાહેબ અડચણ તે કેટલીક હોય ? ભુલ તે કેટલીક હોય ? એ તો જરાકજ બસ છે. મોટી હોય તો તો સત્યાનાશ કહાડી નાંખે. આટલી ભુલ સારૂ કરીને જ્યારે તમારે મને પાંચસો રૂપીયા પ્રી દેવી પડી ત્યારે જો મોટી ભુલ હોય તો તો આવાં મોટાં કામમાં લાજો રૂપીયાના આંધરણુ દેવાઈ જાય.

લાઈઓ ? આમાંથી કાંઈ સમજ્યા ? મોટી મીલ તે આપણા સ્વર્ગનાં અને મોક્ષધામનાં સુખડાં છે. હરિની હનુરમાં રહીને ભગવત્ સેવાનો આનંદ ભોગવવો એ આપણી મીલનો નફો છે. એ મીલનો ઇજનેર તે આપણું મન છે. એ મીલનો માલેક શેઠીયો કે જે મીલ ચલાવવાની ઉતાવળ કરે છે તે આપણો જીવ છે કે જે પ્રભુની હનુરમાં જવાને માટે તલપી રહ્યો છે. એ નાનકડી ખીલી તે આપણાથી થઈ જતાં પાપ છે. અને એ ખીલી કાઢનાર ખીજો હુશીયાર ઇજનેર તે આપણા સફળ ગુરૂ છે. મોટા કામમાં નાની ભુલથી પણ મોટી ખરાબી થઈ જાય છે, માટે યાદ રાખજો કે મોક્ષ મેળવવાનું કામ પણ કાંઈ નાનું સુનું, નથી એટલે એમાં જો જરાક પણ ભુલ થશે તો આ અમૂલ્ય જીવન વૃથા થઈ પડશે અને ખીજો અવતાર લેવો પડશે માટે લાઈઓ અને બેઢેનો ? જરા પણ પાપ ન થઈ જાય એ જીવન

સંભાળજો. કારણ કે નાની ખીલીથી આખી મોટી મીલ અટકી પડેછે. મહારાજ યુધિષ્ઠિરે—ધરમરાજજો આખી જીંદગી સુધી ધરમનાં કામો કર્યાં હતાં માત્ર એકજ વખત જરાક જીદું “ન-રો વા કુંજરો વા” એમ બોલાઇ ગયું હતું તે સાડ કરીને—એટલાં પાપ સાડ કરીને હિમાળો ગળવા ગયા ત્યારે તેની ટચલી આંગળી ગળી નહોતી. ધર્મનો રસ્તો—મોક્ષનો માર્ગ આવો વિકટ છે માટે ભૂલ્યે ચુક્યે પણ પાપ ન થઈ બંધ એ સંભાળજો, અને જો કદાચ પાપ થઈ ગયાં હોય—ખીલી આડી આવી ગઇ હોય તો તેને કાઢી નાંખવાની તજવીજ કરજો. એમને એમ રાખી મૂકશોમાં, નહીંતો આખો સંચો રદ થશે. એટલે કે ફેરો માથે પડશે. એવું ન થાય માટે લગવદ્ આશરાનું બળ રાખીને પ્રભુના શરણમાં આવી બંધો, પ્રભુના શરણમાં આવી બંધો.

૬—ગરીબો તે આપણાં તુંબડાં છે તેને આધારે તરી શકાય છે.

સાધુઓને લગતો કહેછે કે, ગરીબો તે આપણાં તુંબડાં છે. જેમ તુંબડાંને આધારે પાણીમાં તરી શકાય છે તેમ ગરીબોને આધારે આપણે સ્વર્ગના રસ્તામાં તરી શકીએ છીએ. માટે ભાઈઓ કદી પણ ગરીબોને ધિકારશોમાં, અને જ્યાં સુધી બની શકે ત્યાં સુધી લાચાર ભીખારીઓનો અનાદર કરશોમાં. કારણ કે પ્રભુની હજીરમાં ઇનસાફ વખતે કાંઈ આપણને એમ પુછવામાં નહીં આવે કે તમે કેટલા દાગીના પેહેરતા હતા? કેટલું અત્તર લગાવતા હતા? કેટલું સેંટ-પોમેટમ વાપરતા હતા? કેટલા છત્રી રૂમાલ વાપરતા હતા? કેટલા ટોપી ઉપર ને છુટ ઉપર ખરચતા હતા? કેટલા ખીરીમાં ને પાન તંબાકુમાં ખરચતા હતા? કેટલા ગાડી ભાડામાં ખરચતા હતા? કેટલા મેળાઓમાં ઉડાવતા હતા? કેટલા નાચ રંગમાં ઉડાવતા હતા? કેટલા સોડા શર-

જતમાં ઉડાવતા હતા ? કેટલા બેંકમાં મૂકેલા છે ? કેટલા તી-
જેરીમાં મૂકેલા છે ? અને કેટલાંનો તમારાં છોકરાંઓને વારસો
આપી આવ્યા છે ? એમ આપણને ધર્મનો રાજા પ્રભુ નહીં
પુછે, પણ તેતો એમ પુછશે કે, મારે નામે ને મારે અર્થ તમે
ગરીબોને શું આપેલું છે ? તમેને હુબતા બચાવવા માટે-તમેને
તરવા માટે મેં ગરીબોરૂપી તુમડા આપેલાં છે એનો તમે કેવી
રીતે લાભ લીધો છે ? લાઇઓ ? સંતો કહે છે કે ઇનસાફને વ-
ખતે પ્રભુ આપણને એમ કહેશે કે,

ગરીબોનેરૂપે હું પોતે તમારી પાસે તમારાં કલ્યાણ માટે
આવતો હતો અને તમે મને કાંઈપણ આપ્યાવિના ઉલટા
દમ ભરાવીને હાંધી કાઢતા હતા. જીવો એ વખતે કહેશે કે,
કૃપાનાથ તમે ક્યારે આવ્યા હતા ? અને અમે ક્યારે તમને
પાછા ફેરવ્યા ? પ્રભુ કહેશે કે, રગતપીતયારૂપે હું તમેને ર-
સ્તામાં મળ્યો હતો અને મેં તમારી પાસે અરધી માગી હતી
પણ તમે આપી નહોતી. બીજી વખત જ્યારે તમારે ત્યાં નાત
જમતી હતી ત્યારે કાઠીયાવાડી દુકાણીયા રૂપે હું તમારે ત્યાં
વધ્યું ઘટ્યું એહું જુહું માગવા આવ્યો હતો પણ તમે મને
ધુતકારી કહાડ્યો હતો. એક વખત હું ગરીબ રાંડી રાંડ રૂપે
તમારો આશરો લેવા આવ્યો હતો. એ વખતે તમારી પાસે
મારી એવી અરજ હતી કે મારા પૈસા મારો જેઠ દગો કરીને
બાઇ બાયછે માટે તમે તેને કાંઈક સમજાવો પણ તમે તમા-
રા મીજાજમાં હતા એટલે મારી વાત સાંભળી નહોતી. એ પ
છે એક વખત હું તમારે ત્યાં ગરીબ વિદ્યાર્થી રૂપે આવ્યો હતો
કે કૃપા કરીને મને થોડાં પુસ્તકો અપાવો, પણ મારી એ અ-
રજ તમે સાંભળી નહોતી. વ્રજમાં જમનાજીને કીનારે હું તમા-
રી પાસે જુદી ડોસી રૂપે આવ્યો હતો એ વખતે ટાઢથી માંરૂં
અંગથરથર કાંપતું હતું પણ તમે મને જુનાં પુનાં ફાટ્યાંદુટ્યાં
લુગડાનો કટકો પણ આપી શક્યા નહોતા. એક વખત હું
તમારી પાસે મુંબાઈમાં તમારા ગરીબ નાતીલા રૂપે આવ્યો

હતો અને તમને કહ્યું હતું કે, મારી મા મરકીથી મરી ગઈ છે પણ કોઈ ઉપાડવા વાળા નથી માટે તમે જરા સોનાપુર સુધી આવવાની મેહેરબાની કરો. તમે એ વખતે તો શરમા-શરમ હા પાડી, પણ પાછળથી આવ્યા નહોતા, એ સાંભરે છે કે? ભીંડી બજારના રસ્તા ઉપર બુઢ્ઢા ફકીરરૂપે માંદો થઈને હું પડ્યો હતો, હાથે પગે સોજા ચઢી ગયા હતા, ને તાવથી હબુબતો હતો, એ વખતે તમે મારી પાસે થઈને ચાલ્યા ગયા હતા અને તમારા દિલમાં દયા પણ આવી હતી તો પણ મને ઇસ્પીટાલમાં લઈ જવાની તમે દરકાર કરી નહીં એ યાદ છે કે? આવી રીતે હું તમારી પાસે બુઢ્ઢે બુઢ્ઢે પ્રસંગે ને બુઢ્ઢે બુઢ્ઢે રૂપે સેકરો વખત આવી ગયો છું. પણ દરેક વખતે ઘણું કરીને તમે મને નિરાશજ કર્યો છે, તમને જરાપણ એવે વખતે હું યાદ આવ્યો નથી. શું તમે નહોતા જાણતા કે તમારા ગરીબ ભાઈબંધોમાં પણ જે આત્મા છે તે મારોજ અંશ છે. એટલુંજ નહી પણ તમારે યથાશક્તિ જે કાંઈ દેવું છે તે કાંઈ ભીખારી-ઓને ખાતર દેવાનું નથી પણ મારે ખાતર દેવાનું છે એમ સમજતાં છતાં પણ તમે મારે ખાતર કાંઈપણ કરેલું નથી, બોલો હવે હું તમને શું શિક્ષા કરું?

ભાઈઓ ? મહાનપ્રભુ જ્યારે ઇનસાફને વખતે અતિ ભયંકરરૂપ ધરીને આપણને એ પ્રમાણે પુછશે ત્યારે આપણે શું જવાબ દઈ શકશું ? એ વખતે આપણને કેટલીબધી શરમ લાગશે ને કેવો પરતાવો થશે એ ખ્યાલ તો કરો ? એમ ન થાય માટે આજથીજ ચેતો. અને આપણને તરવાના તુંબડાં જે ગરીબો છે તેની ઉપર રહેમ દીલથી બુઝો, અને સર્વ શક્તિમાન પવિત્ર પ્રભુને ખાતર તેઓને યથાશક્તિ મદદ કરો.

૭-સત્સંગ એ ચાવી છે તેથી અજ્ઞાનનાં તાળાં ઉઘડે છે.

હરિજનો કહે છે કે સત્સંગ એ ચાવી છે, એ ચાવીથી અ-

જ્ઞાનનાં તાળાં ઉઘડી જાય છે. બધાં માણસો કાંઈ હાઈસ્કુલોમાં ને કોલેજોમાં જઈ શકતાં નથી, બધાં માણસો કાંઈ પંડિતો થઈ શકતાં નથી અને બધાં માણસો કાંઈ ભગત પણ થઈ શકતાં નથી, પણ સર્વ માણસોને થોડાં ઘણાં જ્ઞાનની તો જરૂર પડેછે. એ જરૂર જેટલું જ્ઞાન મોટાં મોટાં પોથાઓ ઉથલાવ્યા વિના સત્સંગથી સ્કેજમાં મળી જાય છે, માટે હરિજનો સત્સંગનાં વારે વારે વખાણુ કર્યા કરે છે. ભાવિક વૈષ્ણવો તો એમજ કહે છે કે, હરિજનોના પગની રજ પણ દુર્લભ છે તેથી જ્યાં ઘણા વૈષ્ણવો મળતા હોય તે જગ્યાની રજને પણ શિરોચ્ચસ્મ કરે છે. આમાંથી એ સમજવાનું છે કે જ્યારે ભક્તજનોના પગની રજ પણ પવિત્ર છે ત્યારે તેઓની વાણીમાં કેટલી બધી પવિત્રતા હશે ? અને એ ભગતોની વાણીથી જાણ્યે અજાણ્યે કેટલા બધા જણનું કલ્યાણ થઈ જતું હશે એ જ્યાલ તો કરો ? એ બધું સત્સંગથી થાય છે, માટે સંતોએ અજ્ઞાન રૂપી તાળાં ખોલવાની સત્સંગને ચાવી ગણેલી છે. વળી એ ચાવીની ખુબી એ છે કે એમાં કાંઈ પૈસા ખર્ચવા પડતા નથી, એમાં કાંઈ માથાકુટ કરવી પડતી નથી, એમાં કાંઈ મુશ્કેલી પડતી નથી અને ગરીબ કે તવંગર, મુરખ કે ડાહ્યા, મોટા કે નાના, ઉંચા કે નીચા, જે કોઈ એનો લાભ લેવા ઇચ્છે તે સેહેલાઈથી લઈ શકે છે. એટલુંજ નહીં પણ સત્સંગની મંડળીઓમાં કાંઈ એકજ જાતનો માલ નથી પીરસાતો. ત્યાં તો ભાતભાતની ને એક એકથી ઉંચી ઉંચી જાતની મીઠાઈઓ હુંટાય છે. તેમ છતાં પણ ખુબી એ કે એમાં કોઈ ના પાડવાવાળુંજ નહીં, ઉલટું એમજ કે, આવી જાઓ, છે કોઈ હુંટવાવાળો ? આવી મજે સત્સંગવિના જીજે ક્યાં મળે ? નિશાળમાં ભણવા જઈએ તો ફી પડે. વકીલને ત્યાં કાંઈ પુછવા જઈએ તો તેની પણ ફી પડે. ડાકતરને ત્યાં પણ ફી. સરકારી ખાતામાં કાંઈ પુછવા જઈએ તો ત્યાં પણ સ્ટાંપનું લાકડું. શાસ્ત્રીઓને ઘેરે જઈએ તો ત્યાં સીધાનું કે દક્ષિણાનું કાંઈક કરવું જોઈએ. ગુરૂ પાસે જઈએ

તો ત્યાં પણ કાંઈ ખાલી હાથે જવાય નહીં. અને સારાં માણસ સમજીને કોઈ શેઠીયાને ઘેરે કાંઈ સલાહ પુછવા જઇએ તો ત્યાં તો અગાઉથીજ ખારણું આડાજ લેયા બેઠેલા હોય. એટલે શેઠીયાનાં તો દર્શન પણ ક્યાંથી થાય ? આવી રીતે બધે ઠેકાણે કાંઈને કાંઈ અડચણો છે પણ સત્સંગની મંડળીમાં જવામાં તો કાંઈ અડચણજ નહીં. એનાં ખારણું તો સાંને માટે સદાય ઉઘાડાં.

ભાઈઓ ! હવે તમે કહો કે અજ્ઞાનનાં તાળાં ખોલવા માટે સત્સંગના જેવી સેહેલી ચાવી બીજી કહી છે ? એવી સેહેલી બીજી એકે ચાવી નથી, માટે મનના સંશય કાપવા સાડ, ધરમના લેદો જાણવા સાડ, અને અખંડ સત્ચિદાનંદરૂપ પ્રભુનું મંગળમય સ્વરૂપ સમજવા સાડ પ્રેમથી સદાય સત્સંગમાં મગ્યા રહો. સત્સંગમાં મગ્યા રહો.

(૫૬)

કળ સગરોગે રામ “એ રાગ.”

સત્સંગનો રસ ચાખ, પ્રાણી તુંતો સત્સંગનો રસ ચાખ. (ટેક.) પ્રથમ લાગે કડવોને તીજો, પછિ આંખા કેરી શાખ. પ્રાણી. ૧ સત્સંગથી દો ઘડીમાં સુકતી, વેદ પુરે એની સાખ. પ્રાણી. ૨ આરે કાયાનો ગર્વ ન કીજે, અંતે થવાની છે ખાખ. પ્રાણી. ૩ હસ્તીને ઘોડા માલ ખજના, એકે નહીં આવે તારી સાથ. પ્રાણી. ૪ કાચીરે કાયા કોટડી જેવી, ઢળતાં ન લાગે વાર. પ્રાણી. ૫ કાચોરે કુંપો જળે લયો છે, ગળતાં કુટી જાય પાર. પ્રાણી. ૬ કહેત કબીરા સુનો ભાઈ સાધુ, એ છે સુકતીતણું દાર. પ્રાણી. ૭

૮-સુરજનાં ચિત્રથી કાંઈ અજવાળું ન પડે, તેમજ
ધર્મ પાળ્યા વિના ચોપડીમાં લખેલા ધર્મથી
કાંઈ કલ્યાણ થાય નહીં.

ભાઈઓ ! ધર્મની ચોપડીઓ તો આ દુનિયામાં એટલી

બધી છે કે આખી જીંદગી સુધી તે વાંચ્યા કરીએ તો પણ તેનો પાર આવે નહીં પણ માત્ર વાંચવાથીજ કાંઈ ધરમી થવાય નહીં. હરિજન થવા માટે તો હરિને બહાલાં હોય તેવાં કામો કરવાં જોઈએ. જેમ સૂરજનાં ચિત્રથી અજવાળું પડે નહીં, જેમ વાઘના ચિત્રથી ખરેખરા વાઘના જેવો ડર લાગે નહીં અને જેમ ઘરમાં બાઈડીનું ચિત્ર રાખવાથી બાઈડી વિના કાંઈ રસો-છ પાણી થઈ જાય નહીં તેમ ધરમની ચોપડીઓથી પણ ધરમ પાળ્યા વિના કાંઈ આત્માનાં કલ્યાણ થઈ જાય નહીં. આત્માનાં કલ્યાણ માટે અને પ્રભુને બહાલા થવા માટે જે પ્રભુને બહાલું હોય તે આપણે કરવું જોઈએ. પ્રભુને સૌથી બહાલી પવિત્રતા છે માટે પ્રથમ આપણે પોતે તનથી ને મનથી પવિત્ર થવું જોઈએ.

આપણે જાતે રૂડા થવું એ પ્રભુની પહેલી આજ્ઞા છે અને આપણે રૂડા થયા પછે બીજાઓને રૂડા કરવાની તજવીજ કરવી એ પ્રભુની બીજી આજ્ઞા છે. એ બે આજ્ઞામાં પ્રભુ પ્રેમ અને બ્રાતૃભાવ કે જે દુનિયાના કુલ ધર્મોનું તત્વ છે તે આવી જાય છે. એ બે વિના એટલે આપણે પોતે ભલા થયા વિના અને બીજાઓને યથાશક્તિ મદદ કર્યા વિના આપણે આપણો ધર્મ પાળેલો કહેવાય નહીં. માટે ભાઈઓ ? યાદ રાખજો કે જેમ સૂરજનાં ચિત્રથી અજવાળાં થાય નહીં તેમ જીલોના લબરકાથી પણ કાંઈ પ્રભુના પવિત્ર હુકમો પાળ્યા વિના આપણાં કલ્યાણ થાય નહીં. માટે આત્માનાં કલ્યાણ સારૂ જેમ અને તેમ પ્રભુના હુકમો પાળાય તેમ કરો.

૯—ભાઈઓ તમે શા માટે ડરો છો ? સમર્થ પ્રભુનું પાલનહારપણું તો જુઓ ?

તમારી ટાઢ ઉડાડવા માટે કોઈક ઘેંટા ઉપર ઉતરેલો મોટું થાય છે, કોકના ખેતરમાં તમારે માટે અનાજ પાકે છે, અને તે અ-

નાજના દાણા ઉપર પ્રભુએ તમારાં નામ લખેલાં છે. તમારે માટે ઘણાએ આઠો ઉપર મીઠાં ફળો તૈયાર થયાં છે ને થાય છે. પ્રભુએ આપણે માટે કેટલી બધી તજવીજ કરી રાખેલી છે ને હજી પણ આપણે માટે તે કેટલી બધી ફીકર રાખે છે એ વિચાર તો કરો. જે પ્રભુ એટલો બધો દયાળુ છે અને આપણી ઉપર એટલી બધી કૃપા રાખે છે તે પ્રભુનો અવિશ્વાસ કરવો એ આપણી કેટલી બધી નીચતા છે એ વિચારો તો ખરા ? એવી નીચતામાં ન રહી જવાય માટે ભાઈઓ ? જેમ અને તેમ પ્રભુ ઉપરનો આપણો પ્રેમ વધે એમ કરો.

પ્રભુ આપણને કેવી રીતે મદદ કરે છે ?

તમોને વાંચવા માટે બીજાઓ મહેનત કરીને ગ્રંથો લખે છે, તમારી સગવડતાને માટે વીલાયતની ગોદીઓમાં આગખોટ બંધાય છે, તમારે માટે કોઈક રસ્તાઓ બંધાવે છે, તમોને છાંયડો મળે તે સારૂ કોઈક આઠો વાવે છે ને પાણી પાય છે, તમારે માટે હજારો માંખીઓ મહેનત કરીને મધપુડા બનાવે છે, અને તમારે માટે કોઈક માછલીઓમાં મોતી બની રહ્યાં છે. આ બધું આપણે માટે પ્રભુ કરી રહ્યા છે માટે ડરોમાં, ભાઈઓ ? ડરોમાં. જે પ્રભુ આપણે માટે એટલું બધું કરી રહ્યા છે તે જગત પાલક પ્રભુ કાંઈ આપણને ભુજે માટે તેમ નથી. માટે ભાઈઓ ? વિશ્વાસ રાખો, પ્રભુનાં પવિત્ર નામ ઉપર અને આપણા રૂડા ધર્મ ઉપર વિશ્વાસ રાખી હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશ સ્થરાય તેમ કરો.

બંગાળામાં તમારે માટે ચોખ્ખા પાકી રહ્યા છે, સુરતમાં તમારે માટે તુરદાળ તૈયાર થઈ રહી છે, જાફરાવાદમાં તમારે માટે ઘી ભેળું થાય છે. વીલાયતની મીલોમાં તમારે માટે કાપડ તૈયાર થાય છે, ચીનમાં તમારે માટે રેશમ તૈયાર થાય છે, કાબુલમાં તમારે માટે મેવો તૈયાર થયો છે, જર્મનીમાં તમારે માટે સંચાઓ તૈયાર થાય છે, જોપાનમાં તમારે માટે છત્રીઓ બની રહી છે, અને કોઈકના પગાર ખાઈને તમારા બ-

આવ માટે લશ્કર તૈયાર થઈ રહેલું છે. આ બધી ગોઠવણો ઈશ્વરે આપણે માટે આપણે ન સમજીએ તેવી રીતે તૈયાર કરી મૂકેલી છે માટે ભાઈઓ ? દૃઢ વિશ્વાસ રાખીને જગત કર્તા પાલનદાર પ્રભુને શરણે જાઓ, પ્રભુને શરણે જાઓ અને પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજવાની કોશીશ કરો.

ઓ હુરિજનો ? તમે શા માટે ડરો છો ? તમારે માટે વાદળાંઓ સમુદ્રમાંથી પાણી ભરી જાય છે, અને વખત આવ્યે તે તમારા ઘર ઉપર રેડાવાનું છે. તમારા પગ નીચે જમીનમાં અખુટ પાણી તમારે માટે પ્રભુએ ભરી મૂકેલું છે, અને એકમાંથી અનેક દાણા ઉપજે એવાં ખેતરો તમારી આંખની સામે છે. એટલું બધું છતાં પણ તમોને વિશ્વાસ નથી આવતો ? એટલો બધો અવિશ્વાસ રાખવાનું આપણને શું કારણ છે ? ખાત્રી રાખો કે જો આપણે પ્રભુને ભજશું તો પ્રભુ જરૂરની ચીજો આપ્યા વિના રહેવાનો નથી.

તમને ખબર છે ? પોતાના જનોને જરાક મળે તે સાડા દયાળુ ઈશ્વર ખીજાઓને લાખો રૂપીયાનો માલ દઈ દે છે. તમારા નીલાવ માટે ઈશ્વર ખીજાનાં ખેતરોમાં પાણી વરસાવી રહ્યો છે, ચાકરોને નીલાવવા સાડા તે શેઠોને કાયમ રાખે છે, ગોરને નીલાવવા માટે જજમાનોને લાભ આપે છે, નાના બચ્ચાંઓને નીલાવવા માટે માળાપોને આળાદ રાખે છે, અને શિષ્યોને હુશીઆર કરવા માટે પ્રભુ ગુરૂઓને સદ્બુદ્ધિ આપે છે. આ પ્રમાણે એકનું ભલું કરવા માટે ઈશ્વર ખીજાનું ભલું કરી દેય છે. અને એવીજ રીતે થોડાક હુરિજનોને નીલાવવા માટે દયાળુ પ્રભુ ખીજાઓને પણ મોટો લાભ આપી દેય છે. જે પ્રભુ આપણી ઉપર આટલી બધી કૃપા કરે છે તે પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજવાની તજવીજ ન કરવી એ કેટલી બધી મોટી ભૂલ છે તે વિચારો તો ખરા ? એવી મોટી ભૂલ ન થાય માટે પ્રભુની મહોટાઈ સમજવાની અને પ્રભુનું આનંદદાયક સ્વરૂપ સમજવાની તજવીજ કરો.

૧૦-દરદીના ભલાં સાડ વૈદ કડવું ઓપડ પાય છે
અને મીઠાઈ તથા આંખા ખાવાની ના પાડે છે.

તેમજ ધર્મશાસ્ત્રો આપણું કલ્યાણ સાડ
કેટલીક બાબતો તણ દેવાનું કહે છે.

આપણે બદામી હલવા, મસાલાદાર ખાસુદી, ગરમા ગરમ
ભજ્યાં, તીખાં તમતમતાં સંભારીયાં શાક ને મોંઘી મોંઘી કી-
મતના આંખા ઉડાવીએ તેમાં વૈદના બાપનું શું જાય છે કે તે
આડો પડીને ખાવાની ના પાડે છે? ભાઈઓ? તેના બાપનું
કાંઈ જતું નથી પણ આપણું ભલાં સાડ કરીને, આપણો રોગ
કાઢવા સાડ કરીને, તે ના પાડે છે, કારણ કે જો આપણે એવું
એવું ખાઈએ તો આપણું દરદ ઉલટું વધી જાય ને જલદી જ-
લદી સોનાપુરનો રસ્તો લેવો પડે. માટે આપણને દરદથી બચા-
વવા તથા આપણને અરેરાટી કરતા અને ઓય માડીરે કરીને
લાંબા થઈને પથારીમાં પડતા બચાવવા સાડ આપણને ભા-
વતી ચીજો ખાવાની વૈદ ના પાડે છે. તેમજ ધર્મશાસ્ત્રો, સ-
દ્ગુરુઓ અને સાધુ મહાત્માઓ તથા હરિજનો આપણા આ-
ત્માના કલ્યાણને માટેજ તથા આપણે મોક્ષ ધામનાં અનંતકા-
ળનાં સુખ મેળવી શકીએ તે સાડજ આપણને કેટલીક જાતના
લોભ, કેટલીક જાતના મોહ, કેટલીક જાતના વિકારો, કેટલીક
જાતની ખુરી ટેવો, કેટલીક જાતની અંતરની છુપી વાસનાઓ,
અને કેટલીક જાતનાં જીવન પાપો સુકી દેવાનું કહે છે, પણ જેમ
કેટલાક હઠીલા દરદીઓ વૈદના કેહેવાની દરકાર રાખતા નથી
અને મરણ પડે તે ખાઈ લઈને ઉલટા વધારે હેરાન થાય છે તેમ
આપણે પણ એવા હઠીલા પાપી થઈ ગયા છીએ. તેથી શાસ્ત્રોની
કે ગુરુજનોના રૂડા ઉપદેશની દરકાર રાખતા નથી અને આ-
પણને મન ગમતા વિષયો લોગવી નરકની ખાસ ટીકીટ લેતા
જઈએ છીએ. કારણ કે જેમ હઠીલો દરદી આખી રાત ખોંખોં
કરે, કાળજાં ઉથલાવી નાંખે તેવી રીતે જોર કરી કરીને બ-

ડખાઓ કાઢે અને હેરાન હેરાન થઈ જાય તો પણ જેમ તીખી ચટણીનો, તેલનાં ભજીયાંનો કે હીંગના વધારવાળી દહીંની કઠીનો સ્વાદ છોડે નહીં, તેમ આપણે પણ એવા હઠીલા પાપી થઈ ગયા છે કે, ખરાબ વિચારો તથા ખરાબ કામો કરીને શરીરે દુઃખી થઈએ, અંતે રોગી થઈએ, વેહેલા મરી જઈએ, જમના માર ખમીએ, અને નરકમાં જઈએ તોપણ એ બધું કબુલ, પણ આપણે આપણા અંતરનાં જીવંત પાપોને છોડી શક્તા નથી એટલા બધા આપણે માયામાં ફસાઈ ગયા છીએ, ને એટલા બધા આપણે પ્રભુથી વિમુખ થઈ ગયા છીએ. માટે ભાઈઓ? હવે વખત પાસે આવતો જાય છે. મોત કાંઈ દૂર નથી અને એ વખતે કાંઈ આડા હાથ દેવાય તેમ નથી માટે હમણાથીજ ચેતીને ધર્મનાં બળથી થોડીક મોજમજ ઓછી કરો. વિષયોની ગુલામગીરીમાંથી સત્સંગના બળથી બચો અને આશરાના તથા ભગવત્ સેવા સ્મરણનાં બળથી વાસનાઓ નિર્મૂળ કરો, એટલે પ્રભુ આપણાજ છે અને આપણે પ્રભુનાજ છીએ.

૧૧-રાંડ્યા પછીનું ટહાપણ શું કામનું? તેમજ મુવા પછીનું જ્ઞાન શું કામનું? માટે વખત હાથમાં છે તો હમણાંથીજ ચેતી લ્યો.

આપણાં જીવંત પાપોને લીધે અને અંતરની ખુરી વાસનાઓને લીધે આપણને જે કેટલીક ખરાબ બાબતો ગમતી હોય છે તે છોડી દેવાનું શાસ્ત્રો તથા સદ્ગુરુઓ વારંવાર કહે છે, પણ હજી સુધી તે આપણે છોડી શક્તા નથી. કારણ કે આપણે એવી જાતની સોબતમાં રહીએ છીએ કે જ્યાં એવી ખુરી વાસનાઓને જ્યારે ત્યારે ટેકો મળ્યા કરે છે. એટલુંજ નહીં પણ ઘણી જાતની ખુરી ટેવો ને ખુરાં વ્યસનો આપણામાં જામી ગએલાં હોય છે, તેથી એ ટેવો તથા એવાં વ્યસનોના બળે આપણે ગુલામ બની ગયા હોય એમ થઈ ગયું છે. એટલે મહાત્માઓનો ઉપદેશ શાસ્ત્રોના કલ્યાણકારક નિયમો અને ધર્મની પવિત્ર આજ્ઞાઓ

આપણે પાળી શકતા નથી, પણ યાદ રાખજો કે તે બધું આપણાં ભલાંને માટેજ છે. આપણે આપણા આત્માનું કલ્યાણ કરી શકીએ, આપણે પ્રભુને જાણી શકીએ, અને આપણી જીવિતીનો ફેરો સફળ કરી ચોરાસી લાખના ફેરામાંથી છુટી જઈએ તે સારૂજ થોડુંક તજવાનું છે ને થોડુંક પાળવાનું છે, પણ અફસોસ કે એ ટલા બધા મોટા લાભ સારૂ કરીને પણ આપણે જરાક જેટલું પણ તજી શકતા નથી કે જરાક જેટલું પણ પાળી શકતા નથી. આ કેટલી બધી મૂર્ખાઈ છે ને કેટલી બધી દિલગીરી છે એ આપણે હમણાં જ્યારે આપણા હાથમાં વખત છે ત્યારે સમજતા નથી, અને વખત ગયા પછે—મોત પછે ઇનસાફને વખતે જ્યારે જમનો માર પડશે અને દેવી જીવોને હરિની હજુરમાં આનંદ કરતા જોશું ત્યારે સમજશે, પણ એ શું કામનું? રાંડયા પછીનું ડહાપણ શું કામનું? જીવતાં તો ધણીને સુખે રોટલો ખાવા દેવો નહીં અને રાંડયા પછી ડાહી ડાહી વાતો કરવી કે એ જીવતા હોતો હુ આમ કરત ને હું તેમ કરત. પણ એ રાંડયા પછીનું ડહાપણ શું કામનું? તેમજ હમણાંથીજ જ્યારે આપણા હાથમાં વખત છે ત્યારેજ ચેતીને આપણે ખુરી ટેવો છોડતા નથી ને પ્રભુના પવિત્ર રસ્તામાં આવતા નથી ત્યારે નરકમાં ગયા પછેનું ડહાપણ શું કામનું? માટે ભાઈઓ ? હમણાંથીજ ચેતીને પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ—પ્રભુના પવિત્ર રસ્તામાં આવી જાઓ, ધર્મની શીતળ છાયામાં આવી જાઓ, લગવદ્ આશરાના મહા બળમાં આવી જાઓ, અને તક હાથમાં છે તાં વિકારોને છોડી દઇ રૂડાં કામ કરી લ્યો, અને સર્વ શક્તિમાન મહાન અલોકિક પ્રભુને જાણી જીવનની સાર્થકતા કરી લ્યો, જીવનની સાર્થકતા કરી લ્યો.

(૫૬.)

મનખા જનમ શીદ ખુવે;

આવોરે રૂડો મનખા જનમ શીદ ખુવે ? ટેક.

સંસારી જન કહે અમે છીએ સુખીયાં,

ધન પુત્રને જીએ.

આવોરે રૂડો ૧

હોતે હુલાવે ને પ્રીતે પરણાવે,

મુવાંને ધુસકે રૂએ.

આવોરે રૂડો ૨

હરિને વિસારે એ જીતી બાજુ હારે,

કુટેલ દોણીમાં દુધ દુવે.

આવોરે રૂડો ૩

કહે મુલદાસ એવાં ઉંઘાં અજ્ઞાની,

દેખી પાખીને પડે કુવે.

આવોરે રૂડો ૪

૧૨.-વાંઠાને સ્વપ્નું આબ્યું કે હું વરઘોડે ચ્હડયો છું,
ને વહુ બહુ લટકાળી મળીછે. પણ જગીને જોતાં
તેમાંનું કાંઈ મળે નહીં તેમજ આ સંસાર
પણ સ્વપ્નાં જેવો છે.

અસલના વખતથી માણસો કહેતાં આબ્યાં છે કે સંસાર
સ્વપ્નાં જેવો છે આપણે પણ એમજ કહીએ છીએ પણ તેનો
મોહ છુટતો નથી. કારણકે આપણામાં ધરમનું બળ નથી, આ-
પણે સત્યશાસ્ત્રોનાં યથાર્થ અર્થ સમજ્યા નથી અને આપણે
સાધુ ભગતોની સેવા કરીને તેઓની કૃપા મેળવી સંસારનું ખરેખર
ખોટાપણું પુરે પુરી રીતે સમજ્યા નથી. તેથી જેમ હાથીને ચા-
વવાના ને દેખાડવાના એમ બે જાતના દાંત હોયછે તેમ આપણું
પણ બહારનું બોલવું જુદું, ને અંદરનાં આચરણ જુદાં રહી ગ-
એલાં છે તેથી આપણામાં પ્રભુ પ્રેમ જામતો નથી એટલે આપણે
પ્રભુથી વિમુખ છીએ. એ વિમુખપણું તજવા માટે આપણે સં-
સારનો મોહ ઓછો કરવો જોઈએ. અને એ મોહ ઓછો થવા
માટે સંસાર સ્વપ્નાં જેવો છે એ વાત હમણાથીજ-મરણ પહેલાંજ
આપણે સમજી લેવી જોઈએ.

એક વાંઠો માણસ હતો તેને બાઈડી પરણવાની બહુ તૃષ્ણા
હતી. રાત દીવસ તેના મનમાં બાઈડીનાજ વિચારો ભમતા હતા
તેથી એક દીવસ તેને સ્વપ્નું આબ્યું કે, જાણે હું વરઘોડે ચ્હડયો
છું, ખુબ સાજનમહાજન મળ્યુંછે, સાસુ પોંખેછે ને નાક તાણી

લે છે. એ દેખાવથી મનમાં ને મનમાં હસી પડાય છે. એ પછી જાણે કન્યાદાન દેવાય છે ને નાનકડી વહુનો કુણો કુણો હાથ ડાળતાં જાણે વીજળીની બેટરીને હાથ લગાડ્યો હોય તેમ આખા શરીરમાં તન્મનાટ થઈ રહે છે. પછે જાણે ભાઈ સાહેબ વહુને કંસાર ખવરાવે છે, ને વહુ શરમાઈ જાય છે એ દેખાવ જોય છે. તે પછી જાણે માલ્યારામાં બેઠાં છે ત્યાં વહુ સાથે એકી એકી રમાય છે. તેમાં વહુ જીતી જાય છે તેથી પોતે મનમાં મલકાય છે કે વહુ હેતો ચતુર. આવી રીતનું સ્વપ્ન હજી તો આવે છે એટલામાં તો તે વાંઠા વરરાજને પોતાની પથારીમાંથી વીંછી કરડ્યો, તેથી ઓય માડીરે કરીને બેબાકજો થઈને એક દમ પથારીમાં બેઠો થયો. અને વીંછીની વેદનાથી જુમાજુમ પાડવા લાગ્યો. વહુ બહુનું તો કાંઈ ઠેકાણું નહીં, ને પોતેજ ન-
ડંગ ધડંગ જેવો હતો તેવાજ ઝાડુ કાઢ્યા વિનાના ઘરમાંને પર ખોડ્યા વિનાની પથારીમાં મુવાલી જેવો થઈને પડેલો હતો, ને વીંછી ગોદડીમાં ભરાઈ ગયો હતો.

આવાં મજેનાં સ્વપ્નામાંથી ઓર્ચીતું એકદમ જાગવું પડ્યું, અને તે પણ વળી વીંછીના ડંખથી ! એથી તે ગરીબ બીચારા વાંઠાને કેવું મહાભારત દુઃખ થયું હશે એ વિચારવું કાંઈ મુશ્કેલ નથી. ભાઈઓ ? યાદ રાખજો કે જો નહીં ચેતીએ તો આપણા પણ એવાજ હાલ થવાના છે. આપણે પણ એ વાંઠાની પેઠે સંસારરૂપી એક જાતના સ્વપ્નામાંજ પડેલા છીએ. એ સ્વપ્નામાંથી કાળના ડંખથી જ્યારે આપણે જાગશું—મોત પછે તુરતજ જ્યારે આપણને યાદ આવશે કે, રામા ચાહ લાવ. લૈયા ગાડી જોડાવ. શેઠાણી આજ કેમ રીસાણી છે ? માસ્તર છાપામાં જી-
ઓ તો ખરા, આજે શેનો ખેલ છે ? બાળા માટે દવા આવી કે નહીં ? વકીલ ક્યારે મળશે તે મને ખબર આપજો, આવતા રવિવારે પાર્ટી ક્યાં કરશું ? હજમ આવ્યો કે નહીં ? મેચ ક્યારે છે ? સરત ક્યારે છે ? રૂનું બજાર શું છે ? પેલાં વીલનું શું થયું ? નાત ક્યારે ભેળી થાય છે ? બાઈસીકલનું બુંગળું ટુટી ગયું

છે. એ મઠમ હારમોનીયમ સાડું વગાડે છે તે જોવા જવું છે. આજે પતરવેલીયાં બનાવજો. કાલના છાપામાં આપણું નામ આવ્યું છે કે નહીં? એ સાહેબને નાતાલમાં પુટ મોકલવું છે ચાંદળાંદનું કાંઈક ચાન્સ મળે તો સાડું. આજે નવા ખેલની કે-ટલી ટીકીટ લીધી છે? આવા આવા તરંગોમાં-આવા આવા સ્વપ્નામાં મન ડોલતું હોય છે એટલામાં મોત પછે પહેલીજ પળમાં જમનો જળરદસ્ત ફટકો વાગતાં તુરતજ ખબર પડી જાય છે કે હાય હાય, એ તો બધું સ્વપ્નું થઈ ગયું? હું તો હવે કાળના મોઢામાં છું-જમના હાથમાં છું. મોત પછે પહેલીજ પળે જ્યારે આ બધી સંસારની માયાને દુનિયાંદારીનાં વ્યવ-હારીક સુખો સ્વપ્નાં જેવાં લાગશે, ને આપણને જમદૂતના ફ-ટકા વાગશે, ત્યારે આપણને કેવું મહાભારત દુઃખ થશે એ જ્યાલ તો કરો? એવું ભયંકર દુઃખ ખમવું ન પડે માટે અગા-ઉથીજ ચેતીને પ્રભુને શરણે જાઓ અને સત્સંગમાં તથા ધર-મના કામમાં તનમનધનથી લાગી જાઓ. એટલે દયાળુ પ્રભુ આપણને બચાવી લેશે.

૧૩-આપણું જ્ઞાન કેવું અધુરું છે, ને આપણો વૈરાગ્ય કેવો ખોટો છે તે વિષે એક શેઠની ને ઘાટીની વાત.

કોઈ એક શેઠને ત્યાં એક ઘાટી હતો એ ઘાટી બહુ ભલો હતો અને ઘણા વરસનો જુનો હતો. એક વખતે કાંઈ કામસર રજા લઈને તે ઘાટી પોતાના દેશમાં ગયો એ પછી છ મહીના રહીને તે પાછો મુંબાઈ આવ્યો અને પોતાના શેઠને ત્યાં ગયો. એ વખતે શેઠ પોતાના દીવાનખાંનામાં બેઠા બેઠા વાતોના ત-ડાકા હાંકતા હતાં, એટલામાં તે ઘાટી ત્યાં જઈને શેઠને પગે દાગ્યો, ને રોઈ પડ્યો. એ જોઈને શેઠે પુછ્યું કે રામા ક્યાં આલા? કાય આલા? રોતે કસાલા? ત્યારે તે ઘાટીએ કહ્યું કે શેઠ, પોરી મરૂનજેલી. શેઠે કહ્યું કે તેમથી કાય? દેવાચી મરજી.

કવાં મરૂનગેલી ? ત્યારે તે રામાએ કહ્યું કે માઝી નાંહી, તુમચી પોરી ગોમી બાઈ. એ સાંભળીને તે શેઠ પોતે રોઈ પડયો. ચાર મહીના ઉપર મરી ગયેલી પોતાની છોકરી ગોમી બાઈ યાદ આવી જવાથી તે રોવું ડાળી શક્યો નહીં.

ભાઈઓ ? આપણું જ્ઞાન ને આપણો વૈરાગ્ય પણ એ શેઠના જેવોજ છે. પારકાંને શીખામણ દેવામાં આપણે પણ એ શેઠના જેવાજ ડાહ્યા છીએ. પણ જ્યારે ઘર ઉપર વાત આવી પડે ત્યારે માથે બાર હાથનો ચોક્કાળ ઓઠીને બેસીએ છીએ. કોઈકનાં છોકરાં મરીજાય ત્યારે કહીએ કે એમાં શું? એતો એમજ ચાલે, પ્રભુની મરજી. અને આપણું કોઈ મરી જાય ત્યારે તો પોકર શ્રાદ્ધ મુકીએ. એ કાંઈ વૈરાગ્ય કહેવાય કે ? બીજાઓને જ્ઞાન આપતી વખત તો મોટા પંડિત જેવા બની જઈએ પણ એ પ્રમાણે આપણનેજ વરતવાનો વખત આવે ત્યારેતો પોથીમાંનાં રીંગણાં જેવું કરીએ એનું નામ કાંઈ સાચું જ્ઞાન કહેવાય કે ? અને એમ કરવું એ કાંઈ લાયકી કહેવાય કે ? જ્યાં સુધી અંતરમાં પ્રભુ પ્રેમ ન જામે અને મનમાં ધર્મનું બળ ન જામે ત્યાં સુધી પુરું જ્ઞાન ને સત્ય વૈરાગ્ય આવી શકે નહીં, માટે બાલો તે પ્રમાણે પાળી શકો તેવા ચોખ્ખા થવા સાડ જોમ બને તેમ પ્રભુ પ્રેમ વધે એમ કરો.

૧૪—એક શેઠે કોઈ મહાત્માને પોતાનું નવું ઘર બતાવ્યું, તે વિષે તે સાધુના વિચારો.

એક મોટો શેઠ હતો. તે ભોજ શોખનો બહુ શોખીન હતો અને શેઠીયાઓની હંમેશની રીત મુજબ દુનિયાંદારીના મોહમાં બહુ લપટાઈ ગયો હતો. એ શેઠે પોતાને રહેવા માટે એક મોટું સુંદર ઘર બંધાવ્યું. ઘર તૈયાર થયું ત્યારે તે પોતાની પીછાનવાલા એક સાધુને બતાવવા માટે તેડી ગયો.

બધે ઠેકાણે તે સાધુને ફેરવી ફેરવીને પોતાનું ઘર બતાવતાં

ખતાવતાં તે શેઠ કહેવા લાગ્યો કે, આ ખારીયો બધી નવી ફેશ-
 નની મૂકી છે. આ સંડાસો સુધરેલી ઢળનાં બનાવ્યાં છે. આ
 ઝરૂખો બનાવવા માટે મ્યુનીસીપાલિટીની રજા મેળવતાં મોટો
 કેસ લડવો પડ્યો છે. આ અગાસીમાંથી દરીયો ખુલ્લો દેખાય
 છે. આ દીવાનખાનામાં વીજળીના પંખા ગોઠવ્યા છે. આ રસો-
 ડામાં વીલાયતના જેવું ધુમાડીયું મુકાવ્યું છે. આ આગલા ચો-
 કમાં ફ્રેંચ લાદી જડાવી છે. આ ખારણું બધાં ખુબ ઉંચાં લીધાં
 છે. જુઓ આ લોંચતળીયામાં શરદી ન લાગે માટે પથ્થરની
 લાદી જડાવી છે. મહારાજ, આ દાદર જોયો ? બધું વીલાયતી
 કામ. એવા ગોળ દાદરની ખુબી હજી આપણા લોકો નથી સમ-
 જતા. ખરચતો બહુ થયું પણ મેંતો એજ પસંદ કર્યો. આ સુ-
 વાના હોલમાં પશ્ચિમની ખારીનો એવો સરસ પવન આવે છે
 કે કાંઈ વાતજ ન પુછો. આ છઠો મજલો જોયો ? કેમ મહાબ-
 જેશ્વરના જેવી હવા છે કે નહીં ? પણ એટલું બધું ઉચું ચહડ-
 વાની માથાકુટ કોણ કરે ? મહારાજ ? આપણા તો ટાંટીયા
 દીલા, માટે મેંતો આમાં ચહડવા ઉતરવાનો સંચો ગોઠવ્યો છે, પાં-
 જરાંમાં બેઠા કે તરત એની મેળે ઉપર પહોંચી જઇએ, એના જેવી
 કાંઈ મજે છે ? મહારાજ અંગરેજોએ મુલકને લુટી ખાધો પણ
 આવું આવું સુખતો બહુ કરી આપ્યું હો ? આપણા બાપદાદા
 આવા સંચા બાણતાતા કે ? દેશમાં અમારે ઘેરે એવી રેઢીયાર
 સીડી હતી કે હું નાનો હતો ત્યારે કાંઈ નહીં તો દસ વીસ વ-
 ખતતો તે ઉપરથી પડ્યો હોઇશ. જુઓ આ ન્હાવાની ઝોરડી,
 તેમાં સ્પ્રીંગનો કુવારો રાખ્યો છે. આ હોજમાં કુવારો છે તેમાં
 એવી ખુબી છે કે એની મેળે ફર્યા કરે. આ ફરતી ગેલેરી ચારે
 બાજુ ખુલ્લી છે હો. મહારાજ આ ઘરનો પાયો બહુ ઉંડો ના-
 ખ્યો છે, છેક પાણી આવ્યું ત્યાં સુધી ઉંડો પાયો લીધો. ખાવીસ
 શ્રીટ પાયો જમીનમાં ઉંડો છે. ખરચતો બહુ થઇ ગયું પણ
 કામ બધું ઠીક થઇ ગયું છે. કેમ મહારાજ, તમને કેમ લાગે છે ?
 આ બધી નકામી કુટ સાંભળીને મહારાજનું તો માથુ ફ-

રવા લાગ્યું. તેને લાગ્યું કે આ શેઠીયો બહુ માયામાં ફસાઈ ગયો છે. એટલે જે તેને ગમે છે તે મને પણ ગમશે એમ સમજે છે. પણ એમ સમજતો નથી કે અમે તો એ બધાં ઉપર પૂજો મૂકેલો છે. તારા ગરબા, તારાં છબ્બાં, ને તારાં ધુમાડીયાનું અમારે શું કામ છે ? અમને તો પરમાર્થની વાતોને ઇશ્વરનાં સ્વરૂપની વાતો પુછવી જોઈએ, આવી કુટ કાંઈ અમારી પાસે જોઈએ કે ? એમ વિચારીને તે શેઠીયાનો મોંઢ તોડવા માટે લાગ જોઈને મહારાજે કહ્યું કે, આ ઘર તો બહુ સાફ છે પણ તેમાં એક મોટી ખામી છે.

શેઠે પુછ્યું કે, શું ખામી છે મહારાજ ? મહારાજે કહ્યું કે, બીજું તો કાંઈ નહીં પણ આ ઘરને તમે બારણાં મૂકાવ્યાં છે. એ બહુ ભૂલ કરી છે.

શેઠે કહ્યું કે, મહારાજ આ તમે શું બોલો છો ? ઘરને બારણાં વિના કેમ ચાલે ?

ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે, વાત તો સાચી, પણ એ બારણેથી એક દીવસ તમારે જવું પડશે ને પાછું અવાશે નહીં એ મોટું દુઃખ છે. શેઠ, ઘરના પાયા તો તમે મજબુત નાંખ્યા, પણ આપણા પોતાના પાયાનું ક્યાં ઠેકાણું છે ? આપણો દેહ ક્ષણભંગુર છે. પાણીના પરપોટા જેવો છે. એને પુટી જતાં કાંઈ વાર લાગતી નથી એનું કાંઈ ધાર્યું ?

આ સાંભળીને તે શેઠીયો ઢીલોઢક થઈ ગયો, કારણ કે મોતની શ્રીકર નાણાવાળાઓને વધારે લાગે છે. અહીં માલમત્તા મૂકીને પોતે ખાલી હાથે ફાગટ ફેરો ખાઈને ચાલ્યું જવું એ ત્રાસ કાંઈ જેવો તેવો નથી.

શેઠને ઢીલોઢક જોઈને મહારાજે કહ્યું કે, અહીંનાં સુખની જેમ ગોઠવણ કરો છો તેમ હરિની હજુરમાં સુખ ભોગવી શકાય એને માટે કાંઈ તૈયારી કરો છો કે નહીં ? અહીં થોડો વખત રહેવું છે તે સાફ જ્યારે તમે આવું મોટું સુંદર ઘર બાંધ્યું, ત્યારે જ્યાં અનંત કાળ સુધી રહેવું છે ત્યાંને માટે શું તજવીજ કરી

એતો કહો. આ ઘડીકવારનાં ઘર માટે તમે એટલી બધી વાતો કરોછો, ત્યારે અખંડ ઘર મોક્ષધામને માટે તો કાંઈક સાંભળો, અને અખંડ ઘરના માલેક સર્વશક્તિમાન પવિત્ર પિતા ઇશ્વરને માટે તો કાંઈક કહો કે સાંભળો.

ભાઈઓ ? એ શેઠીયાના ઘરનેજ બારણાં હતાં ને આપણા ઘરને બારણાં નથી એમ નહીં સમજતા. આપણા ઘરને પણ બારણાં છે, અને એજ બારણેથી આપણે પણ પાછા ન આવીએ તેવી રીતે મોડાવહેલા કોઈક દીવસ જવાના છીએ, માટે હજુપણ આપણા હાથમાં વખત છે તાં ચેતજો અને અહીંના ઘડીકવારનાં ઘર કરતાં હરિની હજુરમાં અનંત કાળનાં ઘર બંધાય એવું કરવાનું ધ્યાનમાં રાખજો.

(પદ.)

ભજન તો બનત નાંહી, મનતો સેલાનીરે. ટક.
અચ્છે અચ્છે ભોજન ચઘયે, ઠંડા જળ પાનીરે;
ચાવનેકું બીડીયાં ચઘયે, ઝોર પીક ઢનીરે. ભજન૦ ૧
પુલ હુંકી સેભાં ચઘયે, રૂપવંતી રાણી રે;
પુત્ર તો સપુત ચઘયે, કુલકી નીશાની રે. ભજન૦ ૨
હસ્તી ઘોડા માલ ચઘયે, તંબુ અસમાની રે;
કીદા તો અજંગી ચઘયે, તોપ મુલતાની રે. ભજન૦ ૩
અર્વખર્વ ધનમાલ ચઘયે, રતનોકી ખાની રે;
મુળદાસ કહે યુંકર દુનિયાં, લોભે લલચાનીરે. ભજન૦ ૪

૧૫-ઇશ્વરની ઉજેણી.

આ દુનિયામાં બહુ બહુ મોટા મોટા પાદશાહો અને શ્રીમંતો થઈ ગયા છે કે જેઓએ પોતાની મોજ શોખમાં, વૈલવમાં અને પરમાર્થમાં કરોડો રૂપીયા ખરચેલા છે. મહા દાનેશ્વરી કર્ણુ રાજ દરરોજ સવાલાર સોનાનું દાન આપતો હતો, પણ તે આખા હીંદુસ્થાનની પ્રજાને કોઈ વખત જમાડી શક્યો

નહોતો. પરંતુ ખલજન વીરવિક્રમ બહુ મોટો રાજા થઈ ગયો. તેની એટલી બધી કીર્તિ થઈ છે કે હજી સુધી તેનો સંવત ચાલે છે પણ તે પોતાના આખા રાજ્યને એક દીવસ પણ જમાડી શક્યો નહોતો. મુગલ બાદશાહોનો ઠાઠમાઠ ને વૈભવ અતિશય હતો. સોના ચાંદી અને હીરા માણેક મોટી વિના ત્યાં કાંઈ નજરે પડતું નહીં, એવા બાદશાહો પણ કોઈ દીવસ પણ એક ટંકપણ દીલ્હી શેહેરને જમાડી શક્યા નહોતા. પ્રતાપી મહારાણી વિકટોરીઆના પાટવી કુંવર પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સનાં લગ્ન થયાં ત્યારે દુનિયામાં મોટી ધામધુમ થઈ રહી હતી પણ તેઓ એક મુંબાઈ શેહેરને પણ જમાડી શક્યાં નહોતાં, અને જેના તાબામાં આખી દુનિયાનો ત્રીજો ભાગ છે એવો મહાન ભાગ્યશાળી શેહેનશાહ સાતમો એડવર્ડ જ્યારે ગાદીએ બેઠો ત્યારે એક તારીખે પાંચ લાખ માણસોને એક જગ્યાએ બેઠાવવાનું આજ્ઞું, પણ તેઓ પોતાની રાજધાનીનાં લંડન શેહેરને પણ એક ટંકનું પણ ભોજન આપી શક્યા નહોતા. માણસો ગમે તેવાં મોટાં થાય તોપણ તેઓની મ્હોટાઈ અમુક હદમાં જ આવી જાય છે. પણ ભાઈઓ ? પ્રભુની મ્હોટાઈ સામું તો જુઓ ? તે સરજનહાર પાલક પ્રભુ અનંતકાળ થયા અનંત પ્રદ્વાંડોને દરરોજ બંને વખત નીભાવી રહ્યો છે ને અનંતકાળ સુધી નીભાવ્યા કરશે, તે પ્રભુની દયા ને તે પ્રભુની મ્હોટાઈ સામું તો જુઓ ? આપણા શેઠીયાઓ બહુ કરે તો પોતાની નાત જમાડે, એ કરતાં પણ કોઈ વધારે કરે તો સાત મહાજન જમાડે કે બેચાર ચોરાસી કરે, પણ કોઈ રાજાએ કે કોઈ શેઠીયાએ આજદીવસ સુધી માત્ર એક ટંકપણ મુંબાઈ શેહેરને જમાડેલું છે ? નહીંજ. ત્યારે જે પ્રભુ જુગોના જુગો થયા માત્ર માણસોજ નહીં પણ પશુ પક્ષી માછલાંઓ અને કીટ પતંગોને પણ સરખી રીતે નીભાવી રહ્યો છે તે પ્રભુ શું હરિજનને શેર અન્ન નહીં આપીરેય ? માટે ભાઈઓ વિશ્વાસ રાખો અને પ્રભુની મ્હોટાઈ સામું જુઓ ? તે પાલનહાર પ્રભુના બળ સામું તો જુઓ ? અને તે પરમ ક-

દયાણુકારી પિતાના આનંદ સ્વરૂપ તરફ તો બુઝ્યો. એને જાણ્યા વિના—એનું જ્ઞાન મેળવ્યા વિના સંસાર સાગર તરી શકાય તેમ નથી, માટે જાણ્યો ? જેમ બને તેમ લગવદ્ આશરાનું બળ રાખીને પ્રભુ પ્રેમ વધે અને ઇશ્વરનું અલૌકીક સ્વરૂપ સમજાય તેમ કરો.

ઇંદ્રવિજય છંદ.

પૂરન કામ સદા સુખ ધામ, નિરંજન નામ સિરંજન હારો,
સેવક હોઇ રહ્યો સબકો નિત, કીટહિં કુંજર દેત અહારો;
ભંજન દુઃખ દરિદ્ર નિવારન, ચિંત કરૈ પુનિ સાંઝ સવારો,
એસે પ્રભુ તજિ આન ઉપાસત, સુંદરહૈ તિનકો સુખ કારો.

૧૬.—જેમ પંખો પોતે ફરીને બીજને સુખ આપે છે,
તેમ સાધુઓ પોતે દુઃખ ખમીને પણ
બીજઓને શાંતિ આપે છે.

સંત પુરૂષોનો—સાધુઓનો ધર્મ શું છે તે તમને ખબર છે? પોતાની નાતમાંથી નીકળી જઈને બીજી નાતમાં લગવું એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી. એક વાડામાંથી છુટીને બીજા વાડામાં ફસાવું એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી. એક જંગલ છાડીને બીજી ઘણી ઉપાધી ઉઠાવવી એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી. ગાંજ તંબાકુનાં વ્યસનોમાં ફસાવું એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી. દોરાધાગામાં ને જંત્રમંત્રમાં રહી જવું એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી. ફાટે ડાચે ગમે તેમ બોલવું એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી અને ઘરની માયા મૂક્યા છતાં પણ માયાના વળખાં માર્યા કરવાં એ કાંઈ સાધુઓનો ધર્મ નથી, પણ સાધુઓનો ધર્મ તો પરોપકાર છે. શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહ્યું છે કે.

પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ

સંતોનું જીવન પરોપકારને અર્થેજ છે દુનિયાંદારીના તા-

પથી તપી ગએલા લોકોનાં દિલમાં શાંતિ રેડવા માટે, અધર્મીઓના મનમાં ધર્મનું અમૃત રેડવા માટે અને પવિત્ર જીવાત્માઓને પ્રભુનો મહામંગળ રસ્તો દેખાડવા માટે સાધુઓનું જીવન છે. પોતે ગમે એટલું કષ્ટ વેડીને પણ લોકોને સત્ય રસ્તો બતાવવો એજ તેઓની ઉત્તમતા છે ને એ સાફજ તેઓ માનને તથા દાનને પાત્ર છે. જે વેષધારી સાધુઓ પોતાના દેશને માટે, પોતાના ભાઈબંધોને માટે અને પોતાના ધર્મને માટે કષ્ટ સહન કરતા નથી, તેઓ પ્રભુની નજરમાં ગુન્હેગાર છે, અને તેઓ સાધુનાં પવિત્ર નામને યોગ્ય નથી; કારણ કે મહત્તનું ખાવા ને મસીદે સુવા માટેજ કાંઈ સાધુપણું નથી, પણ જગતનું હિત કરવાને માટે સાધુપણું છે. એટલે સાધુઓની તો ખાસ ફરજ છે કે તેઓએ ઉંચાંમાં ઉંચું સત્ય ધર્મી સ્થાન મેળવવું જોઈએ. અને પોતાનો ધર્મ કે જેને અર્થે પોતે મુંડ મુંડાવી છે તેના ફેલાવા અર્થે તથા પોતાના ભાઈબંધોનાં સુખો વધારવા સાફ તેણે જેટલો બની શકે એટલો પુરૂષાર્થ કરવો જોઈએ. દરેક સાધુએ પોતાના મનને વારેવારે પુછવું જોઈએ કે, મેં શા માટે મુંડ મુંડાવી છે ? મેં શા માટે ધરબાર છોડ્યું છે ? મેં શા માટે આવો વેષ લીધો છે ? શું દુનિયાને ઠગવા માટે ? પાઈ પાઈ ઉધરાવવા માટે શું અમે મુંડ મુંડાવી છે ? ઘેરે ઘેરે મુશ્કટના દુકડા ખાવા માટે શું અમે ધરબાર છોડ્યું છે ? ચલ-મો ફુંકવા સાફ અને વ્યસનોના ગુલામ થવા સાફ શું અમે લગવાં પેહેર્યા છે ? બીજાઓની ખુશામત કરવા સાફ શું અમે અમારું ધરબાર તજ્યું છે ? હુલમાંથી નીકળીને ચુલમાં પડવા સાફ શું અમે મુંડ મુંડાવી છે ? મંતર જંતરની વાતો અને કી-મીયા ફીમીયાના દુચકા શીખવા સાફ શું અમે અમારી જીંદગીને ધૂળમાં મેળવી છે ? અને લોકોને ભ્રમાવીને પ્રભુના ગુન્હેગાર થવા માટે શું અમે સાધુ થયા છીએ ? નહીં ભાઈઓ ? મહાન પ્રભુનો પવિત્ર પ્રેમ જગતમાં ફેલાવવા માટે, સત્ય રસ્તામાં ચાલવા માટે અને અમારા ભાઈબંધોની સેવા કરવા માટે અમે

સાધુ થયા છીએ. કારણ કે પ્રભુને સેવા ગમે છે, એટલે પ્રભુના જગતની સેવા કરવી એ પ્રભુની સેવા કરવા બરોબર છે, માટે પ્રભુને અર્થે જગતની સેવા કરવા સારૂ અમે લેખ લીધો છે; કાંઈ ચેલા ચેલી મુંડવા સારૂ અમે મુંડ મુંડાવી નથી, એવા વિચાર દરેક સાધુએ કરવા જોઈએ. પ્રભુ ? અમારા દેશના સાધુઓ આવા વિચારો કરે એવો દીવસ તે ક્યારે આવશે ?

ચાખજો.

જોઈલો જગતમાં બાવારે, ધર્યાં લેખ ધુતીને બાવા. ટેક.
જ્યાં પ્રેમદા ઘણી પાણી ભરે, ત્યાં જય નીતનીત નાવા;
રાંડીછાંડી નારનો નરઘર નહોય ત્યારે, બાવાજી બેસે ગાવા. જોઈ.૧
લોકનાં છોકરાંને તેડી રમાડે, વળી પ્રાણે પ્રીતું થાવા;
ગૃહસ્થની સ્ત્રી રીસાવી જય ત્યારે, બાવાજી જય મનાવા. જોઈ.૨
ધુપ કરે ને બાવો ધ્યાન ધરે, લોળા લોકને ભરમાવા;
લોળે ભગત કહે ભાવે શું સેવે એને જમ પુરીએ જવા. જોઈ.૩

૧૭-કાદવમાં રૂપીયો પડી જય તેથી કાંઈ

તેની કીંમત ઓછી થાય નહીં તેમજ

માખાપ ગુસ્સે થાય તેથી કાંઈ

તેનો પ્રેમ ઓછો થાય નહીં.

આપણે જો સરખી રીતે ન ચાલીએ તો આપણાં માખાપને ગુસ્સો લાગ્યા વિના રહે નહીં. ગુસ્સો એવી ખરાબ વસ્તુ છે કે એ વખતે મીઠાજ કાબુમાં રહી શકતો નથી, તેથી વખતે આકરાં બે વચનો કહેવાઈ જાય એમાં પણ કાંઈ નવાઈ નથી. માટે માખાપ ગુસ્સે થઈને ક્રોધના જોસમાં કાંઈ બે વચનો આપણને કહી લેવ તો તે આપણે ધીરજથી સાંખી લેવાં જોઈએ, કારણકે તે કાંઈ આપણી ઉપરનાં વેરને લીધે અથવા આપણું ધુરું કરવાને ખાતર નહીં, પણ આપણી ઉપરનાં હેતને લીધે કડવાં વચન કહી લેય છે. માટે તે આપણે ખમી ખાવાં જોઈએ.

આપણે એમજ વિચાર કરવો કે આપણાં ભલાંને માટે પોતાના સ્વભાવ પ્રમાણે કાંઈ બે આકરાં વચનો કેલેશે પણ કહેવા દેશે નહીં. બીજું એવે વખતે એ પણ વિચારવું કે આપણે માટે અને આપણી તરફથી આપણા માબાપોએ જેટલું સહન કર્યું છે તેનો સોમો કે હજારમો ભાગ પણ આપણે હજી સુધી તેની તરફથી ખમ્યા નથી. માટે કદાચ કોઈનો આકરો સ્વભાવ હોય, કોઈને ઓછું જ્ઞાન હોય, કોઈ નબળી સોજતમાં હોય અને કોઈ માણસ કોઈ બાબતમાં આડું અવળું દોરવાઈ ગયું હોય અથવા મતભેદ થઈ ગયો હોયતો એવા વખતે આપણે ધીરજ રાખવી જોઈએ. એવા વખતે તાણી બાંધવું નહીં પણ વાતને નાંખતી કરવી. કદાચ આપણને કાંઈ ખમવા જેવું હોય તો પણ આપણા માબાપ કે જેઓના આપણી ઉપર અનંત ઉપકારો છે, તેઓને રાજી રાખવા ખાતર આપણે ખમી ખાવું જોઈએ. અને વખતે કાંઈ ભોગ પણ આપવો જોઈએ. તેઓના ગુસ્સાથી દિલગીર થઈને રીસાઈ જવું આપણને પાલવે નહીં. આપણે તો એવો સવળોજ વિચાર લેવો કે રૂપીયો કાદવમાં પડી જાય તેથી કાંઈ તેની કીંમત ઓછી થઈ જાય નહીં. તેમજ માબાપ ગુસ્સે થાય તેથી કાંઈ તેનો પ્રેમ આપણા ઉપરથી ઓછો થાય નહીં, પણ આપણે અજ્ઞાની બાળક અથવા અતુલવ વિનાના જીવાન માણસો હોવાથી જરા આપણા મરડાટમાં રહી જઈએ છીએ; એટલે ઘડીકમાં આપણી ભૂલ જોઈ શકતા નથી ને જીવાનીના જોસમાં ખામોશ કરી શકતા નથી પણ એ મોટી ભુલ છે. કારણ કે આપણે આપણા માબાપના શબ્દો તરફ નહીં પણ તેઓનાં અંતર તરફ જોવું જોઈએ. ગુસ્સાને લીધે તેઓ વખતે આપણને બે વચન કહી લેશે પણ મરતી વખત વીલ કાંઈ બીજાના નામનું કરી નહીં જાય, કે પોતાની સાથે કાંઈ લઈ નહીં જાય. માટે તેઓનાં અંતર તરફ જોઈને, આપણે માટે તેઓએ જે કષ્ટ સહન કર્યું છે તે તરફ જોઈને, આપણે હજી ઘણી જાતની ભૂલો વાળા છીએ એ તરફ જોઈને અને મહાન પ્રભુના

પવિત્ર હુકમ સાચું જોઈને આપણા હિતને ખાતર આપણે આપણાં માઆપનાં ગુસ્સાનાં વચનો પણ ધીરજથી સહન કરવાં જોઈએ. કારણ કે એમાં આપણું કલ્યાણ છે ને એમાં પ્રભુ રાજ છે. માટે ભાઈઓ રૂપીયા ઉપર લાગી ગયેલા કાદવ તરફ નહીં પણ તેની કીંમત તરફ જુઓ—માઆપનાં ગુસ્સાનાં વચનો તરફ નહીં પણ આપણી ઉપરના તેના અંતરના પ્રેમ તરફ જુઓ, અંતરના પ્રેમ તરફ જુઓ.

૧૮.—ઇશ્વર વિષે.

જેમ સાગરનું પાણી નાની ગાગરમાં સમાઈ શકે નહીં તેમ ઇશ્વરનું મોટું માહાત્મ્ય અદ્વય જીવથી યથાર્થ રીતે જાણી શકાય નહીં.

ઇશ્વર એટલો બધો મોટો છે કે તે અનંત પ્રદ્વાંડોમાં પણ સમાઈ શકે તેમ નથી, પણ જીવ ઉપરની કૃપાને લીધે તે એટલો બધો નાનો થઈ જાય છે કે સાધારણ ભક્તના હૃદયમાં પણ તે સમાઈ જાય છે.

જેમ કુલમાં દોરો છે અને દોરામાં કુલ છે તેમ ઇશ્વર આપણા અંતરમાં છે અને આપણે પોતે પણ તે ઇશ્વરમાં જ રમી રહ્યા છીએ.

આકાશમાં ઉડતાં પક્ષી જેમ ચોતરફથી આકાશથી ઘેરાયેલાં રહે છે તેમ આપણે પણ જ્યાં હોઈએ ત્યાં સર્વવ્યાપી ઇશ્વરના રાજ્યમાં છીએ.

કોઈ પણ પિતા પોતાના પુત્રને મારી નાંખવા ઇચ્છતો નથી તેમ ઇશ્વર પણ પોતાના ભક્તોનું ખુરં કરવા ચ્છતો નથી.

જેમ લુલાં લંગડાં આંધળાં છોકરાં ઉપર માનો વધારે પ્રેમ હોય છે તેમ કોઈ ભગતથી તેના આગલા વખતમાં કદી અપરાધો થઈ ગયા હોય તો તે માફ કરી પ્રભુ તેની ઉપર પેલી માની માફક વધારે હેત રાખે છે.

જેમ કોઈ પણ માણસ આખા આકાશને પોતાના હાથમાં પકડી શકે નહીં તેમ કોઈપણ જીવથી ઇશ્વર જાણ્યો જાય તેમ નથી.

જે માણસ ઉંચી ટેકરી ઉપર ઉભો રહીને દરીયાની તરફ જાય છે તેની નજર ઘણી લાંબી પહોંચે છે ખરી, પણ તે કાંઈ દરીયાની આરપાર સામેના કીનારા સુધી પહોંચી શકે નહીં. તેમજ કોઈ પણ માણસ ઇશ્વરને જાણવાની તજવીજ કરે તો તે ચોક્કસ હદ સુધી જાણી શકે ખરો, પણ ઇશ્વરનો પુરેપુરો મહિમા જાણી શકે નહીં.

સૂરજની સામે જોનાર માણસ જેમ તેના તેજમાં અંજાઈ જાય છે, તેમ મહાન પ્રભુના અલૌકિક અદ્ભુત રૂપને જાણવા ઇચ્છનાર માણસ પણ પ્રભુના અલૌકિક ગુણો તથા શોભાની વચમાંજ ગુમ થઈ જાય છે- પણ તેનો પાર પામી શકતો નથી.

આ જગતની શોભા અને તેની સાથે આકાશના સૂર્યચંદ્ર આદિની સમસ્ત શોભા પ્રભુના સ્વરૂપની શોભા અને સુંદરતા પાસે મહાસાગરમાં માત્ર ટીપાં જેટલી છે.

જેમ સૂરજને બીજા કોઈ પણ પદાર્થમાંથી તેજ લેવાની જરૂર નથી પણ તે પોતેજ પોતાનાં તેજથી પ્રકાશિત છે તેમ પ્રભુ પણ સર્વ ગુણથી શોભાયમાન ને સ્વયંપ્રકાશ છે.

જેમ તારાઓને આપણે દીવસે દેખી શકતા નથી પણ રાતે ખુલ્લે ખુલ્લા દેખી શકીએ છીએ તેમ ઇશ્વરને પણ આ દેહથી આપણે દેખી શકતા નથી પણ જો તેના ગુણગાન કરીએ તો મરણ પછી તેને જાણી શકીએ તેમ છીએ.

આપણા આખા ઘરની મુખત્યારી જેમ એકજ આગેવાન માણસના હાથમાં હોય છે, અને જેમ વહાણની મુખત્યારી એકજ કપ્ટાનના હાથમાં હોય છે તેમજ આ જગતનું ધણી-પણું પણ એકજ પ્રભુના હાથમાં છે.

ઘરનો ખાંધનાર મીઝી જેમ ઘરની પેહેલાંજ હૈયાત હોય છે અને ઘડીયાલનો ખનાવનાર જેમ ઘડીયાલની હૈયાતી પેહે-

લાંજ હોય છે, તેમજ ઇશ્વર પણ આ જગતની અને અનંત પ્રજ્ઞાંડોની ઉત્પત્તિ થયા પેહેલાં હોયાત હતો એમ સમજવું.

વિચારો કરતાં વિચારોને ઉત્પન્ન કરનાર મન જેમ મોટું છે તેમ આ જગતમાં ઇશ્વરની જે જે કાંઈ શક્તિ અને ડહાપણ જણાય છે તે સર્વે કરતાં તે સર્વેના કરનાર ઇશ્વરમાં કોટાનકોટિ ગણી વધારે શક્તિ છે.

આપણા આખા શરીરમાં રહેલો જીવ અથવા આત્મા શરીરના જુદા જુદા અંગમાં એટલે કે નાકમાં, કાનમાં, હાથમાં, પગમાં, મોંમાં એમ સૌ અંગમાં થોડો થોડો નથી પણ સર્વ અંગમાં પરિપૂર્ણતાથી વ્યાપી રહેલો છે. તેમ ઇશ્વર પણ આખા જગતમાં પોતાના સર્વ રૂપે સર્વત્ર પરિપૂર્ણતાથી વ્યાપી રહેલો છે.

આકાશની ખહાર જેમ કોઈ પણ પદાર્થ નથી તેમ સર્વ વ્યાપક મહાન પ્રભુની દૃષ્ટિ ખહાર કોઈ પણ ચીજ નથી.

જે અગ્નિ પાસે બેસે તેને જેમ ગરમી લાગે છે તેમ જે ઇશ્વરમય થઈને ઇશ્વરનું લજ્જન ધ્યાન કરતો રહે છે, તેનામાં રોજ રોજ વધારે વધારે ઇશ્વરી ગુણો આવતા જાય છે.

જે ડાળ થડની સાથે જોડાએલી રહે છે તેમાં ફળપુલ આવે છે, પણ જે ડાળ થડથી છુટી પડી જાય છે તે સુકાઈ જાય છે, તેમજ જે ઇશ્વરલક્ષિત કરતા રહે છે તેઓમાં ઘણા સદ્ગુણો આવે છે, અને જેઓ લક્ષિતહીન થઈ ઇશ્વરથી છુટા પડી જાય છે તેઓ ગુણહીણ થઈ જાય છે.

આંધળા માણસની સાથે જ્યારે દોરનાર હોય છે ત્યારે તેને જેમ મોટી હીંમત રહે છે તેમ જે એમ જાણે છે કે મારો ઇશ્વર મારી સાથેજ છે તેને કોઈ પણ વાતનો ડર રહેતો નથી તેથી તે સર્વ વાતે નિર્ભય થઈને જગતમાં ફરી શકે છે.

વૈદને ખખર હોય છે કે આ દરદી હવે મરી જશે પણ તે પોતે કાંઈ તેને મારી નાંખતો નથી, તેમ આપણી માથે જે કાંઈ અડચણો અને દુઃખો આવવાનાં હોય તે સર્વ અગાઉથીજ પ્રભુ

જાણે છે. પણ તેથી એ બધાં પ્રભુએજ મોકલેલાં છે એવો ઉધો વિચાર લેવો નહીં.

જેમ મોટા રાજાઓ નાની ચીજોની ભેટ લઇને મોટી બક્ષીસો આપી દેય છે તેમ ભક્તોની થોડીક સેવા લઇને, ઇશ્વર તેઓને બહુ મોટું ફળ આપી દેય છે.

જેમ આ મોટા જગતના માથે સર્વત્ર સૂરજ પોતાનું તેજ ફેલાવી રહ્યો છે તેમ પ્રભુ પણ આખા જગતનાં સર્વ પ્રાણીમાત્ર માથે પોતાની કૃપાદૃષ્ટિ વરસાવી રહ્યા છે.

કોઇ બાપ પોતાના ઘરનાં છોકરાંઓને એકજ ભતનો દેસ કરાવી આપે તેથી કાંઇ કોઇ છોકરો એમ ન કહી શકે કે મહારા બાપનું હેત મહારી ઉપર ઓછું છે. તેમ ઇશ્વર ઘણી વસ્તુઓ સર્વ માણસોને એક સરખી રીતે આપે તેથી તેનું હેત આપણી ઉપર ઓછું છે એમ કાંઇ કહેવાય નહીં.

જેમ એક માતા પોતાનાં બુલાં લંગડાં છોકરાંઓને પણ પ્રેમથી ઉછેરે છે તેમ કૃપાળુ પ્રભુ અધમ પાપીઓ માથે પણ કૃપાદૃષ્ટિ કરી તેઓને પણ નીલાવે છે.

જેમ લોહચુંબક સોયને પોતાની તરફ ખેંચી લેય છે તેમ ઇશ્વર પોતાના ભક્તોને પોતાની તરફ ખેંચવા માટે આ જગતમાં થોડું દુઃખ આપે છે.

જેમ એક ઇજાન ઘણા ડબાઓને ખેંચી જાય છે તેમ ઇશ્વર અનંત પ્રદાંડોને ચલાવે છે.

૧૯-કદી તમારી પાસે સ્વર્ગની ચાવી હોય અને તમે બીજાઓને સ્વર્ગનાં બારણાં ખોલી આપતા હોય પણ જો તમારામાં પ્રભુ પ્રેમ ન હોય તો એ તમોને કાંઇ કામનું નથી.

ભાઈઓ ? આપણા ધર્મનું તત્ત્વ શું છે ? આપણી સાર્થકતા શેમાં છે ? આપણી જીવગીનો હેતુ શું છે ? આખી દુનિયાનાં

કોઈ પણ ધર્મવાળા મહાત્માઓનો ઉપદેશ શું છે? અને પ્રભુની ઇચ્છા શું છે? એજ કે પ્રભુ પ્રેમથી તમારા હૃદય તરબોળ કરે. દાનવિના, તપવિના, યોગવિના, કર્મકાંડવિના અને જ્ઞાનવિના બધાંવિના ચાલી શકશે પણ પ્રભુપ્રેમવિના ચાલી શકવાનું નથી, કારણ કે પ્રભુપ્રેમથીજ એ બધું શોભે છે. પ્રભુ પ્રેમથીજ એ બધું રસભર્યું થાય છે. પ્રભુપ્રેમથીજ એ બધામાં ખરી લેહેજત આવે છે અને પ્રભુપ્રેમથીજ એ બધાં કૃતાર્થ થાય છે. પ્રભુપ્રેમવિના ગમે એટલી મહોટાઈ પણ કાંઈ કામની નથી, ભલે આપણી આણુદાણુ ફરતી હોય, ભલે આપણા નામના જયજયકાર થઈ રહ્યા હોય, ભલે આપણને ઘણી ખર્ચા ધણી ખર્ચા થઈ રહી હોય, ભલે આપણા હુકમથી હજારો માણસ છુટી જતા હોય અને હજારો માણસ બંધાઈ જતા હોય, ભલે રિદ્ધિ સિદ્ધિ આપણી દાસીઓ થએલી હોય, ભલે કાફરનો ખળનો કુખેરનો ભંડાર આપણી પાસે આવી પડ્યો હોય, ભલે આપણે મુઠદાંઓને જીવતાં કરતા હોય અને ભલે આપણે આપણે ખલે સ્વર્ગની ચાવીઓના જુડાઓ લઈને ફરતા હોય અને ખીજાઓને સ્વર્ગનાં બારણાં ખોલી આપતા હોય પણ જો આપણામાં પ્રભુપ્રેમ ન હોય ને આપણે જીવ નરકમાં જાય તો એ બધું પણ શું કામનું? આપણી પાસે કાંઈ પણ ન હોય પણ જો પ્રભુપ્રેમ આપણા અંતરમાં ભરેલો હોય તો પછે ખીજા કોઈપણ ચીજની આપણને પરવા રહેતી નથી અને ખીજું ઘણું હોય પણ પ્રભુપ્રેમ જેના અંતરમાં ન હોય તેના આત્માને કદી પણ શાંતિ વળતી નથી. જેનામાં પ્રભુપ્રેમ ન હોય એવા માણસને પણ દેવયોગે અધિકાર, ધન, રૂપ, માન, મર્ત્યો વીગેરે મળી જાય છે પણ તેથી શું? પ્રભુપ્રેમ વિના એ બધું ઉલટું બંધન કારકજ થઈ પડે છે. એમ તો જુઓ ને આપણા શેઠીયાઓની તીજેરીની ચાવીઓ છ છ રૂપીયાના પગારદાર બાનકોટી ઘાટીઓની પાસે હોય છે, પણ તેથી કાંઈ એ ઘાટીઓ શેઠીયાઓની તીજેરીઓના માલેક થોડાજ થઈ બેસે છે. તેમજ આપણી

પાસે કદાચ સ્વર્ગની ચાવીઓ હોય તોપણ પ્રભુપ્રેમ વિના તે કાંઈ આપણને પોતાને કામ લાગતી નથી, અને પ્રભુપ્રેમ વિના કાંઈ આપણા આત્માનો ઉદ્ધાર થઈ શકે તેમ નથી. માટે ભાઈઓ ? અને બહેનો ? જેમ બંને તેમ આપણમાં ભગવદ્ આવેશ ભરાય તેમ કરો.

૨૦-આપણી ઇચ્છાઓ તે આકૃતનું પડીકું છે. માટે તેને આપણી પાસે રાખવામાં ફાયદો નથી, એને તો સર્વશક્તિમાન પ્રભુજ સાચવી શકે.

અનુભવી સાધુઓ કહે છે કે, આપણી ઇચ્છાઓ તે આકૃતનું પડીકું છે. એ આપણાથી સચવાયજ નહીં. અને જો બળ કરીને કે મૂર્ખાઈથી તેને રાખી મૂકીએ તો તે અનેક પ્રકારની નવી નવી આકૃતો લાવ્યાજ કરે, કારણકે ઇચ્છાઓ પોતેજ આકૃતનું પડીકું છે. એ પડીકાંમાંથી જેમ જેમ ભુકી વેરાતી જાય તેમ તેમ આકૃતો વધતીજ જાય છે એટલે તે આપણાથી સાચવી શકાયજ નહીં. કારણ કે આપણા અહંભાવમાંથી નીકળેલી આપણી પોતાની ઇચ્છાઓ તે સેતાનનું ઘીનું રૂપ છે. એટલે ભગવદ્ આશરાના બળ વિના કદી પણ તે આપણા તાબામાં રહી શકેજ નહીં. તેને તો સમર્થમાં સમર્થ-કાળના પણ કાળ-ભયના પણ ભય અને તેમ છતાં પણ આનંદરૂપ એવા સર્વગુણસંપન્ન મહાન પ્રભુનેજ સોંપી દેવી જોઈએ. સર્વશક્તિમાન પ્રભુજ એ સેતાનને સાચવી શકે. આપણાથી એ આકૃતનું પડીકું સચવાયજ નહીં. માટે ખરું ડહાપણ એજ છે કે આપણી ઇચ્છાઓ પ્રભુને સોંપી દેવી. ખરો પુરૂષાર્થ તો એનુંજ નામ છે કે આપણી ઇચ્છાઓ પ્રભુને સોંપી ને આપણે પ્રભુમય થઈ જવું. સાચી ભક્તિ તો એજ છે કે પ્રભુની ઇચ્છામાંજ આપણી ઇચ્છાનો લય કરવો. અને ખરું સ્વર્ગ તો એજ

છે કે મુવા પછી નહીં પણ જીવતાંજ આપણી ઇચ્છાઓ પ્રભુને સોંપીને સર્વાત્મ ભાવથી પ્રભુપરાયણ થઈને પ્રભુની ઇચ્છામાંજ જીવવું. જે પોતાની ઇચ્છાઓને તજી શકે—પ્રભુને અર્પણ કરી શકે તેજ ખરો હાથો, તેજ ખરો બહાદુર, તેજ ખરો યોગી, તેજ ખરો ભક્ત ને તેજ ખરો જ્ઞાની છે અને તેજ પ્રભુનો કૃપા-પાત્ર છે. માટે અંતરની વાસનાઓ છોડી એવા સાચા ભક્ત થવાની હોંશ રાખો.

૨૧—પ્રભુને આપણી ઇચ્છા સોંપી દેવી એ આપણી મુડી સોંપી દીધા બરાબર છે.

આપણું એક એક કામ પ્રભુને અર્પણ કર્યા કરીએ તો કયાં આરો આવે ? માટે બેહેતર તો એજ છે કે, આપણી સર્વ ઇચ્છાઓ પ્રેમ પૂર્વક દીનતાથી મહામંગળમય શ્યામસુંદર પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રભુને અર્પણ કરી દેવી. ઇચ્છાઓ અર્પણ કરવી અને કર્મો અર્પણ કરવાં એની વચ્ચે બહુ મોટો ભેદ છે. ઇચ્છાઓ અર્પણ કરી દેવી એટલે આંખાનું ઝાડ પ્રભુને આપી દેવા બરાબર છે. અને કર્મો અર્પણ કરવાં એટલે એક એક પાંદડું, એક એક પુલ, ને એક એક ફળ તોડીને આપવા જેવું છે. આવી રીતે પુલ પાંદડાં તોડી તોડીને આપવાં એમાં આપનારને પણ દુઃખ થાય છે અને લેનારને પણ કંટાળો લાગે છે. કારણ કે આંખો એવડો મોટો છે કે, તેનું એક એક પાંદડું ને પુલ તોડતાં તો વરસોનાં વરસો ચાલ્યાં જાય તોપણ આરો આવે નહીં. ને એટલા વખતમાં તો જ્યાંથી પાંદડું તોડ્યું હોય ત્યાં તો મોટી મોટી ડાળો બની જાય, ને તેનાં પાછાં હજારો પાંદડા થઈ જાય, એ બધાં ક્યારે આપી શકાય ? અને કેમ આપી શકાય ? એવી રીતે આપવું એ તો રમતીયાળ છોકરાઓનું કામ છે. જ્ઞાની ભક્તોનું એ કામ નથી. એક એક પાંદડું ને એક એક પુલ આપ્યા કરવું એ આપનારની કૃપણતા છે, અને તેનો ઓછો પ્રેમ દેખા-

ડનાર છે, એવી રીતે કરનારાઓ અનંત પ્રજાંડોને ચલાવનારા પ્રભુનો મહિમા ખરોખર સમજતા નથી એમ જાણવું. કારણ કે જે તેઓ સર્વવ્યાપક દેવાધિદેવ કર્ણાના ભંડાર, નોધારાના આધાર, ભક્તના હૈયાનાહાર પવિત્ર પ્રભુનો મહિમા પુરેપુરો જાણતા હોય, ને તેઓના મનમાં ખરો પ્રેમ ને પુરો વિશ્વાસ હોય તો આંખાંતું ઝાડજ કાં ન આપી દેય ? પોતાની ઇચ્છાજ કાં ન સોંપી દેય ? પોતાની મુડીજ કાં ન સોંપી દેય ? એક એક પાઈ શા માટે આપ્યા કરે ? યાદ રાખજો કે જ્યાં સુધી આપણે આપણું એક એક કર્મ પ્રભુને આપ્યા કરીએ ત્યાં સુધી કદી પણ આપણાં પુરેપુરાં કર્મ પ્રભુને આપી શકાયજ નહીં, અને જ્યાં સુધી આપણાં પુરેપુરાં કર્મ પ્રભુને ન અપાય ત્યાં સુધી આપણે સર્વાત્મ ભાવથી પ્રભુને શરણ થઈ શકીએ નહીં. માટે ભાઈઓ ગહન ગતિવાળાં કર્મોની જાળમાં નહીં પડતાં તમારી ઇચ્છાઓ પ્રભુને સોંપી દો અને પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થઈ જાઓ. એટલે સ્વર્ગ આ પૃથ્વીમાંજ-તમારા ઘરમાંજ-તમારા હૃદયમાંજ-અને તમારી હથેળીમાંજ આવી પડશે.

૨૨-પ્રભુ પોતાનાં બાળકોને વિસારી મુકશે નહીં.

જે બાપ પોતાનાં છોકરાંઓ માટે મોટા મેહેલ બંધાવે, તેમાં હાંડી ઝુમર વીગેરે ઉંચામાં ઉંચું સુંદર ફરનીચર ગોઠવાવે, એ મેહેલમાં દરેક પ્રકારની મોજશોખની ઉમદી વસ્તુઓ ગોઠવાવે, અનેક પ્રકારનાં સુગંધી પુલો તથા મીઠાં ફળોના બગીચા તૈયાર કરાવે, નિર્મળ પાણીના ઝરાઓ તથા સુંદર વિશાળ તળાવો બનાવે, અને પોતાનાં બાળકો માટે દરેક પ્રકારની તજવીજ રાખી મહાનશક્તિઓની બક્ષીસ કરે તે પરમ હયાળુ પિતા પોતાનાં છોકરાંઓને શું બુજે મારશે ? જે સમર્થ ધણી આટલું બધું કરે છે તે બાપ શું પોતાનાં છોકરાંઓને ખાવા માટે અન્ન નહીં આપે ? એ બનેજ કેમ ?

એ મોટા મેહેલરૂપી આ જગત છે, સુરજચંદ્ર તેનાં ઝુમર છે. આકાશના થ્રડો તેની હાંડીઓ છે. અઢારભાર વનસ્પતિયો તેનો બગીચો છે અને સુંદર તળાવો તથા નિર્મળ ઝરાઓ એ બધું જેણે આપણે માટે અગાઉથીજ તૈયાર કરી રાખેલું છે તે મહાન દયાળુ પ્રભુ આપણને ભુખે કેમ મારશે? વિશ્વાસ રાખો ભાઈઓ કે, તે દયાનો સાગર જગતકર્તા પ્રભુ હરિજનોને ભુખે મરવા દેશે નહીં.

જમીનના પેટામાં રહેનારા કીડાઓ, જળમાં રહેનારાં માછલાંઓ, હવામાં ઉડનારાં પક્ષીઓ અને જંગલમાં રહેનારાં વાઘવરૂ આદિને પણ જે ભૂલી જતો નથી તે તમને કેમ ભૂલી જશે? જે પાલનહાર પ્રભુ એવા અબુધ જીવોને પણ પાળે છે, તે સમર્થ પ્રભુ ઉત્તમ મનુષ્યોને કેમ ભૂલી જશે? નહીંજ ભૂલે; નહીંજ ભૂલે પણ આપણા વિશ્વાસનીજ ખામી છે.

જંગલમાં રહેનારા હાથીને, આકાશમાં ઉડનારા ગરૂડને અને પાણીમાં રહેનારા મધરને તમારા કરતાં ઘણું વધારે ખાવાનું જોઈએ છે, તેને પણ વિશ્વંભાર નામ ધરાવનાર મહાનપ્રભુ દરરોજ પુરું પાડે છે, ત્યારે શું તે સર્વશક્તિમાન પ્રભુ તમોને શેર અન્ન નહીં આપી રહે ?

ખબુતર અને કાગડાની ક્યાં વખારો છે? અને તેઓ ક્યાં એતરમાં વાવવા ભય છે? છતાં પણ તેઓ નીલે છે. માછલાંઓ ક્યાં શેઠની નોકરી કરે છે? અને સાપ કોની દલાલી કરવા ભય છે? છતાં પણ તે સૌને મળે છે ત્યારે તમે કાંઈ રહી જવાના નથી, માટે કોઈએ જરા પણ અવિશ્વાસ કરવો નહીં પણ પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ રાખવો, અને પ્રભુના હુકમ સુજબ જીવંતીની ફરજો રૂઢી રીતે બજાવ્યા કરવી તો પ્રભુ આપણને છોડી દેશે નહીં.

૨૩-માણસો પોતે પાળેલાં જનવરો માટે કેટલી
બધી કાળજી રાખે છે ? ત્યારે પ્રભુ પોતા-
ના જીવો માટે કેટલી બધી ફીકર રા-
ખતો હશે એ વિચારતો કરો.

એક માણસે પોપટ પાળેલો હતો તેને માટે તે દરરોજ
પેડ મરચાં વીગેરે લાવતો હતો. જો કોઈ દીવસ તેને માટે ખા-
વાનું ન લાવી શકે તો ફળને બદલે બીજું કંઈ તેને ખાવા આ-
પતો હતો. અને બરોબર ખાવાનું ન આપી શકાય તો અંદરથી
જીવ બળતો હતો. સ્વાર્થી માણસો-પાપમાં ફસાએલાં માણસો
પણ જ્યારે પોતે પાળેલાં જનવરો માટે એટલી બધી કાળજી
રાખે છે ત્યારે સમર્થ ને પવિત્ર પ્રભુ પોતે બનાવેલાં માણસોને
માટે કેટલી બધી કાળજી રાખતો હશે એ ખ્યાલ તો કરો. જે
મહાન પ્રભુ પશુઓને ઘાસ ચારો આપી રહ્યો છે, પક્ષીઓને
ફળપુલ આપી રહ્યો છે, અને માછલાંઓ તથા કીડાઓને પણ
તેઓને અનુકૂળ પડતો ખોરાક આપી રહ્યો છે તે કૃપાળુ પ્રભુ
માણસોને અને તેમાં પણ ભગતોને કેમ ભૂલી જશે ? શું એટ-
લો પણ વિશ્વાસ નથી આવતો ? જે અખંડાનંદ પ્રભુ અનંત પ્ર-
હ્લાંડોને ચલાવી રહ્યો છે તેને આપણે શું ભારે પડવાના છીએ ?
માટે ભાઈઓ ? પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ રાખો, પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ
રાખો, અને ધીરજ રાખો એટલે સૌ સારાવાનાં થશે.

જે દયાળુ પ્રભુએ કૃપા કરીને આપણને આવડા મોટા કર્યા,
અને આજ દાવસ સુધી નીલાવ્યા તે પ્રભુ હવે આપણને કેમ
છોડી દેશે ? આપણને નીલાવી લેવા માટે આપણને બહાર પણ
ન પડે તેવી રીતના તેની પાસે અનેક રસ્તાઓ છે. જેમ નાળી-
એરમાં અજબ રીતે ચોખું મીઠું પાણી ભરાય છે તેમ અજબ
રીતે પ્રભુ આપણાં કારજ ઉકેલી આપશે માટે હે ભગવદીજનો !
જૂથા શોક કરશો માં, પણ ખોટા શોકમાં પડી પ્રભુને ભૂલી જ-
વાય નહીં એ ફીકર રાખજો.

૨૪-મોટાં કામો કરવાથી પ્રભુ જોડો રા-
જ થાય તે કરતાં તેની ઇચ્છા પ્રમાણે
ચાલવાથી પ્રભુ વધારે રાજ થાય છે.

એક મહાત્માને કોઈ સાધુએ સલાહ પુછ્યો કે, આપણી
જીંદગીનો હેતુ શું ? ત્યારે તે મહાત્માએ જવાબ દીધો કે, પ્ર-
ભુને પ્રસન્ન કરવો એ આપણી જીંદગીનો હેતુ છે. સાધુએ પુ-
છ્યું કે, પ્રભુ શાથી પ્રસન્ન થાય છે ? મહાત્માએ કહ્યું કે તેની
ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવાથી. સાધુએ કહ્યું કે, અમે સાંભળતા આ-
વ્યા છીએ કે રૂડાં કામો કરવાથી પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે. મહા-
ત્માએ કહ્યું કે, “મહારી ઇચ્છાને આધીન થવાથી હું પ્રસન્ન
થાઉં છું” એ પ્રભુની પેહેલી આજ્ઞા છે, અને “રૂડાં કામો કરવાથી
હું પ્રસન્ન થાઉં છું”, એ પ્રભુની બીજી આજ્ઞા છે. કારણ કે મો-
ટાંને ભલાં કામો કાંઈ દરેક માણસ કરી શકે નહીં. એવાં કામો
કરવામાં તો દેશ, કાળ અને બીજા ઘણાં સાધનોની જરૂર છે.
એવી અનુકૂળતા કાંઈ બધાં માણસો પાસે હોય નહીં. એટલે
દુનિયાનાં બધાં માણસોથી કાંઈ મોટામાં મોટા, ઘણામાં ઘ-
ણા ને સારામાં સારા કામો થઈ શકે નહીં. પણ ભગવદ્
ઇચ્છાને આધીન થવામાં કાંઈ દેશકાળ કે બીજાં સાધનોની
જરૂર નથી તે તો કોઈ પણ દેશમાં, કોઈ પણ કાળમાં, ને કોઈ
પણ સ્થિતિમાં કાંઈ પણ સાધનો વિના પણ પાળી શકાય છે.
માટે આપણી ઇચ્છાઓ પ્રભુને સોંપી દેવી ને જેમ પ્રભુ રાખે
તેમ આનંદથી રહેવું એ પ્રભુની પેહેલી આજ્ઞા છે; અને રૂડાં
કર્મો કરવાં એ પ્રભુની બીજી આજ્ઞા છે. એ બે આજ્ઞાથી સર્વ-
શક્તિમાન પરમાત્માનું પરમદયાળુપણું બરોબર રીતે સમજાય
છે. કેમકે જો રૂડાં કામો કરવાની આજ્ઞા પ્રભુએ પેહેલી મુકી
હોત, તો તે દરેક માણસોથી સેહેલાઈથી પાળી શકાત નહીં.
કારણ કે એમ બનવું એ કાંઈ ખાસ માણસોના હાથમાં નથી
પણ આજીબાજીના સંજોગને આધારે છે. પણ સર્વાત્મભાવથી

ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ જવું એમાં કોઈ જાતના સંજોગની જરૂર નથી એટલે તે દરેક માણસથી સેહેલાઈથી બની શકે તેમ છે. માટે ભાઈઓ! તન મન ધનથી ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈને હિમેશાં રૂડાં કામો કરવાની ભાવના રાખો.

૨૫—મોટાં કામો કરવાનું કાંઈ બધાથી બની શકે

નહીં, પણ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવું

એ તો સૌથી બની શકે તેમ છે.

ઘણાં માણસો કહે છે કે આપણે મોટાંને જલાં કામો કરવાં જોઈએ. બેશક એ બહુ રૂડા વિચાર છે, અને તે ઇશ્વરની આજ્ઞા છે. પણ આપણે જોઈએ છીએ કે, એમ કરવું એ કાંઈ દરેક માણસોથી પુરેપુરું બની શકતું નથી. હું યજ્ઞ કરવા ઇચ્છું છું પણ મારી પાસે પૈસા ક્યાં છે? હું માંદાઓને સાજાં કરવા ઇચ્છું છું પણ મારી પાસે તેની ખરી દવા ક્યાં છે? હું વેદના અર્થ કરવા ઇચ્છું છું, પણ તે સમજાવનારા ક્યાં છે? અને તેનું રહસ્ય ગ્રહણ કરી શકે એવી મહારામાં બુદ્ધિ ક્યાં છે? હું ભુખ્યાંઓને જમાડવા ઇચ્છું છું, પણ મને પોતાનેજ જમવાનું ઠેકાણું ક્યાં છે? હું નવા નવા શોધ કરવાની ઇચ્છા રાખું છું પણ પ્રથમ આશ્રય આપવા વાળા ક્યાં છે? દુકાળમાં ઢોરોને મરતાં બચાવવા હું ઇચ્છું છું પણ ઘાસ ક્યાં છે? હું રાજ્યનાં બંધારણ સુધારવા માગું છું પણ મારી પાસે સત્તા ક્યાં છે? હું ધર્મમાં સુધારા કરવા માગું છું, પણ મારું સાંભળે છે કોણ? અને હું સંન્યાસ લેવા ઇચ્છું છું, પણ મારા અંતરમાં તીવ્ર વૈરાગ્ય ક્યાં છે? આ બધાં સારાં કામો છે, મોટા કામો છે, અને પ્રભુને બહાલાં કામો છે, પણ સાધનોની ખામીને લીધે, દેશકાળની અડચણોને લીધે, અને માણસોના મમત તથા મૂર્ખતાને લીધે તે બધાથી બની શકે તેમ નથી. પણ જો ભગવદ્

ઇચ્છા ઉપર રહેવા માગું તો તે મારાથી બની શકે તેમ છે. મારો ડગલો ફાટેલો હોય તો હું એમ માની શકું કે એ લગવદ્ ઇચ્છા છે. આપણે પૂર્વે પુન્ય નહીં કર્યો હોય તે આ લવમાં ક્યાંથી પામીએ? મારી ચોપડી ખોવાઈ જાય તો હું એમ ધારી શકું કે એ લગવદ્ ઇચ્છા છે. હું માંદો પડું તો એમ માની શકું કે એ લગવદ્ ઇચ્છા છે. દેહના દંડ દેહે લોગવવા જોઈએ. મારું કોઈ અપમાન કરે તો હું એમ માની શકું કે એ લગવદ્ ઇચ્છા છે. કારણ કે આપણે પણ કોઈકનાં અપમાન કર્યો હશે તેનાં ફળ લોગવવાં જ જોઈએ. મારે ઘેરે દીકરો આવે તો હું એમ માની શકું કે એ પ્રભુકૃપા છે. મારો દાદો મરી જાય તો હું એમ માની શકું કે જેવી હરિની ઇચ્છા. જેટલી દહેણા દેવી હોય તેટલી લેવાય. મારી ઉપર કોઈની મેહરબાની થાય તો હું એમ માની શકું કે એ લગવત્ કૃપા છે. મને ધંધા રોજ-ગારમાં કાંઈ લાભ થાય તો હું એમ માની શકું કે એ લગવત્ કૃપા છે. મને સત્સંગનો લાભ મળે અથવા મારે હાથે કાંઈ ધર્મનું કામ થાય તો હું એમ માની શકું કે એ ઇશ્વર કૃપા છે. અને મહારે હાથે કોઈને કાંઈ ફાયદો પહોંચે તો હું એમ માની શકું કે એ તો લગવદ્ ઇચ્છા છે, એમાં મારું શું છે? હું તો નિમિત્ત માત્ર છું. આવી રીતે કોઈપણ સ્થિતિમાં લગવદ્ ઇચ્છા માની શકાય છે. એટલું જ નહીં પણ એવી રીતે માનવાથી હરખ શોકથી બચી શકાય છે, તથા અભિમાનથી બચાય છે; અને વ્યવહારમાં રહ્યા છતાં વ્યવહારથી અલગ રહી શકાય છે, સંસારમાં રહ્યા છતાં સંસારના ધાથી બચી શકાય છે, અન બહારથી દેખાતી હજારો જંજાળ છતાં પણ અંતરમાં શાંતિ રહી શકે છે. માટે આપણી ઇચ્છાઓ લગવાનને સોંપી દેવી અને લગવાનની ઇચ્છાને આધીન થઈ જવું એજ સર્વ ધર્મનો સાર છે. એજ સર્વ સુખોનું સુખ છે. એજ શાંતિનો ઉત્તમમાં ઉત્તમ રસ્તો છે. એજ ખરા ભક્ત છે. અને પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થઈ હરખ શોકમાં સમાનવૃત્તિ રાખી જે સ્થિતિમાં પ્ર-

ભુએ રાખ્યા હોય તેમાં આનંદથી રહેવું ને પ્રભુપરાયણ કર્મ
કર્તા કરવાં એનુંજ નામ સંસારમાં સ્વર્ગ ભોગવવું છે.

૨૬—પ્રભુ કેવા છે ?

એક શિષ્યે ગુરૂને પુછ્યું કે, મહારાજ ? પ્રભુ કેવા છે ?
ત્યારે ગુરૂએ કહ્યું કે પછે કહીશ. એમ કરતે કરતે ઘણા હીવસ
થઇ ગયા ત્યારે શિષ્યે પાછું પુછ્યું કે મહારાજ ? પ્રભુ કેવા
છે ? ત્યારે ગુરૂએ કહ્યું કે પછે કહીશ. જ્યારે જ્યારે શિષ્ય એ
સવાલ પુછે ત્યારે ગુરૂ એમ જવાબ હીધા કરે કે પછે કહીશ.
ઘણી વખત એમ થયાથી એક વખતે શિષ્યએ ખાસ આતુર
થઇને પુછ્યું કે મહારાજ ? એમ ઉઠાવ્યા કાં કરો ? ત્યારે ગુરૂ-
એ કહ્યું કે, બેટા, જેમ જેમ હું ઈશ્વર સંબંધી વધારે વધારે
વિચાર કરુંછું તેમ તેમ તે વધારેને વધારે દૂર જતો જાય છે, તે-
નો પતોજ લાગતો નથી. બેટા, જેમ એક નાના ચમચાથી સ-
મુદ્ર ઉલેચી શકાય નહીં, તેમ જીવથી ઈશ્વર જાણ્યો જાય તેમ
નથી. ગાગરમાં જેમ સાગર સમાય નહીં તેમજ પ્રભુનું મ્હોઠું
માહાત્મ્ય અલ્પ જીવથી ચથાર્થ રીતે જાણી શકાય નહીં. માટેજ
પ્રભુએ ગીતામાં કહેલું છે કે,

નાહં પ્રકાશઃ સર્વસ્ય યોગમાયાસમાવૃતઃ ।

અર્થ:-યોગ માયાથી ઢંકાએલો હોવાથી હું સર્વને દેખાતો
નથી.

વળી પણ કહ્યું છે કે,

વેદાહં સમતીતાનિ વર્તમાનાનિ ચાર્જુન ।

મવિષ્યાણિ ચ ભૂતાનિ માં તુ વેદ ન કશ્ચન ॥

ગી. અ. ૭ શ્લો. ૨૬.

હે અર્જુન, હું થઈ ગએલાં થતાં તેમ થનારાં સર્વ પ્રાણી
પદાર્થને હું જાણું છું, પણ મને કોઈ જાણતું નથી.

મહાન પ્રભુનું સ્વરૂપ આલું અગમ્ય છે. ઇન્દ્રિયો, મન,

વાણી કે બુદ્ધિ ત્યાં પહોંચી શકતાં નથી, માટે આડાં અવળાં લક્ષણોમાં કે તર્ક વિતર્કનાં જાળમાં નહીં પડતાં હઠ વિશ્વાસથી પ્રભુનાં ચરણતું શરણુ ધરી લેવું જોઈએ, અને એમ સમજી જવું જોઈએ કે,

સવૈયો.

હારી રહ્યા મનમાંહી મુનીશ્વર, વિશ્વપતિ તણી વાત વિચારી,
તર્ક કરી કરી તત્ત્વ જડયું નહીં, દૃષ્ટિ ઘણી દિલ ઉડી ઉતારી;
માન તણ અનુમાન કરી લખ્યું, કે મનવાણી ન પોંચી અમારી,
કેમ કહી શકે કોઈ કવીશ્વર, ઇશ્વરની ગતિ વિશ્વથી ન્યારી.

૨૭—ઇશ્વર સર્વ વ્યાપક છે.

સવૈયો.

દૂરહુ રામ નજીકહુ રામહી, દેશહુ રામ પ્રદેશહુ રામે,
પૂરજ રામહી પશ્ચિમ રામહી, દક્ષિણ રામહી ઉત્તર ધામે;
આગેહુ રામહી પીછેહુ રામહી, વ્યાપક રામહી હૈ બનગ્રામે,
સુંદર રામ દશે દિશ પૂરણ, સ્વર્ગહુ રામ પતાલહુ તામે.
ઇશ્વર આગળ છે, પાછળ છે, અંદર છે, બહાર છે, ઉપર છે,
નીચે છે, અને દશે દિશામાં વ્યાપી રહ્યા છે.

ડુંગરની ટોચ ઉપર, સમુદ્રના તળીયાંમાં, વેરાન જંગલના
મધ્યમાં, અંધારી ગુફામાં, આપણે રહીએ છીએ તે ઘરમાં,
આપણે સુઈએ છીએ તે ઓરડીમાં, આપણે પ્રાર્થના કરીએ છીએ
તે મંદીરમાં, અને આપણા અંતરમાં પણ સન્નિવહાનંદ સ્વરૂપ
સર્વવ્યાપી પ્રભુનો વાસ છે. એવી કોઈ પણ જગ્યા નથી કે
જ્યાં અખંડાનંદ પ્રભુ ન હોય.

ઇશ્વર સર્વવ્યાપી છે એટલે એક જગ્યાએ તેનો હાથ છે,
બીજે ઠેકાણે તેનો પગ છે, ત્રીજે ઠેકાણે તેનું માથું છે, ચોથે ઠે-
કાણે તેનું પેટ છે એમ નથી, પણ તે જ્યાં છે ત્યાં એટલે સર્વત્ર
પોતાનાં સર્વરૂપે, સર્વકળા, સર્વસત્તા, અને સર્વસામર્થ્ય યુક્ત
હોય છે.

બ્યાપક ઇશ્વર મોટામાં મોટો છે એટલે અનંત બ્રહ્માંડમાં તે એકજ રૂપે ને અનેકરૂપે બ્યાપી રહ્યો છે, અને ઇશ્વર નાનામાં નાનો છે એટલે કે તે કૃપાવંત થઈને એવો નાનો બની બાંધે છે તે ભક્તનાં હૃદયમાં પણ સમાઈ બાંધે છે. એનું સ્વરૂપ અ-કળ છે, અને એનું સામર્થ્ય મનુષ્યની શક્તિની બહાર છે. માટે એમાં ખોટી શંકાઓ નહીં કરતાં દીનતાથી ને વિશ્વાસથી તે સર્વબ્યાપી પ્રભુના ચરણનું શરણ ધરી લેવું એજ કલ્યાણનો સાચો રસ્તો છે.

૨૮—આપણા અપરાધો માફ કરવાને પ્રભુ
તો સદા તૈયારજ છે પણ આપણે તેની
માફ માગતા નથી એ આપણીજ
ખામી છે.

હુઓ છોકરો જેમ બાપની સામે થઈને બાપનું ઘર તણ દે છે, તેમ આપણે પ્રભુની સામે થઈને પ્રભુના હુકમોનું અપમાન કરીને એટલે કે આપણા ધર્મની આજ્ઞાઓ તોડીને પ્રભુની કૃપામાંથી આપણી મૂર્ખાઇથીજ આપણે નીકળી જઇએ છીએ પણ બાપનું ઘર છોડી ભાગી ગએલો છોકરો જો પાછ-બથી પસ્તાઈને પોતાની ચાલ સુધારે અને બાપની માફ માગે, તો ભલો બાપ તેને પાછો પોતાના ઘરમાં લેય છે અને પોતાની મીલકત તેને આપે છે, તેમજ જો આપણે પણ આપણાથી થઈ ગએલાં પાપો માટે ખરા દિલથી પશ્ચાત્તાપ કરીએ, તથા એ પાપનું પ્રાયશ્ચિત કરીએ, એટલેકે તેને બદલે રૂડાં કામો કરીએ અને ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખી દીનતાથી દયાળુ પ્રભુની માફી માગીએ તો તે સર્વ શક્તિમાન પ્રભુ આપણને પોતાના શરણમાં લેવાને અને આપણી ઉપર ખાસ વિશેષ કૃપા કરવાને સદા સ-ર્વદા તૈયાર છે. એક પળની પણ તેની ખોટી નથી. ખોટી માત્ર આપણીજ છે. તેનાં સ્વર્ગનાં ને મોક્ષનાં બારણાં તો આપણે માટે

જ્યારે જોઈએ ત્યારે ખુલ્લાંજ છે, એટલુંજ નહીં પણ મહાત્માઓ કહેછે કે, સ્વર્ગને ખારણુંજ નથી; તે તો ચાર દિશાઓ ચાર ખુણાઓ અને ઉપર તથા નીચે એમ દશે દિશાએથી સર્વને માટે ખુલ્લુંજ છે. મહાન પ્રભુની જીવો ઉપર એવી અનંત દયા છે કે ત્યાં જાતિ નથી, ત્યાં ધર્મ નથી, ત્યાં વર્ણ નથી, ત્યાં આશ્રમ નથી ત્યાં ઉચ્ચનીચપણું નથી, ત્યાં ગરીબાઈ કે મહોટાઈ જોવાતી નથી, ત્યાં ગોરી કે કાળી ચામડી જોવાતી નથી, ત્યાં પંડિતાઈ કે મૂર્ખાઈ જોવાતી નથી, અને ત્યાં પ્રભુનાં સર્વદા ખુલ્લાં રહેલાં સ્વર્ગમાં લેભાણુ ગુરૂઓ કે ટીલાં ટપકાં જોવાતાં નથી. પણ ત્યાં તો ભગવદ્ આશરાનું બળ અને પ્રભુપ્રેમજ જોવાય છે. જેનામાં પ્રભુ પ્રેમ વધારે હોય, દીનતા વધારે હોય અને ભગવદ્ આશરાનું બળ વધારે હોય તે સીધી રીતે અપાટાબંધ સ્વર્ગમાં ને પ્રભુની હજુરમાં જઈ શકેછે, અને પ્રભુના મહાનં વૈભવો લોગવી શકેછે. ભાઈઓ ? આ બધું ભક્તિથી અને દયાળુ પ્રભુના પવિત્ર નામથી થાયછે, માટે ખરા જીગરથી પાપની માફી માગો, ખુરી ટેવો સુધારો અને રૂઝ થવાની ચાહના રાખો એટલે સર્વશક્તિમાન ને કૃપાના ભંડાર પ્રભુ તમારી ઉપર અવશ્ય કૃપા કરશે અને તમને મોટા ભગત બનાવી તુરતજ પોતાના શરણુમાં લઈ જશે. માટે ઓ ભુલા પડેલા ભાઈઓ અને બેહેનો ! અનંતકાળનાં અખંડ સુખો લુટવા માટે મહાન દયાળુ પ્રભુનું શરણુ ધરો, પ્રભુનું શરણુ ધરો અને ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખતાં શીખો.

૨૯-પ્રભુની દયા તો જુઓ કે જેના વિના ચાલે નહીં તે અનાજ સસ્તું કર્યું અને માતી મોંઘાં કર્યાં.

હીરાનો ભાવ એક એક રતીનો સેંકડો રૂપીયા, માણિકનો ભાવ હજારો રૂપીયા, માતીનો ભાવ પણ તેવોજ. સોનાનો ભા-

વ પણ એક તોલાના ત્રેવીસ રૂપીયા, અને રૂપાનો ભાવ બહુ સસ્તો છે તોપણ એક તોલાના અગ્યાર આના. પણ પ્રભુની ક-
યા તો બુઝો કે જેના વિના ચાલે નહીં તે ઘઉં બાજરો આજે
બહુ મોંઘા છે તોપણ સવા દોઢ રૂપીએ મણ, ચોખાના ભાવ
ચહુડેલા હોય તોપણ બે રૂપીએ મણ. ગોવધથી દુધ મોંઘું થ-
એલું છે તોપણ ગામડાંઓમાં એક આને શેર અને મોટાં શે-
હેરોમાં બે આને શેર. જેના વિના એક દીવસ પણ ચાલે નહીં
તેવું અમૂલ્ય પાણી મફત ? જેના વિના એક ઘડી પણ ચાલે
નહીં તે પવનમફત ? જેના વિના કાંઈ પણ કામ થઈ શકે નહીં
તે ગરમી-અગ્નિ મફત. સૂર્યનારાયણનું તેજ મફત. સમુદ્રમાં
ભરતી ઓટ ન થાય તો તેનું પાણી ગંધાઈ જાય, અને તેથી
આખી દુનિયાં તેની દુર્ગંધીથી દુઃખી થઈ જાય. એ અટકાવવા-
ને માટે માણસોની પાસે શું સાધન છે ? કહો કે કઈ રીતે મા-
ણસો સમુદ્રમાં ભરતી ઓટ કરી શકે ? ભાઈઓ ! આખી દુ-
નિયા કરતાં સમુદ્ર ત્રણ ગણો મોટો છે; તેમાં આપણે કઈ જા-
તના સંચાથી ભરતી ઓટ કરી શકીએ ? અને ભરતી ઓટ ન
થાય તો એવડા મોટા દરીયાની દુર્ગંધીથી આપણા શું હાલ
થાય એ ખ્યાલ તો કરો ? એમ ન થાય માટે દયાળુ પ્રભુએ સ-
મુદ્રમાં ભરતી ઓટ કરનારો ચંદ્ર આપણને મફત આપ્યો એ
શું તેની ઓછી દયા છે ? જેમ સોનું ત્રેવીસ રૂપીએ તોલો વેંડે-
ચાય છે તેમ જો પાણી ત્રેવીસ રૂપીએ તોલો વેંડેચાતું હોત તો
આપણા શું હાલ થાત ? જેમ પાણીદાર હીરાઓ બસો પાંચસો
રૂપીએ રતી વેંડેચાય છે તેમ જો બસો પાંચસો રૂપીએ રતી
હવા મળતી હોત તો આપણી હૈયાતી હોત કે ? ચાંદી જે-
મ અગ્યાર આને તોલો મળે છે તેમ જો ઘઉં બાજરો કે
ચોખાનો ભાવ અગ્યાર આને તોલો હોત તો આપણે જીવી
શકત કે ? જેમ માણેકમોતીના અતિશય મોંઘા ભાવ છે તેમ
જો આપણી રસોઈ કરવાનાં છાણાં લાકડાં અને આપણાં કાર-
ખાનાં ચલાવવાના કેલસાના મોંઘા ભાવ હોત તો આપણે શું ક-

રત? અને જેમ નીલમ તથા પોખરાજની અછત છે તેમ જો આપણા ઘરો બાંધવા માટેના ઇંટ ચુનાની અછત હોત તો આપણે શું કરી શકત? આપણને જરૂરની ચીજો સસ્તી છે એ મહાન દયાળુ પ્રભુની ખાસ કૃપાનુંજ ફળ છે. ખાવાનું અનાજ સસ્તું, લુગડાં બનાવવા માટેનું રૂંડ સસ્તું, બાળવાના લાકડાં સસ્તાં, ઘર બાંધવાનાં સાધનો સસ્તાં, ગાયો સસ્તી, ઘાસ ચારો સસ્તો, હવા પાણી ને પ્રકાશ મફત. અને હીરામોતી મોંઘાં, એ પ્રભુની દયા નહીં કે? જો આવી અગત્યની ચીજો મોંઘી કરી હોત તો આપણે કેટલી બધી સુફકેલીમાં આવી પડત? અને કેવા દુઃખી થઈ જાત? પણ એમ ન થયું એ દયાળુ પ્રભુનીજ બલીહારી છે.

આવી રીતે દરેક ચીજમાં પ્રભુની દયા અનુભવવાથી એની મેળે મેળેજ પ્રભુનો ઉપકાર માનવાની આપણી વૃત્તિ જાગૃત થઈ જાય છે, તેથી આપણામાં દીનતા આવતી જાય છે. અને આપણો પ્રભુપ્રેમ વધતો જાય છે. માટે આપણા હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશ ભરવા સાડું અનંત બ્રહ્માંડના નાથ સ્વયંપ્રકાશ અખંડાનંદ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ મહાન દયાળુ પ્રભુની દયા જેમ વધારે સમજાય તેમ કરો.

૩૦—સર્વ શકિતમાન પ્રભુ મહાનદયાળુ છે માટેજ તેણે ઇનસાફને પાછળ રાખેલો છે.

ભાઈઓ! તમે વિચાર કરો કે જો પાપીઓની ઉપર પ્રભુ તુરતજ ગુસ્સે થાય તો તેને મારી નાંખતાં પ્રભુને શું વાર લાગે તેમ છે? મહાકાળના પણ કાળ સમર્થ પ્રભુની પાસે પાપીઓને મારી નાંખવાનાં હજારો સાધન છે અને એકજ ફટકે પણ માત્રમાં તે લાખો બ્રહ્માંડોનો નાશ કરી શકે તેમ છે. તે ચાહે તો આખી દુનિયાને એક ઘડીકમાં આગથી બાળી શકે, તે ચાહે તો જરાકવારમાં સમુદ્ર ઉછાળીને પૃથ્વીને ડુબાવી દેય, તે ચાહે તો એક ક્ષણમાં વીજળીથી સત્યાનાશ કહાડી શકે, તે ધારે તો અતિ વરસાદથી દુનિયાં ફનાં કરી દેય, તે ધારે તો ભયંકર દુ-

કાળથી લોકોને દુઃખી કરી શકે, તે ધારે તો હવા બગાડીને દુ-
નિયાંનો નાશ કરી શકે, તે ધારે તો નવા નવા રોગો ઉત્પન્ન ક-
રીને પાપીઓને મારી શકે, તે ધારે તો જ્વાળામુખી પહાડોના
ફાટવાથી મુલકો ઉજડ કરી શકે, તે ધારે તો ધરતીકંપના
આંચકાથી દુનિયાં હલાવી નાંખીને ઉથલપાથલ કરી શકે,
અને તે ધારે તો માણસોની બુદ્ધિ ફેરવી નાંખી અંદર અંદર કા-
પા કાપી કરાવીને કોનો નાશ કરી શકે. પાપીઓને શિક્ષા ક-
રવાનાં આવી જાતના મહાનપ્રભુ પાસે હજારો રસ્તા છે. પણ
પ્રભુ દયાળુ છે એટલે તે આપણને તુરતાતુરત શિક્ષા કરવા
ચાહતો નથી. માટેજ તે આપણને બચાવી લેય છે. અને તે-
થીજ તેણે ઈનસાફને પાછળ રાખેલો છે. એવી ઇચ્છાથી કે હજી
પણ વખત છતાં માણસો સુધરે અને પોતાના આત્માના ક-
દ્યાણના રસ્તામાં તથા અનંતકાળનાં અખંડ સુખના ધામમાં
આવે, પણ આપણે પામર જીવો એવા અભાગીયા છીએ કે સ-
મર્થ પ્રભુની અનંત દયાને આપણે સમજી શકતા નથી અને એ
દયાનો લાભ લેવા માટે જે આ રૂઠો વખત મળેલો છે, રૂઠો ધ-
રમ મળેલો છે, રૂઠો દેશમાં જન્મ મળેલો છે, ભલાં માળાપને
પેટે અવતાર મળેલો છે, રૂઠાં રાજ્યથી ધર્મનું છુટાપણું મળેલું
છે, ઉત્તમ ગુરૂઓ મળેલા છે, અને આબુખાબુનાં સારાં સાધ-
નો તથા નિરોગી શરીરને લાંબી જીંદગી મળેલી છે. એ બધી
દયાળુ પ્રભુની અખુટ દયાજ છે, પણ અફસોસ કે પ્રભુની એટલી
બધી દયા છતાં પણ આપણે અપરાધી જીવો તેનો જેવો જો-
ઈએ તેવો લાભ લઈ શકતા નથી ને ઉલટો એ દયાનો માઠો
ઉપયોગ કરી રોજ રોજ વધારે પાપમાંજ ફસાતા જઈએ છી-
એ. પણ ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે પ્રભુને ત્યાં કાંઈ પોપાંબા-
ઈનું રાંજ નથી; તે તો આપણો અને આપણા જેવા અગણિત
જીવોનો એક પલમાં નાશ કરી શકે તેમ છે. પણ હજી પણ
આપણે સુધરશું એવી આશાથીજ પ્રભુ પોતાની દયાને લીધે
આપણને બચાવે છે. પણ જો આપણે છેવટ સુધી પણ નહીંજ

સુધરીએ તો પછે યાદ રાખજો કે જેમ તેની દયા અખુટ છે તેમજ તેની શિક્ષા પણ લયંકર છે. અને ઇનસાફનો દીવસ પણ કાંઈ દૂર નથી. માટે લાઈઓ ! ચેતો, ચેતો અને જેમ બને તેમ કોઈ પણ રસ્તેથી પ્રભુના શરણમાં આવો. પ્રભુના શરણમાં આવો. પ્રભુના શરણ વિના પાપોની લયંકર શિક્ષામાંથી બચવાનો બીજો કોઈ પણ ઉપાય નથી માટે જેમ બને તેમ આપણા આચાર વિચાર સુધરે, આપણી રહેણી કરણી સુધરે, અને આપણું અંતઃકરણ પ્રભુમય થાય તેમ કરો.

૫૬.

જોર છે જોર છે જોર છે રે,
માથે જમના કિંકરનું જોર છે. (ટેક.)
આવશે અચાનક વાર નહીં લાગે,
એ તો કાળ સ્વરૂપી ચોર છેરે. માથે ૦ ૧
સત્સંગ ન કરે ને મન માંહી ન કરે,
એને સદાય અંધારું ઘોર છેરે. માથે ૦ ૨
ખાતાં ને પીતાં સીતારામને ન ભજે,
એ તો નરને નારી બેચ ઢોર છેરે. માથે ૦ ૩
કહે સખી રામદાસ કોઈ ઓધર્યા,
જેને સંત પુરૂષની ઢોર છે રે. માથે ૦ ૪

૩૧-મુંગો ગોળ ખાય તેનો સ્વાદ કેમ કહી શકે ?

મુંગો માણસ ગોળ ખાય ત્યારે તે તેને મીઠો લાગે અને ફરી ફરી ખાવાની ઇચ્છા થાય પણ તેનો સ્વાદ તે બીજાઓને કેમ કહી શકે ? કારણ કે તે પોતેજ મુંગો હોય છે. તેમજ જેઓને પ્રભુના નામની લેહ લાગી છે, જેઓએ ધર્મને અર્થ પોતાની જાંઘળી અર્પણ કરેલી છે, અને જેઓ પ્રભુમય થઈ ગયેલા છે તેવા અનન્ય લકતો પણ મુંગા જેવાજ છે. એ ઇશ્વરી આનંદ તેઓના હૃદયમાં એવો જામી ગયેલો હોય છે કે બસ તેમાંજ તદાકાર થઈને તેઓ મસ્ત પડ્યા રહે છે. તેઓની ઘણી-એ ઇચ્છા થાય છે આ મહાસ્વાદ અમે બીજાઓને સમજાવીએ

પણ તેઓ પૂરેપૂરી રીતે સમજવી શકતા નથી. કારણ કે ભક્તિ નાં સુખડાંને ભગવદ્ આવેશના અલૌકિક દહાવા કાંઈ શબ્દોથી કહી શકાય તેમ નથી. માણસોની ભાષા ઇશ્વરી આનંદનું વર્ણન કરવામાં અપૂર્ણજ છે. એટલે પ્રભુપ્રેમથી ને આશરાનાં બળથી અંતરમાં જે સુખ મળે છે તે કહી બતાવવાની બાબતમાં માણસો મુંગાજ છે, કારણ કે ત્યાં વેદની વાણી પણ પંહોચી શકતી નથી, ત્યારે આપણી અધુરી ભાષાની તો વાતજ ક્યાં રહી ? મુંગો જેમ પોતે બાધેલા ગોળના સ્વાદની વાત ઇસારતથી ને હાવભાવથી સમજાવે છે અને તેમાંથી જેમ ચતુર માણસો ચેતી જાય છે, તેમ અલૌકિક ઇશ્વરી આનંદની બાબતમાં પણ સમજવાનું છે. ભક્તોના હૃદયના મસ્ત ઉભરા, તેઓના ચેહરાની શાંતિ, તેઓના આત્માની સ્થિરતા, આપણને મોટા લાગંતા દુનિયાદારીના પદાર્થો ઉપરનો તેઓનો અભાવ, સુખ દુઃખમાં તેઓની સમતા, માનઅપમાનમાં તેઓની ધીરજ, પ્રભુના પવિત્ર નામની તેઓને લાગી ગએલી તાળી, અને મરતી વખતની તેઓની શાંતિ એ બધાં ઉપરથી ઇશ્વરી આનંદનો આપણે ખ્યાલ કરવો જોઈએ; કારણ કે એ શબ્દોથી કહી શકાય તેવી બાબત નથી. માટે ભાઈઓ ! એવો મહા આનંદ-આનંદોનો આનંદ છુટવો હોય તો જેમ બને તેમ પ્રભુપ્રેમ વધે એમ કરો. કારણ કે એ આનંદ કાંઈ વાણીથી કહ્યો જાય તેમ નથી પણ એતો અનુભવથીજ જાણી શકાય તેવો છે. માટે એ અલબ્ધ લાભ લેવા સાડ-એ ઇશ્વરી આનંદ ભોગવવા સાડ ભક્ત બનવાની કોશીશ કરો.

૫૬.

બોલમાં બોલમાં બોલમાંરે,
રાધાકૃષ્ણ વિના ખીન્નું બોલમાં.
સાકર શેરડીનો સ્વાદ તણને,
કડવો લીંમડો ઘોળમાંરે.

ટેક.

રાધા. ૧

હીરા માણેકની ખાણ તજને,	
કાચ કથીરીયો તોળમાંરે.	રાધા. ૨
ચાંદા સુરજનું તેજ તજને,	
આગીયા સંગાથે પ્રીત જોડમાંરે.	રાધા. ૩
ગંગા જમનાનું જળ મૂકીને,	
ખાબોચીયાને ખોળમાંરે.	રાધા. ૪
આંખા વૃક્ષની છાંય મેલીને,	
થોરનું યુંબડું ઠોલમાંરે.	રાધા. ૫
બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ,	
અમૃત ઢોળીને વિખ ઘોળમાંરે.	રાધા. ૬

૩૨-હીરાની કીમત તો ઝવેરીજ સમજે તે-

મજ પ્રભુનાં પવિત્ર નામની કીમત

પણ ભગતોજ સમજે છે.

એક માણસ કેઈ સાધુ પાસે ગયો અને તેને કહ્યું કે મહારાજ મને ગુરૂ મંત્ર આપો, ત્યારે તે સાધુએ વિચાર કર્યો કે આ માણસ અધિકારી છે કે નહીં એ પ્રથમ તપાસવું જોઈએ. કારણ કે અધિકાર વિના સારી ચીજનો પણ માઠો ઉપયોગ થઈ જાય છે. મારે પ્રથમ શિષ્યની લાયકાત તપાસવી જોઈએ. તેથી ગુરૂએ કહ્યું કે, બચ્ચા, ગુરૂમંત્રના એક હજાર રૂપીયા પડશે.

તે માણસે કહ્યું કે, મહારાજ એક મંત્રના એટલા બધા રૂપીયા ! કાંઈક આછું કરોનો ઠીક; સો રૂપીયા આપીશ.

ગુરૂએ કહ્યું કે નહીં બેટા, હજાર રૂપીયામાં એક દમડી પણ આછી નહી. તારી મરજી હોય તો આવ.

હજાર રૂપીયા કહાડતાં તે માણસને વશનું તો બહુ લાગ્યું, પણ દોઢીયાંવાળો હતો ને ગુરૂમંત્ર જાણવાની ઈચ્છા બહુ હતી.

તેથી તે ગામડીયો હજાર રૂપીયાની થેલી ઉપાડી લાવ્યો. ને ગુરૂના પગ પાસે મૂકી. ત્યારે ગુરૂએ તેના કાનમાં કહ્યું કે બેટા, રામ રામ બોલ્યા કર. ત્યારે તે શિષ્યએ કહ્યું કે, એમાં તમે નવું શું કહ્યું ? એતો હું પણ જાણું છું. ગુરૂએ કહ્યું કે, બેટા, પ્રભુના નામ શિવાય બીજો કોઈ મંત્ર હું જાણતો નથી ને પ્રભુના નામ શિવાય બીજો કોઈ મંત્ર છે પણ નહીં. ગમે તે દેશમાં ને ગમે તે ધર્મમાં જઈશ પણ ત્યાં પણ પ્રભુના પવિત્ર નામ શિવાય બીજો કોઈ મંત્ર તને મળવાનો નથી. જગતમાં સાચો મંત્ર તે પ્રભુનું નામ છે. ગુરૂની આ સાચી વાત પણ એ વખતે કાંઈ તે શિષ્યને ગળે ઉતરી નહીં, તેને તો એમજ લાગ્યું કે મહારા હજાર રૂપીયા મહારાજ ઠગી ગયા.

એ શિષ્યની ભૂલ બતાવવા તથા તેના મનનું સમાધાન કરવા માટે ગુરૂએ તેના હાથમાં એક કીંમતી હીરો આપ્યો, અને કહ્યું કે બેટા, કુલગલીમાં ખારવણો શાકભાજી વેંચવા બેસે છે ત્યાં જ, તેને આ ચીજ બતાવજે ને સો રૂપીયા કીંમત માગજે, સો રૂપીયા મળે તો આપજે નહીં તો પાછો લાવજે.

શિષ્ય તે હીરો લઈને શાકભાજીની ટોપલીઓ લઈને ખારવણો બેઠી હતી તેની પાસે ગયો, ને કહ્યું કે આ લખોટી મારે વેચવી છે તમને કોઈને જોઈએ છે ? ત્યારે બે ચાર ખારવણોએ તેને જોઈને કહ્યું કે, પાણકો છેતો મજેનો, પણ આપણે તેને લઈને કાઉં કરીએ ? ત્યારે એક ખારવણે કહ્યું કે લાવ લાવ, મારા ખુંટીયાની ડોકે બાંધીશ. એમ કહીને તે ખારવણ એ હીરાને જોવા લાગી. જોઈને કહ્યું કે આ પાણકામાં કાણું કયાં છે ? ખુંટીયાની ડોકે બંધાય એમતો નથી. આતો મારી નાનકીને રમવા થશે. બોલ એનું કાઉં લેશે ? પેલા માણસે કહ્યું કે એના સો રૂપીયા. એ સાંભળીને બે ચાર ખારવણો તેના મ્હોડાં સામું જોઈ રહી ને બે ચાર જણી હસી પડી. તેઓને લાગ્યું કે આ દીવાનો છે કે શું ? એક પાણાની લખોટીના સો રૂપીયા શેના માગે છે ? એ પછે તેમાંથી એક બાઈએ કહ્યું કે જા, જા, ચાલ્યો જા, ચાલ્યો જા,

નહીં તો પાઘડી ઉડી જશે. ધુતારો ક્યાંઈનો આવ્યો છે તે ? લ-
ખોટીના સો રૂપીયા ? કાંઈ લુટખુટ પડી છે શું ? ત્યારે બીજી
એક બાઈએ કહ્યું કે, તારી મરજી હોય તો એ લખોટીની ચાર જુડી
લાજી આપું. ત્રીજી બોલી કે બે રીંગણાં આપું. ચોથી બોલી કે
ચાર ગાજર આપું. ત્યારે પાંચમી બોલી કે, ચાર ગાજર જે-
ટલો એમાં માલ ક્યાં છે ? છઠીએ કહ્યું કે એને તો સો રૂપી-
યા લેવા છે. જા જા લાઈ જા, તારી લાંગળાંગ ઉતરે ત્યારે આ-
વજે ને જોઈએ તો એ લખોટીનાં મારી પાસેથી ચાર રીંગણાં
લઈ જજે.

શિષ્ય પાછો ગુરૂ પાસે ગયો ને કહ્યું કે, મહારાજ ! આ
લખોટીની તો બેચાર જુડી લાજી મળે છે. મેં સો રૂપીયા કહ્યા
ત્યારે ઉલટી મારી મશ્કરી થઈ, ને તે કહેવા લાગીયું કે પીટયો
લાંગ બાંગ પીને આવ્યો છે.

મહારાજે કહ્યું કે હવે ચણા કુરમરાવાળાની દુકાને લઈ
જા, ને સો રૂપીયા માગજે. ચણા કુરમરાવાળાએ કહ્યું કે, મર-
મરા જોઈએ તો એક પાલી, પહુવા જોઈએ તો એક શેર, ને
દાળીયા જોઈએ તો બશેર લઈજા, ને લખોટી આપી જા. છે
જરાક ચકચકીત, એટલે જો કોઈ સાઈં ઘરાક આવી જશે તો
અમને એમાંથી આનો બે આના મળશે.

શિષ્યે આવીને ગુરૂને કહ્યું કે મહારાજ, બે ત્રણ ચણા કુ-
રમરાવાળાએતો એ લખોટી રાખવાની ના પાડી, પણ એક ભલો
દુકાનવાળો મળ્યો, તેણે કહ્યું કે જોઈએ તો લખોટી મૂકી જા ને
પાલી કુરમરા લઈ જા, એથી વધારે નહીં મળે.

મહારાજે કહ્યું કે, હવે એ લખોટી લઈને ઝવેરી બજારમાં
જા. ત્યાં બે ચાર જણને તે દેખાડજે, ને છવટે જો મળે તે લ-
ઈને ચાલ્યો આવજે.

શિષ્યે કહ્યું કે, મહારાજ ! કાં મફતના ધક્કા પાડો ? ઝ-
વેરી વળી શું આપી દેવાના છે ? બે ચાર ઠેકાણે રખડવાથી
હવે આશરો તો આવી ગયો છે કે બે ચાર આનાનો માલ છે.

ગુરૂએ કહ્યું, બચ્ચા જોતો ખરો, એક વખત જઈતો આવ.

શિષ્ય ઝવેરી બજારમાં ગયો. એક હુશીઆર ઝવેરી મળી ગયો, તેણે એ હીરો જોયો, જોઈને પરીક્ષા કરી ને કહ્યું કે એની કીંમત દસ હજાર રૂપીયા. જો એ ઠેંચવો હોય તો હમણાં દસ હજાર રોકડા મારી પાસેથી લઈજા. ઠેંચવાની ઉતાવળ હોય તો દસહજાર, બાકી ધીરજ રાખીને લાગ આંચે ઠેંચવો હોય તો વીસ હજાર પણ મળે ને વખતે લાખ પણ મળે. એતો જેવો ઘ-રાક. શિષ્ય એ સાંભળીને અજબ થયો અને દસ હજાર રૂપીયા લઈ ગુરૂ પાસે આવ્યો.

ગુરૂએ કહ્યું, જોયું ખેટા ? એનો એ હીરો ! એનીજ કીંમત આર જુડી લાલ પણ થઈ, એનીજ કીંમત, પાલી કુરમુરા પણ થઈ, ને એનીજ કીંમત દસહજાર રૂપીયા પણ થયા. એવીજ રીતે મહાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામને માટે પણ સમજવાનું છે. જેમ ઝવેરી હીરાની કીંમત સમજે છે તેમજ ખરા ભગતોજ પ્રભુના નામની અલૌકિક કીંમત સમજી શકે છે. શાકભાજી વાળા જેવા ને ચણા કુરમુરાવાળા જેવા માયાવાદીઓ કાંઈ પ્રભુનાં નામસ્મર્ણરૂપી કૌસ્થુભ મણિની કીંમત સમજી શકે નહિ. માટે ખેટા, આજથી યાદ રાખજે કે, પ્રભુરૂપી હીરો મેળવવા સારૂ આખી દુનિયાં કુરખાન કરી હોય અને આખી છંદગી અર્પણ કરી હોય તોપણ તેમાં કાંઈ ખોટી વાત નથી.

ખેટા, સર્વ શક્તિમાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામ ઉપર શ્રદ્ધાથી ને પ્રેમથી તું કાંઈ દાન ધરમ કરી શકે છે કે નહીં, એ જાણવા માટે મેં તારી પાસે રૂપીયા માગ્યા હતા. મને કાંઈ તારા રૂપીયાની જરૂર નથી, અહીંતો ઇશ્વર કૃપાછે. માટે તારા રૂપીયા તું પાછા લઈજા. અને પ્રભુનાં નામને ભૂલીશ માં.

શિષ્યે કહ્યું, ગુરૂ મહારાજ, હરિ હીરાને ઓળખ્યા છતાં પણ જો હું શાકભાજીવાળી ખારવણો જેવો બની રહું, તો પછે મારા કરતાં નીચ ખીજો કોણ ? માટે હવે તો એ રૂપીયા મારા દુઃખી ભાઈ ખેહેનોનાં કલ્યાણમાં-ભગવત્ સેવામાંજ આપ ખરચજો.

હવે એ રૂપીયા પાછા લઇને હું રાજી થઈ શકું નહીં. હવે તો
ળીબ વધારે રૂપીયા પ્રભુનાં મહાન નામ ઉપર ખરચીશ ત્યારેજ
મારા મનને આનંદ થશે, અને ત્યારેજ મારા આત્માને સંતોષ
થશે. પ્રભુ ! અમોને આવી સદ્બુદ્ધિ આપો.

૩૩-લોભીયાઓના કેવા બુરા હાલ થાય છે તે વિષે.

એક શ્રીમંત હતો તેની પાસે કરોડો રૂપીયાની દોલત હતી પણ તે અતિશય લોભીયો હતો. એવડી મોટી દોલત છતાં પણ તે કોઈ દીવસ કાંઈ સુખ ભોગવતો નહોતો કે કોઈને દમડી દેતો નહોતો; ચમડી તુટે તે કબુલ, પણ દમડી ન છુટે એવા સ્વભાવનો તે હતો. તેણે પોતાના ઘરમાં પાંચ સાત આડા અવળા ચોરડાઓની વચ્ચે એક ચોરડો બંધાવ્યો અને તેમાં એક મોટી તીબેરી મુકાવી. એ તીબેરીમાં માણસો સુઈ બેસી શકે એવી તે મોટી હતી, એટલુંજ નહીં પણ તે તીબેરીમાં એવી યુક્તી હતી કે, બારણું બંધ કરે એટલે એની મેળે અંદરથી કળ બંધ થઈ જાય. એ પછે તીબેરી ખોલવી હોય તો બહારની બાજુએ ચાવી લગાડવાથી ઉઘડે, પણ અંદરથી ઉઘડે નહીં, એવી તેમાં ગોઠવણ હતી.

એ લોભીયા કરોડપતિનું કામ એજ હતું કે, આખો દીવસ તીબેરીવાળા ચોરડામાં ભરાઈ બેસવું, અને તીબેરી ખોલી તેમાંની નોટોનાં બંડલોના થોકડા ગણ્યા કરવા, તથા તેને અહીંથી અહીં, અને અહીંથી અહીં મૂક્યા કરવા. તેના મનમાં હમેશાં એવી અધીરત રહે કે આમાંથી કોઈ લઈ ગયું હશે તો ? તેથી તે કોઈ દીવસ રોકડા રૂપીયા ગણ્યા કરે, કોઈ દીવસ મોટી ગણ્યા કરે, કોઈ દીવસ સોના મોહોરો ગણ્યા કરે, કોઈ દીવસ શેરનાને નોટોનાં સરકારી કાગળીયાંઓ તપાસ્યા કરે, અને કોઈ દીવસ એ બધાંને તીબેરીનાં બુદાં બુદાં ખાનામાં બુદી બુદી રીતે ભર્યા કરે. જેમ નાનાં બાળકો લ-

બોલી સાથે અને કોડીયો સાથે રમ્યા કરે તેમ તે લોભીયો પોતાની સોના મોહોરો સાથે રમ્યા કરતો, એટલુંજ નહીં પણ જેમ ગામડાંની નાની છોકરીઓને રમવાના કાંકરાઓ તેઓની રમત શિવાય બીજા કાંઈ કામમાં આવતા નથી તેમ એ લોભીયાની નોટોના ચોડાઓ અને સોના મોહોરોની થેલીઓ પણ તેને માત્ર જોયા કરવા શિવાય તેના કાંઈકામમાં આવતી નહોતી. એટલે લોભીયાનું એ ધન કાંકરા જેવુંજ હતું. કારણ કે તે તેના અથવા બીજા કોઈના ઉપયોગમાં આવતું નહોતું.

લોભીયાઓમાં એ એક ખાસ લક્ષણ હોય છે કે તેઓ પોતાનું ધન બીજાઓને દેખાડવા ચાહતા નથી. જેમ અને તેમ તેઓ બીજાઓની નજર આગળથી પોતાનાં ધનને છુપાવે છે. એક વખત તે લોભીયો પોતાની તીજેરીમાં બેઠો બેઠો નાણાની ઉથલ પાથલ કરતો હતો એટલામાં નોકરની ભૂલથી કોઈ માણસ તે ઝોરડામાં આવી ચડ્યો. તે લોભીયાએ જોયું કે આ માણસ મારું ધન જોઈ જશે, તેથી તીજેરીમાં બેઠો બેઠો ઝટપટ તેણે અંદરથી બારણું બંધ કરી દીધું. એ વખતે તેને એમ ધ્યાન ન રહ્યું કે આવી તો મહારી પાસે છે ને હવે બારણું કેમ ઉઘડશે? એ પછી થોડીવારે તે બારણું ખોલવા લાગ્યો, પણ ઉઘડે ક્યાંથી? ઘણી બુમો પાડે, પણ એવી મોટી તીજેરીમાંથી અવાજ બહાર પહોંચી કેમ શકે? અને તેના ખાનગી ઝોરડામાં તેના હુકમ વિના જઈ કોણ શકે? અંતે સાંજ પડી, રાત પડી, અને સવાર પડ્યું પણ તીજેરીનું બારણું ઉઘડે ક્યાંથી? નોકરો આમ તેમ દોડ્યા કરે અને પુછ પરછ કરે કે શેઠ ક્યાં ગયા? પણ શેઠનો પતો ન મળે. રોજ રોજ તીજેરીવાળા ઝોરડામાંજ રહેતા અને તેજુરીમાં બેસતાં, એટલે એવો શક ક્યાંથી આવે કે શેઠ તેજુરીમાંજ પુરાઈ ગયા હશે? પાંચ સાત દહાડા થઈ ગયા પણ ક્યાંઈ શેઠનો પતો ન મળે. કોઈ કહે કે શેઠ અરધા ચક્રમ જેવા તો પેહેલાંથીજ હતા, એના જીવનું ઠેકાણું ક્યાં હતું? આખો દીવસ ધન ધન કરતે કરતે ડાગળી ચસકી ગઈ

હશે તેથી ક્યાંઈ ભાગી ગયા હશે. કોઈએ કહ્યું કે શેઠ કોઈને દોઢીયું પરખાવતા નહોતા માટે કોઈક ઉસ્તાદ તેને મળીગયો. હશે, હમણાં ક્યાંક તેને પુરી મૂક્યા હશે. નાણાં આપશે ત્યારે છુટશે. આવી રીતે સૌ જુદી જુદી અટકળ કરવા લાગ્યા, પણ ક્યાંઈ શેઠનો પતો મળે નહીં.

અંતે ઘણા દહાડા પછે તેનાં સગાં વહાલાં તથા વડીલોએ મળી તીજેરી ઉઘડાવી ત્યારે તેમાંથી તે લોભીયાની લાસ નીકળી. ભુખે તરસ્યે અને હવા અજવાળાં વિનાં તરફડી તરફડીને તે ખીચારો તીજેરીમાંજ મરી ગયો. મરતી વખત તેના હાથમાં નોટનાં પડીકાં રહી ગયાં હતાં, તોપણ પ્રભુની હજુરમાં તો તે ખાલી હાથે ગયો હતો. એટલુંજ નહીં પણ અહીં પણ પોતાના લોભને લીધે તે સુખનો દમ લઈ શકતો નહોતો. ધન કેમ સાચવવું એ ફીકરમાંજ તેની દરેક પળ જતી હતી. અને તેમ છતાં પણ લોભને લીધે અંતે તેના આવા જુરા હાલ થયા હતા. માટે ભાઈઓ, જે પ્રભુએ આપ્યું હોયતો પ્રભુને અર્થે, આપણા ગરીબડા દેશને અર્થે, અને આપણા દુખીઆરા ભાઈબંધોને અર્થે ખરચતાં હાથ ખેંચશોમાં. નહીંતો પાછળથી પસ્તાવું પડશે. કારણ કે ધન કોઈની સાથે ગયું નથી અને કોઈની સાથે જવાનું નથી, માટે ખોટો લોભ ન થાય-નરકમાં જવું પડે એવો લોભ ન થાય એ સંભાળજો.

૩૪-પાપ વિષે.

એક શિષ્યએ પોતાના ગુરૂને પુછ્યું કે, મહારાજ, પાપ એટલે શું ? ગુરૂએ કહ્યું કે ભગવાનની આજ્ઞા તોડવી તેનું નામ પાપ. ન કરવાં ઘટે તેવાં કામો કે વિચારો કરવા તેનું નામ પાપ, શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે આપણે જે કરવું જોઈએ તે ન કરીએ તેનું નામ પાપ, અને દુકામાં અનંત બ્રહ્માંડના નાથની સામે થવું તેનું નામ પાપ છે.

પાપ એ એવી ખુરી વસ્તુ છે કે જેણે શ્રીભગવાનની હજીરમાં રહેલા પવિત્ર પરોળીયાઓને પણ છેક નીચે રાક્ષસી યોનિમાં ઉતારી પાડ્યા હતા.

પોતાના દુશ્મનને અશ્વિના તણખાને અને પાપને કોઈએ પણ નાનું સમજવું નહીં. તેથી તો સદાય ડરતું રહેવું.

કોઈ પણ છોકરો જ્યારે પોતાના બાપનું અપમાન કરે છે ત્યારે તે બાપને બહુજ માફ લાગે છે, તેમજ આપણે જ્યારે પાપ કર્મ કરીએ છીએ ત્યારે આપણા પિતા પરમેશ્વરને આપણે માટે બહુજ દિલગીરી થાય છે. માટે હરિજનોએ સદાય પાપથી દૂર રહેતાં શીખવું જોઈએ.

સીંહનું બચ્ચું જ્યારે નાનું હોય ત્યારે તેને વશ કરી શકાય છે પણ મોટું થઈ ગયા પછી તેને કાબુમાં રાખી શકાતું નથી. તેમજ પાપને પણ શરૂઆતમાંથીજ અટકાવવાં જોઈએ, વ્યસન રૂપે થઈ ગયા પછે તે જલદીથી છુટી શકતાં નથી.

જે આંગળી પર સાપ કરડ્યો હોય તેને જે તરત કાપી નાંખવામાં આવે તો બચી જવાય છે પણ જે વાર લાગેતો આખા શરીરમાં તેનું ઝેર રહી જાય છે ને થોડીવારમાં મરણ થાય છે. તેમજ પાપ પણ જેવું અંતરમાં આબંધું કે તુરતજ તેને અટકાવીએતો અટકાવી શકાય છે, પણ વ્યસનરૂપે થઈ ગયા પછે તો તે નરકમાંજ લઈ જાય છે. માટે હજી પણ વખત હાથમાં છે તાં ચેતજો.

નાના છોડને માત્ર આંગળીથી ઉખેડીએ તોપણ તે જમીનમાંથી મૂળ સહીત ઉખડી જાય છે, પણ તેનું મોટું ઝાડ થવા દઈએતો પછે તેને હાથી પણ ઉખેડી શકતો નથી. તેમજ યાદ રાખજો કે શરૂઆતમાંજ પાપ અટકી શકે છે પણ વધી ગયા પછે સહેલાઈથી રોકી શકાતાં નથી.

હળાહળ ઝેર ખાઈને કાંઈ ભૂલી શકાય નહીં તેમજ પાપ કરીને કોઈ પણ સુખી થઈ શકે નહીં.

કસાએલું ખાય તેને સાફ ખાધેલું પણ ઓકી નાંખવું પડે

છે તેમ જે અધર્મથી ધન મેળવે છે તેનું નીતિથી કમાએલું ધન પણ જતું રહે છે.

કસાઈનો જાડો બકરો જેમ જલદીથી કપાઈ જાય છે તેમ ખુરાં કામ કરીને ધનવાન થતો જીવડો પણ કોઈક દીવસ તે ગરીબ બીચારા બકરાની પેઠે માર્યો જવાનો છે, એવું જાણીને સૌ હરિજનોએ સદાય પાપથી દૂર રહેવું જોઈએ.

તુંબડાં ને ગમે એટલું પાણીમાં દાબીએ પણ તે લાગ મળે ત્યારે ઉપર આવ્યા વિના રહે નહીં તેમ પાપને ગમે એટલાં છુપાવીએ તો પણ તે વખત આવ્યે ઝાહેર થયા વિના રહેવાનાં નથી.

કોઈ પણ વસ્તુને ઉંચેથી નીચે ફગાવી દેવી સહેલ છે પણ નીચેથી તેને ઉપર લઇ જવી એ મુશ્કેલ છે, તેમજ પાપ કરવું સહેલ છે પણ ધરમ કરવું એજ મુશ્કેલ છે. માટેજ હરિની હજુરમાં ધર્મીઓની કીર્તિ બહુ મોટી છે. અને તેનું ઇનામ પણ મોટું છે. માટે ભાઈઓ, એ મોટું ઇનામ—મોક્ષ ધામનાં અનંત કાળનાં સુખડાંનું ઇનામ જે જેતું હોય તો પાપ છોડીને પવિત્ર પ્રભુના શરણમાં જાઓ, પ્રભુના શરણમાં જાઓ.

૩૫—બાપની સાથે મુસાફરી કરનાર છોકરાને
કાંઈ ભાતાંની ફીકર હોય નહીં, તેમજ અંત-
રમાં દઢ ભગવદ્ આશરો રાખનાર હરિ-
જનને પણ કાંઈ પોતાને માટે ફીકર
રાખવાની હોય નહીં.

જે નાનાં છોકરાંઓ પોતાના બાપની સાથે મુસાફરી કરતાં હોય તેઓને પોતાના ભાતાંની ફીકર શા માટે કરવી પડે? તેઓને માટે જરૂરની તજવીજો તેનો બાપ ખાસ અગાઉથીજ કરી મૂકે છે. શું તમે તમારા બાપની સાથે કોઈ દીવસ ક્યાંઈ બહાર ગા-

મ ગયા નથી? ઘણીએ વખત ગયા હશે. પણ કોઈ વખત તમારા બાપે તમને જાણી જોઈને બુખે માર્યા છે કે? નહીંજ. જ્યારે આપણો બાપ મનુષ્ય છતાં પણ આપણે માટે એટલી બધી તજવીજ રાખે છે ત્યારે સમર્થ પિતા પ્રભુની સાથે જો આપણે મુસાફરી કરીએ તો આપણી કેટલી બધી સગવડતા સચવાશે એ વિચાર તો કરો. પ્રભુની સાથે મુસાફરી કરવી એટલે પ્રભુને હૃદયમાં રાખવો, પ્રભુનો દૃઢ આશરો રાખવો અને ભગવદ્ અર્પણ કરીને દુનિયાદારીના દરેક કામો કરવાં એનું નામ પ્રભુની સાથે મુસાફરી કરવી છે. બાપની સાથે મુસાફરી કરનાર છોકરાંને જેમ ભાતાંની ફીકર હોય નહીં, તેમ એવી રીતે પ્રભુની સાથે રાખી-પ્રભુને અંતરમાં રાખી ચાલનાર ભાગ્યશાળી ભગતને પણ ફીકર હોતી નથી. પ્રભુ પોતે તેની ફીકર કરે છે. પ્રભુ પોતે તેનો રખેવાળ છે. પ્રભુ પાલનકર્તા છે. એટલે હરિજનોને પોતાને ફીકર કરવાનું કાંઈ કારણ નથી.

(ઇંદ્રવિજય હંદ.)

જા દિન તે ગર્ભવાસ તજ્યો નર, આઈકે અહાર કીયો તબહીકો,
ખાતહી ખાત ભયે ઇતને દીન, જાનત નાંહી ન ભુખ્યો કહીકો;
દોરત ખાવત પેટ દિખાવત, તું શઠ કીટ સદા અજહીકો,
સુંદર કયું વિશ્વાસ ન રાખત, સો પ્રભુ વિશ્વ ભરે સખહીકો.

(સ્વર્ગનું વિમાન દાખલો ૩૧૯)

૩૬-પ્રભુ ઉપરનો વિશ્વાસ.

ઈશ્વર પાલનકર્તા છે, અને ઈશ્વર સર્વવ્યાપી છે એમ સમજવાથી ઈશ્વર ઉપરનો આપણો વિશ્વાસ વધે છે; અને યાદ રાખજો કે વિશ્વાસ એજ ધર્મનું જીવન છે, વિશ્વાસ એજ હંદગીનું તત્ત્વ છે, વિશ્વાસ એજ સ્વર્ગની ચાવી છે, અને પ્રભુ ઉપરનો વિશ્વાસ એજ મોક્ષનો રસ્તો છે. અકળ પ્રભુની જો કોઈ પણ રીતે કળ મળતી હોય તો તે વિશ્વાસથીજ મળે છે. જે પ્રભુને મન વાણી કે બુદ્ધિ પહોંચી શકતાં નથી તે મહાન પ્રભુને

વિશ્વાસથી પકડી શકાય છે. જે વ્યાપક પ્રભુ અનંત જગતમાં પણ સમાતો નથી તે મહાન પ્રભુ વિશ્વાસથી ભક્તનાં હૃદયમાં સમાઈ જાય છે. અને અનંત પ્રદાંડનો નાથ મહાન પ્રભુ કે જે રૂપી સુનિયોથી ને દેવ દાનવથી પણ જાણ્યો જતો નથી તે અખંડાનંદ પ્રભુને વિશ્વાસની દોરીથી બાંધી શકાય છે. વિશ્વાસ એવી અલૌકિક બાબત છે માટે પ્રભુ ઉપરના વિશ્વાસને-પ્રભુ પ્રેમને આપણા જીવનનું તત્ત્વ બનાવો.

ભાઈઓ ! જે ઝાડની ઓથે બેસે છે તેને પણ છાંયો મળે છે, ત્યારે ઇશ્વરને આશરે રહેવાથી-દૃઢ ભગવદ્ આશરે રાખવાથી કેટલું બધું મળી શકશે એ વિચારતો કરો ? ઝાડતો જડ છે પણ તેમ છતાં તેની ઓથે બેસવાથી શીતળ પવન ને શાંતિદાયક છાંયડો મળે છે ત્યારે અખિલ પ્રદાંડના નાથ દયાળુ પ્રભુને આશરે રહેવાથી કેટલું બધું અલૌકિક સુખ મળશે એ વિચારો તો ખરા ? એ અલૌકિક સુખની કીંમત તો હરિજનોજ સમજી શકે છે.

કેઈ સારા માણસને આશરે રહ્યા હોય તો તે પણ પોતાની યથાશક્તિ મદદ કરી છુટે છે, ત્યારે સર્વ શક્તિમાન ઇશ્વર કે જે રૂડામાં રૂડો, લલામાં ભલો, મોટામાં મોટો, દયાળુમાં દયાળુ અને હરિજનોની પાછળ પાછળ ફરનારો છે તે કૃપાના સાગર વિશ્વંભરનાથને શરણે જવાથી કેટલો બધો આનંદ મળશે, કેટલી બધી શાંતિ મળશે, અને કેટલીબધી જીંદગીની સાર્થકતા થઈ જશે એ વિચારી તો જુઓ !

૩૭-બધાંવિના ચાલશે પણ વિશ્વાસવિના
ચાલવાનું નથી.

જે બહાણને લંગર નાંખેલું હોય છે તેને બહુ હલક ડોલક થવું પડતું નથી તેમજ જે માણસો ભગવાનમાં દૃઢ આશરો રાખે છે, તેને પણ આ સુખ દુઃખથી ભરેલા સંસારમાં બહુ હે-

રાન થવું પડતું નથી. લંગર વિનાનું બહાણ જેમ ઘડીકમાં આગળ અને ઘડીકમાં પાછળ પડી જાય છે તથા ઉચે નીચે પછડાયા કરે છે, તેમ જે પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ રાખતા નથી તે અવિશ્વાસીજનો પણ દુનિયાના સુખ દુઃખથી હલક ડોલક થયા કરે છે, અને જન્મ મરણના ફેરામાં આગળ પાછળ પડ્યા કરે છે. એથી બચવાનો સલામત ઉપાય એજ છે કે ભગવદ્ આશરાનું લંગર નાંખી દેવું. પ્રભુ ઉપરના વિશ્વાસવિના-પ્રભુપ્રેમવિના આ જગત્માં ક્યાંઈ પણ શાન્તિ મળી શકે તેમ નથી માટે ભાઈઓ ! જેમ બને તેમ પ્રભુ ઉપરની તમારી આસ્થા દૃઢ થાય તેમ કરો.

ઓ અવિશ્વાસી માણસો ! શું તમને સર્વ વ્યાપી સર્વ શક્તિમાન પાલનહાર પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ નથી આવતો ? વિચારો તો ખરાકે કોઈ સારો માણસ પણ આપણી મજૂરી દુબાવતો નથી, ત્યારે અનંત બ્રહ્માંડનો નાથ કૃપાનો ભંડાર પ્રભુ આપણી ભક્તિની મેહેનત કેમ દુબાવશે ? ધર્મને અર્થે, પરમાર્થને અર્થે, પ્રભુને અર્થે કરેલી આપણી મેહેનત કદી પણ વ્યર્થ જવાની નથી, માટે ફોગટના અવિશ્વાસી નહીં બનતાં જેમ બને તેમ દૃઢ ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખતાં શીખો. કારણ કે વિશ્વાસવિના જે કાંઈ કરવું તે સર્વ ફોગટ છે.

તપ, દાન, સેવા, યજ્ઞ, યોગ, ભક્તિ, જ્ઞાન વીગેરે ઘણાં સાધનો છે, પણ વિશ્વાસવિના એ એકે સાધન કામનું નથી. વિશ્વાસવિના એકે સાધન પૂરે પુરું થઈ શકેજ નહીં, અને કદી થોડું ઘણું થાય તોપણ તે ખરેખર ફળ આપી શકેજ નહીં. માટે બધાં સાધનો જેને આધારે છે, એવો વિશ્વાસ એજ પ્રભુના દરવાજા ખોલવાની ચાવી છે. પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે,

अज्ञश्चाश्रद्धधानश्च संशयात्मा विनश्यति ।

नायंलोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥

અ. ૪ શ્લો. ૪૦

અર્થ-અજ્ઞાની, શ્રદ્ધા વગરના, તથા સંશયવાળા નાશ પામે છે. તેમાં પણ સંશયવાળાનો તો આ લોક પણ બગડે છે, પરલોક પણ બગડે છે, અને તેને સુખ પણ મળતું નથી.

વળી પણ કહ્યું છે કે,

અશ્રદ્ધાયા હૃતં દત્તં તપસ્ત્વં કૃતં ચ યત્ ।

અસદિત્યુચ્યતે પાર્થ ન ચ તત્પ્રેત્ય નો ઇહ ॥

અ. ૧૭ શ્લો. ૨૮

અર્થ-હે અર્જુન ! શ્રદ્ધા વિના જે હોમેલું હોય, દાન કરેલું હોય, તપ કરેલું હોય, અથવા બીજું જે કાંઈ કર્મ કરેલું હોય તે સર્વ અસત કહેવાય છે. કારણ કે શ્રદ્ધાવિના જે કરેલું હોય તેનું આ લોકમાં કે પરલોકમાં ફળ મળતું નથી.

ભાઈઓ ! પ્રભુએ વિશ્વાસને આટલું બધું વજન આપ્યું છે તેનું શું કારણ છે એ તમે જાણો છો ? એનું કારણ એજ છે કે, બધાં વિના ચાલશે પણ વિશ્વાસ વિના ચાલવાનું નથી. માટે જેમ બને તેમ પ્રભુ ઉપરનો વિશ્વાસ વધે તેમ કરો.

પદ.

દુસરો કેન સુખદાઈ, શ્યામબીન દુસરો કેન સુખદાઈરે. ટેક.
ધીરજતા ધ્રુવકી ઉર ધારી, અવિચલ પદ દીયો આઈરે,
કુડે જબહી પકડયો ગજકું, છીનમે લીયો છાડાઈરે. ૬૦ ૧
પ્રહ્લાદકી અતિપીડા પીછાની, પ્રગટ ભયે થંભ માંહીરે,
હિરણ્યકશ્યપુ માર્યો હરિએ, નરાસિંહ રૂપ બનાઈરે. ૬૦ ૨
પાંડવકું લાખા ગ્રહમેસે, જાકે લીઓ બચાઈરે,
પાંચાલીકે ચીર પૂરનકું, ધીર તણ આયે ધાઈરે. ૬૦ ૩
જ્યાં જ્યાં ભીડપડે ભક્તનકું ત્યાં ત્યાં હોત સહાઈરે,
દયાનંદકો નાથ દયાળુ, ભજો ભાવ ઉર લાઈરે. ૬૦ ૪

૩૮-કોઇ પણ ભાષાના બધા અક્ષરો જાણ્યા વિના
જેમ પુસ્તક વાંચી શકાય નહીં તેમજ ધર્મના
બધા નિયમો પાળ્યા વિના કાંઈ મોક્ષ થાય નહીં.

ક, ખ, ગ, વિગેરે જત્રીસ અક્ષરમાંથી કોઇ માણસ ચાર
પાંચ અક્ષર ન શીખે અને એમ વિચારે કે મેં સતાવીસ અક્ષર
તો શીખી લીધા, હવે પાંચ અક્ષર ન આપડે તો એમાં શું મોટી
વાત છે? પણ એમ કાંઈ ચાલે નહીં. કારણ કે જ્યાં સુધી એક
પણ અક્ષર છોડી દઇએ ત્યાં સુધી પુરૂં જાણ્યા કહેવાઇએ નહીં,
અને ત્યાં સુધી એટલું અધુરૂં જાણેલું કાંઈ બહુ કામમાં પણ
આવે નહીં. જેમકે આપણે સતાવીસ અક્ષર જાણતા હોય
પણ વચમાં વચમાંથી જ, ન, પ, મ, ને સ, અથવા એવાજ
બીજા કોઇ અક્ષર ન જાણતા હોય તો એ સતાવીસ જાણેલા
શું કામના? કારણ કે બધા અક્ષરો જાણ્યા વિના આપણે
કાંઈ કાગળ કે પુસ્તક તો વાંચી શકીએ નહીં. હવે વિચાર
કરો કે આપણી ભાષાના સતાવીસ અક્ષર જાણનાર પાસે
કોઇ બાઇ પોતાનો કાગળ વંચાવા આવે તો તે શું વાંચી આ-
પે? એ પોતે લલે પોતાના મનમાં એમ ફાંકે રાખે કે હું
સતાવીસ અક્ષર જાણું છું ને માત્ર પાંચજ અક્ષર નથી જાણતો,
પણ જ્યાં સુધી એ બાકી રહી ગયેલા પાંચ અક્ષર ન
જાણે ત્યાં સુધી એ સતાવીસ અક્ષર પણ તેને ખરેખરા
ઉપયોગી થઇ શકે નહીં. તેમજ ધર્મની બાબતમાં પણ સમ-
જવાનું છે. આપણે ગમે તેમ પોતા ચલાવીએ છીએ અને થોડું
ધણું જાણીને બહુ જાણી ગયા હોય એવા મીજાજમાં ફરીએ
છીએ, પણ યાદ રાખજો કે જ્યાં સુધી મહાન પ્રભુના બધા
હુકમો બરોબર રીતે સત્યતાથી ન પાળીએ ત્યાં સુધી કાંઈ
જન્મ મરણના ફેરામાંથી છુટીએ નહીં, અને ત્યાં સુધી કાંઈ
હરિની હજુરમાં અનંતકાળના અખંડ આનંદમાં જઈ શકીએ
નહીં. માટે જાણ્યો! સર્વશક્તિમાન સર્વજ્ઞ પ્રભુના પવિત્ર

હુકમો રૂઢી રીતે પળાય અને ઉત્તમમાં ઉત્તમ રીતે જીંદગી
ગાળી શકાય તેવી રીતે ધર્મના બધા નિયમો પ્રેમ પૂર્વક પાળ-
વાની તજવીજ કરો.

૩૯—મોટાં નાનાં કે હલકાં ભારે કામોને નહીં,
પણ પ્રભુ આપણી આધીનતાને જોય છે.

એક શેઠને ત્યાં બે નોકર હતા. તેમાં એક નોકર ઘણું વ-
ધારે કામ કરતો હતો, પણ શેઠની ઇચ્છા પ્રમાણે તે ચાલતો ન-
હોતો, તેથી તે પોતાના શેઠની મેહેરબાની મેળવી શકતો નહોતો.
બીજો નોકર ઘણુંજ ઓછું કામ કરતો હતો, પણ તે પોતાના
શેઠની મરજી પ્રમાણે ચાલતો હતો. તેથી તે થોડું કામ કરવા
છતાં પણ શેઠનો ઠંડાલો હતો. કારણ કે તે શેઠ કામને નહીં પણ
આધીનતાને જોતો હતો. તેમજ મહાન પ્રભુ પણ માત્ર મોટાં
કામોને નહીં, પણ આપણી આધીનતાને જોય છે. એટલે જે-
નામાં વધારે આધીનતા હોય વધારે દાસપણું હોય વધારે ભ-
ક્તિભાવ હોય તે થોડું કે નાનું કામ કરતાં છતાં પણ પ્રભુનો
કૃપાપાત્ર થઈ જાય છે.

શેઠની ઇચ્છા પ્રમાણે નહીં ચાલનાર નોકર જો કે ઘણું વ-
ધારે કામ કરતો હતો તોપણ તે પોતાના શેઠની પ્રીતિ મેળવી
શકતો નહોતો. કારણ કે તે પોતાનાં કામની મગરૂરીમાં હતો.
અને શેઠ તો પોતાની ઇચ્છા મુજબ થએલું જોવા રહાતો હતો.
એટલે વધારે કામ કરવા છતાં પણ શેઠની ઇચ્છા મુજબ ન ચા-
લવાથી તે નોકર શેઠની મેહેરબાની મેળવી શક્યો નહીં. તેમજ
પ્રભુને માટે પણ આપણે સમજવાનું છે. પ્રભુ આપણી પાસે
માત્ર ઘણાં કામો અને મોટાં કામોજ નથી માગતો, પણ તેની
ઇચ્છાને આપણે તન મન ધનથી આધીન થઈએ એટલુંજ તે આ-
પણી પાસેથી માગે છે. માટે વરસોનાં વરસો લાગે અને તોપણ
સિદ્ધ થાય કે નહીં એવો મહાન યોગ, કઠિન તપ, અર્ચાળુ યજ્ઞો,

અને આડંબરવાળાં વિધિનિષેધનાં લક્ષણવાળાં સેંકડો પ્રકારનાં કર્મોની જાળને છોડી, જે ડાહ્યા હોયતો સેહેલામાં સેહેલો રસ્તો પકડીલો. એ સેહેલામાં સેહેલો રસ્તો એજ છે કે પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થઈ જવું, એટલે કે સર્વાત્મ ભાવથી પ્રભુને શરણુ થઈ જવું, અને જેમ પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહેવું. જે એમ થઈ શકે તો ગમે તેવી સ્થિતિમાં રહ્યા છતાં પણ પ્રભુના કૃપાપાત્ર થઈ શકાય છે. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પણ કહેલું છે કે,

તમેવ શરણં ગચ્છ સર્વભાવેન ભારત ।

તત્પ્રસાદાત્પરાં શાંતિં સ્થાનં પ્રાપ્સ્યસિ શાશ્વતમ્ ॥

અ. ૧૮ શ્લો. ૬૨

હે અર્જુન, સર્વભાવથી પ્રભુનેજ શરણુ જા. એટલે તેની કૃપાથી તું પરમશાંતિને તથા અખંડ સ્થાનને પામીશ.

૪૦-અધા દુર્ગુણોમાં અભિમાન સૌથી મોટામાં મોટો દુર્ગુણ છે. તે જ્યારે આપણે ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થઈએ ત્યારેજ જાય છે.

આપણે જોઈએ છીએ કે, માણસો ધન છોડી શકે છે, ઘર છોડી શકે છે, વાડી વજીર છોડી શકે છે, બાઈડી છોકરાં છોડી શકે છે, નાતજાત છોડી શકે છે, દેશવેશ છોડી શકે છે, પોતાની બહાલામાં બહાલી ચીજો છોડી શકે છે, રાજ્ય છોડી શકે છે, અને પોતાનો દેહ પણ છોડી શકે છે, પણ માણસો અભિમાનને છોડી શકતાં નથી. બધુંએ છોડ્યા છતાં પણ કોઈને કોઈ રૂપમાં માણસોમાં અભિમાન તો રહીજ નાય છે. કોઈને તપનું અભિમાન હોય છે, કોઈને જ્ઞાનનું અભિમાન હોય છે, કોઈને ધર્મનું અભિમાન હોય છે, કોઈને પોતાના વર્ણનું કે આશ્રમનું અભિમાન હોય છે, કોઈને પોતાનાં સ્થાનનું કે ગુરૂનું અભિમાન હોય છે, કોઈને શાસ્ત્રોનું અભિમાન હોય છે, કોઈને પોતે કાંઈ મોટાં કામો કરેલાં હોય તેનું અભિમાન હોય છે, કોઈને પો-

તાનાં સાધુપણાનું અભિમાન હોય છે અને કોઈને ઉમરનું દેશનું કે કાળનું અભિમાન હોય છે. જે ત્યાગીઓ કહેવાય છે તેઓને પણ આવી રીતે કોઈને કોઈ પ્રકારનું પણ અભિમાન હોય છે, ત્યારે સંસારીઓની તો વાતજ શું કરવી ? આવી રીતે અભિમાન એ સૌથી મોટામાં મોટો દુર્ગુણ છે. અને તે બીજા બધા દુર્ગુણો ગયા છતાં પણ રહી જાય એવો ખરાબ છે, માટેજ શાસ્ત્રો તથા મહાત્માઓ કહે છે કે “અહંભાવ છોડ્યાવિના મુક્તિ મળી શકે નહીં” પોતાનું પોતાપણું છોડ્યા વિના એટલે કે સર્વાત્મભાવથી ઇશ્વરને શરણ થયાવિના ઇશ્વરને જાણી શકાય નહીં.

ભાઈઓ ! ઇશ્વરનો ઠરાવતો આવો છે, પણ આપણે ઉપર જોઈ ગયા કે અભિમાન છુટવું એતો બહુજ મુશ્કેલ છે. કારણ કે જ્ઞાનીઓને જ્ઞાનનું અભિમાન હોય છે, સંન્યાસીઓને ત્યાગનું અભિમાન હોય છે, કર્મ કરનારાઓને કર્મનું અભિમાન હોય છે, ગુરુઓને ગુરુપણાનું અભિમાન હોય છે, અને ઉપાસકોને ઉપાસનાનું અભિમાન હોય છે. તેઓ બધાએ રૂડા છે, પ્રભુના રસ્તામાં છે અને પ્રભુના પ્રીતિપાત્ર તથા આપણને પગે લાગવા જોગ છે. તો પણ તેઓ એકસ પ્રકારનાં અભિમાનને છોડી શકતા નથી એટલા નિર્બળ છે. પણ જે સર્વાત્મભાવથી પ્રભુને શરણ થઈ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ જાય છે તેનાં તો સર્વ પ્રકારનાં અભિમાન એની મેજેજ છુટી જાય છે. પ્રભુના શરણના બળથી તથા હીનતા પુર્વક આધીનતાના બળથી એટલે કે દાસાનુદાસપણાના ભાવથી તેનામાં કોઈ પણ પ્રકારનું અભિમાન રહી શકતું નથી. અને માણસોએ પોતાનો અહંભાવ છોડી દેવો એજ પ્રભુને વંદાતામાં વંદાતું છે. માટે સર્વ પ્રકારના ભક્તો કરતાં જે ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ શકે તેજ શ્રેષ્ઠ ભક્ત છે, અને જે ધર્મ પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થતાં શીખવે તેજ ઉત્તમમાં ઉત્તમ ધર્મ છે. માટે ભાઈઓ ! ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈને ઉત્તમમાં ઉત્તમ ધર્મમાં આવો, અને શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ ભક્ત બનો, એજ જીવંતીની સાર્થકતા છે.

૪૧—આપણને સત્સંગનો રંગ લાગે છે પણ
તે ઘણો વખત રહેતો નથી માટે રોજ-
રોજ સત્સંગમાં જવાની જરૂર છે.

નહાવા સાડ આપણે પાણીમાં ઉતરીએ એટલો વખત આ-
પણે ભીંજાએલા રહીએ છીએ. પણ જ્યારે નાહીને પાણીથી બ-
હાર નીકળીએ ત્યારે પાછા કેરા બની જઈએ છીએ, તેમજ જે-
ટલો વખત આપણે સત્સંગમાં રહીએ તેટલો વખત આપણા
આચારો ને વિચારો પ્રભુમય રહી શકે છે, પણ જ્યારે સત્સંગ
છોડી દઈએ ત્યારે પાછા અસલના જેવાજ સુકા ટાટ થઈ જઈએ
છીએ. કારણ કે આપણે સત્સંગમાં બહુજ થોડો વખત ગા-
ળીએ છીએ અને વ્યવહારની કુથલીમાં અતિશય વખત ગાળી-
એ છીએ તેથી સત્સંગના ઉપદેશ કરતાં દુનિયાંદારીના મોહના
આપણા મનમાં વધારે સંસ્કાર ભરાઈ ગએલા હોય છે એટલે
એ જામી ગએલા જુના સંસ્કારો પાસે સત્સંગના ઉપદેશનું ધ-
ડીકમાં કાંઈ વળતું નથી. માટે વૈષ્ણવ જનોએ તો બહુ ભાવ રા-
ખીને પૂર્ણ પ્રેમથી હૃદયમાં સત્સંગમાં મગ્ન રહેવું જોઈએ. કાર-
ણ કે સત્સંગથી પ્રભુપ્રેમ વધે છે અને ભગવત્ સ્વરૂપની ઓળ-
ખાણ થાય છે, એથી આપણી જીંદગી સુધરે છે ને એથી આ પાર
ન પામી શકાય એવો ભવસાગર તરી શકાય છે. માટે ભાઈઓ
અને બહેનો ! જેમ બને તેમ સત્સંગમાં પ્રેમ રાખતાં શીખો,
સત્સંગમાં પ્રેમ રાખતાં શીખો.

૪૨—ઘડીઆલને જેમ ચાવી આપવાની જ-
રૂર છે તેમ જીવને સત્સંગની જરૂર છે.

ઘડીઆલને ચાલુ રાખવા માટે વારેવારે ચાવી આપવી પડે
છે. જો વખતસર ચાવી ન અપાય તો તે જંધ પડી જાય છે. તેમ
આપણા મનને પણ વારંવાર સત્સંગની જરૂર છે. જો મનને સ-

ત્સંગમાં ન રોકીએ તો તે અવળે રસ્તે ચઢી જાય છે, જેમ ઘડી-
આળને આપેલી ચાવી ઘણા દહાડા સુધી રહેતી નથી તેમ આ-
પણા મનમાં ઉપદેશની અસર પણ ઘણા દહાડા સુધી રહેતી
નથી. માટે જેમ ઘડીઆળને ચાલુ રાખવા સારૂ વારેવારે ચાવી
આપવી પડે છે તેમ આપણા મનને ઉચ્ચ ભાવનાઓમાં અને
પરમાત્મામાં જોડેલું રાખવા સારૂ દરરોજ બની શકે તે પ્રમાણે
સત્સંગમાં વખત ગાળવો જોઈએ. કારણ કે જેમ ઘડીઆળ ચા-
વીના જોરે જ ચાલે છે અને ચાવી વિના અંધ પડી જાય છે તેમ આ-
પણું મન પણ સત્સંગવિના બગડી જાય છે. સત્સંગનાં બળથી જ
આપણું મન ઈશ્વરમય થઈ શકે છે. માટે ભાઈઓ ! જો ડાહ્યા
હોય તો સત્સંગમાં જવાની કોઈ પણ તક જતી મૂકશોમાં.

૫૬.

તારા ખોટા છે ખારવા ંહાણુના જો,	
બેડી બુડી માયાની મોહજાળમાં જો.	તારાં ૧
સઠ ત્રુટશે ને ડાંડો તારો ભાગશે જો,	
તુંને ઝાઝું જોખમ ઘણું લાગશે જો.	તારાં ૨
મધ દરિયામાં ંહાણુ તારૂં બુડશે જો,	
તારૂં કાચી કાયાનું ંહાણુ ભાગશે જો.	તારાં ૩
આ જુઠી તે જાણુ તારી દેહડી જો,	
કેમ તરશે તે તારી જાતડી જો.	તારાં ૪
દાસ ધીરો ભગત એમ બોલીયા જો,	
કે તરશે હરિજનના ટેલીયા જો.	તારાં ૫

૪૩-એક સાધુએ સમજાવેલો દોલતનો અર્થ.

એક ગરીબ માણસ હતો, તે અરધો ભગત જેવો હતો પણ
પૈસા મેળવવાની થોડી ઇચ્છા તેના મનમાં રહી ગઈ હતી, તેથી
તે સાધુઓ પાસે જતો. ગાંજ તંબાકુની ચલમો ભરી આપતો
અને જ્યારે પછે એ લોકો પોતાની લેહરમાં આવીને ઠંડા પો-

હોરના મપાટા હાંકે ને રસાયણ તથા કીમીયાની વાતો કરે ત્યારે પોતે ખુશી થઈને હામાં હા મીલાવતો હતો. એમ કરતે કરતે એક વખત કોઈ ભલો સાધુ આવી ચઢ્યો તેની પાસે પણ એ માણસે નાણા સંગ્રાંધી પોતાના દુઃખની વાતો કહી, અને કહ્યું કે મહારાજ, તમારા જેવા મહાત્માઓના પ્રતાપથી ગુજરાનતો ચાલ્યું જાય છે પણ હજી સુધી કાંઈ પૈસાવાળો થયો નહીં, હવે તો એક તડાકે દોલત મળી જાય એવું કાંઈક કરો; કાંઈક આંક ફરક કે છકો પંજો બતાવી દો તો કામ થાય.

મહારાજે વિચાર્યું કે આ માણસ છે ભલો, પણ અજ્ઞાનથી બીચારો લોભમાં પડી ગયેલો છે. અને આ મૂર્ખાઓ ચાંદી સોનું બનાવવાની વાતો કહીને ઉલટો તેને ભમાવે છે. માટે તેને કાંઈક સમજાવવો જોઈએ. એમ વિચારીને મહારાજે કહ્યું કે,

બેટા તુમકુ કયા ચઈએ ?

તે માણસે કહ્યું કે, દોલત.

મહારાજે પુછ્યું, દોલતનો અર્થ શું ?

તેણે કહ્યું પૈસા.

મહારાજે કહ્યું કે, નહીં અમારા ગુરૂએ એનો જુદો અર્થ શીખવેલો છે.

તે માણસે કહ્યું કે, દોલતનો વળી બીજો અર્થ શું ?

મહારાજે કહ્યું કે, દો એટલે બે અને લત એટલે લાત; બે લાત ખાવી તેનું નામ દોલત. બેટા, પૈસા જ્યારે આવે છે ત્યારે કયે ઠેકાણે બે લાત વાગે છે એ તને ખબર છે ? આવતી વખત છાતીમાંને માથામાં તે લાત મારે છે, તેથી દોલતવાળા છાતી કાઢીને ચાલે છે; કારણ કે લાત વાગવાથી તેઓની છાતી ઉંચી-ને ઉંચી રહે છે, ને માથું પણ અછડ ને અછડ રહે છે, એ પણ કોઈ પાસે નમતું નથી. એટલુંજ નહીં પણ પૈસા જાય છે ત્યારે પણ બે લાત મારીને જાય છે. જાતી વખત એક લાત કેડમાં ને બીજી લાત ડોકી ઉપર મારે છે. તેથી જેનું નાણું જાય તેની કેડનો કાંટો ભાગી જાય છે અને તેની ગરદન ઝુકી પડે છે. એ

પછે તે કોઈની સામે ઉચે મ્હોંએ જોઈ શકતો નથી. આવી રીતે લક્ષ્મી આવે ત્યારે પણ લાતો ખાવાની છે, ને જાય ત્યારે પણ લાતો ખાવાની છે. એ લાતોમાંથી બચવા સારૂ કરીને ખાવા થઈને ઘરબાર બાબીને અમે તીરથ કરવા નિકળ્યા છે, હવે અમારી પાસે દોલત ક્યાંથી ? દોલતને જો અમારી પાસે રાખવી હોય તો ઘરબાર શું કરવા છોડીએ ? ને બાવા શું કરવા થઈએ ? બેટા, આજથી યાદ રાખજે કે સાધુઓની પાસે દોલત માગવા જવું એ પાપમાં પડવા જેવું અને તેઓને પાપમાં નાંખવા જેવું કામ છે, એટલુંજ નહીં પણ જે સાધુઓ કીમીયાની ને આંક ફરકની વાતો કરી મોહમાં ફસાએલા જીવોને વધારે મોહમાં ડુબાવે તેઓ પણ પ્રભુના ઘરના આપરાધી છે. તને પ્રભુ રોટલી આપી રહે છે ત્યારે શા માટે દોલત ખાવા-એ લાત ખાવા જાય છે ? કુબેરનો લંડારને ઇંદ્રનું ઇંદ્રાસન મળે તોપણ જીવને તૃપ્તિ થતી નથી. કારણ કે લોભનો થોભ નથી માટે બેટા, સત્ય વસ્તુને પકડ, ને જેમ પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહે.

૪૪-ઈશ્વરને સર્વ વ્યાપક સમજવાથી પાપથી બચી શકાય છે.

એક માણસ કોઈ સાધુ પાસે ગયો અને તેને કહ્યું કે મહારાજ ! મને તમારો ચેલો બનાવો. અસલના વખતમાં એમ રીત હતી કે પરીક્ષા કરીને પછે લાયક માણસનેજ પોતાનો શિષ્ય બનાવતા હતા. હાલના મતવાદીઓની પેઠે અસલના સાધુઓ ગમે તેને ચેલા ચેલી બનાવતા નહોતા, કે ઘોડીયામાં પોઢતાં બાળકોના કાન કુંકતા નહોતા, પણ લાયક અધિકારીનેજ તેઓની શક્તિ પ્રમાણે તેઓનાથી જીરવાય એટલોજ ઉપદેશ આપતા હતા.

શિષ્ય થવા આવનાર માણસની પરીક્ષા કરવા માટે તે સાધુએ કહ્યું કે, આ બખુતર લઈજા, અને કોઈપણ ન દેખે એવે

ઠેકાણે તેને મારીને લાવ, એ પછે તને ગુરૂમંત્ર આપીશ.

તે માણસ ત્યાંથી ખબુતરને લઇને ચાલી નીકળ્યો. એ પછે રસ્તામાં તેને વિચાર થયો કે, આવા ભલા સાધુને આવી માઠી બુદ્ધિ કેમ સુઝી હશે? આ નિર્દોષ ખબુતરે એનું શું બગાડ્યું હશે કે એને મારી નાંખવાનું કહ્યું ? મારાથી એ પાપનું કામ કેમ બની શકશે? એમ તે વિચારતો તે એકાંત જંગલમાં ગયો.

જંગલમાં જઇને આબુખાબુ ભેવા લાગ્યો, ત્યાં કોઈ માણસ દેખાયું નહીં પણ એક પંખી નજરે પડ્યું. એટલે ત્યાંથી પણ જરા વધારે દૂર ગયો. ત્યાં પંખી પણ નહોતું પણ જમીન ઉપર કીડીઓ ફરતી હતી. ત્યાંથી પણ થોડે દૂર ગયો ત્યાં કીડીઓ પણ નહોતી પણ ઝાડની ડાળીઓ હાલતી હતી, અને જાણે ખબુતરને મારવા ના પાડતી હોય તેવી દેખાતી હતી. ત્યાંથી પણ આગળ ઉજડ મેદાનમાં જ્યાં ઝાડ પણ નહોતું ત્યાં ગયો અને ખબુતરને મારવા વિચાર કરે છે એટલામાં આકાશ તરફ ભેતાં સૂરજ નજરે પડ્યો. ત્યારે તેણે વિચાર કર્યો કે, મહારાજે તો એમ કહ્યું છે કે, જ્યાં કોઈપણ ન દેખે ત્યાં મારવું, પણ જ્યાં મારાં પાપને કોઈ પણ ન દેખે એવી જગ્યા તો છેજ નહીં, માટે હુંતો આને મારીશ નહીં. એમ વિચારીને તે સાધુ પાસે પાછો ગયો, અને કહ્યું કે મહારાજ! હવે આ તમારું ખબુતર. શિષ્ય ન બનાવો તો તમારી મરજી, પણ મારાથી કાંઈ એને મરાશે નહીં. કારણ કે તમે કહ્યું છે કે, કોઈ ન દેખે ત્યાં એને મારવું પણ કોઈપણ ન દેખે એવી દુનિયામાં જગ્યાજ ક્યાં છે? બહુજ એકાંતમાં કે જ્યાં કોઈપણ જીવ જંતુ દે ઝાડપાન પણ ન હોય ત્યાં પણ પૃથ્વી દેખે છે, દીવસ હોય તો સૂરજ દેખે છે, રાત્રી હોયતો ચંદ્રને તારો દેખે છે; અને કદી અંધારું હોય તોપણ આપણે જેને મારીએ તેનો જીવ દેખે છે. આપણો આત્મા દેખે છે અને આખી દુનિયાની કુલ વાતો જાણનાર સર્વજ્ઞ પરમાત્મા દેખે છે. માટે મારાથી એને મારવાનું બનશે નહીં.

એ સાંભળીને તે સાધુએ કહ્યું કે, સાબાશ બેટા, તું હરિની હજુરમાં જવાને લાયક છે, હવે ઇશ્વરી જ્ઞાનના દરવાજા તારે માટે ખુલ્લા છે, જે એવી રીતે પ્રભુનું સર્વવ્યાપકપણું સમજે તે પાપથી બચી શકે છે. તારી પરીક્ષાને માટેજ મેં આ ઉપાય લીધો હતો; જો એ પક્ષીને તે મારી નાંખ્યું હોત, તો હું તને મારા આશ્રમમાં ઉભો રહેવા દેત નહીં. કારણ કે જે એકાંત સમજીને નાનું પાપ કરે તે બીજું મોટું પાપ નહીં કરે એની શું ખાત્રી? બેટા આ દાખલાથી ધ્યાનમાં રાખજે કે, આપણાં પાપ છુપાવી શકાય એવી આ દુનિયામાં કોઇપણ જગ્યા નથી. માટે કદી પણ જરા પણ પાપ ન થાય, ને સદાય સર્વશક્તિમાન ઇશ્વરનું સ્મરણ બન્યું રહે એમ કરો.

૪૫-પ્રભુને આપણી ઇચ્છા આપવાથી સર્વસ્વ આપી દેવાય છે.

પ્રભુ કહે છે કે તમારી પાસેથી મને બીજી કોઇ ચીજ જોઈતી નથી, માત્ર તમારી ઇચ્છા મને જોઈએ છે. તમારી ઇચ્છા મળી એટલે મને સર્વ મળી ચુક્યું. કારણ કે દરેક ચીજોનો તમારી ઇચ્છામાં સમાવેશ થઈ જાય છે. પણ જો તમે તમારી ઇચ્છા ન આપો, અને બીજાં ઘણાંએ કર્મો કરો તો એ કર્મો કાંઈ બીસાતમાં નથી, માટે તમારે જો મને રાજી કરવો હોય તો તમારી ઇચ્છા મને સોંપી દેવી જોઈએ. અને તમારે તો એવાજ બની જવું જોઈએ કે,

મહારી દોરી તમારે હાથજી.

પ્રભુને પામવાનો ભક્તિ માર્ગનો એ સહેલામાં સહેલો રસ્તો છે, માટે લાઇઓ ! બીજાં લાંબાં લાંબાં લફરાંઓ છોડીને જેમ બને તેમ પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવાની કોશીશ કરો અને યાદ રાખજો કે, પ્રભુનું શરણ ધરવાથીજ પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થઈ શકાય છે.

૪૬.-પ્રભુને આપણી ઈચ્છાઓ આપી દેવાથી બધું કેમ આપી દેવાય છે તેનો ખુલાસો.

આપણે દેવપૂજા કરીએ તેમાં માત્ર કુલ કે જળજ આપી શકીએ છીએ, નાળીએર કે સાકર આપી શકીએ છીએ અને વસ્ત્રાભૂષણ કે સામગ્રીજ અર્પણ કરી શકીએ છીએ. કદી કોઈ બહુ વધારે કરે તો થોડાં ત્રત ઉપવાસ કરી શકે છે, કોઈ તીર્થ સ્નાન કરી શકે છે, કોઈ પ્રભુના ગુણ ગાન કરી શકે છે, કોઈ દાન આપી શકે છે, કોઈ યજ્ઞ કરી શકે છે, કોઈ જીવને બચાવી શકે છે, કોઈ ગરીબોને મદદ કરી શકે છે, કોઈ યોગ સાધે છે, કોઈ વેદનો પાઠ કરે છે, કોઈ મંદીરો બંધાવે છે, કોઈ પ્રહ્મચર્ય પાળે છે, કોઈ સદાત્રત આપે છે, કોઈ સંન્યાસ લેય છે, કોઈ ઠાકોરજીની સેવા કરે છે, કોઈ વિદ્યાદાન દેય છે, કોઈ ભગવાનના ભક્તોને મદદ કરે છે અને કોઈ ગુરૂઓની સેવા કરે છે. એ બધા ઉત્તમ ધર્મ છે. પણ એવા તો બીજા સેંકડો ધર્મો છે. અને તે બધા કાંઈ દરેક માણસથી પાળી શકાય નહીં. માણસ બહુ બહુ કરે તો એ હજારો ધર્મમાંથી એક એ, પાંચ દસ, કે પચ્ચીસ પચાસ ધર્મો કદાચ કોઈ મહાયોગી પાળી શકે. પણ બધી રીતે પૂરેપૂરા એ હજારો ધર્મ પાળવાજ અશક્ય છે, કારણ કે આપણે જોઈએ છીએ કે, જે પ્રહ્મચર્ય પાળે છે તેઓ કોઈ ધને કે ગાંભ તંબાકુને છોડતા નથી. જેઓ સંન્યાસી થાય છે તેઓ ભ્રાતૃભાવને સમજતા નથી. જેઓ ઉપવાસ કરે છે તેઓ વેદ ભણતા નથી. જેઓ જીવને બચાવે છે તેઓ મનને મારતા નથી. જેઓ ગુરૂઓને માને છે તેઓ પરધર્મીઓની નિંદા કરે છે. જેઓ સમાનભાવને તોડી પવિત્રતાને ખાતર આલડછટને અપરસ પાળે છે તેઓ પોતાને ઉંચા સમજે છે ને બીજાઓને હલકા સમજે છે. જેઓ આલડછટ પાળતા નથી ને સર્વ લોકો સાથે સમાન ભાવ રાખે છે તેઓના આહાર વિહાર સારા હોતા નથી. જેઓ દાન દેય છે તેઓ પ્રહ્મચર્ય પાળી શકતા નથી.

અને જેઓ મંદીર બંધાવે છે તેઓ સંન્યાસી થઈ જતા નથી. આવી રીતે દુનિયાની દરેક બાબતોમાં સમજવાનું છે. અને તે ઉપરથી શિખવું જોઈએ કે, ખરો ધર્મનો એક અંશપણ આપણે પૂરેપૂરો પાળી શકતા નથી. ત્યારે પુરો ધર્મ પાળવાની તો વાતજ ક્યાં રહી ! માટે બેહેતરતો એજ છે કે, આપણી ઇચ્છાજ પ્રભુને સોંપી દેવી, એટલે બધું અપાઈ ચુકયું. કારણકે એ બધા ધર્મો ઇચ્છાના છે. અને આપણી ઇચ્છાજ આપણે પ્રભુને આપી દીધી એટલે પછી આપણી પાસે બીજું આપવાનું રહ્યુંજ શું ? આપણી પાસે જ્યારે કંઈપણ બીજું આપવાનું બાકી નજ રહે ત્યારેજ પ્રભુ ખુશી થાય છે. કારણકે સર્વ લાવથી સર્વસ્વ અર્પણ કરવું એજ આપણા ઉત્તમ ધર્મનો મહાન સિદ્ધાંત છે. અને પ્રભુને પામવાનો એજ સેહેલામાં સેહેલો રસ્તો છે. માટે લા-ઈઓ ! જો તમારે બર્ડ અર્પણ કરવું હોય, સત્ય બળીદાન આપવું હોય, અને ખરેખર અર્પણ થઈ જવું હોય તો બીજી બધી માથાકુટ છોડીને પ્રભુને તમારી ઇચ્છાઓ અર્પણ કરો. એટલે કે હુંપણું છોડીને દાસલાવથી પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થાઓ.

૪૭.—જે બીજાઓની ઉપર દયા રાખે તેઓને માટે પ્રભુની દયા છે. જે આઠ્યું તે ઓહીયાં કરી બચ તેને માટે કાંઈ ઇશ્વરની દયા નથી.

આપણાં પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં ઠેકાણે ઠેકાણે ખુદ્દી રીતે કહ્યું છે કે, જે અહીં આપણા લાઇબંધો ઉપર તથા બીજાં પ્રાણીઓ ઉપર દયા રાખશે તેઓ દયાના સાગર, કર્ણાના ભંડાર, આનંદના સ્વરૂપ અને પ્રેમના અવતાર મહા મંગળકારી પ્રભુની દયા પામશે. જેઓ અહીં પ્રભુના જીવો ઉપર દયા નહીં કરે તેઓ પ્રભુની દયા પામી શકશે નહીં. આ કાંઈ માત્ર કલ્પિત વાતો નથી પણ જો આપણે વિચાર કરીએ તો અંહીજ-આપ-

જી નજર આગળજ-આપણા રોજના અનુભવમાં એ વાત આવી શકે તેમ છે. કોઈપણ મોટા કે સારા માણસને લો, અને જુઓ કે તેની મહોટાઈ તથા તેનું સારાપણું શાથી છે ? શા માટે આપણે પરદુઃખલંબન વીરવિક્રમનો સંવત ચલાવીએ છીએ ? તેણે દુઃખીઓની ઉપર દયા કરી હતી માટેજ. શા માટે આપણે મહાદાનેશ્વરી કર્ણને યાદ કરીએ છીએ ? ગરીબો ઉપરની તેની દયાને માટેજ. શા માટે આપણે શિવાજી મહારાજને વખાણીએ છીએ ? દેશની ધર્મની અને લોકોની સ્થિતી ઉપર દયા કરીને તેની ઉન્નતિ કરવા માટે જોખમ ખેડ્યું માટેજ. શા માટે આપણે સર જમશેદજી જીજીભાઈ તથા શેઠ ગોકળદાસ તેજપાળને માનથી યાદ કરીએ છીએ ? દયાને લીધે તેઓએ કરેલા પરમાર્થને માટેજ. શા માટે આપણે દાદાભાઈ નવરોજી તરફ માન ધરાવીએ છીએ ? આપણા ગરીબડા દેશ ઉપરની તેઓની દયાને માટેજ. અને શા માટે આપણે પ્રતાપી મહારાણી વિક્ટોરીયાનું રાજ્ય અમર રહ્યું એમ કહીએ છીએ ? તેઓની દયાજી-રાજનીતિને માટેજ. તથા શા માટે આપણે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને ભગવાન માનીએ છીએ ? તેઓએ દયા કરીને અનેક રસ્તે જીવોને તાર્યા ને નર્કમાં પડતા બચાવ્યા માટેજ. આપણી ઉપરની એ દયાને માટેજ આપણે તેને પ્રભુ સમજીએ છીએ. આવી રીતે કોઈપણ માણસને કે દેવને દયો, અને તેમાં દયા તમોને પેહેલી દેખાશે. તેઓએ જે જે મોટાં કામો કર્યા હશે તે દયાને લીધેજ. એટલુંજ નહીં પણ જ્યારે તેઓના હૃદયમાં દયા રૂપે પ્રભુ આવ્યા ત્યારેજ તેઓ મહોટાં કામો કરી શક્યા છે. કારણ કે પ્રભુએ કહેલું છે કે, જેઓ દયા કરશે તેઓ દયા પામશે. માટે જો જીવંતો સદ્ ઉપયોગ કરવો હોય, દુનિયામાં ભલા થવું હોય, પ્રભુમય જીવન ગાળવું હોય, અને મોક્ષ પામનાં સુખ જોતાં હોય તો સર્વ શક્તિમાન મહાન પ્રભુની દયા મેળવવા માટે આપણા ગરીબ ભાઈબંધો ઉપર પ્રભુને અર્થે દયા કરે.

૪૮-આગબોટને લંગર નાંખેલું હોય તેની સાંક-
ળમાંથી જો એક પણ કડી ટુટી જાયતો આખી
આગબોટ છુટી જાય છે, તેમ ધર્મનો એક
પણ નિયમ તોડવાથી મોક્ષમાં જઈ
શકાતું નથી.

આપણે એમ સમજીએ છીએ કે, કાંઈ ધર્મના બધા નિય-
મો તે પાળી શકાય ? જેટલું પળાય એટલું ઠીક છે. ન પળાય
એ રહ્યું. એમાં શું? એતો એમજ ચાલે. જીજ્ઞાસો કાંઈપણ ન-
થી કરતા એ કરતાં તો આપણે ઠીક છીએ. એવી રીતે આપણા
મનને આપણે વાળીએ છીએ, અને આપણી માનસિક નબળાઈ-
નો એવી રીતે આપણે ખોટો બચાવ કરીએ છીએ, પણ યાદ ર-
ખજો કે એવી રીતે કાંઈ કાંઈ બહાનાં કહાડીને આપણે જે પોલ
ચલાવીએ છીએ તે પોલ કાંઈ પ્રભુના દરબારમાં ચાલી શકે તેમ
નથી. અંહી આપણે એમ કહી શકીએ કે એમાં શું છે ? એ તો
એમજ ચાલે, વખતે જરા ખોટું પણ ખોલવું પડે, વખતે કાંઈ
આડા અવળા જોગમાં આવી ગયા હોય તો કાંઈ ગડબડ પણ
કરવી પડે, વખતે કોઈને તમારો પણ મારવો પડે, વખતે કોઈને
ગાળ પણ દેવી પડે, અને વખતે કાંઈ કાળું બોળું પણ કરવું પડે.
એ તો જેવો વખત. એમ આપણા ઘણાએ ધરમવાળા ભાઈઓ
પણ ખોલે છે. પણ શાસ્ત્રો કહેછે કે પ્રભુના દરબારમાં એમ ચા-
લવાનું નથી. ત્યાં તો સો ટચનુંજ સોનું જોઈએ. ત્યાં સતાણુંનો
માલ કામ આવે નહીં. એને માટે મહાત્માઓ દાખલો આપે
છે કે, કોઈમોટી આગબોટનું બહુ મજબુત સાંકળમાં લંગર નાં-
ખેલું હોય, પણ જો એ સાંકળની માત્ર એકજ કડી ટુટી જાયતો
આગબોટ લંગરમાંથી છટકી જાય છે, અને મોટી ખરાબી થઈ
જાય છે. તેમજ આપણે ધર્મનાં જે જે કામો કરીએ છીએ તે બ-
ધાં કામો આપણા લંગરની એટલે કે પ્રભુ ઉપરના વિશ્વાસની-
લગવદ્ આશરાની એક એક કડી છે. એમાંથી જો કોઈપણ કડી

ટુટી જાય, એટલે જો આપણાથી કોઈપણ ખુરં કામ થઈ જાય તો આગબોટ લંગરમાંથી છટકી જાય છે. અને લંગરમાંથી છટક્યા પછે તોફાનમાં નહીં સપડાય કે ખરાબામાં નહીં અથડાય એની શું ખાત્રી? યાદ રાખજો ભાઈજો કે લંગરની એક કડી ટુટી જાય તે સાફ કરીને આખી આગબોટ જોખમાઈ જાય છે. તેમજ આપણે બહુ ધરમવાળા હોય છતાં પણ જો આપણાથી એકાદ ખુરં કામ થઈ જાય તો આપણા ખારવાળી જાય છે. આપણી આગબોટ-આપણને મળવાનું મોક્ષ ધામ એ જરાક ખુરાઈ સાફ કરીને જોખમમાં આવી પડે છે. માટે ઓ હરિજનો ! ધર્મના કામમાં-પ્રભુના રસ્તામાં આત્માના કલ્યાણમાં જરાપણ બે-દરકારી ન રહી જાય, જરા પણ ભૂલ ન થઈ જાય તથા જરા પણ પોલ ન ચલાવાય એ સંભાળજો; અને જો કદાચ ભૂલ થઈ ગઈ હોય, અથવા થતી જતી હોય તો તે સુધારી લેવાની કોઈ પણ તક જતી મૂકશોમાં. એકાદ બે કડી સાફ કરીને આખી આગબોટ ન જોખમાઈ જાય એ સંભાળજો.

૪૯-ગાય ભેંસ કે ઘોડાં ગધેડાં રસ્તા વચે ઉભાં ઉભાં મુતરે, કાંઈ આપણાથી એમ રસ્તા વચે ઉભે ઉભે મુતરાય નહીં. તેમજ અજ્ઞાનીઓ કાંઈ ભૂલ કરે એ જુદી વાત છે, પણ સમજતાં છતાં આપણે પાપ કરીએ તો એની ઉપલ શિક્ષા થાય છે.

આપણે જોઈએ છીએ કે મ્યુનિસિપાલની ઓફીસ પાસે અને ગવર્નરના બંગલા પાસે પણ ઘોડાઓ ઉભે ઉભે મુતરી પડે છે. આપણે જોઈએ છીએ કે દેવનાં મંદીરો પાસે તથા બીજી પ્રવિત્ર જગ્યાઓમાં પણ ઢોરો ગલીચી કરે છે અને તોપણ તેઓને એવી ગંદકી ફરવાને માટે શિક્ષા થતી નથી, કારણ કે તેઓમાં

એ બાબતનું જ્ઞાન નથી. પણ એવી જગ્યાઓમાં કોઇ માણસો એવી રીતે ગંઢી કરે તો તુરત તેને પોલીસ પકડી જાય છે. અને માલ્ટ્રેટ તેને ઘટતી શિક્ષા કરે છે. એ શિક્ષામાં પણ એવો નિયમ છે કે, નાની ઉમરનું છોકરું હોય તો તેને છોડી દેય છે, રોગી હોય તો તેની ઉપર રેહેમ કરે છે, કોઇ અનુભવો ગામ-ડીયો હોય તો તેને ઠપકો આપીને છોડી મુકે છે, કોઇ લક્ષ્મી-એ જાણી જોઇને એવી ઉધાધ કરી હોય તો તેને બાંધીને ફટકા મારે છે, અને કોઇ ગરીબ માણસે એવી ગલીચી કરી હોય તો તેને રૂપીયો આઠ આના દંડ કરીને જતો મૂકે છે. પણ જો કોઇ વકીલ બારીસ્ટરે કે જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસે એવી ભૂલ કરી હોય તો તેને તો બહુ મોટી શિક્ષા થાય છે. કારણ કે જેમ તેનો દરજ્જો મોટો તેમ તેની શિક્ષા પણ મોટી હોય છે. જેમ માણસોનું જ્ઞાન વધારે તેમ તેની જોખમદારીઓ પણ વધારે હોય છે.

ભાઈજી, આપણે પણ સત્સંગમાં બળીને જેમ જેમ હવે ધર્મ સંબંધી વધારે બાબતો જાણતા જઈએ છીએ તેમ તેમ પાપથી બચવાની હવે આપણી પણ જોખમદારી વધતી જાય છે. જો કે નામદાર સરકારે આપણને જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ નથી બનાવ્યા, અને ખરા ભકતો ચાહીને એવાં બહારનાં માનને ઇચ્છે પણ નહીં, પણ હવે આપણે પ્રભુની તરફથી જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ એટલે કે સુલેહના અમલદાર નીમાઈ ચુકેલા છીએ. હવે આપણાથી કાંઈ આપણા ભાઈબંધો સાથે સુલેહનો લંગ કરાય નહીં એટલે કે ઉછીકા કળયા લેવાય નહીં, કે કોઈને વિના કારણ લઠાવી મરાય નહીં. ભલે આપણે વકીલની પરીક્ષામાં પાસ નથી થયા, પણ જ્યારથી આપણે આપણાં ધર્મશાસ્ત્રો વાંચ્યાં, ધર્મના મુખ્ય મુખ્ય નિયમો સમજ્યા, અને પ્રભુના હુકમો પાળવાનું થોડું ઘણું બળ આવ્યું, એટલે કે જરાતરા હરિજન થયા, ત્યારથી પ્રભુએ આપણને આપણા ધર્મના વકીલ નીમેલા છે. માટે હવે આપણા ધર્મનાં મૂળતત્ત્વો સમજવાં, આપણા પવિત્ર ધર્મની વકીલાત કરવી અને મહાન પ્રભુના કાયદા આપણે પા-

જવા તથા ખીજા પાસે પળાવવા અને ન પાળતો હોય તેને તે પા-
 જવા માટે સમજાવવા એ આપણું કામ છે. કારણ કે જ્યારથી આ-
 પણને ધર્મમાં રૂચી થઈ ત્યારથી પ્રભુએ આપણને ધર્મના વકીલ
 બનાવ્યા છે. જો કે આપણે કાંઈ બારીસ્ટરની પરીક્ષામાં પાસ
 થયા નથી અને સરકાર તરફથી આપણને કાંઈ બારીસ્ટરનો જલો
 મળેલો નથી પણ જ્યારથી આપણે જનોઈ લીધું અથવા કંઠી બાં-
 ધી, જ્યારથી આપણે શ્રી સદ્ગુરુનું શરણ લીધું, જ્યારથી આપણે
 આપણા પ્રભુના પવિત્ર મંત્રની દીક્ષા લીધી અને જ્યારથી આ-
 પણમાં પ્રભુપ્રેમ પ્રકટયો તથા હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશ આવ્યો
 ત્યારથી પ્રભુએ આપણને પોતાના બારીસ્ટર નીમેલા છે. માટે
 જેમ પોતાના કુલને બચાવ કરવા માટે બારીસ્ટર મેહેનત કરે
 છે તેમ આપણે આપણા ભાઈબંધોને પ્રભુના રસ્તામાં લઈ જવા
 માટે મેહેનત કરવી જોઈએ. સરકારી બારીસ્ટરો પોતાના કુલને
 જેલમાં જતાં બચાવી લેય છે, પણ પ્રભુના બારીસ્ટર-ભકતોએ તો
 લોકોને નરકમાં જતા બચાવી લેવા જોઈએ. જે બારીસ્ટર પો-
 તાનાં કુલને બચાવી લેય છે, તેના જલાની એટલે કે તેનાં બા-
 રીસ્ટરપણની વાહ વાહ થાય છે, તેમજ જે હરિજનો પોતાના
 ભાઈબંધોમાં ધર્મ વધારે, તેનાજ જલાની એટલે કે જનોઈ અ-
 થવા તિલક કંઠીની સાર્થકતા થાય છે. માટે ભાઈઓ ! યાદ રા-
 ખજો કે જ્યારથી આપણે હરિજન થયા ત્યારથી આપણી જોખ-
 મદારીઓ વધી છે, જ્યારથી આપણે સત્સંગમાં ભળ્યા અને જ્યા-
 રથી આપણને ધર્મ ઉપર પ્રેમ થયો ત્યારથી જસ્ટીસ ઓફીસ
 પીસનો અને વકીલ બારીસ્ટરનો પ્રભુએ આપણને હુદ્દો આપે-
 લો છે. માટે હવે જો આપણે તનથી, મનથી કે ધનથી કાંઈ પણ
 ગલીચી કરીએ તો એની શિક્ષા બહુ મોટી છે. કારણ કે હવે
 તો આપણે હરિજન થયા છીએ, હવે કાંઈ આપણે મૂર્ખા નથી.
 જેનામાં અછલ નથી એવાં ઘોડાં ગધેડાંની ગંદકી માલુસ્ટ્રેટ
 માફ કરે, કાંઈ વકીલ બારીસ્ટરની એવી ભુલ માલુસ્ટ્રેટ માફ કરે
 નહીં; તેમજ દયાળુ ઇશ્વર પણ અજ્ઞાની જીવો ઉપર દયા કરશે.

પણ આપણે સમજતાં છતાં જાણી જોઈને પાપ કરીએ તો એ પાપની કાંઈ માફી મળવાની નથી. એની શિક્ષા તો ઉલટી બે-વડી છે, કારણ કે હવે તો આપણે પ્રભુના જરડીસ ઓફ ધી પી-સ ને વકીલ બારીસ્ટર થયા છીએ, માટે જો હવે કાંઈ ભૂલ થાય તો નાની સુની શિક્ષાએ છુટકો થાય તેમ નથી, એ યાદ રાખજો.

૫૦-ખરેખરી બીમારી વખતે દરદીની શક્તિ હરીલેનાર ડાક્ટર જેમ નીચ છે તેમ જરૂરને વખતે મદદ કરવાને બદલે લોકો પાસેથી વધારે બ્યાજ લેવું એ પણ નીચતા છે.

આ જમાનામાં માણસોનો એવો સ્વભાવ પડી ગયોલો છે કે જે દુખાણમાં આવી ગયું હોય તેને વધારે દબાવવું, જે તંગીમાં આવી પડ્યું હોય તેની તંગી વધારવી, જે ગરીબીમાં આવી પડ્યો હોય તેને વધારે ગરીબ કરી નાંખવો, જે મુશ્કેલીમાં આવી પડ્યો હોય તેને ખાડામાં નાંખી દેવો અને જે ગરજવંતું હોય તેની ગરજનો જેરલાલ લઈ લેવો એવો ધંધો આપણે સૌ થોડો ઘણો માંડી બેઠા છીએ; પણ એમ સમજતાં નથી કે એવી રીતની નીચતા કરવી એ મહા પાપનું કામ છે. આપણા પવિત્ર ધર્મશાસ્ત્રની મારફત મહાન પ્રભુનો આપણને એવો હુકમ છે કે ગરજવંતાંઓને મદદ કરવી, તંગીમાં આવી પડેલાં-ઓને બચાવી લેવાં, ગરીબોની બહારે ધાવું, દુઃખીઓને દિ-લાસો આપવો અને જે પોતાના ધંધા રોજગારમાં પોતાનાં કામ કાજમાં, પોતાના શરીરમાં, પોતાનાં ધનમાં કે પોતાની બુદ્ધિમાં શક્તિહીન થઈ ગયાં હોય તેઓને આપણાથી બની શકે તેટલો એવા ખરે વખતે ટેકો આપવો. તેને બદલે હાલ-માં શું થાય છે એ તમે ક્યાં નથી જાણતા ? દુકાળ પડ્યો કે ઓછી આવક થઈ હોય તેવાં વરસોમાં જ્યારે ખેડુતોને મદદ આપવી જોઈએ ત્યારે અમલદારો! ખેડુતોનો સરસામાન હરરાજ

કરાવીને સરકારનું મેહેસુલ લેય છે. નળળાં વરસોમાં જ્યારે ગ-
રીબ લોકોને મદદ કરવી જોઇએ ત્યારે તેને જદલે વેપારીઓ
એવે વખતે ઉલટા ચાહીને ખેવડાં ચોવડાં વ્યાજ લેય છે, અને
અજ્ઞાન લોકોને દબાવીને મોંઘી કીંમતની વસ્તુઓ તેમની પા-
સેથી સસ્તા ભાવે ખરીદી લેય છે. જેમકે કોઈ મજૂરને તંગીને
લીધે પોતાનો કાંઈ દાગીનો વેંહેચવો હોય તો તે દાગીનો સતા-
ણું ટચનાં સોનાનાં હોય તોપણ વેપારી તેને કહે કે આતો છા-
સીયું સોનું છે. એની તો માંડમાંડ અરધી કીંમત ઉપજશે. આવી
રીતે જરૂરને વખતે ગેરવાજબી રીતે લોકોને દબાવીને પોતાનું
કામ કાઢી લેવું એ મહા પાપ છે. હાલના આપણા વેપારીઓ
એમાં ડહાપણ સમજે છે અને એક બીજામાં વાતો કરે છે કે,
ડીક ઝપાટામાં આવ્યો છે. હવે ખરોખર નીચોવાશે. નહીં માને
તો જશે કયાં? હવે આપણે કયાં એવા ગાંડા છે કે રહેજમાં
જતો મુકીએ? હવે તો જ્યારે આપણું મનમાન્યું થશે ત્યારે
એને છોડશું. આવી રીતે વરતવું એ કેવું નીચ કામ છે એ તમને
ખબર છે? જેમ કોઈ શ્રીમંત માણસ માંદો પડ્યો હોય, તેને
એ વખતે ખુબ ગભરાવીને તેની પાસેથી વધારે નાણાં કહડા-
વવા સારૂ તેની શક્તિ હરી લેય ને તે વધારે માંદો પડે એવી
ઇરાદા પૂર્વક ચાહીને ખરાબ દવા આપે એ ડાક્ટર જેમ મહા
નીચને મહાપાપી છે, તેમ તંગીને વખતે-ગરજને વખતે-આક્ર-
તને વખતે લોકોને નીચોવવા, અને ભારી ભારી વ્યાજ લેવાં
તથા બીજી રીતના ગેરવાજબી લાભ લઈ લેવા એ પણ તેવુંજ
મહાપાપ છે. માટે ભાઈઓ! જો હરિજન થવા ચાહતા હોય
અને મહા મંગળકારી પરમપૂજ્ય પવિત્ર પિતાના સત્યરસ્તા-
માં આવવા ઇચ્છતા હોય તો પ્રભુ જેમ આપણી ઉપર દયા કરી
ને ખરે વખતે ઓચિંતી ગમે તે રસ્તે આપણને મદદ કરેછે તેમ
આપણે પણ તંગીમાં આવી પડેલા આપણા ભાઈબંધો ઉપર
દયા રાખીને તેઓને ખરે વખતે યથાશક્તિ મદદ કરવી જોઇએ;
એવે અણીને વખતે તેઓને નીચોવવાથી-દુઃખીને દિલાસાને

બદલે ઉલટું દુઃખ દેવાથી પ્રભુનો કોપ આપણી ઉપર ઉતરે છે. માટે ભાઈઓ ! કાળના પણ કાળ અને ભયના પણ ભય પ્રભુના કોપમાંથી બચવાની ક્ષીકર રાખો. અને સર્વશક્તિમાન દેવાધિદેવ પરમકૃપાળુ પરમાત્માની દયા મેળવવા માટે ગરજને વખતે આપણા ભાઈબંધો પાસેથી ગેરવાજબી લાભ લઈ લેવાની ઇચ્છા નહીં રાખતાં એવા ખરે વખતે તેઓની ઉપર દયા રાખી યથાશક્તિ તેઓને મદદ કરો.

૫૧-મોજ શોખ કરવા સારૂ કરજ કરવું એ મહા પાપ છે.

આપણા શાસ્ત્રનો ઠરાવ છે કે આપણી ઉપર કોઈનું પણ કરજ રાખવું નહીં. કારણ કે જ્યાં સુધી માથે કરજ હોય ત્યાં સુધી સ્વર્ગનાં સુખ લોગવી શકાતાં નથી. આપણા લોકોમાં કહેવત છે કે, જે આપણી પાસે માગતો હોય તેનો બેઠ બનીને પણ કરજ ચુકાવવું પડશે. આ કહેવત ઉપરથી આપણા બાપ-દાદાઓ માનતા કે સાત પેઢી સુધી પણ કરજ ચુકવ્યા વિના છુટકો નહીં થાય. તેથી છોકરાંનાં છોકરાંઓ અને તેનાં છોકરાંઓ પણ પોતાના દાદા પરદાદાનાં કરજ ચુકાવતા હતા. એવી આપણા લોકોમાં નીતિ હતી તેથી કરજ કરતાં માણસો બહુ ડરતાં હતાં અને પોતાની સ્થિતિ પ્રમાણે કરકસરથી રહેતાં હતાં; પણ આજેતો મુદતના કાયદાઓ થઈ ગયા છે, લા લેવાની કોરટો થઈ ગઈ છે, દીવાળું કહાડવાની શરમ મુકાઈ ગઈ છે એટલે લોકો કરજ કરતાં ડરતાં નથી. આપણી સરકારે મુદતના કાયદાઓ કહાડ્યા છે પણ યાદ રાખજો કે પ્રભુને ત્યાં કાંઈ એવી મુદતના કાયદાઓ નથી. ત્રણ વરસને છ વરસ ચાલ્યાં જાય એટલે અહીં આપણે કાયદાથી બચી શકીએ, પણ છ ભવ ચાલ્યા જાય તોપણ કરજ ચુકાવ્યા વિના પ્રભુના કાયદામાંથી-કર્મના કાયદામાંથી છટકી શકીએ તેમ નથી માટે ભાઈઓ ! બહુ મોજશોખ કરતાં જરા સંભાળજો. વિલાયતી બી-

ડીએને વારે વારે ચાહ પીતાં જરા વિચારજો. ઉંચી કીનારીનાં ધોતીયાં ને ખારીક મલમલો વાપરતાં પેહેલાં જરા ખીસું ત-
પાસવાની મેહેરખાની કરજો. સેન્ટ પોમેટમ ને ઉંચાં બુટ છત્રી-
ઓ વાપરતાં તમારી સ્થિતિ તપાસજો. સરતોમાં જુગાર ખે-
લતાં અને બાઈસીકલો દોડાવતાં પેહેલાં તમારી ચાલુ આવક
તપાસજો. ઈસ્કી ટટ્ટુ થઈ મેળાઓમાં ખરીદી કરતાં અને વારે
વારે નાટકો જોવા જતાં પેહેલાં તમારી ફરજો તપાસજો. નવા
નવા મસાલા વાળી પાનની પટીઓ ચાવતાં તથા નવીનવી જાત-
નાં પીણાંઓ પીતાં પેહેલાં તનદુરસ્તીનો વિચાર કરજો. યુરોપી-
યનોની વાંદર નકલ કરતાં તથા દેખાદેખીના ઉડાઉ ખરચો ક-
રતાં પેહેલાં તમારા કુળની આબરૂ તરફ જોજો. સાડું લગાડવા
સાડું નાતવરા કરતાં તથા ખડેખાં બનવા માટે ફાગટના ઉડાઉ
ખરચો કરતાં પેહેલાં કરજદાર ન થઈ જવાય એ સંભાળજો.
અને ખોટી ખોટી મોટી મોટી આશાઓમાં રહી બાપ મરે
બમણા ને ચાચો મરે ચોગણા લખી આપી લાખના ખાર હબાર
કરતાં પેહેલાં કાંઈક જરા તરા વિચાર કરજો.

મેહેનો ! તમે પણ લુગડાં ધરેણું સાડું કરીને સાસરાં
સાથે કલ્યા કરતાં પહેલાં વિચારજો. આણું પરીયાણું વખતે
બાઈ બાપ સાથે કરીયાવર માટે ખેંચતાણુ કરતાં પેહેલાં તે-
મનું ગજું તપાસજો. તમારી સુંદર સાડીઓની ઝલકદાર કોરો
અને તમારી ચોલીઓનાં ફેશનેબલ પુમટાંઓ સાડું કરીને ધ-
ણીનું લોહી ન પીવાય એ સંભાળજો. તમારાં છોકરાંઓનાં જી-
કનાં ને જરીના કોટ પાટલુન બનાવવા સાડું કરીને તમારા
વરને કરજ કરવું ન પડે એ તપાસજો. રોજરોજ બદલાતી
નવીનવી ફેશનની બાંગડીઓ, અને નવી નવી બાનકનાં કપ-
ડાંઓ પહેરી પરીઓ જેવી થઈને ફરતાં પેહેલાં ધણીની આ-
બરૂ ન જાય એ વિચાર કરજો. અર્ધાં અંગ ઉઘાડાં દેખાય
એવાં ખારીક કુમાસનાં કપડાંઓ અને નાટકી ડ્રેસની નકલ
કરી સાવળીંગાની પેઠે ચટક મટક ચાલતાં પેહેલાં તમારાં કુ-

જની આખરૂં તરફ જોજો. ઘરમાં હીંડોળાખાટ ઉપર હીંચકા ખાતે ખાતે અને સહીપણીઓ સાથે રમતગમતની વાતો કરતે કરતે મનમાં મોજ શોખના જે જે તરંગો ઉઠે તેને પોતાની સ્થિતિ વિચારીને કાબુમાં રાખતાં શીખજો. ઘરમાં નવરાં બેસી રહી ગામ ગપાટા હાંકતાં ને સગાં બહાલાંની નિંદા કરતાં જરા વરની પણ દયા ખાજો. સાવ તેનીજ ઉપર નહીં પડતાં ભરવા ગુંથવાનું કે લખવા વાંચવાનું શીખી તેને કાંઈ મદદગાર થઈ પડાય તેમ કરજો અને ઉપરછરી મોજશોખ સાડૂ કરીને જરાક લટકોમટકો કરવા સાડૂ કરીને, ગેરવાજબી રીતે નાતવરા કરી કરજમાં નાંખી ધણીને નરકની ટીકીટ અપાવતાં પહેલાં પ્રભુને ખાતર કાંઈક વિચાર કરજો. કારણકે કરજ મહાબુરૂં છે. અને આપણે ત્યાં સુદતના કાયદાઓ તથા લૌ લેવાની કોરટો છે. પણ હરિની હજુરમાં ઈન્સાફની વખતે કાંઈ લૌ લમ આપણાંથી દીવાળું કહાડી શકાય તેમ નથી અને જમદુતની પાસે કાંઈ સુદતના કાયદાઓ નથી, માટે લાઇઓ અને બેહેનો ! મોજશોખ સાડૂ કરજ કરી નરકની ટીકીટ લેતાં પહેલાં તમારા આત્માને અર્થે અને સર્વશક્તિમાન મહાન પ્રભુને અર્થે કાંઈક જરાતરા પણ વિચારજો.

૫૬.

હાલ ધૂમે છે પણ પસ્તાવો અંતે થશેરે,
જો નહીં ચેતશેરે. (ટેક.)
ક્યાંથી આવ્યો ને શા માટે ? ક્યાં જાવું છે ને કઈ વાટે,
એનો કદી વિચાર ક્યો નહીં હશેરે. હાલ. ૧
હાલ ગમે તેમ માંની લેતું, એવું મન અંતે નથી રેતું,
થર થરીશ જવ મૃત્યુને તું દેખશેરે. હાલ. ૨
જવુંજ પડશે જાણીશ જ્યારે, અનેક તર્ક ઉઠશે ત્યારે,
કુળે થશે તે હાલ નહીં મનમાં વસેરે. હાલ. ૩
લવિખ્યના ઉર વિચાર થાયે, એ દુઃખ કેમે નહીં સેવાશે,

ઉપાય એકે તારે હાથ નહીં હશેરે. હાલ. ૪
 અનંતનું માની લ્યો વાલા, ભજ શ્રીગોવિંદા ગોપાલા,
 કાલાવાલા કર્યા નહીં ઠાલા જશેરે. હાલ. ૫

પર-પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરવા માટે માળા ફેરવવી
 તે માળા એ પ્રભુને પામવાની સીડી છે. અને તેના
 પારા તે એ સીડીનું એક એક પગથીયું છે.

હાલના વખતમાં ભક્તિથી રહીત શુષ્ક હૃદયના કેટલાક
 લોકો કહે છે કે, માળા ફેરવવામાં શું વળે ? એતો વખત ગુ-
 માવવાનું છે ને તે નવરાનો ધંધા છે. એમ રામરામ કર્યે કાંઈ
 કલ્યાણ થઈ જાય નહીં.

ભાઈઓ, આવી વાતો સાંભળીને તમે નામસ્મરણ છોડી
 દેશો માં, પણ મહાન પવિત્ર પ્રભુનાં મંગળકારી નામમાં કેવો
 અલૌકિક આનંદ છે અને તે માટે ભગતો શું કહે છે એ સાંભ-
 ળવાની પણ જરા મહેરબાની કરજો. એમને એમ ઉતાવળા થ-
 ઇને એક બાજુ જોઈનેજ પરમ કલ્યાણકારી પ્રભુનાં પવિત્ર ના-
 મસ્મરણમાં અશ્રદ્ધા કરશોમાં.

મહાત્માઓ કહે છે કે, મહામંગળકારી પરમ કૃપાળુ પ્ર-
 ભુનાં પવિત્ર નામની શુદ્ધ હૃદયથી માળા ફેરવવી એ આપણાં ક-
 લ્યાણનો સેહેલામાં સેહેલોને સાચામાં સાચો રસ્તો છે. કારણ
 કે પ્રભુને પામવાના રસ્તામાં માળા એ સીડી છે અને તેના દરેક
 પારા તે એ સીડીનું એક એક પગથીયું છે. ભાઈઓ ! સમજ્યા ?
 માળા એ સ્વર્ગની નીસરણી છે, અને તેના દરેક પારા એટલે કે
 પ્રભુનું એકે એક પવિત્ર નામ એ તેનાં પગથીયાં છે. માટે જો
 સ્વર્ગનાં અલૌકિક સુખડાં ભોગવવાં હોય, અને સર્વ વ્યાપક સ-
 ચ્ચિદાનંદના અનંતકાળના અખંડ આનંદ ભોગવવા હોય તો મ-
 હાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામનું પૂર્ણ પ્રેમથી હમેશાં સ્મરણ કરવું જોઈએ.
 પ્રભુના નામ સ્મરણમાં નથી એક પાઈનું પણ ખરચ કે નથી કાંઈ

સખ્ત મેહેનત. એતો સૌ લોકોથી કોઈ પણ કાળમાં, કોઈ પણ દે-
શમાં, અને ગમે તે ધર્મમાં રહીને પણ બની શકે તેમ છે. એટલુંજ
નહીં પણ પ્રભુએ તો એમ પણ કહેલું છે કે, મારાં લાખો નામ
છે તેમાંથી તમને ગમે તે નામે મારું સ્મરણ કરો. અમુકજ નામ
લેવું જોઈએ એવો કાંઈ પ્રભુનો આગ્રહ નથી. માટે મતભેદની
જાળમાં નહીં પડતાં કોઈ પણ નામે પ્રભુનું સ્મરણ કરો, અને
એ સ્મરણમાં કાંઈ પણ નિયમ રહી શકે તથા ગણતરી રહી શકે
માટે પ્રેમપૂર્વક પ્રભુનાં પવિત્ર નામની માળા ફેરવો; કારણ કે
ચાદ રાખજો કે, તમારે માળાના લાકડાં કે પથ્થર સામે જોવાનું
નથી પણ કલ્યાણકારી પ્રભુનાં મંગળ નામ તરફ જોવાનું છે. માટે
માળાને સ્વર્ગની નીસરણી અને તેના પારાને એ નીસરણીનું
એક એક પગથીયું સમજજો, અને જેમ એ પગથીયાં વધારે રહ-
ડાય તેમ ઇશ્વરની વધારે નજીક જવાય છે એમ ખાતરી રાખજો.

**પ૩-આજના વખતમાં બીજાં સાધનો કરતાં પ્રભુનું
નામ સ્મરણ કરવું એ મુખ્ય સાધન છે.**

કળિયુગમાં માળા એ મુખ્ય સાધન છે કારણ કે હાલના
જમાનામાં બીજાં કંઈ સાધનો બની શકતાં નથી. હાલના વ-
ખતમાં આપણી તળીયત નાજુક થઈ ગઈ છે. આપણા અસલી
આચાર વિચાર બદલાતા જાય છે. રાજ્ય બદલાઈ ગયાં છે.
ધર્મમાં પણ ઘણા ઘણા મતભેદ ને ઘણા ઘણા પંથો થયા છે.
આપણે નવી પ્રજાઓના સહવાસમાં આવ્યા છીએ અને તેઓ-
ના જુદીજ જાતના આચાર વિચાર પણ કાંઈક કાંઈક આપણા-
માં આવતા જાય છે. આપણા અસલી ધર્મની સંસ્કૃત ભાષા
હાલમાં ચાલતી નથી અને આપણને નીશાળોમાં ને કોલેજોમાં
જે ભણવાનું મળે છે તે પણ હાલના જમાનાના રંગ ઢંગ પ્રમા-
ણેનું હોય છે, એટલે હાલમાં આપણે હઠયોગની ક્રિયાઓ કરી
શકીએ તેમ નથી. આપણે રાજસૂય યજ્ઞ કે સોમયાગ કરી શ-

કીએ તેમ નથી. આપણે પંચાગ્નિની ધુણીયો તાપી શકીએ તેમ નથી. આપણે કૃત્ષ્ણ ચાંદ્રાયણ વ્રત કરી શકીએ તેમ નથી. આપણે પગે ચાલીને તીર્થ કરી શકીએ તેમ નથી. આપણે પૂરેપૂરા ચમ નિયમ પાળી શકીએ તેમ નથી. આપણે મહાત્મા ઐશ્વર્યની પેઠે ત્યાગી થઈ શકીએ તેમ નથી. આપણે જનકવિદેહીની પેઠે ઇશ્વરપરાયણ થઈ શકીએ તેમ નથી. આપણે મીરાંબાઈ કે સૂરદાસની પેઠે અનન્ય ભક્તિ કરી શકીએ તેમ નથી. આપણે ભક્તરાજ નરસિંહ મેહેતાની પેઠે છેક ઢંડની સાથે પણ અભેદ રાખી શકીએ તેમ નથી. અને આપણી પ્રપંચી વૃત્તિને મહાત્મા શંકરાચાર્યનું અદ્વૈત જ્ઞાન પણ રૂચે એમ નથી. માટે હાલમાં તો આપણે માટે ખરેખર એકજ સાધન છે, અને તે પરમકૃપાળુ પ્રભુનું નામ સ્મરણ છે. સાનં માંદાં, નાનાં મોટાં, ગરીબ તવંગર, મુરખ પંડિત ને દેશી કે પરદેશી સાથી સૌ ઠેકાણે તે બની શકે તેમ છે, માટે રૂપિમુનિયો અને સાધુ સંતો કહી ગયાછે કે, આ જમાનામાં નામસ્મરણ એ મુખ્ય ધર્મ છે, એ શિવાયના જે બીજા ધર્મો છે તે જેનાથી બની શકે તેઓને માટે છે પણ કલ્યાણકારી પ્રભુનાં પવિત્ર નામનું મંગળ સ્મરણ એવો ખાસ સૌને માટે છે. એમાં ઉમરનો બાધ નથી, દેશનો બાધ નથી, કાળનો બાધ નથી, નાતજાતનો બાધ નથી, ધર્મનો બાધ નથી, રાજ્યનો બાધ નથી, સ્ત્રી પુરુષનો બાધ નથી, અને એમાં કાંઈ ખાસ મહેનત કે ખર્ચની બાબત નથી, એટલે બાળકથી વૃદ્ધ સુધી સૌ લોકોમાં પૃથ્વીના એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી વગર હરકતે ચાલી શકે એવો તે સહેલો ધર્મ છે, માટેજ ઉંડાં તત્ત્વજ્ઞાનથી ભરેલાં આપણાં શાસ્ત્રોએ પ્રભુના નામ સ્મરણને ઉત્તમ ધર્મ માનેલો છે. અને આખી પૃથ્વીની દરેક પ્રજાએ કોઈને કોઈ રૂપમાં આપણા પ્રાચીન રૂપિયોનો એજ ધર્મ સ્વીકારેલો છે. માટેજ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને કહેલું છે કે,

ये यथा गां प्रपद्यंते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

मम वत्मानुवर्तते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥

અ. ૪ શ્લો ૧૧

અર્થ:-જે માણસો જેવી રીતે મને ભજે છે તેને તેવી રીતે હું કૃણ આપું છું. કેમ કે હે અર્જુન ! બધી તરફથી માણસો જે રસ્તો પકડે છે તે રસ્તો મારોજ છે.

ભાઈઓ ! સમજ્યા કે? પ્રભુ કહે છે કે જુદા જુદા મતની બહારની ક્રિયાઓ ગમે એટલી જુદી જુદી હોય, અને જુદી જુદી ભાષાઓને લીધે ગમેતે જુદું જુદું નામ લેતા હોય, તથા જુદા જુદા દેશમાં જુદે જુદે વખતે ગમે તે જાતના જુદા જુદા ગુરૂઓ થયા હોય પણ તે સર્વે મારાજ માર્ગમાં ચાલનારા છે અને મનેજ ભજનારા છે, તથા તેઓને તેઓની ભાવના પ્રમાણે કૃણ આપનારો હુંજ છું.

હવે વિચાર કરો કે, આમાં ધર્મનો ભેદ ક્યાં રહ્યો? આમાં નાતજાતનો ભેદ ક્યાં રહ્યો? આમાં બહારની ક્રિયાઓનો ભેદ ક્યાં રહ્યો? અને આમાં ધરારની તકરારો અને મફતની મારામારી કરવાની વાત ક્યાં રહી? આવી રીતે મહાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામનાં સ્મરણની મારફત આખી દુનિયાંની તમામ પ્રજા પ્રભુના રસ્તામાંજ છે, એમ વિચારીને બહારના ઉપલક મત ભેદો છોડી દઈને જેમ બને તેમ પ્રભુના જશ વધારે ગવાય, પ્રભુની પ્રાર્થના વધારે થાય અને પ્રભુનું નામ સ્મરણ વધારે થાય તેમ કરો. કારણ કે એ મુખ્ય સાધન છે, અને આખી દુનિયાંના કુલ ધર્મોનો તે સાર છે. માટે હૃદયમાં પ્રેમ આણીને અનંત પ્રજ્ઞાંડના નાથનું રૂડી રીતે સ્મરણ કરો.

પદ

નામ સુધારસ સાર સરવમાં, પરખી પ્રેમ શું પીધોરે,
ભૂતજપતિપદ તેને ન ભાવે, લહાવો નૌતમ લીધોરે-ના૦

એ રસ મોઘે મુલે મળે નહી, વૈકુંઠનાથને વાલો રે,
 અજ ઉમયાપતિ ઇચ્છક એના, અદ્વૈતપદનો પ્યાલોરે-ના૦
 પુરણુ બ્રહ્મ એ રસને પ્રીછો, નથી સમો વડ એવોરે,
 જગતનું જીવન એનેરે કહીએ, મહા વીરલાનો મેવોરે-ના૦
 કોટી જગનને જપ તપ તીરથ, તોએ તુલ્ય ન આવેરે,
 પૃથ્વીપાત્રને મુક્તા ભરીયું, એથી અધિકપણુ પાવેરે-ના૦
 નામસમોવડ કોઇ ન આવે, અમૂલ્ય વસ્તુ એવી રે,
 સદ્ગુરુ સ્વામી કૃપા કરે તો, ત્યાંથી મળે તેવીરે-ના૦
 દુર્લભ દીઠોને મહારસ મીઠા, સ્વાદ કહ્યો ન જાયેરે,
 નીરાંત નામ સુધારસ પીતાં, હરી સરજો થઈ જાયેરે-ના૦

૫૪-પ્રભુ કહેછે કે બધી જાતના યજ્ઞ કરતાં પ્રભુનું
 નામ સ્મરણ કરવું એ ઉત્તમમાં ઉત્તમ યજ્ઞ છે.

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા એ આપણા પવિત્ર ધર્મનું ઉત્તમમાં
 ઉત્તમ પુસ્તક છે. કારણ કે આપણામાં જુદા જુદા સેંકડો મ-
 તો ને સંપ્રદાયો છે પણ તે સર્વે ભગવદ્ગીતાને પોતાનાં ધર્મ-
 પુસ્તક તરીકે કબુલ રાખે છે. એટલુંજ નહીં પણ દુનિયાની
 એવી કોઇપણ સુધરેલી ભાષા નથી કે જેમાં શ્રીમદ્ભગવદ્-
 ગીતાનું ભાષાંતર થયું ન હોય. જે લોકો પરદેશીઓ છે, આપણા
 ધર્મથી વિરુદ્ધના છે, અને પોતાના ધર્મ ઉપર ચુસ્ત છે તે લોકોના
 ધડિતો ગંભીર અવાજે ગીતાનાં વખાણુ કરે છે. હુંકામાં આખી
 દુનિયાના જુદા જુદા ધર્મના વિદ્વાનો ગીતાના ઉડાં જ્ઞાન માટે
 ઉઘો અભિપ્રાય ધરાવે છે. એવાં તત્ત્વજ્ઞાનનાં પુસ્તકમાં પણ
 શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહેલું છે કે:—

યજ્ઞાનાં જપયજ્ઞોડસ્મિ.

અ. ૧૦ શ્લો ૨૬

અર્થ:- સર્વે યજ્ઞોમાં જપ યજ્ઞ તે હું છું.

ભાઈઓ ! શું સમજ્યા ? પ્રભુ કહે છે કે બધી જાતના યજ્ઞો કરતાં પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરવું એ ઉત્તમમાં ઉત્તમ યજ્ઞ છે. પ્રભુનાં આ વચનો કરતાં નામસ્મરણની જરૂરીઆત અને નામસ્મરણની મહોટ ઇ માટે બીજી વધારે ખાત્રી આપણને શું જોઈએ ?

બધી જાતના યજ્ઞો કરતાં નામસ્મરણ એ ઉત્તમ યજ્ઞ છે એમ પ્રભુએ કહેલું છે, માટે હવે આપણે એ સમજવું જોઈએ કે, બીજા કયા કયા યજ્ઞો છે ? ગીતાના ચોથા અધ્યાયમાં મહાત્મા શ્રીકૃષ્ણએ નીચે પ્રમાણે સુખ્ય બાર જાતના યજ્ઞ ગણાવેલા છે.

૧. બ્રહ્માર્પણ યજ્ઞ, એટલે કે દરેક કર્મ પ્રભુને અર્પણ કરવું, અને દરેક કર્મમાં પ્રભુને સમજવો.

૨. દેવયજ્ઞ, એટલે કે ઈંદ્રાદિક દેવતાઓને નિમિત્તે જે યજ્ઞ કરવામાં આવે છે તે.

૩. બધી જાતની ઈંદ્રિયોને વશ રાખવી તે ઈંદ્રિયનિગ્રહને યજ્ઞ કહે છે.

૪. ધર્મશાસ્ત્રના નિયમ પ્રમાણે દુનિયાંદારીનાં સુખ ભોગવવાં તેને યજ્ઞ કહે છે.

૫. શાન્તિથી મનની એકાગ્રતા કરીને આત્મધ્યાનમાં તન્મય થવું તેને યજ્ઞ કહે છે.

૬. દાનયજ્ઞ, યથાશક્તિ ગરીબોને દાન આપવું અને પ્રાણીઓ ઉપર દયા રાખવી એ પણ એક જાતનો યજ્ઞ છે.

૭. તપયજ્ઞ, મહાન પ્રભુને અર્થે બની શકે એટલી સહન શીલતા રાખવી અને મોજ શોખની ઘણી વસ્તુઓ પોતાની રાજપુશીથી છતાં સાધનોએ છોડી દેવી તેને તપયજ્ઞ કહે છે.

૮. યોગયજ્ઞ, મહાત્મા પતંજલિ ઋષિના બનાવેલાં યોગશાસ્ત્ર પ્રમાણે યોગ સાધવો, અને નિર્વિકલ્પ સમાધિ પર્યંત પહોંચવું તેને યોગયજ્ઞ કહે છે.

૯. વેદનો તથા બીજાં ધર્મશાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરવો અને પ્રભુનો મહિમા ગાયા કરવો તથા પ્રભુની સ્તુતિનાં સ્તોત્રોનો મંત્ર કર્યા કરવો તેને સ્વાધ્યાય યજ્ઞ કહે છે.

૧૦. જ્ઞાનયજ્ઞ, સર્વવ્યાપક અલૌકિક ઇશ્વરનું સત્ય સ્વરૂપ જોળખાય છે એવું જ્ઞાન મેળવવું ને એવા આચાર વિચાર રાખવા તેને જ્ઞાનયજ્ઞ કહે છે.

૧૧. યોગની રીતિ પ્રમાણે પ્રાણાયામ કરવા તથા કુંભક કરવો તેને પણ પ્રાણને રોકનારો યજ્ઞ કહે છે.

૧૨. નિયમ પ્રમાણે ખોરાક ખાવો તથા થોડું ખાવું તેને પણ યજ્ઞ કહે છે.

પ્રભુ કહે છે કે, આવી જાતના ઘણા પ્રકારના યજ્ઞો વેદમાં વિસ્તારથી કહેવામાં આવ્યા છે, તે યજ્ઞોમાંથી કોઇપણ પ્રકારનો યજ્ઞ જો રૂડી રીતે કરે તો તે કરનાર માણસનાં પાપ નાશ પામે છે. પણ વળી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહે છે કે, આ બધા યજ્ઞો કર્મથી થએલા છે. અને બહારની જુદી જુદી વસ્તુઓથી કરીને જે યજ્ઞ થાય તે કરતાં જ્ઞાનયજ્ઞ ઉત્તમ છે, કારણ કે સર્વ કર્મનું ફળ જ્ઞાનમાં સમાઈ જાય છે. માટે જ્ઞાનયજ્ઞ ઉત્તમ છે.

જો કે ઉપર વર્ણવેલા બધા યજ્ઞોમાં જ્ઞાનયજ્ઞ ઉત્તમ છે એમ ચોથા અધ્યાયમાં પ્રભુએ કહેલું છે અને એમાં કંઇજ શંકા નેવું નથી, પણ એ પછી પરમદયાળુ પ્રભુએ આપણી ઉપર વધારે દયા કરી છે. અર્જુન જેવા મહાન ભક્તની શંકાઓ, ખેદ, અને અધીરતાપણું જોઇને આપણા જેવા વ્યવહારિક માણસોની ખુફી લાગણીઓ તેઓને ખુદ્દી રીતે સમજાઈ ગઈ, તેથી તેઓને લાગી ગયું કે, ઇશ્વરનાં અલૌકિક સ્વરૂપનું જ્ઞાન માણસો સેહેલાઇથી મેળવી શકશે નહીં. માટે તેઓએ આપણી ઉપર ખાસ દયા કરીને દસમા અધ્યાયમાં ફરમાવ્યું કે, “સર્વે યજ્ઞોમાં જપયજ્ઞ તે હુ જુ” કારણ કે તે સૌથી સેહેલાઇથી બની શકે તેમ છે. એટલુંજ નહીં પણ એમાંથી અતે જ્ઞાનયજ્ઞ પણ બની શકે છે. ઘણાએ મહાન ભક્તોએ કેવળ પ્રભુનાં નામ સ્મરણમાંથીજ જ્ઞાન મેળવી લીધેલું છે. માટે ભાઈઓ અને બહેનો ! આજસ મૂકાને વિશ્વાસ રાખીને શુદ્ધ અંતઃકરણથી ને પૂર્ણ પ્રેમથી તથા અંતરના ઉમળકાથી મહામંગળકારી

આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુનાં પવિત્ર નામનું જ્યારે જને ત્યારે સદાસ-
ર્વદા સ્મર્યું કરો. કારણકે એ સહેલામાં સહેલો ને ઉત્તમમાં
ઉત્તમ યજ્ઞ છે. માટે પરમકૃપાળુ પરમાત્માના દુઃખનાશક ના-
મનું સ્મર્યું કરો.

પપ.—ધાખળીમાંથી ઉનનો એક એક તાંતણો ખેંચી
લેતાં અંતે ધાખળીપણું મટી જઈને ઉનરૂપ થઈ
રહે છે, તેમ પ્રભુનું એક એક નામ સ્મર્યું
કરતાં અંતે જીવપણું મટી જઈને શિવ-
રૂપ થઈ શકાય છે.

એક મહાત્મા સાધુ વારંવાર પોતાના શિષ્યોને ઉપદેશ
કરતા હતા કે, જેમ જને તેમ હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશ ભરીને
પ્રભુના નામનું સ્મર્યું કરો. મહાત્માની આ વાત તેના એક
માથા ફરેલ શિષ્યને ગમતી નહીં તેને એમ લાગતું કે એકની
એક વાત વારે વારે ગુરૂજી શા માટે કહ્યા કરે છે ? એમાં નવું
શું છે ? એતો સૌ જાણે છે. એમ વિચારીને પોતાથી ન રહેવાયું
તેથી એક દીવસ ગુરૂને કહ્યું કે, મહારાજ, તમે વારંવાર કહો છો
કે પ્રભુનું નામ સ્મર્યું કરે, પ્રભુનું નામ સ્મર્યું કરો. પણ એતો
સૌ જાણે છે. એમાં તમે નવું શું કહ્યું ? અમે તો તમારી તરફ-
થી કાંઈક વધારે સારા ઉપદેશની આશા રાખીએ છીએ.

એ સાંભળીને તે મહાત્માએ કહ્યું કે, બેટા, તારો સલાલ
બરોબર છે. પણ હમણાં મને કામ છે માટે પછી જવાબ આ-
પીશ. હમણાં તો આ મારી જીની ધાખળી છે તેમાંથી એકએક
ઉનનો તાંતણો જીદો પાડ્યા કર. બે ચાર દીવસ થયા તાં ધા-
ખળીમાંથી ઉનના દરેક બાલ છુટા પડી ગયા અને ઉનનો ઢ-
ગલો થઈ પડ્યો ને ધાખળી રહી નહીં. એ પછી તે ગુરૂએ એ
શિષ્યને કહ્યું કે, બેટા, મારી જીની ધાખળી લાવ, ત્યારે તે શિષ્ય
એ કહ્યું કે, મહારાજ, હવે ધાખળી ક્યાંથી ? એનું તો ઉન

થઈ ગયું. મહારાજે કહ્યું કે, એ કેમ બને ? તું એક એક તાંતણું ઉનનો ખેંચતો, એમાં કાંઈ આખી ધાબળી બંધ કે ? મને તો મારી ધાબળી વિના નહીં ચાલે, એમ કાંઈ વાસીદામાં સાંખેલું બંધ ? ઉનનો એક બાલ ખેંચવામાં કાંઈ આખું કંબલ બંધ કે ? આ સાંભળીને તે શિષ્યે કહ્યું કે, મહારાજ, આવી શંકા કાંઈ આપને શોભે ? આ રહ્યો ઉનનો ઢગલો. એ ધાબળી તો શું પણ જો લાગુ રહીએ તો એક એક ઉન ખેંચતે ખેંચતે તો હજારો તાકાઓનું ઉન બનાવી નંખાય.

ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે બેટા, જેમ એક એક ઉનનો તાંતણું ખેંચતાં ખેંચતાં ધાબળી મટીને ઉન થઈ ગયું, તેમ એક એક પ્રભુનું નામ લેતાં લેતાં અંતે આપણે પણ જીવ મટીને શિવ થઈ શકીએ છીએ. ધાબળીમાંથી જેટલા તાંતણા ખેંચી લઈએ તેટલું ઉન જેમ તેમાંથી ઝોછું થાયછે તેમ આપણે પણ પ્રભુનાં નામનું જેટલું વધારે સ્મરણ કરીએ તેટલી આપણા અતઃકરણની વધારે શુદ્ધિ થાય છે અને જેટલી એ વધારે શુદ્ધિ થાય તેટલા આપણે વધારે ઇશ્વરની નજીક જઈ શકીએ છીએ. માટે આપણે અંતરમાં પ્રેમ આણી આણીને નામ સ્મરણ કરવું જોઈએ. તું કહે છે કે એમાં શું નવી વાત ? પણ હું કહું છું કે, પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરવું એ સદાય નવામાં નવી ને જુનામાં જુની વાત છે. એ કરતાં વધારે સારો અને વધારે સેહેલો ઉપદેશ મને તો કોઈ મળતો નથી, પણ જો તું કાંઈ નવું બતાવતો હોય તો તારી મેહોરબાની. બચ્ચા, આજથી યાદ રાખજે કે પ્રભુના નામ સ્મરણ, પ્રભુના ગુણગાન, પ્રભુની પ્રાર્થના અને ભગવત્ સેવા કરતાં ઇશ્વરી જ્ઞાન મેળવવાનો બીજો કોઈ ઉત્તમ રસ્તો આ દુનિયામાં છેજ નહીં. અને બીજું જે કાંઈ સાચું જ્ઞાન છે તે પણ નામ સ્મરણ, ગુણગાન, પ્રાર્થના, કે સેવા કર્યા પછીજ મળી શકે તેમ છે. માટે હજાર વાતની એક વાત એ છે કે, જેમ બને તેમ અને જ્યારે બને ત્યારે કોઈ પણ રસ્તે પ્રભુમય થવાની તજવીજ કરો. બચ્ચા, તને એમ લાગે છે કે, હું વારં વારે એની એ વાત

કહ્યા કરું છું. તારી એ વાત સાચી છે. પણ એમ કર્યા વિના અમારે બીજે ઉપાય નથી, કારણ કે તમે બધા જાણો છો કે નામ સ્મરણ કરવું એ બહુ સાડું છે, પણ તમે તેમ કરતા નથી. માટે અમને વારે વારે એની એ વાતની ફરી ફરીથી તમને યાદી આપવી પડે છે. બીજું એ કે, ધાબળી જેમ ઉનમાંથી બનેલી છે અને તેમાંથી એક એક તાંતણું કરી ઉન જેવી લેતાં ધાબળી-પણું મટી જઈને જેમ પાછું ઉન બની જાય છે, તેમજ આપણો જીવ પણ બ્રહ્મમાંથી-ઇશ્વરમાંથી નીકળેલો છે. એટલે તેની આડાં આવતાં આવરણો દૂર થશે ત્યારે તે પણ પાછો ઇશ્વર-મય થઈ જશે. માટે આપણા આત્માને પરમાત્માનો મીલાપ થવામાં જે અડચણો આવી આવે છે તે અડચણો દૂર કરવા સાડું અને મોક્ષ મેળવવા સાડું આપણે જેમ બને તેમ ત્રિવિધ તાપ-નાશક મહામંગળકારી પરમકૃપાળુ આનંદસ્વરૂપ શ્રીહરિના પવિત્ર નામનું સદાકાળ સ્મરણ કરવું જોઈએ અને આપણાં મન બુદ્ધિને સર્વાત્મભાવથી તેનાજ ધ્યાનમાં લગાડવાં જોઈએ.

પદ.-પૂર્ણપ્રેમથી અનંત બ્રહ્માંડના નાથના નામનું સ્મરણ કરવું એ તપ કરવા બરાબર છે.

આપણે એમ સમજીએ છીએ કે, બહુ અપવાસ કરવા, બહુ ત્રતો કરવાં, બહુ ધુણીયો તાપવી, અને કયાને બહુ બહુ કષ્ટિ આપવી તેનું નામ તપ છે. પણ શાસ્ત્રો કહે છે કે હાલના જમાનાને માટે કાંઈ એવાં તપ નથી; કઠિન તપનો જમાનો તો ચાલ્યો ગયો છે. હવે તો લોકોની પ્રકૃતિ બહુ નાબુક થઈ ગઈ છે તેથી દરેક બાબતમાં લોકો આસ સગવડતા માગે છે. હવે લોકોને દોરીકળશા ખસે ઉપાડવા નથી ગમતા પણ હવે તો માણસો દરેક જગ્યાએ ભીંત ગંગા માગે છે. હવે આવન ચીજો લેણી કરવાના ને ચાર પહોર ઉકાળવાના ઉકાળા લોકો નથી માગતા, પણ હવે તો વખત વખતનાં લેખલ

ચોડેલી દવાની તૈયાર ખાટલીઓ લોકો માગેછે. હવે લઠાને પાણકારાનો ભાર લોકો ઉપાડી શકતા નથી પણ હવે તો મલમલ ને નેનસુખ જોઈએ છે. હવે પગે ચાલીને જત્રા કરવાની આપણામાં શક્તિ રહી નથી પણ હવે તો આપણે રેલવે ને વિજળીની ગાડી માગીએ છીએ. ઉપરા ઉપર દુકાળ પડવાથી જમીનના રસકસ ઘટી ગયાછે તેથી અનાજ તથા ઔષધિયો નિર્બળ થઈ ગઈછે; એટલુંજ નહીં પણ ગરીબાઈને લીધે, તથા સંસર્ગ દોષથી અને બાળલભ વિગેરે આપણા કેટકલાક ખુરા રીવાજોને લીધે આપણે એટલા બધા નબળા બાંધાના થઈ ગયા છે કે, હવે લાંઘણો કરવી આપણને પાલવે તેમ નથી. હવે તો આપણે એમ સમજવા લાગ્યા છીએ કે, જો શરીર નહીં સાચવીએ તો ઘડીકમાં બાર વાગી જશે. કારણ કે અસલના લોકો જેવી આપણામાં સહનશીલતા નથી અને એવી સહનશીલતા રહી શકે તેવાં સાધનો પણ હાલમાં નથી. પૌરાણિક ઋતોના નિયમો બહુ ઉત્તમ છે પણ અંગ્રેજ કેલવણીએ આપણી પ્રજાનાં એવાં માથાં ફેરવી નાંખેલાં છે કે, તે ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખી શકે એવા હજારોમાં કોઈકજ હોય છે, અને એવા હજારો શ્રદ્ધાળુમાંથી પણ કોઈકજ તે ઋતો વિધિસર પાળી શકે તેવા હોય છે. કારણ કે હાલમાં આપણી શારીરિક નબળાઈ માત્ર સગવડતાનેજ આડે છે, પણ એ જુની ઢળનાં ઋતોમાં હાલના જમાના પ્રમાણેની સગવડતા સચવાય એ મુશ્કેલ છે, તેથી એવાં તપ આપણે સેહેલાઈથી કરી શકતા નથી. અને લીખ માગવાનું કે ગુફામાં ભરાઈ બેસવાનું પણ હાલના લોકો પસંદ કરતા નથી, પણ હવે તો આપણે લોકોને ઉપયોગી થઈ પડવા તથા બધા રોજગારમાં ફતેહ મેળવવા ઇચ્છા રાખીએ છીએ. આ પ્રમાણેના આપણી વૃત્તિમાં અને આપણા વ્યવહારમાં કુદરતી ફેરફારો થઈ ગયેલા છે, એટલે અસલના વખતનાં કઠિન તપો આપણાથી હાલના વખતમાં બની શકશે નહીં, એમ વિચારીને ત્રિકાલદર્શી મુનિયોએ આપણી ઉપર દયા કરીને

આપણું પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં એમ ફરમાવેલું છે કે, “ કળિયુગમાં પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરવું એજ ઉત્તમ તપ છે ” કારણ કે તે-
ઓ સમજતા કે મનને રોકવું તથા ઇશ્વરપરાયણ થવું એજ તપનો હેતુ છે. અને મહાન ઇશ્વરનાં પવિત્ર નામના અલૌકિક બળથી પણ વખત જતાં એ પ્રમાણે બની શકે છે માટે આર્ય-
રૂપિયોએ પ્રભુનાં શાન્તિદાયક નામસ્મરણને તપ ગણેલું છે. જે કાળમાં જે સેહેલી રીતે મનને રોકી શકાય અને જીવને ઇશ્વર-
મય કરી શકાય તે રીતોને તે જમાનાનું ઉત્તમતપ કહે છે. એ પ્રમાણે આજના વખતમાં જગતપાલક પિતાના મહામંગળ-
કારી નામસ્મરણથી બની શકે છે તેથી હાલના વખતમાં નામ સ્મરણ એ ઉત્તમ તપ છે. માટે ભાઈઓ ! મનને હલકા વિષયોમાં ભટકતું અટકાવવા સારૂ તથા જીવને ઇશ્વર મય કરવા સારૂ જેમ બને તેમ અને જ્યારે બને ત્યારે શુદ્ધ અંતઃકરણથી, પૂર્ણ પ્રેમથી, ને દૃઢ શ્રદ્ધાથી મહામંગળકારી અખંડ આનંદરૂપ અ-
નંત પ્રદક્ષાંડના નાથનાં શાન્તિદાયક નામનું સદા સ્મરણ કરો, સદા સ્મરણ કરો.

૫૭-પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરવાથી શું શું લાભ થાય છે તે વિષે.

આ પુસ્તકમાં અને ભક્તિ માર્ગનાં બીજાં પુસ્તકોમાં વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે કે, પરમ કૃપાળુ મહાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામનું સર્વદા સ્મરણ કરો, સર્વદા સ્મરણ કરો. પ્રભુનાં શાન્તિદાયક નામસ્મરણની જરૂરીયાત દુનિયાના કુલ ધર્મોવાળા નધતા ઓછા રૂપમાં સ્વીકારે છે. એટલે ઘણું કરીને સર્વ લોકો એ બાબતમાં કાંઈ પણ ઉંડા ઉતર્યા વિના સ્વાભાવિક રીતેજ આ માની લેય છે કે નામ સ્મરણથી કલ્યાણ થાય છે, પણ કેમ કલ્યાણ થાય છે તે સ્પષ્ટ રીતે સમજાવી શકતા નથી. તે સમજાવવા સારૂ સંતો કહે છે કે,

નામસ્મરણ એ એક પ્રકારનો સેહેતો યોગ છે. પ્રાણાયામ, ધારણા, ધ્યાન વિગેરે જેમ યોગની બુદ્ધી બુદ્ધી ક્રિયાઓ છે તેમ ઇશ્વરનું નામસ્મરણ કરવું એપણુ યોગની એક ક્રિયા છે. પણ પ્રાણાયામ વિગેરે ક્રિયાઓ મુશ્કેલ છે એટલે તેમાં જોખમ પણ વધારે છે અને ડૂળ પણ વધારે છે. અને નામસ્મરણની ક્રિયા બહુ સેહેલી છે એટલે તેમાં જોખમ કાંઈ નથી છતાં પણ ડૂળ તેના પ્રમાણમાં બહુ મોટું છે. માટેજ એકે એક ભગતોએ કોઈને કોઈ રૂપમાં નામ સ્મરણનો મહિમા કબુલ રાખેલો છે. યોગની બીજી ક્રિયાઓનો હેતુ જેમ મનની એકાગ્રતા કરવાનો હોય છે, વૃત્તિને સ્થિર કરવાનો હોય છે, અંતઃકરણને શુદ્ધ કરવાનો હોય છે, અને ઇશ્વરપરાયણ થવાનો હોય છે તેમજ ઇશ્વરનાં નામસ્મરણથી પણ આગળ જતાં સ્વાભાવિક રીતેજ એ બધું થવા લાગે છે. પણ આપણને એ બધું હજી સુધી ખુલ્લી રીતે સમજતું નથી તેનું કારણ એજ છે કે, આપણે પ્રમુર્વક જેટલું નામસ્મરણ કરવું જોઈએ તેટલું સ્મરણ હજી સુધી કરેલું નથી એટલે તેની ખરી કીંમત આપણે સમજી શકતા નથી. પણ જો અંતરના ઉમંગકાથી દૃઢતા પૂર્વક પ્રભુનાં મહા મંગળકારી ત્રિવિધ તાપનાશક નામસ્મરણમાં અહર્નિશ મગ્યા રહીએ તો થોડાજ વખતમાં આપણને સ્પષ્ટ રીતે ખબર પડે કે,

જ્યારથી અમે પરમકૃપાળુ મહાન પરમાત્માના મંગળકારી નામનું સ્મરણ કરવા લાગ્યા છીએ, ત્યારથી અમારા મનમાં કાંઈક વધારે શાંતિ રહેવા લાગી છે, ત્યારથી અમારા વિકારો કાંઈક ઓછા થવા લાગ્યા છે, ત્યારથી દુનિયાંદારીની નજીવી અટપટોમાંથી અમારું ધ્યાન પાછું હઠવા લાગ્યું છે, ત્યારથી જરા જરા કડવો ઘુંટડો ઉતારવાનું એટલે કે સહેજ ખમી ખાવાનું ખની શકે છે, ત્યારથી મનમાં એમ લાગવા માંડ્યું છે કે, હવે એવું કામ અમને ન શોભે અને ત્યારથી અમને કાંઈક માનસિક આનંદ થવા લાગ્યો છે. એ પછી વધારે ઉંડા ઉતરતાં વધારે નામ સ્મરણ કરતાં આપણને લાગી આવે છે કે, જ્યારથી

અમારા હૃદયમાં પવિત્ર પિતાનું શાંતિદાયક નામ જામ્નું, ત્યારથી અમારા વ્યવહારમાં સરળતા થતી જાય છે, ત્યારથી દુનિયાં સાથે અમારી લાઇબંધી વધતી જાય છે, ત્યારથી ઘણી બાબતોમાં અમારી ઇચ્છા પ્રમાણે થતું આવે છે, ત્યારથી અમારા ખ્યાલો કાંઈક ઉંચા ઉંચા રહે છે અને ત્યારથી ખાવા પીવાનો, રમવા ભમવાનો, નાત જાતના ઝઘડાનો, કપડાં લતાંનો તથા સુવા બેસવાનો શોખ કાંઈક કાળુમાં આવી ગયો છે. એ પછી વખત જતાં નામસ્મરણનું બળ વધતાં આપણને સમજાય છે કે, હવે અમે ભગત બનતા જઈએ છીએ. હવે અમારાથી બુરા કામ થઈ શકે નહીં. હવે અમે પ્રભુને અર્થે કેટલીક જાતના ત્યાગ કરી શકીએ છીએ. નામ સ્મરણથી આટલું બધું હૃદયમાં આવી ગયા પછી આપણે જોઈએ છીએ કે, કોઈ ચમત્કારીક રીતે આપણું કામ સેહેલાઈથી પાર પડતાં જાય છે, આપણે સદાય આનંદ આનંદમાં રહી શકીએ છીએ, બહુ દુઃખોમાં પણ આપણને મોટો ધક્કો વાગતો નથી. અને વ્યવહારની અટપટી જાળમાં રહ્યા છતાં પણ પરમાત્મા સાથેનો આપણો તાર તુટતો નથી. આટલું બધું પ્રભુનાં નામસ્મરણના બળથી ટુંક વખતમાં સેહેલાઈથી થઈ શકે છે. અને એવી આ નંદદાયક સ્થિતિ જેની થએલી હોય એવા કેટલાક ભગતો આ પણી વચ્ચે પણ હોય છે. એ પછી નામ સ્મરણનું બળ વધતાં અલૌકિક વસ્તુઓનો પ્રત્યક્ષ લાભ મળે છે પણ એ બાબતો હાલમાં આપણાથી સમજી શકાય તેમ નથી. કારણ કે એ સમજવા જેટલું હજી આપણે સ્મરણ કરેલું નથી, માટે એ બાબતો અમે કહી શકતા નથી. પણ ટુંકામાં એટલું જ કહીએ છીએ કે પ્રભુનાં પવિત્ર નામનું સમર્ણ એ એક જાતનો યોગ છે, એટલે યોગની તમામ સિદ્ધિયો તેમાં પણ છે. એ શિવાય મનની એકાગ્રતા, હૃદયનો સંતોષ, આત્મિક આનંદ અને કુદરતી પવિત્રતા સમર્થ પ્રભુનાં પવિત્ર નામમાં છે, માટે જ્યારે બને ત્યારે અને જેટલું બને એટલું અનંત બ્રહ્માંડના નાથના નામનું પ્રેમપૂર્વક સ્મરણ કરો, સ્મરણ કરો.

ભજ રામ રામ રામ રામ રામ રામ રામા (ટેક.)
 રામ નામ વેદ મૂલ, તા સમ નહીં ચોર તૂલ;
 ભજત મિટત ત્રિવિધ શૂલ, છુટતહીં ભવઆમા-ભજ૦
 રામનામ વિમલ નીર, સંતન સતસંગ ધીર;
 ગાવત સુરનર મુનીવર, પાવત નિજ ધામા-ભજ૦
 રામનામ કમલ કુલ, સંતન મન ભ્રમર ભુલ;
 ઝુમી ઝુમી પીવત, અમૃત કરી પાના-ભજ૦
 રામ નામ નિરંકાર, તુલસીદાસ નમસ્કાર;
 દીજે પ્રભુ ભક્તિદાન, પલપલ હરિ નામા-ભજ૦

પદ-પ્રભુ કહે છે કે આ જમાનામાં સંકાતની
 દોષીનાં દાનથી કે ગ્રહણ વખતે થતાં ધા-
 ણીનાં દાનથી કાંઈ ચાલે તેમ નથી; હવે
 તો જો પાર પડવું હોય તો તમારા
 અંતઃકરણો મને અર્પણ કરો.

ભાઈઓ ! આપણા પૈરાણિક દાનોથી હાલમાં પાર પડાય
 તેમ નથી. કારણ કે હવે મામલો ફરી ગયો છે. હવેની પ્રજા-
 ના આચાર વિચાર બદલાઈ ગયા છે, રાજ્ય બદલાઈ ગયાં છે,
 કેળવણીનાં પુસ્તકો ને ધોરણો બદલાઈ ગયાં છે, ભાષા બદ-
 લાઈ ગઈ છે, અને દરેક રીત રીવાજોમાં શેળશેળ ખાતું થઈ
 ગયેલું છે. એટલે માલપુડાનાં સપુટનાં, તલના લાડુનાં, કાં-
 સાની વાટકીનાં, કપડાનાં, રાતા પીળા કટકાનાં, કાળીચૌદસનાં
 વડાંનાં, સંકાતની દોષીનાં, કે ગ્રહણની ધાણીનાં દાનમાં કાંઈ
 વળે તેમ નથી. હવે તો આ કળિયુગમાં પ્રભુનો એવો હુકમ
 છે કે, “તમારાં અંતરનાં દાન કરો.” કારણ કે એવી નાની
 નાની વસ્તુઓથી સંતોષ પામે એવી હાલના માણસોની વૃત્તિ

નથી. બીજું એ કે ચાલુ જમાનામાં માણસોનું આયુષ્ય ઓછું થઈ ગયેલું છે, તેથી આપણને હવે જલદી મરી જવાનું છે. એટલે વિશ્વામિત્ર રૂપિની પેઠે આપણાથી કાંઈ સાઠ હજાર વરસનાં તપ થઈ શકે તેમ નથી. આપણાથી કાંઈ અશ્વમેધ યજ્ઞ થઈ શકે તેમ નથી. શીબી રાજાની પેઠે ધર્મને અર્થ આપણે કાંઈ આપણા શરીરનું માંસ આપી શકીએ તેમ નથી. દધીચી રૂપિની પેઠે આપણે કાંઈ પરમાર્થને ખાતર આપણા બરડાની કરોડના હાડકાંઓ આપી શકીએ તેમ નથી. સત્યને ખાતર મહારાજા હરિશ્ચંદ્રની પેઠે આપણે કાંઈ ઢેડને ઘેરે વેંચાઈએ તેમ નથી. વ્રજની ગોપીઓની પેઠે ભગવત્ પ્રેમમાં ગાંડાં બનીને આપણે કાંઈ ઘરબાર છોડીને ચાલ્યા જઈએ તેમ નથી. રાજપાટ છોડીને ચાલ્યા ગયેલા મહાત્મા ઔદ્ધની પેઠે આપણને કાંઈ ઘડીકમાં વૈરાગ્ય આવી જાય તેમ નથી. હથેળીમાં રહેલાં આમળાંની પેઠે જેમ ભગવાન શંકરાચાર્યએ “ બ્રહ્મ સત્ય ને જગત્ મિથ્યા ” દેખાડી આપ્યું, તેમ આપણે કદી વાતોમાં એ સમજીએ, પણ આપણી રેહેણી કરણીમાં તે પાળી શકીએ તેમ નથી. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને જેમ અર્જુનને દિવ્યચક્ષુ આપીને સત્યજ્ઞાન બતાવી દીધું તેમ આપણને હાલના જમાનામાં યોગ વિદ્યાના બળથી કોઈ દિવ્ય ચક્ષુ આપી શકે તેમ નથી. અને જેમ બળીરાજ પાતાળમાં ચંપાણા તોપણ દાન આપવાની પ્રતિજ્ઞા છોડી નહીં તેમ આપણી પાસે બળીરાજના જેટલું ધન પણ નથી અને હાલના વખતમાં આપણી એવી પ્રતિજ્ઞા નહીં શકે એમ પણ નથી. માટે આપણી ઉપર દયા કરીને પ્રભુએ કહેલું છે કે, તમે તમારાં અંતરો મને અર્પણ કરો, એટલે મને બધું અર્પણ થઈ ચુક્યું. આજના વખતમાં બીજો એકે ધર્મ તમે પૂરેપૂરો પાળી શકશો નહીં. માટે સર્વાત્મ ભાવથી મને આધીન થઈ તમારાં અંતઃકરણો મને અર્પણ કરો. એટલે સેહેલાઈથી તમારો ઉદ્ધાર થઈ જશે. તે માટે પ્રભુએ ખુદી રીતે કહેલું છે કે,

તમેવ શરણં ગચ્છ સર્વભાવેન ભારત ।

તત્પ્રસાદાત્પરાં શાંતિં સ્થાનં પ્રાપ્સ્યાસિ શાશ્વતમ્ ॥

અ. ૧૮ શ્લો ૬૨.

હે અર્જુન ! સર્વભાવથી એટલે બધી રીતે પૂરેપૂરો આશરો રાખીને તેનેજ (પ્રભુનેજ) શરણે જા. એટલે તેની કૃપાથી પરમ શાંતિને અને અખંડ સ્થાનને પામીશ.

આવી ખુદી કબુલાત આપણને આખ્યા છતાં પણ આપણી ઉપરની તેની બેહદ દયાને લીધે તેને તૃપ્તિ થતી નથી, તેથી વધારે ભાર મૂકીને સ્પષ્ટ રીતે દઢતાથી કહે છે કે,

સર્વધર્માન્પારિત્યજ્ય મામેકં શરણં વ્રજ ।

અહં ત્વા સર્વપાપેભ્યો મોક્ષાયિष्याમિ મા શુચઃ ॥

અ. ૧૮ શ્લો. ૬૬

અર્થ:-બધાય ધર્મોને તજીને તું એક મારેજ શરણે આવ. તું શોક ન કર, હું તને સર્વ પાપોથી છોડાવીશ.

ભાઈઓ ! નાતના, જાતના, દેશના, કુળના, વરણના ને આ શ્રમના બધા ધર્મો તજીને માત્ર પોતાને શરણે આવવાનું પ્રભુએ શા માટે કહ્યું ? કારણ કે પ્રભુ જાણે છે કે, ભગવદ્ આશરાના બળવિના હાલના જમાનાનાં માણસો પૂરેપૂરો એકે ધરમ પાળી શકશે નહીં. પણ આશરાના બળથી માણસોમાં નવું જીવન આવે છે એટલે એ પ્રભુમય થએલાં જીવનથી જમાના પ્રમાણે યથાશક્તિ કાંઈ કાંઈ બની શકે છે, માટે બની શકે તેવા રૂડા ધરમો આપણી પાસે પળાવવા સારૂ ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખવાનું તથા આપણાં અંતરો પ્રભુને અર્પણ કરી દેવાનું મહાત્મા શ્રીકૃષ્ણ કહે છે. માટે ભાઈઓ અને બહેનો ! નાજીએર સોપારીના અર્પણમાંજ નહીં રહી જતાં, તથા તલના લાડુ કે સંક્રાંતની દોણીના દાનમાંજ નહીં રહી જતાં અખંડ ચિચ્ચદાનંદ વિશ્વંભરનાથને આપણે સર્વભાવથી અર્પણ થઈ જઈએ તેમ કરો

અને પ્રેમપૂર્વક આપણાં અંતરનાં દાન થાય તેમ કરો. એજ સાચું દાન છે ને એજ પ્રભુનો હુકમ છે. માટે જેમ બને તેમ કોઈ પણ રીતે અને ગમે તે ધર્મમાં રહીને પણ પરમ પવિત્ર પિતાને આપણાં શુદ્ધ અંતઃકરણનાં દાન થાય તેમ કરો, એટલે તેમાંથી બીજા હજારો મોટાં દાનો થઈ શકશે. કારણ કે પ્રભુ પ્રેમમાં જગતના બધા પ્રેમ સમાઈ જાય છે, પ્રભુને અર્પણ થઈ જવાથી બધાં અર્પણો થઈ જાય છે, અને ઇશ્વરી આનંદમાં આપણાં બ્રહ્માંડનો આનંદ સમાઈ જાય છે; અને એ બધું પ્રભુને આપણા અંતઃકરણોનું દાન કરવાથી થાય છે, માટે ઇશ્વરમય થવા સારૂ બહારનાં બળિદાનો છોડી દઈને પૂર્ણ પ્રમથી શુદ્ધ અંતઃકરણનાં દાન કરો.

પદ.-બહારના ડોળ લીમાકમાંજ કાંઈ ખરી ભક્તિ નથી પણ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવા- માંજ ભક્તિની પૂર્ણતા છે.

કોઈપણ માણસમાં જ્યારે ભક્તિની શરૂઆત થાય છે ત્યારે ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થવાનું વલણ તેનામાં આવતું જાય છે. એ પછે જેમ જેમ ભક્તિ બળવાન થતી જાય છે તેમતેમ દૃઢતાથી ઇશ્વર ઇચ્છા તેના હૃદયમાં જામતી જાય છે, અને તેને આધીન થવાનું બળ આવતું જાય છે. એ પછી જ્યારે ભક્તિ પૂર્ણ રૂપમાં આવી જાય છે ત્યારે માણસ પોતાનું પોતાપણું ભૂલી જાય છે, તે પોતાના પ્રભુમાંજ તદાકાર થઈ જાય છે. તેના અંતરની વાસનાઓ બળી જાય છે તેના સંશયની ગાંઠો કપાઈ જાય છે. પ્રભુ ઇચ્છાની તેના અંતરમાં પ્રેરણા થવા કરે છે અને જગતનાં હિતને માટેજ, પ્રભુમય થઈનેજ તે દરેક કામ કરે છે, એટલે કોઈ પણ કર્મથી તે લોપાતો નથી. કારણકે તે માત્ર પોતાને ખાતરજ નહીં અને પોતાની મરજી પ્રમાણેજ નહીં, પણ પ્રભુને ખાતર અને પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણેજ કરે છે, એટલે

કર્મ કરતાં છતાં પણ તેને પાપ લાગતું નથી. આવું નિઃસ્પૃહિ-
પણુ પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવાથીજ થાય છે અને એવી રી-
તે ઇશ્વર પરાયણ થઇ જવું તેનુંજ નામ ખરી ભક્તિ છે. લો-
કાચાર પ્રમાણે, દેશાચાર પ્રમાણે માત્ર બહારથી ટીલાં ટપકાં
કરવાં, ઉપર ઉપરથી દેવ દર્શન કરવાં, લોભે લોભે નૈવેદ્ય ધરવાં
છાંટાથી છોવાઇ જવું અને અંતરની ખુરી વાસ્નાઓ છોડ્યા
વિના-અધિકાર વિના-પ્રભુપ્રેમ વિના-ત્યાગી થવું એનુંજ
નામ કાંઈ ખરી ભક્તિ નથી, પણ એનું નામ તો ઢાંગ છે.
જ્ઞાનીઓ તેને પાપ કહે છે. પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે,

કર્મેદ્રિયાણિ સંયમ્ય ચ આસ્તે મનસા સ્મરન્ ।

इन्द्रियार्थान्निमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते ॥

અ. ૩ શ્લો. ૬.

અર્થ:-મનમાં વિષયોનું સ્મરણ કર્યા કરે, અને બહારથી હઠ
કરીને આડંબર દેખાડવા સારૂં ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવાનો ડાળ
કરે, તે મહામૂઢ છે. તે ખોટા આચારવાળાને ઢાંગી સમજવા.

ભાઈઓ, આ ખુદ પ્રભુનાં વચનો છે તે ઉપરથી સમજાશે
બહારના ડાળ ડીમાક સાથે ખરી ભક્તિને કાંઈ લેવાદેવા નથી.
ખરી ભક્તિ તો પ્રભુપ્રેમમાં ને ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવા-
માંજ છે. જોકે બહારનાં ચિત્તો ને બહારનાં સાધનો પણ જ-
રૂરનાં છે તોપણ તે પ્રભુપ્રેમથીજ શોભે છે; પ્રભુપ્રેમ વિના તેની
કાંઈ કીંમત નથી. જો આપણામાં ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવા-
નું એટલે કે પ્રભુના હુકમો પાળવાનું બળ ન હોય તો ભક્તિ-
ના બહારના વેષથી કાંઈ આપણું કલ્યાણ થાય નહીં. માત્ર
આપણે ભગત જેવા દેખાઈએ તેથી બીજા લોકો ઉતરાય એટ-
લુંજ વળે, બીજું કાંઈ તેમાંથી વળે નહીં, માટેજ પ્રભુપ્રેમ વિ-
નાના બહારના આડંબરને પ્રભુ ઢાંગ કહે છે. માટે ભાઈઓ !
બહારના ઉપરછરા ઢાંગ ધંતુરાને છોડી જેમ બને તેમ ચોખ્ખા
થઈને પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવાની કોશીશ કરો.

૬૦—પ્રભુની જયમાંજ આપણી જય છે. માટે સદા
સર્વદા સચ્ચિદાનંદની જય થાઓ.

મહાત્માઓ હમેશાં કહે છે કે, પ્રભુની જય થાઓ. પ્રભુની જય થાઓ આખી દુનિયાનાં શાસ્ત્રો કહેછે કે પ્રભુની જય થાઓ દેવતાઓ કહેછે કે પ્રભુની જય થાઓ. પ્રભુની જય થાઓ એમ મહોદેથી બોલીનેજ કાંઈ દેવતાઓ અટકતા નથી પણ દરેક પળે એજ પ્રમાણે પોતાના જીવનમાં તેઓ અનુભવે છે. પ્રભુની જય થાઓ એટલે શું? પ્રભુની જય થાઓ એનો અર્થ એટલોજ છે કે, પ્રભુની ઇચ્છા મુજબ થાઓ; પ્રભુની ઇચ્છા મુજબ ક્યારે થાય કે જ્યારે દુનિયામાં ધર્મ વધે ત્યારે; માટેજ ગલીએ ગલીએ ફરતા સાધુઓ આપણને ઉપદેશ કરેછે કે, ધર્મની જય, વૈષ્ણવો જ્યારે એક બીજાને સામા મળે ત્યારે જયશ્રીકૃષ્ણ, જયગોપાળ વીગેરે પ્રભુની જયના શબ્દો બોલે છે, વેદાંતિયો જયસચ્ચિદાનંદની ધ્વનિ લગાડે છે અને એવીજ રીતે બીજા સર્વ ધર્મવાળાઓ પણ કોઇને કોઇ રૂપમાં પ્રભુની જય થવાનાજ શબ્દો બોલે છે. પણ યાદ રાખજો કે જ્યાં સુધી આપણે પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન ન થઇએ ત્યાં સુધી પ્રભુની જયના માત્ર ખાલી શબ્દો બોલવાથી કાંઈ વળે નહીં; એમ “ ઢમઢોલને માંડીપોલ ” રાખવાથી કાંઈપાર પડાય નહીં. પાણી પાણી કરવાથી પાણી પીધા વિના કાંઈ તરસ મટે નહીં, તેમ દીનતાથી પ્રભુને શરણ થઈ પ્રભુના હુકમો પાળવા વિના માત્ર મોઢેથી ઉપલક રીતે, લોકલાજે કે રીવાજને ખાતર પ્રભુની જય બોલવાથી કાંઈ પ્રભુની જય થઈ જાય નહીં. પણ જ્યારે આપણે પોતે પવિત્ર થઇને ધર્મ પાળીએ, અને દુનિયામાં ધર્મ વધે એવા ઉપાયો લઈએ ત્યારેજ પ્રભુની સાચી જય થાય છે. માટે ઓ હરિજનો! બહારનાજ જેશી-કૃષ્ણમાં નહીં પડયા રહેતાં મહામંગળકારક પ્રભુની સાચી જય થાય તેમ કરો. એટલે કે ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ દુનિયામાં સત્ય ધર્મ વધે તેમ કરો.

૬૧-પ્રભુનીજ જય થવી જોઈએ કે જોથી દુનિયાનું

કલ્યાણ થાય; આપણી જય થવાથી આપણા ઘરમાં

બે ચાર હાંડલાં વધશે તેમાં શું વળવાનું છે ?

અખંડ સમિચદાનંદરૂપ પરમમંગળસ્વરૂપ પરમાત્માનો જય-જયકાર બોલવાથી એટલે કે તેની ઈચ્છા મુજબ ચાલવાથી આપણને અને દુનિયાને શું શું ફાયદા થાય છે એ તમને ખબર છે? પ્રભુની ઈચ્છા પ્રમાણે થવું એનુંજ નામ પ્રભુની જય છે. પ્રભુની જય થવાથી એટલે કે પ્રભુની ઈચ્છાને આધીન થવાથી પ્રથમતો એ ફળ થાય છે કે, શાંતિથી રહી શકાય છે. કોઈ પણ સ્થિતિમાં આનંદથી રહી શકાય છે. સુખ દુઃખ ઓછાં થઈ જાય છે, ભગવદ્ રસ વધતો જાય છે, માયા છુટતી જાય છે, પ્રપંચ ઘટતો જાય છે, સરલતા આવતી જાય છે, વિકારો ઓછા થતા જાય છે, ભાઈબંધી વધતી જાય છે, જગતનું મિથ્યાપણું સમજાતું જાય છે, ધર્મ વધતો જાય છે, ઇશ્વરની નજીક નજીક જવાનું જાય છે અને મોત આનંદથી થાય છે. આવા આવા હજારો જાતના આપણને પોતાને ફાયદા છે. એટલુંજ નહીં પણ તેની ભલે અસરથી આપણા ભાઈબંધોને, આપણા દેશને, આપણા ધર્મને અને આખી દુનિયાને એટલા બધા ફાયદા થાય છે કે તેની આપણે ખરેખરી કલ્પના પણ કરી શકીએ નહીં. આ બધું ઇશ્વરની જય થવાથી થાય છે. કારણ કે પ્રભુની જયમાંજ આપણી જય છે. પણ તેમ ન વરતીએ એટલે કે પ્રભુની ઈચ્છાને આધીન ન થઈએ તો આપણને આપણી જુદી જય ઇચ્છાની પડે. પણ એવી રીતે આપણી જય ઈચ્છાથી ઇશ્વરથી વિમુખ થવાય છે. હવે વિચાર કરો કે ઇશ્વરથી વિમુખ થઈને આપણી જય કેમ થઈ શકશે ? અને કદી આપણી જય થાય તો પણ શું ? આપણી જય થવાથી ઘરમાં થોડાં હાંડલાં વધશે, થોડાક કપડાંના ડુચા વધશે, થોડાક ઉઢરો વધશે, થોડાક પૈસા વધશે, થોડાક ખુશામતીયા વધશે, થોડાક ગાડીઘોડા વધશે,

થોડાક મોજશોક વધશે, થોડાક કલુઆ વધશે, થોડીક ઉપાધિ વધશે, અને થોડાક વિકારો વધશે તથા ઇશ્વરને ભૂલી જવાશે, અને બધું છોડી ચાલ્યું જતાં જીવ નહીં ચાલે તેથી ઉલટું મોત બગડશે. આપણી જયથી તો આવું આવું ને એ કરતાં પણ બીજું ઘણું વધારે ખરાબ થશે. માટે લાઇઓ ! આપણા સ્વાર્થની વાસનાઓ છોડી પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થાઓ. અને સદા સર્વદા મહામંગલકારક પ્રભુની જય બોલાવો-પ્રભુની જય બોલાવો.

૬૨-આપણી દરરોજની પેહેલી ફરજ.

સવારના ખેડારમાં પેહેલા ઉઠીને ઉઠતે ઉઠતે સૌથી પેહેલાં એ કરવું જોઇએ કે, જેણે આપણને સાબતાબ ઉઠાડ્યા છે અને એક દીવસ વધારે જીવાડવાની કૃપા કરી છે તે પરમ દયાળુ મહાન્ પ્રભુનું પ્રેમપૂર્વક સ્મરણ કરવું જોઇએ; એ દરેક માણસનો દરરોજનો પ્રથમ ધર્મ છે.

મોસમમાં કોઇપણ જાતનાં ફળ કે ફુલ જે પ્રથમ આવે છે તે ગરીબ લોકો પોતાના માલેકને ભેટ આપવા લઇ જાય છે, તેમ આપણે પણ આપણા દીવસનો પેહેલો ખેડાર આપણા પવિત્ર પિતા, દેવોના દેવ, મહાન્ પ્રભુને અર્પણ કરવો જોઇએ; અને એ વખત સેવા સમર્પણમાં, દેવ દર્શનમાં, જ્ઞાન ધ્યાનમાં, પદ કીર્તનમાં, દાન આપવામાં, તથા હરિજનોના સત્સંગમાં અનંત બ્રહ્માંડોના નાથ કૃષ્ણના ભંડાર વિશ્વંભર પ્રભુને અર્થે પવિત્ર રીતે ગાળવો જોઇએ.

સવારનો પેહેલો ખેડાર એ આખા દીવસમાં સૌથી ઉત્તમ વખત છે. કારણ કે એ વખતે આપણું મન શાંત હોય છે. ગઇ કાલની જંજળ આપણે નિદ્રા વખતે મળેલા આરામથી ભૂલી ગએલા હોય છે. અને આજની જંજળ હજી આપણે ઉઠીને તુરત શરૂ કરેલી હોતી નથી, એટલે એવા વચલા વખતમાં આ-

પણું મન બહું શાંત રહી શકે છે, માટે દુનિયાના સર્વે ધર્મ-
વાળાઓએ સૌ મનુષ્યને પ્રાતઃકાળમાં પ્રભુની ભક્તિ કરવાનું ક-
હેલું છે, કારણ કે શાંત મને કરેલી આપણી પ્રાર્થનાઓ જલદી
સફળ થાય છે. માટે પરમ દયાળુ મહાન્ પ્રભુએ કૃપા કરીને
આપણને એક દીવસ વધારે જીવાડવાની તક આપી છે તેનો
લાભ લઈ આખા દીવસનો ઉત્તમ ભાગ જે સવારનો પહોર તે
આપણે સર્વ શક્તિમાન વિશ્વંભરનાથને પ્રેમપૂર્વક અર્પણ કરવો
જોઈએ. એટલે કે એ વખત ભગવત્ સેવાસ્મરણમાં ને જ્ઞાન
ધ્યાન તથા દાન આપવામાં કહાડવો જોઈએ. એ આપણી રો-
જની પેહેલી ફરજ છે. એ ફરજ બળવ્યાથી આપણો દીવસ
સુધરે છે, અને એવી રીતે દીવસો સુધરવાથી જીંદગી સુધરે છે;
કારણ કે જીંદગી ક્ષણોની અને દીવસોની બનેલી છે. માટે જીં-
દગી સુધારવા સારૂ આપણા રોજના દીવસો સુધરે તેમ કરો.
એટલે કે હમેશાં સવારના પહોરમાં વેહેલા ઉઠીને સૌથી પે-
હેલાં પ્રભુની પ્રાર્થના તથા ધર્મનાં કામો કરો.

૬૩-પાપથી બચવા માટે આપણી રોજની

ભૂલો તપાસ્યા કરો.

જે વેપારી પોતાના ચોપડા દરરોજ તપાસ્યા કરે છે તેના
વેહેવારમાં ઝાઝી ગડબડ થઈ શકતી નથી. તેમજ જે માણસ
દરરોજ પોતામાં રહેલા દોષોને જોયા કરે છે તે પણ કોઈક
દીવસ સારા થઈ શકે છે. માટે અગાઉ થઈ ગયેલી ભૂલોનો
પશ્ચાત્તાપ કરીને દયાળુ પ્રભુ પાસે પોતાના અપરાધો કબુલ
કરી દરરોજ ખુદલા દિલથી તેની માફ માગવી જોઈએ. અને
આજે આપણાથી શું ભૂલ થઈ છે તે જાણવા માટે દરરોજ રાતે
સુતાં પેહેલાં વિચાર કરવો જોઈએ, એથી પાપનું ખાતું ઓછું
થતું જાય છે અને ધરમનું ખાતું વધતું જાય છે, તેથી વખત
જતાં પવિત્ર થઈ શકાય છે અને અંતે હરિની હજુરમાં અન-

તકાળનાં મોક્ષ ધામમાં જઈ શકાય છે. માટે આપણી રોજની ભૂલો તપાસવાની ટેવ પાડો.

રાતે સુતાં પેહેલાં વિચાર કરો કે, મેં આજે કોઈને ગેર-ઈનસાફ તો નથી કર્યો ? આજે મારાથી કોઈ જીવું તો નથી બોલાઈ ગયું ? કોઈની નિંદા તો નથી થઈ ગઈ ? કોઈના બલમાં આડી જીભ તો નથી વળી ? કોઈને ખોટી સલાહ તો નથી આપાણી ? આજે કોઈનો જીવ દુખવ્યો છે કે નહીં ? આજે મારાથી કોઈ જુરા વિચારો થઈ ગયા છે કે નહીં ? આજે મારે જે ફરજ બજાવવાની હતી તે રૂઢી રીતે બજાવી છે કે નહીં ? આજે મેં કેટલી નકામી વાતો કરી છે અને કેટલી નકામી કુથલી સાંભલી છે ? આજે જે કરવાનું હતું તેમાંથી કેટલું મારાથી નથી બન્યું ? આજે મારાં સગાંઓ તથા મારા સમાગમમાં આવેલાં માણસોની સાથે હું કેમ વર્ત્યો છું ? આજે મેં ધર્મનું શું કામ કર્યું છે ? અને આજે મેં મહાન પ્રભુની પવિત્ર ભક્તિ કરવામાં કેટલો વખત ગાળ્યો છે ? આવી રીતે આપણે આપણા મનને દરરોજ રાતે સુતાં પેહેલાં પુછવું જોઈએ. અને જે એમાં ક્યાંઈ પણ કોઈ ગોટાળા જેવું લાગે તો એ માટે ખરા દિલથી પશ્ચાત્તાપ કરી શુદ્ધ અંતઃકરણથી માફી માગવી જોઈએ. અને એ ભૂલ સુધારવાની જ્યારે અને ત્યારે જલદીથી તક લેવી જોઈએ. એટલુંજ નહીં પણ આપણી ભૂલથી જે કોઈનું અપમાન થયું હોય, કોઈનું મન દુખાયું હોય, કોઈનું કામ થતાં અટકી પડ્યું હોય, કે કોઈને કોઈપૈસા સંબંધી તુકસાની થઈ હોય તો તેનો આપણે બની શકે તેવી રીતે જ્યારે તક મળે ત્યારે યથાશક્તિ બદલો વાળી આપવો જોઈએ. એ હરિજનનાં લક્ષણ છે અને એનું નામ ધર્મ છે. પણ એ બધું આપણી રોજની ભૂલો સમજવાથી થાય છે. માટે હમેશા રાતે સુતાં પેહેલાં દીવસનાં કામોનો વિચાર કરી પ્રભુનું સ્મરણ કર્યા પછી તમારી આંખોને મીંચાવા દો. એટલે મહાભયંકર પાપથી સેહેલાઈથી બચી શકશો અને પ્રભુના કૃપા પાત્ર થઈ શકશો.

૫૬.

રાતે રોજ વિચારો આજ કમાયા શું અહીં રે,
સુતાં મન મહીં રે. (ટેક)

ખાવા પીવા પ્રભુએ દીધું, તે સાટે મેં શું શું કીધું ?

એ ખાતું સરભર કીધું છે કે નહીં રે. રાતે ૦ ૧

પાપરૂપ શું કરજ થયું છે, કયું સાટે મેં પુન્ય કર્યું છે,

પુન્ય પાપમાં વધેલ છે બાબુ કંઈ રે. રાતે ૦ ૨

જે માટે આ જગતન દીધું, તે માટે મેં શું શું કીધું,

વધુ ઘટુ કે સુધારવું શું તે મહીં રે. રાતે ૦ ૩

માયાએ કેવા ભૂલાવ્યા, બુદ્ધિશાને કેવા ફાવ્યા,

કંઈ સવળી કે અવળી રીતિ છે રહી રે. રાતે ૦ ૪

બૂલ સુકની માફી માગી, અનંત પતિને પાચે લાગી,

નિત્ય સુવે તે નિત્ય થશે સુખી સહી રે. રાતે ૦ ૫

૬૪—જેમ આપણાં મોહાણાં ઉપર પડેલા ડાપો

અરીસામાં જોઈને લોહી નાંખીએ છીએ

તેમ આપણા અંતરમાં રહેલા દોષોને

પણ આપણી રોજની ભુલો તપા-

સીને કાઢી નાંખવી જોઈએ.

અંતરમાં મલીન વિકારો ભરી રાખીને કાંઈ પ્રભુના રસ્તા
માં ચાલી શકાય નહીં, માટે જો હરિજન થવું હોય, અને પ-
રમંદયાળુ, સર્વ શક્તિમાન, અખંડાનંદ પ્રભુની હજુરનાં સુખ
લોગવવાં હોય તો અંતરના મલિન વિકારો દૂર કરવા જોઈએ.
કારણ કે જેવી અંતરની વાસના હોય તેવા મનમાં વિચારો
હોય છે, જેવા મનમાં વિચારો હોય તેવી મોઢથી વાણી બો-
લાય છે, અને જેવી મોઢથી વાણી બોલાય તે પ્રમાણેનાં દુનિ-
યાંદારીમાં કામકાજ થાય છે. માટે આપણા અંતરમાં જે ભુરી
વાસનાઓ ભરેલી છે અને જેને આપણે બહાલી કરીને આજ

દીવસ સુધી છુપી રીતે ઉછેરેલી છે તે ખુરી વાસનાઓને-તે જુનાં પાપોને આપણે આપણા અંતરમાંથી કાઢી નાંખવાં જોઈએ. એ કહાડવાનો સેહેલો રસ્તો એ છે કે, આપણે આપણી રોજની ભૂલો તપાસવી જોઈએ. એટલે જેમ અરીસામાં જોવાથી આપણા મહોડાંની આમીઓ દેખાઈ આવે છે તેમ આપણી રોજની ભૂલો તપાસવાથી આપણાં નાનાં મોટાં પાપો દેખાઈ આવે છે. એ વખતે રોજની ભૂલો તપાસવાથી આપણને સમજાય છે કે,

આ ઠેકાણે જવું મને વાજળી નહોતું. આ શબ્દો બોલવામાં મેં ઉતાવળ કરી છે. આ કામ આવી રીતે કરવું જોઈતું નહોતું. પેલા માણસ સાથે જરા છુટ મૂકીને વરત્યો હોત તો સાફ હતું. ફલાણી ફલાણી વાત સાંભળવાની મને કાંઈ જરૂર નહોતી. પેલા કામમાં હું નથી ગયો એ મારી ભૂલ થઈ છે. આ જગ્યાએ મેં જરા વધારે પડતો ભાગ લીધો છે. આજ મારો ઘણો વખત ફેગટ ગયો છે. પેલું કામ થઈ જત પણ મારી આજસથી રહી ગયું છે. આજે ભગવત્ સ્મરણ થઈ શક્યું નથી એ મોટી ખોટ ગઈ. અને આજે હું મહાન પ્રભુને અર્થે કાંઈ ધર્મદાન કે રૂડાં કામ કરી શક્યો નથી પણ ઉલટા મારા મનમાં આજે એક બે પાપી વિચાર આવી ગયા છે. પ્રભુ ! બચાવ. બચાવ. હવે મને આવું શોભતું નથી. આવી ભૂલોમાંથી તે હવે હું ક્યારે બચીશ ? હે દીનદયાળુ પવિત્ર પિતા ! મને તારા શરણુનું બળ આપ, બળ આપ. તારી કૃપા વિના હું આવી ભૂલોમાંથી બચી શકું તેમ નથી.

ભાઈઓ ! આવી રીતે રાતે સુતાં પહેલાં કોઈ દીવસ તમે તમારી ભૂલો તપાસો છો ? નહીંજ. જો એવી રીતે આપણી ભૂલ આપણે તપાસીએ અને આપણાં પાપ આપણે ખુલ્લી રીતે સમજીએ તો પછી તેને પકડી રાખવાનું આપણને મન થાય નહીં. જેમ અરીસામાં જોવાથી આપણા મહોડાં ઉપરના ડાઘ સાફ કરવાનું આપણને કુદરતી રીતે મન થઈ આવે છે

તેમ આપણી રોજની ભૂલો સમજવાથી પણ તે ભૂલો સુધારવાની આપણને કુદરતી ઇચ્છા થઇ આવે છે, તેથી વખત જતાં ધીરે ધીરે એ ભૂલો સુધરતી જાય છે ને પાપથી બચી શકાય છે. કારણ કે જેવી ભાવના તેવું ફળ છે. માટે હમેશાં અંતઃકરણ ચોખું રાખવાની ભાવના રાખો અને એ જાતના ઉપાય કરો, એટલે કાંઈ પ્રભુ દૂર નથી.

૬૫.-ઇશ્વર પાલનકર્તા છે.

દાહરો.

જેણે પ્રાણી પ્રગટતાં, પેહેલું કીધું દુધ;

તે પ્રભુને નવ ઓળખે, એથી કોણ અબુધ.

જેણે આપણા જન્મની અગાઉ માનાં સ્થાનમાં દુધ ભરી મૂક્યું તે પ્રભુને જેણે ઓળખ્યા નહીં, એ પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજવા માટે જેણે તજવીજ કરી નહીં એ કરતાં વધારે મુશ્કેલી બીજી કોણ? તમે વિચાર કરો કે જેણે જન્મ પેહેલાં દુધની તૈયારી કરી મૂકી છે તે દયાળુ પ્રભુ હવે આપણને ભુખે કેમ મારશે?

કોઈપણ કુંભાર ફોડી નાંખવા માટે હાંડલાં બનાવતો નથી, ત્યારે જગતકર્તા પ્રભુ આપણને ભુખે મારી નાંખવા માટે કેમ બનાવશે?

કોઈપણ બાપ કાંઈ ખાત્ર કારણ વિના પોતાના પુત્રને મારી નાંખતો નથી, ત્યારે પાલનહાર પ્રભુ આપણને આપણા વાંક વિના ભુખે કેમ મારી નાંખશે? સ્વાર્થમાં ફસાએલાં માણસો કરતાં પ્રભુ કેટલો બધો નિઃસ્વૃહી છે ને કેટલો બધો દયાળુ છે એ વિચારો તો ખરા.

ભાઈઓ ! જેણે મોરને આવાં સુંદર પીછાં આપ્યાં છે તે આપણને પહેરવા વસ્ત્ર આપ્યા વિના કેમ રહેશે? જેણે થંડા મુલકમાં રહેનારાં જનવરોને મોટા ગરમ બાલ આપેલા છે, જેણે ગરમ મુલકના જીવોને માટે તેઓને અનુકૂળ પડતી સગ-

ગવડો કરેલી છે, અને જેણે વર્ષાદની રૂતુને માટે તેવી જાતની તૈયારીઓ કરી મૂકેલી છે તે પાલનદાર ઇશ્વર પોતાના ભક્ત-જનોને કેમ ભૂલી જશે ? એ ખ્યાલ તો કરો. સાધુ સુંદરદાસજી કહે છે કે,

ઇંદ્રવિજય છંદ.

હોઇ નિચિંત કરૈ મત ચિંતહિ,
ચોંચ દઇ સોઇ ચિંત કરૈગો;
પાંવ પસાર પયો કિન સોવત,
પેટ દિયો સોઇ પેટ ભરૈગો.
જીવ જિતે જલકો થલકે પુનિ,
પાહનમે પહુંચાય ધરૈગો.
ભૂંખહી ભૂંખ પુકારત હૈ નર,
સુંદર તું કહાં ભૂંખ મરૈગો?

૬૬-શક્તિ વિના કરજ કરવું તે ચોરી કરવા
ખરાખર છે.

કોઇના ખીસાંમાંથી કે કોઇની પેટીમાંથી છુપી રીતે કાંઈ વસ્તુ લઇ લેવી તેને આપણે ચોરી સમજીએ છીએ. પણ સંત પુરૂષો કહે છે કે શક્તિ વિના કરજ કરવું એ પણ ચોરી કરવા ખરાખર છે. પૈસા પાછા આપી દેવાની આપણામાં શક્તિ ન હોય છતાં પણ કોઇની પાસેથી કાંઈ લાલચ આપીને કે વધારે વ્યાજ આપીને કરજે પૈસા કઢાવવા એ એક જાતની ચોરી છે. કરજ ભરી દેવા જેટલી આપણી આવક ન હોય તથા લીધેલા પૈસા પાછા આપવાની આપણી શક્તિ ન હોય, છતાં પણ લાંબી લાંબી આશા ઉપર કે માનમર્તબા સાડ કરીને અયોગ્ય રીતે કરજ કરવું અને સામા માણસને ફસાવવું એ ખુદી ચોરી છે. દુકાળ વીગેરે ભયંકર આફત વખતે કરજ કરવું પડે એ જુદી વાત છે, અને મોજશોખ કરવા સાડ, માનમર્તબા મેળવવા

સાડું કે નાતવરા કરવા સાડું કરીને કરજ કરવું એ જુદી વાત છે. એવી જાતનું પોતાની શક્તિ ઉપરાંત ખરચ કરવું ને કરજ કરવું તેનું નામ ચોરી છે. મોજશોખ કરવા માટે કરજ કરવું તેનું નામ ચોરી છે એટલુંજ નહીં પણ મહાત્માઓ તો એમ કહે છે કે, કરજ કરીને ધર્મ પણ કરવું નહીં. પારકાના પૈસે કાંઈ આપણને ધર્મ થાય નહીં. અને જો એવી રીતે કરજ કરીને ધર્મ કરીએ તો ઉલટું પાપ લાગે છે; કારણ કે પારકે પૈસે દીવાળી કરવાનો કાંઈ આપણને હક્ક નથી. અને “ પારકી લેખણ પારકી સાદી, ને મતું કરે માવજીભાઈ ” એવી રીતે કાંઈ પારકા પૈસાથી આપણું નામ કાઢી લેવાય નહીં. એમ કરવું એતો સામા માણસને ઢગો કરવા બરોબર છે અને તેનું નામ પાપ છે. માટે ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે, જેમ ખરેખરા જરૂરને વખત કે જ્યારે ઉલટી મદદ કરવી જોઈએ ત્યારે ગરીબ લોકો પાસેથી વધારે વ્યાજ લેવું કે કોઈપણ જાતના ગેરવ્યાજખી લાભ લઈ લેવા એ જેમ પાપ છે, તેમજ શક્તિ વિના કરજ કરવું એ પણ એક જાતની ચોરી છે. ધર્મ કરવા સાડું પણ કરજ ન કરવું જોઈએ ત્યારે મોજશોખને માટે તો કરજ કેમજ કરાય ? માટે ભાઈઓ ! ચોરી ન કરવી એ પ્રભુનો હુકમ માની ગેરવ્યાજખી રીતે કરજ ન થઈ જાય એ સંભાળજો.

૬૭—પોતાને માથે કરજ રાખી છોકરા-

ઓ સાડું દડલો મૂકી જવો, અને પોતે

નરકમાં પાવું એવું ન કરો.

આપણા છોકરાઓ આપણને બહુ વ્હાલાં લાગે છે, કારણ કે તે પ્રભુના આપેલા છે અને પ્રભુની કૃપાનું ફળ છે; એટલે આપણાં બન્ધ્યાંઓ ઉપર ખ્યાર રાખવાને આપણે બંધાએલા છીએ. આપણે તેઓની ઉપર જે હેત રાખીએ છીએ તે કાંઈ આપણેજ માટે નહીં, પણ પ્રભુને અર્થે તેઓની ઉપર હેત રા-

ખવાને અને તેઓનું ભલું કરવાને આપણે આપણી પવિત્ર ધર્મ-
થીજ બંધાએલા છીએ. કારણ કે એ બચ્ચાંઓ આપણું તો ઘ-
ડીકવારનાં છે પણ મહાન પ્રભુના તો તે અનંતકાળના હોય છે,
અને તેઓનો આત્મા પ્રભુનોજ અંશ છે, એટલે આપણા છોક-
રાઓ સાથે આપણી જેટલી સગાઈ છે તે કરતાં પણ સર્વશ-
ક્તિમાન પ્રભુને તેઓની સાથે વધારે સગાઈ છે. આમ હોવાથી
આપણને આપણાં બચ્ચાં છોકરાંઓ ઉપર જેટલું વધારે હેત
આવે તેટલું પ્રભુને આપણી ઉપર વધારે હેત આવે છે. માટે
આપણાં બચ્ચાંઓ ઉપર ખાસ ખ્યાર રાખવાને આપણી ફરજ
છે, પણ તેઓને ખાતર પાપ કરવાની કાંઈ આપણી ફરજ નથી.
છોકરાઓને સુખી કરવા સાડૂ કરીને કાંઈ આપણા આત્માને
નરકમાં નંખાય નહીં. આપણાં છોકરાંઓનું ભલું શાથી થાય ?
એ જેટલું આપણે સમજીએ છીએ અને તેઓને માટે આપણે
જેટલી કાળજી રાખીએ છીએ તે કરતાં સર્વવ્યાપક પવિત્ર પિ-
તા તેનું વધારે કદયાણુ સમજે છે અને આપણા કરતાં તે સર્વ
શક્તિમાન પ્રભુ આપણા બચ્ચાંઓની વધારે કાળજી રાખે છે
માટે વાજળી રીતે જેટલી બને તેટલી તેઓને માટે તજવીજ
રાખવી એ આપણી ફરજ છે અને એ પછી તેઓને પ્રભુની દયા
ઉપર છોડવાં એ આપણો ધર્મ છે. પણ તેઓને જરાકવારનું
સુખ થાય તે સાડૂ કરીને આપણા પોતાના આત્માને નરકમાં
નાંખવો એ કાંઈ ધર્મ નથી અને એ કાંઈ પ્રભુનો હુકમ નથી.

ભાઈઓ ! આપણે તો આપણાં છૈયાં છોકરાંઓના ગોવા-
ળ છીએ. તેનો અને આપણો ખરો માલિક તો અનંત બ્રહ્માંડો-
નો નાથ સર્વેશ્વર પરમાત્મા પોતે છે. ગોવાળને ગાયો ઉપર
બહુ હેત આવે તેથી કાંઈ પારકાં ખેતરો ચરાવી દેવાય નહીં,
અને જો એવી રીતે કોઈનાં લીલાંછમ ખેતરો ગાયોને ચરાવી
દેય તો તે ગાયોને સરકારી ડબામાં પુરાવું પડે, અને ગોવાળ-
ને પણ દંડ થાય. તેમજ જો આપણે આપણા છોકરાઓને મોજ
શોખ કરવા મળે તે સાડૂ આપણે માથે કરજ રાખીએ, અથ-

વા કાંઈ ઘાલમેલ કરી બીજાઓના પૈસા ડુબાવીએ, તો આપણે પ્રભુના ગુન્હેગાર થઈએ છીએ, અને તેનાં કૃપા આપણા છોકરાઓને પણ ભોગવવાં પડે છે. થાટે બચ્ચાંઓ ઉપર ખ્યાર રાખો પણ તેઓને સાડૂં પાપ ન કરો. બચ્ચાંઓનું ભલું થાય તેમ કરો, પણ તેઓની ખાતર તમે નરકમાં ન પડો. બચ્ચાંઓમાં સદ્ગુણો વધે તેમ કરો પણ તેઓને મોજશોખમાં રાખવા સાડૂં કરીને તમે કરજ ન કરો. અને જેમ તમે તમારાં છોકરાંઓને વધારે ચાહશો તેમ પ્રભુ તમોને વધારે ચાહશે, પણ તેઓને ખોટાં લાડ લડાવવા સાડૂં કરીને મહા કાળના પણ કાળ અને ભયના પણ ભય સર્વશક્તિમાન પરમાત્માનો હુકમ ન તોડાય એ સંભાળજો.

૬૮-છોકરાંઓને મોજ કરાવવા સાડૂં માથે

કરજ રાખીને તમે નરક પસંદ કરો છો પણ

તમારાં છોકરાંઓનું તમારી ઉપર કેવું

હેત હોય છે એ તમે જાણો છો ?

એક શ્રીમંત માણસ હતો તે ધંધા રોજગારની ઉથલ-પાથલથી દૈવયોગે નુકસાનીમાં આવી પડ્યો. એ પછી એકદમ પૈસાદાર થવા સાડૂં તે સટો કરવા લાગ્યો અને તેમાં ખુવાર થતો ગયો. તેથી પોતાની મોટી મીલકતમાંથી જે કાંઈ અરધું પરધું બચ્યું તે પોતાના બાઈડી છોકરાને નામે ચહડાવી દીધું અને પોતે લ્હાલેવાની કોરટમાં ચોપડા મોકલી દઈ દીવાળુ કાઢ્યું.

એ પછી થોડા વખતમાં તે ખુદ્દો શેઠ મરવા પડ્યો ત્યારે તેના ભાટકબોલા ગોરે કહ્યું કે, શેઠ, હવે વખત પાસે આવ્યો છે માટે માથા ઉપરનો ભાર ઓછો કરો, રાંડીરાંડોનાં ઘાલ્યાં છે તે કાઢી આપો. જો એમનેએમ માથે ભાર રાખીને ચાલ્યા જશો તો બહુ વસમુ થઈ પડશે, માટે કાંઈ માગનારાઓનો નીકાલ કરો; આંખ મીંચાયા પછી કાંઈ નહીં થાય, માટે હમ-

છ્યાં હજી બાજી હાથમાં છે તો ચેતો, નહીં તો પસ્તાશો. ત્યારે તે શેઠે કહ્યું કે, તમારી વાત સાચી છે, પણ મારી પાસે માંડ-માંડ લાખ રૂપીયાની પુંજ છે ને એટલુંજ કરજ છે. તે બધું જો આપી દઉં તો પછી છોકરાના શું હાલ થાય ? છોકરાઓ ખાય ક્યાંથી ? હું પડયો બચરવાળ, ને છોકરાઓ છે અકરમી, એટલે જો માગનારાઓને બધું આપી દઉં તો પછી આંટણીયાઓના શું હાલ થાય ? ઘણાએ છ છોકરા છે પણ એકેમાં કાંઈ માલ છે ? બધાય બાઈજીબા જેવા છે. એ બધા સાડ કરીને મને આબરુ ગુમાવવી પડી છે, નહીં તો હું તે શું કરવા દેવાળું કાદું ? ત્યારે તે ગોરે કહ્યું કે, શેઠ એ એકે છોકરો પ્રભુના પવિત્ર ઈનસાફ ચખતે આડા હાથ દેવા નહીં આવે. આપણું શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે કે જે “પુ” નામના નરકમાંથી તારે તેનું નામ પુત્ર, જે નરકમાં નાંખે તેનું નામ પુત્ર નહીં. આપણી ઉપરનો બોલો ઉપાડવા માટે એટલે કે આપણાથી ધર્મનાં જે કામ અધુરાં રહી ગયાં હોય તે પુરાં કરવા માટે પુત્રની જરૂર છે. કાંઈ આપણને નરકમાં લઈ જવા સાડ છોકરાઓ ન હોય. જે છોકરાઓ અહીં પણ આપણા થતા નથી તે મૂવા પછી ત્યાં આપણા ક્યાંથી થઈ શકશે ? માટે શેઠ, કાંઈક સમજો.

ગોરે આવી ઘણીએ વાતો કહી પણ કાંઈ તે શેઠ સમજે નહીં, તેથી તે ગોરે યુક્તિ કરીને કહ્યું કે, શેઠ મહાલક્ષ્મીના મંદીરમાં એક યોગી આવ્યો છે તે બહુ ચમત્કારીક મહાત્મા છે. હાથ ફેરવીને દરદો સારાં કરે છે, મહારાં મામીને સન્નિપાત થઈ ગયો હતો તે રાખની ચપટીથી મટાડયો.

શેઠે કહ્યું કે, ત્યારે તો એને જલદી અહીં બોલાવો, બસે ગમે તે લેય પણ એને અહીં બોલાવો. ગોરે કહ્યું કે, એ કોઈ પાસેથી કાંઈ લેતોજ નથી, તે તો સાંને મફત દવા આપે છે ને એની દવાથી તરતજ ફાયદો થાય છે, પણ વાત એટલીજ કે તે કહે તેમ કરવું જોઈએ. શેઠે કહ્યું કે જેમ કહે તેમ કરીશ પણ એને જલદી અહીં બોલાવો.

થોડીવારમાં ગોર એક સાધુને લઈને શેઠ પાસે હાજર થયા. એ વખતે શેઠ અરરરરર, ઓ માડીરે, ઓય બાપલીયા, મરી જઈ છું રે માડી, અરેરે હવે તે હું શું કરું ? એમ જુમે મારતા પલંગપર પડ્યા હતા. પાસે સગડી હતી, અને માણસો શેક કરતાં હતાં.

સાધુને જોઈને શેઠે પડ્યે પડ્યે માથું હલાવી નમસ્કાર કર્યા અને જરા કઠણ થઈ બહુજ નમ્રતાથી ગદગદીત સાદે કહ્યું કે, મહારાજ, આ શૂળથી બહુ દુઃખી થાઉં છું. અમે તો બધા ઉપાય કરી ચુક્યા, હવે તો તમે બચાવો તો બચું. તમારો ગુણ કાંઈ નહીં ભૂલું, જેમ કહેશો તેમ કરીશ, પણ દયા કરીને મને આ દુઃખમાંથી છોડાવો.

તે સાધુએ કહ્યું કે એમાં શું મોટી વાત છે, હમણાં તમારે દરદ જાય, બોલાવો તમારા છોકરાને.

એ છોકરા પાસે હાજરજ હતા. તેમણે કહ્યું કે, બોલો મહારાજ, શું કામ છે ? ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે, તમારા બાપનું દરદ બહુ ભયંકર છે એ કાંઈ દવાથી મટે એમ નથી, એ તો મંત્રથી મટે તેમ છે. પણ એ મંત્રની વિધિ બહુ કઠિન છે તે તમારાથી નહીં બને.

છોકરાઓએ કહ્યું કે મહારાજ, કહો તો ખરા. ત્યારે શેઠે કહ્યું કે નહીં કેમ બને ? ગમે તેવું કઠણ હોયતો શું થયું ? મારી જીંદગી ઉપરાંત બીજું શું છે ? ત્યારે તે સાધુએ કહ્યું કે, શેઠ, તમારો કોઈ છોકરો જો આ સગડી ઉપર પોતાનો હાથ બાળી નાંખે, અને એ બળેલો હાથ હું કહું તે મંત્ર ભણીને તમારી છાતી ઉપર ફેરવે તો તમે અબધડી સાજ થાઓ; નહીં તો થોડા વખતમાં જો રામજી મરજી હોયગા સો હો જાયગા. બીજો કાંઈ ઉપાય નથી.

શેઠે છોકરાઓના મોં સામું જોયું એટલામાં બીજા છોકરાઓ પણ આવી પહોંચ્યા. પણ કોઈ પોતાનો હાથ બાળવા તૈયાર થયું નહીં. ત્યારે પેલા ગોરે કહ્યું કે, શેઠ, જોઈ આ દુનિયાં-

ની સગાઇ? બળેલો હાથ તો પાછો પાંચ પંદર દીવસમાં સાજો થશે, પણ થાય છે કોઈની હીંમત? તમારે માટે તમારા છોકરાઓ આ જરાક જેટલી સગડીની અગ્નિ ખમી શકતાં નથી ત્યારે તમે તેને માટે આ અગ્નિ કરતાં હજારો જ્વલંત નરકની અગ્નિ કેમ ખમી શકશો? છોકરાઓનાં નશીબ છોકરાઓની સાથે છે, માટે વિશ્વંભરનાથ ઉપર વિશ્વાસ રાખીને લોકોનાં નાણાં ઘાડ્યાં છે તે કાઢી આપો ને માથેનો ભાર હલકો કરો નહીં તો માર્યા જશે. જે છોકરાંઓ અંદી પણ તમારા થતાં નથી તે પરલોકમાં તમારા ક્યાંથી થશે? માટે હજી વખત હાથમાં છે તાં કાંઈક સમજો, મુવા પછી કાંઈ નહીં થાય.

આ સાંભળીને તે શેઠના મનમાં બહુ લાગી આવ્યું. તેને સમજાઈ ગયું કે,

કેનાં છોડ ને કેનાં વાછડું, કેનાં માય ને બાપ;

અંતકાળે જાવું એકલું, સાથે પુન્ય ને પાપ.—

એમ વિચારીને તે શેઠે પોતાનું કરજ ચુકાવી દીધું. ભાઈઓ! એ શેઠની પેઠે આપણી પણ કાંઈ ભૂલ થતી હોય તો હમણાથીજ વિચારવાની બહુ જરૂર છે. કારણ કે એ શેઠને તો ભલો જોર મળી ગયો હતો, પણ આપણા હાલના ઘણાખરા જોરતો માંડી વાળેલ પાનીયાં જેવા છે અને આપણાં મન પણ એ અસલના શેઠીયાની પેઠે ઘડીકમાં સમજી જાય તેવાં નથી, એટલુંજ નહીં પણ ઉલટું હાલમાં આપણા વકીલોને વાલી વારસ તો એવીજ સલાહ આપશે કે એમાં શું? એતો એમજ ચાલે છે; હવે મુદત ગઈ છે એટલે એ લોકોનું કાંઈ ચાલે તેમ નથી. મોટા મોટા જેન્ટલમેન પણ દીવાળાં કહાડે છે ત્યારે આપણે તે શું બીસાતમાં? આવી સલાહ આપવાવાળા આજના વખતમાં કાંઈ થોડા નથી, માટે કોઈના હરામના માલ ઓઢીયાં ન કરી જવાય એ આપણા પવિત્ર આત્માને ખાતર અને સર્વશક્તિમાન જગદાધાર મહાન પ્રભુને ખાતર તે દયાળુના પવિત્ર ઇનસાફથી ડરીને સંભાળજો. કારણ કે નરકના દુઃખો બહુ ભ-

ચક્ર છે માટે પૂર પેહેલાં પાળ બંધાય તેમ કરજો.

૬૯-ઈશ્વર આપણો પિતા મોક્ષદાતા કૃપાળુ
સૌંદર્યવાન તથા આદિ અંત રહીત છે.

ઈશ્વર આપણો પિતા છે.

આપણા માળાપ આપણી ઉપર અતિશય પ્રેમ રાખે છે તેનું કારણ એ છે કે, પ્રભુએ તેઓના હૃદયમાં આપણે માટે પ્રેમ ભરી મૂકેલો છે. માટે આપણો ખરો પિતા પ્રભુ છે. કારણ કે જો પ્રભુ આપણા માળાપના હૃદયમાંથી પ્રેમ ખેંચી લેય તો આપણા માળાપો ગમે તેવાં ભલાં છતાં પણ આપણી ઉપર પ્રેમ રાખી શકે નહીં. દુનિયામાં જેટલી જાતની સગાઈઓ છે તે જેટલી જાતના પ્રેમ છે તે સર્વ પ્રેમનું મૂળ પરમાત્મા છે. પ્રભુમાંથી આપણને સર્વ પ્રેમ મળે છે, માટે આપણો ખરો પિતા સમર્થ ઈશ્વરજ છે.

ઈશ્વર આપણો મોક્ષદાતા છે.

પિતા જેમ સારામાં સારી ચીજ પોતાનાં બહાલાં છોકરાં માટે રાખી મૂકે છે તેમ આપણા મહાન્ દયાળુ પિતા ઈશ્વરે આપણે માટે સ્વર્ગનાં મહાન સુખો અને મોક્ષના અલૌકિક આનંદો રાખેલા છે. આપણા માત પિતા અને આપણા બહાલામાં બહાલા સગાં તથા દોસ્તો અને મુરબીઓ આપણને કીંમતીમાં કીંમતી વસ્તુઓ આપી શકે, અને કોઈ વખતે આપણે માટે પ્રાણ પણ આપી શકે, પણ સમર્થ પ્રભુ શિવાય કોઈ પણ આપણને સ્વર્ગ કે મોક્ષ આપી શકે તેમ નથી; માટે આપણો ઉદ્ધાર કરનાર આપણો મોક્ષદાતા કૃપાળુ ઈશ્વરજ છે.

ઈશ્વર કૃપાળુ છે.

બાપ છોકરાને ધમકાવે અથવા મારે છે તેમાં તેની મતલબ છોકરાનું ભલું કરવાની હોય છે, તેમજ ઈશ્વર આપણને દુઃખ આપે છે તે પણ આપણું ભલાંને માટેજ હોય છે, કારણ કે

ઇશ્વર કૃપાળુ છે. તે પોતાની સુખદાયક કૃપા આપણી ઉપર કયે રસ્તે ઉતારશે એ આપણે જાણતા નથી. પ્રભુ હજારો રસ્તે આપણું અને આખા જગતનું તથા અનંત બ્રહ્માંડનું કલ્યાણ કરી શકે છે માટે પ્રભુ કૃપાળુ છે.

ઇશ્વર સૌંદર્યવાન છે.

એક છોકરીએ પોતાની માને પુછ્યું કે, મા, આવાં સુંદર પુલો તે કોણે બનાવ્યાં હશે? ત્યારે માએ કહ્યું કે, એ પ્રભુએ બનાવેલાં છે. ત્યારે તે છોકરી બોલી કે, ઓહો! જેણે આવાં સુંદર પુલો બનાવેલાં છે તે પોતે કેવો અદ્ભુત સુંદરતા વાળો અને કેવા અલૌકિક આનંદવાળો હશે? એવી સુંદરતા વાળા શ્યામ સુંદરની તરફ જે જોતા નથી, અને એવા સમિચદાનંદ આનંદ સ્વરૂપમાંથી જે આનંદ લુટતા નથી તેઓ કેવા પામર છે એ વિચારો તો ખરા? એવાં પામરપણામાં ન રહી જવાય માટે શોભાના ભંડાર ને રૂપના અવતાર પ્રભુની સામે જીઓ. પ્રભુના આનંદદાયક સ્વરૂપનું જ્ઞાન મેળવો.

ઇશ્વર આદિ અંત રહીત છે.

જ્યારે પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, અગ્ની, સુરજ, ચંદ્ર, તારા વીગેરે કાંઈ પણ નહોતું ત્યારે પણ આદિનાથ પ્રભુ હતા અને જ્યારે એ બધું નાશ પામશે ત્યારે પણ પ્રભુ રહેશે, માટે તેને આદિ અંત રહીત કહે છે.

કોઈપણ કાળ પ્રભુને લાગુ પડતો નથી, પ્રભુ તો કાળના પણ મહાકાળ છે. ભૂત ભવિષ્ય ને વર્તમાન કાળ એ આ દુનિયાંને માટે છે, પ્રભુને ભૂત ભવિષ્ય લાગી શકતા નથી; તે તો સદા સર્વદા પોતાના આનંદ સ્વરૂપમાં વર્તમાન કાળમાંજ રહે છે, માટે શાસ્ત્રોમાં તેને આદિ અંત રહીત એટલે જન્મ મરણ વગરના કહેલા છે.

ભુજંગી છંદ.

તમે સર્વ સંસાર વિસ્તાર કીધો,
તમે સર્વને સુખનો સાધ દીધો;

તમે વિશ્વ વિશ્રામના ઠામ જેવા,
 દયાળુ તમોને નમું દેવદેવા.
 તમે પૃથ્વી સાથે સ્નન્યા સર્વ પ્રાણી,
 તમે વેદ વિદ્યા વિશેષે વખાણી;
 તમે માણસોને દીધા મીઠા મેવા,
 દયાળુ તમોને નમું દેવદેવા.
 તમારા ગુણો શેષ મહેશ ગાવે,
 તમારા પુરા પાડનો પાર ન આવે;
 તમે છો ત્રિલોકી તણા તાત જેવા,
 દયાળુ તમોને નમું દેવદેવા.
 ભજે શેષને શારદા ચંદ્ર ઈંદ્ર;
 ભજે આપને નિત્ય મોટા મુનીંદ્ર,
 સદાશિવ જેવા સજે નિત્ય સેવા,
 દયાળુ તમોને નમું દેવદેવા.

૭૦.—વૈદના ધરમાં તો ઝેર પણ હોય અને અમૃત
 પણ હોય પણ તેથી કાંઈ તે પોતે ઝેર ખાઈ લેય
 નહીં; તેમજ આ દુનિયામાં માયા તો હોય-
 જ, પણ તેથી કાંઈ આપણે તેમાં ફ-
 સાઈ જવું જોઈએ નહીં.

માયાના મોહ વિના અને મોહની જંજાળ વિના કાંઈ આ-
 દુનિયાં ચાલી શકે નહીં, માટે માયાનો મોહ તો આ દુનિયા-
 માં હોયજ. જો એવો મોહ ન હોય અને પ્રભુ પોતે આપણી
 આંખે જોઈ શંકાય તેવી રીતે શાક્ષાત સ્વરૂપે ખીરાજતા હોય
 તો પછે આપણા પુરૂષાર્થ શું ? તો પછે આપણે કરવાનું શું ?
 જો એવી રીતે હોય તો પછે આપણી શ્રદ્ધા ભક્તિની પરીક્ષા કે-
 વી રીતે થાય ? જો અંધારું ન હોય તો પછે અજવાળાંની કીમત
 શું ? તેમજ જો માયા ન હોય તો પછે ઇશ્વરને જાણવામાં આ-

પણી શું બડાઈ? આપણે સર્વ શક્તિમાન, મહાન દયાળુ પિતા પ્રભુ જેમ અતિશય પુરૂષાર્થ વાળો છે, અને રાત દીવન દરેક ક્ષણ જેમ જગતના હિતને માટે તજવીજ કરનારો છે, તેમ તે પોતાનાં બચ્ચાંઓને એટલે આપણને પણ પુરૂષાર્થી જેવા ઈચ્છે છે તે સારૂજ-આપણે આ દુનિયામાં પુરૂષાર્થ કરી શકીએ તે સારૂજ પ્રભુએ માયા બનાવેલી છે. જે માયા ન હોય તો પછે આપણે લડવાનું કોની સાથે? અને જીતવાનું કોની સાથે? બાઈસીકલને અધર રાખીને પછે તેનાં પૈડાંને હવામાં ફેરવ્યા કરીએ તો એમાં શું જોર પડે? ને એથી ક્યાં પહોંચાય? એમ કરવાથી તો જ્યાંના ત્યાંજ રહીએ, પણ જે તેનાં પૈડાંને જમીન સાથે ઘસારો આપીએ તોજ આપણું બળની અને આપણી હુશીઆરીની બળર પડે. એટલુંજ નહીં પણ જે બાઈસીકલને જમીનનો ઘસારો મળે તોજ તે આપણને ધારેલે મુકામે પહોંચાડે. જે એવો ઘસારો ન મળે ને માત્ર પોલાણમાંજ એ પૈડું ફર્યા કરે તો કાંઈ શુકરવાર થાય નહીં. તેમજ આપણા આત્માને કલ્યાણના રસ્તામાં લઈ જવા માટે માયા એ એક જાતનો ઘસારો આપવાનું સાધન છે. માયા છે એ એક જાતની દવા છે. જે કે એ ઝેરી દવા છે તોપણ જીવરૂપી વૈદના ઘરમાં તો એ ઝેરી દવા પણ જોઈએ અને પ્રભુરૂપી અમૃત પણ જોઈએ. પણ વૈદના ઘરમાં ઝેર હોવા છતાં જેમ તે ઝેરના ફાકડા ભરી લેતો નથી તેમ આપણા ઘરમાં માયા હોવાથી આપણે પણ માયાના બાયકા ભરવા ન જોઈએ ને મોહનાં વલખાં મારવાં ન જોઈએ. પણ એમ સમજવું જોઈએ કે, અનંત બ્રહ્માંડના નાથ સર્વશક્તિમાન મહાન પ્રભુને પામવા માટે માયા એ એક સાધન છે. માયા સાધન છે, ફળ નથી, ફળ તો અખંડ સુખરૂપ સચ્ચિદાનંદ પરમાત્માજ છે. માટે એવા સ્વયંપ્રકાશ પુરૂષોત્તમ પ્રભુને છોડીને માયામાં ન ફસાઈ રહેવાય એ સંભાળજો. અમૃતને બદલે ઝેર ન ફાકી લેવાય એ સંભાળજો.

૭૧-પ્રભુ આપણી પાસે જેટલું કરાવવા ઇ-
ચ્છે તેટલુંજ આપણે કરવું જોઈએ,
એથી ઉલટું કરવાથી મોક્ષ મેળવવાની
સરત આપણે હારી જઈએ છીએ,

કોઈ ઘોડાને બહુ દોડતાં આવડતું હોય તેથી તેણે દોડ્યા-
જ કરવું એ કાંઈ તેનું સારાપણું નથી, પણ ધણી લગામ બેંચે
તે પ્રમાણે કાબુમાં રહેવું એજ તેનું સારાપણું છે. સ્વાર ધીમો
ચલાવવા ઇચ્છતો હોય ત્યાં જો ઘોડો ઉતાવળો ચાલે, તો એ
વધારે ચાલવા છતાં પણ સ્વારની મરજી વિરૂદ્ધ થાય છે, ને
તેથી ઘોડાની એ નાલાયકી ગણાય છે. તેમજ પ્રભુ આપણી પા-
સેથી જેટલું કરાવવા ઇચ્છે તેટલુંજ સરખી રીતે કરવું એનુંજ
નામ ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થવું છે. અને એજ પ્રભુને ખુશી
કરવાનો માર્ગ છે.

પ્રભુ આપણને ગરીબ રાખવા ઇચ્છતો હોય તો આપણે
ગરીબાઈમાંજ મોજ માનવી જોઈએ. પ્રભુ આપણી કસોટી માટે
અથવા તેના કાંઈ ઉમદા ગુણ હેતુ માટે આપણને કાંઈ અટપ-
ટા સંજોગમાં લાવતો હોય તો તેમાં પણ તેની ઇચ્છાને આધીન
થઈને આપણે આનંદ માનવો જોઈએ; કારણ કે આપણું ઇનામ
માત્ર દોડવામાંજ નથી પણ લગામના-હુકમના કાબુમાં રહેવા-
માં છે. ઘોડાને બહુ લાંબા ચઢાવામાં ફરવું ગમતું હોય, પણ
સરત ટુંકા સરકલની હોય તો એ ટુંકા સરકલમાં સરખી રીતે
ફરવાથીજ સરત જીતી શકાય પણ ટુંકા સરકલની સરત છતાં
પણ પોતાની બહાદુરી બતાવવા માટે ઘોડો લાંબુ સરકલ ફર-
વા જાય તો, વધારે બળ કરવા છતાં પણ, સરતના નિયમ પ્ર-
માણે કમ્પાઉન્ડની બહાર જવાથી તે સરત હારી જાય છે; કા-
રણ કે એ વખતે સરતનું ઇનામ મોટા ચઢાવામાં કે ઘણાં
બળ ઉપર નથી, પણ એ ઇનામ તો સ્વારની મરજી મુજબ ટુંકા
ચઢાવામાં ફરી શકે તેને માટે છે. તેમજ આપણું ઇનામ પણ

ગરીબાઈમાં કે શ્રીમંતાઈમાં નથી, યજ્ઞ કરવામાં કે ઉપવાસો કરવામાં આપણું ઇનામ નથી, બહુ શાસ્ત્રો લખવામાં કે છાંટાથી છોવાઈ જવામાંજ કાંઈ આપણું ઇનામ નથી અને યાદ રાખજો કે આપણું ઇનામ કાંઈ મોટાં મોટાં કામો કરવામાંજ નથી, પણ આપણું ઇનામ તો ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવામાં એટલે કે જેમ પ્રભુ રાખે તેમ રહેવામાંજ છે. માટે ભાઈઓ ! જો એ મોક્ષધામનું મોટું ઇનામ જીતવું હોય તો સર્વવ્યાપક, સર્વશક્તિમાન, અખંડ આનંદરૂપ પ્રભુને સર્વાત્મભાવથી શરણુ થઈ પ્રેમપૂર્વક તેની ઇચ્છાને આધીન થાઓ.

૭૨-સાથે બોલો વધારે હશે તો ભાડું વધારે આપવું પડશે, માટે જેમ બોલો હલકો થાય તેમ કરો.

આપણી સાથે વધારે ભાર હોયતો વધારે ભાડું આપવું પડે એમાં કાંઈ નવાઈ નથી. આપણા કાગળો અરધા તોલા કરતાં એક રતી પણ વધારે થઈ જાયતો વધારે ચાર્જ આપવું પડે છે. આપણી બેંગીઓ ને આપણા પારસલોમાં પણ એમજ છે. તારમાં એક અક્ષર પણ વધારે થાય તો તેના વધારે પૈસા લઈ મૂકે છે. નામદાર સરકારની દયાળુ રાજનીતિથી અહીંના આપણા તારખાતાં, ટપાલખાતાં, ને રેલવેખાતાં બહુ સારાં છે એટલે થોડા ખર્ચમાં આપણી ઘણી સગવડતા સચવાય છે. અને તોપણ માત્ર અરધા તોલાના કાગળ સાડુ બે દોઢીયાં ખર્ચવાં પડે છે. અરજંટ તારમાં મોકલવાના એક શબ્દના ચાર આના ખર્ચવા પડે છે. અને રેલવેની મુસાફરીમાં એક માઈલનું એક દોઢીયું આપવું પડે છે એ પણ ફક્ત હિંદુસ્તાનને માટેજ. વિલાયત અમેરીકા વીગેરે દૂરના બીજા મુલકો માટેના તાર કાગળ વીગેરેનો દર તો જીદો.

ભાઈઓ ! હવે વિચાર કરો કે આપણા દેશમાંજ જ્યારે અરધા તોલાના વજન માટે ટપાલ ખાતામાં અર્ધો આનો

પડે છે, અને તારના એક શબ્દ માટે ચાર આના આપવા પડે છે ત્યારે પરલોકમાં બોલે લઈ જવા માટે આપણે કેટલું બધું ભાડું આપવું પડશે એ જ્યાલ તો કરો ? આપણા ઘરમાં તો બાણે આપણે કચરો ભરીએ છીએ, ઘરની સફાઈ રાખતાં તો આપણને આવડતીજ નથી, પણ આપણા મનમાં પણ કયાં એછા કચરો ભરેલો છે. નાત જાતના બખેડાઓ, કુટુંબ કલેશનાં દુઃખો, મોટાઈનાં અભિમાનો, માનપાનની ભૂખ, અદેખાઈની બળતરાઓ, ધંધારોજગારની હાય હોય, નાણુકડાં દેખાવની દેશનો, વાત વાતમાં માહું લાગી જવાની ટેવો, નવી નવી જાતનાં વ્યસનો, દેખાદેખી કરવાના સ્વભાવો અને મોજશોખનાં હવતીયાંઓ, તથા ધન માટે અછાડા પછાડા મારવાના ને ઉંધુંચતું કરવાના ભારમાંથી આપણે કયાં છુટેલા છે ? આ બધો અને એવોજ બીજો ઘણોએ કચરો આપણા મનમાં ભરેલો છે ને હજી બીજો વધારે ભરાતો જાય છે તેને આપણે ક્રિયાં દૂર કરી શકીએ છીએ ? એવા એવા નકામા કચરાને ભાર કેટલો બધો થશે ? અને તેનું કેટલું બધું ભાડું આપવું પડશે એ તો વિચારો ? અહો ! ગજબ ! ગજબ ! આટલો બધો કચરો ! એ ત્રાપો તો એ કચરાના બોજથી અહીંની ખાડીમાંજ ડુબી જશે અને આપણને પણ ભેળા ડુબાડી દેશે. એ સંઘ દ્વારકાં કયાંથી પહોંચે ? મનરૂપી બહાણમાં એવા મોટા મોટા ચોસલાંઓ ભરીએ તો પછે ડુબી ગયા વિના બીજા શું હાલ થાય ? ભાઈઓ, વિચારો તો ખરા કે આપણા દેશમાંજ અરધા તોલા વજનનો અરધો આનો પડે છે અને જરૂરના એક શબ્દના ચાર આના પડે છે ત્યારે આટલો બધો કચરો— આટલો બધો બોલે આપણે સ્વર્ગ સુધી કેમ ઉપાડી શકશું ? અને ભાડું કયાંથી ભરી શકશું ? જ્યારે બોલે ઉપડી પણ નહીં શકે ને ભાડું પણ નહીં ભરી શકાય ત્યારે પછે અહીંજ ત્રાપો ડુબી જાય તેમાં નવાઈ શું ? એવું ન થાય માટે ભાઈઓ ! જેમ બને તેમ તમારી પાસેનો બોલે હલકો કરો, એટલે કે જેમ

બને તેમ શુદ્ધ થાઓ, જેમ બને તેમ વાસના ઓછી કરો, જેમ બને તેમ મોહ માયાથી બચતા રહો, અને જેમ બને તેમ કાંઈપણ ઘાલમેલ કે ગોટાળો પીંડાળો નહીં રાખતાં સાવ ઓખા થઈને પ્રભુ સ્મરણ કરો, એટલે તમારી પાસે અંતરની ખુરી વાસનાઓનો કાંઈપણ ભાર નહીં હોવાથી તથા ભગવત સેવા સ્મરણના પ્રતાપથી તમે પોતે પણ હલકા પુલ જેવા થઈ જશો, એટલે સહેલાઈથી ને આનંદથી હરિની હજુરમાં મોક્ષ-ધામમાં જઈ શકશો. માટે ભાઈઓ, જેમ બને તેમ બોલે હલકો થાય તેમ કરો.

૭૩.—સર્વ શક્તિમાન પરમ પવિત્ર પિતા મહાન પ્રભુને છોડીને આપણે કેવી હલકી વસ્તુઓમાં પડ્યા રહીએ છીએ તે વિષે એક સાધુ અને રાજની વાત.

એક સાધુ હતો તે બહુ ભલો ને જ્ઞાની હતો. તે સાધુની એક રાજાએ બહુ કીર્તિ સાંભળી, તેથી તે રાજાએ તેને પોતાની હજુરમાં બોલાવ્યો. સાધુને આવતો જોઈને રાજાએ તેની સામે હાથ જોડ્યા અને માથું નમાવ્યું ત્યારે તે સાધુ સાષ્ટાંગ દંડવત કરીને રાજાના પગમાં પડ્યો. રાજા તો એ જોઈને બહુ અજબ થયો. તેને લાગ્યું કે આ શું ? હું સાધુને નમસ્કાર કરું તે વાજબી છે, કારણકે હું ગૃહસ્થ છું ને તે ત્યાગી છે. ધર્મને અર્થ અને પ્રભુને અર્થે તેણે સર્વ છોડ્યું છે માટે મારે તેને ધર્મને ખાતર માન આપવું જોઈએ. પણ તે મને શા માટે પગે લાગે છે ? એમ ધારીને રાજાએ તે સાધુને પુછ્યું કે, મહારાજ ! તમે મને શા માટે પગે લાગ્યા ? ત્યારે મહારાજે કહ્યું, કે બચ્યા, તું મને શા માટે નમ્યો ? રાજાએ કહ્યું કે, તમે સંન્યાસી છો માટે તમારા ત્યાગને હું નમ્યો છું. તમે દુનિયાદારીની લાલચો છોડી દીધી અને ધર્મના કામમાં લાગી ગયા માટે હું તમને નમ્યો છું.

ત્યારે તે સાધુએ કહ્યું કે, રાજા, મહારા કરતાં તું વધારે ત્યાગી છે માટે મેં તને દંડવત્ કર્યા છે.

રાજાએ કહ્યું કે, મહારાજ, મેં તો કાંઈ પણ છોડ્યું નથી, મને તો હજારો જાતની ઉપાધી વળગેલી છે, તેથી માફ મન તો ક્યાંઈતું ક્યાંઈ કરેછે. હું ત્યાગી કેવી કેવી રીતે? ત્યારે તે સાધુ એ કહ્યું કે, બેટા અખંડ સચ્ચિદાનંદ રૂપ પરમ મંગળકારી મહાન પ્રભુની પાસે આ દુનિયાદારીના સુખ શું બીસાતમાં છે? અલૌકિક દિવ્ય સ્વરૂપ સર્વ શક્તિમાન મહાન પ્રભુની પાસે આ વ્યવહારની વસ્તુઓની કર્મિત ત્રણ બદામ જેટલી પણ નથી. હવે તું વિચાર કર કે એવો અલભ્ય લાભ લેવા સારૂ કરીને મેં આ વ્યવહારની ત્રણ બદામની ચીજો તજીછે. એટલે થોડું છોડીને ઘણું લેવાનો લાભ મેં કર્યો છે, માટે ખરો ત્યાગી ને ખરો સંતોષી તો તું છે કે જે કરોડો રૂપીયા ખરચતાં અને ત્રણ બ્રહ્માંડનું રાજ આપતાં તથા ચોરાશી લાખના ફેરામાં પડતાં છતાં પણ ન મળે તે અનંત બ્રહ્માંડના નાથને છોડીને ત્રણ બદામના સંસારના તુચ્છ સુખમાં મોહવાઇ ગયો છે, માટે મહારા કરતાં વધારે મહોટો ત્યાગી તો તું છે; કારણ કે સર્વ શક્તિમાન પ્રભુને મેળવવા ખાતર મેં તો માત્ર ત્રણ ત્રણ બદામની વસ્તુઓ તજી છે પણ તેં તો ત્રણ બદામની વસ્તુઓ સાચવવા માટે અનંત બ્રહ્માંડના નાથને છોડી દીધા છે, માટે ખરો ત્યાગી તો તું છે.

સાધુની આ વાત સાંભળીને રાજાને પોતાની ભૂલ સમજાણી. તેણે મહારાજનું બહુ સન્માન કર્યું, અને એ પછી રોજરોજ દુનિયાદારીની આસક્તિ ઓછી કરી પ્રભુમાં વધારે વધારે ચિત્ત રાખવા લાગ્યો.

ભાઈઓ ! આપણે પણ એવાં ત્રણ બદામના સુખમાંજ છેવટ સુધી રહી જઈ અનંત બ્રહ્માંડના નાથને ન ભૂલી જઈએ એ સંભાળજો.

૭૪-પ્રભુની ઇચ્છા વિરૂદ્ધ વર્તવું તે ગમે તેવું સારું
કામ હોય તો પણ પ્રભુની સામે થવા જેવું છે.

શેઠે ઘર સાચવવા માટે રામોસી રાખેલો હોય છતાં પણ
જો તે રામોસી ઘર સાચવવાની બાબતમાં બેદરકાર રહે, અને
તેને બદલે રામાયણનો પાઠ કર્યા કરે તો તેને પાપ લાગે છે;
કારણ કે તેની એ વખતની ફરજ ઘર સાચવવાની છે, કાંઈ રામા-
યણમાં ગુલતાન થવાની તેની એ વખતની ફરજ નથી. માટે
રામાયણ વાંચવાનું ભલું કામ કરતા છતાં પણ ઘર સાચવવાની
તેની ફરજ નહીં બળવવા માટે તેને પાપ લાગે છે. કારણ કે
આપણાં પવિત્રશાસ્ત્રો મારફત આપણને પ્રભુની એવી આજ્ઞા છે
કે, ઇશ્વર ઇચ્છાથી આવી મળેલા વખત વખતના ધર્મ બળવ-
વાને બદલે બીજા કામમાં લાગી જવું એ પાપ છે. ભલે એ
બીજું કામ સારું હોય તો પણ આપણાથી કાંઈ આપણી પવિત્ર
ફરજ છોડી દેવાય નહીં. કેમકે ફરજ છોડીને બીજા કામો કર-
વાથી અંતે વધારે ખરાબી થાય છે. જેમકે રામાયણ વાંચવું એ
કાંઈ ખરાબ નથી પણ રામાયણ વાંચવા સારું કરીને રામોસી
ઘરની ચોકી ન કરે તો પછી શેઠના ઘરમાં ચોરી થાય છે, તેથી
રામોસીને જેલબંદી કરવી પડે છે અથવા નોકરી વિના રખડવું
પડે છે: આવું ન થાય માટે ભગવદ્ ઇચ્છાથી આવી બનેલી ફ-
રજો આપણે પ્રથમ બળવવી જોઈએ. પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે,

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं लभते नरः ॥

અ. ૧૮ શ્લો. ૪૬

અર્થ-પોતપોતાના કામમાં સારી રીતે લાગી રહેલા મા-
ણસને મોટું ફળ મળે છે.

પોતપોતાનાં કામ એટલે વખત વખતના ધર્મ, કે જેને
આપણે ભગવદ્ ઇચ્છા કહીએ છીએ, તેને આધીન થવાથી એ-
ટલે કે તે તે કામો રૂઢી રીતે કરવાથી મોટી સિદ્ધિ મળે છે.
વળી પણ પ્રભુએ કહ્યું છે કે;

યતઃ પ્રવૃત્તિભૂતાનાં યેન સર્વમિદં તતમ્ ।

સ્વકર્મણા તમભ્યર્ચ્ય સિદ્ધિં વિંદતિ માનવઃ ॥

અ. ૧૮ શ્લો. ૪૬

અર્થ—જેનાથી કરીને આ જગતની ઉત્પત્તિ થાયછે અને જે આ સર્વમાં વ્યાપી રહ્યો છે તે ઇશ્વરને પોતપોતાનાં કર્મો-વડે રાજી કરવાથી માણસનું કલ્યાણ થાયછે.

ભાઈઓ ! આવી રીતે ભગવદ્ ઇચ્છાથી આવી મળેલાં પોત-પોતાનાં કર્મો રૂડી રીતે કરવાં તેમાંજ કલ્યાણ છે. માટે મોટાં ને સારાં કામોની ઢોડધામમાં પડી “અતો બ્રહ્મ તતો બ્રહ્મ” નહીં થતાં—ધોળીનો કુતરો નહીં ઘાટનો કે નહીં ઘરનો એવા નહીં થતાં સ્વધર્મને વળગી રહો, અને જેમ પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહો.

૭૫.—પ્રભુ તરફથી આપણને જે કામ સોંપા-

એણું છે તે કામ કર્યા વિના ખીજાં

સારાં કામ કરવાથી પણ પ્રભુ

રાજી થતો નથી.

કોઈ લશ્કરી અમલદાર લડાઈના મેદાનમાં દુશ્મનો સાથે લડતો હોય તે વખતે તેના મનમાં એમ દયા આવે કે હુંતો આ બધાને નહીં મારું, એવી દયાથી એવે ખરે વખતે તે લડાઈ કરવી છોડી દેય તો તેને ઉલટું પાપ લાગે છે; કારણ કે તેની એવી દયાથી તેના માલેકને બહુ મોટું નુકસાન થાયછે. જે કે દયા કરવી એ બહુ પુન્યનું કામ છે, પણ આવે અયોગ્ય વખતે દયા કરવાથી ઉલટું પાપ લાગેછે. એ વખતે તો તેની એજ ફરજ હતી કે જેમ બને તેમ સારી રીતે લડવું, અને પોતાના રાજાની ફતેહ થાય તેમ કરવું. પણ એમ ન કરતાં ફરજને વખતે દયા બતાવવાથી ઉલટું પોતાના ધણી તરફ વિશ્વાસઘાત

થાયછે. અને એમ કરવું એ પ્રભુના હુકમથી વિરુદ્ધ છે. માટે માણસોને બચાવવાનું બહુ દયાનું કામ કરતાં છતાં પણ તેને પાપ લાગે છે.

શ્રીઓની ફરજ પોતાના વરને રાજી રાખવાની, છોકરાં ઓની સંભાળ રાખવાની, તથા ઘરનું કામકાજ સાચવવાની છે; એ કામ છોડીને, છોકરાંઓને રોતાં રખડતાં મુકીને ઘણીનું કહ્યું ન માનીને, વરના મનમાં વહેમ રહેવા દઇને, અને ઘરનું કામકાજ રખડાવીને જો તે તીરથોમાં ને દેવ દર્શનમાં દોડે તો ઉલટું તેને પાપ લાગે છે. જો કે તીર્થસ્નાન અને દેવ દર્શન એ બહુ પુન્યનું કામ છે, તોપણ ભગવદ્ ઇચ્છાથી પોતાને માથે આવી પડેલી ફરજ બળબ્યા વિના હઠ કરીને બીજાં કામો કરવાથી સાફ કૃષ્ણ થતું નથી; માટે હરિજનો ભગવદ્ ઇચ્છાનેજ મુખ્ય માને છે.

પુરૂષોનો ધર્મ છે કે કુટુંબ સ્નેહમાં રહેવું, કુટુંબનું પોષણ કરવું, અને રૂઢી રીતે ગૃહસ્થાશ્રમના આચાર વિચારો પાળવા; પણ તેને બદલે કોઇ જીવાન માણસ વ્યવહારથી કંટાળીને જીઠા-મોહમાં ફસાઇને તીવ્ર વૈરાગ્ય આવ્યા વિના સંન્યાસ લઇ લેય, અને પોતાને આશ્રે પડેલાં વૃદ્ધ માબાપ, જીવાન શ્રી, તથા નાનાં છોકરાંઓને રખડતાં ને રોતાં કળકળતાં મૂકે તો એ સંન્યાસપણ તેને શ્રાપરૂપ થઈ પડે છે: કારણ કે એ વખતે તે ભગવદ્ ઇચ્છાની વિરુદ્ધ છે. ભગવદ્ ઇચ્છાનો અર્થ એજ છે કે પ્રભુ જે સ્થિતિમાં રાખે તે સ્થિતિમાં આનંદથી રહેવું ને વખત વખતના ધર્મો બજાવવા. એજ પ્રભુની ઇચ્છા છે ને એમાંજ કલ્યાણ છે. માટે દયાળુ પ્રભુએ આપણી યોગ્યતા પ્રમાણે આપણને જે જે કામો સોંપેલાં છે તે આપણે પ્રેમપૂર્વક રૂઢી રીતે પ્રભુને અર્થે, પ્રદક્ષાર્પણ વિધિથી કરવાં જોઇએ. જો એમ કરી શકાય તો પછે સ્વર્ગ તથા પ્રભુ કાંઈ દૂર નથી. માટે પ્રભુને અર્થે પ્રદક્ષાર્પણ વિધિથી ભગવદ્ ઇચ્છાથી આવી મળેલાં કર્મો કરો.

૭૬-આગબોટ માથે રહી ગએલું પંખી જેમ બધે
 ઠેકાણે ફરી ફરીને અંતે પાછું એજ આગબો-
 ટના ડોલ ઉપર આવીને બેસે છે, તેમ આ-
 પણે પણ બધે ઠેકાણે રખડીને અંતે પ્રભુ-
 ના રસ્તામાં આવીએ ત્યારે શાંતિ
 પામીએ છીએ.

ઘણી વખત એવું બને છે કે વહાણ ઉપર અને આગબોટ
 ઉપર બેઠેલા પંખીઓ ત્યાં બેઠા હોય છે, અને આગબોટ ઉપડી
 જાય છે. એ પછી કિનારો મુક્યાબાદ ઘણીવારે તે પંખીઓ ઉ-
 ડવા લાગે છે, પણ એ વખતે દરિયા વિના બીજું કંઈ તેઓને
 દેખાતું નથી, તેથી પાછાં એ વહાણના સઠ ઉપર આવીને બેસે
 છે. થોડીવાર પછી વળી પાછાં બીજી દિશામાં ઉડે છે, પણ ત્યાં
 પણ ઉપર આકાશ ને નીચે પાણી વિના બીજું કંઈ નહીં દેખા-
 વાથી ફરીથી પાછાં આગબોટ ઉપર આવીને બેસે છે. વળી
 પાછા થાક ઉતર્યા પછી ત્રીજી દિશામાં ઉડે છે, પણ ત્યાં પણ
 ઝાડ કે જમીન નહીં દેખાવાથી પાછાં આગબોટ ઉપર આવીને
 બેસે છે. આવી રીતે બધે ઠેકાણેથી ફરી ફરીને એ પંખીને પાછું
 આગબોટ ઉપર આવવું પડે છે ને ત્યાંજ તેને નીરાંતે બેસવાનું
 મળે છે. કારણ કે ભર દરિયામાં આગબોટ શિવાય બીજું કંઈ
 તેને વીસામાનું ઠેકાણું મળતું નથી.

ભાઈઓ ! આવીજ રીતે-એ પંખીની પેઠેજ આપણે પણ
 આ સંસારરૂપી સનુદ્રમાં આવી પડ્યા છીએ, તેમાં પ્રભુનો ર-
 સ્તો એ આગબોટ છે. એ આગબોટ ઉપર જ્યારે આવીએ ત્યા-
 રેજ શાંતિ મળી શકે તેમ છે. એ આગબોટ એટલે ભક્તિ છો-
 ડીને બીજે ગમે તે ઠેકાણે રખડીએ તોપણ ક્યાંઈ પણ જગરની
 શાંતિ મળતી નથી. બધે ઠેકાણેથી રખડીને અંત પાછું એ આ-
 ગબોટ ઉપર એટલે કે પ્રભુના રસ્તામાંજ આવવું પડે છે, પણ
 જેમ પંખી જમીન અને ઝાડની આશાએ આગબોટ છોડીને

ઉડ્યા કરે છે, તેમ આપણે પણ મહાન પ્રભુનો પવિત્ર માર્ગ છોડીને સુખના આશાએ અંદી તંદી ભટક્યા કરીએ છીએ. ભલે નાટકોમાં જઈએ, મેળાઓમાં જઈએ, ઉજેણીયોમાં જઈએ, નાચોમાં જઈએ, વરઘોડાઓમાં જઈએ, માનપત્રોના મીલાવડાઓમાં જઈએ અને મોટા મોટા દરબારોમાં જઈએ તો પણ યાદ રાખજો કે એમાં ક્યાંઈ પણ ખરી શાંતિ મળી શકશે નહીં; કારણ કે એ બધું સંસારસમુદ્રની અંદર છે, અને ખરી શાંતિ તો એ સમુદ્રને કિનારે બંદર ઉપર છે, એટલે કે હરિની હજીરમાં મોક્ષધામમાં ખરો આનંદ છે. એ બંદરે એ આગબોદધીજ એટલે કે ભક્તિધીજ પહોંચી શકાય તેમ છે. માટે ભાઈઓ ! ફોગટના ફાંફાં મારી અહીં તહીં નહીં રખડતાં પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ. પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ.

૫૬.

સંતો ભક્તિરૂપી એક સાચી કમાઈ,
સાચી કમાઈ તેમાં બેસે ન પાઈ.—સંતો ૦
કોટી જનમના કલેશ રે જાયે, (૨)
ટાળી દે પલમાં આ ભવની ભવાઈ.—સંતો ૦
નરતન દેહ પછી દુર્લભ મળવો, (૨)
જીતેલી બાજી ને હારવી ન ભાઈ.—સંતો ૦
નરહરી એક પ્રભુને ભજવે, (૨)
નાખીને સો મણુ રૂની તળાઈ.—સંતો ૦

૭૭—ઈશ્વર સર્વજ છે એટલે બધું જાણે છે.

ભૂત ભવિષ્યને વર્તમાનકાળની બધી વાતો પ્રભુ પૂરેપૂરી જાણે છે. અંધારૂં તે ઈશ્વરની આગળ અંધારૂં નથી તેને તો સદાસર્વદા ને સર્વ બાબતોએ અનંતપ્રકાશ છે અને ત્રણેકાળ તેની નજર આગળ આ ટાણેજ અને સર્વદા પ્રત્યક્ષ થઈ રહ્યા છે. સમુદ્ર કિનારાના રેતીના કણ અને વરસાદનાં ટીપાં પણ તેનાં

ગણેલા છે. ઉજડ જંગલમાં. ઉંગેલાં મોટાં ઝાડોનાં એસુમાર નાનાં પાંદડાંઓ અને તેના રેસાઓની ગણતરી પણ તેના ધ્યાન બહાર નથી. સમુદ્રના તળીયાંની અંદરની વસ્તુઓ અને ઉંચામાં ઉંચા પહાડોનાં શિખરની અંદરની વસ્તુઓ પણ તે બાંહે છે. આપણે જે નાના નાના જંતુઓને સૂક્ષ્મદર્શક જેવાં યંત્રોથી પણ જોઈ શકતા નથી તે સૂક્ષ્મ જંતુઓ પણ પ્રભુની ગણતરી બહાર નથી. મોટાં ખેતરોની અંદરના અનાજના દરેક છોડવાઓ તેના હિસાબમાં છે, અને દરેક ડુંડાની અંદરના દરેક દાણા પણ તેની ગણતરી બહાર નથી.

આકાશમાં દોડતાં વાદળાંઓ, પવનની લેહેરો, અને સમુદ્રના શીઘ્રમાં ઉઠતા નાના નાના પરપોટા પણ તેના ધ્યાન બહાર નથી. આકાશમાં ઉડનારાં પક્ષીઓ, જલમાં રહેનારા જીવો, જમીન ઉપરના પ્રાણીઓ અને સ્વર્ગના દેવોને પણ તે બાંહે છે.

આસમાનના દરેક મોઝા, અને આપણા શરીરના તથા સર્વ પ્રાણીના દરેક રૂવાટાંને પણ તે બાંહે છે. બહુ મોટું ખરચ કરીને અને અતિ મહેનત કરીને સરકાર વસ્તીની ગણતરી કરે છે, તેમ છતાં પણ તેમાં કંઈક ફેર રહે છે, પણ પ્રભુની ગણતરીમાં કાંઈ પણ ફેર રહેતો નથી અને એવી ગણતરી કરવામાં તેને કાંઈ પણ મહેનત પડતી નથી. એતો સ્વભાવસિદ્ધ એની મેજે મેજેજ પ્રભુના ધ્યાનમાં રમી રહેલું છે, અને પ્રભુની નજર આગળ તરી રહેલું છે. પૃથ્વી, આકાશ, અને પાતાળમાં એવી કોઈપણ ચીજ નથી અથવા એવું કોઈ પણ એક પણ રજકણ નથી કે જે પ્રભુની નજર બહાર હોય. તેની આગળ તો સર્વદા સર્વ ખુલ્લુંજ છે. એનાથી કાંઈપણ છુપાવી શકાય તેમ નથી, કારણ કે જાગૃત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ ને તુર્યા એ ચારે અવસ્થાનો તે બાંહેનાર છે. આપણા મનના સારા કે માઠા દરેક નાના મોટા વિચારો, અને આપણા અંતઃકરણની સૂક્ષ્મ ગુપ્ત ઈચ્છાઓ પણ તેના ધ્યાન બહાર નથી. જ્યાં આપણને અંધારૂ લા-

જે છે ત્યાં પણ તેને તો સદાકાળ અજવાળુંજ છે, એટલે ભૂત, લવિષ્ય ને વર્તમાન ત્રણે કાળ તેની નજર આગળ આ ટાણેજ અને સર્વદા પ્રત્યક્ષ થઈ રહેલા છે. માટે ભાઈઓ ! જેમ અને તેમ એવા અખંડ આનંદરૂપ, સર્વવ્યાપી, સર્વજ્ઞ પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજાય તેમ કરો.

૫૬.

તું અગાધ પરબ્રહ્મ નિરંજન, કેા અળ તોહીં લહેરે;
અજર અમર અવિગત અવિનાશી, કૌન રહનિરહેરે-તું
બ્રહ્માદિક સનકાદિક નારદ, શેષ હું અગમ કહેરે,
સુંદરદાસ બુદ્ધિ અતિ થોરી, કેસે તોહીં ગહેરે-તું

૭૭-લક્ષિતમાન બાઈઓ મોહમાં ફસાઈ ગયેલા-
ઓને કેમ બચાવો લેય છે તેનો દાખલો.

એક લક્ષિતમાન વૈષ્ણવ બાઈ હતી, તે ધર્મનું જ્ઞાન મેળવવા અને પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજવા સારૂ એક ગુરૂની પાસે જવા લાગી, ગુરૂની સેવા કરવા લાગી, વિશ્વાસથી તેની વાણી સાંભળવા લાગી, અને શિષ્યની રીતિ પ્રમાણે તેણે પોતાનું સર્વસ્વ ગુરૂને અર્પણ કરી દીધું.

તે ગુરૂ શાસ્ત્રની વાતો સમજાવવામાં બહુ હુશીઆર હતો પણ હજી તેના અંતરના વિકારો શાંત થયા નહોતા. જો કે તે સારી ચાલે રહેવા ઇચ્છતો હતો તોપણ કોઈ કોઈ વખત મનમાં હલકા વિચારો આવી જતા, અને તોપણ પોતાનાં જ્ઞાનના બળે તેવા વિચારોને તે દાબી દેતો હતો. એક વખત તે ગુરૂની નજર પેલી લલી બાઈ ઉપર બગડી, ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, જ્યારે મેં તમને ગુરૂ કર્યા ત્યારે હુંતો મારું સર્વસ્વ તમને આપી ચુકેલી છું, એટલે મારાથી કાંઈ ના પાડી શકાય તેમ નથી; કારણ કે મારા પાપની જવાબદારી તો હવે તમારી ઉપર

છે. ભલે જ્યારે તમારી એવી ઇચ્છા છે ત્યારે આજે મારે ઘેર આવજો.

એ પછે કોઈ પણ રીતે પોતે અને પોતાનો ગુરૂ વ્યભિચારના મહાપાપમાંથી બચી જાય એને માટે તે તજવીજ કરવા લાગી. તેણે એક સુંદર પલંગ બીછાવ્યો અને તે ઉપર ઉંચામાં ઉંચાં જરીનાં સેલાં તથા કાશ્મીરી શાલો બીછાવી અને પોતાના આંગણા પાસે ખુબ કાદવ નાંખાવ્યાં.

વખતસર ગુરૂ હાજર થયો અને એ બાઇએ પોતાના ઓરડામાં કરેલો ભલકો સપકો જોઈ તે અજબ થયો. તેણે કહ્યું કે આ બધી ધામધુમ શા માટે? બાઇએ કહ્યું કે, ગુરૂ કરતાં શું વધારે છે? ત્યારે તે ગુરૂએ કહ્યું કે, એવાં એલાં અહીં બીછાવવાનું કાંઈ કામ નથી એ ખરાબ થઈ જશે. ત્યારે તે બાઇએ કહ્યું કે, તમે તમારો જન્મારો બગાડના બેઠા છો. ત્યારે મારાં લુગડાં બગડવાની શું ફીકર છે?

વખતસરનો આ ફટકો તે ગુરૂને બહુ ભારે પડ્યો. તે ચેતી ગયો, પોતાની ભૂલ તેણે જોઈ લીધી. તેને લાગ્યું કે, હાય હાય ! આ શું નીચતા ? આવું ગુરૂ કામ કાંઈ મારા દરજ્જાને શોભે ? અને આવું મહા પાપ કાંઈ મારાથી થાય ? ત્યારે પછે મારાં જ્ઞાનનું કળ શું ? અરેરે ! આ મને શું સુઝયું ? પ્રભુ બચાવ, બચાવ. એમ વિચારીને બાઇની માફ માગીને, અને પોતાને પાપમાંથી બચાવી લીધો માટે તેનો ઉપકાર માનીને મનનાં પસ્તાવો કરતો કરતો તે પાછો પોતાને ઘેરે ગયો. આવી રીતે ભલી બાઇઓ મોહમાં ફસાઈ ગએલા પુરૂષોને પાપથી બચાવી દેય છે. માટે આપણી બેઠેનો પોતાની ફરજો ખરાબર રીતે સમજે તથા માણસો પોતાના અંતરના વિકારો ઓછા કરી શકે એવી સૌ ભાઈઓએ તજવીજ કરવી જોઈએ; તે પ્રભુપ્રેમથી અને પ્રભુપ્રાર્થનાથી બની શકે છે. માટે ધર્મનું બળ મેળવો-ભગવદ્ આશરાનું બળ મેળવો.

૬૬-૨૦૧ પ્રભુના બનાવેલા છે, તેને બ્રહ્મ કરવા એ મહા પાપ છે.

એક ખુબસુરત બાઇ ઉપર કોઇ શ્રીમંત જુવાનીયાની નજર પડી. તેથી તે એ બાઇને મેળવવાની તજવીજ કરવા લાગ્યો. પણ એ બાઇ ભલું માણસ હતી. તેને કાંઇ એ બાબત ની ખબર નહોતી.

પેલા ફક્કડ જુવાનીયાએ તે બાઇના કોઇ ગરીબ પાડોશીને કહ્યું કે, જો તું એ બાઇ સાથે મને મીલાવી આપ તો હું તને ખુશી કરીશ. તે માણસે કહ્યું કે ઠીક છે હું તજવીજ કરીશ ને વખત આવ્યે તમોને ખબર આપીશ.

એ ગરીબ માણસ એક ભગત હતો, તેની ઈચ્છા એવી હતી કે, એ શ્રીમંત જુવાનીયાને તેની બૂલ બતાવવી અને તે પાપમાંથી બચી જાય તેમ કરવું. પણ સીધી રીતે કહેવાથી પૈસાના મદમાં આંધળો થએલો તે પાપી માને એમ નહોતો માટે તે કાંઈ સુક્તિ શોધતો હતો.

એ જુવાનીયો વારે વારે પેલા ગરીબ માણસને પૂછતો કે કેમ શું કર્યું ? તે કહેતો કે, હજી વાર છે. જરા સબુર કરો હવે થોડા વખતમાં તમારો મીલાપ થશે.

એ પછે બે ચાર મહીના નીકળી ગયા, એટલામાં તે ખુબસુરત બાઇ બીમાર પડી અને મરી ગઈ. એ મરી ગઈ ત્યારે પેલો ગરીબ માણસ દોડતો દોડતો પેલા જુવાન શેઠીયાને ઘેરે ગયો અને તેને કહ્યું કે, ચાલો આજે તમારૂં કામ થશે. જલદી કરો, તે બાઇ તમારે માટે તૈયાર છે.

એ શેઠ તો ઇસ્કી ટટુ બનીને ઉતાવળો ઉતાવળો ચાલવા લાગ્યો. જઈને જોય છે તો બાઇનું મુઠું પઠ્યું હતું. તે જોઈને એ જુવાનીયો બે ચાર કદમ પાછો હટી ગયો. તેનો રહેરો પડી ગયો અને તે જડ જેવો થઈ ગયો. ત્યારે પેલા માણસે કહ્યું કે, શું જોઈ રહ્યા છો ? હવે કાંઈ અડચણ નથી, ખુશીથી એ

ખાઈને મળો. ત્યારે તે જીવાનીયાએ કહ્યું કે હવે હું શું કરું
એતો મરી ગઈ છે. ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, તમને જે જોઈએ
છે તેતો બધું છે. તે શ્રીમંતે કહ્યું કે જીવ નથી. એ સાંભળીને તે
લગતે કહ્યું કે, ઓ નીચ માણસ ! ત્યારે તું પ્રભુના જીવોનેજ
બ્રહ્મ કરવા ઇચ્છે છે કે ? જીવોનાજ તમે દુશ્મન છો કે ? આ-
પણું પવિત્ર આત્મા કે જે પરમાત્માનો અંશ છે તેનેજ તમે બ્રહ્મ
કરવા ઇચ્છો છો કે ? અને તેનેજ તમે નરકમાં નાખવા માગો છો
કે ? આ કરતાં વધારે મોટું પાપ બીજું શું ? અને મહાન
પ્રભુના પવિત્ર જીવોને અપવિત્ર કરવા એ કરતાં પ્રભુ સાથે વ-
ધારે દુશ્મનાઈ બીજી કઈ ? માટે ભાઈઓ ! આપણાથી એવાં
અધાર પાપ ન થઈ જાય એ સંભાળજો અને ભૂલે ચુકે કે
સોળત કસોળતથી એવાં કાંઈ પાપ થઈ ગયાં હોય તો તેને
માટે ખરેખરા દિલગીર થઈને શુદ્ધ અંતઃકરણથી પ્રભુની માફ
માગો, અને હવે પછે કોઈ પણ જાતનાં પાપ આપણાથી ન થાય
માટે સદૈવ મહાન દયાળુ ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરતા રહો.

૮૦-આપણી ંહાલામાં ંહાલી ચીજ આપણી ઇ-
ચ્છાઓ છે. માટે તેજ આપણે પ્રભુને
અર્પણ કરવી જોઈએ.

લક્ષ્મીમાર્ગનો, દુનિયાના સર્વ ધર્મોનો, અને અસલના
તથા હાલના સર્વે મહાત્માઓનો એજ સિદ્ધાંત છે કે, આપણી
ંહાલામાં ંહાલી ચીજ આપણે પ્રેમપૂર્વક મહાન પ્રભુને અ-
ર્પણ કરવી જોઈએ. એનુંજ નામ મહાયજ્ઞ છે. અને એનુંજ
નામ સાચું બળિદાન છે. આપણું અંતઃકરણ પણ એ વાત કબુલ
કરે છે, તેથી સિદ્ધ થાય છે કે, પ્રભુને રાજી કરવા માટે આપણી
ંહાલામાં ંહાલી વસ્તુ તેને આપી દેવી જોઈએ. આ સિદ્ધાંત
સમજ્યા પછી હવે આપણે એ તપાસવું જોઈએ કે, આપણી
ંહાલામાં ંહાલી વસ્તુ કઈ છે ? પશુઓ, ઘર, ખેતર, ધન,

સ્ત્રી, પુત્ર, શરીર વીગેરે બધી વસ્તુઓ કરતાં આપણી ઇચ્છાઓ આપણને બહુ બહાલી છે. કારણ કે આપણી ઇચ્છા મુજબ થતું હોય તો ધન ઉપર પૂજો મૂકીએ છીએ, બાઈડી છોકરાં તણ દંપત્તીએ છીએ, ગામગરાસ છોડી દંપત્તીએ છીએ, અને જે આપણી ઇચ્છાઓ પાર પડતી હોય તો આપણે મરવાને પણ તૈયાર થઈએ છીએ. દુકામાં દુનિયામાં કોઈ પણ કામ એવું નથી કે જે આપણી ઇચ્છાઓ પાર પાડવા માટે આપણે ન કરીએ. આટલી બધી આપણી ઇચ્છાઓ આપણને બહાલી છે. એટલુંજ નહીં પણ આપણી ઇચ્છાઓમાં આખા જગતની બધી વસ્તુઓ આવી જાય છે. એવી ઇચ્છા બળવાન છે, માટે આપણી તે ઇચ્છાજ પ્રભુને આપી દેવી જોઈએ; એટલે સર્વસ્વ આપી દેવાય છે. એ શિવાય જે કંઈ આપણું તે અધુરુંજ છે; એટલે એવું જરા જરા આપવાથી પ્રભુને સંતોષ થતોજ નથી, એ નક્કી સમજજો. માટે ભાઈઓ ! જે કલ્યાણની ઇચ્છા હોય તો સર્વાત્મ ભાવથી—મનવચન કર્મથી ને તન મન ધનથી પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થાઓ અને પ્રભુના હુકમો પાળો.

૮૫—આપણી ઇચ્છા તે આપણી જીંદગીની ચાવી છે માટે તે પ્રભુને સોંપી દેવી જોઈએ.

આપણી જીંદગીની ચાવી આપણી ઇચ્છા છે, કારણ કે જેવી આપણી ઇચ્છા હોય તે પ્રમાણેની ઉત્તમ કે અધમ જીંદગી ભોગવી શકાય છે. આવી રીતે આપણી જીંદગીની ચાવી આપણીજ ઇચ્છા હોવાથી એ ચાવીને આપણા હાથમાં રાખવી એ બહુજ જોખમની વાત છે. કારણકે આપણું મન બહુ ચંચલ છે, તે આપણી ઇચ્છાઓને કેમ ફેરવી નાંખશે ને કેમ દોરવી જશે એ આપણે જાણી શકતા નથી, માટે એ ચાવી આપણા હાથમાં રાખવામાં ફાયદો નથી. એ ખરેખરાં જોખમની ચાવી તો સમર્થમાં સમર્થ ને ભલામાં ભલા પ્રભુના હાથમાંજ

સોંપવાથી સલામત રહી શકાશે. અનંત દયાવાળા કૃપાના સા-
ગર મહાન પ્રભુને છોડી આપણા હાથમાં એ ચાવી રાખવી એ
તો વાંદરાના હાથમાં તરવાર આપવા જેવું છે. માટે ભાઈઓ !
જરા વિચાર તો કરી જુઓ ? જીંદગીના જોખમની ચાવી આ-
પણે તે શા માટે સંભાળવી જોઈએ ? એ ચાવી તો પ્રભુને
સોંપી દેવામાંજ હડાપણુ છે, મજે છે ને નિર્ભયપણુ છે, માટે
ભાઈઓ ! જેમ બને તેમ જલદીથી એ જીંદગીનાં જોખમની
ચાવી પ્રભુને સોંપી દો, પ્રભુને સોંપી દો.

૮૨-ધર્મસ્વર આપણો સર્વસ્વ છે, તથા ધર્મસ્વર
સૌ ગુણે પરિપૂર્ણ છે.

એની ઇચ્છાથી આપણે ઉત્પન્ન થવા છીએ માટે તે આપ-
ણો કર્તા છે.

એજ આપણને નીલાવે છે માટે આપણો ખાલનકર્તા પણ
તેજ છે.

આપણા માળાપના અંતરમાં તેણે પ્રેમ આપ્યો છે, માટે
તે આપણો પિતા છે.

આપણને સારાં કામ કરવાની તે બુદ્ધિ આપે છે, માટે તે
આપણો ગુરુ છે.

સુવા પછી તે આપણો ઉદ્ધાર કરનાર છે, માટે તારનાર
પણ તેજ છે.

આકૃતની વખતે તથા દરરોજ રાતે તે આપણી સંભાળ
લેય છે માટે આપણો રક્ષક પણ તેજ છે.

તે આપણો કર્તા છે, પાલનકર્તા છે, બુદ્ધિદાતા છે, રક્ષક
છે, તારનાર છે, માતા પિતા છે, સાચો સગો છે, સ્વામી છે,
શેઠ છે, મિત્ર છે, અને સર્વસ્વ છે. દુકામાં તે નિર્બનનું ધન છે,
નિર્બનનું બળ છે, અને દુખીઓનો દિલાસો છે.

ધંધર સૌ ગુણે પરિપૂર્ણ છે.

પ્રભુ પૂર્ણ પવિત્ર છે, સદાય સત્ય છે, સર્વ સમર્થ છે, અતિ સુંદર ને અખંડ વૈભવવાળા છે, ઘણાજ સુખી, સદાય આનંદી, બહુ બહુ ડાહ્યા, બહુ ચતુર, ઘણા દયાળુ, અતિશય કૃપાળુ, મહા ક્ષમાવાન અને સર્વ શુભ ગુણોના ભંડાર તથા સકળ ગુણોના નિધિ છે.

તે રાજાના રાજા, દેવોના દેવ, સૌથી મોટામાં મોટા, સૌથી સરસ, અને સર્વની માથે શ્રેષ્ઠતાથી રહેલા સૌના પૂજનીય દેવ છે.

તે સૃષ્ટિ પેહેલાં પણ હતા, હાલ પણ છે, અને પ્રલય પછી પણ રહેશે.

બળવાનોને બળ તેણે આપ્યું છે. ડહાપણવાળાને ડહાપણ તેણે આપ્યું છે. ધનવાનને ધન, રૂપવાનને રૂપ, અને સત્તાવાળાને સત્તા પણ તેણે આપેલી છે. દુકામાં યાદ રાખજો કે સર્વ શુભ ગુણો પ્રભુના પોતાના છે, તેમાંથી તેણે કૃપા કરીને સૌને જરા તરા કાંઈ કાંઈ ગુણો આપેલા છે, કારણ કે ધંધર સૌ ગુણે પરિપૂર્ણ છે, અને પોતાના જેવા સૌને પૂર્ણ કરવા ઇચ્છે છે. એવો તે દેવાધિદેવ ને દયાળુ પિતા છે.

અગ્નિમાં ઉષ્ણતા, જળમાં ઠંડક, સૂરજમાં તેજ, ચંદ્રમાં શાંતિ, હીરામાં ઝલકાટ, અને કુલમાં સુગંધ તેણેજ આપી છે.

એના હુકમથીજ સૂરજ તપે છે, એના હુકમથીજ વરસાદ વરસે છે, એના હુકમથીજ વાયુ વાય છે, એના હુકમથીજ સમુદ્રમાં ભરતી ઓટ થાય છે, એના હુકમથીજ નદીઓ વહે છે, અને એના હુકમથીજ રૂતુઓ એક પછી એક આવે છે ને જાય છે, તથા એના હુકમથીજ રાતને દહાડો થાય છે. દુકામાં આ જગતમાં બધું એના હુકમથીજ થાય છે.

જ્ઞાનમાં સાંભળવાની શક્તિ, આંખમાં જોવાની શક્તિ, નાકમાં સુંઘવાની શક્તિ, દાંતમાં ચાવવાની શક્તિ, પગમાં ચાલવાની શક્તિ, અને જીભમાં બોલવાની શક્તિ એ બધી પ્રભુનીજ શક્તિ છે. અને તે દયાળુ પ્રભુએ આપણી ઉપર દયા કરીનેજ

આપેલી છે.

વીજળીમાં ઝડક, પવનમાં જોસ અને વરાળમાં બળ તેણેજ મૂકેલું છે.

તે આગળ છે, તે પાછળ છે, તે જમણી બાજુએ છે, તે ડાબી બાજુએ છે, તે ઉપર છે, તે નીચે છે, તે બહાર છે અને તે અંદર પણ છે. એવી કોઇ પણ જગ્યા નથી કે જ્યાં તે ન હોય. ડુંગરની ટોચ ઉપર, સમુદ્રના તળીયામાં વેરાન જંગલના મધ્યમાં, અંધારી ગુફામાં, અને આપણા હૃદયમાં પણ તે છે.

જેમ સમુદ્રમાં માછલાં છે, હવામાં પક્ષી છે, અને માના પેટમાં બચ્ચાં છે તેમ સદાય તે આપણી અંદર છે અને આપણે તેની અંદર છીએ. ટુંકામાં કુલમાં જેમ દોરો હોય છે, અને દોરામાં જેમ કુલ હોય છે તેમ આપણે પ્રભુમાં છીએ, અને પ્રભુ આપણામાં છે.

પદ.

રાગ બનજારો.

પરબ્રહ્મ અનંત અપારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા (ટેક)
 પ્રભુ શીશ ધરું તુજ ચરણે, મને રાખો સ્વામી શરણે;
 છો આતમના આધારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.
 પ્રભુ પ્રાણીના દુઃખ કાપો, સદ્ગુણ સૌને આપો;
 વાહ સૃષ્ટીના કરનારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા,
 સહુ પ્રાણીના છો ત્રાતા, અને તાત માતાને બ્રાતા;
 દીન દાસ છીએ સૌ તમારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.
 તમે સ્થાવર જંગમ ધાતા, છો શાંતિ તણારે પ્રદાતા;
 છે પાડ અપાર તમારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.
 તમે નિર્વિકાર નિરંજન, કરો ભક્ત તણા દુઃખ ભંજન;
 છો સૃષ્ટ વસ્તુથી ન્યારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.
 નથી વર્ણન શક્તિ મુજને, નથી વર્ણવી શકતો તુજને;
 છો પૂરણ બ્રહ્મ અપારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.
 હું છું દીન સેવક તમારો, કરશો કૃપાથી નિસ્તારો;
 છો પ્રાણી પાલનહારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.

તુજ સરખો સુષ્ટીમાં ન કોયે, તો ઉત્તમ કયાંથી હોયે.
હે ત્રિલોક સરજનહારા, કેમ વર્ણવું હું ગુણ તારા.

૮૩-મોટા લોકો ગરીબોને મળવા ચા-
હતા નથી પણ મહાન પ્રભુ તો
સૌને મળવા સદા તૈયારજ છે.

મોટા લોકો ગરીબ માણસોની સાથે બોલવા ઇચ્છતા નથી, ગરીબ માણસોની સાથે લેખાતાં તેઓને અપમાન લાગે છે અને મનમાંથી એક જાતની સુગ થાય છે; એટલુંજ નહીં પણ ગરીબોને સાથે લેખાવામાં તેઓ પોતાના દરજ્જાથી હલકું સ-મજે છે, તેથી કેટલાક મોટા શેઠીયાઓ, ન્યાયાધીશો, અને રાજાઓ એવા ગરીબ લોકોની સાથે વાતચીત કરવા માટે ડુ-ભાષીયાઓ (ઇન્ટરપ્રેટર) રાખે છે. પણ રાજાઓનો રાજા અને મહારાજાઓનો મહારાજા, અનંત પ્રદાંડનો નાથ દયાળુ પ્રભુ તો આપણી સાથે વાત કરવાને હમેશાંને હર ઘડી તૈયાર છે. તેને કોઈ નાના કે મોટા નથી પણ માત્ર આપણી એકા-ગ્રતાની ને વિશ્વાસનીજ ખાત્રી છે. બાકી તે તો એટલો બધો દયાળુ છે કે આપણી સાથે વાતો કરવા માટે તે દર પળે તૈયાર છે; પણ આપણેજ આપણું મન ખોટા પ્રપંચોમાં લગાડી દઈને તેનો લાભ લેતા નથી.

રાજાઓ અને બીજા મોટાં લોકો ગરીબ લોકોને ઘેરે જવા ચાહતા નથી, અને કદાચ એવા મોટા લોકોને ઘેરે લાવવા હોય તો મોટી ધામધુમ કરવી પડે છે ને ઘણી અડચણો ભોગવવી પડે છે. પણ પ્રભુને આપણા અંતરમાં લાવવા માટે તે તો જ્યારે કહીએ ત્યારે તૈયાર છે. એને કોઈ સાથે ક્યારેય પણ વાંધો નથી. આપણે શુદ્ધ અંતઃકરણ રાખીને-દૃઢ આશરો રાખી ભ-ગવદ્ આવેશ રાખીએ એટલે તે દયાળુ પ્રભુ આપણા અંતરમાં આવવાને દર પળે તૈયાર છે. એ કાંઈ બહારની ધામધુમ કે મહોટાઈ માગતો નથી પણ તે તો માત્ર આપણી પવિત્રતા ને

આપણે કાંઈ પણ અંતરાય વિનાનો પ્રેમજ માગે છે. એ બે વસ્તુ જો આપણામાં હોય તો પછે તે કાંઈ આપણાથી દૂર નથી અને આપણે તેનાથી દૂર નથી. મટે એ કૃપાલિલાપીઓ ! ભાઈઓ અને બેહેનો ! દયાળુ પ્રભુ પાસેથી અંતરની શુદ્ધતા ને પ્રભુપ્રેમ માગવાની પ્રાર્થના કરો.

૮૪-મોટા લોકોને મળવા માટે અંગાઉથી કાંઈ ચો-
કસ ટાઇમ નક્કી કરવો પડે છે, પણ પ્રભુતો આ-
પણે જ્યારે જઈએ ત્યારે મળવાને તૈયારજ છે.

આપણે જોઈએ છીએ કે મોટા લોકોને મળવાના કાંઈ ચો-
કસ ટાઇમ હોય છે. જેમકે કોઈ પોતાની મુલાકાતનો વખત
સવારનો રાખે છે, કોઈ સાંજનો રાખે છે, કોઈને રાતે અનુકૂ-
ળતા હોય છે, કોઈ અઠવાડિયામાં એકાદ વખત પોતાની મુ-
લાકાતનો લાભ આપે છે અને આપણા દેશી રાજાઓનાં દર્શન
તો માંડ માંડ કોઈ વારતેહેવારેજ અને તે પણ દૂરથીજ થાય
છે. પણ રાજાઓના રાજા અને દેવોના દેવ તથા કાળના પણ
કાળ અનંત બ્રહ્માંડના નાથ દયાળુ પ્રભુ તો જ્યારે તમારી તેને
મળવાની ઇચ્છા થાય ત્યારે તે તૈયારજ છે. તેને કાંઈ આપણા
શેઠીયાઓ કે રાજાઓની પેઠે વખતનો વાંધો નથી, તેમજ એ
કાંઈ ગરીબ કે તવંગર, બાળક કે ઘરડાં, સુરખ કે વિદ્વાન,
અને ઉંચ કે નીચ જોતો નથી, પણ તે તો માત્ર આપણો પ્રેમ
જોય છે. જો આપણા અંતઃકરણમાં પ્રભુપ્રેમ હોય તો જ્યારે
ઇચ્છા કરીએ ત્યારે પ્રભુમય થઈ શકીએ તેમ છીએ; માટે ભા-
ઈઓ ! દયાળુ પ્રભુની દયાનો લાભ લઈ વારંવાર આપણા હૃદ-
યમાં પ્રેમ ભાવથી પ્રભુને પધરાવવાની તજવીજ કરો.

આપણા શ્રીમંતો અને આપણા અધિકારીઓને પોતાની
મુલાકાતો માટે સુંદર મંડપો, મોટી સભાઓ, અને આલેસાન
દીવાનખાનાઓ, તથા ચા પાણી, પાન સોપારી ને અત્તર ગુ-

લાખ જોઈએ છે, પણ મહાન પ્રભુને આપણી મુલાકાત માટે એવું કાંઈ પણ જોતું નથી. તે તો સવારે, બપોરે, સાંજે, રાતે, જ્યારે કહો ત્યારે અને જ્યાં કહો ત્યાં હાજર છે. એ નથી કહે-તો કે મને મંડપ કે દીવાનખાતું જોઈએ. તે તો ડુંગરની ટોચ ઉપર, અંધારી ગુફામાં, આપણી ઝોરડીમાં, વનમાં, નદી કીનારે, બહાણમાં, મંદીરમાં અને રસ્તામાં ચાલતે ચાલતે પણ આપણી મુલાકાત લઈ શકે છે. કોઈ પણ ઠેકાણે તે દયાળુ આપણને મળવા તૈયાર છે, પણ સરત માત્ર એટલીજ છે કે આપણે તેની અખંડ દયાને સમજીને એ દયાનો લાભ લેવો જોઈએ. એટલે કે પ્રભુની મ્હોટાઈ અને આપણી નિર્બળતા સમજીને દીનતાથી પ્રભુનું શરણુ ધરી લેવું જોઈએ. પ્રભુનાં ચરણનાં શરણુ વિના અખંડ શાંતિનો ખીજો કોઈપણ રસ્તો નથી. માટે ભાઈઓ ! પ્રભુની મ્હોટાઈ સમજીને પ્રભુનાં શરણુમાં આવો, પ્રભુનાં શરણુમાં આવો.

ટપ-ટ્રેનમાં તો બધી જતના કલાસ છે. તમારી પાસે પૈસા હોય તે પ્રમાણે ટીકીટ લઈ લો નહીં તો ટ્રેન ઉપડી જશે ને તમે રહી જશો.

રેલવેમાં તો ફર્સ્ટ કલાસ, સેકન્ડ કલાસ, ને થર્ડ કલાસ એવા વર્ગ હોય છે. કેટલાક મુલકમાં એથી પણ વધારે વર્ગ હોય છે. જેની પાસે જે પ્રમાણે પૈસા હોય તે પ્રમાણે ટીકીટ લેવી જોઈએ. આપણી પાસે પૈસા થોડા હોય અને એવા મીઠાજમાં રહીએ કે હું તે થર્ડ કલાસમાં શું કરવા બેસું? એ કેમ કામ આવે? આપણે એવા મીઠાજમાં ને એવા વિચારમાં રહીને ટીકીટ લેતાં વાર લગાડીએ અને પછી ટ્રેન ઉપડી જાય ત્યારે હાય હાય કરીએ એમાં શું વળે ? આપણી પાસે વધારે પૈસા ન હોય તો હલકા કલાસની પણ ટીકીટ લઈ લેવી જોઈએ. કારણ કે થર્ડ કલાસવાળા ને ફર્સ્ટ કલાસવાળા બધા સાથેજ પહોંચવાના છે. ફર્સ્ટ કલાસવાળા વહેલા પહોંચે ને થર્ડ કલાસવાળા મો-

હા પહોંચે એવું કાંઈ નથી, માત્ર સગવડતામાં ફેર છે. અને વધુ પૈસાવાળા વધુ સગવડતા લોગવી શકે એમાં કાંઈ નવાઈ નથી. પણ એવી સગવડતા લોગવવાની આપણામાં શક્તિ નહોતી તો તે સાડ કરીને કાંઈ ખાલી વાતોમાં ને વાતોમાં સ્ટેશન પર પડ્યું રહેવું જોઈએ નહીં, પણ આપણી સ્થિતિ પ્રમાણે ટીકીટ લઈ ટ્રેનમાં બેસી જવું જોઈએ, તો ધક્કા મૂક્કી ખાતે ખાતે પણ અંતે ધારેલાં મુકામે પહોંચી શકાશે.

લાઈઓ ! આ ટ્રેન કઈ ? એ ટીકીટ કઈ ? અને એ મુકામ કયું ? એ ખબર છે ? સર્વવ્યાપક સર્વશક્તિમાન અનંત બ્રહ્માંડના નાથ મહાન પ્રભુનો પવિત્ર રસ્તો એ આપણી સાચી ટ્રેન છે; કર્મ, યોગ, તપ, તીરથ, વ્રત, દાન અને જ્ઞાન તથા ભક્તિ એ ટીકીટ છે; અને મોક્ષધામમાં હરિની હજુરમાં અનંત-કાળનાં સુખ લોગવવા જવું એ આપણું છેવટનું ધારેલું મુકામ છે. એ અલૌકિક ઇશ્વરી મુકામમાં જવાનો હક પણ સૈાને છે અને ટ્રેન પણ સૈાને માટે છે, પણ ટીકીટમાં ફેર છે. જેનામાં જેવી જાતની યોગ્યતા હોય તે પ્રમાણે તેણે જલદી જલદી ટીકીટ લઈ લેવી જોઈએ. કારણ કે ટ્રેનને ઉપડી જતાં વાર લાગતી નથી, એટલે કે મોત આવતાં કાંઈ વાર લાગતી નથી. માટે કોઈ પણ જાતની ટીકીટ લઈને પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ, પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ.

જો એમ વિચાર કર્યા કરશો કે, અમે કાંઈ યોગ સાધી શકીએ તેમ નથી, અમે કાંઈ તપ કરી શકીએ તેમ નથી, અમે કાંઈ યજ્ઞ કરી શકીએ તેમ નથી અને અમે કાંઈ મન વાણી કે બુદ્ધિથી જાણ્યા જાય નહીં એવા અનિર્વચનીય પ્રભુના સ્વરૂપનું જ્ઞાન પણ મેળવી શકીએ તેમ નથી. અને એ શિવાય ભક્તિ માર્ગની જે નાની નાની વાતો રહી તેમાં શું વળે ? એમ ધારીને જો એ ટીકીટ પણ નહીં લઈએ તો ટ્રેન ઉપડી જશે ને આપણે રહી જશું તેથી ફેરો માથે પડશે. માટે લાઈઓ ! જેવી આપણને સગવડતા હોય, જે પ્રમાણે જ્ઞાન હોય, જે પ્રમાણે સંત

તથા ગુરૂ મળ્યા હોય અને જે પ્રમાણેના સંબેગો હોય તેવી જાતની ટીકીટ લઈ એટલે કે તેવા ધર્મો પાળી પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ. પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાઓ, એટલે પછી મોક્ષ ધામ કાંઈ દૂર નથી.

૮૬-મોત માટે એક ડોશીનો અફસોસ અને એક મહાત્માનો ઉપદેશ.

એક ડોશીને માંડ કરીને એક દીકરો હતો તે બીમાર પડ્યો અને દેવ ઇચ્છાથી ગુજરી ગયો. ડોશી જરા લેભાગુ જેવી રજતું ગજ કરે તેવી અને વેવલી હતી, તેને બહુ વશમું લાગ્યું. એકનો એક જુવાન દીકરો મરી જાય એ કોને સાંઝે લાગે ? સૌને વશમું તો લાગેજ. પણ આ ડોશીનો વલોપાત તો કાંઈ અદ્ભુતજ હતો. એની આંખોનો શ્રાવણ ભાદરવો અને એની છાતીનું કુટવું તો સીતમજ હતું; ગમે તેવા કૂર માણસને પણ એ વખતે દયા ઉપજે તેવું હતું પણ તેમાં ઉપાય શું ? આપણને દયા આવે પણ કાળને દયા આવે એમ ક્યાં છે ? થોડી વારમાં સગાં બહાલાં ભેળાં થયાં અને મુડદાંને સ્મશાને લઈ જવાની ઉતાવળ કરવા લાગ્યા. પણ ડોશી સમજે નહીં. તેતો પોતાના દીકરાના મુડદાંને પકડી બેઠી. ને કહેવા લાગી કે એ મારો એકનો એક દીકરો મરેજ કેમ ? ગમે તેમ થાય પણ હું તેને નહીં લઈ જવા દઉં. ચ્હાયતો મને પણ ભેળી બાળી મૂકો, પણ હું એને બાળવા નહીં દઉં. અરે કોઈ મારા દીકરાને જીવતો કરો, અરે કોઈ મારા દીકરાને જીવતો કરો. જે કહો તે આપું પણ કોઈ જીવતો કરો. આવી રીતે ડોશી વિલાપ કરવા લાગી.

એક તરફ ડોશીનું કલ્પાંત ને બીજી તરફ શબને સ્મશાનમાં લઈ જવાની નાતીલાઓની ઉતાવળ, તેથી ત્યાં બહુ ગડબડ થઈ રહી. નાતીલાઓ કહેવા લાગ્યા કે એ રાંડની તો ડાંગળી ચશ્કી ગઈ છે કાંઈ શબને ઘરમાં ઘાલી રખાય ? ગામમાં

મુડદું પડ્યું હોય ત્યાં સુધી સગાંબહાલાંઓથી જમાય કેમ ? અને પાછા આપણે નાહીએ ધોઈએ ક્યારે ? એ તો રાંડ વીલાલી છે પણ આપણા શું હાલ થાય એ તો વિચારો ? બીજાએ કહ્યું કે, આપણાથી કાંઈ ભેર જીવમથી લઈ જવાય ? એ તો એ માને ત્યારે જવાય. ત્યારે ત્રીજાએ કહ્યું કે એ ન માને તો એને પણ ભેળી કુંકી આવીએ એટલે પીડા પતી ? કોઈક દહાડો એને પણ મૂકવા જવું પડશે ના ? માટે ઓજેજ ભેળા ભેળું કામ ઉકેલી દઈએ.*

બીચારી ડોશી જ્યારે છાતી ફાટ કદપાંત કરે છે ત્યારે નાતીલાઓ તેનાજ ઘરમાં ઉભા ઉભા આવે પ્રસંગે પણ ન છાજતી ઉતાવળ કરે છે ને ન બોલવાના બોલ બોલે છે. એટલુંજ નહીં પણ સ્મશાનની શાંત જગ્યા કે જ્યાં મુવેલાંઓલી પાછળ છેવટની ઇશ્વરપ્રાર્થના કરવી જોઈએ અને જેને બાળવા ગયા હોય તેના પુન્ય અર્થે તેની પાછળ કાંઈ ભલાં કામો કરવાના સંકલ્પ કરવા જોઈએ, તેને બદલે સ્મશાનમાંજ ચિતાની પાસેજ ન કરવાની વાતો કરાય છે ને ન કરવાનાં કામો કરાય છે.

આપણા લોકોની ધર્મ સંબંધી લાગણી એટલી બધી જુઠ્ઠી થઈ ગઈ છે કે સ્મશાનમાં ગયા છતાં ને મુડદાંને બળતું જોયા છતાં પણ આપણને સ્મશાન વૈરાગ્ય પણ ઉપજતો નથી. જાણે આપણે તો અમરપટોજ લખાવીને આવ્યા હોય એવી રીતે ચિતા પાસે બેઠા બેઠા પણ ગરબા હાંકીએ છીએ, પણ એ કેટલું બધું પાપ છે એ સમજતા નથી, અને આપણાં સગાંઓને ચિતામાં કુંકાતાં જોયાં છતાં પણ—એક દીવસ આપણે પણ એવીજ રીતે કુંકાઈ જવાના છીએ માટે કાંઈક રૂંડું કરી લઈએ એવો ખ્યાલ આપણા મનમાં આવતો નથી. પ્રભુ ! દયા કર, અમારી ઉપર દયા કર.

ડોશીના ઘર પાસે જ્યારે આવી રીતે ગડબડ મચી રહી હ-

* આપણા નાતીલાઓ એક બીજા તરફ આવા પ્રસંગે પણ કેવી લાગણી ધરાવે છે તેનો આ નમુનો તો જુઓ ?

તી, ત્યારે ત્યાં એક સાધુ આવી નીકળ્યો. તેણે કહ્યું કે કયા હૈ? લોકોએ કહ્યું કે, આ ડોશીનો બીચારીનો એકનો એક દીકરો હતો તે મરી ગયો છે, હવે તેને કાઢી જવો છે પણ ડોશી માનતી નથી. બીચારીની ડાગળી ચસ્કી ગઈ છે. એ તો કહે છે કે કોઈ મારા છોકરાને જીવતો કરો.

સાધુએ કહ્યું, ઉસ્મે કયા બડી બાત હૈ ? અબી હમ જીતા કરતા હૈ. કીધર હૈ વો લડકા ? એમ કહીને તે સાધુ શળની પાસે ગયો.

ડોશીએ જાણ્યું કે પ્રભુએ મારી ધા સાંભળી. આ મહાદેવજી બાવાનું રૂપ લઈને આવ્યા છે તે જરૂર મહારા બહાલીયાને જીવતો કરશે. એમ સમજીને ડોશી તો હરખમાં આવી ગઈ ને તે સાધુને પગે પડવા તથા જોળા પાથરવા લાગી.

બે ચાર સવાલો પુછી ને મહારાજ તો કાંઈ મંતર ભણવા લાગ્યા. સૌ ધ્યાનથી જોવા લાગ્યા ને ડોશી રડતી બંધ થઈ ગઈ. જરા વાર પછે તે સાધુએ કહ્યું કે માઈ, એક રૂપીયા ચહીએ. ડોશી જરા માલવાળી હતી તેણે કહ્યું કે, મહારાજ ! જો છોકરો સાંજે થતો હોય તો એક શું ? સૌ રૂપીયા આપું. એમ કહી અંદરના બીજા ચોરડામાંથી રૂપીયો લાવવા માટે તે ઉઠી. એટલામાં મહારાજે કહ્યું કે માઈ, તુમ્હેરા ઘરકા રૂપીયા કામ નહીં લગેગા, જસકા ઘરમે કોઈ આદમી ન મરા હોવે ઉસકા રૂપીયા ચહીએ. એસા રૂપીયા મીલે તો અબી તેરા લડકા જીતા હોવે.

ડોશીએ જાણ્યું કે એમાં શું મોટી વાત છે, હમણા ગામમાંથી રૂપીયો લઈ આવીશ, એમ ધારી શળની પાસે તે સાધુને બેસાડી દોડતી દોડતી ફળીયામાં ગઈ. જઈને પાડોશણને કહ્યું કે, જલદી જલદી એક રૂપીયો આપો તો મારો છોકરો જીવતો થાય. પડોશણે કહ્યું કે જો તારો છોકરો જીવતો હોય તો એકને બદલે બે રૂપીયા લઈ જાની. એમ કહી પાડોશણ રૂપીયો લેવા ઘરમાં આવી, એટલામાં ડોશીએ

કહ્યું કે, બાઇ, સખુર, તમારા ઘરમાં કોઇ મરી તો નથી ગયું ? જો કોઇ પણ મરી ગયું હોય તો તમારા ઘરનો રૂપીયો ન ખપે. ત્યારે તે પાડોશણે કહ્યું કે જો મહીના ઉપર મારી સાસુ મરી ગયાં છે. ડોશી બીજે ઘેર ગઇ, તેણે કહ્યું કે મારી ધાવણી છોકરી મરી ગઇ છે. ત્રીજે ઘેર ગઇ તેણે કહ્યું કે મારો દાદો મરી ગયો છે. ચોથે ઘેર ગઇ તેણે કહ્યું કે, મહારો વર મરી ગયો છે. પાંચમે ઘેર ગઇ તેણે કહ્યું કે મહારી વહુ મરી ગઇ છે. છઠ્ઠે ગઇ તેણે કહ્યું કે મને કસુવાવડ થઇ ગઇ છે. સાતમે ઘેર ગઇ તેણે કહ્યું કે મારો બાપ મરી ગયો છે. એમ કરતે આખું ગામ રખડીને બપોર થઇ ગયા, પણ જેને ઘેર કોઇ પણ માણસ ન મરી ગયું હોય એવું એક પણ ઘર મળ્યું નહીં. એ પછે તે પાસેના બીજા ગામડામાં ગઇ, ત્યાં પણ એમજ. ત્રીજા ગામડામાં ગઇ ત્યાં પણ એવું ઘર ન મળ્યું. પછે ચોથા ગામડામાં ગઇ ત્યાંથી પણ ખાલી હાથે પાછી ફરી.

ચાર ચાર ગામ રખડયા છતાં ને ઘેરે ઘેરે ભટકયા છતાં પણ જેને ઘેરે કોઇ પણ માણસ ન મરી ગયું હોય એવું એક પણ ઘર મળ્યું નહીં, તેથી ડોશીની ખાત્રી થઇ ગઇ કે મરવું એ તો જગતનો નિયમજ છે. એટલુંજ નહીં પણ મારી પેઠે હજારો જણનાં છોકરાંઓ મરી ગયાં છે તે છતાં પણ તેઓ બધાં કંઠણ થઇને રહેલાં છે તેમ મહારે પણ કંઠણ થઇને રહેવું જોઇએ, એવા વિચારથી તેને જરા ધીરજ આવી.

છેવટ સત્ત આઠ ગાઉ રખડીને થાકી પાકી લોથ પોથ થઇને સાંજે ઘેર આવી, અને સાધુને કહ્યું કે, મહારાજ ! તમે માગો છો એવો રૂપીઓ તો ક્યાંય મળતો નથી. હું ચાર ગામ રખડી આવી પણ કોઇ ઘર એવું ન મળ્યું કે જ્યાં કોઇ પણ માણસ મરી ગયું ન હોય. ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે, ચાર ગામ તો શું પણ આ દુનિયાં જેવી બીજી હજારો દુનિયાંમાં ફરી વળે તો પણ એવું ઘર નહીં મળે, કારણ કે આપણે મરવાને માટેજ જન્મ્યા છીએ. રામ ને કૃષ્ણ પણ ચાલ્યા ગયા, ઈંદ્ર પણ અ-

ગણિત થઈ ગયા અને પ્રદ્વાના પણ પાર ન રહ્યા ત્યારે આપણે તે શું ઘીસાતમાં? તારા દીકરા સારૂ કરીને કાંઈ પ્રભુના નિયમો થોડાજ ફરી જવાના છે? માટે હવે ફોગટની હાય હોય કર માં. વેળુવજન થઈને શોક શું કરે છે? આપણે શોક કરીએ તો પ્રભુ દિલગીર થાય છે માટે હવે તો ભગવદ્ ઈચ્છાને આધીન થઈને ધીરજ રાખ, ને પ્રભુનું નામ સ્મરણ કર કે જેથી આત્માનું કલ્યાણ થાય.

૮૮—દુખતાં માણસને બોધ આપવો એ નકામો છે;

પ્રથમ તેને દુખતો બચાવો ને પછે ઉપદેશ કરો.

એક છોકરો બાળુલા તળાવમાં પડી ગયો હતો તેથી નીકળવાને તરફડીયાં મારતો હતો પણ કાંઈ થાગ લાગતો નહોતો, તેથી ડુબી મરવાની તૈયારીમાં હતો, એટલામાં ત્યાં તેનો મેહેતાજી આવી ચડ્યો. બુદ્ધિના ભંડાર પાંતુજ મેહેતાજીએ તે છોકરાને દુખતો જોઈને કહ્યું કે, હરામખોર એજ લાગનો, મ્હારૂં કહ્યું નહોતો માનતો તે લે હવે લકુઓ. હું રોજ કહેતો કે પાણીની મસ્તી ન કરો, નીશાળમાંથી લાગી ન જાઓ, મા બાપનું કહ્યું કરો, ગુરૂની સેવા કરો, પણ તમે લોકો એવા પાજ છો કે મારૂં કહ્યું માનતા નહોતા એનું ફળ જોયું કે? હજી તો તું જ્યારે નીશાળે આવીશ ત્યારે તારી ખબર લઈશ. તારાં હાડકાંનો ખુડદો કર્યા વિના તું કાંઈ પાધરો થાય તેમ નથી. બોલ હવે અક્ષત આવી કે નહીં? હવે મારૂં કહ્યું માનીશ કે નહીં? બોલ જલદી, કે હજી પણ વધારે ખાસડાં ખાવાં છે? જો હવેથી કદી પણ પાણીની મસ્તી કરતો નહીં હો? આવી રીતે ડુબી જતા છોકરાની પાસે પોતે બાપણ આપવા લાગ્યા, પણ એટલા વખતમાં તો છોકરો કેટલુંએ પાણી પી ગયો અને તેનો જીવ ડચકે આવ્યો. એટલામાં ત્યાંથી એક ઘાટી નીકળ્યો. છોકરાને દુખતો જોઈને તે ઘાટી તળાવમાં કુદી પડ્યો અને તેણે એ છોકરાને બચાવી લીધો. હવે આ બેમાં ઉત્તમ

કોણ ? ઉપદેશ આપવાવાળો મેહેતાજી કે જંગલી ઘાટી ?

ભાઈઓ ! આપણે પણ ઘણી વખત એ મેહેતાજીના જેવુંજ કરીએ છીએ. ધરમની લાંબી લાંબી વાતો કરીએ છીએ અને તત્વજ્ઞાનની ઉડી ઉડી બાબતો સાથે માથાફેડ કરીએ છીએ, પણ આપણા ભાઈબંધો કે જેઓ દરિદ્રતાના સાગરમાં આપણી નજર આગળ રોજરોજ ડુબતા જાય છે તેને માટે આપણે કંઈ પણ કરતા નથી. આપણા ધંધા વિનાના ભાઈઓને આપણે ધંધો અપાવવાની તજવીજ કરતા નથી, આપણા દુઃખી થતા ભાઈઓને આપણે દેશાવર મોકલવાની તજવીજ કરતા નથી, આપણાં રખડતાં બચ્ચાંઓને માટે આપણે ઠેકાણું ઠેકાણું અનાથાશ્રમ ખોલાવવાની તજવીજ કરતા નથી, આપણી દુઃખી વિધવા બેહેનોને માટે આપણે ભરવા શીવવાનાં કે ઉદ્યોગ હુન્નરનાં ખાતાં ખોલતા નથી, આપણા દેશના લાખો ભીખારીઓને માટે આપણે કંઈ ધ્યાન આપતા નથી અને આપણા હજારો ભાઈઓ દરવરસે પારકા ધર્મમાં વટલી જાય છે તેઓને વટલતા અટકાવવા માટે પણ આપણે કંઈ તજવીજ કરતા નથી, અને મ્હોંડે કહીએ છીએ કે ધરમ કરો, ધરમ કરો. પણ ધરમ થાય ક્યાંથી ? ભુખે પેટે કોઈએ જ્ઞાન મેળવ્યાં છે ? આપણે ધરમની વાતો કરવામાં જેવા શૂરાપુરા છીએ અને પારકાને ઉપદેશ કરી પંડિતાઈ બતાવવામાં જેવા ચતુર છીએ તેવા ધર્મ પાળવામાં આપણે ચતુર નથી. તેથી ધરમની આપણી બધીએ વાતો હવામાં ઉડી જાય છે અને ડુબકી મારી ચોટલી પકડીને ડુબતાને બચાવી લેય તે ઘાટી આપણાથી ચહુડી જાય છે. માટે ભાઈઓ ! ધરમની વાતો કરવામાં એટલે કે અછલની ઉજેણી કરવામાં પડ્યા ન રહો, પણ પ્રભુને અર્થે આપણા દુઃખીઆરા ભાઈબંધોને અને આપણા ગરીબડા દેશને હુમેશાં યથાશક્તિ મદદ કરો.

૮૮-આ મત સારો ને આ મત સારો એવી રીતે
 જે મતોની જાળમાં ફસાશે તો આરો આ-
 વવાનો નથી. માટે સૌ મતનો સાર
 જે પ્રભુ છે તેને શરણે જાઓ.

એક વખત કાંશીમાં જુદા જુદા પંથને જુદા જુદા મતવા-
 જા પંડિતોની તથા સાધુ સંન્યાસીઓની મોટી સભા થઈતેમાં
 ઇશ્વર કેવા સ્વરૂપવાળા છે અને ઇશ્વરને કેમ જાણવો એ બાબત
 ઉપર વાદવિવાદ થયો. એ સભામાં જુદા જુદા દેશના ને જુદા
 જુદા વિચારનાં હજારો માણસ હતાં, તે સૌ પોતપોતાનો
 પક્ષ ખેંચવા લાગ્યાં તેથી તે સભાનું રૂપ એવું થઈ ગયું કે,

દર્શન ભેદ દાવા મત ઘણા,

ઘડ બાંધી રહ્યા આપ આપણા,

એક એકપે હુંકી રહ્યા,

અમે પામ્યા બીજા વહેતા ગયા.

સભામાં ચાલતા વાદ વિવાદનું આવું રૂપ જોઈને ત્યાં બે-
 ઠેલા ડાહ્યા માણસોએ જોઈ લીધું કે આ વાતમાં કાંઈ માલ
 નથી. આતો મતોની તાણા તાણ છે. આવી રીતે તકરાર કરવા-
 માંતો કોઈ દીવસ પણ કાંઈ સાર નીકળી શકે તેમ નથી. એવું
 જાણીને તેમાંથી એક ડાહ્યા માણસ બોલી ઉઠ્યો કે,

ખટ દર્શનના જુજવામતા, માંહોમાંહી ખાતા ખતા,

એકનું થાપ્યું બીજે હણે, અન્યથી આપને અધિકો ગણે;

અજખા એ અંધારો કૂવો, ઝઘડો લાંગી કોય ન મૂવો.

ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે ધર્મના ઝઘડાઓના આવી રીતે
 કોઈ દીવસ પણ નીકાલ આવતા નથી. એમાંથી તો ઉલટાં અં-
 દર અંદર વેર ઝેર વધતાં જાય છે અને અશ્રદ્ધા થતી જાય છે,
 માટે મતોની ને પંથોની તકરારમાં ન ઉતરતાં સર્વ મત પંથવા-
 જાઓ જેને જુદી જુદી રીતે લજી રહ્યા છે તે એક મહાન પ્રભુને
 શરણે જાઓ, પ્રભુને શરણે જાઓ અને એમજ સમજો કે:--

શાર્દૂલવિકીરિત.

જં ને શૈવ જનો પુજે શિવ કહી, વેદાન્તમાં પ્રદ્ધ જે,
 બૌદ્ધો બુદ્ધ કહે પુજે જનજનો, અર્હન્ત તેને કહે;
 માને જૈમીની સૂત્રને અનુસરી, મીમાંસકો કર્મને,
 કર્તા સત્ય પ્રમાણ શાસ્ત્રથી કહે, નૈયાયિકો જેહને. ૧
 શાંડિલ્યાદિ મહર્ષિયો કહી ગયા, જે સ્થિતી ભીન્ન છે,
 સ્વામી સેવક ભાવ રાખી વિભુને, શ્રદ્ધા થકી જે પુજે;
 એવો દેવ અચિંત્ય સત્ય સધજે, સત્તા થકી વ્યાપ્તજે,
 પરે છે મનવાંછિતાર્થ સધળા, ત્રેલોક્યના નાથ તે. ૨

૮૬-પ્રભુને પામવાનાં ધણું સાધનો છે, પણ
 તેમાં હાલના જમાનામાં ઇશ્વરનું નામ
 સ્મરણ એ મુખ્ય ગણાય છે તેનું કારણ શું?

આપણા શાસ્ત્રોમાં ઘણે ઠેકાણે વારંવાર કહેલું છે કે, પ્રભુનું
 નામસ્મરણ કરવું એ કળિયુગમાં મુખ્ય સાધન છે. વેદોમાં પણ
 જુદાં જુદાં નામથી ને જુદા જુદા ભાવથી પ્રભુની સ્તુતિજ ક-
 રેલી છે. ઉપનિષદોમાં પણ ઝંકારનો જાપ કરવાનું વારંવાર ક-
 હેલું છે. ગીતામાં પણ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહેલું છે કે, બધા યજ્ઞો-
 માં જપ એ મુખ્ય યજ્ઞ છે. મહાભારત, રામાયણ, ભાગવત અને
 બીજા પુરાણોમાં પણ એની એજ વાત ફેરવી ફેરવીને નવાનવા
 રૂપમાં વારંવાર કહેલી છે. એટલુંજ નહીં પણ હાલના જમાના-
 ના ભગતોએ પણ એ વાત ખાસ કબુલ રાખેલી છે. નાનક, ક-
 બીર, તુળસીદાસ, સુરદાસ, તુકારામ, રામદાસ, નરસિંહ, મેહે-
 તો અને મીરાંબાઈએ પણ પ્રભુનાં નામસ્મરણનેજ મુખ્ય માને-
 લું છે; કારણ કે તેઓ સમજતા કે, દરેક જમાનાના બહારના
 ધર્મો જુદા જુદા હોય છે. જેમ જેમ વખત બદલે તેમ તેમ મા-
 ણસોના આચાર વિચાર અને આજીવનજીવના કુદરતી સંજોગો
 પણ બદલાતા બદલાતા જાય છે. એટલે એ બદલાતા જતા વખતને

અનુકૂળ થવા માટે પ્રસંગોપાત આપણા ધર્મોમાં પણ કાંઈક ફેરફાર કરવો પડે છે; કારણ કે જેમનો પવન હોય તે બાબુના સદા ન રહી જાય તે તો વહાણ તોફાનમાં આવી પડે છે ને અંતે ડુબી જાય છે. એમ ન થાય માટે ત્રિકાળદર્શી મુનિઓએ કહેલું છે કે,

સતયુગમાં તપ કરવું, ત્રેતાયુગમાં યજ્ઞ કરવા, દ્વાપરયુગમાં દેવપૂજન કરવું, અને કળિયુગમાં ઇશ્વરનું નામસ્મરણ કરવું.

ભાઈઓ ! આનો ભેદ સમજ્યા કે ? એનો ભેદ જરા ઉઠો છે. આ સૃષ્ટિ તો અનાદિ કાળથી છે, પણ અમુક વખતે કુદરતના કાંઈ એ કસ ભેદોને લીધે તેનો પ્રલય થઈ જાય છે. એ પ્રલય પછીના પહેલા કાળને સત્યયુગ કહે છે. એ વખતે માણસો નિરોગી, લાંબાં આયુષ્યવાળાં, ઓછાં સાધનોવાળાં અને સહનશીલ હોય છે, એટલે એ કાળમાં બીજા કોઈ પણ સાધનો કરતાં તપ કરવું તેઓને બહુ ફાવે છે. તેથી એ કાળમાં લાંબી સુદૃઢ સુધી લોકો તપ કરતા હતા. એ પછી વખત જતાં જમાનો બદલાયો, પ્રભાતી સમૃદ્ધિ વધી, ધંધારોજગાર વધ્યા, જુદાં જુદાં રાજ્ય થયાં, મોજશોખ તરફ લોકોનું વલણ થયું અને માન મેળવવાની તથા નામના કાઢવાની ઇચ્છા પ્રબળ થઈ, તેથી તપ તરફ લોકોની અરુચિ થવા લાગી, એટલે તે વખતે દેશસ્થિતિ ને લોકરુચિ પ્રમાણે ઘણી ઘણી જાતના યજ્ઞો અને નવા નવા પ્રકારનાં કર્મકાંડ થવા લાગ્યાં.

એ પછી ઘણું વરસો ગયા બાદ વળી સમય બદલાયો. એ વખતે લોકોનું ધર્મજ્ઞાન વધ્યું. યજ્ઞના દેવથી તેઓને તૃપ્તિ થઈ નહીં. તેઓને કોઈ મૂર્તિમાન દેવની જરૂર લાગી, તેથી તેઓએ પોતપોતાની ઉંચામાં ઉંચી કલ્પના પ્રમાણે શિવ વિષ્ણુની સુંદરમાં સુંદર મૂર્તિઓ બનાવી, અને તેની તેઓ ખરા ભાવથી પૂજા કરવા લાગ્યા. આમ થવાનું બીજું પણ એક કારણ હતું તે એ કે, યજ્ઞમાં પશુઓનું બળિદાન આપતા હતા. એ કમકમાટી ઉપભવનારાં બળિદાનની સામે મોટો પોષાર ઉઠ્યો, અને જુદો

ધર્મ ખડો થયો. એટલુંજ નહીં પણ એ વખતે દેશમાં પરદે-
શીઓ આવ્યા હતા, વસ્તી વધી ગઈ હતી અને સમૃદ્ધિના
વિભાગ પડી ગયા હતા, એટલે ઘણા લોકો સેહેલાઈથી યજ્ઞ
કરી શકે તેમ નહોતું અને મૂર્તિપૂજાનો એ વખતે સૌથી સેહે-
લાઈથી ખની શકે તેમ હતી એટલે યજ્ઞ નાખુદ થયા અને તેને
ખદલે દેવપૂજા થવા લાગી.

ઘણો કાળ દેવપૂજા ચાલ્યા બાદ વળી પાછો વખત ખદ-
લાયો. જુદા જુદા દેશમાં નવા નવા ધર્મના જુદા જુદા પેગ-
મ્બરો થયા. તેઓએ મૂર્તિપૂજાની સામે પોતાનો ઝુંડો ઉઠા-
વ્યો. દેવપૂજામાં તેઓને અનેક દોષ દેખાવા લાગ્યા તેથી તે-
ઓએ મૂર્તિપૂજાની વિરુદ્ધનો ઉપદેશ શરૂ કર્યો, અને તેમાં તે-
ઓ વખત જતાં ફાવવા લાગ્યા.

ભવિષ્યની પ્રજામાં યનારા યાના દુરદારો પ્રાચીન આર્ય-
રૂપિયો પોતાના પેગમ્બરથી જાણુતા હતા તેથીજ તેઓએ આ-
પણા શાસ્ત્રોમાં કળિયુગમાં નામસ્મર્યુને મુખ્ય માનેલું છે અને
વર્તમાનકાળના મહાન્ ભગતોને પણ એજ જાતનો પ્રચક્ષ અ-
નુભવ થએલો છે; કારણ કે તેઓ સમજતા કે, હાલના પ્રપં-
ચી કાળમાં દેવપૂજા ઉપર લોકો શ્રદ્ધા રાખી શકશે નહીં. હા-
લના બ્રહ્માના જમાનામાં દેવો સીધી રીતે ક્ષણ આપી શકશે
નહીં. હાલના પ્રવૃત્તિ કાળમાં—હરીકાઈના જમાનામાં લોકોને
દેવપૂજા કરવાની અનુકૂળતા મળશે નહીં. દેવપૂજાની વિરુદ્ધના
લોકોનું બળ વંધારે હોવાથી તથા તેઓનાંજ પુસ્તકોનો ઉછ-
રતી પ્રજામાં અભ્યાસ હોવાથી વખત જતાં દેવપૂજા ટકી શ-
કશે નહીં, અને કદી લોભેલોભે, શરમાશરમે, કે દેખાદેખીએ
દેવપૂજા ચાલે તોપણ તેમાં અનન્ય ભક્તિથી લોકો તન્મય થઈ
શકશે નહીં. એમ સમજીનેજ પ્રાચીન રૂપિયોએ આપણાં પ-
વિત્ર શાસ્ત્રો મારફત દુનિયાને કહેલું છે કે, આ જમાનો પ્રભુ-
નાં નામસ્મર્યુનો છે. તેથી ખીજા કોઈપણ સાધનો કરતાં મહા-
ન ધર્મરના પવિત્ર નામનું સ્મર્યુ એજ હાલના કાળમાં મુખ્ય

છે, સૌ ધર્મનો એ સાર છે અને સૌ ધર્મનો તે ધર્મ છે. માટે યોગ, યજ્ઞ, તપ, દેવપુજા અને અધ્યાત્મ જ્ઞાન વિગેરે જે બને તે ધર્મ પાળો, પણ તે સર્વમાં ભગવદ્જ્ઞાને, પ્રભુના ગુણગાન-ને, પ્રભુની પ્રાર્થનાને અને પ્રભુનાં નામ સ્મરણને મુખ્ય રાખો, કારણ કે તે આ જમાનાનો ધર્મ છે. એટલે જો તેને સાથે રા-ખ્યા વિના બીજું કાંઈ કરશો તો તેનું પુરૂં ફળ મેળવી શકશો નહીં. માટે શુદ્ધ હૃદયથી ને પૂર્ણ પ્રેમથી જ્યારે બને ત્યારે મ-હામંગળકારી અખંડ આનંદ સ્વરૂપ પરમાત્માના પવિત્ર નામનું સ્મરણ કરો.

૯૦—અસલનો અને હાલનો જમાનો બદલાઈ ગયો છે તેથી આપણા ઘણાએ રીત રીવાજો બદ-લાઈ ગયા છે, તેમ આપણી અસલી દાન-ની રીતિ પણ બદલવી જોઈએ.

જેમનો પવન હોય તેમના સઠ રહડાવીએ તોજ બહાણુ બચી શકે, પણ જો પવનથી ઉલટા સઠ રહડાવીએ તો બહાણુની ખરાબી થયા વિના રહે નહીં. પવન બદલાય ત્યારે સઠ બદ-લવા જોઈએ; એ વખતે કાંઈ એવા વિચાર કામ ન લાગે કે અ-ગાઉના કેપટન અમારા કરતાં વધારે ડાહ્યા હતા, અને તે જેમ સઠ રહડાવતા તેમજ અમે સઠ રહડાવીએ છીએ. અગાઉના ખલાસીઓ આપણા કરતાં વધારે ડાહ્યા હતા એ વાત ખરી, પણ તેઓના બહાણુને જે અનુકૂળ પવન હતો તેવો અનુકૂળ પ-વન હાલમાં આપણને નથી, પણ આપણને એથી ઉલટો પ્રતિ-ફળ પવન છે. માટે જે બાબતના સઠથી તેઓનાં બહાણુ કિનારે પહોંચ્યાં તે બાબતના સઠથી આપણાં બહાણુ કિનારે પહોંચી શકે તેમ નથી, માટે આપણે સઠ ફેરવવાની જરૂર છે. તેઓના કરતાં આપણે વધારે ડાહ્યા છીએ માટે સઠ ફેરવીએ છીએ એમ નથી, પણ પવન બદલાઈ ગયો માટે સઠ ફેરવવાની જરૂર છે,

કારણકે બદલાતા જમાનાના પ્રવાહને રોકવાનું કાંઈ આપણા-
માં સામર્થ્ય નથી માટે આપણે વખત સમજી જવો જોઈએ.

વખત સમજી જવો એટલે કે દાન ન કરવું અથવા લુટા-
વી દેવું એમ નથી, પણ જેમ વધારેમાં વધારે ઉપયોગી થઈ
શકે તેવી રીતે દાન કરવું જોઈએ. આપણા શાસ્ત્રોમાં દાન
આપવાને માટે જે પાત્ર કહેલાં છે તેવાં જ્ઞાની, તેવાં તપસી,
તેવાં નિઃસ્પૃહિ, ને તેવાં લાયક માણસો હાલના જમાનામાં
મળી શકે તેમ નથી. આપણા પુરાણોમાં દાન આપવાની જે જે
ચીજો ગણાવેલી છે તેવી ચીજોથી હાલના જમાનાનાં માણસો-
ની અંતર વૃત્તિ તૃપ્ત થઈ શકે તેમ નથી. આપણા શાસ્ત્રોમાં
દાન આપવાના જે જે સમય ને જે જે સ્થાનો નક્કી કરેલાં છે
તે સર્વ પ્રસંગોને હાલના સર્વ લોકો પૂરેપૂરી રીતે જમાનાના
ફેરફારને લીધે કબુલ રાખી શકતા નથી, અને આપણા શાસ્ત્રો-
માં દાન આપવાની જેટલી આજ્ઞાઓ છે તેનો હજારો ભાગ
પણ હાલમાં આપણે પાળી શકતા નથી, માટે આપણી દાન-
વિધિઓમાં સહેજ ફેરફાર કરવો જોઈએ.

આપણે સમજવું જોઈએ કે, જે વખતે આપણા રૂપિયો-
એ દાન આપવાના નિયમો બનાવ્યા તે વખતે કોઈ રેલવે ઉ-
પડી જવાની ધાસ્તી નહોતી. તે વખતે કાંઈ હાલની પેઠે “બો-
લતાં બંધાય ને છીંકતાં દંડાય” તેવા કરોળીયાની જાળ જેવા
કાયદાઓ નહોતા. તે વખતે કાંઈ પ્લેગને ક્યોરનટાઈન નહોતાં.
તે વખતે કાંઈ વિલાયતી દવાઓની બાટલીઓની પધરામણી
આપણા દેશમાં થઈ નહોતી. તે વખતે કાંઈ આળકારી ખાતાં
ને જંગલ ખાતાના કાયદાઓ નહોતા. તે વખતે કાંઈ પરદેશી-
ઓનો એટલો બધો સમાગમ નહોતો. તે વખતે કાંઈ દેશમાં
હાલના જેવી દરિદ્રતા નહોતી. અને તે વખતે કાંઈ છપ્પનીયા
જેવા ઉપરા ઉપર દુકાળ પડતા નહોતા; તથા તે વખતે કાંઈ
હાલના જેવા પ્રપંચી વૃત્તિનાં માણસો નહોતાં, એટલે તેઓના
બધા નિયમો નહીં શકતા હતા; પણ હાલમાં તો મામલો બ-

ધો ફરી ગયો છે, માટે આપણી દાનવિધિમાં જમાના પ્રમાણે ફેરફાર કરવાની જરૂર છે.

હવે તો આપણે ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને મદદ કરવી જોઈએ. નવા શોધ કરી શકે તેવા કારીગરોને મદદ કરવી જોઈએ. નવા નવા રોગ વધતા જાય છે તે દૂર કરવા સાફ વૈદક શાસ્ત્રને મદદ કરવી જોઈએ. સારાં સારાં પુસ્તકોને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ. આપણા ધર્મમાંથી જેઓ વટલી જાય છે તેઓને સમજાવીને પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવીને ખાછા નાતમાં લેવ માં મદદ કરવી જોઈએ. નાતોના જે જે જુલમ છે અને પ્રજામાં જે જે વેહેમ છે તે દૂર થાય એવાં ઉપાયો લેવામાં ધ્યાન આપવું જોઈએ. ધર્મના જે સં-કટો મનભેદ થઈ ગયેલા છે તે ણધા બહારના ઝઘડાઓ છોડી અંતરમાંથી એક થાય એવા પ્રયત્નમાં મદદ કરવી જોઈએ. અ-મલહારોના જુલમ ઓછા થાય અને રાજ્યના કર ઓછા થાય તેવી જાળના સરકારના કાયદાઓમાં મદદ કરવી જોઈએ. ગરી-બ પ્રાદાણો કે જેઓનું આપણું પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં અતિશય મા-ન છે, તેઓનાં સંતાનો ઘેરે ઘેરે ભીખ માગે છે અને અતિશય દુઃખી થાય છે તેઓને ધંધા રોજગારમાં લગાડવામાં મદદ ક-રવી જોઈએ. આપણા અતિ ઉત્તમ શાસ્ત્રોના સાચા અર્થ લોકો સમજે એવાં કામમાં મદદ કરવી જોઈએ. ગરીબ બીચારી વિ-ધવાઓ હાડમાર થાય છે તેઓને ભરતાં ઝુંથતાં શીખવવાની, લખતાં વાંચતાં શીખવવાની ને આળસથી ગુજરાન કરી શકે તેવી સગવડ કરી આપવામાં મદદ કરવી જોઈએ. વેપાર ધંધો ખેડવા માટે લોકો પરદેશ જઈ શકે તેવી બાબતમાં મદદ ક-રવી જોઈએ. અનાથ નિરાધાર છોકરાંઓ કે જેઓ આપણે ગ-ટરમાં ફેંકી દીધેલી પતરાવળીઓમાંથી ભાતના દાણા વીણ્યા કરે છે તેઓને ઉદ્યોગશાળામાં લઈ જવામાં મદદ કરવી જોઈ-એ. વણાઓ ભક્તિ વિનાના મૂર્ખ સાધુઓ કે જેઓ ભીખ મા-ગવાનુંજ કામ કરે છે અને દેશમાં બોબરૂપ છે તેઓને સુ-ધારવામાં મદદ કરવી જોઈએ. જે નિરાધાર જીવોને આપણે

આશરે પ્રભુએ સોંપેલા છે તેઓને બચાવવામાં મદદ કરવી જોઈએ. અને માન આપવા યોગ્ય ખરેખરા સાધુસંત, ધર્મનું તત્ત્વ જાણનારા શાસ્ત્રીઓ, તથા હરિજનોને અને કોઈ પણ જાતના વિદ્વાનોને તથા પોતાના જાત ભાઈઓને સૌ લોકોએ જ્યારે બને ત્યારે યથાશક્તિ બનતી મદદ કરવી જોઈએ, એનું જ નામ સત્યદાન છે. આવી રીતનાં જમાનાને અનુસરતાં દાન કરતાં જો આપણે શીખીશું તોજ આપણે અને આપણી પ્રજા સુખી થઈ શકશું. માટે ભાઈઓ અને બહેનો ! પરમ દયાળુ અનંત બ્રહ્માંડના નાથને રીઝવવા સારૂ જેમ દુનિયામાં ધરમ વધે, આપણા દુખીઆરા ભાઈબાંધો સુખી થાય, અને આપણો પાયમાલ થતો દેશ આબાદ થાય એવી જાતનાં દાનો કરો. એ આપણાં પવિત્ર શાસ્ત્રનો ઉપદેશ છે, અને એ ઇશ્વરની આજ્ઞા છે. માટે પ્રભુની કૃપા મેળવવા સારૂ ક્ષણની આશા છોડીને ભગવત્ પ્રીત્યર્થે જમાના અનુસાર યથાશક્તિ અવશ્ય દાન કરો, દાન કરો.

૯૧-દાન દેવામાં કે પરમાર્થ કરવામાં જેઓ વાર લગાડે છે તેઓ પાછળથી કાંઈ કરી શકતા નથી,
માટે સારા સમયની વાટ જોવામાં ન
રહી જતાં હાથે કરીને જે બને
તે ઝટઝટ કરી લો.

અમે જોયું છે કે, જેઓ એમ વિચાર કરતા કે, અમે જાત્રા જશું ત્યારે ગંગાકિનારે દાન પુણ્ય કરશું, તેઓ જાત્રા જતાં પેહલાંજ ખપી ગયાછે, અને કાંઈ કરી શક્યા નથી. જેઓ એમ વિચાર કરતા કે, અમે પ્રાચીના પીંપળાએ નારાયણ બળી સરાવીને ત્યાં બ્રાહ્મણ જમાડશું, તેઓ ત્યાં જઈ શક્યા નથી, એ વખતે કવારેનટાઈન તથા કોલેરાની ધાસ્તી તેઓને નડી ગઈ છે ને તેથી તેઓ કાંઈ કરી શક્યા નથી. જેઓ એમ ધારતા કે, સૂર્યગ્રહણ વખતે કુરૂક્ષેત્રમાં જઈને ખુબ દાન કરશું, તેઓના

મનોરથો પુરા થયા નથી; તેઓના કુટુંબમાં એવી અકચરો
આવી પડી છે કે દસ ગ્રહણો ચાલ્યાં ગયાં તોપણ તેઓ કુરૂક્ષે-
ત્રમાં જઈ શક્યા નથી. જેઓ એમ ધારતા કે, બે વરસ પછી
જન્મમાં જઈને જમનાજીને કિનારે સમાહની પારાયણ કરશું
અને બે ચાર હજાર રૂપીયા ખર્ચશું, તેઓનાં એ વખત આવ્યા
પેહેલાં દીવાળાં નીકળી ગયાં છે, તથા ઘરખાર વેંટેંચાઈ ગયાં
છે. અને જેઓ એમ ધારતા કે, અમે મરતી વખત કાંઈકે ઠીક
ઠીક કરી જશું, તેઓ એમને એમ મરી ગયા છે, કાંઈ કરી શ-
ક્યા નથી, ઉલટી તેઓની મીલકત જ્યાંની ત્યાં પડી રહી છે, અ-
ને જેના હાથમાં તેના મ્હોમાં એમ થઈ ગયું છે. માટે ભાઈઓ!
વૈધૃત, વ્યતિપાત, અને ગ્રહણની વાટ જોયા કરવામાં ન રહી
જાઓ, શાસ્ત્રમાં કહેલા સુપાત્ર મળે તોજ આપીએ એવી આ-
શામાં ન રહી જાઓ, અને તીરથોમાં જશું ત્યારે દાન કરશું એવા
વિચારોમાંજ નહીં રહી જતાં જેમ બને તેમ અને જ્યારે બને
ત્યારે ખરેખરા લાચારોને પ્રેમપૂર્વક ચથાશક્તિ મદદ કરો. ભલે
તે લાચાર નીચ જાતીનો હોય, તમે દાન આપો તે દીવસ પણ
જોશીઓના મત પ્રમાણે સારો ન હોય, અને દાન આપવાની
જગ્યો પણ તીરથની ન હોય તોપણ યાદ રાખજો કે, પ્રભુને અર્થે
આપેલું વ્યર્થ જતું નથી. અંધારામાં સાકર ખાધી હોય તોપણ
તે મીઠી લાગ્યા વિના રહે નહીં, તેમજ ગમે તે વખતે ને ગમે
તે દેશમાં પણ જો ખરેખરા લાચાર માણસોને દાન આપ્યું હોય
તો તેનું ફળ કાંઈ જતું રહેવાનું નથી. પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે,

પાર્થ નૈવેહ નામુત્ર વિનાશસ્તસ્ય વિચતે ।

ન હિ કલ્યાણકૃત્કશ્ચિદ્ગતિં તાત ગચ્છતિ ॥

અ. ૬ શ્લો. ૪૦ .

હે અર્જુન ! ભલું કામ કરનાર કોઈ પણ માઠી ગતિને પા-
મતો નથી. અને હે તાત ! આ લોકમાં કે પરલોકમાં તેનો
નાશ થતો નથી.

ભાઈઓ ! પ્રભુનો આવો ખુલ્લો હુકમ છે અને આવી ખુ-

હો ગેરેન્ડી છે, માટે પ્રભુને અર્થે ભલાં કામ કરવામાં ને દાન પુણ્ય કરવામાં વાર લગાડશોમાં-વાર લગાડશોમાં, પણ દયાનો હાથ તો જ્યારે બને ત્યારે લંબાવતાજ રહેજો; તોજ તે અખંડ દયાળુની દયા મેળવી શકશો.

દર-માઇઓ ! પળની ખબર નથી ત્યારે ભલાં કામો આવતી કાલ ઉપર શામાટે રાખો છો?

એક વખત ધર્મરાજ યુધિષ્ઠિર પાસે કોઇ સુપાત્ર ગ્રાહણ દાન લેવા ગયો. ધર્મ રાજાને લાગ્યું કે આ ગ્રાહણ દાન આપવા યોગ્ય છે અને તેની માગણી પ્રમાણે હું આપી શકું તેમપણ છું. તેથી તેણે એ ગ્રાહણને કહ્યું કે કાલે આવજે.

ધર્મરાજના ભાઈ ભીમને એ વાતની ખબર પડી, તેથી તેને વિચાર થયો કે આવી ભૂલ મોટા ભાઈ કેમ કરે છે ? કાલનો શું ભરૂંસો ? ધર્મનાં કે પરમાર્થનાં ભલાં કામ કાંઈ બનતાં સુધી કાલ ઉપર રખાય નહીં, માટે મારે એ ભૂલ સુધારવી જોઈએ; એમ ધારીને ભીમે એક યુક્તિ કરી. એ યુક્તિ એ કે,

પાંડવોના દરબારમાં એક જબરદસ્ત નગાઈ હતું. એ નગારાંને માટે એવો ઠરાવ હતો કે, જ્યારે કોઇ બહુજ મ્હોટી ક્તેહ થઈ હોય ત્યારેજ એ નગાઈ વગાડાય, ત્યાં સુધી કોઈથી એ નગાઈ વગાડાય નહીં. એ નગારાં પાસે જઈને ખુબ જોરથી ભીમ તેને વગાડવા લાગ્યો. ભીમના બળતું પુછવુંજ શું? એના હાથમાં એવું જબરદસ્ત નગાઈ આવે પછે બાકી શું રહે ? આખાં શેહેરમાં એ નગારાંની ગર્જના ફેલાઈ ગઈ. એ સાંભળીને ધર્મરાજ અજબ થયા કે આ વળી શું? ચોર્ચીતુ આ નગાઈ કેમ વાગ્યું ? તપાસ કરતાં ખબર મળ્યા કે એ તો ભીમે વગાડ્યું છે. ધર્મરાજએ જાણ્યું કે ભીમ કાંઈ મોટી ક્તેહ કરીને આવ્યો હશે. તેથી ભીમને પુછ્યું કે, કેમ ભાઈ ! કયો મુલક જીતી આવ્યા ? ત્યારે

ભીમે કહ્યું કે, ગાજ તો બહુ ભારે થઈ છે, કાળ જીતાર્થ ગયો છે. ધરમ રાજાએ અજબ થઈને પુછ્યું કે, હે ! કાળને જીત્યો કોણે ? તે ? મોટા મોટા રૂપિ મુનિયોને દેવદાનવો પણ કાળને જીતી શક્યા નથી એવા મહાકાળને કોણે જીત્યો તે ? ત્યારે ભીમે કહ્યું કે, મેં નહીં, પણ તમે કાળને જીત્યો છે. એ સાંભળીને ધરમ રાજાએ કહ્યું, અરે ભીમ, આ તું શું બોલે છે ? મને તો પળની પણ ખબર નથી. મારાથી કાળ કેમ જીતાય ? ત્યારે ભીમે કહ્યું કે, પેલા બ્રાહ્મણને તમે દાન લેવા માટે કાલે આવવાનું કહ્યું તે ઉપરથી મેં જાણ્યું કે તમે કાળને જીત્યો હશે; કારણ કે જો તમે કાળને જીત્યો ન હોય અને તમને પળની પણ ખબર ન હોય તો તમે ધર્મના કામમાં કાલનો વાયદો શું કરવા કરો ? તમારો આવતી કાલનો વાયદો સાંભળીને મેં જાણ્યું કે તમે કાળને જીત્યો હશે, તે સાચું તો મેં નગાઈ વગાડ્યું, કારણ કે કાળને જીતવા કરતાં બીજી મોટી કૃતિ શું ?

ભીમની એ વાત સાંભળીને ધરમરાજા શરમાઈ ગયા. તેમણે પોતાની ભૂલ કબુલ કરી અને એજ વખતે એ બ્રાહ્મણને બોલાવ્યો અને તેની ઇચ્છા મુજબ દાન આપી ખુશી કર્યો.

ભાઈઓ ! અસલના વખતમાં આપણા લોકો ધમની બાજુમાં આટલા બધા ચોકસ હતા. હાલમાં આપણે ધરમ તરફ બેઠરકાર થતા જઈએ છીએ તેનાં મુખ્ય કારણોમાં એક એ પણ કારણ છે કે, આપણે ધરમનાં ને પરમાર્થનાં ભલાં કામોને આવતી કાલ ઉપર ને આગળ ઉપર રાખીએ છીએ. તેથી આપણા માંથી દૃઢતા ઓછી થઈ લાસરીયાપણું આવતું જાય છે; અને લાસરીયાપણાથી અતે કાંઈ પણ થઈ શકતું નથી, તેથી ધર્મ ડુબતો જાય છે. માટે ભાઈઓ ! જીંદગીનો પળવારનો પણ ભૂંસો નથી એમ સમજીને આપણા સનાતન ધર્મને ખાતર, આપણા પવિત્ર આત્માને ખાતર અને અખંડ સર્વિયદાનંદ પ્રભુને ખાતર ભલાં કામો કરવામાં વાયદા કરોમાં, વાયદાકરોમાં.

૫૬.

તારા મનમાં જાણું છે મરવું નથીરે,
 એવો નિશ્ચય કર્યો નિરધાર,
 તેમાં ભુલી ગયો ભગવાનને રે. (૧૬૬)
 ધન દોલત નારીને ઘણા દીકરાંરે (૨)
 ખેતિવાડી ઘોડીને ઘરખાર—તેમાં;
 મેડી મંદીર ઝડખાને માળિયારે, (૨)
 સુખદાયક સુંદર સેજ—તેમાં
 ગાદિ તકિયાને ગાલ મશુરિયાંરે, (૨)
 અતિ આડ કરે છે એજ—તેમાં
 નીચી જાંઘ કરીને નમતો નથીરે, (૨)
 એવું સાધુ સંગાથે અભિમાન—તેમાં
 મરમાળી મોહનજીની મૂર્તિરે, (૨)
 તેની સાથે ન લાગેલ તાન—તેમાં
 પાપ અનેક જનમના આવી મળ્યારે, (૨)
 તારિ મતિ મલિન થઈ મંદ—તેમાં
 દેવાનંદના વડાલાને વિસરી ગયોરે, (૨)
 તારે પડ્યો ગળે જેમ ફંદ—તેમાં

૯૩.—અસલના વળતના ચાર આશ્રમ હતા તેના
 હેતુઓ.

ત્રિકાળદર્શી મુનિયોએ પ્રજાનાં કલ્યાણ સારું જોઈને અ-
 સલના વળતમાં ચાર વર્ણ અને ચાર આશ્રમ જાંઘ્યાં હતાં.
 આજે આપણામાં હજારો જુદી જુદી નાતો થઈ ગઈ છે, અને
 સેંકડો જાતના પંથો, સેંકડો જાતના સાધુઓ, તથા સેંકડો જા-
 તના હુજૂરો ઉમાં થઈ ગયાં છે, એટલે એ અસલના વળતના
 વર્ણ તથા આશ્રમની યુગી આપણે સમજતા નથી; પણ પંડિતો
 કહે છે કે, જેમ સરવાળા, ખાદખાકી, ગુણાકાર, અને ભાગાકાર
 છે, તેમ બ્રહ્મચર્ય, ગૃહસ્થાશ્રમ, વાનપ્રસ્થ અને સંન્યાસ છે.
 શ્રોકરાંજીને નિશાળોમાં પ્રથમ સરવાળા શીખવવામાં આવે

છે કારણ કે, મેળવવું, તેનું નામ સરવાળા છે. જેમ કે, બેને ત્રણ પાંચ, પાંચને પાંચ દસ, એવી રીતે ઘણી રકમોને ભેળી કરીને સાથે મિલાવવી તેનું નામ સરવાળા છે. તેમજ પ્રદ્વચર્ય અવસ્થામાં પણ ઘણું જ્ઞાન મેળવી શકાય છે, ઘણી જાતની જુદી જુદી વિદ્યાઓ ભણી શકાય છે, અને આગળ જતાં દુનિયાદારીમાં જે ઘર સંસાર ચલાવવાનો હોય છે તેનાં મૂળતત્ત્વો જાણી લેવાં, તથા ઇશ્વર ઉપરનો વિશ્વાસ અને જગત્ ઉપરનો પ્રમશીખી લેવો એ પ્રદ્વચર્ય અવસ્થાનું કામ છે. માટે સરવાળાની સાથે રૂપિયો પ્રદ્વચર્યની સરખામણી કરે છે.

સરવાળા શીખ્યા પછી બાળકોને બાદબાકી શીખવવામાં આવે છે. બાદબાકીમાં બધું ઓછું કરવાનું હોય છે, જેમ કે આપણી પાસે સો રૂપીયા હોય તેમાંથી પચાસ કોડીને આપી દઇએ તો બાકી પચાસ રહે. તે પચાસમાંથી દસ બીજા કાઢી લઇએ તો બાકી ચાલીસ રહે. આવી રીતે મૂળ રકમમાંથી ઓછું કરતું જવું તેનું નામ બાદબાકી છે; રૂપિયો ગૃહસ્થાશ્રમને બાદબાકી કહે છે, કારણ કે, પ્રદ્વચર્ય અવસ્થામાં જે લાભ મેળવેલા હોય છે તેનાં ફળ ગૃહસ્થાશ્રમમાં આપવાં પડે છે. એ વખતે સ્ત્રીનો હક સ્ત્રીને આપવો પડે છે, બચ્ચાંઓનો હક બચ્ચાંઓને આપવો પડે છે, મા બાપોનો હક મા બાપોને આપવો પડે છે, દેશનો હક દેશને આપવો પડે છે, રાજ્યનો હક રાજ્યને આપવો પડે છે, બંધુઓનો હક બંધુઓને આપવો પડે છે, અને પ્રભુનો હક ધર્મ નિમિત્તે માનપૂર્વક પ્રભુને આપવો જોઇએ છે. આવી રીતે સરવાળામાં એટલે કે પ્રદ્વચર્ય અવસ્થામાં જે મેળવેલું હોય તે આ બાદબાકીમાં એટલે કે ગૃહસ્થાશ્રમમાં બાદ કરવું પડે છે, માટે ગૃહસ્થાશ્રમને જ્ઞાનીઓ બાદબાકી કહે છે.

એ પછી ગુણાકાર છે. વાનપ્રસ્થ અવસ્થા એટલે કે રીટાચર થએલા શેઠીયાઓ, પેનશન ખાનારા અમલદારો, ઘર સંસારની ઉપાધિ છોડી ભગવત્ સેવામાં લાગી ગએલા હરિજનો, તથા પોતાનાં સુખમાં પુજો મૂકી જગતની સેવામાં લાગી ગએલા મહાત્માઓ આવા લોકોને અસલના વખતમાં વાન-

પ્રસ્થ કહેતા અને તેની ગુણાકાર સાથે સરખામણી કરતા હતા, કારણ કે, જેમ ગુણાકારમાં એકનું બહુગણું થઈ જાય છે તેમ આવી અવસ્થાવાળાઓ પણ પોતાના જ્ઞાનથી, પોતાના ગુણથી, પોતાના અનુભવથી, ને પોતાના લાગવગથી જગતનું બહુ હિત કરી શકે છે; કારણકે, પોતાનાં અંગતસ્વાર્થનો તેઓએ ભોગ આપેલો હોય છે, એટલે પરમાર્થ અર્થે કરેલાં તેઓનાં કામ ગુણાકાર જેવાં એટલે કે એકનાં બહુગણું થઈ જાય છે; કારણ કે, તેઓ મહાજનો છે. એટલે બીજા સાધારણ લોકો તેઓએ ચલાવેલા માર્ગ ઉપર ચાલે છે તેથી, તથા તેઓનો અનુભવ અને તેઓની મહેનતનો લોકોને સુક્ત લાભ મળવાથી દેશની ઉન્નતિ થાય છે. માટે એવા પરાપકારી સજ્જનોની ગુણાકાર સાથે સરખામણી થતી હતી.

આ પછી છેવટનો ચોથો આશ્રમ જે સંન્યાસ તેની લાગાકાર સાથે સરખામણી કરતા હતા. ગુણાકારની સ્થિતિમાં જે એકનું બહુગણું થયું હોય તેના જેટલા અને એટલા લાગ પાડી નાંખવા અને છેવટે શુન્ય બાકી રહેવા દેવી એ સંન્યાસ ધર્મનું કામ છે. પોતાને માટે માત્ર શુન્ય એટલે બ્રહ્મ રાખી પોતાની પાસે જે કંઈ હોય તે સર્વ પોતાના બંધુઓને લાગ પાડીને વેંહેથી આપવું ને પોતે તદ્દત નિર્વિકારી થઈ મૃશ્વરમય થઈ જવું એનું નામ સંન્યાસ છે, અને તે લાગાકાર છે.

જે સરવાળા બાદબાકી ગુણાકાર અને લાગાકાર જાણે છે તે ઘણી જાતના હીસાઓ બહુ ચાકસપણે કરી શકે છે. તેના હીસાગમાં પછી ભૂત રહેતી નથી તેમજ જે બ્રહ્મચર્ય, ગૃહસ્થાશ્રમ, વાનપ્રસ્થ ને સંન્યાસ આશ્રમ ભોગવે છે તેઓનું મૃશ્વરીજ્ઞાન પણ સાફ થઈ જાય છે. એટલે તેઓને મોક્ષ સુલભ થઈ જાય છે. માટે ભાઈઓ ! આજના વખતમાં કદાચ સંન્યાસધર્મ તમારાથી ન પાળી શકાય તો રહ્યું, પણ બ્રહ્મચર્ય અને વાનપ્રસ્થ માટે તો જરૂર ધ્યાન રાખજો. ગૃહસ્થપણા માટે તો કહેવાનું નથી, કારણ કે, એ તો તમને ગમેજ છે, પણ જે નથી

ગમતું તે પ્રદ્યયર્ચ; કારણ કે, બાળપણમાં સરવાળા શીખવાની માથાકુટ બહુ જબરી છે. બાદબાકી તો જલદી આવડી જાય છે એટલે એમાં શું કહેવું ? પણ ગુણાકાર જરા કઠણ છે. ઘરડા થયા છતાં પણ ભાડુતી ઘરનો મોહ મૂકી શકતા નથી એ સુ-રકેલી બહુ મોટી છે. માટે પાછલી અવસ્થા ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઇને શાંતિથી ગાળી શકાય એવું થવા માટે હમણા-થીજ ઇશ્વરી રસ્તામાં મગ્યા રહો, ઇશ્વરી જ્ઞાનમાં મગ્યા રહો.

૯૪-આ દુનિયાં કાંટા વિનાની થાય એમ કાંઈ બને નહીં. દુનિયામાં તો કાંટા રહેશેજ, પણ આપણે આપણા પગમાં જોડા પહેરી લઇએ એટલે કાંટાથી બચી શકીએ છીએ.

આ દુનિયાંની કુદરતી રચનાજ એવી છે કે તેમાં સારું ન-રમું અને સુખ દુઃખ થયા વિના રહેજ નહીં. એટલે દુનિયાં-માં કાંટા તો રહેશેજ, તેથી આપણે ગમે તેવા સમર્થ થઇએ તોપણ આખી પૃથ્વીમાં કયાંઈ પણ કાંટોજ ન રહે એમતો આપણે કદી પણ કરી શકીએ નહીં. કયાંક ખુલ્લે ખોચરે પણ કાંટા તો રહેવાનાજ, અને જ્યાં સુધી દુનિયાંમાં કાંટા છે તમા આપણને દુનિયાંમાં ચાલવાનું છે ત્યાં સુધી કાંટાતો વાગશેજ; કારણકે, આપણે અથવા બીજું કોઇપણ આખી દુનિયાંમાંથી બધા કાંટા નાબુદ કરી શકતાં નથી, અને તેમ છતાં પણ આ-પણે કાંટાથી તો બચવું જોઇએ. ત્યારે હવે કરવું શું ? મહા-ત્માઓ કહે છે કે, તમે તમારા પગમાં જોડા પહેરી લો એટલે તમારે માટે દુનિયાં કાંટા વિનાની થઈ પડશે. જો તમે જોડા પહેરી લેશો તો દુનિયામાં ગમે એટલા કાંટા હોવા છતાં પણ તમને એકે કાંટો વાગશે નહીં, માટે આખી દુનિયામાંથી કાંટા નાબુદ કરવાની પંચાતીમાં નહીં પડ્યા રહેતાં આપણે આપણા બચાવ થાય તેમ કરી લેવું જોઇએ. ભગવાન રામકૃષ્ણ જેવા

અવતારી પુરૂષ પણ દુનિયાદારીની અડચણો નાબુદ કરી શક્યા નથી ત્યારે આપણે તે શું બીસાદમાં ? માટે બેહેતર તો એજ છે કે આપણું કમ્પાઉન્ડ ચોખ્ખું રાખવું, એટલે કે આપણાં સગાં બહાલાં અને ભાઈ દોસ્તોમાં જ્યાં જ્યાં આપણો લાભવગ ચાલી શકતો હોય ત્યાં ત્યાં ધર્મ ફેલાય તેમ કરવું, અને આપણે પોતે જોડા પહેરી લેવા એટલે કે ચોખ્ખું થઇ જવું, એટલે આપણને કાંટા વાગશે નહીં. મંતલબ કે આપણે જોડા પહેરેલા હશે અને આપણું કમ્પાઉન્ડ ચોખ્ખું હશે તો આપણને કાંટાની વેદના ખમવી પડશે નહીં. માટે આપણે પોતે પવિત્ર થઇએ અને આપણી આબુખાબુનું મંડળ રૂઠું થાય એવી તજવીજ કરો, એટલે આપણને અડચણો ભોગવવી પડશે નહીં.

કામ, ક્રોધ વિગેરે વિકારો, સાઈં નરસું વિગેરે વૃત્તિઓ, બુદ્ધા બુદ્ધા સ્વભાવો, હલકા ભારે સંસ્કારો, જમાનાની રૂઠીઓ, દેશાચારને કુળાચારની રીતિયો, રાજ્યના સારા મારા કાયદાઓ, અને માણસોના લોકો તથા આપણા અંતરના બુનાં પાપો, એ બધું કાંઈ થડીકમાં દુનિયામાંથી નાબુદ થઈ શકે તેમ નથી. એ બધા અને એવાજ બીજાં ઘણાં આ દુનિયામાં કાંટાઓ છે, અને તે સર્વ કાંઈ આપણાથી દૂર થઈ શકે નહીં. માટે જો સલામત રીતે કુંકામાં પતાવવું હોય તો આપણે પોતે પવિત્ર થઈને પ્રભુમય બની જવું જોઈએ, એટલે બધી અડચણો એની મેળે દૂર થઈ જશે. માટે ભાઈઓ ! એક એક કાંટાને તોડવા નહીં જતાં, એટલે કે એક એક અડચણની સામે નહીં થતાં જોડા પહેરી લો, એટલે કે મહાન પ્રભુને અર્થે પવિત્ર થઈ જાઓ, એટલે તે સર્વ શક્તિમાન વિશ્વંસર નાથની કૃપાથી બધી અડચણો એની મેળે દૂર થઈ જશે.

૯૫-આપણી ચાવી આપણને બહુ ંહાલી છે માટે
આપણે ને છોડતા નથી, પણ તે પ્રભુને સોંપ્યા
વિના મોક્ષનાં ઇનામ લઇ શકાતાં નથી.

આપણી ઇચ્છા એ આપણી જીવંતીની ચાવી છે, એ આ-
પણે ખુદલી રીતે સમજ્યા છીએ. હવે આપણે એ સમજવું જોઈ-
એ કે, એ જોખમની ચાવી કેને સોંપવી? કારણકે, એવાં મહો-
ટાં જોખમની ચાવી કાંઈ જેને તેને સોંપાય નહીં. એક કાઠીયા-
વાડી ગામડીયા લગત કહેતા કે, મહારી જોરડીમાં બે ચાર
જોખરાં હાંડલાં પડેલાં છે, એક બે ફાટેલી ગોદડી છે, ચાર
પાંચ ટુટેલાં પુટેલાં વાસણો છે, અને પાંચ સાત ફાટી ટુટી
ચોપડીઓ છે, તોપણ એ મારી જોરડીની ચાવી હું કોઈને આ-
પતો નથી, કારણ કે, આપણી વસ્તુઓની ચાવી આપણને એ-
ટલી બધી ંહાલી છે. આવી ધૂળ જેવી ચીજોની ચાવી પણ જ્યા-
રે આપણને આટલી બધી ંહાલી છે, ત્યારે આપણી જીવંતીની
ચાવીની કીંમત એટલી બધી મોટી હોવી જોઈએ એ વિચાર
તો કરો ? એ ચાવી બીજા કોઈને કેમ સોંપી શકાય ? આપણી
ઝાપટ મઢીની ચાવી પણ જ્યારે આપણે સેહેલાઇથી બીજા
કોઈને સોંપી શકતા નથી ત્યારે આપણી પેટીની ચાવી તો કે-
મજ સોંપીએ? અને તીજેરીની ચાવીની તો વાતજ શું કરવી ?
જ્યારે આવી ચાવીઓ પણ કોઈને સોંપી શકતા નથી ત્યારે
આપણી જીવંતીની ચાવી-સ્વર્ગ નરકની ચાવી-જન્મ મરણના
ફેરામાંથી છુટવાની કે ફસાવાની ચાવી અને ઇશ્વરથી દૂર જવા
ની કે ઇશ્વરની પામવાની ચાવી આપણી ઇચ્છાઓ જે પ્રભુને
સોંપી દેય છે તે લકતોનાં હૃદય કેટલાં બધાં વિશાળ હશે? તે-
ઓની રીતભાત કેવી ઉદાર હશે ! તેઓનાં આચરણમાં કેટલો
બધો સમાનભાવ હશે ! અને તેઓ જગતનું તથા પોતાનું
કેટલું બધું લલું કરતા હશે એ વિચાર તો કરો ! આપણે
આપણી વાસ ભારતી અંધારી જોરડીની ચાવી પણ સેહેલાઇ-

થી છોડી શકતા નથી ત્યારે જે બક્ષો પોતાની છ'દ્ગીની ચાવીને પણ પ્રેમપૂર્વક પ્રભુના ચરણાર્વિંદમાં અર્પણ કરી દેય છે તે બક્ષો આપણાથી કેટલા બધા ઉત્તમ હશે તેની સરખામણી તો કરો ? અને એવી રીતે પોતાની ઇચ્છા રૂપી ચાવી અર્પણ કરનાર મહાત્માઓને કેવું 'મોટું' ઇનામ મળે છે તે તો તપાસી જુઓ ? એ જો તપાસશો તો એમ લાગી આવશે કે, આપણે આપણી પાસે આપણી ઇચ્છાની ચાવી રાખનારાઓ તો ખરે-ખરા કર્મ લાગ્યજ છીએ; ખરા સુખી તો ચાવી ફેંકી દેનારા ભગતોજ છે.

૯૬-જ્યાં સુધી આપણી ઇચ્છા રૂપી ચાવી પ્રભુને ન સોંપીએ ત્યાં સુધી આપણો વિશ્વાસ કાચો સમજવો.

ચાવી કેને સોંપાય છે એ તમને ખબર છે ? ખબર કેમ ન હોય ? આપણે આપણી દુકાનનાં અજાણ્યા માણસને ચાવી ક્યાં સોંપીએ છીએ ? નવી આવેલી ચંચળ વહુને આપણે ચાવી ક્યાં સોંપીએ છીએ ? જોખમની ચાવી તો જે બહુજ પ્રમાણિક હોય બહુજ હુશીયાર હોય, અને બહુજ વિશ્વાસને લાયક હોય તેનેજ સોંપવામાં આવે છે. ચાવી સોંપી દેવી એ વિશ્વાસની પાકી નીશાની છે. વહુ જ્યારે ખરોખર લાયક નીવડે, ત્યારેજ વર અથવા સાસુ તેને તીજેરીની ચાવી સોંપે છે; અને વહુને જ્યાં સુધી ચાવી ન મળે ત્યાં સુધી તેના મનમાં અસંતોષ જ રહે છે. વર ઉપર ઉપરથી પ્રેમની ગમે એટલી વાતો કરે પણ જ્યાં સુધી વહુના હાથમાં ચાવી ન મૂકે ત્યાં સુધી ચતુર વહુ કાંઈ ખરેખરી ખુશી થાય નહીં; કારણ કે પૂરેપૂરા વિશ્વાસની ખાત્રી ચાવી છે, પુરો વિશ્વાસ આંચો ન હોય ત્યાં સુધી કાંઈ ચાવી કોઇને સોંપાય નહીં, અને એ પણ યાદ રાખજો કે, જ્યાં સુધી ચાવી સોંપાય નહીં ત્યાં સુધી બેય વચ્ચેનો ભેદ પણ બાક નહીં. આ આશક માશુકનો વાંધો-આ ધણી ધણી આણીનો

વાંધો એજ જીવ ઇશ્વરનો પણ વાંધો છે. ઇશ્વર ચાવી માગે છે, ને જીવ તે સોંપતો નથી. જીવ ઇશ્વરને ચાવી નથી સોંપતો તેનું કારણ તેના મનનું અવિશ્વાસીપણું છે; જો તેના મનમાં ખરો વિશ્વાસ હોય તો પ્રભુને પોતાની ચાવી સોંપી દેતાં શા માટે વાર લગાડે? ચાલ રાખજો કે આપણી ઇચ્છાફૂલી ચાવી પ્રભુને મળ્યા વિના પ્રભુ કદી પણ રાજી થવાનો નથી. તમે વિચારતો કરો, આપણી નિર્જળ ખાંધડી પણ આપણી પાસેથી ચાવી લીધા વિના સંતોષ પામતી નથી, અને આપણા વિશ્વાસમાં આવતી નથી, ત્યારે દેવાધિદેવ અનંત શ્રદ્ધાંડનો નાથ પુરૂષોત્તમ પ્રભુ આપણી ઇચ્છાફૂલી ચાવી લીધા વિના આપણા વિશ્વાસમાં કેમ આવશે? ખાત્રીથી સમજી લો કે, આપણી ઇચ્છાફૂલી ચાવી પ્રભુને સોંપ્યા વિના કદી પણ આપણું કામ થવાનું નથી. માટે બાઈઓ ઢીલ નહીં કરતાં જેમ જને તેમ જલદીથી એ જીવ-ગીનાં જોખમની ચાવી તો પ્રભુનેજ સોંપી દો, એટલે તમે નિર્ભય થઈને સદા આનંદમાં રહી શકશો.

૯૭-ખુશીથી નહીં સોંપીએ તો અંતે લાચારીથી પણ આપણી ઇચ્છાફૂલી ચાવી પ્રભુને સોંપવી પડશે; કારણ કે, એ ચાવીનો તે માલેક છે.

જે સાસુ પોતાની ઉંઘાઈને લીધે કે મૂર્ખાઈને લીધે ચતુર વહુને ચાવી સોંપતી નથી, અથવા જે વર પોતાના અભિમાનને ખાતર કે મૂર્ખાઈને લીધે પોતાની ડાહી વહુને સેહેલાઈથી ચાવી સોંપતો નથી તેને અંતે લાચારીથી પણ વહુને ચાવી સોંપવી પડશે. કારણ કે, ઘરની ધણીઆણી-ચાવીની માલેક વહુ છે. વખત આવ્યે સાસુને ચાવી રાખવાનો અધિકાર નથી; ને તેમ છતાં પણ જો ચાવી પોતાની પાસે રાખી મૂકે તો તેને હડધૂત થવું પડે છે. છેવટ ખીમારીમાં કે મરતી વખત પણ અંતે તેને ચાવી છોડી દેવી પડશે; ને એવી રીતે લાચારીથી ચાવી છોડી

દેવી તેમાં તો દુઃખ છે, પણ ખુશીથી ચાવી છોડી દેવી તેમાં તો આનંદ છે. ધનને ચોર લુટી જાય એ જુદી વાત છે, અને ધનનું દાન કરવું એ જુદી વાત છે, જો કે બેય રસ્તે આપણી પાસેથી ધન જાય છે, પણ ચોર લુટી જાય તેમાં દિલગીરી છે, ને હાથે કરીને દાન કરવું તેમાં આનંદ છે; તેમજ અંતે હારીને લાચારીથી ચાવી છોડી દેવી પડે તેમાં મહાદુઃખ છે, અને પોતાની ખુશીથી અંતરના ઉમળકાથી ચાવી ભગવદ્ અર્પણ કરી દેવી તેમાં અઢોલકિક આનંદ છે. આ ઉપરથી સમજાશે કે વાર્યું ન કરે તેને અંતે હાર્યું કરવું પડે છે. માટે રોઈ રોઈને પછડાતું પછડાતું જવું એ કરતાં હસી હસીને સામે જવું એ આનંદ કાંઈ આરજ પ્રકારનો છે માટે ભાઈઓ ખરૂં ડહાપણ તો એજ છે—અને જીંદગીની ખરી સાર્થકતા તો એજ છે કે જેમ અને તેમ જલદીથી સર્વાત્મ ભાવથી પ્રભુને શરણ થઈ આપણી ઇચ્છાફી ચાવી પ્રભુને સોંપી દેવી અને પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થઈ તેના હુકમો પાળવા, તથા ભક્તોની સાથે મળી એવીજ ભાવના રાખવી કે,

પદ.

જીવ તું શીદને ચિંતા કરે, કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે (ટેક)
તું અંતર ઉદ્વેગ કરે, તેથી કારજ શું સરે;
ધણીનો ધાર્યો મનસુખો, હર બ્રહ્માથી નવ ફરે—કૃષ્ણને.
દોરી સર્વની એના હાથમાં, ભરાવ્યું ડગલું ભરે;
જેવો જંત્ર વગાડે જંતરી, તેવો સ્વર નીસરે—કૃષ્ણને.
જેવું જેટલું જે જેમ કાળે, તે તેને ઠર ઠરે;
એમાં ફેર પડે નહીં કોઈથી, શિદ કુટાઈને મરે—કૃષ્ણને.
તાઈ ધાર્યું થાય એટલું, હરી ઇચ્છા અનુસરે;
સદાકાળ એ રીતનીલે નહીં, શિદ હું પણ મનમાં ધરે—કૃષ્ણને.
થાવાનું અણચિંતાવ્યું થાશે, ઉપનિષદ્ આચરે;
રાખ ભરોસો રાધાવરનો, દયા તું શીદને ડરે—કૃષ્ણને.

૯૮-જેણે પોતાની ઇચ્છા પ્રભુને સોંપી દીધેલી છે તેઓજ તરી ગયા છે. માટે આપણે પણ આપણી ઇચ્છા પ્રભુને સોંપી દેવી જોઈએ.

જેઓએ જોખમની ચાવી પોતાની પાસે રાખી છે તે તો માર્યાજ ગયા છે, પણ જેણે એ ચાવી ફેંકી દીધેલી છે તેઓજ બચી ગયા છે. કોઈપણ શૂરવીર, કોઈ પણ સતી કે કોઈ પણ ભક્તને લો, અને જુઓ કે તેનું શૂરવીરપણું તેનું સતીપણું અને તેનું ભક્તપણું શાથી છે? ચાવી ફેંકી દેવાથીજ, બીજી કાંઈજ નહીં. મીરાંબાઈથી ઝેહરનો પ્યાલો કેમ પીવાયો? કારણ કે તેણે પોતાની જીંદગીની ચાવી જે પોતાની ઇચ્છા તે પ્રભુને સોંપી દીધી હતી. નરાસિંહ મેહોતાનું મામેરું શ્યામ સુંદરને શા માટે પુરવું પડ્યું? કારણ કે તેણે પોતાનાં જોખમની ચાવી પોતાની ઇચ્છા પ્રભુને સોંપી દીધી હતી, એટલે તેની ઉપર કાંઈ જોખમદારી નહોતી. સુરદાસની પાછળ પાછળ પ્રભુને શા માટે ફરવું પડ્યું? કારણ કે તેણે પોતાની ઇચ્છા રૂપી ચાવી પરમ કૃપાળુ મહાન પ્રભુને સોંપી દીધી હતી. જેણે જીંદગીનાં જોખમની ચાવી એટલે કે પોતાની ઇચ્છાઓ પ્રભુને સોંપી દીધી તેઓજ તરી ગયા છે, અને આપણે સૌ તેનાજ ગુણો ગાઈએ છીએ. જેઓ એ ચાવીને પોતાની પાસે રાખી બેઠેલા છે તેઓ તો સદાની હાય-હોયમાંજ છે, તેઓના જીવનમાં તો ભડકાજ બળતા હોય છે, તેઓનાં મનતો ક્યાંઈનાં ક્યાંઈ ભટકતાં હોય છે, બહાર શા માટે જોવા જઈએ? આપણુંજ હૃદય તપાસી જુઓને? આપણી ચાવી હજી આપણે આપણી પાસેજ રાખેલી છે અને તેથી કેવાક સુખી છીએ તે તો જુઓ? ખરા સુખી તો એજ છે કે જેઓએ એ ચાવી પ્રભુને સોંપી દીધેલી છે, માટે જેટલી બને તેટલી મજબુતીથી આપણી ઇચ્છાઓ પરમ દયાળુ પ્રભુને સોંપી પ્રભુની ઉત્તમમાં ઉત્તમ ઇચ્છાને આધીન થાઓ.

૯૯-જેખમ પોતાની ઉપર રાણીને કોઈ પ-
ણ માણસ સુખી થઈ શકે નહીં, માટે
આપણી ઇચ્છાઓનું જેખમ આપણી ઉ-
પરથી ઉતારી પ્રભુને સોંપી દે.

દુનિયામાં બીજી ઘણી ચીજો કરતાં આપણને જેખમથી
બહુ ડરવાનું છે. આપણા બીસામાં જરૂર કરતાં વધારે પૈસા
હોય તો એમાં ને એમાં જીવ લાગેલો રહે છે ને ક્યાંઈ ડગલો
ઉતારવાનું મન થતું નથી, કારણ કે, બીસામાં જેખમ છે. આ-
પણને મુસાફરી કરવી હોય ને પાસે જેખમ હોય તો રાતના
સરખી ઉંઘ આવતી નથી, ને વારેવારે પ્રીકરમાં ને પ્રીકરમાં ઝ-
બકીને જાગી ઉઠતું પડે છે. આ તો પૈસાના જેખમની વાત થ-
ઈ, પણ એવાં તો આ દુનિયામાં સેકડો પ્રકારનાં જેખમો છે,
જેમકે આખરું, સત્તાનું, કુદરતી આફતોનું, બીમારીનું વિગેરે;
પણ એ બધાં તો નાનાં જેખમો છે, છતાં પણ એવાં એક એક
જેખમ સારૂ પણ વખતે આપણે એકજ નહીં, પણ બીજાં ઘણાં
માણસોની જીંદગી રદ થઈ જાય છે. ત્યારે વિચાર કરો કે એવાં
હજારો જેખમો જેમાં આવી જાય છે એવું જીંદગીનું જેખમ, એ
કેવું મહાભારત જેખમ છે? અને તેમ છતાં પણ આપણી મૂર્ખા-
ઈ તો જુઓ કે જ્યારે બીજાં નાનાં જેખમો આપણી ઉપરથી
આપણે ઉતારી નાંખીએ છીએ, ત્યારે જીંદગીનું જેખમ-જેખ-
મોનું જેખમ આપણી ઇચ્છાઓને તો આપણે પકડીજ રાખીએ-
છીએ. પણ લાઈઓ! વિચાર તો કરો કે, એવાં મહાભારત જે-
ખમને આપણી ઉપર રાણીને આપણે કેમ સુખી થઈ શકશું ?
કોઈ સાથે વાંધો પડેલો હોય તો એ જેખમમાંથી પણ આપણે
જલદી છુટવા માગીએ છીએ. કોઈનું કાંઈ લેણુંદેણું હોય તો
એ જેખમમાંથી પણ જલદી છુટવા ઇચ્છીએ છીએ; અને કોઈ
દાવપેચમાં કે કુદરતી આફતમાં ફસાઈ ગયા હોય તો એ જે-
ખમમાંથી પણ જલદી છુટવા ઇચ્છીએ છીએ. પણ દિલગીરી તો

જુઓ કે જન્મ મરણનાં જોખમમાંથી છુટવાનો કદી પણ પકડો વિચાર થતો નથી. એ આકૃતનાં પડીકાં જેવી-એ સેતાનના ભાઈબંધ જેવી આપણી ઈચ્છાઓનું મહાભારત જોખમ આપણી ઉપર રાખીને આપણે કેમ સુખી થઈ શકશું એ ખ્યાલ તો કરો?

૧૦૦-એ દહાણ આગળ કે પાછળ પણ અંતે મરી જવું છે; માટે ફાગંટની કુટમાં નહીં પડ્યા રહેતાં જેમ આત્માનું કલ્યાણ થાય તેમ કરો.

કાંઈ ગુનાહને માટે એ માણસોને ફાંસીની સજા થઈ હતી. એ એ માણસમાંથી એકને ઉગમણે ઝાંપે ફાંસી દેવાની હતી અને બીજાને આથમણે ઝાંપે ફાંસી દેવાની હતી. તેથી તેમાંથી એક માણસને પ્રથમ ઉગમણે ઝાંપે ફાંસી દીધી, ત્યારે બેની સાથેનો બીજો માણસ બહુ રોવા લાગ્યો અને હાથ અફસોમ્મ કરવા લાગ્યો. એ જોઈને પાસેનાં માણસોએ કહ્યું કે, એને રૂવે છે પણ તું કયાં જીવવાનો છે? હમણાં ઘડીક પછે તારા પણ એજ હાલ થવા છે. પેહેલાં તારૂં તો સંભાર્યું, પછે એને રો.

એ પછી તે બીજા માણસને ફાંસી દેવા માટે સીપાઈઓ આથમણા ઝાંપા તરફ લઈ જવા લાગ્યા. ત્યારે રસ્તામાં તે માણસ પુછવા લાગ્યો કે, અહીં આટલો બધો કચરો કેમ પડેલો છે? આ ભીંત દુટી ગઈ છે તે કેમ કોઈ સમી કરાવતું નથી? જુઓ તો ખરા આ ગટરમાંથી કેવી ખરાબ વાસ આવે છે? અરે આ માણસનો કાન દુટેલો કાં? ત્યારે પાસે ઉભેલા ધર્મશુરૂએ કહ્યું કે, તું તો મરવા ચાલ્યો છે ને એ બધી પંચાતીનું તારે શું કામ છે? તું રહેવાનો હોય ને પછે એ બધું પુછતો હોયતો ઠીક છે, પણ તારે માટે તો ફાંસીનું લાકડું તૈયાર છે, માત્ર ત્યાં પહોંચવાની ખોટી છે. માટે હવે તો કાંઈક સમજ? આ કચરો કેમ પડેલો છે? અને આ ભીંત કેમ દુટી ગઈ છે એ જાણવામાં તારૂં શું વળશે? ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, મહારજ! તમારી વા-

તો ખરી છે પણ જીવ રહેતો નથી. આખી જીંદગી એવા ન-કામા વિચારોમાં ને ખોટી હાથહોયમાં જ કહાડી છે એટલે મર-તીવખત પણ એજ વાતો યાદ આવી જાય છે. ઘણુંએ મન થા-ય છે કે હજી થોડો વખત છે તાં પ્રભુનું નામ લઈશું, પણ અગાઉનો મનમાં કચરો ભરાઈ ગયેલો છે તે આ ખરે વખતે પણ નડે છે, તેથી પ્રભુનું નામ લઈ શકાતું નથી.

ભાઈઓ ! આપણું પણ આમજ છે હો. આપણે આપણા સગાંઓ અને દોસ્તોને રડીએ છીએ, પણ આપણે પોતેજ ખપી જવાના છીએ તે માટે ક્યાં કંઈ વિચારીએ છીએ ? આપણને ખીજાંઓની ભૂલો ગોતવી બહુ ગમે છે, આપણને ખીજાંઓના ચાળા ચરકા કરવામાં બહુ મજે પડે છે, આપણને કાંઈ કાંઈ લ-ટકા મટકા કરવાનું વારે વારે મન થઈ જાય છે. આપણને ભભકો સપકો ને ડોળડીમાક કરવામાં બહુ ગમત પડે છે. આપણને હુકમ ચલાવવામાં તથા જ્યાં ત્યાંથી કાંઈનું કાંઈ તફડમચી કરવામાં બહુ મજે પડે છે. અને આપણને આપણાં વખાણુ ક-રવાં તથા સાંભળવાં બહુ ગમે છે. પણ એ બધું વીજળીના ઝ-બકારા જેવું છે, અને આપણે પોતે પાણીના પરપોટા જેવા છીએ. આપણે માથે કાળનું ચક્કર સદાય ફરી રહેલું છે, એટલે એ પરપોટો ઓચીંતો કંઈ ઘડીમાં ફુટી જશે એ આપણે જા-ણતા નથી. માટે ભાઈઓ ! ફોગટની માથાકુટમાં નહીં પડ્યા રહેતાં જેમ ધર્મનાં રૂડાં કામો થાય, જેમ આત્માનાં કલ્યાણ થાય, અને જેમ અખંડ આનંદરૂપ સર્વશક્તિમાન પવિત્ર પિ-તા પ્રભુનાં સ્વરૂપને ઓળખાય તેમ કરો.

પદ.

શા માટે તું ભજતો નથી, સેહેજે સીતારામરે;
આ કાયા તો તારી નથી, હાડકાને ચામરે;
તેમાં તે શું મોહિ રહ્યો છે. જાફલ ગુલામ રે-શાં
પાંડવોની પ્રતિજ્ઞા પાળી, દ્રૌપદીનાં ચીરરે;
સુદામાની વેળા વાળી, ઉગાર્યો પ્રહ્લાદરે-શાં

રાવણુ સરખા રાણા હતા, સોના સરખા ધામરે;
 સવાલક્ષ જેના પુત્ર હતા, તેના નથી ઠેકાણા ઠામરે-શાં
 આગળ તો તારે હુકમાઈ હતી, ઘેર હતા શુભામરે;
 બાજુગરનો વાંદરોભાઈ, ભરાવશે સલામરે-શાં
 ઉચી મેડીને અજળ અરૂણો, નીચા નીચા ધામરે;
 છત્રપતીતો ચાલ્યા ગયા, તેનાં નથી ઠેકાણા ઠામરે-શાં
 ધાઈધુતી ધન લેળું કીધું, દાટયા રહેશે દામરે;
 બાપદાદા જેના વહીગયા, એના ખોળી કાઢોને નામરે-શાં
 પાપની તો પાળો ગાંધી, ધરમ નહી લગારે,
 કહે ભવાનભાઈ સાંભળો તમે, ભજીવીયો ભગવાનરે-શાં

૧૦૧-પ્રભુનું નામ જે પાછળ રાખે તે તો પાછળજ
 રહી જાય છે, માટે જેમ અને તેમ જલદીથી-ખાળ
 પણથીજ પ્રભુને ઓળખવાની તજવીજ કરો.

ઘણા લોકો એમ સમજે છે કે, અમેતો હજી બાળક છીએ,
 અમને તે ધરમમાં શું ખગર પડે? ધરડાં બુઢાં થશું ત્યારે
 વાત. આપણાં માબાપો ને મોટાં માણસો પણ આવી વાતોને
 ટેકો આપે છે. તેઓ કહે છે કે, ઝાઝા ધરમનીમની છોકરાંએને
 તે શું ખગર? છોકરાંએ તો ખાવાપીવામાં, ફરવા હરવામાં
 ને મોજશોખમાં સમજે. એની કાંઈ વ્રતવસ્તોલાં કરવાની
 ઉમર છે? હમણાથી એ ધરમની જાગમાં પડી જાય તો પછે
 દુનિયાંદારી ચલાવે ક્યારે?

નાની ઉમરની વહુ બહુ ધરમવાળી થાય તો તે સાસુને ગમે
 નહીં; વહુને ધરમવાળી જોઇને સાસુ એવાં વાંકાંચુકાં બોલે કે
 વહુ બીચારી બગર મંદવાડે માંદીજ પડી જાય. જુવાનીમાં વ-
 રને બહુ ધરમવાળો જોઇને વહુને પાલવે નહીં; તે એવો છણુ-
 કો મણુકો કરે કે કાંઈ વાતજ ન પુછો, વરને તોળાં તોળાં કરે
 ને પોતાની વાત રાખે ત્યારેજ તે ઠેકાણે આવે. ઘણા ભાઈઓ-

માંથી જો કોઈ ભાઈ ધરમવાળો થાય તો બીજા ભાઈઓ તેની અદેખાઈ કરે; તેઓને એમ લાગે કે અમે કમાઈકમાઈને મરીએ છીએ ને આ ભાઈતો માથે પડે છે. બાપ બહુ ધરમવાળો થાય તો દીકરાને પાલવે નહીં; દીકરો જાણે કે બાપ બહુ ધરમમાં ઉઠાવી દેશે ને હું રખડી પડીશ. અને શિષ્ય બહુ ધરમવાળો થાય તો ગુરૂ મનમાંથી મુંઝાયાં કરે; તેને એમ લાગ્યા કરે કે આ બહુ માન લઈ જશે ને હું એમનો એમ પડ્યો રહીશ. આવી રીતે એક માણસ ધરમવાળું થાય તે બીજાઓને પાલવતું નથી, માટે તેઓ કાંઈને કાંઈ બહાના કાઢ્યા કરે છે અને આગળ ઉપર ધર્મને ધકેલ્યા કરે છે; કેમ જાણે અપણે અમરપટ્ટો લખાવીને આવ્યાં હોય? પણ એમ કરવું એ મોટી ભૂલ છે. કારણ કે, જેમ જેમ આપણે પ્રભુને પાછળ રાખીએ છીએ તેમ તેમ આપણે પોતેજ પાછળ રહી જઈએ છીએ. ધર્મને આગળ રાખ્યા વિના—પ્રભુને આગળ રાખ્યા વિના કોઈપણ કામમાં કદી પણ ફતેહ મેળવી શકાય નહીં, માટે હમેશાં ધર્મને તો—પ્રભુને તો આગળજ રાખવો જોઈએ; કારણ કે પ્રભુને આગળ રાખ્યા વિના કોઈપણ કામમાં જશ મળેજ નહીં. એટલુંજ નહીં પણ નાની ઉંમરમાં મનમાં જે સંસ્કાર પડે તે જલદી જામી જાય છે, માટે કોઈપણ જાતના ધુરા સંસ્કાર હૃદયમાં જામી જાય તે પહેલાં ધર્મના મૂળીયાંને હૃદયમાં જામવાદો, પ્રભુનાં નામને તમારા હૃદયમાં જામવાદો. એટલે પછે પ્રભુનાં પવિત્ર નામની જય જયકાર સાથે તમારી પણ ફતેહ થશે, પણ જો પ્રભુને પાછળ રાખ્યો તો તમે પોતેજ પાછળ રહી જશો માટે હમણાંથીજ સંભાળજો.

૧૦૨-સૂરજ જ્યારે હમેશાં સરખી રીતે ઉગે છે ત્યારે
કોઈ તેની સામું જોતું નથી, પણ જ્યારે ગ્રહણ થા-
ય છે ત્યારે તેની ખામી સૌ જોવા લાગે છે. તે-
મજ ભકતોના ગુણ કોઈ ઘડીકમાં જોતું
નથી પણ તેની ભુલ લોકો તુરત જોવા
માંડે છે, માટે કાંઈ પણ ભુલન
થઈ જાય એ સંભાળજો.

ગુણ લેવાવાળાં તો કોઈકજ હોયછે બાકી આ દુનિયામાં
તો સૌ અવગુણ જોવાવાળાંજ છે. સૂરજ હમેશાં અજવાળું
આપે છે અને સૂરજનાં અજવાળાંથી જગતને અનેક પ્રકારના
લાભ થાય છે, તોપણ સૂર્યનારાયણ તરફ લોકો રોજ રોજ જો-
તા નથી કે તેની મારફત પ્રભુનો ઉપકાર માનતા નથી, પણ
જ્યારે વરસાદ મહીને ધરણુ થાય છે, ત્યારે સૌ માણસો તેની
તરફ ચાહીને જોવા લાગે છે. બરોબર ન દેખાય તો દુરખીનો-
થી તથા કાચ ઉપર મેશ લગાડીને પણ લોકો ધરણુ જોય છે,
અને એવી રીતે ધરણુ જોઈને તેની વાતો કરવામાં લોકોને બહુ
મજ પડે છે, કારણ કે, ખીજનાં દોષ જોવા એ માણસ જાતનો
સ્વભાવ છે, શાસ્ત્રની આજ્ઞા એવી છે કે સવારમાં વેહેલું ઉઠીને
સૂર્યનું દર્શન કરવું જોઈએ, કારણ કે, એવાં મહા તેજની મારફ-
ત-એવા અદ્ભુત આકાશી ગોળાની મારફત-એવા દીવસ રાત્રિ
ના અમત્કાર મારફત અને ઉદય થતા બાલ સૂર્યના અલૌકિક
સૌન્દર્ય મારફત આપણે સહેલાઈથી પ્રભુની લીલા સમજી શકી-
એ છીએ; તેથી જ મહાન પ્રભુએ આપણી ઉપર અખંડ કૃપા ક-
રીને એવા મહા તેજવાળા સૂર્યનારાયણને બનાવેલા છે તે પ્રભુને
જાણવાનું-અરે તે પ્રભુનો ઉપકાર માનવાનું આપણને કુદરતી
રીતે મન થઈ આવે છે. માટે સવારમાં વેહેલા ઉઠીને સૂરજનું
દર્શન કરવાનું અને એ દર્શનથી ઉપજતા આનંદથી સ્વાભાવિક
રીતે થઈ જતી ધન્યર પ્રાર્થના કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહેલું છે. તેને

બદલે-ઇશ્વરની અલૌકિક વિભૂતિનાં દર્શન અને ઇશ્વરપ્રાર્થના એ બધું તો રહ્યું, પણ તેને બદલે ઉલટા આપણે ઘરણુ જોવા મંડી પડીએ છીએ. તેમજ જે ખરા ભગતો છે, જેઓ રૂડી રીતે પોતાની જીંદગી ગાળે છે, જેઓ જગતને ફાયદો થાય એવી રીતે વર્તે છે, અને જેઓ સર્વ શક્તિમાન ઇશ્વરના જ્ઞાન ધ્યાનમાં સર્વ મનથી ને સર્વ હૃદયથી પૂર્ણ પ્રેમથી મગ્ન રહે છે તેઓની તરફ કોઈ જોતું નથી, પણ જો જરાક તેઓમાં ભૂલ આવે તો એ ભૂલની તરફ સૌ લોકો જોવા માંડે છે. ખરા ભગતો કે જે ધર્મના થાંભલા જોવા છે, પ્રેમી ભક્તો કે જે માણસોમાં સૂર્ય જોવા છે, ત્યાગી ભગતો કે જે જગતમાં ઉત્તમ નમુનારૂપ છે, ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન રહેનારા ભગતો કે જે જગતમાં પ્રભુનો મહિમા ફેલાવનારા છે, અને પ્રભુને અર્થે જેઓએ પોતાની જીંદગી અર્પણ કરેલી છે એવા ઉત્તમ ભગતો કે જે આપણા કરતાં હજારો દરજે ચઢીયાતા છે અને પ્રભુના કૃપાપાત્ર છે તથા જેનાં રોજ દર્શન કરવાં જોઈએ, અને જાને તો યથાશક્તિ સેવા કરવી જોઈએ તેને બદલે એ બધું તો રહ્યું, પણ ઉલટા આપણે તેમની ભૂલો ગોતીએ છીએ, આ આપણી કેટલી બધી નીચતા છે એતો વિચારો ?

એવા સાચા ભગતોની તો આપણે ખબર રાખવી જોઈએ, તેઓને કાંઈ અડચણ હોય તો આપણે મદદ કરવી જોઈએ. પ્રભુના રસ્તામાં તેઓ સેહેલાઈથી આગળ વધી શકે એવી રીતે તેઓને સગવડતા કરી આપવી જોઈએ. તેઓના રૂઠા ઉપદેશો આપણે માનવા જોઈએ. તેઓનું જ્ઞાન ધ્યાન બન્યું રહે માટે તેઓની જાગૃતિ ઉઠાવવામાં આપણે મદદગાર થવું જોઈએ. ધર્મનો પ્રકાશ તેઓ ફેંકી શકે અને પ્રભુનું પવિત્ર નામ તેઓ ફેલાવી શકે માટે આપણે આપણાથી બની શકે તે પ્રમાણે તન, મન, ધનથી તેમની સેવા કરવી જોઈએ. તેમનાં રૂઠાં આચરણની અસર ખુબ ફેલાય માટે દુનિયામાં તેમનો સ્પર્શ વધે એવા ઉપાયો અજમાવવા જોઈએ, અને એવા ભ-

ગવદીજનો પ્રભુના માર્ગમાં લાગ્યાર હે તે સારૂ તેઓના દરજ્જા પ્રમાણે તેઓને માનપાન આપવું જોઈએ. કારણ કે, તેઓની મારફત-તેઓની મહેનત વડે આંપણે જલદીથી ને સેહેલાઈથી ઇશ્વરી જ્ઞાન મેળવી શકીએ છીએ. માટે તેઓને આપણે સદા સર્વદા યથા સક્તિ મદદ કરવી જોઈએ, તેને બદલે આપણે તેઓની ભૂલો ગોતીએ છીએ, અને તેઓની નિંદા કરીએ છીએ ! પણ એ કેટલું બધું ખોટું છે તે વિચારો તો ખરા !

જેમ આપણા મનમાં ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરવાનો સ્વાભાવિક ઉભરો પ્રગટી આવે માટે સૂર્યનારાયણનાં દર્શન કરવાનાં છે, તેમજ મહાત્માઓની મહેનતનો લાભ આપણને મળી શકે માટે તેઓની સેવા કરવાની છે. પણ જેમ દરરોજ સૂરજનાં દર્શન કરવાને બદલે આપણને ઘરણુ જોવાનું ઘરણુઘેલાપણું લાગેલું છે તેમજ હરિજનોની સેવા કરવાને બદલે તેઓની નિંદા કરવાનું આપણને ચેટક લાગેલું છે, એ પાપમાંથી હવે તે આપણે ક્યારે છુટશું ? પ્રભુ, એ પાપથી અમોને બચાવ ! બચાવ !

ઓ હરિજનો, સંતો, ભગતો, સદગુરુઓ ! તમે પણ જો ક્યાંઈ ભૂલ થતી હોય તો વિચારજો. કારણ કે તમે અમારા સૂર્ય છો, એટલે તમારી નાની ભૂલ પણ જગતને મોટી લાગશે, અને તમારી નાની પણ ભૂલ અમોને મોટું નુકશાન કરશે. કારણ કે, તમે મોટા છો, તમારા હાથમાં મસાલ છે અને અમે તમારી પછવાડે ચાલનારા છીએ, એટલે જો તમે ખાડામાં પડી જશો તો સાથે અમારા પણ ખુરા હાલ થશે. કારણ કે, અમે તો તમારે આશરે છીએ એટલે અમારી જવાબદારી તમારી ઉપર છે. માટે અમારે ખાતર, તમારે ખાતર, અને મહાન પ્રભુને ખાતર, કાંઈ ભૂલ થવા દેશોમાં ને સત્ય માર્ગે ચાલજો.

૧૦૩-આપનો ચોપડો લઇને બેસીએ ત્યા-
રે તો લેણુંને દેણું બેય કહેવું જોઇએ;
તેમજ શાસ્ત્રમાં પણ સાડું કે નરસું
જે હોય તે ખુદ્દી રીતે કહેવું જોઇએ.

સૌ લોકો પોતાના બાપના ચોપડો લઇને બેસે છે, પણ તેમાં કેટલાક લોકો એવી લુચ્ચાઈ કરે છે કે, પોતાનું જે લેણું હોય તે કહે છે અને બીજાઓ પોતાની પાસે માગતા હોય તે ખાતું બતાવતા નથી. આવી રીતે કરવું એ કાંઈ સાહુકારી કહેવાય નહીં. અને એમ કરે એનું ટકું કાંઈ આગળ ચાલે નહીં, કારણ કે, એ અધર્મ છે. લેવું સાડું લાગે અને દેવું ગમે નહીં એ કેમ ચાલે ? એવી રીતે વરતવાથી કાંઈ લાંબો વેહેવાર ચાલે નહીં. એથી તો ઉલટી આબરૂ જાય અને આપણું સાચું લેણું પણ વખત જતાં ખોટું થઈ જાય; પણ ઇશ્વરની કૃપા છે કે એવી લુચ્ચાઈ કરનારા વેપારીઓ કોઈકજ હોય છે.

ભાઈઓ ! ખાતેની રકમ બતાવે અને જમેની રકમ ન બતાવે એવા વેપારીઓ જો કે આપણા દેશમાં થોડાજ છે પણ શાસ્ત્રમાંથી પોતાના મતનું સાડું સાડું દેખાય તે બતાવે અને પોતાના મતથી વિરુદ્ધની બાબત ન બતાવે એવા ધર્મગુરુઓનો અલે એવા શાસ્ત્રીઓનો આપણે ત્યાં કાંઈ ટોટો નથી. એવી બેંચા બેંચીને એવી પક્ષાપક્ષીથીજ આપણો પવિત્ર ધર્મ અશ્રદ્ધાના રૂપમાં આવતો જાય છે. કારણ કે, શાસ્ત્ર છે તે બાપનો ચોપડો છે. તેમાંથી જેમ ખાતેની રકમો બતાવે છે તેમ જમેની રકમો પણ બતાવવી જોઇએ. જેમ આલકછટ, મૂર્તિપૂજા, અવતારની જરૂર, પુનર્જન્મ, યોગની સિદ્ધિઓ અને મહાત્માઓનાં ચરિત્રો બતાવીએ છીએ, તેમજ લોકોને અલેદનો માર્ગ બતાવવો જોઇએ, બ્રાતૃભાવનો રસ્તો બતાવવો જોઇએ. આજની પેઠે હજારો નાતો જાતો નહીં પણ ચારજ વર્ણમાં રૂપિયો રહેતા હતા એમ લોકોને સમજાવવું જોઇએ. આજની પેઠે સં-

કડો પંથના સાધુઓ ને ગુરુઓ નહોતા પણ માત્ર ચારજ આ-
શ્રમ હતા એમ પ્રજાની ખુદી રીતે ખાત્રી કરી આપવી જોઈએ.
પ્રાદ્યુક્ષ ક્ષત્રીને વૈશ્ય એક બીજાનું બાધા પીધાથી વટલાતા નહીં
એવાં પ્રમાણો હાલની પ્રજાને પુરાં પાડવાં જોઈએ. હાલની પેઠે
ઘોડીયાંમાંથી છોકરાંઓને રૂપિયો પરણાવતા નહીં એમ સૌ
લોકોને નહીં કરી આપવું જોઈએ. પ્રાદ્યુક્ષ, ક્ષત્રી વૈશ્યની કન્યા
વરી શક્તા અને ક્ષત્રીઓ પણ કન્યારત્ન ગમે ત્યાંથી લાવી શ-
કતા એમ લોકોને સમજાવવા જોઈએ. અને પવિત્ર આર્ય ધર્મના
પેટામાં આટલા બધામત ભેદ જોઈએ નહીં પણ આપણે તે
સર્વંઆપી સર્વશક્તિમાન અખંડ આનંદરૂપ એક શ્રીહરિનોજ
દૃઢ આશરો રાખવો જોઈએ, અને સાચા મનથી તથા પૂર્ણ
પ્રેમથી તેનીજ ભક્તિ કરવી જોઈએ.

જ્યાં સુધી શાસ્ત્રોમાં રહેલાં આવાં તત્ત્વો લોકોને સમજા-
વીએ નહીં, અને તે વખતનો દેશકાળ તથા હાલના દેશકાળમાં
પડી ગએલો મોટોલેઠ લોકોને સમજાવીએ નહીં ત્યાં સુધી આપણે
ધર્મ તેના ખરા રૂપમાં આવી શકે નહીં. કારણ કે આપણે માત્ર
ઉધાર બાજુ બતાવીએ છીએ, પણ જમીની રકમો બતાવતા નથી,
એટલે એ સંઘતે દારકાં ક્યાંથી પહોંચે? આપણીબીજી બાજુની
ખુબીઓ ન સમજીએ તેથી તે આપણને ખામીયાળી લાગે છે,
પણ આપણે વિચારવું જોઈએ કે, શાસ્ત્રોના કરતા મહાત્મા રૂ-
પિયો ત્રિકાલજ્ઞાની હતા, તેઓએ જે લખ્યું છે તે કાંઈક જગ-
તનું કલ્યાણ સમજીનેજ લખ્યું હશે, માટે તેમાં આપણને કાંઈ
ભૂલ જેવું લાગે, અથવા ન ગમે એવું લાગે તો પણ સત્યને
ખાતર અને તે આપણા બાપના ચોપડામાં બાપના હાથથીજ
લખેલું છે એમ સમજીને બીજી બાજુ પણ જોવી જોઈએ, અને
તે ઉપર પણ ચર્ચા ચલાવવી જોઈએ. જો એમ થાય તો જેમ
ખાટાં દહીંને વલોવવાથી તેમાંથી પુષ્ટિકારક મીઠું માખણ ની-
કળી આવે છે તેમ આપણને પ્રથમ અણુગમતી લાગતી એ
ચર્ચામાંથી પણ કાંઈક સાર નીકળી આવશે. માટે ભાઈઓ !

બાપના ચોપડા એટલે કે શાસ્ત્રમાં જે લખ્યું હોય તે સર્વ સર-
ળતાથી સૌ લોકોની આગળ ખુલ્લું કરો, તોજ ધર્મ વધી શ-
કશે અને તોજ પ્રભુ રીઝી શકશે. કારણ કે, પશ્ચાપક્ષીને નહીં
પણ પ્રભુ સત્યને અને આપણા પ્રેમને ચાહે છે. માટે પ્રભુને
અર્થે જગતમાં સત્ય જણાવવા સારૂ શાસ્ત્રની સૌ બાબતો વિ-
ચાર પૂર્વક પ્રજાની આગળ ખુલી કરો.

૧૦૪-ખરાબ જગ્યાઓની આપણા મન ઉપર
બુરી અસર થયા વિના રહેતી નથી, માટે
ખાસ કારણ વિના એવે ઠેકાણે ન જાઓ.

ભક્તિમાન શ્રવણના જેવાં મા બાપની સેવા કરવાવાળાં
છોકરાં આજના જમાનામાં તો હોયજ ક્યાંથી ? પણ જ-
ગ્યાની અસરથી કુરૂક્ષેત્રમાં એ ભક્તિમાન શ્રવણની બુદ્ધિ
પણ ફરી ગઈ હતી, ત્યારે બુરી જગ્યાઓમાં આપણી બુદ્ધિ
ફરી જાય તેમાં તો નવાઈજ શું ? માટે જોઈ સારો રસ્તો એ
છે કે બનતાં સુધી કોઈ પણ હલકાં ઠેકાણાંમાં જવું નહીં. જે-
મ કે જ્યાં વેશ્યાવાડો હોય, દારૂની દુકાનો હોય, બુગાર
ખાનાંઓ હોય, રાંટોના નાચ થતા હોય, જનાવરોને મારવા-
નાં ઠેકાણાં હોય, લડાઈ ટંટાને ગાળા ગાળી થતી હોય, ખરા-
બ ચિત્રો જોવાનાં હોય, જ્યાં આપઘાત થતા હોય, અને જ્યાં
મનનાં વિકાર અથવા ગ્તાનિ ઉત્પન્ન થાય એવું હોય, ત્યાં બ-
નતાં સુધી જવું નહીં. કારણ કે, એવી જગ્યાઓમાં એવી જા-
તની અસરો જામેલી હોય છે; એ અસરો નબળાં મનનાં મા-
ણસો ઉપર થોડી ઘણી થયા વિના રહેતી નથી, માટે ખાસ
કારણ વિના ચાહીને એવી ખરાબ જગ્યાઓમાં જવું નહીં. પ-
ણ જેઓ પોતાના આત્માનું કલ્યાણ ઇચ્છતા હોય અને પવિત્ર
પ્રભુના રૂડા માર્ગમાં ચાલવા ઇચ્છતા હોય તેવા હરિજનોએ
તો જ્યાં ખુબ લજનો થતાં હોય, જ્યાં ધરમના સાચા ઉપદેશો

થતા હોય, જ્યાં દુઃખીઓને દિલાસો મળતો હોય, જ્યાં નિરાધારોને આધાર મળતો હોય, જ્યાં પવિત્ર મંદિર હોય, જ્યાં ભક્તજનો ભેળા થતા હોય, જ્યાં માળાઓ ફેરવાતી હોય, અને જ્યાં મહામંગલકારી પ્રભુનો જયજયકાર થઈ રહ્યો હોય તેવાં ભક્તમંડળોમાં પ્રેમ આણી આણીને પોતાનાં કલ્યાણને માટે જવું જોઈએ; કારણ કે, ત્યાં એવી જાતની રૂપી અસરો ફેલાઈ ગયેલી હોય છે, તેથી ત્યાં જવાથી મનમાં આનંદ આનંદ થઈ રહે છે અને પ્રભુપ્રેમ જાગૃત થાય છે. માટે ભાઈઓ ! જો પ્રભુના કૃપાપાત્ર થવું હોય તો એવાં અમૂલ્ય ઠેકાણાંના અલૌકિક લાભ લઈ લો, અલૌકિક લાભ લઈ લો.

૧૦૫-જ્યારે આપણને હરિજન ઠહાલા લાગે ત્યારે સમજવું કે હવે આપણે પ્રભુના ઠહાલા થયા.

એક ગૃહસ્થે કોઈ મહાત્માને પુછ્યું કે, મહારાજ ! અમે પ્રભુના ઠહાલા થયા એમ કેમ સમજાય ? ત્યારે તે મહાત્માએ પુછ્યું કે, તમારે કોઈ માણસ સાથે વધારેમાં વધારે હેત છે ? ત્યારે તે ગૃહસ્થે કહ્યું કે, હા મહારાજ, મને મારી બાયડી ઉપર આખી દુનિયામાં સૌ કરતાં વધારે હેત છે. ત્યારે મહારાજે પુછ્યું કે, તમારું હેત જણાવવા માટે તમે શું કરો છો ? તે ગૃહસ્થે કહ્યું કે, મારું હેત જણાવવા માટે હું મારી બાયડીની દરેક વાતો માનું છું ને તેના કલ્યા પ્રમાણે કરું છું. મારી બાયડીના સગાંઓને બહુ માન આપું છું અને તેની સહીપણીઓની બહુ ખાતર બરદાસ રાખું છું. મારી વહુને જે ચીજ ઠહાલી લાગે તેજ ચીજ મને પણ ગમે છે. પહેલાં મને ખીચડી ખાવાનો બહુ અભાવો હતો પણ મારી વહુને ખીચડી બહુ ભાવે છે એટલે હવે તેની સાથે મને પણ ખીચડી ખાવામાં મને જે પડે છે. પહેલાં મને છોકરાંઓ રમાડવાં ગમતાં નહીં, તેમનાં લીંટલાળ જોઈને હું સુગાયા કરતો, પણ મારી વહુને તેના

નાનાભાઈ ઉપર બહુ પ્રેમ છે; એ છોકરો રોતી સુરત જેવો છે તોપણ મારી વહુ ઉપરના પ્રેમને લીધે હું તેને ખુશીથી મારા ખોળામાં તેડું છું અને હવે એ મારો નાનો સાળો વખતે મારા ખોળામાં મૂતરી પડે તો પણ હું ચીરડાતો નથી, પણ મારી વહુ ઉપરનાં હેતને લીધે ઉલટો હસી પડું છું.

આ સાંભળીને તે મહારાજે કહ્યું કે, ભાઈ, જેમ તારી વહુ તને ઠહાલી છે માટે તેનું કહ્યું માનવું તને ગમે છે ને તેના ઠહાલાં સગાં તને ઠહાલાં લાગે છે, તેમજ જ્યારે પ્રભુ તને ઠહાલા થશે ત્યારે પ્રભુના હુકમો પાળવા તને ગમશે, અને પ્રભુના ઠહાલાં સગાં તને ઠહાલાં લાગશે. પ્રભુનાં ઠહાલાં સગાં કેાણુ એ તને ખબર છે? હરિજનો-વૈષ્ણવો, ભગતો, સાધુઓ, જ્ઞાનીઓ, સતીઓ, અને ધર્મશુરુઓ એ પ્રભુના ઠહાલાંમાં ઠહાલાંછે. માટે જ્યારે હરિજનો ઉપર હેત આવે ત્યારે સમજવું કે, પ્રભુ આપણને ઠહાલા થયા છે અને આપણે પ્રભુના ઠહાલા થયાછીએ. જ્યાં સુધી હરિજનો ઉપર હેત ન આવે-જ્યાં સુધી પ્રભુના બાળકો ઉપર હેત ન આવે-જ્યાં સુધી પ્રભુના પવિત્ર નામ ઉપર પ્રેમ ન છુટે, જ્યાં સુધી પ્રભુને અર્પણ થઇને રહેવાનું મન ન થાય અને જ્યાં સુધી પ્રભુના સત્ય હુકમો ન પળાય ત્યાં સુધી ભાઈઓ ! આપણે પ્રભુના ઠહાલા થએલા ગણાઈએ નહીં. માટે જેમ આપણે આપણાં ઠહાલાંઓનાં કહ્યાં માનીએ છીએ અને તેઓનાં સગાં ઠહાલાંઓનાં ખાતર ખરદાસ રાખીએ છીએ, તેમ જ્યારે પ્રભુના હુકમો પાળીએ અને હરિજનો ઉપર હેત રાખીએ ત્યારે પ્રભુ આપણને ઠહાલા થયા અને આપણે પ્રભુના ઠહાલા થયા એમ સમજવું. એવું થયા વિના માત્ર વાતો કરવાથીજ કાંઈ કદ્યાણુ થઈ જવાનું નથી એ યાદ રાખજો.

૧૦૬-શ્રીશ્વર દયાળુ છે.

શ્રીશ્વરે કૃપા કરીને આપણને ઉત્પન્ન કર્યા છે. અને તે પણ ફેટલી બધી કૃપા કે તેણે આપણને ઝાડ ન કર્યા, પહાડ ન કર્યા,

પશુ પક્ષી ન કર્યા, ક્રીટ પતંગ ન કર્યા, પણ ઉત્તમ મનુષ્ય અવ-
તાર આપ્યો, અને ઉત્તમકુળમાં તથા રૂડા દેશમાં જન્મ આ-
પ્યો; એટલુંજ નહીં પણ તેણે આપણને જોવા માટે આંખો
આપી, સાંભળવાને કાન આપ્યા, ચાલવાને પગ આપ્યા, કામ-
કાજ કરવા માટે હાથ આપ્યા, વિચારવાને બુદ્ધિ આપી, અને
અમૂલ્ય જીવંતી તથા ઉત્તમ તનદુરસ્તી આપી એ ઇશ્વરની
કેટલી બધી દયા છે ?

એનો સૂરજ આપણને પ્રકાશ આપે છે. એનો ચંદ્ર આ-
પણા અનાજમાં અમૃત રેડે છે, એનો સમુદ્ર આપણી આગ-
ભાટોનો બોજો ઉપાડે છે, એની નદીઓ આપણને પાણી આપે
છે, એની પૃથ્વી આપણને અન્ન આપે છે, એનાં ઝાડો આપણને
ફળ પુલ આપે છે, એના વાયુથી આપણે નભીએ છીએ એના
અભિથી આપણી જીવંતી છે, એના સ્વર્ગથી આપણું સુખ છે.
અને એનાં મોક્ષધામથીજ આપણી હમેશની શાન્તિ છે. હં-
કામાં આ પૃથ્વી અને આકાશ પાતાળના કુલ માલેક મહાન
પ્રભુની દયાથીજ આપણે માટે સૌ થએલું છે, એમ છતાં પણ
જો આપણે પ્રભુને યાદ કરીએ નહીં, અને પ્રભુએ કેવળ કૃપા
કરીને આપેલી ચીજો પ્રભુને અર્પણ કરીએ નહીં તો એ આ-
પણી કેટલી બધી નીચતા ? એ કરતાં મોટી ચોરી દુનિયામાં
બીજી કંઈ ? માટે એવી નીચતામાં ન રહી જવાય તે સારૂ ભા-
ઈએ ! પ્રભુની અનંત દયા સમજો અને પ્રભુની અખંડ કૃપા-
માં આવવા હર ઘડી પ્રયત્ન કરો.

૫૬

પ્રભુ દીનદયાળુ પરમકૃપાળુ કરુણાળુ કૃપાનાથ;
એ છે રાજાનો રાજા મહોટો મહારાજા, સ્વર્ગના રાજાની માથ.
નથી અન્ય કોઈ એવો બીજો આ જેવો સેવો જેથી જાય દુઃખ
તમે તેને તજીને બીજો બજીને શું સજી લેશે સુખ.
એણે પશુને સરજ્યાં પક્ષિને સરજ્યાં વન ફળને પુલઝાડ;
એણે સુરજ સરજ્યાં ચંદ્રને સરજ્યાં પાણી સરજ્યાં અને પહાડ.

એના શુકસનકાદિક નારદને વળી શારદ ગાયછે ગીત;
એને શેષ મહેશ સુરેશ ગણેશજ દિન રટે છે નીત.
રૂપિ સહસ્ર અઠ્યાસી સિદ્ધ ચોરાશી શાસ્ત્ર તપાસીને જોય;
તોએ દાનવ દેવ કે ગાંધર્વમાં એથી ઉત્તમ દીઠો ન કોય.

૧૦૭-યાદ રાખજો કે કોઈ પણ પ્રકારનાં ખોટાં કામમાં
લગવદ્ ઇચ્છા હોયજ નહીં, માટે ખરી લગવદ્
ઇચ્છા સમજવા સારૂ આપણે પ્રભુનું શરણ
ધરવું જોઈએ.

લગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ જવું એ બહુજ જરૂરની ને
બહુજ મોટી બાબત છે માટે લગવદ્ ઇચ્છાનો જરા પણ ખો-
ટો અર્થ ન થાય એ પ્રથમથીજ બહુ સંભાળવાનું છે. પહેલાં
તો પાકે પાચે સમજી રાખવું કે કોઈ પણ પ્રકારનાં ખોટા કા-
માં લગવદ્ ઇચ્છા હોય નહીં. હમેશાં પ્રભુની ઇચ્છા સારામાં
સારી ને ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ છે. દુનિયાંની આબાદી થાય, પ્રાણી-
ઓનાં સુખ વધે, જગતમાં ધરમ વધે અને આત્માનાં કલ્યાણ
થાય એજ સદા સર્વદા પ્રભુની ઇચ્છા છે. પ્રભુને કરવું હશે તે
થશે એમ ધારીને આપણે આજસમાં પડ્યા રહીએ, અથવા
પ્રભુ જેવી બુદ્ધિ આપે તેમ અમે કરીએ છીએ, એમ ધારીને
ખોટાં કામોમાં પડ્યું રહેવું એનું નામ કાંઈ લગવદ્ ઇચ્છા
નથી, પણ એ તો પાપ છે, લગવદ્ ઇચ્છાનાં બહાનાં નીચે કાં-
ઈ પણ પાપકર્મ ન થઈ જાય એ હરિજનોએ બહુજ સંભા-
ળવાનું છે, કારણ કે, આપણું મન અતિ ચંચળ છે અને તેમાં
ઘણાએ જમાનાના બહુજ પુરા સંસ્કારો ભરેલા છે એટલુંજ
નહીં પણ આપણી આત્મબાબતની દુનિયાં પણ બગડેલી છે,
એટલે આપણાથી ખરી રીતે લગવદ્ ઇચ્છા સમજાતી નથી,
માટે આપણે આપણા દોષ પ્રભુ પાસે કબુલ કરી દેવા જોઈએ,
અને હમેશાં એમજ માગવું જોઈએ કે,

કાર્પણ્યદોષોપહતસ્વભાવઃ

પૃચ્છામિ ત્વાં ધર્મસંમૂઢચેતાઃ

યચ્છ્રેયઃ સ્યાન્નિશ્ચિતં બ્રૂહિ તન્મે

શિષ્યસ્તેઽહં શાધિ માં ત્વાં પ્રપન્નમ્ ॥

અ-૨ શ્લો. ૭

અર્જુન પ્રભુને કહે છે કે, હે પ્રભુ ! લોભના પાપમાં મારો સ્વભાવ ડુબી ગયેલો છે, તેથી ધર્મની બાબતમાં મારું ચિત્ત મૂઢ થયેલું છે. માટે હું આપને પુછું છું કે, જેમાં નક્કી મારું કન્યાણુજ હોય તે મને કહો; હું આપનો શિષ્ય છું અને વળી આપને શરણુ આવેલો છું માટે મને રસ્તો બતાવો.

આવી રીતે આપણા મનની નિર્ભગતા કબુલ કરીને પ્રભુનું શરણુ ધરીને નિખાલસ દિલથી અને અંતરના ઉમંગકાથી રોજ રોજ પ્રભુની પ્રાર્થના કરીને પ્રભુ પાસે માગવું કે, હે પ્રભુ ! અમેને સદ્બુદ્ધિ આપ, અને અમારા કન્યાણુનો રસ્તો બતાવ; અમે તો તારા શરણુમાં છીએ, અમે તો પાપના ભરેલા છીએ, અમારામાં કાંઈ માલ નથી, અમને તો એક તારા આશરાનું બળ છે, માટે અમારે માટે તારી શું ઇચ્છા છે તે અમને સમજાવ. અને હે પ્રભુ ! હવે નો બચાવ, પાપથી બચાવ. અને તારી લે; કારણુ કે, હવે તો અમે તહારાજ છીએ.

આવી રીતે પૂર્ણ પ્રેમ આણીને શુદ્ધ અંતઃકરણથી જો રોજ રોજ વારંવાર પ્રાર્થના કરીએ તો આપણા વિશ્વાસના બળ પ્રમાણે પ્રભુ પાસે આપણી પ્રાર્થના મંજુર થતી જાય છે, અને આપણે માટે ભગવત્ ઇચ્છા શું છે તે એની મેળે મેળે સમજાતું જાય છે. એ પછી ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવાનું શારીરિક તથા માનસિક બળ આપણામાં આવતું જાય છે અને આંતર પ્રેરણા બીલતી જાય છે. એ પછી આંતર પ્રેરણા પ્રમાણે એટલે કે ઇશ્વર ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવાથી ઇશ્વર પાસે આપણને જવું નહીં પડે, પણ ઇશ્વર પોતેજ આપણા હૃદયમાં આ-

ધીને બેસશે; માટે જો ઇશ્વરને પકડવો હોય તો તેની ઝૂંઝાને પકડી લો, એટલે તે આપણાથી દૂર જઈ શકશે નહીં.

૧૦૮ —ગાય ધણુમાંથી ભાગી જઈને કોઈનું નુકશાન કરે તો ગોવાળનો દાંડ થાય. કાંઈ ગાયનો દાંડ થાય નહીં, તેમજ પ્રભુને શરણે જઈ ગુરૂની ઇચ્છા ઉપર લગામ છોડીએ તો પછે ગુરૂ જવાબદાર છે.

ગુરૂની જોખમદારી કાંઈ જેવી તેવી નથી, માટેજ ગુરૂનો મહિમા બહુ મ્હોટો છે. સતો કહે છે કે, ગાય ધણુમાંથી ભાગી જાય અને કોઈનું નુકશાન કરે તો ગોવાળનો દાંડ થાય છે કાંઈ ગાયનો દાંડ થાય નહીં, તેમજ જે દેવી જીવો પ્રભુને શરણે જઈને શ્રીસદ્ગુરૂના ઉપદેશ ઉપર લગામ છોડી દેય છે તેને માટે પણ તે ગુરૂ જવાબદાર છે. એવા શરણ થઈ ગએલા જીવોને પછે કાંઈ પ્રભુ પુછતા નથી, પણ તેનાં પાપનો જવાબ તો તેના ગુરૂએને દેવો પડે છે. જો ગુરૂએએ અહીં કયાશ રાખી હોય અથવા ખોટો ઉપદેશ કર્યો હોય તો તેના જવાબ દેવા ત્યાં બહુ ભારે થઈ પડે છે. સૌને ગુરૂ થઈને પૂજાવું તો બહુ ગમે છે પણ આપણે કેવા ભૂલભરેલા છે, અને જીવોના સ્વભાવમાં કેટલું બધું પાપ ભરેલું છે એ સમજવાની કોઈ દરકાર કરતું નથી. જો આપણા ગુરૂએ એ બાબત બરોબર રીતે સમજે, તો પછે તેઓ બીજાઓનાં પાપનો બોલો પોતાની ઉપર ઉઠાવી લેવા તૈયાર થાય નહીં, અને જેના તેના કાન પુકી દેય નહીં. જ્ઞાની ભગતો તો સમજે છે કે જીવોની ઉપર ગોવાળપણું કરવું એ કાંઈ સેહેલી વાત નથી, માટે એવા સાચા સંતો તો ધરમનાં કામમાં અને ઇશ્વરી જ્ઞાનમાંજ મશગુલ રહે છે. જેઓ માનપાનની ઇચ્છાવાળા હોય અને અહંતા મમતાના ભરેલા હોય તેઓજ ગુરૂ થઈને પૂજાવાનું ને નરકમાં પડવાનું

પસંદ કરે છે. અને યાદ રાખજો કે એવા શુદ્ધઓથી કાંઈ તાર-
ણ પણ થાય નહીં, એવાઓને આશરે કાંઈ આપણી અંદગી
સોંપાય નહીં. જેઓ પોતેજ ખાડામાં પડેલા હોય, ને પાપના
કીચડમાં ડુબકાં ખાતાં હોય તે આપણને બહાર ક્યાંથી કાઢે ?
માટે ભાઈઓ ! દેવો અને રૂપિ મુનિયો પણ જેનો પાર પા-
મ્યાં નથી એવા મહાન ઇશ્વરને ઝોળખવા સારૂ અંદગીની લ-
ગામ સોંપી દેવામાં-શુદ્ધ પસંદ કરવામાં સો વાર વિચારજો,
અને શુદ્ધ બની બીજાઓનાં પાપનો બોલો પોતાની ઉપર ઉઠા-
વતાં પેહેલાં હબરવાર વિચારજો, નહીં તો રખડી પડશો.

૧૦૯-શ્રવણ વિષે.

જેમ શરીરનો ખોરાક અન્ન છે, તેમ જીવનો ખોરાક ભગ-
વદ્ વચન છે.

રાતને વળતે રસ્તો દેખાડવા માટે જેમ કાનસ કામ લાગે
છે, તેમ આ જગતના વેહેવાર ચલાવવા માટે શ્રવણ કરેલું જ્ઞાન
માણસને મોટી મસાલરૂપ થઈ પડે છે.

અરીસામાં મોઢું જોયાથી જેમ મોઢાં ઉપરના ડાઘો જણા-
ઈ આવે છે, તેમ શ્રવણ કર્યાથી આપણા અંતરના દોષો આ-
પણને જણાઈ આવે છે.

જેમ એક હથોડો મોટા પથરાને તોડી નાંખે છે, તેમ શ્ર-
વણ કર્યાથી કંઠણ હૈયાંઓ પણ નરમ થઈ જાય છે.

જેમ હળ કંઠણ જમીનને પોચી કરી નાંખે છે તથા તેમાં
રહેલા કાંટાઓને જડમૂળથી કાઢી નાંખે છે, તેમ શ્રવણભક્તિ-
થી હૃદયે જાય છે, અને અંતઃકરણ નિર્મળ થઈ જાય છે.

આસમાનમાંથી પડતો વરસાદ જેમ જમીનને પોચી કરી-
ને ઘણાં સુંદર ઝાડોને પોષણ આપે છે, તેમ ભગવદ્વાક્ય શ્ર-
વણ કર્યાથી અંતઃકરણની સ્વચ્છતા તથા ઘણાં શુભોની વૃદ્ધિ
થાય છે.

પાણી વિના જેમ ઝાડ સુકાઈ જાય છે તેમ શ્રવણ કર્યા વિના આપણા અંતરનું જ્ઞાન મોળું પડતું જાય છે.

જ્યારે આપણે બગીચામાં જઈએ છીએ ત્યારે ત્યાંથી સુગંધીદાર સુંદર ફુલો આપણે વીણીએ છીએ, તેમજ શ્રવણમાંથી તથા વાંચનમાંથી પણ ઉમદા પવિત્ર વિચારો વીણી લેવા જોઈએ અને તેને આપણા પોતાના કરી લઈ તે પ્રમાણે ચાલવાની કોશીશ કરવી જોઈએ.

જે અનાજ સુખમાં બરાબર ચવાતું નથી તે પેટમાં પચી શકતું નથી, તેમ કથા વાર્તા આપણે સાંભળીએ પણ તેનો વિચાર ન કરીએ તો તેથી લાભ થતો નથી.

જે માણસ બહુ સાંભળે પણ વિચાર કરે નહીં તે અરીસામાં મહોડું જોઈને પાછું સાફ કરવું ભૂલી જાય તે માણસના જેવો છે એમ જાણવું.

મરેલાં માણસને સણગાર પેહેરાવવો જેમ ફેગટ છે, તેમ પ્રેમ વિનાનાં માણસને શ્રવણ કરાવવું તે પણ નિર્બર્ક છે.

જેમ એક વાસણમાં કોઈ વસ્તુ ભરેલી હોય તો તે ખાલી કર્યા વિના તેમાં બીજી વસ્તુ રહી શકે નહીં, તેમ જે અંતર માયાથી ને સંસારિક વાતોથી બહુ ભરેલાં હોય છે તેને ભગવત્ કથા વાર્તા સાંભળવાની મરજી થતી નથી.

જે માણસ માંદો હોય તેને ગમે તેવું સ્વાદિષ્ટ ભોજન પણ ખાવું ભાવતું નથી, તેમ મમયાવાદી સંસારીઓને ગમે તેવું સાફ જ્ઞાન શ્રવણ કરાવીએ તો પણ તેને ગમતું નથી.

હાહરો.

તુલસી પુરવલે પાપસે, પ્રભુ ચર્યા ન સોહવાય;

જેસે જ્વર કે જ્વરસે, ભોજનકી રૂચી જાય.

આપણી આંખ જ્યારે દુઃખતી હોય છે ત્યારે તે તેજ જોઈ શકતી નથી, તેમ આપણું મન જ્યારે માયામાં ગુંથવાએહું હોય છે ત્યારે તેને ભગવત્ કથા સાંભળવી અમતી નથી.

૧૧૦-ઇશ્વરનું સ્વરૂપ જાણવાથી થતો આનંદ.

આ જગતની રચના તે એક અરીસો છે કે જે અરીસામાં પ્રભુનું સ્વરૂપ અને પ્રભુના ગુણો જણાઈ આવે છે.

ઇશ્વરનું સ્મરણ, સેવા અને જ્ઞાનધ્યાન કરતી વખત અહીં જ્યારે એટલો બધો આનંદ થાય છે ત્યારે સ્વર્ગમાં અને પરમાત્માની હજુરમાં ગયા પછે ત્યાં એ આનંદ કેટલો બધો મળશે એ જ્યાલ તો કરો; એ આનંદ કાંઈ કોઈથી કહ્યો જાય તેમ નથી. એ ભગવત્ સેવાનો આનંદ કેવો અલૌકિક છે તેને માટે સંતો કહે છે કે,

એક માણસ જનમનો આંધળો હતો તેથી તેણે ચંદ્રમાનું તેજ, અગ્નિનું તેજ, કે સૂર્યનું તેજ કદી પણ જોયું નહોતું. બીજારો જનમનો આંધળો હોવાથી પ્રકાશ કેવો હોય તે કાંઈ એને બીલકુલ ખબરજ નહોતી, તેમજ એ બાબતના કાંઈ તેને ખરેખરા જ્યાલ પણ આવી શકતા નહોતા. એ પછે ઘણા વરસે એક વૈદ તેને મળ્યો. એ વૈદે તેની આંખો તપાસીને કહ્યું કે, હું સને દેખતો કરી શકીશ. તું પુનમને દિવસે રાતે મારી પાસે આવજે. વૈદની એ વાત સાંભળીને તે આંધળો માણસ બહુ ખુશી થયો અને વખતસર વૈદની પાસે ગયો. વૈદે એક એવી સરસ દવા આંજી કે તુરત તે માણસ દેખતો થઈ ગયો. એ વખતે પુનમના ચંદ્રનું તેજ જોઇને તે માણસ અજબ થઈ ગયો, અને નાચવા કુદવા લાગ્યો, તથા કેહેવા લાગ્યો કે, ઓહો ! આવો ચાંદો ! આવું તેજ ! ને આવી મજે ! એ તો મને સ્વપ્નામાં પણ ખબર નહોતી, હું તો જાણું કાંઈક જરા તરા તેજ હશે પણ આ મજે તો કાંઈ ચોરજ છે. એમ બોલતે બોલતે તે ગદગદીત થઈ ગયો, અને પોતાની ખુશાલી કેમ બતાવવી તે સમજી શક્યો નહીં. તેથી અજાયબીથી ચો તરફ જોવા લાગ્યો અને વૈદના પગમાં પડી કેહેવા લાગ્યો કે, વૈદરાજ તમે તો ભારે કરી. ઓહો ! આટલું બધું તેજ ! ને આટલો બધો આનંદ ! એમ ક-

હી ફરી ફરીથી નાચવા કુદવા લાગ્યો અને તાળીઓ પાડવા લાગ્યો. ત્યારે વૈદે કહ્યું કે, ભાઈ, હજી તો આ રાત છે, ખરી મને તો સવારે સૂરજના તેજમાં પડશે. ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, હે ! આ કરતાં પણ વધારે ! આટલાં બધાં અજવાળાં કરતાં બીજું વધારે તે શું હોય ? ત્યારે વૈદે કહ્યું કે, તને હજી બખર ક્યાં છે ? સૂર્યના પ્રકાશ પાસે આ અજવાળું તો કાંઈજ બીસાતમાં નથી. ત્યારે તે માણસને વધારે અન્યબી લાગી, અને અધીરો બની સવાર પડવાની રાહ જોવા લાગ્યો. એ પછે જ્યારે સવાર થયું ત્યારે સૂર્યનો પ્રકાશ જોઈને તેના આનંદનો કાંઈ પાર રહ્યો નહીં.

આ વાતનો સાર એ છે કે, આપણે તે જન્મ આંધળા માણસના જેવા છીએ. આપણા ગુરૂ તે આંધળાને દેખતા કરનાર વૈદ જેવા છે, અને ચંદ્રમાનો પ્રકાશ તે ભગવત્ સેવાને પ્રભુનું જ્ઞાન ધ્યાન છે. માયાવાદી જીવો કે જેઓ પોતાના સ્વાર્થમાં ને હલકી ઇચ્છાઓમાં મળ્યા રહે છે તેઓ આંધળા જેવા છે, કારણ કે, તેઓ ભક્તિરસનો ને જ્ઞાનધ્યાનનો તથા સેવાસ્મરણનો અલૌકિક આનંદ લઈ શક્તા નથી; પણ જ્યારે તેઓને સદ્ગુરૂ મળે છે ત્યારે તેઓ પ્રભુનો મહિમા સમજે છે અને ભગવત્ સેવામાં લાગી જાય છે. એ વખતનો અહીંની આપણી ભક્તિનો આનંદ તે પુનમના ચંદ્રમાના જેવો છે; પણ મોક્ષનાં સુખનો આનંદ ને ઈશ્વરની હજુરમાં રહેવાનો આનંદ તે સૂર્યના પ્રકાશ જેવો છે, પણ એ મહાન પ્રકાશની આંધળાને ક્યાંથી બખર પડે ? તેમજ આપણે અજ્ઞાનમાં ડુબેલા છીએ એટલે એ આનંદની ખુબી આપણે સમજી શકતા નથી. પણ ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે, એ ઈશ્વરી આનંદની ખુબી કાંઈ ઓરજ છે ? એ સુખ કાંઈ વર્ણવ્યાં જાય તેમ નથી. એ મને તો જ્ઞાનીઓજ સમજે છે ને એ દહાવ તો વૈષ્ણવોજ—ભકતોજ લુટી શકે છે; અને જે ખરેખરો સાથી મોટો લાભ છે તે તો સુવા પછી—મોક્ષધામમાં—ગૌલોકમાં મળવાનો છે કે જેનું વર્ણન અમારાથી કે બીજા કોઈ પણ

શાસ્ત્રકારોથી થઈ શક્યું નથી, અને થઈ શકે તેમ પણ નથી. એ અલૌકિક આનંદ તો જેને મળ્યો છે તેજ જાણે છે અને જેને મળશે તેજ જાણશે.

૧૧૧-ઈશ્વર અવિનાશી એટલે નાશ રહીત છે.

આ જગતમાં ઘાસ સુકાઈ જાય છે, પુલો ખરી જાય છે, પાંદડાંઓ પડી જાય છે; હવામાં ઉડનારાં પક્ષીઓ, જળમાં રહેનારાં જીવો અને વેરાન જંગલમાં રહેનારા વાઘ વરુઓ પણ મરી જાય છે. વળત આવે ઝરાઓ સુકાઈ જાય છે, પડારો ઢી ઢી જાય છે, અને સર્વ ચીજો બદલાઈ જાય છે, પણ સર્વશક્તિમાન અખંડાનંદ અવિનાશી પ્રભુનો કદી પણ નાશ થતો નથી.

આ જગતનો નિયમ એવો છે કે, લીડું હોય તે સૂકું થાય છે ને નવું હોય છે તે જીવું થાય છે, એમ કાળ સર્વને લાગુ પડે છે; તેમજ ખાખમાંથી ઉત્પન્ન થએલો મનુષ્યનો દેહ પણ અંતે ખાખમાં મળી જાય છે. એવાં કરોડોને અખજો માણસો પૃથ્વીમાંથી થઈ ગયા છે, ઘણીક પ્રજાઓ અને મોટા મોટા રાજાઓનાં રાજ્ય પાયમાલ થઈને ક્યાં જતાં રહ્યાં એ કોઈ જાણતું નથી. અંતે કોઈક કાળે આસમાનના તારાઓ પણ ખરી પડશે, સૂર્ય ચંદ્રાદિક આકાશી ગ્રહોનો પણ નાશ થશે, અને પ્રલયકાળે આખી પૃથ્વીનો તથા અનંત ગ્રહાંડોનો નાશ થશે, પણ અદૃશ્ય, સુખરૂપ, આનંદના સાગર ને કૃપાના ભંડાર જે અવિનાશી અખંડ ઈશ્વર છે તેનો કદી પણ નાશ થવાનો નથી કે તેના સ્વરૂપમાં કોઈ કાળે પણ એક તલમાત્ર પણ ફેરફાર થવાનો નથી; તે તો જેવા પૂર્ણ પુરૂષોત્તમ છે તેવાને તેવાજ છે ને સદાય તેવાને તેવાજ રહેશે.

અસલનાં મોટાં મોટાં મંદિરો કે જેને સંભાળવા માટે હજારો જાતની સગવડતા હતી, અને જેમાં ચાંદી સોનાં તથા હીરા મોતી મહેલાં હતાં, એટલું નહીં પણ જેના નીલાવ માટે

હજારો આઉં દૂરથી લાખો માણસો પોતાની ખુશીથી હજારો રૂપીયા મોકલી આપતાં હતાં તે મંદિરોના પથ્થરનો ટુકડો પણ આજે કોઈ બતાવી શકે તેમ છે કે ?

જેના વૈભવો ઇંદ્રને પણ અદેખાઈ ઉપજાવે તેવા હતા, જેની મહોટાઈ અપરંપાર હતી અને જેના મોજશોખો સ્વર્ગને પણ વીસરાવી દેવ તેવા હતા તે બાદશાહોના વિશાળ મહેલો કે જેના પાયા પાતાળમાં હતા અને જેનાં શિખરો આશમાન સાથે વાતો કરતાં હતાં તે ભવ્ય મહેલોની આજે કોઈ અપટી ધૂળ તો બતાવે ?

જેણે પૃથ્વીને ધ્રુવવી હતી, અને જેના નામની હાક વાગતી હતી એવા ચક્રવર્તી મહારાજાઓ કે જેના ચરણમાં હજારો હજાર મહારાજાઓ નમતા હતા તે ચક્રવર્તીઓના કીર્તિસ્થંભ આજે ક્યાં છે તેનું કોઈ નામ નીશાન તો બતાવે ?

અરે મહેલોને મંદિરોની વાત ક્યાં કરીએ, જે પ્રાચીન શેહેરોમાં એ મહેલોને મંદિરો હતાં, જે શહેરમાં એવા ચક્રવર્તી મહારાજાઓ હતા, જે શેહેરમાં એવા અખુટ વૈભવો હતા, જે શેહેરના બચાવ માટે આખી દુનિયામાં સૈથી સારામાં સારા સાધનો હતાં અને જે શેહેર આખી દુનિયામાં મોટામાં મોટાં ગણાતાં હતાં તે શેહેર ક્યે ઠેકાણે હતાં એ કોઈ ઠેકાણું તો બતાવે ? ભાઈઓ ! શોધ કરનારાઓ શોધ કરી કરીને થાકી ગયા છે, અને કંઈક એ શોધની પાછળ મરી ગયા છે પણ એવાં મોટાં શેહેરો ક્યે ઠેકાણે હતાં તેનો પણ હજી પતો મળતો નથી; આવી રીતે કાળ સર્વનો ભક્ષ કરે છે. જ્યાં સમુદ્ર હોય ત્યાં પૃથ્વી થઈ જાય છે અને જ્યાં પૃથ્વી હોય ત્યાં સમુદ્ર થઈ જાય છે; મોટો પહાડ હોય ત્યાં ખાડો થઈ જાય છે અને અતિ ઉંડાણ હોય ત્યાં પહાડ થઈ જાય છે. એવી રીતે વખત જતાં દુનિયાની દરેક ચીજમાં ફેરફાર થઈ જાય છે; જેમકે રૂતુઓ બદલાઈ જાય છે, સૂર્ય ચંદ્ર તુલેજ ઓછું વધતું થઈ જાય છે, પૃથ્વીના રસકસ ઝાઝા થોડા થઈ જાય છે, અને મહાન પ્રજાઓ તથા

રાજ્યો બદલાઈ જાયછે; પણ સર્વ વ્યાપક અવિનાશી સમ્રિય-
હાનંદ સ્વરૂપ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રભુનો કદીપણ નાશ થતો નથી
કે કદી પણ તેના અખંડ આનંદરૂપ સ્વરૂપમાં એક રજ માત્ર
પણ ફેરફાર થતો નથી, માટે શાસ્ત્રોમાં પ્રભુને અવિનાશી
કહેલા છે.

પદ.

આઘ પુરૂષ અવિનાશી, લજેરે મન, આઘ પુરૂષ અવિનાશી. ટેક.
જેના નામ થકી જન્મ નાસે, પીંડ બ્રહ્માંડનો પ્રકાશી. લજેરે મન.
ગોવિંદના ગુણ જાણે તે જાણે, વિશ્વ સકળનો એ વાસી. લજેરે મન.
અગમ અગોચર ઇશ્વર એછે, સમરી લો શ્વાસ ઉશ્વાસી. લજેરે મન.
ગણપત કહે શુરૂ સારી મળે તો, તુટી જાય જન્મ ફાંસી. લજેરે મન.

૧૧૨-ઇશ્વર કૃપાળુ છે.

પ્રભુ કેવા કૃપાવાન છે એ તમે જાણો છો? આપણે પ્રેમથી
તેને એક તુલસીનું પાંદડું અર્પણ કરીએ તેમાં તે આપણને ય-
સનું ફળ આપી દેયછે. કોઈ ગરીબ માણસને ખરી વખતે એક
પાણીનો ઘુંટડો પાચો હોય તો તે મોટા મોટા કુવા તળાવ
ખંધાવ્યાનું ફળ આપી દેયછે.

જે લલા માણસો બીજા અબણ્યા લોકોને રૂડી સલાહ આ-
પેછે તેઓને કૃપાળુ પ્રભુ વેઠ લખાવ્યાનું ફળ આપી દેયછે.

જે માણસો રૂડા હેતુથી પ્રભુપ્રીત્યર્થ ભક્તિમાન સાધુ
બ્રાહ્મણોને ચપટી ચોખા આપેછે, તેઓને પ્રભુ સદાચતનું કે
બોરાશી કર્યાનું ફળ આપી દેયછે.

જેમ એક મોટા રાજાને કોઈ ગરીબ માણસ નજીવી ચી-
જની ભેટ આપે અને તેના બદલામાં તે ભલો રાજા જેમ મો-
ટું ઇનામ આપી દેયછે, તેમ મહાન હયાળુ પ્રભુ પણ આપણી
ઉપર કૃપા કરીને આપણી નાની સેવાના બદલામાં બહુ મોટું
ફળ આપી દેય છે, કારણ કે તે આપણે આપેલી વસ્તુની કીં-

મત તરફ જોતો નથી પણ તે આપણા અંતરના પ્રેમ અને આપણી દીનતા તરફ જોય છે.

કોઈ દુઃખીને દવા આપવામાં કે દવા બતાવવામાં તે ઇ-સ્પીટાલ કરવાનું કૃણ આપી દેય છે, કોઈ ભુખ્યાને જમાડવામાં ચોરાશી કરવાનું કૃણ આપી દેય છે, અને અંધારામાં દીવો રાખનારને અકસ્માત થતા અટકાવ્યાનું કે અંધ લખવાનું કૃણ આપી દેય છે.

જેઓ અર્પણવિધિ સમજીને દરેક કામ પ્રભુને અર્થેજ કરે છે તેઓને પોતાનાં છોકરાંઓને જમાડવામાં સંન્યાસીઓને જમાડ્યાનું કૃણ આપી દેય છે. ઉથમણમાં મરનારને ઘેરે જઈ દિલાસો આપવાથી શાસ્ત્ર સંભળાવવાનું પુન્ય મળી જાય છે. છોકરાંઓને સારે ઠેકાણે પરણાવવામાં કરોડો ગૌદાનનું કૃણ મળી જાય છે. નાતમાં સલાહસંપ રાખવાની તજવીજ કરવામાં મોટી લડાઈ અટકાવ્યાનું કૃણ મળી જાય છે. પ્રસંગોપાત સવારમાં પડોશીને એક દાતણ આપવામાં આડ વાવવાનું કૃણ મળી જાય છે. કોઈ લાચારના મુડદાંને ઉપાડી કે ઉપાડાવી ઠેકાણે પાઠવામાં દેવસેવાનું કૃણ મળી જાય છે. પોતાનુંજ ઘર બંધાવ્યું હોય, પણ જો તેમાં અતિથિયો તથા ભગતોની સેવા થતી હોય, અને સતસંગની મંડળીઓ જામતી હોય તો પોતાનું ઘર બંધાવ્યા છતાં પણ નવું ગામ વસાવ્યાનું કૃણ મળી જાય છે. અને જો બધું પ્રભુપ્રીત્યર્થેજ થતું હોય તો ખાતાં, ઉઠતાં, ખેસતાં, સુતાં, ફરતાં, રમતાં અને ધંધો રોજગાર કરતાં છતાં પણ તેમાંથી અલૌકિક લાભ મળી જાય છે; પણ તે એવીજ ભાવનાથી કરવાં જોઈએ કે, એ બધાં કામો ભગવાનનાંજ છે અને તે બધાં કામો કરવાનો ભગવાનનો હુકમ છે, માટેજ અમે કરીએ છીએ. એમ સમજીને પ્રભુને અર્થે એવાં સંસારિક ભલાં કામો કરે તેને પણ કૃપાળુ પ્રભુ મોટું કૃણ આપે છે, અને પવિત્ર સાધુઓ કરતાં પણ તેને ઉત્તમ જાણે છે;

પણ એ બધું કૃષ્ણાર્પણ કે બ્રહ્માર્પણ વિધિથી કરતાં આવડતું નેહએ.

૧૧૩-તમારા ભેરથી વિકારોને નહીં રોકી શકાય

પણ પ્રભુપ્રાર્થનાથી વિકારોને રોકી શકાયો.

એક સાધુ હતો તે જંગલમાં રહીને યોગ સાધતો હતો. એમ કરતે કરતે ઘણાં વરસ નીકળી ગયાં અને યોગની કેટલીક ક્રિયાઓ પણ તેને આવડી ગઈ. એ પછે એક વખત તેને કામ ઉત્પન્ન થયો તેથી વ્યભિચાર કરવાની ઇચ્છા થઈ. એવી મહા ખરાબ ઇચ્છા મનમાં આવવાથી તે બહુ દિલગીર થવા લાગ્યો. તેને વિચાર થયો કે કામદેવનો આ શું ભુલમ ? આટલાં બધાં વરસ થયાં હું તેને રોકી બેઠો છું અને હવે આજે રહી રહીને આ પાપ ક્યાંથી નીકળી આવ્યું ? મારો દરજ્જો શું ? મારી સ્થિતિ શું ? મારો અભ્યાસ શું ? હવે આવા વિચારો આવવા નેહએ કે ? ગમે તેમ કરીને કામને રોકીશ. એમ વિચારીને પોતાના મનમાં આવેલા વ્યભિચારના ખુરા વિચારને તે દાબવા લાગ્યો. પણ એ વિચાર તેનાથી એ વખતે દાબી શકાયા નહીં, ત્યારે તેને એમ લાગ્યું કે વ્યભિચાર કરીને પછે જીવવું શું કામનું ? મારી આટલાં બધાં વરસોની મહેનત ઉપર પાણી ફરી વળે તે કરતાં મરી જવું એ બેહેતર છે, એમ ધારીને તે એક વાઘની ગુફા પાસે ગયો, અને ગુફામાં મોં ઘાલીને વાઘની વાટ ભેતો બેઠો કે હમણાં અંદરથી વાઘ નીકળશે ને મને ખાઈ જશે. એવી રીતે ઘણીવાર થઈ ગઈ પણ અંદરથી વાઘ નીકળ્યો નહોતો, ત્યારે કંટાળી જઈને ગુફાથી જરા દૂર જઈને બેઠો, એટલામાં ગુફામાંથી વાઘ નીકળ્યો. સાધુએ જાણ્યું કે, વાઘ મને ખાઈ જાયતો સાડ, આ મહા પાપમાંથી બચી જઈ, પણ વાઘે તેની સાસું ભેયું નહોતું; ત્યારે તે બાહીને વાઘની પાસે ગયો, અને તેની પુંછડી ખેંચવા લાગ્યો, એટલે તેને મારી નાંખવાને બદલે વાઘ તેના પગ ચાટ-

વા લાગ્યો અને પાળેલા કૂતરાની પેઠે તેના પગ પાસે બેસી ગયો. યોગીનું તપનું બળ એવું મોટું હતું કે તેને મારવાની વાધની ઇચ્છા થઈ નહીં. વાધ પણ પોતાને ખાતો નથી એમ જ્યારે તેણે જોયું ત્યારે તેને લાગ્યું કે, હાયહાય ! આટલું બધું તપ છતાં પણ હજી સુધી મનમાં દુષ્ટ વિચાર ! હજી સુધી હું વ્યભિચારની ઇચ્છાને નથી દોડી શકતો ? ધિક્કાર છે મને ! આટલું બધું તપ શુભાવનું તે કરતાં મરી જવું બેહેતર છે, પણ આ વાધ પણ મને ખાતો નથી ત્યારે કરવું શું ? ચાલ પહાડ ઉપર ચઢીને ત્યાંથી નીચે દુટી પડું. એમ નક્કી કરીને પહાડ ઉપર ચઢીને, અને એક ઊંચી ટેકરી ઉપરથી પડવાની તૈયારી કરવા લાગ્યો, એટલામાં દેવ ઇચ્છાથી ત્યાં એક ભગત માણસ આવી નીકળ્યો. તેણે કહ્યું કે, યોગીરાજ, સાધુ થઈને આ શું પાપ કરવા નીકળ્યા છો ? આપઘાત સમાન બીજું એકે પાપ નથી. તમને એવું શું દુઃખ આવી પડ્યું છે કે આપઘાત કરવા તૈયાર થયા છો ? ત્યારે તે સાધુએ કહ્યું કે, ભાઈ, મારા મનમાં એક પાપી વિચાર આવ્યો છે. મને વ્યભિચાર કરવાની મરજી થઈ છે, અને એ ઇચ્છાને હું મારા બળથી દોડી શકતો નથી માટે મારી આટલાં બધાં વરસોની બેહેનત ધોઈનાંબું અને મારા આત્માને અપવિત્ર કરી મારે માટે નરકનો રસ્તો ઉઘાડું તે કરતાં બેહેતર છે કે મરી જાઉં; મરી જવાથી એ અઘોર પાપમાંથી બચી શકીશ.

એ સાંભળીને તે ઘીજા માણસે કહ્યું, યોગીરાજ પ્રભુકૃપા વિના આપણાંથી વિકારોથી બચી શકાય નહીં. માટે તમારાં બળ ઉપર સુસ્તાક નહીં રહેતાં વિકારોને જીતવા માટે પ્રભુ પ્રાર્થના કરો એટલે પ્રભુ તમોને પાપથી બચાવી લેશે. પ્રાર્થનાના બળવિના ખુરા વિચારોને જીતી નહીં શકાય, માટે ખરા દિલથી વારંવાર પ્રાર્થના કરો. યોગીએ પોતાની નબળાઈ સમજીને પોતાના દોષ કબુલ કર્યા, અને પ્રભુની માફી માગી. તેની પ્રાર્થના સફળ થઈ; તેની ઉપર ઇશ્વરની કૃપા થઈ અને દુષ્ટ વિચારો તેના મનમાંથી નાબુદ થયા.

ભાઈઓ ! આવી રીતે મોત કરતાં પણ વ્યભિચાર વધારે ખરાબ છે. માટે તે ભય'કર પાપથી ચેતતા રહો; અને એ મહા પાપમાં ન ફસાઈ જવાય માટે શુદ્ધ અંતઃકરણથી ઇશ્વર-પ્રાર્થના કર્યા કરો.

૧૧૪-પ્રભુની દયા પાસે પાપ કાંઈ ખીસાતમાં નથી.

દુનિયામાં સા કરતાં વધારેમાં વધારે ખરાબ ચીજ પાપ છે, માટે બીજી કોઈ પણ ચીજ કરતાં આપણને પાપથી વધારે ડરવાનું છે. ગરીબાઈ કરતાં, આબરૂ કરતાં, માર કરતાં અને મોત કરતાં પણ પાપથી વધારે ડરવાનું છે, કારણ કે, પ્રભુના હુકમનું અપમાન કરવું-પ્રભુની સામે થવું તેનું નામ પાપ છે; અને પાપનું ફળ નરક છે, માટે પાપથી આપણે બહુજ ડરવાનું છે. જમદુતોના ભય કરતાં પણ, અને મોત કરતાં પણ, પાપ વધારે નાશકારક છે અને તોપણ મહાન દયાળુ પ્રભુનાં પવિત્ર નામમાં એવું અલૌકિક બળ છે કે, એ અખંડ શાંતિદાયક અમર નામ પાસે પાપ પણ બળીને ભસ્મ થઈ જાય છે. પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે,

अपिचेदसिपापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।

सर्वे ज्ञानकृतेवैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥

અ. ૪ શ્લો. ૩૬.

કદાપિ તું સર્વે પાપીઓ કરતાં વધારે પાપી હોય તોપણ જ્ઞાન (ઇશ્વરી જ્ઞાન) રૂપી વહાણથી સર્વ પાપરૂપી દરિયાને સેહો-જમાં તરી જઈશ.

ઇશ્વરી જ્ઞાન કેવું બળવાન છે તે સમજાવવાને માટે વળી પણ પ્રભુ કહે છે કે,

यथैवांसि समिद्धोऽग्निर्मस्मसात्કुरुतेऽर्जुन ।

ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ॥

અ. ૪ શ્લો. ૩૭.

હે અર્જુન ! જેમ સળગાવેલો અગ્નિ લાકડાંને બાળી ભસ્મ કરે છે તેમ પ્રભુનાં જ્ઞાનરૂપી અગ્નિ સર્વ કર્મને બાળીને ભસ્મ કરે છે.

ભાઈઓ ! પ્રભુની દયા જોઈ ? ઇશ્વરના સ્વરૂપનું જ્ઞાન એવી અમૂલ્ય વસ્તુ છે કે તે ભયંકર પાપને પણ ઘડીકમાં ભસ્મ કરી નાંખે છે; માટે જેમ બને તેમ ઇશ્વરની અખંડ દયા સમજીને ઇશ્વરનું સ્વરૂપ સમજાય તેમ કરો.

ઇશ્વરનું સ્વરૂપ સમજવાથી આપણાં પાપ બળી જાય છે અને પ્રભુનાં પવિત્ર નામનાં બળથી પ્રભુનું ખરૂં સ્વરૂપ ઓળખી શકાય છે, માટે કોઈપણ રીતે એટલે કે કર્મથી, યોગથી, જ્ઞાનથી, ધ્યાનથી, દાનથી, ભક્તિથી અથવા બીજી કોઈપણ રીતે આપણા હૃદયમાં મહાન પ્રભુનું અલૌકિક બળવાળું પવિત્ર નામ જામે એમ કરો. એ સત્ય નામનાં બળ પાસે આપણા ઘણાં પાપ પણ કાંઈ બીસાતમાં નથી; કારણ કે ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે પાપ કરનાર તો માણસો છે, અને દયા કરનાર—માફ કરનાર તો પ્રભુ પોતે છે. અદ્વય જીવની પાપ કરવાની શક્તિ કેટલી નાનાં ? અને સમર્થ પ્રભુની માફ કરવાની શક્તિ કેટલી મોટી ? એ તો જુઓ ! પણ તેમાં સરત માત્ર એટલીજ છે કે, પ્રભુની દયા મેળવવા માટે—પાપની માફી મેળવવા માટે આપણે દીનતાથી દયાળુ પ્રભુને શરણે જવું જોઈએ, અને હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશનું પૂરેપૂરું બળ રાખવું જોઈએ. જો એમ કરી શકીએ તો દયાળુ પ્રભુનાં સર્વ શક્તિમાનપણા આગળ પાપ કાંઈ બીસાતમાં નથી. માટે ભાઈઓ ! પ્રભુને શરણે જાઓ, પ્રભુને શરણે જાઓ, એટલે પાપની માફી મળતાં વાર લાગવાની નથી.

પદ.

અન્ય નહી પ્રભુ ત્રાતા,

તુજ વિના, અન્ય નહીં પ્રભુ ત્રાતા.

વિનય થકી હું વિનતિ કરું છું (૨)

વિશ્વ તણા વિભુ ધાતા—તુજં
 સર્વ રૂપિ મુનિ શુક સનકાદિક (૨)
 તુજ મહિમા ગુણ ગાતા—તુજં
 દીન દયાળ તુજ કરુણા વિના (૨)
 કોણ કરે સુખ શાતા—તુજં
 આશ્રય એક તમારો ધારું (૨)
 સુખ દુઃખના પ્રભુ જ્ઞાતા—તુજં
 સાષ્ટાંગે હું વંદુ વિભુને (૨)
 પરમ પદ મંગળ દાતા—તુજં

૧૧૫—જો આપણે પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રભુને શરણે
 જઈએ તો આપણાં પાપ માફ કરવાની
 પ્રભુ કબુલ્લાત આપે છે.

મહાન દયાળુ પ્રભુએ આપણી ઉપર ખાસ કૃપા કરીને
 આપણને ખુદી કબુલ્લાત આપેલી છે કે,

સર્વધર્માન્પરિત્યજ્ય મામેકં શરણં વ્રજ ।

અહં ત્વાં સર્વપાપેભ્યો મોક્ષવિષ્ણ્યામિ મા શુચઃ ॥

અ. ૧૮ શ્લો. ૬૬

તમે શોક કરોમાં. બધા ધરમો છોડીને તમે માત્ર એક
 મારેજ શરણે આવો, એટલે હું તમોને બધાં પાપોથી બચાવીશ.

આપણને શોકમાંથી—દુઃખમાંથી છોડાવે, થઈ ગયેલાં જીવનાં
 પાપની માફી આપે તથા નવાં પાપ થતાં અટકાવે, અને સર્વ
 ધરમના બનાવટી પ્રપંચમાંથી છોડાવી પોતાના શરણમાં લેશ
 એ શું પ્રભુની થોડી દયા છે ? આ કરતાં વધારે સાફ માફી-
 પત્ર બીજું કેવું હોય ? અને આ કરતાં પ્રભુની વધારે દયા
 બીજી શું હોઈ શકે ? પણ એટલી બધી દયા છતાં પણ પ્રભુને
 તૃપ્તિ થતી નથી તે તો હજી પણ પોતાની અખંડ દયા વધાર-
 તાજ જાય છે તેથી આપણો ઉદ્ધાર કરવા માટે કહે છે કે,

મનમના ભવ મદ્રક્તો મધાજી માં નમસ્કરુ ।

મામેવૈવ્યસિ સત્યં તે પ્રતિજાને પ્રિયોડસિ મે ॥

અ. ૧૮. શ્લો. ૬૫.

ભાઈઓ ! પ્રભુ આપણને કહે છે કે, તમે મને બહાલાછો માટે હું તમારી પાસે પ્રતિજ્ઞા લઈને સત્ય કહું છું કે, મારામાં મન રાખો, મારા ભક્ત થાઓ, મારા યજ્ઞ કરો, એટલે કે મારે અર્થે કર્મ કરો અને મને નમસ્કાર કરો, એટલે તમે મનેજ પામશો.

હે ભગવદ્દીજનો ! હે ઉત્તમ વૈષ્ણવો ! હે ભગતો ! પ્રાચીન આર્ય મહાત્માઓના પુત્રો ! તમે વિચાર કરો કે, પ્રભુની આવી સત્ય ને ખુદ્દી પ્રતિજ્ઞા દુનિયાના બીજા કયા ધર્મોમાં છે? આ કરતાં વધારે દયા આપણને બીજી શું જોઈએ ? પ્રભુમય થઈ જવું-સુકૃત થઈ જવું-પ્રભુને પામી જવું-પ્રભુમાં લય થઈ જવું એ કરતાં વધારે બીજું આપણને શું જોઈએ ? હંદગીનો સાર ને ધર્મનું તત્ત્વ તે મોક્ષછે. એ મોક્ષનાં અખંડ સુખ આપવાની પ્રભુ આપણને કબુલાત આપે છે, એ કરતાં વધારે દયા બીજી શી હોય તે અમે સમજી શકતા નથી. માટે ભાઈઓ ! પાપની માફી મેળવવા સારૂ, હંદગીની સાર્થકતા કરવા સારૂ, આપણા આત્માના કલ્યાણ સારૂ, આપણા રૂડા ધર્મની ઉન્નતિ સારૂ, મહાન પ્રભુના હુકમો પાળવા સારૂ, અને મોક્ષના અનંત કાળનાં અલૌકિક સુખ ભોગવવા સારૂ શુદ્ધ અંતઃકરણથી ને પૂરા પ્રેમથી દયાના સાગર ત્રિલોકના નાથ પ્રભુને શરણે જાઓ, પ્રભુને શરણે જાઓ.

૧૧૬-ફળ પાકે ત્યારે પક્ષીઓ તે ઉપર વધારે વ-
ધારે ચાંચ મારેછે તેમ જ્યારે ભગત થશે ત્યારે
લોકો હેરાનતો કરશેજ, પણ તેથી કાંઈ
હરી જવાય નહીં.

જેમ આંખા ઉપર વધારે ફળ લાગે તેમ તે ફળના ભારથી
વધારે વધારે નમતો જાયછે, તેમજ જે માણસો ભક્તિમાર્ગમાં
લાગી જાયછે, પ્રભુના રસ્તામાં આવી જાયછે તેઓને પણ
મોટાં ફળ મળેલાં હોય છે અને મોટા લાભ મળવાના હોય છે
એટલે તેઓ પણ સૌને સદા નમતાજ રહેછે-સૌની સાથે ભલા-
ઈજ રાખવા ઇચ્છેછે. પોતે ઘસારો ખાઈને-ખોટ ખાઈને પણ
સામાને રાજી રાખેછે, પોતે દુઃખ ખમીને પણ પારકાનું ભણું
કરેછે, પોતે ભૂખ્યા રહીને પણ પોતાના કરતાં વધારે ભૂખ્યા-
ઓને જમાડેછે, પોતે ભીખ માગીને પણ બીજાઓને મદદ ક-
રેછે, બીજાઓની વગર મફત ગાળો ખાઈને પણ પોતે ધર્મનાં
કામો કરેછે, અને બાણે પારકાંના સુખને માટેજ પોતે અવતાર
લીધો હોય તેવીજ રીતે પ્રભુ પરાયણ રહીને તેઓ વરતે છે;
જેઓ એવી રીતે વરતે તેજ સાચા સંત છે ને તેજ ખરા ભગત
છે. જ્યાં સુધી પોતાના આત્મા જેવો બીજાના આત્માને ન બાણે
અને માંડ તાંડ નાં છોડે ત્યાં સુધી ભગત શેના ? આવા પ્રભુ-
પ્રેમમાં જામી ગયેલા ભગતો કહેછે કે, જે આડમાં ફળ આવે
તે આડ ઉપર લોકો પથરા ફેંક્યા વિના રહે નહીં, અને જે સા-
રું ફળ પાકે તે ઉપર પંખીઓ ચાંચ માર્યા વિના રહે નહીં,
તેમજ જે પોતાના વિકારો છોડી દઈને ભગત થાય તેને પણ
કોઈને કોઈ રીતે લોકો હેરાન કર્યા વિના રહે નહીં; કારણ કે,
એવો માણસોનો અટક્યાળો સ્વભાવ છે, અને એ ભગતોની
કસોટી છે. અસલના ભગતોની હકીકત જોઈએ છે તો તેમાં
પણ એમજ જણાયછે. કોઈ ભગતને માખાપો નડયાં હતાં,
કોઈને ખાચડી છોકરાં નડયાં હતાં, કોઈને નાતજાતવાળાએ

હેરાન કર્યા હતા, કોઇને રાજ રજવાડાંએ દુઃખ દીધાં હતાં, કોઇને અમણ્યા માણસોએ દુઃખ દીધાં હતાં, કોઇને ધર્મ ગુરૂઓએ પીડ્યા હતા, અને કોઇને દેવોએ દુઃખ દીધાં હતાં. ઇંદ્રએ અપસરાઓ મોકલી મોકલીને રૂપિયોનાં તપ ભંગ કરાવ્યાં હતાં, આવી રીતે ભક્તની પરીક્ષા માટે કાંઈને કાંઈ વિઘ્ન આવ્યા વિના રહેતું નથી.. માટે એવાં જરાકવારના વિઘ્નથી હારી જઈ અમૂલ્ય ભક્તિરૂપી હાથ આવેલો હીરો ખોઈ બેસશેમાં, પણ એમજ સમજાવે કે મોટો નફો લેવા માટે થોડું જોખમતો ખેડવુંજ જોઈએ. પ્રભુને અર્થે પ્રભુનાં બાળકોની મૂર્ખાઈ ભરેલી મસ્તી પણ સહન કરવી જોઈએ અને સર્વ શક્તિમાન મહાન પવિત્ર પિતા પ્રભુને અર્થે સર્વ મનથી ને સર્વ હૃદયથી આપણો આત્મા અર્પણ કરવો જોઈએ, ત્યારે પછે થોડો કામ, ક્રોધ, કે લોભને મૂકી દેવો પડે એમાં શું બી-સાત ? અને જો એટલું પણ ન મુકાય તો પછે ભક્ત શેના ? માટે ભાઈઓ ! અનંતકાળનાં મોક્ષધામનાં સુખ મેળવવાને ખાતર લોકોના તાનાટપલા, સગાં બહાલાંઓનાં મેણાં ઓઠાં, ભાઈ દોસ્તોનાં વાંકાંચુંકાં, ઘરનાં માણસોના બળાપા, નાતિ-લાઓની ચેષ્ટા, અદેખાઓની અદેખાઈ, નકામા બેસીને પારકી પાટો ભાંગનારાઓનો બડબડાટ, અને તમારી યોગ્યતા કરતાં પણ જે તમોને વધારે માન આપે છે તે નાંનાઓની તાજીમ તવાજો પ્રભુને અર્થે તમે સહન કરો.

૫૬.

તમે નામ નારાયણનુંરે, લેતાં ડરશેમાં

તમે ડરતાં હોતોરે, ફરીને કોઈ લેશેમાં (૮૬)

સંસારી કહે છે રે, ભગતડા બૂંડા છે (૨)

તમે બૂંડા ન જાણોરે, ભક્તિના મુળ ઉંડા છે-તમે

સંસારી કહેછેરે, ભગતડા કાલા છે (૨)

તમે કાલા ન જાણોરે, પ્રભુને બહુ વહાલા છે-તમે

સંસારી કહેછેરે, ભગતડા ઘેલા છે (૨)

તમે વેલા ન જાણજેરે પ્રભુને મન પહેલા છે-તમે

૧૧૭-ભક્ત વિષે.

કમળ જેમ જળમાં રહે પણ તેને જળનો સ્પર્શ થતો નથી તેમ ભગત જગતમાં રહે છે પણ તે સંસારી જાણતોમાં લુપ્થ થઈ જતો નથી, તેનું મન તો પ્રભુમાંજ લાગેલું રહે છે.

માખણ છાશમાંથી થાય છે, પણ માખણ થઈ ગયા પછે પાકું તે છાશમાં મળી શકતું નથી, તેમ ભગત પણ સંસારી જીવોમાંથીજ થાય છે, પણ ભગત થયા પછે તે પાછા સંસારની ખોટી માયામાં લળી શકતા નથી.

છોકરું જ્યારે નાનું હોય છે ત્યારે ધવરાવનારી દાસીને પોતાની મા સમજે છે, પણ જ્યારે તે મોટું થાય છે અને પોતાની ખરી માને ઓળખે છે ત્યારે ધવરાવનારી આયા ઉપરનો તેનો મોહ ઉતરી જાય છે, તેમ ભગવાનનાં સત્ય સ્વરૂપને ઓળખ્યા પછે ભગત પણ મિથ્યા માયાની પાસે જતા નથી.

ઝાડો પેશાબ કર્યા પછે જેમ માણસો તેને ફરી ફરીથી ખેવા ઇચ્છતાં નથી, તેમ જેઓએ એક વખત જગતને છોડી દીધું છે તેવા ત્યાગી સાધુઓ તથા ખરા ભગતો પણ ફરીથી સંસારના મોહમાં પડવા ઇચ્છતા નથી.

જેમ ઝાડનું સૂળ જમીનમાં રહે છે ને ડાળ પાંદડાં ઉંચાં રહે છે તેમ ભક્ત જનોનો વ્યવહાર મનુષ્યોમાં ફેલાયેલો હોય છે પણ તેનું મન તો ઈશ્વરમાંજ ચોંટેલું હોય છે.

પક્ષીઓ હમેશાં ઝાડ ઉપરજ રહે છે; જ્યારે તેમને ચારો કરવો હોય ત્યારેજ નીચે આવે છે, તેમજ ભગત જનો પણ ન આવે તેવી જરૂરીયાત માટેજ સંસારનો સખંધ રાખે છે, બાકી તેનું મન તો હમેશાં ઈશ્વરમાંજ રમતું રહે છે.

જે છોકરો પોતાના બાપની સાથે મુસાફરી કરતો હોય તેને ટીંમણ ભાતાંની ઝાઝી શીકર રહેતી નથી, કારણ કે તેનો બાપ એ બાળતની તજવીજ રાખે છે, તેમજ જે ભગતો હમેશાં

પ્રભુની સાથે રહે છે એટલે કે પ્રભુને પોતાનાં હૃદયમાં રાખે છે, તેને પણ ખાવા પીવાની બહુ કાળજી રાખવી પડતી નથી, કારણ કે, પ્રભુ પોતે તેને જરૂરની સર્વ ચીજો પૂરી પાડે છે.

૧૧૮-ઈશ્વરની કૃપારૂપી જળ ખેંચવા માટે માળા તે રેંટ છે, અને તેના પારા તે ડોલચીઓ છે.

મહાત્માઓ કહે છે કે, આપણી હૃદયગી સુધારવા માટે, આપણાં પાપની માફી મેળવવા માટે, આપણા આત્માની ઉન્નતિ કરવા માટે અને શ્રીહરિની હૃદયરૂપાં મોક્ષધામનાં સુખ મેળવવા માટે આપણે અનંત પ્રહ્લાંડના નાથ, કરુણાના ભંડાર, દેવાધિદેવ, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પરમાત્માની કૃપા મેળવવી જોઈએ. પણ તેની સાથે તેઓ એમ પણ કહે છે કે, પ્રભુની કૃપા મેળવવી એ કાંઈ રમતની વાત નથી. ઉપર કહ્યું તે બધું બની જાય એટલી બધી કૃપા કાંઈ લૂટમાં પડી નથી. જો કે ઈશ્વરની સામાન્ય કૃપા વિના તો આપણે એક પણ પણ જીવી શકીએ નહીં. એ કૃપા તો આપણી ઉપર અને સર્વની ઉપર સદા સર્વદા છેજ, પણ ભગવદી જનો તો પ્રભુની ખાસ વિશેષ કૃપાને ઇચ્છે છે. એ વિશેષ કૃપા મેળવવાને માટે આપણે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ; અને પ્રભુની કૃપા મેળવવા માટે જે પ્રયત્ન કરવો તેનુંજ નામ ધર્મ છે.

આપણે જેમ બીજામાંથી ઝાડ કરવા માટે અને એક દાણામાંથી હજારો દાણા કરવા માટે રેંટ મારફત કૂવામાંથી જળ ખેંચીએ છીએ, તેમ ભેદરૂપી કૂવામાં રહેલું પ્રભુની કૃપારૂપી જળ ખેંચવા માટે પણ આપણે પ્રભુનાં નામસ્મરણથી માળારૂપી રેંટ ચલાવવો જોઈએ; કારણ કે મહાત્માઓ કહે છે કે, આપણે નહીં જોઈ શકીએ તેવા અદૃશ્ય કૂવામાંથી માળાના રેંટથી ને પારાની ડોલચીઓથી પ્રભુની કૃપારૂપી જળ ખેંચાઈ આવે છે. એ જળથી આપણાં નાનાં કામો અનંત ઘણા ફળવાળાં થઈ જાય છે, અને આપણો જીવ જે બીજા જેવો છે તે પ્રભુની કૃપારૂપી

જળથી ઝાડ જેવો એટલે કે શિવ જેવો-હરિની હજુરમાં રહે-
નારો થઈ જાય છે. પણ ભાઈઓ ! યાદ રખાજે કે, આ બધું
પ્રભુકૃપાથી થઈ શકે તેમ છે, અને પ્રભુકૃપારૂપી જળ પ્રભુનાં
નામસ્મરુરૂપી રેંટથી મેળવી શકાય છે, માટે શુદ્ધભાવથી ને
અંતરના ઉમળકાથી જેમ એ રેંટ વધારે ફેરવાય તેમ કરજો; કાર-
ણ કે, જેમ વધારે રેંટ ફરશે તેમ વધારે જળ નીકળશે, એટલે
કે જેમ પ્રભુનાં પવિત્ર નામનો વધારે જપ થશે તેમ વધારે ભ-
ગવત્ કૃપા મેળવી શકાશે. માટે સેહેલાંમાં સેહેલાંને સાચામાં
સાચાં સાધન મંગળકારી પ્રભુના પવિત્ર નામસ્મરુને વિસર-
શોમાં. જ્યારે બને ત્યારે અને જેટલું બને એટલું પ્રભુ કૃપાનું
જળતો માળાના રેંટથી ને પારાની ડોલચીઓથી મેળવ્યાજ
કરજો, કારણ કે, એ જળ જેમ વધારે આવશે તેમ વધારે જ-
લદીને અને વધારે સારો પાક ઉતરશે, માટે ઓ હરિજનો ?
આપણા આત્માના કલ્યાણ સારૂ મહા મંગળકારી પ્રભુનાં પ-
વિત્ર નામનાં સ્મરુથી ભગવત્ કૃપારૂપી જળ ખેંચવામાં પછાત
પડશોમાં, પછાત પડશોમાં.

૧૧૯-ભગવદ્ ધ્યાન ધરવા વિષે.

યજ્ઞાન જપયજ્ઞોડસિ ॥ પ્રભુ કહે છે કે, સર્વ યજ્ઞમાં જપ-
યજ્ઞ તે હું છું.

ઝાડને જેમ પાણીની જરૂર છે, અને શરીરને જેમ ખોરા-
કની જરૂર છે તેમ જીવને ઇશ્વરધ્યાનની ઘણી જરૂર છે. પાણી
વિના જેમ ઝાડ સુકાઈ જાય છે, અને અન્ન વિના જેમ શરીર
નબળું પડી જાય છે, તેમ જપ તથા ધ્યાન વિના જીવ પણ ઇ-
શ્વર ભક્તિમાં મોળો પડી જાય છે.

ધ્યાન ધરવું એટલે પ્રભુની સાથે વાતો કરવી અથવા કાંઈ
પણ કહેવું. મોટાં માણસો જેવાં કે રાજાઓ, જડજો, પ્રધાનો
વિગેરે કોઈપણ નાના કે હલકાં માણસો સાથે વાતો કરવા

મ્હાતાં નથી, પણ ઇશ્વર જે સર્વથી મોટામાં મોટો, રાજાઓ-
નો રાજા અને દેવોનો પણ દેવ છે તે તો ધ્યાનને રસ્તે સૌની
સાથે વાતો કરવા ચાહે છે.

મોટા માણસો નાના લોકોને ઘેર જવા મ્હાતા નથી અને
મોટા રાજાઓ ગરીબ ગામડીયાઓની ઝુંપડીમાં બેસતાં શર-
માય છે, પણ આપણો પ્રભુતો ધ્યાનને રસ્તે નાના મોટા સહુ-
ના અંતરમાં આવવાને સદા સર્વદા તૈયાર છે.

જે માણસ પ્રભુનું ધ્યાન ધરે છે તેને પ્રભુ પોતાનો કરી
લેખ છે અને પોતે તેના થઈ જાય છે. માટે સર્વે નાના મોટા
ભાઈઓ, બાઈઓ, ભણેલાઓ, તથા વગર ભણેલા સર્વજનોએ
જપ તથા ધ્યાન કરતાં શીખવું જોઈએ.

ધ્યાન કરવાથી પવિત્ર માણસની પવિત્રતા જળવાય છે
તથા વધતી જાય છે અને પાપીઓનાં પાપ રોજરોજ ઓછાં
થતાં જાય છે.

જેમ સૂરજ ઉગવાથી અજવાળું થાય છે તેમ પ્રભુનું ધ્યાન
ધરવાથી અંતરનું અજ્ઞાન ઘટતું જાય છે અને સત્ય જ્ઞાનનો ઉ-
દય થાય છે.

જેમ અંધારામાં દીવો કરવાથી ઉદરો નાશી જાય છે તેમ
પ્રભુનું ધ્યાન ધરનાર માણસના અંતરમાંથી દુર્ગુણો જતા
રહે છે.

જેમ નિરોગી માણસોને બહુ ભૂખ લાગે છે, તેમ પવિત્ર
માણસોને પ્રભુનું ધ્યાન ધરવાની બહુ ઇચ્છા થયા કરે છે.

જેમ નાનાં બાળકોને વારંવાર ધાવવાની ઇચ્છા થયા કરે
છે તેમ પવિત્ર માણસોને પ્રભુનું ધ્યાન તથા જપની ઇચ્છા થયા
કરે છે.

જેમ પુલમાં દોરો રહે છે અને દોરામાં પુલ રહે છે તેમ
પ્રભુનું ધ્યાન ધરતી વખતે આપણો જીવ ઇશ્વરમાં અને ઇશ્વર
આપણા જીવમાં જોડાઈ જાય છે.

જેમ નદી સમુદ્રમાં મળ્યા પછી પોતે ગુમ થઈ જાય છે,

તેમ ધ્યાન ધરતી વખતે જીવ ઇશ્વરમાં ઇશ્વરમય થઇ જાય છે.

પ્રભુનું ધ્યાન ધરતી વખતે આપણો જીવ જાણે આનંદના સમુદ્રમાં તરતો હોય તેમ જણાય છે. જે માણસને એકાગ્ર ચિત્તથી ધ્યાન ધરતાં આવડે છે તેને ધ્યાન વળતે જાણે સ્વર્ગનાં વિમાનમાં બેસીને આસમાનમાં ઉડતા હોય એવો આનંદ થાય છે.

૧૨૦-આપણું અભિમાન છોડવા સારૂ અને દીનતાથી પ્રભુના શરણમાં જવા સારૂ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવાની જરૂર છે.

જે પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલે છે તે ગમે તેવા વ્રત નિયમો પાળે, અને ગમે તેવાં ભલાં કામો કરે તોપણ તે ખરો ભગત નથી, કારણ કે, તે પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલતો નથી; અને જે પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલે છે તે કદાચ કાંઈ પણ કરતો ન હોય તોપણ તે ખરો ભગત છે. જે પ્રભુની ઇચ્છાને બાબુએ મૂકીને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વરતે છે તે શેઠનો પણ શેઠ થાય છે; તે ઘણીનો પણ ઘણી થાય છે. એ ભૂલ કાંઈ જેવી તેવી નથી.

ભક્તિનો સિદ્ધાંતજ દીનતા છે. તેથી ખરેખરી દીનતા વિના પ્રભુ પ્રસન્ન થાયજ નહીં. પણ જ્યાં સુધી આપણે આપણા અહંભાવમાં રહીએ, ત્યાં સુધી ખરેખરી દીનતા આવેજ નહીં, માટે અહંભાવ છોડવા સારૂ અને દીનતાથી પ્રભુના શરણમાં જવા સારૂ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવાની જરૂર છે. ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવાથી માયા છુટતી જાય છે. શાંતિ આવતી જાય છે. અને ઇશ્વરની નજીક જવાતું જાય છે. માટે હજાર વાતની એક વાત એ છે કે, પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થાઓ, પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થાઓ. ભક્તિનું લક્ષણ પણ એજ છે, અને ભક્તિની મજે પણ એજ છે. માટે એ મજે લુટતાં શીખો, ભાઇઓ ! એ મજે લુટતાં શીખો.

મરશે રે માયા ને ગળશે રે કાયા, ટેક જશે તારો તુટી;
 હો રામ કૃષ્ણ ભલુ લે, જોળન જાય જરા કુંડી. હો રામ. ૧
 સોનાનાં મંદીર તારા મોલ અવાસુ,
 જમનાં કંકર લેશે કુંડી. હો રામ. ૨
 કાચનો કુંપો જેમ જળે રે ભરીયો,
 સાચવતાંમાં જશે પુટી. હો રામ. ૩
 આઘમીરાં કહે જેણે હરિનવજાણ્યા,
 તેના જીવતડામાં આગ ઉઠી. હો રામ. ૪

૧૨૧—આગળ કે પાછળ જવું એ ઘોડાના હાથમાં
 નથી પણ ચલાવનારના હાથમાં છે, તેમ
 આપણે પણ આપણા ચલાવનાર મહાન
 પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવું જોઈએ.

ઘોડાને હાંકવાવાળો જેમ ઘોડાને ચલાવે તેમ ઘોડો ચાલે
 છે. શક્તિ હોય ત્યાં સુધી ચાલવું એ ઘોડાનું કામ છે, પણ કઈ
 તરફ ચાલવું, કયે રસ્તે ચાલવું, અને કેવી ચાલે ચાલવું એ
 ઘોડાના અજ્ઞીયારની વાત નથી, એ તો હાંકનારના હાથમાં છે;
 તેમજ આપણી તો એજ ફરજ છે કે, જેમ પ્રભુ રાખે તેમ
 આનંદથી રહેવું. હરખ શોકને આધીન ન થતાં પ્રભુ ઇચ્છા
 ઉપર આધાર રાખી જે સદાય શાંતિથી રહેવું એજ ધર્મ છે,
 એનુંજ નામ પુરૂષાર્થ છે અને એનુંજ નામ જીવંતીની સફળતા
 છે. પ્રભુ ઇચ્છાને આધીન થવું એજ જીવંતીનો હેતુ છે અને
 એજ જીવંતીનું ફળ છે. એથીજ જીવંતી મીઠી થાય છે અને
 એથીજ પ્રભુ રાજ થાય છે. માટે ચાલ તો દુઃખ આવી પડે,
 ગમે તો ગરીબી આવી પડે, ગમે તો મંદવાડ આવી પડે, ગમે
 તો અપમાન આવી પડે અને ગમે તો મોત આવી પડે તોપણ
 દિલગીર થાઓમાં, નિરાશ થાઓમાં, અને કદી રાજ આવી

પડે તોપણ કુલાઈ જાઓમાં, પણ સુખ દુઃખને વાદળની છાંયા જેવાં સમજી-આપણાંજ સારાં માઠાં કર્મોનાં ફળ સમજી-આપણાં કલ્યાણને માટેજ તે આવેલાં છે એમ સમજી, પ્રભુની ઈચ્છાને આધીન થતાં શીખો.

૧૨૨-ઈશ્વર એવો મહાન દયાળુ છે કે તેની પાસે માગનાર કોઈ પણ ખાલી હાથે પાછો જતો નથી.

યાદ રાખજો, ખરોખર રીતે યાદ રાખજો કે, પ્રભુ પાસે કરેલી આપણી અરજો કદી પણ વ્યર્થ જતી નથી. સર્વવ્યાપક પ્રભુ સૌની અરજો તુરતજ સાંભળેછે. સાંભળવા પેહેલાં પણ તે સર્વજ્ઞ આપણી સર્વ ગરજો સમજેછે. અને આપણે પ્રાર્થના કરીએ ત્યારે તે દયાળુ પ્રભુ આપણી પ્રાર્થના કદી પણ ખાલી જવા દેતો નથી. આપણી યોગ્યતા પ્રમાણે અને આપણા અંતરના પ્રભુપ્રેમ પ્રમાણે પ્રભુ તુરતજ આપણને આપેછે, પણ આપણે આપણા સ્વાર્થમાં ને અજ્ઞાનમાં ફસાએલા હોવાથી પ્રભુએ આપેલાં ઈનામની કીંમત આપણે સમજી શકતા નથી.

આપણને લાગેછે કે, અમે ઘણી વખત અરજ કરી પણ અમને ધન મળતું નથી, અમે ઘણી વખત દર્શન કર્યા પણ અમેને છાકરાં થતાં નથી, અમે ઘણી જાતના પાઠ કર્યા, પણ અમારો પગાર વધતો નથી, અમે ઘણીએ માનતા કરી પણ અમારા ઘરમાંથી મંદવાડ જતો નથી, અને અમે બહુ બહુ પ્રાર્થના કરીએ છીએ પણ અમારાં દુઃખો કાંઈ ઓછાં થતાં નથી. તેથી આપણને એમ લાગે છે કે પ્રભુ આપણી અરજ સાંભળતો નથી, પણ ભાઈઓ ! એમ નથી, એમાં તો મોટો ભેદ છે, ને એમાંતો પ્રભુની ખાસ દયા છે.

ફરીથી યાદ રાખજો કે, પ્રભુ પાસે કરેલી આપણી કોઈ પણ પ્રાર્થનાઓ ફોગટ જતી નથી એ સત્ય વાત છે, અને તેમ છતાં પણ આપણને એમ લાગે છે કે અમારી માગણીઓ સફળ થતી નથી. આપણને એમ લાગવાનું કારણ એ છે કે, આ-

પણે પ્રભુની મહાન દયાને સમજી શકતા નથી, પણ તેનો ભેદ
 એ છે કે, પ્રભુ પોતે જેવો મહાન છે ને જેવો અખંડ આનંદ
 સ્વરૂપ છે તેવોજ તે અતિશય દયાળુ છે, એટલે તે આપણી
 નાની નાની પ્રાર્થનાઓ કરતાં પણ આપણને ઘણું વધારે આ-
 પવા ચાહે છે, તેથી તે આપણી નજીવી માગણીઓ કબુલ ન-
 હીં રાખતાં પ્રથમ આપણને અલૌકિક વસ્તુઓ આપે છે; જેમ-
 કે, સત્સંગમાં પ્રીતિ, હરિજન સાથે હેત, અગ્રાઉનાં પાપની
 માફી, ભજન ઉપર ભાવ, ભગવદ્ આવેશ, મનનું મોટાપણું,
 રાગદ્વેશનું ઓછાપણું, ભગવદ્ આશરાનું બળ, અને માનસિક
 આનંદ વિગેરે અલૌકિક વસ્તુઓ તે દયાળુ આપણને પ્રથમ
 આપે છે; એનું કારણ એ છે કે, પ્રભુ આપણને પ્રથમ ભગત
 બનાવવા ચાહે છે; અને આપણે ભગત થઈએ તે પછે તે રિદ્ધિ-
 સિદ્ધિ આપે છે. ભગત થયા પહેલાં ને ઉપલા રૂડા ગુણો આ-
 પ્યા પહેલાં જો તુરતજ આપણી માગણી પ્રમાણે પ્રભુ ધન,
 છોકરાં વિગેરે આપણને આપી દેય તો આપણે ઉલટા બગડી
 જઈએ, અને પ્રભુથી વિમુખ થઈ જઈએ; એટલુંજ નહીં પણ
 આપણામાં રૂડા ગુણ આંખ્યા વિના જો આપણને આપણા મન
 માનનું આપી દેય તો આપણે તે જીરવી શકીએ નહીં, તેથી
 આપણાથી અધર્મ થઈ જાય. અને એ પાપથી અંતે આપણને
 નરકમાં જવું પડે; એમ ન થાય માટે પ્રભુ પ્રથમ આપણને ઉ-
 મદા સદ્ગુણો આપી ભગત બનાવે છે, અને આપણામાં યો-
 ગ્યતા આંખ્યા પછે તે આપણને જરૂરની ચીજો માગ્યા વિના
 પણ પૂરી પાડે છે. આ ઉપરથી સર્વશક્તિમાન વિશ્વંભરનાથ
 મહાન પ્રભુની અનંત દયા સમજવાની છે કે, તે આપણા ક-
 દ્યાણની વસ્તુઓ પ્રથમ આપે છે, અને આપણને મોહમાં
 નાંખનારાં તકલાદી રમકડાંઓ, આપણો મોહ છુટયા પછેજ
 આપે છે; એટલે આપણે દુઃખથી ને નરકથી છુટી શકીએ છીએ.
 માટે આપણી અરજો પ્રમાણે એજ વખતે ન મળે તેથી એમ
 ન સમજવું કે, આપણી પ્રાર્થનાઓ ફોગટ ગઈ છે, પણ એમ

જ સમજવું કે, ખરા ભાવથી ઉચ્ચારેલું પ્રભુનું એક પણ નામ ફળ આપ્યા વિના રહેતું નથી; એટલુંજ નહીં પણ ઉલટું આપણા માગ્યા કરતાં પણ ઘણું વધારે મળે છે; કારણ કે, પ્રભુ સર્વ શક્તિમાન છે, અને દયાળુ છે, એટલે આપણી નજીવી માગણી સામે નહીં જોતાં પોતાની અખંડ મહોટાઇ સામું જોઈને તે આપણને આપણી નાની પ્રાર્થનાઓનું પણ મોટું ધનમ આપે છે, માટે હમેશાં ચોખ્ખા દિલથી પ્રાર્થના કર્યા કરો.

૧૨૩-લોભીયાઓ એવા નીચ હોય છે કે તેઓ

કદી પણ કોઈને કામમાં આવતા નથી.

એક લોભી માણસ હતો તેની પાસે તેના બાપનું આપેલું ઘણુંજે જરીયાન હતું, પણ તે કદી પણ કોઈને વાપરવા આપતો નહોતો.

એક વખતે તે લોભીયાના દોસ્તનાં લગ્ન હતાં ત્યારે તેણે તે લોભીયાને કહ્યું કે, તાહરી વીંટી મને પેહેરવા આપ; એ વીંટીને જોઈને હું તને યાદ કરીશ: લગ્ન પછે પાછી આપી દઈશ. ત્યારે તે લોભીયાએ કહ્યું કે, જેમ વીંટી આપવા માટેજ મને યાદ કરે તેમ વીંટી ન આપવા માટેજ મને યાદ કરજેની. જેમ આંગળીએ વીંટી જોઈને તું મને યાદ કરે તેમ વીંટી ન જોવાથી પણ મને યાદ કરી શકીશ.

લોભીયાઓ આવા નફ્ટો હોય છે, તેઓ પોતે પોતાનું સુખ પણ જોતા નથી ત્યારે બીજાઓને તો ક્યાંથીજ મદદ કરે ? તેઓતો માત્ર જેમ કરોળીયાઓ પોતાનાં કાળજાં કોરી કોરીને જળ બાંધે છે તેમ પોતાનાં કાળજાં તોડી તોડીને ધન માટે મેહેનત કરે છે, અને પછે જેમ કરોળીયાની જળ કોઈ જીવડાંઓ રમત કરતે કરતે તોડી નાંખે છે તેમ લોભીયાઓનું લેણું કરેલું ધન પણ કોઈ ધુતારાઓ ખાઈ જાય છે; કારણ કે, ધનની ત્રણ ગતિ છે, દાન, લોગ, ને નાશ. જે લોભીયાઓ દેતા

પણ નથી કે લોગવતા પણ નથી તેના ધનનો કુદરતી તેજ રી-
તેજ નાશ થાય છે. માટે પોતાનાં ધનનો નાશ થાય તે જોયા
કરવું પણ ધરમ દાન કરવું નહીં કે લોગવવું નહીં એ કરતાં
વધારે નીચતા બીજી કઈ ?

ભાઈઓ ! એવી નીચતામાં ન રહી જવાય એ તમારા પ-
વિત્ર આત્માને ખાતર અને મહાન પ્રભુને ખાતર સંભાળજો.

૧૨૪-જેમ છોકરાંઓ પતંગીયાં પકડવા માટે મેહે-
નત કરે છે તેમ લોભીયાઓ ધન માટે
મેહેનત કરે છે.

નાનાં છોકરાંઓ પતંગીયાં પકડવાને માટે કેટલી બધી
મેહેનત કરે છે એ તમે જોયું છે ? તેઓ પતંગીયાંની પાછળ
વારંવાર અહીંથી તહીં દોડા દોડી કરે છે, ઝાડ ઉપર ચઢે છે,
હાથથી કુદકા મારે છે, અંદર અંદર એક બીજા લડી પડે છે,
ઝાડીમાં બરાય છે, છુપી બેસે છે, પોતાનાં કપડાં ખરાબ કરે
છે, થાકી જાય છે, અને વખતે ક્યાંઈ માર ખાઈ બેસે છે એ ત-
મને ખબર છે કે ? એ બધું શા માટે ? તો કહે કે પતંગીયાંને
પકડવા માટે ! અરે આ મૂર્ખાઈ તો જુઓ ! પતંગીયાંને પક-
ડવા માટે કેટલી બધી મેહેનત ? ને કેટલી બધી હેરાનગતી ?
અને તેનું પરીણામ ? પરીણામ એજ કે પતંગીયું પકડવું. શા
માટે ? તો કે જોવા માટે ? કાંઈ કામમાં આવશે ? તો કે ના.
એતો જોઈને જરાકવાર પછે મૂકી દેવું, તે સાડ એટલી બધી
હેરાનગતી ! એ મૂર્ખાઈ નહીં તો બીજી શું ?

જેમ છોકરાંઓ પતંગીયાંને પકડવા સાડ વગર મક્તના
હેરાન થાય છે, તેમ લોભીયાઓ ધન સાડ હેરાન થાય છે. ધન
સાડ કરીને તેઓ સુખે ખાતા નથી, ધન સાડ કરીને તેઓ સુ-
ખે સારાં કપડાં પહેરતા નથી, ધન સાડ કરીને તેઓ નીરાંતે
સુતા નથી, ધન સાડ કરીને તેઓ ઘણા લોકોના દુશ્મન થાય

છે, અને ધન સાડ કરીને તેઓ રખડી મરે છે; પણ જેમ પતંગીયાંઓ છોકરાંઓને આંખે જોવા શિવાય બીજા કાંઈ કામમાં આવતાં નથી તેમ લોભીયાઓને તેઓનું ધન પણ આંખે જોવા શિવાય કાંઈ કામ આવતું નથી; અને તોપણ લોભવવા સાડ નહીં પણ માત્ર જોવા સાડજ-લેણું કરવા સાડજ લોભીયાઓ ધન ધન કરતાં મરે છે. એ કરતાં વધારે મૂર્ખાઈ બીજી શું ? પ્રભુને અર્થે જે ન ખર્ચાય તે ધન શું કામનું ?

૧૨૫-અનાજના છોડને ખચાવવા માટે ખેતરમાંથી ઘાસ નીંદવું એ કાંઈ ખોટું નથી, તેમજ પ્રભુને ઓળખવા સાડ કામ ક્રોધ વિગેરેને ખરાબ કહેવાં એનું નામ કાંઈ નિંદા નથી.

સૌ શાઓ કહે છે કે, નિંદા કરવી એ બહુ ખરાબ છે; આપણે પણ એ વાત કબુલ કરીએ છીએ અને તોપણ નિંદાના પાપમાંથી બચી શક્તા નથી. નિંદા ખરાબ છે, અને નિંદાની ખરાબીમાંથી આપણે બચી શક્તા નથી એ તદ્દન ખરી વાત છે; અને તેમ છતાં પણ નિંદાનું ખરૂં રૂપ આપણે ખરોખર ચોખ્ખી રીતે સમજી શક્તા નથી, તેથી ઘણા લોકો નિંદાની બીહીકે કહેવા જેવી વાત પણ કહેતા નથી: તથા કેટલાક લોકો પોતાના મત વિરુદ્ધની દરેક બાબતને નિંદાજ માની લેય છે, આવું ન થાય એ પણ આપણે સંભાળવું જોઈએ. કોઈની પણ કદી પણ નિંદા નજ કરવી એ બહુજ હિત્તમ વાત છે, પણ આપણાથી કોઈની નિંદા થઈ જશે તો ! એમ વિચારીને જરૂરની સાચી વાતો પણ ન કહેવી એ ભૂલ નિંદાની બીજી બેહન જેવી છે; એટલુંજ નહીં પણ સાચી ટીકાઓને પણ નિંદા માની આપણા મત વિરુદ્ધની બીજી બાબત ન જોવી એ પણ એક મોટી ભૂલ છે. કારણ કે, આપણા મત વિરુદ્ધની દરેક બાબતને જો નિંદાજ માની બેસીએ તો પછી સત્ય કેવી રીતે મેળવી શકી-

એ ? નિંદાની એવી સાંકડી હૃદ બાંધવી ન જોઈએ, પણ જે બુદ્ધિથી, શાસ્ત્રથી અને અનુભવથી ઉલટું લાગે તે ઉપર દ્વેષ ભાવથી નહીં પણ સત્ય જાણવાને ખાતર ખુદી રીતે મર્યાદામાં રહીને ટીકા કરવી જોઈએ, એવી ટીકાનું નામ કાંઈ નિંદા નથી; અને ખોટાંને પણ ખોટું ન કહેવું એમાંજ કાંઈ ડહાપણ નથી, પણ જેમ અનાજના છોડને પુષ્ટિ આપવા માટે તેની આજીબાજીનાં નકામાં જંગલી ઘાસને ઉખેડી નાંખીએ છીએ તેમજ ધર્મને ખાતર-આત્માનાં કલ્યાણના ખાતર અને સર્વ શક્તિમાન પરમકૃપાળુ મહાન પ્રભુને ખાતર જે વસ્તુઓ શાસ્ત્રની અને બુદ્ધિની વિરુદ્ધ છે તેની સામે થવું એનું નામ કાંઈ નિંદા નથી પણ એતો ખુબી છે. એથી આપણા ધર્મનાં સત્યો મજબુત થાય છે, તેથી આપણી દૃઢતા તથા શ્રદ્ધા વધે છે, અને એવી ચર્ચાથી આપણા ધર્મની વિરુદ્ધ ટીકા કરનારાઓને જવાબ દેવાનું આપણામાં બળ આવે છે. માટે ભાઈઓ ! કોઈની પણ ખોટી નિંદા ન થઈ જાય અને સાચી વાત કહેવામાં પણ નિંદાના ભયથી ન અટકી પડીએ એ સંભાળજો.

૧૨૬-જમાનાના ફેરફારને લીધે તથા આપણી થોડી બુદ્ધિને લીધે શાસ્ત્રની ઘણી વ્રાતો હાલમાં આપણને સમજતી નથી, પણ તેથી કાંઈ તેને એકદમ ખોટી માનવી જોઈએ નહીં.

અસલના વખતમાં જ્યારે રેલવે ને તાર નહોતાં ત્યારે જરૂરનાં કામ માટે સાંઢણીને દોડાવતા હતા. એવો એક સાંઢસ્વાર અપાટા બંધ જતો હતો એટલામાં રસ્તામાં બીજા કોઈ ગામમાંથી તેના પગે કૂતરું કરડ્યું, તેથી તે એ ગામમાં રોકાઈ ગયો. અને પોતાના શેઠ ઉપર કાગળ લખ્યો કે, હું તમારે કામે અપાટા બંધ જતો હતો એટલામાં આ ગામમાંથી હું સાંઢીયા ઉપર બેઠો હતો ત્યાંજ સાંઢીયા ચાલતે ચાલતે મારા પગે કૂ-

તરૂં કરડયું, તેથી બહુ વેદનાને લીધે મને અહીં રોકાત થઇ છે, માટે હું એ ચાર દિવસ મોઢો આવું તો કાંઈ શ્રીકર કરશોમાં.

આ કાગળ વાંચીને તે શેઠ વિચારમાં પડ્યો કે આ શું ? સાંઢીયા ઉપર બેઠો હોય ને સાંઢીયો ચાલ્યો જતો હોય ત્યાં વળી કૂતરૂં કેવી રીતે કરડે ? એ સાંભળીને તે શેઠ પાસે હાજી હા કરનાર, પેલા સ્વારની અઢેખાઇ કરનાર માણસે કહ્યું કે, શેઠ, એ ગામમાં સાંઢીયા કરતાં કૂતરાં મોટાં થતાં હશે ? નહીં તો સાંઢીયા ઉપર બેઠેલાં માણસને કૂતરૂં કેમ કરડી શકે ? આપણા હાલના બુવાનીયાઓને ધર્મની બાબતમાં જેમ પરદેશીઓ બે-હેકાવે છે તેમ એ માણસ તે શેઠને બે-હેકાવવા માટે કહેવા લાગ્યો કે, જોયું શેઠ ? તમારાં માણસો આવા છે. તે જાણે કે માર તોપ ! કેાણુ પુછે છે ? એ લોકો એમ સમજે છે કે, શેઠમાં અક્કલ ક્યાં છે ? એને તો જેમ રમાડયું એમ રમશે, જો એવું એના મનમાં ન હોય તો આવું ગાંડું ગાંડું કાંઈ લખે ? બાળક છોકરૂં પણ સમજે કે, સાંઢીયા ઉપર કાંઈ કૂતરૂં કરડી શકે નહીં. શેઠ, મને તો લાગે છે કે, એ માણસે તમારી મશ્કરી કરી છે. સાંઢીયો બેઠો હોય તો કદી કૂતરૂં કરડે એ બનવા જોગ છે, પણ કાંઈ ચાલતે સાંઢીએ કૂતરૂં કરડી શકે ? એતો ચોખી બનાવડ છે.

આ સાંભળીને તે શેઠને પણ લાગ્યું કે, વાત ખરી છે. ચાલતે સાંઢીએ કાંઈ કૂતરૂં કરડી શકે નહીં, તેથી તે એ સાંઠસ્વાર ઉપર બહુ ગુસ્સે થયો અને મુનીમને કહી દીધું કે તેને રજા આપો. આવી રીતે જરૂરી કામને વખતે મારી મશ્કરી કરે એ માણસો શું કામના ?

મુનીમે કહ્યું કે, સાહેબ, એ મશ્કરી કરે એવો માણસ નથી એતો આપણો બુનો નોકર છે. એના વિશ્વાસે તો આપણી પેઢીનું ઘણું કામ ચાલે છે. એ કાંઈ ખોટું લખે એવો લો નથી; કાંઈ બીજાના હાથનો લખેલો કાગળ હોય ને લખાણમાં કાંઈ ભૂલ થઇ હોય તો કહેવાય નહીં.

શેઠે કહ્યું કે, અરે તમે પણ શું જીનો નોકર જીનો નોકર કરીને ખોટું ઉપરાણું કરો છો; આ કાગળ એના હાથનો નહીં તો ખીજા કોનો છે? ચાલતે સાંઢીએ ફૂતરું કરડી જાય એ વાત શું તમે માની શકો છો ?

સુનીમે કહ્યું, એ વાત તો હું માની શકતો નથી પણ મને લાગે છે કે એમાં કાંઈ ભેદ હશે ? પૂરો ખુલાસો જાણ્યા વિના કાંઈ કહી શકાય નહીં.

શેઠે કહ્યું, હવે મને કાંઈ ખુલાસો નથી જોતો, આવાં હ'બ-ગનો વળી ખુલાસો શું ? આવી ચોખી વાતમાં પણ શંકા રાખવી ? એ આપણાથી નહીં બને. તમે એને લખી વાળો કે, આજથી તારો પગાર બંધ છે.

ખીજે દિવસે તે શેઠ પાસે પેલાં ગામથી એક માણસ આવ્યો, તેણે ખબર આપ્યા કે, તમારો સ્વાર ઝપાટાબંધ જતો હતો પણ રસ્તો ગામની વચ્ચે હોવાથી ગામમાંથી તેને નીકળવું પડ્યું. ત્યાં રસ્તામાંથી ગીડદી હોવાથી સાંઢીયાની ચાલ ધીમી કરી, ને સાંઢીયાને રસ્તાની એક બાજુ ઉપર કર્યો. એ બાજુ ઉપર દરબારી કિલ્લો હતો, તે કિલ્લા ઉપરથી જમાદારની કાળી ફૂતરી ચાલતા સાંઢીયાએ તેના પગે કરડી. એ ફૂતરી બહુ કરડકણી છે, પણ જમાદારની ફૂતરી એટલે કોઈ ખોલી શકે નહીં.

આ ખરો ખુલાસો મળવાથી કાલે જે વાત ખોટી લાગતી હતી તે આજે સાચી થઈ પડી. એથી તે શેઠ પોતાના મનમાં ભોંઠો પડી ગયો, અને પૂરી તપાસ વિના કાલે જે નોકરને રજા આપવાનું લખ્યું હતું તેજ નોકરની ખૂબ સરભરા કરવા માટે આજે પાછું લખવું પડ્યું.

ભાઈઓ ! આવી સાધારણ વાતો સમજવામાં પણ આવી નીતે ગટબડ થઈ જાય છે, ત્યારે શાસ્ત્રની ઉંડી વાતોમાં ને દિવ્યચક્ષુથી જણાય તેવી અલૌકિક બાબતમાં આપણા જેવા અજ્ઞાનીઓથી કાંઈ સમજદાર થાય તેમાં અજબ જેવું શું છે ?

માટે એવા સમજદારથી શાસ્ત્રોને ખોટાં માની લેવાની ઉતાવળ કરશો માં, પણ એમ વિચારજો કે, પોતાના શેઠથી ડરનાર સાધારણ નોકર પણ ખોટું લખી શકતો નથી, ત્યારે મહાકાળના પણ કાળ અને ભયના પણ ભય સર્વ શક્તિમાન અખંડ આનંદરૂપ પરમાત્માનો ભય જેના હૃદયમાં દર પળે છે તે દેવી-ચક્ષુવાળા ત્રિકાળ જ્ઞાની મહાયોગી વ્યાસ ભગવાન ચાહીને જીવું શું કરવા લખે ? માટે આપણાં શાસ્ત્રોમાં જ્યાં જ્યાં શંકા પડે ત્યાં ત્યાં ખૂબ વિચાર કરજો; કોઈ પંડિત મહાત્માની સલાહ લેજો અને કોઈ પણ બાબતને ખોટી માની જીંદગી બગાડતાં પહેલાં મહાન પ્રભુને અર્થે તમારા આત્માના કલ્યાણ સામું જોજો.

૧૨૭-પ્રભુ પોતેજ આપણા ગુરુ છે, અને પ્રભુએ પોતેજ આપણને આપણા કલ્યાણ માટે આપણા ધર્મનાં પવિત્ર શાસ્ત્રો આપેલાં છે.

આ જગત અને તેની અંદરની આપણા સુખની સર્વ ચીજો સર્વ શક્તિમાન પ્રભુએ બનાવેલી છે, એટલુંજ નહીં પણ એ બધું કેમ વાપરવું અને તેમાંથી શું સાર લેવો તે સમજાવવા માટે તેણે આપણને ધર્મશાસ્ત્ર આપેલાં છે. એ શાસ્ત્રોમાં આપણે શું કરવું અને શું ન કરવું તેના કાયદા બાંધેલાં છે. એ કાયદાઓ સમજી તે પ્રમાણે વરતવાથી આ ચાલુ જીંદગીમાં આપણે સુખી થઈ શકીએ છીએ, અને ભવિષ્યની જીંદગીમાં અખંડ શાંતિ મળે છે. આવો મોટો વારસો અપાવનારાં આપણા વેદ શાસ્ત્રો ખુદ પ્રભુ તરફથી આપણી ઉપરની તેની અનંત દયાથી બનેલાં છે. જો પ્રભુએ પોતે આપણા ગુરુ બનીને એવું જોખમું ઉત્તમ જ્ઞાન ન આપ્યું હોત તો આ બધી દુનિયાં આપણી નજર આગળ છતાં પણ આપણે કેટલા બધા દુઃખી હોત ! એ ખ્યાલ તો કરો ? આફ્રીકાના નાગા જંગલીઓ અને આપણી વચ્ચે સરખામણી તો કરો ? આપણા અમૂલ્ય શાસ્ત્રના

જ્ઞાનથી આપણે આ દુનિયામાં કેટલા બધા ઉપયોગી થઈ શકીએ છીએ, કેટલું બધું માન મેળવી શકીએ છીએ, અને કેટલો બધો માનસિક દિલાસો તથા અંતરની શાંતિ મેળવી શકીએ છીએ એ વિચારો તો ખરા ? જો પ્રભુનાં આપેલાં શાસ્ત્રોનો આધાર આપણી પાસે ન હોય તો આપણા શું હાલ થાય એ ખ્યાલ તો કરી જુઓ ? આપણા ધર્મશાસ્ત્રોએ આપણી ઉપર પ્રભુની ખુદી કૃપા છે. એ કૃપાનો જેમ બને તેમ વધારે લાભ લેવાય એમ કરો, એટલે કે શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરો, કારણ કે, એમાંથીજ પ્રભુનું તત્ત્વ સમજશે, ને એ તત્ત્વ સમજ્યાથી મોક્ષ મેળવી શકાશે. માટે ભાઈઓ ! પ્રભુની દયાનો લાભ લો, પ્રભુની દયાનો લાભ લો.

પ્રભુએ આપણી ઉપર દયા કરીને શાસ્ત્રો આપ્યાં એટલુંજ નહીં, પણ તેણે કૃપા કરીને આપણને રૂડા ધર્મમાં જન્મ આપ્યો. જો આપણો જન્મ કોઈ ખરાબ ધર્મમાં થયો હોત તો આપણે કેટલા બધા મલિન રહેત ? કેટલા બધા નિર્દય થાત ? અને કેટલા બધા પ્રભુથી વિમુખ થાત ? એ વિચારો તો ખરા ! એવામાંથી બચાવી તેણે આપણને આપણા રૂડા ધર્મમાં મૂક્યા એટલુંજ નહીં પણ ઉત્તમ આચરણવાળા ઘણાએ સાધુ તથા વિદ્વાન બ્રાહ્મણોનો સત્સંગ આપ્યો છે. તેઓ આપણને થોડામાં ઘણું જ્ઞાન આપે છે. આ બધી તજવીજ પ્રભુએ આપણે માટે આપણી ઉપરની તેની અખૂટ દયાને લીધેજ કરેલી છે, એમાં આપણો કાંઈ પણ હક નથી.

જેમ જેમ વિચારીએ તેમ તેમ પ્રભુની દયા અધિક અધિકજ થતી જાય છે; ભલાં મા બાપને પેટે તેણે જન્મ આપ્યો એ પણ તેનીજ કૃપા છે. પોતાનાં છોકરાંઓને ગુલામ તરીકે વેંહેચી નાંખે એવાં પણ દુનિયામાં માણસો છે, એવાને પેટે આપણો જન્મ થયો હોત તો આપણા શું હાલ થાત ? એ વિચારો તો ખરા ! આપણા માબાપે આપણા સુખ સાડ કેટલું બધું કષ્ટ વેઠ્યું છે એ તમે ક્યાં નથી જાણતા ? એ કોની પ્રેર-

જુથી ? દયાળુ ઇશ્વરની પ્રેરણાથીજ. ઇશ્વરની પ્રેરણા વિના તેઓ કાંઈ પણ કરી શકે નહીં, માટે ઇશ્વરની દયા સમજી દર પળે તેનો ઉપકાર માનતાં શીખો.

૧૨૮-આપણી ઉપર પ્રભુની દયા છે તેથીજ બીજા લોકો આપણી ઉપર હેત પ્રીત રાખે છે.

આપણા મા બાપો આપણી ઉપર પ્રેમ રાખે છે, અને આપણે માટે ઘણું દુઃખ સહન કરે છે. આપણાં છોકરાંઓ આપણી ઉપર હેત રાખે છે, અને આપણે તેઓને માટે અનેક અડચણો લોગવીએ છીએ. આપણા મિત્રો આપણી ચાહના રાખે છે, આપણા શેઠો આપણી ઉપર મહેરબાની રાખે છે, આપણા નોકરો આપણી તરફ માનથી વર્તે છે, અને આશુબાશુના પાડોશીઓ આપણી સાથે લલાઇથી વરતે છે તેથી આપણાં દુનિયાંદારીનાં કામો સેહેલાઇથી ઉકલી જાય છે. એ બધું શાથી ? આપણને એવી રીતની સગવડતા થઈ જવાનું કારણ એજ કે, ઇશ્વરે આપણી ઉપર દયા કરીને તેઓના હૃદયમાં આપણે માટે પ્રેમ ભરેલો છે, તેથી એમ થાય છે. જો ઇશ્વર તેઓના હૃદયમાંથી પોતાનો પ્રેમ ખેંચી લેય તો તેઓ બધા આપણા હમણાંજ દુશ્મન થઈ જાય, પ્રભુના પ્રેમને લીધેજ તેઓ સૌ આપણી ઉપર પ્રેમ રાખી શકે છે, એટલે આપણા વખાણ થાય અથવા આપણને લોકો તરફથી માન પાન મળે તેમાં કાંઈ આપણી ખુબી સમજવાની નથી, પણ એ દયાળુ પ્રભુનીજ બલિહારી છે; કારણ કે, પ્રભુ પ્રેમમાંથીજ બધા પ્રેમ નીકળે છે અને પ્રભુ પ્રેમમાંજ બધા પ્રેમ સમાઇ જાય છે. માટે આપણા સગાંઓ તથા દોસ્તોનો સાચો રનેહ મેળવવા માટે જેમ અને તેમ પ્રભુ પ્રેમ વધારો, પ્રભુ પ્રેમ વધારો; કારણ કે, ભગવદ્ આવેશ એજ બધા રનેહનું મૂળ છે.

૧૨૬-પવિત્ર સ્ત્રીઓ કામમાં આંધળા થએલા માણસોને કેમ બચાવી લેય છે તેનો દાખલો.

કેઈ એક ખુબસુરત લક્ષી બાઈ ઉપર એક માણસનું ધ્યાન ખેંચાયું, તેથી એ માણસ તે બાઈને સમજાવવાની તજવીજ કરવા લાગ્યો. એ બાઈએ વિચાર કીધો કે, આ માણસ છે ભલો, પણ અત્યારે બીચારો મોઢમાં ફસાઈ ગયો છે, માટે જો કેઈ યુક્તિથી તેને સમજાવ્યો હોય તો તે વ્યભિચારનાં મહાપાપમાંથી બચી શકે તેમ છે. એમ ધારીને તે બાઈએ એ માણસને કહ્યું કે, તમે જો માફ થોડું કામ કરી આપો તો પછે ધીરે ધીરે સૌ સારાંવાનાં થશે. એ સાંભળીને તે રૂપમાં મોઢવાઇ ગએલા માણસે કહ્યું કે, તમે જે કહો તે કરવાને હું તૈયાર છું. તે બાઈએ કહ્યું કે, મારી એક સગી બીમાર છે તેની તમે સારવાર કરો. તેણે એ કામ કબુલ કર્યું અને તે બીમાર બાઈની પાસે રાત દિવસ રહેવા લાગ્યો.

એ સુખી માણસ હતો, તેણે ઝાઝાં સુખ દુઃખ જોયાં નહોતાં. પોતાની મૂર્ખાઇથી માણસો રોગમાં કેમ ફસાઇ જાય છે અને તેથી કેવાં હેરાન થાય છે એ અનુભવ તેને એ બાઈની સારવાર કરતી વખતે થયો. એ પછે ચાર દિવસમાં એ બાઈ શુભરૂપી ગઇ. તે માણસ તેને બાળવા ગયો, ત્યાં તેને સ્વાભાવિક રીતે સ્મશાન વેરાગ થયો તેથી તેના મનમાં વિચાર આવવા લાગ્યા કે, હાય હાય ! માણસની જીંદગી આવીજ કે ! મરી જતાં કાંઈ વારજ નહીં ! કેવી ખુબસુરત બાઈ હતી, અને તેમ છતાં મરતી વખતે દુઃખથી તેનો ચેહેરો કેવો ખરાબ થઈ ગયો હતો ! તેનું મઝાં મોં હજી પણ મારી નજર આગળ તર્યા કરે છે. શું બીચારીની ઉમેદો ! પ્રભુ ! પ્રભુ ! આવીજ રીતે બાલ્કી હાથે ઓર્ચીતુ ચાલ્યું જવું છે ને તોપણ હજી જીવ જખ માયા કરે છે. મારે તે કેટલાક ભવ જીવવું છે કે હું મફતનાં પાપ કરું છું. અતે રસ્તો તો આજ છે, એમ વિચાર કરતો તે ઘેરે આવ્યો. ને બીજે દિવસે જે બાઈ ઉપર પોતે વિચાર આવ્યો

એવાયે હતો તેને મળ્યો. એ વખતે તેને ગદ્ય કાલના સ્મશાન
વૈરાગના વિચારો આવ્યા, પણ વળી પાછા પોતાના આગલા
વિચારના ભેસમાં એ વિચારો દબાઈ ગયા. તેથી તે એ બાઈને
કહેવા લાગ્યો કે, તમારા કદા પ્રમાણે મેં એ બાઈની સારવાર
કરી પણ તે ન બચી, હવે તમારો શું હુકમ છે ? ત્યારે તે બા-
ઈએ કહ્યું કે, અહીંની મોટી ઇસ્પીતાલમાં મારો એક ઓળ-
ખાણવાળો પડેલો છે તેની પાસે તમે થોડા દહાડા રહો. તે સા-
બે થયા પછે મને મળજે. એ સાંભળીને મનમાંથી કોચવાતો
કોચવાતો પણ પોતાની ગરજને લીધે તે ઇસ્પીતાલમાં ગયો.

એ ઇસ્પીતાલમાં તે બાઈનો એક સગો નોકર હતો તથા એક
ભક્તિમાન નર્સ (રોગીઓની સારવાર કરનારી) તેની સહીયણી
હતી, તેને એ બાઈએ ચેતાવી મૂકેલ કે, આ માણસને જરા
સમવજો. તેથી તે બંને જણા એ રૂપમાં મોહવાઈ ગયેલા મા-
ણસને ઇસ્પીટાલ દેખાડવા લાગ્યાં. પેલો ઇસ્પીતાલનો નોકર
તેને ગરમીના દરદથી પીડાતા રોગીઓના ઓરડામાં લઈ ગયો.
શું એ રોગીઓની દયાજનક સ્થિતિ ! પ્રભુ તેઓની ઉપર દયા
કરો. કોઈના જખમમાંથી લોહી વેહેતાં હતાં, કોઈના જખમો
એવા પાકી ગયા હતા કે જે ભેતાંજ ચીતરી ચડ્યા વિના રહે
નહીં, કોઈના આખા શરીરમાં ચાંદાં થઈ ગયાં હતાં, કોઈના
હાથ પગના સાંધાઓ ઝલાઈ ગયા હતા, કોઈનાં નાક ખવાઈ
ગયાં હતાં, કોઈના બાલ ખરી પડ્યા હતા અને કોઈના ચેહે-
રા એવા બગડી ગયા હતા કે તે ભેઈને દયા ઉપજ્યા વિના
રહેજ નહીં; એટલુંજ નહીં પણ એ બધા એવી દયાજનક
બુમો પાડતા હતા અને દુઃખના એવા નીસાસા નાંખતા હતા
કે કઠોર દિલનાં માણસને પણ ત્રાસ લાગ્યા વિના રહે નહીં.
એ બધું બતાવી ઇસ્પીતાલના માણસે પેલા ગૃહસ્થને કહ્યું કે,
સાહેબ, ભેંધું ? આ બધું વ્યભિચારનું ફળ છે. આ બધું માણ-
સોની મૂર્ખાઈનું પરિણામ છે. માણસો પ્રભુના હુકમની સામે થાય
તે માપમાંથી પેદા થએલાં આ દુઃખો છે.

એ પછે પેલી ભક્તિમાન નર્સ તે રૂપમાં લોભાઈ ગએલા ગૃહસ્થને એક બીજા ઓરડામાં લઇ ગઇ કે જ્યાં ઇસ્પીટાલનો બધો કચરો નખાતો હતો. તે ગૃહસ્થએ પુછ્યું કે હવે મને ક્યાં લઇ જાઓછો ? ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, ખુબસુરતી બતાવવા. એ ઓરડાની પાસે જતાં બહુ દુર્ગંધ આવવા લાગી તેથી તે ગૃહસ્થએ નાક આડું લુગડું દઇને પુછ્યું કે, આટલી બધી દુર્ગંધી ? ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, નહીં સાહેબ, એ દુર્ગંધી નથી, એ તો ખુબસુરતી છે. એ પછે તેણે ત્યાં પડેલાં બડખાનાં, લોહીપડનાં, ને મળમૂત્રનાં કુંડાં બતાવ્યાં; કાપી નાંખેલા હાથપગના ટુકડાઓ, તથા સડી ગએલાં અવયવોના લોચાઓ બતાવ્યા. એ બધું જોઇને તેને બહુ ગ્લાની લાગી અને જાણે હમણાં ચકરી આવશે એવું થવા લાગ્યું; તેથી તેણે કહ્યું કે, આ નરકમાં મને ક્યાંથી લાવ્યાં ? ચાલો ચાલો, જલદી કરો, મારાથી આ નથી જોઈ શકાતું; આને તમે ખુબસુરતી કહોછો ? ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, હા ભાઈ, એજ ખુબસુરતી છે. માણસો જે રૂપમાં મોહવાઈ જાય છે તે રૂપનુંજ એ બીજું રૂપ છે. એમ કહીને તે ઇસ્પીટાલમાં પડેલા દરદીઓમાંથી કેટલાકના અગાઉના વખતના સારી સ્થિતિના ફોટોગ્રાફ તેને બતાવ્યા, અને કહ્યું કે જુઓ, આ ખુબસુરત છે કે નહીં ? તેણે કહ્યું કે, હા, એ ખુબસુરત છે. ત્યારે તે નર્સએ કહ્યું કે, ભાઈ, જે માણસોને હમણાં તમે બીજાનામાં પડેલાં અરર કરતાં જુઓછો અને જેના ચેહેરા તમને જોવા ગમતા નથી તે માણસોમાંથી, લીંટ, લાળ, અશ્રુ, રૂધિર, અને મળમૂત્ર વિના બીજું શું ગએલું છે ? જેને માણસો રૂપ કહે છે અને જે રૂપમાં મોહવાઈને માણસ પાપ કરવા તૈયાર થાય છે તે ધડીકવારનું રૂપ આવી મલિન ચીજોમાંથીજ બનેલું છે; અને જે એવા નીચ માણસો હોય, માણસના રૂપમાં રાક્ષસ જેવા હોય તેજ એવી મલિન વસ્તુઓ સાડ પોતાના પવિત્ર આત્માને અપવિત્ર કરી નરકમાં જાય છે.

એ પછે તે ધબકતાં હૃદયવાળા પેલા માણસને લઇને મુડ.

દાંઓને રાખવાના રૂમમાં ગઇ. એ ઝોરડો બેઠને બહારથીજ તે ગૃહસ્થએ કહ્યું, બાઈ, હવે માફ કરો. મારી ભૂલ મને સમજાણી છે. હવે આવા કર્ણાજનક ભયંકર દેખાવો વધારે વાર સુધી હું બેઠ શકતો નથી. માણસોને પોતાનાં પાપનું આવુ પ્રત્યક્ષ રૂળ મળે છે એમ હું ખુલ્લી રીતે સમજતો નહોતો ? પણ તમારી બેઠેનપણીની પવિત્રાઈથી એ હું હવે સમજી શક્યો છું. તેણે મને આવો મુંગો ઉપદેશ આપીને વ્યભિચારના મહાપાપમાંથી બચાવી લીધો છે. અને મારી પેઠે સૌ ભાઈ બેઠેનો એવાં અઘોર પાપમાંથી ને મહાદુઃખમાંથી બચી જાય એમ હું ઇશ્વરપ્રાર્થના કરું છું.

ભાઈઓ ! આપણા માથે કાળચક્ર ફરી રહ્યું છે ને આર્ચીતું બધું મૂકીને ચાલ્યું જવું છે એમ મોતને યાદ કરવાથી, ધરમરાખનો ઇનસાફ બહુ આકરો છે અને તેનાથી કાંઈપણ છુપાવી શકાય તેમ નથી એમ અનુભવવાથી, તથા નરકનાં દુઃખો નહીં ખમી શકાય તેવાં ભયંકર છે એમ સમજવાથી એની મેળે મહાન પ્રભુ યાદ આવી જાય છે અને દયાળુ પ્રભુની પવિત્ર યાદથી સ્વાભાવિક રીતેજ પાપથી બચી શકાય છે. માટે પાપથી બચના સાફ મોત, ઇનસાફ, સ્વર્ગ નરક, અને પ્રભુને યાદ કરતા રહો, પ્રભુને યાદ કરતા રહો.

૫૬.

ધિક ધિક તારો જો અવતારરે,
તેં તો ન કર્યો નર જો વિચારરે.
ચૌદ લોકને ગઇ છે નારી આવીરે,
તુંને તેની પતીજ કેમ આવીરે.
બ્રહ્મા સરખાને જેણે જો ભોળાબ્યારે,
શિવ સરખાને જેણે ડોલાબ્યારે.
જેણે એકલ શૃંગીને અંધ કીધારે,
જેણે પારાશર પકડીને લીધારે.

ક્રીધું નારદ તણું તે મુખ કાળુંરે,
 ઋષિ શૈભરી તણું તે તપ ટાળુંરે.
 જેણે અંધ તે અસુર કુળ ક્રીધુંરે,
 તેણે અમૃતને જો વિખ ક્રીધુંરે.
 જેણે રાવણ તણું તે કુળ ખોળુંરે,
 ત્યાં તાડું તે મન કેમ મોહુંરે.
 લીધું દુઃખ તે અદ્ય મુખ સાટેરે,
 કહે નિષ્કુલાનંદ તે આટેરે.

૧૩૦-પ્રભુના મંદિરમાંથી ઇનામ લીધા વિના

કોઇ પણ ખાલી જતું નથી.

આપણે કોઇ વાવ પાસે જઇએ તો ત્યાં પાણી પીવા મળે
 છે, કોઇ ઝાડ પાસે જઇએ તો ત્યાં છાંયો મળે છે, પુલના બ-
 ગીઆમાં જઇએ તો સુગંધ મળે છે, સમુદ્ર કિનારે જઇએ તો
 મગજને તાજગી આપનારી શોષખી હવા મળે છે, આઠાશ સામું
 જઇએ તો પ્રભુની ખુબીઓ દેખાય છે, પહાડ ઉપર જઇએ તો
 કસરત થવાથી શરીર સુધરે છે, નદીકિનારે ફરવા જઇએ તો
 કુદરતી દેખાવોથી આનંદ થાય છે, અને મિત્રોને ઘેરે તેઓને
 મળવા જઇએ તો ત્યાં પણ આ પાણી ને પાન સોપારી મળે છે,
 ત્યારે ભાઇઓ ! વિચાર તો કરો કે સર્વ શક્તિમાન પ્રભુના પ-
 વિત્ર મંદિરમાં પ્રભુને અર્થે જવાથી આપણને લાભ થયા વિના
 કેમ રહેશે ? યાદ રાખજો કે પ્રભુનાં પવિત્ર મંદિરમાંથી ઇનામ
 લીધા વિના કોઇ પણ માણસ ખાલી જતું નથી, પણ આપણે
 આપણી સુરખાઈઓમાં, દુનિયાંદારીની મોજમજમાં અને
 ઘર ખટલાની જંજળમાં એટલા બધા મુંઝાઈ ગયા છીએ કે,
 એ ઇનામની મ્હોટાઈની હાલમાં આપણને બળર પડતી નથી,
 પણ જ્યારે આપણાં અંતર પવિત્ર થશે અથવા જ્યારે આપણી
 આડો આવતો માયાનો પડદો ઉઘડાઈ જશે અને જ્યારે આ-

પણે ભવિષ્યની જાંદગીમાં જશું ત્યારે, મોત પછે સમજી શકશું કે, ઓહો! પ્રભુનાં મંદિરનાં ઇનામ તો બહુ મોટાં હતાં પણ અમે તે લઈ શક્યા નહીં. એ વખતે આપણને પસ્તાવો થશે કે અરેરે, અમે કેવી મુરખાઈ કરી કે વારંવાર પ્રભુની પ્રાર્થના કરવા માટે અમે મંદિરોમાં ન ગયા !! અને આટલાં બધાં મોટાં ઇનામો નાહકનાં છોડી દીધાં ! એ વખતે આપણને એમ લાગશે કે, મંદિરો અમારી પાસેજ અને ઠેકાણે ઠેકાણે હતાં, ત્યાં જવા માટે પ્રભુએ અમારા પગમાં જોર પણ આપ્યું હતું, ત્યાં જવાથી ફાયદો છે એમ પણ અમારી બુદ્ધિ કબુલ કરતી હતી, ત્યાં જવાની અમારી ફરજ છે એમ પણ અમે સમજતા હતા, ત્યાં સદ્ગુરુઓ ધરમના રૂડા બોધ કરે છે એમ પણ અમે જાણતા, અને ત્યાં જવાથી પ્રભુના ધરનાં મોટાં ઇનામ મળે છે એમ પણ અમે સાંભળ્યું હતું; એટલુંજ નહીં પણ પ્રાર્થના કરવા માટે ત્યાં જવાનું અમને ઘણી વખત મન પણ થતું હતું અને તોપણ અમે એવા અલાગીયા છીએ કે એ રૂડી તકોનો લાભ ન લઈ શક્યા. અહા: આટલાં મોટાં ઇનામો ! એ વખતે અમને ખબર નહીં કે પ્રભુનાં મંદિરમાં પ્રાર્થના કરવા જવાનાં ઇનામો આટલાં બધાં મોટાં છે! એ વખતે અમને ખબર નહીં કે સતસંગનો લાભ એટલો બધો છે ! એ વખતે અમને ખબર નહીં કે હરિજનોના પગની રજતું સેવન કરવાથી સ્વર્ગથી પણ ઉપર જવાય છે, અને એ વખતે અમને ખબર નહીં કે પ્રભુનાં પવિત્ર મંદિરોમાં હરિજનોની ઉત્તમ લાવનાઓની અસરો જામી ગએલી હોવાથી અમારી ભક્તિ વધારે બળવાન થાયછે, અને તેથી હરિની હજુરમાં એ પુષ્ઠ થએલી ભક્તિ જલદી પહોંચી જાય છે, એમ અમોને આવી ખુદલી રીતે ખબર નહોતી. અરે જો એવી ચોખ્ખી સમજણ હોત, તો અમે ખીજાંઓના ગામ ગપોડા સાંભળવા સાડ કરીને મંદિરોમાં જતા અટકી જત નહીં, પાડોશીઓની લડાઈઓ જોવા સાડ કરીને મંદિરોમાં જતા અટકી જત નહીં, વેહેવાઈઓના વાંધા અને

વેહેવાણોનાં વાંકાંચુકા બોલ સાંભળવા સારૂ કરીને મંદિરોમાં જતા અટકી જત નહીં, જરા આળસ આવી જવાથી પથારીમાં પડયા પડયા લોટવા સારૂ કરીને મંદિરમાં જતા અટકી જત નહીં, છોકરાંઓ સાથે ગેલ કરવા સારૂ કરીને મંદિરમાં જતા અટકી જત નહીં, અને બાઈડીઓનાં મ્હોડાં જોઈ ટાયલાં કરવા સારૂ કરીને પ્રભુનાં મંદિરમાં પ્રાર્થના કરવા જવાનું અમે છોડી દેત નહીં; એટલુંજ નહીં પણ મંદિરમાં જઈને ત્યાં વાતો કરવામાં ને નિંદા કરવામાં વખત ગુમાવી દેત નહીં, પણ અકસોસ કે સદ્ગુરૂઓના ઉપદેશ છતાં પણ એ કલ્યાણની વાતો અમે એ વખતે ન સમજ્યા.

પવિત્ર મંદિરોમાં જવાથી પ્રાર્થના કરવાનું એની મેજે-મેજે મન થઈ જાયછે; એટલુંજ નહીં પણ મંદિરોમાં સંતોની ભક્તિની બળવાન અસર રહેલી હોવાથી આપણી પ્રાર્થનાઓ પ્રભુ પાસે જલદી મંજૂર થાયછે, તેથી આપણી ઉપર ભગવત કૃપા થાયછે. એ કૃપાના બળથી આપણા હૃદયમાં પવિત્રતા આવેછે. પવિત્રતાથી આપણામાં ધર્મ પાળવાનું સામર્થ્ય આવે છે. ધર્મ પાળવાથી માનસિક દિલાસો મળેછે. માનસિક દિલાસાથી આત્માની શાંતિ થાયછે. અને આત્મિક શાંતિથી પ્રભુને તેનાં ખરાં સ્વરૂપમાં જોળખી શકાય છે. આ બધું ઇનામ પ્રભુના મંદિરોમાં જઈ પ્રાર્થના કરવાથી ને ઇશ્વરનું નામ જપવાથી મળેછે. માટે ભાઈઓ ! જો આત્માના કલ્યાણની ઇચ્છા હોય ને પ્રભુનાં મોટાં ઇનામો મેળવવાં હોય તો પ્રભુનાં પવિત્ર મંદિરોમાં જવાની ને પ્રાર્થના કરવાની કોઈ પણ તક જતી મૂકશો માં.

૧૩૧-આંધળાને રસ્તામાં જ્ઞાનસના થાંભલાજ આડા આવે તેને કાંઈ દીવાદેખાય નહીં, તેમજ જે પ્રભુના રસ્તામાં ન હોય તેને દુનિયાંદારીમાં અડચણોજ ભોગવવી પડેછે એને કાંઈ આનંદ મળે નહીં.

એક ગરીબ આંધળો માણસ હતો તે ભીખ માગવા માટે ગામમાં ફર્યા કરતો હતો. ફરતે ફરતે રસ્તામાં ઘણી વખતે તે જ્ઞાનસના થાંભલા સાથે અથડાઈ પડતો હતો; તેથી તેણે કોઈ માણસને પુછ્યું કે, ભાઈ, આતે સરકારનો શું જીલમ છે? રસ્તામાં જ્યાં ત્યાં થાંભલાઓ શું કરવા ખોડ્યા છે? હું રોજ તે થાંભલાઓ સાથે ભુટકાઉછું, એવી અડચણ રસ્તામાં શા માટે જોડાયે? તમે કોઈ કેમ કાંઈ સરકારને કેહેતા નથી? ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, સુરદાસ, એતો જ્ઞાનસના થાંભલા છે, એની ઉપરતો રોજ દીવા થાયછે. તમે આંધળા છો એટલે અજવાળું ન દેખો ને ઉલટા થાંભલા સાથે અથડાઈ પડો એમાં સરકારનો શું વાંક? સરકારની તો મેહિરખાની છે, વાંકતો તમારી આંખનોજ છે.

ભાઈઓ ! આવીજ રીતે જેમ સરકારે આપણા સુખને માટે ગામમાં દીવા કરેલા છે તેમ પ્રભુએ આપણા સુખને માટે આ આખું જગત બનાવ્યું છે, પણ આપણે પ્રભુને સાથે રાખ્યા વિના-પ્રભુને હૃદયમાં રાખ્યા વિના-પ્રભુની ઇચ્છાને અધીન થયા વિના આપણે બધું આપણે માટેજ કરવા ઇચ્છીએ છીએ, તેથી આપણે ધર્મના બળ વિના ને શાસ્ત્રના અજવાળા વિના અજ્ઞાનને લીધે જેલા આંધળાની પેઠે આપણા સુખની વસ્તુઓ સાથેજ આપણે અથડાયા કરીએ છીએ, અને આપણને આનંદ જોડાયે છે છતાં પણ દુઃખી થઈએ છીએ, કારણ કે, ખરો આનંદ કયાં છે એ આપણે સદ્ગુરૂની સેવા વિના બહુતા નથી. ભાઈઓ ! આનંદ તો પ્રભુના રસ્તામાંછે, આનંદ ધર્મનાં કામો કરવામાંછે, આનંદ ઇશ્વરનાં જ્ઞાનમાં છે, આનંદ ભગવદ્ આશરના બળમાં

છે, આનંદ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવામાં છે, અને આનંદ પ્રદ્યાર્પણ કર્મ કરવામાં છે; એ શિવાયની વસ્તુઓમાં આનંદ નથી. જેનામાં ધર્મનું બળ હોય તેને લડવામાં પણ આનંદ છે, અને અર્જુનની પેઠે પ્રભુને અર્થે બીજાઓને મારી નાંખવામાં અને પોતે મરી જવામાં પણ તેનો આનંદ છે. પ્રભુને અર્થેજ જેઓ જીવવાવાળા છે તેઓને ગરીબાઈમાં પણ આનંદ છે. જેઓમાં ધર્મબળ છે, તેઓને કેદખાનામાં પણ શાંતિ છે. જેઓને ભગવદ્ આશરાનું બળ છે તેઓને મોતમાં પણ દિલાસો છે. જેઓ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ શકે છે તેઓને રોગમાં પણ આરામ છે. જેઓ પ્રદ્યાર્પણ કર્મો કરી શકે છે તેઓ ભોગ ભોગવતાં છતાં પણ જોગી જેવા છે. અને જેઓ ઇશ્વરી જ્ઞાનમાં રમનારા છે તેઓને જંગલમાં પણ મંગલ છે, કારણ કે, ભગવત્ સ્વરૂપનાં જ્ઞાનને લીધે બધે ઠેકાણે તેઓને અજવાળુંજ દેખાય છે; પણ જેઓ મહાન પ્રભુના રસ્તામાં આવતા નથી ને દુનિયાંદારીના રંગડામાંજ પડ્યા રહે છે તેઓ પોતાના અજ્ઞાનથી આંધળા જેવા છે, એટલે તેઓને પોતાના કામ કાજમાં અજવાળું દેખવાને બદલે થાંભલાજ આડા આવ્યા કરે છે. જેઓ ધર્મના બળ વિનાના છે, ભગવદ્ આશરાના આધાર વિનાના છે, ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવા વાળા નથી અને ભગવદ્ અર્પણ કર્મો કરી પ્રભુને અર્થે જીવવાવાળા નથી, પણ બધું પોતાને માટેજ કરવા વાળા છે તેઓ છતાં સાધનોએ પણ દુઃખી હોય છે. તેઓની પાસે ધન હોય તોપણ લોભી હોય છે. તેઓને છોકરાં છૈયાં હોય તોપણ ઘરમાં કળયા હોય છે. તેઓને ધીકતા ધંધા હોય તોપણ આખા મુલકની હાથ-હાથ હોય છે. તેઓને માનપાન મળતાં હોય તોપણ માનપાન નાં વળખાં મારતા હોય છે. તેઓને વાડી બંગલા હોય તોપણ નીરાંતે બે ઘડી ઉંઘી શકતા નથી. તેઓને ગાડી ઘોડા હોય છે તોપણ પોતાનાં કલ્યાણની જગ્યેએ ફરી શકતા નથી. તેઓના ઘરમાં છત્રી પલંગો, હાંડોળા ખાટો ને આરામ ખુરસીઓ

હોય પણ તેમાં તેઓને આરામ મળતો નથી. અને તેઓને ખાવા માટે ઉચા ઊંચા માલ હોય પણ તેઓને તે પચતાજ નથી, કારણ કે, પ્રભુને સાથે રાખ્યા વિના તેઓ બધું ભોગવવા ઇચ્છે છે એટલે તેઓ એ વસ્તુઓનો ખરો આનંદ ભોગવી શકતા નથી. જેના અંતરમાં પ્રભુપ્રેમ નથી તેઓને ભગવત્ કૃપાથી મળેલી એવી સુખની વસ્તુઓ પણ આંધળાને દીવાના થાંભલા નડે તેમ અડચણકારક થઈ પડે છે. માટે ભાઈઓ ! જે ખરો આનંદ ભોગવવો હોય તો પ્રભુને સાથે રાખીને ધર્મનાં રૂડાં કામો કરો, એટલે તમારાં દરેક કામો પ્રભુ તરફ લઇ જનારાં અને ઇશ્વરી આનંદ આપનારાં થઇ પડશે.

૧૩૨-વ્યભિચાર કરતાં મોત સાડું છે.

એક પ્રતિવ્રતા બાઈ હતી, તે ગરીબ માણસ હતી, અને ગામડામાં રહેતી હતી, એટલે તેને ગામડાંઓની તે લોકોની રીત પ્રમાણે કામકાજ માટે જંગલમાં જવું પડતું હતું. એક વખત કાંઈ કામો તે બાઈ જંગલમાં ગઈ હતી, ત્યાં તેને એક સોલજર મળ્યો. એ સોલજર માણસના રૂપમાં હેવાન જેવો હતો. તેની નજર એ બાઈ ઉપર પડી, તેથી તેણે એ બાઈને કહ્યું કે, તું મારી મરજીને તાબે થા, નહીં તો હું જોર જીલમથી તને પકડીશ. અહીં તું મને શું કરીશ ? બાઈએ જોયું કે, હવે કાંઈ ઉપાય નથી, આ કરતાં મરવું બેહોતર છે. પણ મરાય કેમ ? તુરત મરી જવાય એવું કાંઈ સાધન તે બાઈ પાસે એ વખતે હતું નહીં અને ટાઇમ પણ હાથમાં નહોતો, તેમજ એ સોલજર જોરાવર હતો અને તે બાઈ તેનાથી નબળી હતી, એટલે તેના હાથમાંથી છટકી જવાય એવો કાંઈ ઉપાય નહોતો, તેથી ચોતાના પતિવ્રતના બચાવ માટે તે બાઈએ પ્રભુને માદ કર્યા, અને વિચારીને તે બાઈએ સોલજરને કહ્યું કે, અહીં એક એવો રાપો છે કે જેનો રસ તરવારને લગાડવાથી તે તરવારની ધાર કાઢને વાળી શકે નહીં. ત્યારે તે સોલજરે કહ્યું કે, એ રાપો

મને બતાવ. તે બાઈએ કહ્યું કે, જો મને જવા દે, તો એ રોપો તને બતાવું, સોલજરે કહ્યું કે, જો મારી ખાત્રી થાય કે એ રોપો ખરેખરો એવો છે તો તને જવા દઈશ. ત્યારે તે બાઈએ પાસેનાં એક છોડનાં પાંદડાં બતાવીને કહ્યું કે, આ પાલો તરવાર ઉપર ઘસવાથી તેની ધાર બંધ થઈ જાય છે. એ સાંભળીને તે સોલજરે એ પાંદડાં તોડ્યાં અને મોતાની કમરે લટકતી તરવારને મ્યાનમાંથી કાઢી તેની ધાર ઉપર એ પાલાને ચોળીને ઘસવા લાગ્યો. થોડીવાર પછે તેણે એ બાઈને પુછ્યું કે, કેમ હવે તરવારની ધાર બંધ થઈ? ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, હા, હવે તરવાર કોઈને વાગી શકશે નહીં. સોલજરે પુછ્યું કે એની ખાત્રી શું? ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, તારાં શરીર ઉપર લગાડી જો. સોલજરે કહ્યું કે નહીં, મને હજી વિશ્વાસ નથી, હું મારા શરીર ઉપર નહીં લગાડું. ત્યારે તે બાઈએ કહ્યું કે, મને તો એ રોપાની ખાત્રી છે. પણ જો તું ન માનતો હોય તો જોરથી મારી ગરદન ઉપર એ તરવાર તું મારી જો, એટલે હમણાં તારી ખાત્રી થશે. એ સાંભળીને સોલજરે પોતાની તરવાર ઉઘડી, એટલે બાઈએ પોતાનાં પતિવ્રતને ખાતર પોતાનું માથું તેની પાસે ધર્યું. સોલજરે જોરથી તરવારનો ઘા માર્યો તેથી તે સતીનું માથું તુરતજ કપાઈ ગયું. સોલજર હેબતાઈ ગયો કે આ શું થઈ ગયું? એ પછે તેણે તે બાઈના મુઠ્ઠાના હાથમાં ચીઠી જોઈ તેમાં લખ્યું હતું કે, અપવિત્ર થવા કરતાં-વ્યભિચાર કરવા કરતાં, મરવું બેહેતર છે. તારા જેવા પાપી હેવાનના હાથમાંથી હું નહીં બચી શકું એમ ધારીને મેં આ યુક્તિ રચી હતી. એ સ્ત્રીનું મુઠ્ઠું જોઈને અને ચીઠી વાંચીને તે સોલજરને બહુ પસ્તાવો થયો. એ પછે પાપ ક્યાં છુપુ રહેતું નથી, પાપ તો પીપળે મહુડીને પોકારે છે, એ કુદરતના નિયમ પ્રમાણે તે ખુનના ગુનાહ માટે સજાઈ ગયો, અને પોતાના પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરતો ફાંસીને લાકડે લટકી ગયો.

બાઈઓ! વ્યભિચારનું પાપ મહા ભયંકર છે, માટે તેથી

ખચવા સારૂ પવિત્ર માણસોએ આવી રીતે મોત કબુલ કરીને
પણ પોતાની પવિત્રતા બળવેલી છે; પણ એવાં હરિજનોએ પો-
તાના આત્માને બ્રહ્મ થવા દીધો નથી. માટે ભાઈઓ અને બે-
હેનો ? જો કાંઈ ભૂલ થતી હોય તો સભાળજો, અને હજુ પણ
હાથમાં વખત છે તાં ચેતજો; કે જેથી કરીને રૌરવ નરકમાં જ-
વું ન પડે.

પદ.

તમે પાછાં ને વળાવો રે, તમે પાછાં ને વળાવો રે;

રાબ રાવણુ બનકી.

ટેક.

બનકી છે ગઢરે લંકાનો રે કાળ,

માતાજી છે ગઢરે, લંકાનો રે કાળ.

તમે

લંકાં કેરા કાંગરા રે, રામે તારા ઘેરીયા રે,

પથરા કાંઈ તારીને બાંધી છે પાજ.

તમે

લંકાં ગઢમાંહીરે, હનુમાન જતી આવીયા રે,

લીધી લીધી સીતાજી કેરી રે શુદ્ધ.

તમે

એમ કરી બોલ્યાં રે, નાર મંદોહરી રે,

અવિચલ હોજો રામ તમારું રે રાજ.

તમે

૧૩૩-ભાઈઓ ! આપણને હવે વાતો કરતાં તો બહુ

આવડી, પણ હજી આપણાં આચરણુ સુધર્યાં

નહીં, એનું કાંઈ ધાર્યું ?

છાપખાનાં, રેલવે, તાર, આગબોટ, ટેલીફોન, છાપા વી-
ગેરે સાધનોને લીધે આ જમાનો વાતોનો બની ગયો છે. જુદી
જુદી જાતના સુધારા, જુદી જુદી જાતની સગવડો, જુદી જુદી
જાતના લોકોનો સમાગમ, જુદી જુદી જાતની કેલવણી, નવા
નવા કાયદાઓ, નવી નવી જાતના ગુનાહો, નવી નવી જાતનાં
દરદો, અને નવી નવી જાતના અકસ્માતો હાલના વખતમાં
આખી દુનિયામાં એટલા બધા વધી ગયા છે કે, એ બધું જા-

ધુવાની હાયહોયમાંજ આપણે રહી જઈએ છીએ. અસલના વ-
 ખતમાં જ્યારે આપણા લોકો એક બીજાને મળતા ત્યારે ધર્મ-
 ની ચર્ચા કરતા હતા, યજ્ઞની વાતો કરતા હતા, પરમાર્થનાં
 કામો કરતા, અને પોતાની હિંદુગીની દરેક પણ સારામાં સારી
 રીતે કેમ જાય ? તેની કાળજી રાખતા હતા, પણ હાલમાં તો
 જ્યારે આપણે એક બીજાને મળીએ છીએ ત્યારે રોજની એજ
 મોકાણ કે, આજે મરકીના કેટલા કેસ છે ? આજે છાપામાં
 નવું જીવું શું છે ? યુરોપનાં રાજ્યોની લડાઈની તૈયારીઓની
 વાતો, જેપાનના ધરતીકંપો, અમેરીકાની આગો, યુરોપની હ-
 ડલાતો, દરિયાનાં તોફાનો, રૂશીયાની ધામધુમો, પાર્લામેન્ટની
 તકરારો, છાપાવાળાઓની અંદર અંદરની મારામારી, લુખાં
 લુખાં ખાલી ખાલી પણ ભારી ભારી દેખાતાં માનપત્રો, રેલવેના
 અકસ્માતો, મોટાં માણસોની નાલેશીયો, અને હીંદુસ્થાનના
 દુકાળના હેવાલોથીજ આપણું મગજ ભરાઈ જાય છે. દ્રામમાં,
 રેલવેમાં, દુકાનોમાં, ફરવા જઈએ ત્યાં, અને ઘરોમાં પણ
 રાત્રે સુતાં સુધી પણ એજ વાતો; પણ આટલી બધી પારકી
 પીડાએજ કાંઈ છુટકો થતો નથી. હજી ઘરની હોળીયો તો
 બાકી હોય છે. ધંધા રોજગારના બાર વાગી જવા, નોકરી
 ચાકરીનાં ઠેકાણું નહીં, વસ્તુઓની મોંઘાવટ, મોજશોખનો
 પવન, વિના કારણ મગજમાં ભરાઈ ગયેલી સત્તરખાંડી રાઈ,
 અને બાઈડીઓના મરડાટ, એ બધી પીડાઓ તો હજી બાકી
 હોય છે. જે આટલેથીજ છુટકો થતો હોત તોતો જાણે ધૂળ નાં-
 ખી, પણ હજી તો પાનની પટ્ટીઓના ટેસ્ટો, નવી નવી જાતની
 ઇન્ડીયન બીડીઓના ચડસો, નવી નવી ફેશનનાં કફકોલરના
 ખટનો, સોડા શરબતના શોખો, ઇસ્કી ટટુ બનીને ફાટોઆફ
 પડાવવાની ઉમેદો, નવા નવા નાટકોમાં જવાની હોડાહોડ,
 કલબનાં બીલો, અને બાઈસીકલની મોકાણો તો હજી બાકીજ
 હોય છે. હજી તો ઘણીએ આફતો કેહેવાની બાકી રહી
 ગઈ છે, પણ એ બધો પડદો ખોલીને ભરમ ફેાડી નાંખતાં અ-

મોને શરમ લાગે છે, માટે આટલું દુકેથીજ પતાવીએ છીએ.

હવે કહો જોઈએ ભાઈઓ ! આવી આવી વાતોમાંથી પર-
વારીને આપણે પ્રભુને ખાતર ક્યારે વખત ગાળીએ છીએ ?

ભાઈઓમાં પણ એવી ઘણી જાણીયો હોય છે કે જેઓને
આખો દશમસ્કંધ મોઢે હોય, જેઓને મુવાખ્યાન તથા સાવિત્રી
ચારત્રના ઢાળીયાં મોઢે હોય, જેઓને દસ અવતારના પદો અને
પ્રહ્લાદ અખ્યાન આવડતું હોય, અને જેઓ આખા ગામની
ચોવટો કરી જાણતી હોય તથા કથા વાંચનાર વ્યાસની પણ ભૂ-
લો કાઢતી હોય પણ તેઓના ઘરમાં જોઈએ તો સાવ પોલે પોલું
હો ! સાવરણીના કટકા સારૂ કરીને પાડોશણ સાથે લડી પડે,
વાતની વાતમાં પોતાનાં છોકરાંને ગમે તેવી ગાળ દઈ લેય,
ધૂળ જેવી વાત સારૂ કરીને નણુંદ સાથે ચીથરાં ફાડયા કરે,
અને પોતાના વરને પણ જો સુખે રોટલો ખાવા દેય તો એ
મોટા નશીબની વાત સમજવી. દુનિયામાં જ્યાં જોઈએ ત્યાં
આવી રીતે થઈ પડેલું છે, કારણ કે, હજી આપણે માત્ર વાતો
કરવામાંજ ડાહ્યા થએલા છીએ પણ હજી આપણાં આચરણો
સુધર્યા નથી. આપણને મીઠું મસાલો ભભરાવીને માંડી જરા
ઘાલમેલ કરીને વાતો કરતાં બહુ આવડેછે; પણ ચાદ રાખજો
કે, પ્રભુના દરબારમાં ઇનસાફ વખતે કાંઈ આપણી લુખીપુખી
વાતો કામ આવવાની નથી, પ્રભુ તો આપણાં આચરણો જોશે,
પ્રભુ તો આપણા કામો સામું જોશે. માટે ભાઈઓ ! ઉપલક
વાતોમાંજ નહીં પડયા રહેતાં જેમ અને તેમ આપણાં આચ-
રણો સુધરે તેમ કરો.

૧૩૪-આપણા દેશમાં કેવા કેવા હુંશીઆર કથા
વાંચવા વાળા હોય છે, અને કેવા કેવા જ્ઞાની-
ઓ સાંભળવા વાળા હોય છે તેનો નમુનો.

એક ગામડામાં વ્યાસજી રામકથા વાંચતા હતા. રોજ
બપોરે ચોરા ઉપર બેસીને કથા વંચાય, પટેલીયાઓ લેખા

થાય, હોકા પાણી પીએ, અને કોઈ કોઈ ભગત વચમાં વચમાં હરે હરે કરે. વ્યાસજી વાંચવામાં એવા હુશીઆર કે એતો “ ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ ” જે છે તે શ્રીઐશ્વર્યયુક્ત, કૌસ્તુભ-શિરોમણિ, રમાનાથ ષટ્સંપત્તિયુક્ત ભગવાન રામચંદ્રજી કે જે સાક્ષાત પૂર્ણ પુરૂષોત્તમનો અવતાર છે તે ગાધિ રાજના પુત્ર રાજર્ષિ વિશ્વામિત્ર કે જેણે પોતાના પરમ પવિત્ર જનક કમલોત્પલની સામે મહાભારત યુદ્ધ કરીને નવી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી હતી તેની સાથે સ્વયંવરમાં જતા હુવા; આવી રીતે—વ્યાસજી પોતે શીખ્યા હતા તે પ્રમાણે ને તેજ શબ્દોમાં કથા ગડ-ગડાવ્યા જતા હતા, પણ ત્યાં બેઠેલા સાંભળવાવાળાઓમાંથી જે કોઈ પણ માણસ કાંઈ પણ સમજતું હોય તો હું તેઓની તરફથી મારા દાદાના સોગન ખાઈ શકું. તમે કહેશો કે જ્યારે લોકો સમજતા નહોતા ત્યારે ત્યાં શા માટે સાંભળવા જતા હતા ? પણ એનાં કારણો ઘણાં છે. ચોમાસાના દહાડા હોય એટલે મોલવાયા પછી ખેડુતો નવરા હોય છે. વળી ગામના પટેલે ઘેરે ઘેરે કહેવરાવી મૂક્યું હોય કે કથા સાંભળવા આવજો, એટલે કાંઈ ગયા વિના ચાલે નહીં. બીજું એ પણ ખરું કે ભોળા લોકો કાંઈ સમજે નહીં તોપણ કથાનું નામ સાંભળીને શ્રદ્ધાથી ત્યાં જાય. કેટલાક જણા કાવો કસુંબો પીવા આવતા, કેટલાક જણા હુકો પાણી પીવા આવતા, કેટલાક જણા ત્યાંનીરાંતે બેઠે બેઠે દોરડાં વણવા સારૂ આવતા. કેટલાક જણા બળદોનાં સાટાં કરવા તથા એક બીજાને મળવા સારૂ આવતા અને કેટલાક જણા કથા ઉઠયા પછી પરસાદ વેહેંચાય તે પરસાદ લેવા સારૂ ત્યાં આવતા હતા. આ બધા લોકો પાસે ભટજી પોતાની પંડિતાઈ બતાવતા હતા, અને અધ્યાત્મ, અધિ ભૌતિક, અચ્યુત, અક્ષરબ્રહ્મ, પ્રકૃતિ, હિરણ્યગર્ભ, મહદાકાશ, તુર્યાવસ્થા, બ્રહ્મરંધ્ર, પંચતન્માત્રા, સ્થૂલ સૂક્ષ્મ, મહત્તત્ત્વ, સ્થિતપ્રજ્ઞ, સામ્યાવસ્થા, ગુણાતીતપણું વીગેરે કઠીણ સંસ્કૃત-શબ્દોમાં પોતાની પંડિતાઈ બતાવવા માટે ભટજી વાતો કર-

તા હતા, એટલે પોતે જે વાંચતા હતા તે પોતે પંડે પણ પૂરે-પુરું સમજતા હતા કે નહીં ? એ શક ભર્યું હતું. ચાર મહીના સુધી આવી રીતે કથા ચાલી. પછી કારતક માસમાં દેવદીવાળીએ જ્યારે નવા બાજરાના ખળાં આવવાનાં થયાં ત્યારે ભટજી મહારાજે કથાની સમાપ્તિ કરી. એ કથા સાંભળવા માટે એક ભરવાડ ત્યાં દરરોજ આવતો હતો. તેણે કથામાંથી એક દિવસ સાંભળ્યું કે, સીતાનું હરણ થઈ ગયું. એ બીચારા ભોગાને વિશ્વાસુ માણસને એ બહુ કૌતક જેવું લાગ્યું. તેથી તે રોજ મનમાં વિચાર કર્યા કરે કે સીતાનું હરણીયું થઈ ગયું તે પાછું માણસ થયું કે નહીં ? એ બાણવા સાડ કરીને રોજ આહીને કથામાં બંધ, પણ કોઈ દિવસ કાંઈ સમજે નહીં. એવી રીતે ચાર મહીના સુધી દરરોજ તે કથા સાંભળવા ગયો, પણ કાંઈ તેના મનનો ખુલાસો થયો નહીં. તેથી કથાની પૂર્ણાહુતી થયા પછી જ્યારે તેણે બાણ્યું કે હવે તો કથા પૂરી થઈને કાલથી કાંઈ વંચાશે નહીં ત્યારે તેણે વ્યાસજીને પુછ્યું કે, મહારાજ, તમે કથામાં એકદી વાંચ્યું હતું કે, સીતાનું હરણ થઈ ગયું, તેનું પાછું માણસ થયું કે નહીં ? એ બીચારી હરણીયુંજ રહી કે પાછી બાયડી થઈ ? તેતો તમે કાંઈ કહ્યું નહીં. એ સાંભળીને સૌ લોકો હસી પડ્યા.

ભાઈઓ ! કથા કરવાવાળા અને કથા સાંભળવાવાળા આવા આવા આપણા દેશમાં હંુશીઆર માણસો પડેલા છે. આવી સ્થિતિમાં પણ આપણો ધર્મ ટકી શકે છે એ આશ્ચર્યની વાત છે. આપણી આવી સ્થિતિનો આપણા વિરોધીઓ લાભ ન લઈ બંધ માટે હવે આપણને ચેતવાની જરૂર છે. આપણે ચેતવું એટલે શું કરવું ? એજ કે જેમ બને તેમ દુનિયામાં પ્રભુનું પવિત્ર નામ ફેલાય તેમ કરવું. જેમ બને તેમ આપણા ભાઈબંધોમાં ધરમ વધે તેમ કરવું, જેમ બને તેમ આપણાં સત્ શાસ્ત્રોના અર્થ લોકો સેહેલાઈથી સમજે એમ કરવું, અને જેમ બને તેમ આપણા ધર્મનું રક્ષણ થાય, આપણો દેશ આ-

બાદ થાય, આપણા ભાઈબંધો સુખી થાય અને સર્વત્ર મહાન પ્રભુના નામનો જયજયકાર થાય એવી રીતે આપણે તન, મન, ધનથી વર્તવું જોઈએ.

૧૩૫-મનમાં છળ કપટ તથા હજારો જાતની હાય
હાય ભરી રાખીને કાંઈ ઇશ્વરી આનંદ ભોગવી
શકાય નહીં.

આપણને દુઃખ દેવાને માટે પ્રભુએ આ દુનિયાં બનાવી હાય એમ તો કાંઈ હોય નહીં; કારણ કે, પ્રભુ દયાળુ છે અને તે આનંદ સ્વરૂપ છે, એટલે બધે ઠેકાણે તે દયાળુ પિતાનો આનંદજ હોવો જોઈએ. તેમ છતાં પણ આપણે કેમ દુઃખ પામીએ છીએ ? સાધુઓ કહે છે કે, આપણાં પાપને લીધે આપણે દુઃખ પામીએ છીએ. આપણા અંતરની ખુરી વાસનાઓ આપણને દુઃખ આપે છે. આપણા મનમાં જે વેરઝેર ભરેલાં છે, આપણા મનમાં જે માન અપમાન ભરેલાં છે, આપણા મનમાં જે મહાડું તહાડું ભરેલું છે, આપણા મનમાં જે છળ કપટ ભરેલાં છે, અને આપણા મનમાં જે આગલી પાછલી હોળીઓ બળે છે તેને લીધે આપણે દુઃખી છીએ. કંઈ પ્રભુની દયાની ખામીને લીધે આપણે દુઃખી નથી; પણ આપણી ભૂલોને લીધેજ આપણે દુઃખી છીએ. અને તેથીજ આપણે આ સંસારમાં સ્વર્ગ ભોગવી શકતાં નથી.

સાચા ભગતોને તમે જોયા છે ? તેઓના મનમાં કેંટલી બધી શાંતિ હોય છે ? તેઓના ચહેરા ઉપર કેવું ભવ્યતાનું તેજ છવાઈ રહેલું હોય છે ? તેઓનાં મોં ઉપર કેવો આનંદ હોય છે ? તેઓની વાણીમાંથી કેવું અમી ઝરે છે ? તેઓની નજરમાં કેવી મીઠાશ હોય છે ? તેઓના હાથ આપવા લેવામાં કેવા છુટા હોય છે ? તેઓ કેટલી બધી સત્યતાથી વર્તી શકે છે ? અને સદાય તેઓ કેવા આનંદ આનંદમાં રહે છે એ

તમે જોયું છે ? શા માટે એમ થાય છે ? આપણીજ સાથે તે-
 જો રહે છે, આપણીજ પેઠે તેઓને ખાવું પીવું પડે છે, આપ-
 ãીજ પેઠે તેઓને સુવું બેસવું પડે છે, આપણીજ પેઠે તેઓને
 દુનિયાંના હવા પાણી મળે છે, અને આપણીજ પેઠે તેઓને
 પણ દુનિયાંદારીની કાંઈને કાંઈ જંજાળ ઉઠાવવી પડે છે, છતાં
 પણ તેઓ સદાય આનંદમાં કેમ રહી શકે છે ? અને આપણે
 સદાય એરંડીયું પીધા જેવું મ્હોડું કરીને ડાચીયાં નાખતા કેમ
 રહી જઈએ છીએ ? એનું કારણ એજ છે કે, આપણામાં હજી
 સુધી પ્રભુપ્રેમ જાગ્યો નથી એટલે આપણે ઇશ્વરી આનંદ લઈ
 શકતા નથી, અને ભગતોમાં પ્રભુપ્રેમ જામેલો હોય છે એટલે
 તેઓ સર્વ ઠેકાણેથી ઇશ્વરી આનંદ લઈ શકે છે. કારણ કે, પર-
 મ કૃપાળુ સચ્ચિદાનંદના આનંદમાં કાંઈ ફેરફાર નથી; તે તો
 સર્વ ઠેકાણે ભરપુર છે, પણ એ આનંદ હુટનાર અધિકારીઓ-
 માંજ ભેદ છે. એને માટે મહાત્માઓ દૃષ્ટાંત આપે છે કે,

* એક કીડી હતી તેને સાકરનો પહાડ મળી ગયો હતો.
 તેથી તે બહુ મજેમાં રહેતી હતી. તેને સદાય ખુશાલીમાં જો-
 ઇને બીજી એક કીડીએ તેને પુછ્યું કે, તું આવા આનંદમાં કેમ
 રહી શકે છે ? ત્યારે તે કીડીએ કહ્યું કે, મને તો સાકરનો પહાડ
 મળી ગયો છે તેથી હું આનંદમાં રહું છું. ત્યારે તે બીજી કીડીએ
 કહ્યું કે, મને ત્યાં તેડી જઈશ ? પેલીએ કહ્યું કે, બહુ સારું
 ચાલ મારી સાથે. એમાં મ્હાડું શું જવાનું છે ? એ પહાડ તો
 સૌને માટે છે. જે હુટી શકે તે હુટે. એમ કહીને તે કીડી પેલી
 બીજી કીડીને પોતાની સાથે સાકરના પહાડ ઉપર તેડી ગઈ.
 બીજી કીડી ઘણી વાર સુધી ત્યાં ફરી, પણ તેને કાંઈ મીઠાસ
 લાગી નહીં, તેથી તે પહાડ ઉપરથી પાછી ફરતી હતી એટલા
 માં પેહલી કીડી તેને સામી મળી, તેણે પુછ્યું કે, કેમ ? મજે
 પડી કે નહીં ? ત્યારે તે કીડીએ કહ્યું કે, મને તો ફેગટ ફેરો

+ યોગેશ્વર સ્વામી શ્રીશિવગણજીવિત સાધારણ ધર્મમાંથી. એ પુસ્તક
 ખાસ વાંચવા લાયક છે.

થયો. ત્યાં તો કાંઈ સાકર બાકર નથી, મને તો બધું ખાઈ ખાઈ લાગ્યું. ત્યારે પેલી કીડીએ કહ્યું કે, એમ કેમ થાય ? એમાં કાંઈક ભેદ હશે. સાકરના પહાડ ઉપર ખારાશ ક્યાંથી ? ભલા તારૂં મહોડું તો બતાવ. એ સાંભળીને બીજી કીડીએ પોતાનું મહોડું ઉઘાડ્યું. તેમાં મીઠાની એક કણી ભરાઈ રહી હતી તેથી તેને બધું ખાઈ ખાઈ લાગતું હતું. એ જોઈને પેલી કીડીએ તેના મુખમાંથી એ કણી કાઢી લીધી ને તેને કહ્યું કે, જહન, એમાં સાકરના પહાડનો કાંઈ વાંક નથી પણ તારાં મોઢામાં આ મીઠાની કણી હતી તેને લીધે તને આ સાકરનો પહાડ પણ ખારે લાગતો હતો. એ પછી એ મીઠાની કણી નીકળી ગયાથી તે સાકરનો સ્વાદ આખીને બહુ ખુશી થઈ.

ભાઈઓ ! આપણે પણ એ બીજી કીડીની પેઠે હૃદયમાં વેરઝેર ભરીને અને મનમાં સેંકડો પ્રકારની હોળીઓ સળગાવીને આ દુનિયામાં ફરીએ છીએ, એટલે આપણે ખરૂં સુખ ભોગવી શક્તા નથી. જ્યારે બધું છોડી દઈએ ત્યારે ઇશ્વરી આનંદ કાંઈ આપણાથી દૂર નથી, માટે હવે તો આપણે જેમ અને તેમ જલદીથી સાવ ચોખ્ખા થઈને અલૌકિક ઇશ્વરી આનંદ હુટવો જોઈએ; કારણ કે, ફરી ફરી કાંઈ આવી સુંદર તક મળવાની નથી, માટે હજી પણ હાથમાં વખત છે તાં ચેતો, ચેતો, અને જેમ અને તેમ ઇશ્વરી આનંદ હુટો.

૧૩૬—આ મહા તોફાની સંસારસાગર પ્રભુ

ઉપરના વિશ્વાસથીજ તરી શકાય છે.

ભાઈઓ ! વિશ્વાસ વિના આ દુનિયામાં ચાલી શકાય તેમ નથી, ત્યારે સ્વર્ગ, કે જે વિશ્વાસને આધારે રહેલું છે, અને પ્રભુના વિશ્વાસમાંથી પેદા થયેલું છે તેમાં વિશ્વાસ વિના કેમ ચાલશે ? આપણા ટપાલના કાગળો અને આપણા રેલવેના પારસલો પણ વિશ્વાસથી થાય છે. આપણી દેશાવરની હુંડીઓ

પણ વિશ્વાસથીજ ચાલે છે. અને આપણે પરદેશ જવું હોય ત્યારે બહાણુમાં કે આગબોટમાં પણ કેપટન ઉપરના વિશ્વાસથીજ ખેસી શકાય છે. આપણને દરેકને કાંઈ બહાણુ ચલાવવાની વિદ્યા આવડતી નથી, અને આપણે બધાને કાંઈ સસુદ્રના રસ્તાની પણ ખબર હોતી નથી તોપણ આપણે કેપટન ઉપરના વિશ્વાસથી બહાણુમાં ખેસીએ છીએ, અને જ્યાં જવું હોય ત્યાં સહી સલામત મજેથી પહોંચી જઈએ છીએ.

આવી રીતે દુનિયાનાં દરેક કામમાં આપણને વિશ્વાસની જરૂર પડે છે, ત્યારે પ્રભુના રસ્તામાં વિશ્વાસ વિના કેમ આગળ ચાલી શકાશે ? એ વિચારતો કરો ? અને એ પણ તપાસો કે, આપણા ટપાલ ખાતાના માણસો, આપણા સ્ટેશન માસ્તરો અને આપણા સરાફો કરતાં પ્રભુ કેટલો બધો રૂઢો છે ? અને આપણી અહીંની આગબોટોના કેપટનો કરતાં અનંત પ્રદ્માંડનો નાથ સર્વશક્તિમાન પ્રભુ કેટલો બધો સર્વજ્ઞ છે ? એ વિચાર તો કરો. એવા મહાન્ પ્રભુનું વિશ્વાસથી શરણુ ધરવાથી કેવા અખંડ આનંદ મેળવી શકાશે ? અને કેવી હુમેશગીની શાંતિ મેળવી શકાશે ? એ શાસ્ત્રોથી જાણો તો ખરા, અને સત્સંગથી અનુભવો તો ખરા. એ લેહાવ વિશ્વાસથીજ—આ ભવસાગર તરી જવાનો લેહાવ તો ભાગ્યશાળી ભગતોજ—વૈષ્ણવોંજ લઈ શકે છે. માટે જેમ અને તેમ ખરા ભગત બની—પ્રભુના કૃપાપાત્ર હરિજન બની પ્રભુના વિશ્વાસમાં આવો, પ્રભુના વિશ્વાસમાં આવો; કારણ કે, વિશ્વાસથીજ આ ભવસાગર તરી શકાય છે અને વિશ્વાસથીજ જન્મ મરણના ફેરામાંથી બચી શકાય છે, માટે પ્રભુમાં વિશ્વાસ રાખો, પ્રભુમાં વિશ્વાસ રાખો.

૧૩૭-બહારથી જુદા જુદા આચાર વિચારવાળા
 દેખાતા હોય તોપણ બધા ભગતો અંતરમાં
 એકજ તાલ-સૂરપર નાચનારા હોય છે.

સૂરજના પ્રકાશનો રંગ એકજ જાતનો હોય છે, તેમજ
 ભક્તોની ઇચ્છા પણ એકજ પ્રકારની હોય છે; અને તે એજ કે
 પ્રભુને ઓળખવો. સૂરજના પ્રકાશનો રંગ એકજ જાતનો હોવા
 છતાં પણ જે જે રંગના કાચમાંથી તે પસાર થાય તેવો તેવો
 રંગ તે પકડે છે, તેમજ ભક્તોની ઇચ્છા માત્ર પ્રભુને પામવા-
 નીજ હોવા છતાં પણ ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે તેઓને જુદો
 જુદો રંગ ધરવો પડે છે; એટલે કે દેશકાળ અને આજીવન-
 ના સંજોગો પ્રમાણે તેઓને વર્તવું પડે છે, તેથી વ્યવહારિક
 લોકોને તેઓની રીતભાતમાં, સ્થિતિમાં, ને આચાર વિચારમાં
 જુદા જુદાપણું લાગે છે, પણ ખરૂં જોતાં એ જુદાપણું અંતર-
 નું નથી. તેઓનાં અંતરમાં તો શાંતિજ હોય છે. અને સર્વા-
 ત્મભાવથી પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવાનીજ તેઓની ઇચ્છા
 હોય છે; પણ જેમ સૂર્યનો પ્રકાશ એકજ રંગનો હોવા છતાં
 પણ જુદા જુદા રંગના કાચને લીધે જુદા જુદા રંગનો પ્રકાશ
 લાગે છે, તેમજ દેશકાળ તથા સ્થિતિ અને સંજોગોના હેરફેરને
 લીધે જુદા જુદા ભક્તો જુદા જુદા રૂપમાં દેખાય છે, પણ તે-
 ઓનાં હૃદય એકજ તાલપર નાચનારાં હોય છે, અને તેઓનાં
 બીતરનો સૂર એકજ હોય છે.

પ્રકાશ પોતે જેમ જુદા જુદા રંગના કાચને શોધવા જતો
 નથી પણ કદાચ કયાંઈ એવા કાચ આડા આવી પડે તો એટ-
 લો વખત પોતે તેવા રૂપનો બની જાય છે, તેમજ ખરા ભગતો
 પણ આ દુનિયાનાં સુખ દુઃખને શોધવા માટે ચાહીને તરફ-
 ડીયાં મારતા જતા નથી, પણ દેવયોગે સુખ દુઃખ આવી મળે
 તો તેને ઇશ્વર ઇચ્છા સમજી હર્ષ શોકને આધીન થયા વિના
 લોગવી લેય છે. એવી રીતે સ્વભાવથી આવી મળેલાં, પ્રારબ્ધ-

થી આવી મળેલાં, કે બીજાં કાંઈ કારણોથી આવી મળેલાં સુખ-
દુઃખોને તટસ્થ રહીને ભોગવવાં ને તેમાં મન બગાડવું નહી
એવુંજ નામ ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થવું છે, અને એવી સમતા
રાખવી એજ ખરા ભક્તનું લક્ષણ છે.

૧૩૮-કેટલાક લોકો ભગતોને ઢાંગી કહે છે પણ એ

મ કહેનારને કહો કે તમે એવો ઢાંગ કરી તો જુઓ ?

જે લોકો પોતે કાંઈ આચાર વિચાર પાળતા નથી અને
જેના પોતાના હૃદયમાં ભગવત પ્રેમ નથી તેઓ એમ કહે છે
કે, ભગતો ઢાંગી છે; કારણ કે, તેઓ પોતે પ્રપંચોના ભરેલા
હોય છે અને વિકારોના ગુલામ હોય છે એટલે તેઓને બધું
એવુંજ દેખાય છે. પણ જેઓ ભગતોને ઢાંગી કહે છે તેઓને
કહેવું જોઈએ કે, તમે એવો ઢાંગ કરીતો જુઓ ? ભગતો જે-
ટલીવાર સ્નાન સંધ્યામાં ને પાઠ પૂજામાં વખત ગાળે છે એટલો
વખત તમે એવી રીતે ગાળી તો જુઓ ? ભગતો જેટલું દાન
પુન્ય કરે છે એટલું દાન પુન્ય તમે કરી તો જુઓ ? ભગતો
બીજાંઓનાં દુઃખોમાં જેટલો પોતાની ખુશીથી ભાગ લેય છે
એટલો દુઃખોમાં તમે ભાગ લઈ તો જુઓ ? ભગતો પ્રભુને
અર્થે જેવો ત્યાગ કરે છે તેવો ત્યાગ તમે કરીતો જુઓ ? ભગ-
તો દેવદર્શન સાડ અને તીર્થત્રત કરવા સાડ જેટલી કાયાની
કષ્ટિ સહન કરે છે એટલી કષ્ટિ તમે સહન કરી તો જુઓ ? ભ-
ગતો જેવી સુખ દુઃખમાં સમાન વૃત્તિ રાખે છે એવી સમાન-
વૃત્તિ તમે રાખી તો જુઓ ? ભગતો જેટલો સત્સંગમાં વખત
ગાળે છે એટલો વખત તમે સત્સંગમાં ગાળી તો જુઓ ? ભ-
ગતો પ્રભુના જેટલા ગુણગાન કરે છે તથા પ્રભુના મહિમાની
જેટલી વાતો જાણે છે એટલી વાતો તમે જાણી તો જુઓ ?
અને ભગતો તનમનધનથી તથા મન, વચન, કર્મથી પ્રભુને અર્થે
જેટલું બળીદાન આપે છે એટલો ભોગ તમે આપી તો જુઓ ?

તો ખબર પડે કે ભગતો સાચા છે કે ખોટા ? બલે ભગતો ઢોંગી હોય તો પણ ઉપર પ્રકારના તેઓના ઢોંગને પણ ધન્ય છે, ધન્ય છે. એવી જાતનો ઢોંગ કરતાં સૌ લોકો શીખે એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ; કારણ કે, જેમાં પોતાના મનને કાબુમાં રાખવાનું હોય, જેમાં પોતાના ભાઈબાંધોને મદદ કરવાનું હોય, અને જેમાં અનંત પ્રજ્ઞાંડના નાથની ઉપર જીગરથી પ્રેમ કરવાનું હોય એવા ઢોંગને પણ અમે ચાહીએ છીએ, કારણ કે, એવા ઢોંગથી પણ કલ્યાણ છે, એટલે જેને એનો ઢોંગ કરતાં આવડે તે પણ ભાગ્યશાળી છે. માટે એ હરિજનો ! માયાના પ્રપંચમાં ફસાઈ ગયેલાં માણસો કદાચ તમને ઢોંગી કહે તો તેથી શરમાઈ જઈ દિલગીર થશોમાં અને તેઓની ઉપર ગુસ્સો કરશોમાં, પણ એવી જાતના ઢોંગને નશીબદારપણું સમજજો, અને એ સાચો ઢોંગ-સાચી ભક્તિ તો જેમ વધે એમજ કરજો; કારણ કે, એ ઢોંગ પ્રભુને અર્પે છે, એટલે માયાવાદી સંસારીઓના ઢોંગ કરતાં તે હજારો દરજ્જે સારો છે. માટે કોઈનાં સારાં માઠાં બોલવા તરફ નહીં જોતાં ભક્તિમાં લાગુ રહો, પ્રભુમાં લાગુ રહો.

૫૬.

ઘેલા અમે બલે થયાં રે, બાઈ મારે ઘેલામાં ગુણ લાધ્યું (ટેક)
આટલા દિવસ હરિ જાણ્યાવિનાનું મન માયામાં બાંધ્યું;
ભવસાગરમાં બૂલા પડ્યાં ત્યારે મારગ મળીયા માધુ. ઘેલા ૦ ૧
ઘેલા તો અમે હરીના ઘેલા નિર્ગુણ કીધાં નાથે;
પૂર્વ જનમની પ્રીત હતી ત્યારે હરીએ આજ્યાં હાથે. ઘેલા ૦ ૨
ઘેલાંની વાતો ઘેલાં જાણે ને દુર્જનીયાં શું જાણે ?
જે રસ તો દેવતાને દુર્લભ તે રસ ઘેલા માણે. ઘેલા ૦ ૩
ઘેલાં મટી એમ ડાહ્યાં ન થાઈએ ને સંતનાં શરણાં લીધાં;
બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધર નાગર કારજ સઘળાં સીધાં. ઘેલા ૦ ૪

૧૩૯-જો ધર્મ ન પળાય અને કાંઈ પણ બલાં કામો
 ન થાય તો દુનિયાંની બીજી કોઈ પણ ચીજો કરતાં
 આપણો દેહ વધારે નકામો છે.

અસલના વખતમાં એક રૂપિ પાસે કોઈ વિદ્યાર્થી અભ્યાસ
 કરતો હતો. ઘણા વરસ પછી ને ઘણો અભ્યાસ થઈ ગયા પછી
 એ વિદ્યાર્થીએ પોતાને ઘેરે જવા માટે રૂપિ પાસે રજા માગી.
 ત્યારે રૂપિએ વિચાર કર્યો કે, એ છોકરો ભણ્યો તો છે પણ
 ગણ્યો છે કે નહીં તેની પરીક્ષા કરવી જોઈએ. તેથી એ છોકરાને
 રૂપિએ કહ્યું કે, બેટા, મને એક નકામી ચીજ જોઈએ છે માટે
 તે લાવી આપ.

એ વખતે છોકરાને એમ લાગ્યું કે એમાં શું મોટી વાત છે?
 ઘર બહાર નીકળ્યા કે ઘણીએ નકામી ચીજો રસ્તામાં પડી
 હશે તેમાંથી એકાદ ઉપાડી લઇશ. એમ ધારીને તે રૂપિની ઝું-
 પડીની બહાર નીકળ્યો અને રસ્તા ઉપર નીચું જોઈને નકામી
 ચીજ શોધવા લાગ્યો.

પ્રથમ ધૂળ નજરે પડી, તે જોઈને પેહેલાં એમ લાગ્યું કે
 એ નકામી છે, પણ વિચાર કરતાં જણાયું કે, ધૂળ કાંઈ નકામી
 નથી, એ તો બહુ ઉપયોગની વસ્તુ છે. એ પછી ખંડનું તણખડું
 નજરે પડ્યું, તેને નકામું સમજીને ઉપાડ્યું, પણ વિચાર કરતાં
 તેમાં પણ ઘણા લાભો દીઠા. એ પછી છાણ મૂતર જોયું, તે પણ
 નકામું લાગ્યું નહીં. એ પછી ચીંથરાંનાં ટુકડાઓ જોયા, તેપણ
 વિચાર કરતાં નકામા લાગ્યા નહીં. એ પછી ખરી પડેલાંને સુ-
 કાઈ ગએલાં ઝાડનાં પાંદડાંઓ દીઠાં, પણ તેપણ કાંઈ નકામાં
 લાગ્યાં નહીં, એની પણ તાપણી થતી હતી ને એનું પણ ખા-
 તર થતું હતું. એ પછી હાડકું જોયું, તે પણ વિચાર કરતાં ઉપ-
 યોગી માલમ પડ્યું. એ પછે માખીઓને કીડીઓ જોઈ, તે પણ
 જરૂરની લાગી. એ પછે મુએલો ઊંદર જોયો, તે પણ કાંઈ નકામો
 નહોતો. આવી રીતે સંકડો ચીજો તેણે જોઈ પણ તેમાંથી એકે

નકામી ચીજ તેને મળી નહી. એ પછે છેવટ વિદ્યા ઉપર તેની નજર પડી અને એમ લાગ્યું કે, આ સાવ નકામી વસ્તુ છે. એમ ધારી તેને અડવા જાય છે એટલામાં તેને વિચાર થયો કે, એ નકામું કેમ છે ? એનું ખાતર થાય છે અને એ પણ થોડા વખત પેહેલાં બહુ ઉત્તમ વસ્તુ હતી પણ માણસના દેહના સંબંધથી તેના એવા હાલ થયા છે. માટે જો પ્રભુનું નામ ન લેવાય અને આત્માનું કલ્યાણ ન સધાય તો આપણો દેહજ દુનિયાંની સૌ ચીજો કરતાં વધારે નકામો ને વધારે ખરાબ છે. કારણ કે, પશુઓનાં હાડકાં, ચામડાં, શીંગડાં વીગેરે બધુંએ કામમાં આવે છે. માછલાંમાંથી પણ માતી જેવી ઉમદી વસ્તુઓ બનેછે. ઝાડનાં ફુલ, ફળ, પાંદડાં, લાકડાં, મુળીયાં, રસ, બધું કામમાં આવે છે. પંખીઓને કીડાઓ પણ ઘણાએ કામમાં આવેછે, પણ જો માણસો સરખી રીતે ન વરતે અને પોતાના રૂઝા ધરમને તથા પોતાના પેદા કરનાર સરજનહાર પાલક પિતાને ન ઓળખે, તો એ દુનિયાંની બીજી સૌ ચીજો કરતાં વધારે નકામો છે. એમ વિચારીને ખાલી હાથે તે પાછો રૂપિ પાસે આવ્યો અને હાથ જોડી દંડવત્ કરીને કહ્યું કે,

સદ્ગુરુ મહારાજ ! આ દેહ વિના દુનિયાંમાં બીજી કોઈ પણ નકામી વસ્તુ નથી. જો સાર્થકતા થાય તો એના જેવી બીજી કોઈ ઉત્તમ વસ્તુ નથી અને જો આવો રૂઝો દેશ, આવો રૂઝો ધરમ ને આટલી બધી ઇશ્વરી કૃપા છતાં પણ જો આત્માનાં કલ્યાણ ન થાય તો પછે આ દેહના જેવી દુનિયાંમાં બીજી કોઈ નકામી ચીજ નથી.

રૂપિએ આશીર્વાદ દઈને કહ્યું, બેટા, હવે તને રજા છે. તારી વિદ્યા સફળ થાઓ, કારણ કે, તું દેહનું મિથ્યાપણું ને આત્માનું અમરપણું સમજ્યોછે તેથી તારી વિદ્યા તને જશ અપાવશે અને કલ્યાણના રસ્તામાં લઈ જશે; પણ છેવટ મારી એ બલામણુ છે કે, જેમ સમજે છે તેમ વરતજે. જો આચાર વિચારમાં સુધરીશ નહીં તો એ બહારની સમજણ કાંઈ કામની નથી. માટે

બેટા, આપણે ઉત્તમ મનુષ્ય અવતાર ફેગટ ન જાય પણ તેની કાંઈક સાર્થકતા થાય એમ કરજે.

૧૪૦— કુકડાને હીરો મળ્યો તે તેને શું કામનો ? તેમજ અધિકાર વિના ઉત્તમ વસ્તુ પણ કામ લાગતી નથી, માટે ઇશ્વરી જ્ઞાનનો અધિકાર મેળવો.

એક કુકડો ઉકરડા ઉપર ચરતો હતો, તેને એક દહાડે હીરાની કણી મળી, ત્યારે તે કુકડાએ તેને ચાંચમાં લીધી પણ ચગળતાં માલમ પડ્યું કે, એ કાંઈ ખાવાની વસ્તુ નથી, તેથી તેણે હીરાકણી પાછી જમીન ઉપર મૂકી દીધી, અને તેના સામું જોઈને પોતાના મનમાં કહ્યું કે, તું, ઘણી બહુ રૂપાળી છે પણ મારા કામની નથી. હું તને લઈને શું કરું ? મને તો જીવાર બાજરાના દાણા જોઈએ કે જેથી મારી બૂબ મટે. તું ઘણી હીરાકણી છે પણ મને શું કામની ? કારણ કે, હું જાતે ઉકરડાનો કચરો ખાનારો કુકડો છું, એટલે તારી કીંમત હું કેમ સમજી શકું ?

ભાઈઓ ! એ કુકડો તે આપણે જ છીએ. સંસારરૂપી ઉકરડામાં આપણે હવતીયાં માર્યા કરીએ છીએ; તેમાં કોઈ કોઈ વખત પ્રભુનાં પવિત્ર નામરૂપી હીરો આપણને મળી જાય છે, પણ આપણે તેને સાચવી શકવા નથી; અને પેલો કુકડો જેમ હીરાકણી છોડીને જીવારના દાણા શોધવા મંડી ગયો હતો, તેમ આપણે પણ મહામંગળકારી પરમ દયાળુ પ્રભુનું શાંતિદાયક નામ અને કલ્યાણકારી ધર્મનાં રૂડાં કામરૂપી હીરાને છોડીને જગતરૂપી ઉકરડામાં છળ કપટ, માફ તાફ, તથા અભિમાનરૂપી કચરામાંજ પડ્યા રહીએ છીએ, અને હાથ આવેલો હરિરૂપી હીરો ગુમાવી દઈએ છીએ. હવે વિચાર કરો કે, ઉકરડા ઉપર ચરનાર કુકડામાં ને આપણામાં શું ફેર ? ભાઈઓ ! ધર્મ એજ આપણામાં વધારે છે. જો આપણામાં ધર્મનું બળ ન હોય તો આ સંસાર એ ઉકરડોજ છે. ધર્મના બળથીજ સંસાર સ્વર્ગ

જેવો ધધ શકે છે, અને ધર્મના બળથીજ આપણે દેવ બનીને હરિની હજુરમાં—મોક્ષ ધામમાં અનંત કાળનાં સુખ ભોગવવા જઈ શકીએ છીએ; પણ જો આપણામાં ધર્મ ન હોય, આપણા હૃદયમાં હરિના નામરૂપી હીરો ન હોય તો તો આપણે પણ એ કુકડાના જેવાજ છીએ. માટે ભાઈઓ ! એવા ન રહી જ-ઈએ તે સારૂ ધર્મના રસ્તામાં આવો અને ઇશ્વરી જ્ઞાનનો અધિકાર મેળવો.

૫૬.

હરિ નહીં ગાયો, જનમારો ગુમાયો,
જનમારો ગુમાયો જનમારો ગુમાયો—હરિં
હરિ જનકો સનમાન ન કીનો (૨)
અપનો કુટુંબ જુમાયો—ન ગાયો—હરિં
પરસ્ત્રી વિષયા કે કારન (૨)
લખરે ચોરાશો ભટકાયો—ન ગાયો—હરિં
કહે બદવ હરિ ભજ્યો નહીં તું (૨)
હીરો હાથસે' ગુમાયો—ન ગાયો—હરિં

૧૪૧—તોપને મોઢે બાંધવા લઈ જતા હોય તેને મી-
ઠાઈ ખાવી કેમ ભાવે ? તેમજ આપણને પણ થોડા
વખતમાં મરી જવું છે છતાં પણ ખોટાં ખોટાં
• ઉકાંડ કરવાં કેમ સુઝે છે ?

અમલ આપણા દેશમાં કેટલેક ઠેકાણે એવો રીવાજ હતો કે, જેને મોતની શિક્ષા કરવી હોય તેને તોપને મોઢે બાંધીને ઉડાવી દેતા હતા. એવી રીતે શિક્ષા કર્યા અગાઉ તે ગુંહેગારને પુછતા કે, તને કાંઈ ખાવા પીવાની મરજી છે ? જો ખાવું હોય તો તારે માટે મીઠાઈ તૈયાર છે ? પણ એ વખતે ખાવું ક્યાંથી ભાવે ? જેને તોપને મોઢે બંધાવું હોય તેને ખાવું ક્યાંથી ભાવે ? જ્યારે ટાંટીઆ ધ્રુજતા હોય, જ્યારે ગરદન ઝુકી ગઈ

હોય, જ્યારે ચેહેરો મઠાં મઠાં જેવો થઈ ગયો હોય, જ્યારે મોઢામાં શોષ પડતો હોય, અને જ્યારે હૃદયમાં એક તરફ પોતાનાં પાપ, બીજી તરફ દુનિયાંદારીનો મોહ, ત્રીજી તરફ જમના મારની ધારતી, ચોથી તરફ સંસારસુખ લોગવવાની આશાઓ, અને પાંચમી તરફ કાળનાં મોઢાં જેવી તોપ તથા પોતાનાં મોતને નજરે જોતો હોય તેને એ વખતે મીઠાઈ ખાવી કેમ લાવે ? તો પણ કોઈ કોઈ કઠણ હૃદયના એવા પણ ગુન્હેગાર મળી આવે છે, કે જેઓ એવે વખતે પણ ખુશી થઈને મીઠાઈ ખાય છે. એમ કરવા વાળા કોણ હોય છે એ તમને ખબર છે ? એક તો જેઓ ફરજ બતાવીને મરતા હોય, અથવા પોતાનું મનધાર્યું કરીને પછી મરતા હોય તેઓ હોય છે; અને બીજા કે જેઓની માણસાઈ લાગણીઓ નષ્ટ થઈ ગઈ હોય, જેઓ પાપમાંજ ઉછરેલા હોય, ગુનાહો કરવામાંજ જેઓ બહાદુરી માનતા હોય, અને ધરમને નામે જેણે પુજો મૂકેલો હોય તેઓ તોપને મોઢે બંધાતી વખત પણ મીઠાઈ ખાનારા હોય છે.

આ વાત સાંભળીને આપણને અજ્ઞયબી લાગે છે કે, ઝાહો ! એવાં પણ કઠોર માણસો થતાં હશે કે જેઓ તોપને મોઢે બંધાવાના હોય છતાં પણ મીઠાઈ ખાય ? આપણને તો આ વાત સાંભળીને પણ ત્રાસ છુટે છે, ત્યારે તેઓને એ વખતે મીઠાઈ ખાવી કેમ લાવતી હશે ? એ તે માણસ હશે કે રાક્ષસ હશે ? માણસનું મન તો સાવ એવું લાગણી વિનાનું ન હોય. અલબત્તે, ફરજ બજાવીને-પોતાનું મનધાર્યું કરીને મરતા હોય તેઓની વાત જુદી છે; પણ અપરાધી માણસો એવા સખત કેમ થઈ શકતા હશે ?

લાઈઓ ! તોપને મોઢે બંધાવાના હોય છતાં પણ મીઠાઈ ખાવાના શોખીન તે આપણે પોતે છીએ. તમે કહેશો કે અમે ! અમે કેવી રીતે ? અમને તો એ વાત સાંભળીને પણ ત્રાસ લાગે છે. શું અમારામાં માણસાઈ લાગણી નથી ? શું અમે એટ-

લા બધા નીચ છીએ કે મોતથી પણ ન ડરીએ ? તમારી એ વાત ખરી છે, પણ ભાઈઓ સંતો કહે છે કે, જેઓ તોપને મોઢે બંધાવાના હોય છે તેઓને માટે તો મરણનો વખત નકી થઈ ગયેલો હોય છે. ફલાણે દિવસે ને ફલાણે કલાકે તેઓને મારવામાં આવશે એમ ચોકસ કરેલું હોય છે, પણ આપણે માટે તો એટલું પણ ચોકસ કયાં છે ? કઈ પળમાં આપણે પ્રાણ નીકળી જશે એ કોઈને ક્યાં ખબર છે ? અને તોપણ આપણી વગર મફતની ધામધુમ તો જુઓ ? એ બીચારાઓ તો માત્ર નિર્દોષ મીઠાઈજ ખાય છે, પણ આપણી માથે સદા-ય કાળનું ચક્કર ફરતું રહે છે છતાં પણ આપણે સેંકડો પ્રકારનાં વિનાકારણ પાપ કરીએ છીએ અને ધરાર અધર્મનાં કા-મો કરીએ છીએ એ તરફ તો જુઓ ? તોપવાળાને માટે જેટલી મુદત છે એટલી મુદત પણ આપણે માટે કયાં છે ? અને તોપણ આપણાં ઉફાંડો તો જુઓ ? આમ તે કયાં સુધી ચાલશે ? ઘડીઆળમાં ટકટક કરતો કાળ આપણા હાથમાંથી ચાલ્યો જાય છે અને થોડા વખતમાં મોત આપણી સામે આવીને ઉભું રહેવાનું છે તે તરફ તો જુઓ ? એ વખતે બાજુ હારી ગયા પછી આપણે શું કરી શકશું ? માટે હજી પણ હાથમાં વખત છે તાં ચેતો, અને પરમ કૃપાળુ અખંડ આનંદરૂપ સ-ચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પરમાત્માનું શાન્તિદાયક શરણ ધરી લો, ધ-રી લો, અને જીવંતની સાર્થકતા કરી લો.

૧૪૨-સતસંગની ખુબી.

કવિયો કહે છે કે, ગંગાજીમાં સ્નાન કરવાથી પાપનો ના-શ થાય છે પણ કાંઈ ધન મળતું નથી, ચંદ્રમા શાંતિ આપે છે પણ કાંઈ પાપ હરતો નથી, અને કલ્પવૃક્ષ મન માન્યા વૈભવો આપે છે પણ કાંઈ મોક્ષ આપતું નથી; પણ સતસંગમાંથી તો સર્વે વાનાં મળે છે. સતસંગથી પાપ જાય છે, સતસંગથી શાં-

તી મળે છે, સતસંગથી સંસાર સુખનો લાલ થાય છે અને સતસંગથી અંતે મુક્તિ પણ મળે છે. માટે આ દુનિયામાં સતસંગ સાથી શ્રેષ્ઠ છે, કારણ કે, બીજી મોટી મોટી વસ્તુઓમાંથી પણ થોડા થોડા લાલ મળે છે, પણ સતસંગમાંથી તે સર્વે વાનાં મળે છે, માટે જેમ અને તેમ સતસંગનો વધારે લાલ લેવાય એમ કરો.

સતસંગથી કેટલો બધો લાલ મળે છે એ જાણવાને માટે આપણે દૂર શા માટે જવું જોઈએ ? તમારા હાથમાં આ “સ્વર્ગની કુંચી” છે તેજ જુઓની ? એ સતસંગનું ફળ છે. જો મેં સતસંગનો લાલ ન લીધો હોત તો “સંસારમાં સ્વર્ગ” “સ્વર્ગનું વિમાન”, અને આ “સ્વર્ગની કુંચી”, હું લખી શકત નહીં. એ બધું સતસંગનું જ ફળ છે, એ બધું સાધુસેવાનું જ ફળ છે, એ બધું હરિજનોની અમીદૃષ્ટિનું જ ફળ છે; એમાં માફકાંઈ પણ નથી. અને હજી પણ સતસંગમાંથી કેવાં કેવાં મીઠાં ફળ નીકળશે એ કોણ જાણી શકે છે ? જ્યારે મને સતસંગના લાલની ખબર નહોતી ત્યારે બાળપણમાં હું કેવો જંગલી હતો, અને હવે સતસંગનાં બળથી હું કેવા માનસિક આનંદમાં રહી શકું છું, એ સરખામણી જ્યારે હું મારા મન સાથે કરું છું ત્યારે મને બહુ અજાયબી લાગે છે. એ વખતે મને એમ લાગી આવે છે કે, આહા ! આટલી બધી સતસંગની ખુશી ? શું સતસંગ આખી જીંદગીને નવો રંગ આપી દેય છે ? હા, એમજ. ત્યારે તો ધન્ય છે, સતસંગ તને ધન્ય છે, તારા લાલને હું મહારા લાઇબંધોને કેવી રીતે સમજાવું ? પ્રભુ ! દયાળુ પ્રભુ ! તમારો મહિમા જાણુવા સારૂ અમારા હૃદયમાં સતસંગની પેરણા કરો, સતસંગની પ્રેરણા કરો.

૫૬.

સાધુ તે જનનો સંગ બાઈ મારે લાગે મળ્યો છે;
મોટા પુરૂષનો સંગરે બાઈ મારે લાગે મળ્યો છે. (ટેક.)
મોટા પુરૂષનાં દર્શન કરતાં, ચડે છે ચોગણો રંગ—બાઈ.

અડસઠ તીરથ મારા સંતને ચરણે, કોટી કાશીને કોટી ગંગ. —ખાઈ.
 દુરિજન લોકનો સંગ ન કરીએ, પાડે ભજનમાં ભંગ. —ખાઈ.
 નિંદાના કરતલ નરકેરે જાશે, ભોગવશે થઈ ભોરિંગ. —ખાઈ.
 મીરાં કહેરે ખાઈ સંતચરણરજ, ઉડીને લાગો મારે અંગ. —ખાઈ.

૧૪૩—પીપર ઘુંટાય તેમ તેની કીંમત વધે છે,
 તેમજ પ્રભુનું નામ પણ જેમ જેમ વધારે વધારે
 લેવાય તેમ તેમ તેની કીંમત વધે છે.

લીંપીપીપર એ સાધારણ વસ્તુ છે, પણ જેમ જેમ તેને
 ખુબ ઘુંટાય તેમ તેમ તેમાં ગુણ વધતો જાય છે અને તેની કીં-
 મત પણ વધતી જાય છે. તેમજ ઉપલક રીતે ભગવદ્ નામ લઈ
 લેવું એ આપણને સાધારણ લાગે છે, પણ જેમ જેમ એ પવિત્ર
 નામની હૃદયમાં તાળી લાગતી જાય અને જેમ જેમ એ નામ
 તેના સત્ય સ્વરૂપે અંતરમાં જામતું જાય તેમ તેમ તેનો રંગ
 કાંઈ ઓરજ થતો જાય છે. પછે તેની કીંમત આખી દુનિયાં ને
 સ્વર્ગ કરતાં પણ વધારે થઈ જાય છે. નામ મહિમા જાણ્યા પછે
 અને નામની લેહ લાગી ગયા પછે સ્વર્ગ પણ કીકું થઈ જાય
 છે. જે ભક્તને એવી તાળી લાગી જાય છે તેના અંતરમાં એની
 મેળે મેળે મોક્ષધામનાં સુખડાં આવી પડે છે; પણ યાદ રાખ-
 ને કે એ નામ કાંઈ ઓરજ છે. એક ભક્તરાજે કહ્યું છે કે,

રામ નામ સળકો કહે, ઠગ ઠાકોર અરૂં ચોર;
 બિના પ્રેમ રીઝે નહીં, તુલસી નંદકિશોર.

એ નામ કયું ? એ નામતો પ્રભુનુંજ છે, પણ એ નામ લે-
 નારનો પ્રભુપ્રેમ કાંઈ અઢોઢિકજ હોય છે. એટલુંજ નહીં પણ
 એ નામ એક બે વખત કે સો બસો વખત નહીં, પણ લાખો ને
 કરોડો વાર લઈને તેણે સિદ્ધ કરેલું હોય છે, એટલે તેમાં એવું
 બળ આવી ગયેલું હોય છે. મહાન્ ભક્તો પ્રભુનાં પવિત્ર ના-

મથી અસાધ્ય દરદો ઘડીકમાં સાબું કરી દેય છે. નામના બળથી સંતો નાસ્તિકોને આસ્તિક કરી દેય છે. નામના બળથી સાધુઓ રિદ્ધિ સિદ્ધિ મેળવી લેય છે. નામના બળથી હરિજનો પાપીઓનાં પાપ મૂકાવી દેય છે. નામનાં બળથી જીંદગી બદલાઈ જાય છે ને નવું જીવન મળે છે. અને નામના બળથી લાખો ભગતો તરી ગયા છે. પણ એ નામ કેવું ? એ નામ ઉપર છૂં નહીં, એ નામ દુનિયાંને દેખાડવા સાડું નહીં, એ નામ ભગત ગણાવા સાડું કે કાંઈ સ્વાર્થ સાધવા સાડું નહીં, એ નામ રૂઢીને ખાતર નહીં, એ નામ બળાત્કારથી લેવાએલું નહીં, અને એ નામ પોપટના રામ રામની પેઠે સમજ વિના લેવાએલું નહીં પણ એ નામતો અંતરના ઉમળકાનું, હૃદયના સ્વાભાવિક ઉભરાનું, ખરેખરા પ્રેમનું, હૃદયના પૂર્ણ બળનું, આત્મિક દિલાસાનું અને “સ્વર્ગના વિમાન”માં બેસીને જાણે આસમાનમાં ઉડતા હોય તેવું આનંદભર્યું એ નામ હોય છે. એ મહાન પવિત્ર નામ લેતી વખતે તો હૃદયનાં બધાં તાળાં ખુલી જાય છે. એ સમર્થ નામ લેતી વખતે તો આનંદના સાગર ઉલટાઈ જાય છે. એ સ્વયં પ્રકાશનું નામ લેતી વખતે તો અંતરમાં પ્રકાશ થઈ જાય છે. એ જ્યોતીમય નામ લેતી વખતે તો પાપરૂપી અંધકારનો નાશ થઈ જાય છે. એ મંગળમય નામ લેતી વખતે તો સર્વત્ર મંગળજ દેખાય છે. એ ગુણાતીતનું નામ લેતી વખતે તો દુનિયાંને ભૂલીને જાણે મોક્ષ ધામમાં હરિની હજીરમાં બેઠા હોય એમ થઈ જાય છે. એ કૃપાવંતનું નામ લેતી વખતે તો જાણે વરસાદની ધારાની માફક ભગવત્ કૃપાની પ્રત્યક્ષ ધારાઓ વેહેતી દેખાય છે. એ અવિનાશીનું નામ લેતી વખતે તો જાણે આપણને અમરપણું મળી ગયું હોય એવો આભાસ થઈ જાય છે. અને એ સચ્ચિદાનંદની જય બોલાવતી વખતે તો જાણે આપણે આપણાપણું ભૂલી ગયા હોય અને તેના આનંદમાં ડુબી ગયા હોય એમ થઈ જાય છે. ભાઈઓ! જ્યારે આવું થાય ત્યારેજ નામ લેવાની સા-

ર્યકતા છે. જ્યાં સુધી એમ ન થાય ત્યાં સુધી તો *રખારીના રામ રામ, ને પટેલની માળા, જેવુંજ એ નામને સમજવું.

ભાઈઓ ! આ સાંભળીને નિરાશ થશો માં, કારણ કે, પછી રીતે યાદ રાખજો કે પ્રભુનું નામ લીધેલું કદી પણ વ્યર્થ જતું નથી. અને હમેશાં દરેક કામની શરૂઆત એવીજ હોય છે, પણ છેવટ સુધી પોલમાં ન રહી જવાય એ સંભાળજો. પોલમાં ન રહી જવાય અને ઉપર વર્ણવ્યું તેવું નામનું બળ અતુલવમાં આવે એવું થવા સારૂ જેમ બને તેમ વધારે નામસ્મર્યું કરો, જેમ બને તેમ વધારે માળા ફેરવો, અને જેમ બને તેમ વધારે સારી રીતે પ્રભુના હુકમો પાળતાં શીખો.

પદ.

નામકી મહિમા અગમ અપાર, તાકો કોઈ ન પામે પાર-નાં
નેતિ નેતિ કર વેદ કહતહે, પાવત ન શકે પાર,
અતુરાનન ચારો જીવ્યાસે, નિશદ્દિન કરે પોકાર-નાં
શુન્ય સમાધી લગાય ધ્યાનધર, સનકાદિક ગયે હાર,
શેષ સહસ્ર મુખ નામ જપતહે, લે પૃથ્વીકો ભાર-નાં
ત્રેતા મધ્યે રામે એક તારી, જોતમ રૂપિકી નાર,
નામ ભજનસેં જીવ અનેક, દિનપ્રતિ હોત ઉધાર-નાં
એહી નામ સંકળ ઘટમાંહી, સંતન લીઓ નીહાર,
સાહેબ કબીરકું ગુરૂજીને દીનો, સોઈ નામ નિજસાર-નાં

* એમ કહેવાય છે કે, રખારી એક ખીજને સાગા મળેતો રામ રામ કરે, પણ રોટલા ખાવાનું કહે નહીં. અને પટેલો ડાયરામાં બેઠા બેઠા હાથમાં પકડેલી માળાના પારા ફેરવ્યા કરે, પણ વાતો તો ગમે તેવી થતી હોય ને ધ્યાન તો ગમે ત્યાં હોય, એવી માળાને એવા રામ રામથી જેમ કાંઈ વળે નહીં, તેમ પ્રભુ ઉપરના પ્રેમ વિના અને પ્રભુના હુકમો પાળ્યાવિના પ્રભુનું નામ લેવાથી પણ કાંઈ મોટો લાભ થાય નહીં.

૧૪૮.--માલની ગાંસડી ઉપર બારદાન હોય તેની સા-
મું ન જુઓ પણ અંદરના માલ સામું જુઓ, તે-
મજ માણસોના અવગુણ તરફ ન જુઓ, પણ
તેનો આત્મા જે પ્રભુનો અંશ છે તેનો
તરફ જુઓ.

વિલાયતથી કાપડની ગાંસડીઓ આવે છે એ તમે જોઈ
છે? એ ગાંસડીઓનાં બારદાન તો ઉપરથી ખરાબજ હોય, કાર-
ણકે, એ બારદાનને ગોદીઓના, ખટારાઓના, આગખોટોના
ને ગોડાઉનોના અછાડા પછાડાને ઝપાટા ખમવાના હોય છે,
માટે એ બારદાન તો જાડાં પણ હોય, ગુણપાટનાં પણ હોય,
મેલાં પણ હોય, ડામર લગાડેલાં પણ હોય, અને વખતે કાટે-
લાં પણ હોય, એવાં બારદાનો તરફ જોઈને કાંઈ અંદરના મા-
લને ખરાબ કહેવાય નહીં; કારણ કે, એવાં બારદાનોની અંદર
તો મજેના છીંટના તાકાઓ, ઉંચી મલમલો, દેશનેબલ કોરનાં
ઘોતીયાંઓ, અને સુંદર રેશમી કિનારીઓનાં બંડલો હોય છે.
માટે ઉપરનાં ખરાબ બારદાનો જોઈને કાંઈ અંદરના માલને
ફેંકી દેવાય નહીં, તેમજ આપણા લાઈબ્રેરીમાંથી કોઈ મુરખ
હોય, કોઈ બહુ બોલા હોય, કોઈ દુરાચારી હોય, કોઈ જુઠા
બોલા હોય, અને કોઈ ધર્મ વિનાના હોય, તે સાફ કરીને કાંઈ
તેઓની સાથે આપણાથી વેર કરાય નહીં. કારણ કે, એ બધા
માણસજાતના અવગુણો એતો ઉપરનું બારદાન છે, પણ આ-
પણને તો તેની અંદરના ઉંચા માલ સાથે કામ છે. એ ઉંચો
માલ તે અમર આત્મા છે, અને તે સર્વવ્યાપક મહાન પ્રભુનો
અંશ છે. માટે લાઈઓ ! દોષદૃષ્ટિમાંજ નહીં પડ્યા રહેતાં સા-
રથાહી થઈને આ સર્વ જગત તથા સર્વ જીવો આપણા સર્વ
શક્તિમાન પિતા મહાન પ્રભુની પેદાશ છે એમ સમજી હમે-
શાં સૌ સાથે ફેંકી રીતે ભલાઈથી વરતાય તેમ કરો.

૧૪૫.-પરમાર્થને માટે ભલાં માણસો કેટલું બધું અ-
પમાન ખમી લેય છે તેનો દાખલો.

રખડતાં ગરીબ નિરાધાર છોકરાંઓને માટે એક મકાન
બંધાવવાનું હતું, તે માટે ફંડકરી તેમાં નાણાં ભરાવવાની જરૂર
હતી. એ કામ એક ભલા માણસે ઉપાડી લીધું, અને તે માટે તે
બહુ મહેનત કરી ઘેરે ઘેરે ફરી પોતાનો લાગવગ વાપરી ફંડ-
માં નાણાં ભરાવવા લાગ્યો. એક વખત તે માણસ કોઇ શેઠી-
યાને ત્યાં એ ફાળો લઇને નાણાં ભરાવવાની આશાએ ગયો.
એ વખતે તે શેઠીયાને ત્યાં તેના પાંચ સાત બીજા મિત્રો બેઠા
હતા અને તે બધા જીવાનીયાઓ મોજ શોખની રમુજ વાતો
કરી રહ્યા હતા એટલામાં તે માણસ ત્યાં ફાળો લઇને ગયો. એ
બેઠને પેલા શેઠીયાઓએ બહુ ટુંકે, આ માણસ આપણી પાસે
કાંઈ ભીખ માગવા આવ્યો છે, તેથી ચુસ્તે થઇને તેમાંથી એક
તુમાખી જીવાનીયો તેની ઉપર થુંક્યો. એ પછે તેના થુંકવાની
દરકાર નહીં કરતાં તે ફાળો લાવનાર માણસે કહ્યું કે, શેઠ, આ
ફંડમાં કાંઈક આપવાની મહેરબાની કરો. ત્યારે તે શેઠીયાઓ-
માંથી એકજણ બોલ્યો કે, હમણાં તને આપ્યું તે જોયું નહીં ?
એટલે કે તારી ઉપર થુંક્યા, તોય તને લાજ નથી આવતી ?
ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, એ તો મને આપ્યું, પણ આ ફાળામાં
તો કાંઈક ભરો. એ સાંભળીને તેમાંથી એક જણાએ તે ફાળો
તેની પાસેથી લઇને વાંચી જોયો, એટલે જણાયું કે, ઓહો !
આપણે ભૂલ્યા; આતો નિરાધાર બચ્ચાંઓને માટે માગે છે એ
કાંઈ પોતાને માટે માગતો નથી એમ જાણીને તે બધા શેઠી-
યાઓએ એ ફંડમાં મોટી રકમ ભરી આપી.

ભાઈઓ ! આવી રીતે અપમાન ખમીને પણ ભલાં મા-
ણસો પરમાર્થનાં કામો કરે છે, અને પ્રભુના કૃપાપાત્ર થાય છે,
પણ મુરખો ને લોભીયાઓ પ્રભુના કૃપાપાત્ર છતાં પણ કાંઈ
કરતા નથી, ને ઉલટો પોતાને માટે નરકનો રસ્તો પસંદ કરે

છે. માટે ભાઈઓ ! જો પ્રભુએ આપ્યું હોય તો પ્રભુને અર્થે ખરચવામાં હાથ સંકોડશો માં, અને જો ન આપ્યું હોય તો તનમનથી મેહેનત કરવામાં પછાત પડશોમાં. યાદ રાખજો કે, પ્રભુને અર્થે કરેલી તમારી મેહેનત કાંઈ ફોગટ જવાની નથી, માટે ગરીબોને અર્થે પરમાર્થનાં કામો કરવા સારૂ કદી અપમાન સહન કરવું પડે તો પણ સહન પ્રભુને ખાતર તે સહન કરો, કારણ કે, એવાં અપમાનનાં ધનામો બહુ મોટાં છે, માટે આપણે તુચ્છ બુદ્ધિનાં માણસો તરફથી મળતાં અપમાન સામું જોવાનું નથી પણ સર્વ શક્તિમાન જગત્પિતા તરફથી મળતાં ધનામ તરફ જોવાનું છે—પ્રભુ તરફ જોવાનું છે. એ ધ્યાનમાં રાખજો.

૧૪૬—ભાઈઓ ! આ એક મજેતો જીવો ? શ્રીમંત મોટા કે ભગત મોટા ?

છપનીયા દુકાળે બહુ લોકોને મુંઝવે દેખાડ્યું હતું. એ વખતે કાઠીઆવાડથી એક હરિજન એક ભગતનાં સદાવ્રતનાં કામ માટે તજવીજ કરવા આવ્યો હતો. તે પાછો પોતાને ગામ ગયો ત્યારે પેલા ભગતે મુંઝવના સુખશાંતિના સમાચાર પુછ્યા, અને પછી કહ્યું કે, તમે મુંઝવમાં શું શું જોયું ? એ-તો વાત કરો.

ત્યારે તે વૈષ્ણવે કહ્યું કે ભાઈ ભાઈ ! મુંઝવની તે શું વાત કરો છો ? એતો અલબેલી નગરી છે. હું તો કહું છું કે જેણે મુંઝવ નથી જોયું તેણે કાંઈ નથી જોયું. ત્યાંની લક્ષ્મી ને ત્યાંના વૈભવો તો કાંઈ ઓરજ છે. એવા એવા શેઠીયાઓ પડ્યા છે કે આપણા ગામના જેવા રાજાઓને તો તે વેચાતા લઈ લે-ય. ઘણાએ શેઠીયાઓને ત્યાં ઘોડાગાડીઓ જોઈ, ઘણાઓને ત્યાં ઉચી તોખમના આરળી તથા વિલાયતી સરતના ઘોડા જોયા, ઘણાઓને ત્યાં સુંદર વાડીગંગલા જોયા, ઘણાઓને

ત્યાં રેશમી સાડીનના ને મખમલના ખુરસી કોચ જોયા, ઘણા-
ઓને ત્યાં આરસ પથ્થરની લાદીઓ ને ખારીક કારીગરીનાં
પુતળાંઓ જોયાં, ઘણાઓને ત્યાં સુંદર કુવારા અને આંખો
ફાટી ને ફાટી રહે તેવાં જોવા લાયક ચિત્રો જોયાં, ચાંદી સોના-
નાં ને ફક્કડ ચીની કામનાં રાચરચીલાં જોયાં, ઘણાઓને ત્યાં
રમવાનાં ટેબલો ને મેદાનો જોયાં, ઘણાઓને ત્યાં દરિ-
યામાં સેહેલ કરવાની જાલીઓટો અને મોટી કીંમતનાં કુતરા-
ઓ જોયાં, ઘણાઓને ત્યાં હવાખાવાના બંગલા ને રાંડોના
નાચ જોયા, ઘણાઓને ત્યાં ઉંચા ઉંચા પલંગો ને વિલાયતી
વાજાંઓ જોયાં, ઘણાઓને ત્યાં છપ્પન જાતની ઉંચી ઉંચી મી-
ઠાઈઓ ખવાતી જોઈ, ઘણાંઓને ત્યાં મોટાં મોટાં કારખાનાં
જોયાં, ઘણાઓને મોટી મોટી સલાઓ ગળવતા જોયા, ઘણા-
ઓને મોટા મોટા અધિકારવાળા જોયા, અને ઘણાએ માનપ-
ત્રોવાળા તથા ઘણાએ મોટા મોટા ખેતાબનાં પુંછડાંવાળા જો-
યા. એવું એવું તો ઘણુંએ જોયું, પણ ભગત, એક મૂળ મુદ્દાની
વાત ક્યાંઈ દેખાણી નહીં; એતો માત્ર તમારા જેવા ભગતોને
ત્યાંજ જોયું. ત્યારે ભગતે પુછ્યું કે ભાઈ, એ વળી શું ?

ત્યારે તે હરિજને કહ્યું કે, કોઈના ખારણામાં સાધુસંતની
ભીડ જોઈ નહીં. સૌને ત્યાં સાંડું સાંડુંને મોજશોખની વસ્તુઓ
જોઈ, પણ કોઈને ત્યાં આંધળાં, લુલાં, કાણુ, કુબડાં, કોઢીયાં,
ને ભૂખ્યાઓની ભીડ જોઈ નહીં. કોઈને ત્યાં ગરીબ જત્રાણુ-
ઓને રોટલાનો કટકો અપાતો જોયો નહીં. કોઈને ત્યાં ખી-
મારોની સારવાર થતી જોઈ નહીં, કોઈને ત્યાં રોજ દસ વીસ
આવતા જતા ભગતોની મંડળી જોઈ નહીં, કોઈને ત્યાં રોજ
રોજ હરિકથા થતી જોઈ નહીં, કોઈને ત્યાં નિરાધારોને માટે
બે ઘડી બેસવાની જગ્યા જોઈ નહીં, કોઈને ત્યાં ભીખારીઓને
માટે ખીચડાંના ચરૂ ચડેલા જોયા નહીં, કોઈને ત્યાં તરસ્યાઓ-
ને પાણી પીવા મળે એવું પણ દીકું નહીં, કોઈને ત્યાં દુઃખી-
ઓને દિલાસાના બે શબ્દો મળે એવું પણ દીકું નહીં, કોઈને

ત્યાં ગરીબોને માત્ર આવકાર મળે એવું પણ દીકું નહીં, કાંઈને ત્યાં નાંગાંઓને વસ્ત્ર મળે એવું પણ દીકું નહીં, અને કાંઈને ત્યાં દુઃખીઓના બળર પુછાય તેવું પણ દીકું નહીં. એ બધું તો માત્ર ભગતોને ઘેરેજ અમે જોયું. લીખ માગીને માગીને સદા-મત ચલાવવાં અને સંતોની તથા દુઃખીઓની સેવા કરવી એ તો માખાપ તમારે ઘેરેજ અમે જોયું. તમે શા માટે સુખી છો તેનું કારણ હવે હું સમજ્યો; એનું કારણ એજ કે, તમારે ત્યાં આ-વીને ગરીબો પોતાનું દુઃખ ભુલી જાય છે અને તમારે ત્યાં ભૂ-ખ્યા અતિથિયોનું આદર સન્માન થાય છે, માટે એ સેવાને લીધે એ પુન્યને લીધે તમારે ત્યાં સદાય આનંદ રહે છે.

અહા! પ્રભુને ખાતર પ્રભુનાં બાળકોની સેવાનું કળ કેટલું બધું મોટું છે! એ બુઓ તો ખરા? જેને ઘેર ચાર ચાર ઘોડાની ચોકડીઓ હોય તેઓના હૃદયમાં હોળીઓ બળતી હોય, તથા કંઈક જાતની કાણો મંડાણી હોય, અને જે ગરીબ ભગતો દુઃખી-ઓની સેવા કરવા સારૂ લીખ માગતા હોય તેઓને ત્યાં સંતોની મંડળીઓ પ્રભુના નામનો જયજયકાર બોલાવતી હોય એ શું ખુબીની વાત નથી? હવે તમે કહો કે કોણ મોટા? ભગત કે શ્રીમંત? અમને તો દાસભાવવાળા અને સેવાધર્મવાળા ભગતો મોટા લાગે છે. માટે કર્ણના બંડાર, નોધારના આધાર, દે-વોના દેવ, પરમ મંગલસ્વરૂપ આદિનાથ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સર્વે-શ્વર શ્રીહરિને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે, હે પ્રભુ ! તારી સેવા કરી શકીએ તેવા અમેને ભગત બનાવ, ભગત બનાવ.

૧૪૭-ભગવત્ કથા વાંચીને તેમાંથી શું સાર લેવો
જોઈએ તે વિષે.

મુંબાઈમાં એક ઠેકાણે રામાયણની કથા વંચાતી હતી, ત્યાં ઘણાએ હોંદુસ્થાની લેયા લોકો સાંભળવા આવતા હતા. એક દિવસ તેમાં હનુમાનજીનાં પરાક્રમની વાત આવી. વાત ઉપરથી

વાત નીકળતાં કોઈએ કહ્યું કે, ગરૂડજીએ હનુમાનને જીતી લીધા હતા. ત્યારે બીજાએ પુછ્યું કે, એ કયે ઠેકાણે ? પેલાએ કહ્યું કે વિંધ્યાચળ ઉપર. ત્યારે બીજાએ કહ્યું કે, નહીં દ્રોણગિરિ ઉપર. ત્યારે ત્રીજાએ કહ્યું કે, પંપા સરોવરપાસે. ત્યારે ચોથાએ કહ્યું કે, અંતરીક્ષમાં, હનુમાનજીને ગરૂડજી મળ્યા હતા. આવી રીતે વાત ચાલતાં પેહેલો ને બીજો માણસ લડી પડ્યા, બીજાએ કહ્યું કે તેરા ગુરૂ જીઠા; વિંધ્યાચળપર ગરૂડજી કબી નહીં મીલ્યા હૈ. ત્યારે પેહેલાએ કહ્યું કે, તું મૂર્ખ છે. તને લણુતાં કયાં આવડે છે. બાપદાદે કદી રામાયણ જોઈ છે ? આમ કરતે કરતે વાત વધી પડી તેથી ગાળાગાળી ઉપર આવી ગયા, અને અંતે મારામારીની તૈયારી થવા લાગી. બંને બાજુ તરફથી કેટલાક જણા લડવાને તૈયાર થયા, અને લાકડીયું ઉડવાને ઘડીયું જવા લાગી. એટલામાં કોઈ એક સમજી માણસ તેઓ વચેથી નીકળી આવ્યો. તેણે કહ્યું કે, ફોગટની લડાઈ ન કરો. નાહક બંને ચચાર મહીના જેલમાં ચાલ્યા જશે. ને મફતનો માર ખાશે એમાં હાથમાં શું આવશે ? હનુમાનજીને ગરૂડજી દ્રોણાચળ ઉપર મળ્યા હોય તોય લલે, ને વિંધ્યાચળ ઉપર મળ્યા હોય તો લલે. એમાં આપણને અડચણ શું ? કોઈ પુસ્તકમાં એમ પણ લખ્યું હોય ને કોઈ પુસ્તકમાં એમ પણ લખ્યું હોય, તેમાં આપણે શા માટે લડવું જોઈએ ? આપણે કાંઈ થોડુંજ જોવા ગયા છીએ ? ત્યારે પેલા માણસે કહ્યું કે, એમ કેમ થાય ? આજ દિવસ સુધી અમે રામાયણ વાંચી તે શું ધૂળ ઘાલી છે ? જો વિંધ્યાચળ ઉપર હનુમાનજીને ગરૂડજી ન મળ્યા હોય તો કાંડાં કલમ કરી નાંખું; એ ઉપર તો જે કહો તે સરત લગાવું. ત્યારે બીજાએ કહ્યું કે તારામાં માલ કયાં છે ? આવી જ સામે, દસ દસ રૂપીયાની સરત.

અંતે બંને વચે સરત નક્કી થઈ, અને એમ ઠરાવ્યું કે પંડિત રામદાસ સ્વામી કહે તે બંને જણાએ કબુલ કરવું. તેથી બીજો દિવસે તેઓ મહાલક્ષ્મીના મંદિર પાસે રામદાસ સ્વામી

પાસે ગયા ને બધી વાત કહી બતાવી. ત્યારે તે સ્વામીએ કહ્યું કે, હનુમાનજી ને ગરૂડજી દ્રોણાચળ ઉપર પણ મળ્યા હતા અને વિંધ્યાચળ ઉપર પણ મળ્યા હતા; કારણ કે, એ બંને મહા સમર્થ છે, એટલુંજ નહીં પણ શ્રીભગવાનના કામે વારં-વાર તેઓને જવું પડે છે, એટલે એતો ઘણું ઠેકાણું સામસામા મળી જાય, એમાં સરત લગાડવા જેવું ને મારામારી કરવા જેવું શું છે? અરે ચારો ! જરાક તો બુદ્ધિ ઠેકાણું રાખો. ધરમની કથા સાંભળવા જવું ને ભગવાનના ગુણગાન સાંભળવા જવું ત્યાં પણ આવી લડાઇ કે? ધન્ય છે તમારી કથા કરનારને અને ધન્ય છે તમને સાંભળનારાઓને ? લાકડીઓ ઉડાડવા માટે કથા સાંભળવા જવું એ પણ કાંઈ જેવી તેવી બુબ્બી છે ? અરે ભારત ! તારી આવી દુર્લ્લભતા તે ક્યાં સુધી રહેશે ? ભાઈઓ ! આવી બહારની વાતોમાં રહી જવું એ કાંઈ હરિજનોનું કામ નથી. અસતનાં ઠેકાણાં નકી કરવાં અને એક બીજાં પુસ્તકો વચેના હેરફેર શોધી કાઢવા એ આપણું કામ નથી, એતો જુના ઇતિહાસની શોધ બોળ કરનારા પંડિતોનું કામ છે. આપણે તો હરિકથામાથી ને ધર્મશાસ્ત્રોમાંથી જેમ બને તેમ આપણા અંતરમાં ભગવદ્ આવેશ ભરાય એવીજ બાળતો પકડી લેવી જોઈએ. એમાંથી આપણે તો એજ શીખવું જોઈએ કે, આપણા આત્માનાં કલ્યાણ માટે આપણા ભટકતાં મનને કેમ વશ રાખવું ? અને આપણા દેશને તથા આપણા ભાઈબંધોને પ્રભુને અર્થે કેમ મદદ કરવી ? એજ આપણે શીખવું જોઈએ. ટુંકામાં એટલુંજ કે, ભગવાનના ગુણ સાંભળી આપણા અંતરનો પ્રભુ પ્રેમ વધે, આપણા ધરમના નિયમો આપણે સમજીએ, અને મહાત્માઓના દૃષ્ટાંતથી પ્રભુના હુકમો પાળવાનું આપણામાં વધારે બળ આવે તે સારૂ આપણે શાસ્ત્રની વાતો સાંભળવી જોઈએ, તોજ સાર્થકતા થઈ શકે. ખાલી મોઢાંની વાતો કરવાથી, ફોગટના વાહવિવાહ કરવાથી કે અછલની ઉજેણીમાં

પડયા રહેવાથી કાંઈ શુકરવાર થાય નહીં. માટે આપણો લગ-
વદ્ આવેશ વધારવા સારૂ હરિકથા સાંભળો.

૧૪૮-પ્રભુના હુકમથી ઉલટા ચાલીને ધરમ કરવું
એ ધરમ પણ પાપરૂપ છે.

એક ગુરૂએ પોતાના શિષ્યને સંવાલ પુછ્યો કે, બેટા, ધા-
ર કે, આખી દુનિયાં ડુબી જતી હોય, અને તું એક ઉંચી ટેકરી
ઉપર બેઠો હોય, એ વખતે તને પ્રભુનો એવો હુકમ હોય કે,
જો તું આ દોરી ખેંચીશ તો આખી દુનિયાંને મરતી બચાવી
શકીશ, પણ મ્હારો હુકમ એ છે કે ત્હારે તેઓને બચાવવા
નહીં. એ પછી દુનિયાં ડુબવા લાગે, લોકો હાથ હોય કરવા
લાગે, કાલાવાલા કરી તારી દયા માગવા લાગે, અને તને તો
માત્ર જરાક દોરી ખેંચવાનીજ વાર હોય, તો તું શું કરે? દુ-
નિયાંને બચાવી લેવાનું પુન્યનું કામ કરે કે પ્રભુના હુકમ પ્ર-
માણે દુનિયાંને ડુબવા દે? ત્યારે શિષ્યએ કહ્યું કે, મહારાજ,
જો એવી દોરી મારા હાથમાં હોય તો તો હું જરૂર દુનિયાંને
બચાવી લઉં. આખી દુનિયાં જો બચી જતી હોય તો પ્રભુનો
એક હુકમ ન માન્યો એ શું બીસાતમાં છે? ત્યારે ગુરૂએ
કહ્યું કે, બેટા તું હજી કાચો છે, તું ધર્મનું તત્ત્વ સમજતો નથી,
તું સર્વશક્તિમાન ઇશ્વરની મ્હોટાઈ હજી બરાબર જાણતો
નથી માટે તંને પરમાર્થ મોટો લાગે છે, અને પ્રભુની ઇચ્છા
નાની લાગે છે; પણ બેટા તું વિચાર કર, આ દુનિયાં જેવાં
તો અનંત પ્રદ્વાંડોનો તે બનાવનાર છે. આપણી આ દુનિયાં
એ તેને મન તો મહાસાગરના એક ટીપાં બરોબર પણ
નથી, એટલુંજ નહીં પણ દુનિયાંને ડુબાવી દેવામાં તેનો
શું ઉત્તમ હેતુ હશે એ પણ આપણે કયાં સમજીએ છીએ?
જ્યારે આપણે બરેબરી રીતે કાંઈજ જાણતા નથી, જ્યારે
આપણા મોટાં મોટાં કામો પણ તે અનંત પ્રદ્વાંડના નાથની

આગળ કાંઈ બીસાતમાં નથી, અને જ્યારે તે સર્વશક્તિમાન પરમ કૃપાળુ પ્રભુની ઇચ્છા વિરુદ્ધ કાંઈ થઈ શકતુંજ નથી, ત્યારે તેની ઇચ્છાને છોડી-તેના હુકમને છોડી મોટાં કામોના લોભમાં શા માટે ફસાય છે ? બેટા, આજથી ચાલ રાખજે કે પ્રભુની ઇચ્છા વિરુદ્ધ થઇને પુન્ય કરવું એ પણ પાપ છે. માત્ર ભગવદ્ ઇચ્છાજ મોટી વાત છે. માટે કાંઈ સાફ કરવા સાફ કરીને પણ પ્રભુના હુકમો ન તોડો; કારણ કે, પ્રભુના હુકમો પાળવા કરતાં વધારે સાફ કામ આ દુનિયામાં બીજું કાંઈ છેજ નહીં, એવો આજથી ઠરાવ કરો.

૧૪૯-આખી દુનિયાના નવા તથા જુના તમામ ધર્મો એક અવાજે કબુલ કરે છે કે, પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવું જોઈએ અને પ્રભુના હુકમો પાળવા જોઈએ.

આખી દુનિયાનાં તમામ ધર્મોનાં શાસ્ત્રો બીજી બાબતો-માં ગમે એટલાં જુદાં હોય પણ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ પ્રભુના હુકમો પાળવાની બાબતમાં સર્વે એક મત છે; અને સર્વે ધર્મોનાં શાસ્ત્રો જુદી જુદી રીતે એકની એકજ જુનામાં જુની ને નવામાં નવી, સારામાં સારી ને સેહેલાંમાં સેહેલી, એની એજ વાત વારંવાર કહે છે કે, પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થાઓ, અને મહાન પ્રભુના પવિત્ર હુકમો પાળો. માણસો પણ એ વાત કબુલ કરે છે, પણ ઇશ્વરની ઇચ્છા શું છે ? અને ઇશ્વરની ઇચ્છાને આધીન થવું એટલે શું કરવું ? તે સમજી શકતાં નથી. તથા સમજતાં છતાં પણ ભગવદ્ આશરાના બળ વિના-અંતરની શુદ્ધતા વિના સમજેલું પાળી શકતાં નથી. મહાત્માઓ કહે છે કે, મન વચન કર્મથી પવિત્ર રહેવું એ પ્રભુનો હુકમ છે, ને તન મન ધનથી પ્રભુમય થતું જવું એ ઇશ્વરની ઇચ્છા છે. હરિજનોને પ્રભુની ઇચ્છા સમજવામાં કાંઈ મુશ્કેલી નથી, કા-

રણકે, પ્રભુની ઇચ્છા બહુ ખુદી છે. પ્રભુની ઇચ્છા એટલી બધી મોટી છે કે, તે કોઈથી પણ છુપી રહી શકેજ નહીં. હરિજનોના હૃદયમાંતો તે કોતરાઈ ગએલીજ હોય છે. ભગતો કહે છે કે, હમેશાં દીનતા પૂર્વક પ્રેમ આણીને પ્રભુની પ્રાર્થના કરવી, આપણા અંતરના દોષો કબુલ કરીને તે સર્વશક્તિમાન પ્રભુની માફી માગવી, હરિજનો ઉપર પ્રેમ રાખવો, દુનિયામાં ધર્મ વધે તેમ કરવું, કાલ સવારે મરી જવું છે માટે કાંઈક ભલાઈ કરી લઈએ તો સાફ એવા વિચારો રાખવા, યથાશક્તિ આપણા ભાઈબંધોને મદદ કરવી, સત્સંગમાં પ્રેમ રાખવો, વિકારો ઓછા થાય તેમ કરવું, ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખવું, નીતિ સાચવવી, અને પ્રભુ જે સ્થિતિમાં રાખે તે સ્થિતિમાં આનંદથી રહી વખત વખતના ધર્મ બજાવવા એ પ્રભુનો હુકમ છે, એ પ્રભુની ઇચ્છા છે, ને એમાંજ આપણું કલ્યાણ છે. એ શિવાયનાં બીજાં લાંબાં લફરાંમાં અમે સમજતા નથી. માટે તમારે પણ જો અમારા જેવું થવું હોયતો એ પ્રમાણે કરો.

૧૫૦-રોટલાનું નામ લીધાથી કાંઈ પેટ ભરાય નહીં ને દવાનું નામ લીધાથી કાંઈ રોગ મટે નહી, તેમજ ધરમનું નામ લેવાથી ધરમ પાળ્યાવિના કાંઈ કલ્યાણ થાય નહી.

ધર્મ શબ્દનો દુકો અર્થ એટલોજ કે, ધારણ કરવું તેનું નામ ધર્મ; પણ ધારણ કરવાનો અર્થ બહુ મોટો છે. ધારણ કરવું એટલે પ્રથમ સમજવું; કારણ કે, સમજ્યા વિના કાંઈ પણ ચીજ ધારણ થઈ શકે નહીં. સમજ્યા પછે આપણી ખુશીથી તેને કબુલ કરવું, કબુલ કર્યા પછે તે પ્રમાણે વરતવું, અને એ પ્રમાણે વરતીને તેને આપણું પોતાનું કરી લેવું તેનું નામ ધારણ કરવું છે. હવે જુઓ કે, ધારણ કરવામાં મુખ્ય ચાર બાબત છે. પ્રથમ સમજવું એટલે કે જ્ઞાન મેળવવું. બીજું કબુલ

કરવું એટલે કે શ્રદ્ધાથી માનવું. ત્રીજું સમજ્યા પ્રમાણે ને માનવા પ્રમાણે પાળવું. અને ચોથું એ ત્રણે જાગતોને આપણી પોતાની કરી લેવી, એટલે કે આપણે તદ્રૂપ બની જવું, તેનું નામ ધારણ કરવું છે. હવે ધર્મનો અર્થ સમજ્યા ? વેદમાં જે ત્રણ ભાગ છે, કર્મ, ઉપાસના, ને જ્ઞાન, તેનું રહસ્ય સમજી મુક્તિ મેળવવી તેનું નામ ધર્મ છે. પ્રથમ ઇશ્વરનાં સ્વરૂપનું બની શકે એટલું જ્ઞાન મેળવવું, પછી શ્રદ્ધાથી પ્રેમ પૂર્વક તેની ભક્તિ કરવી, અને છેવટ તેના હુકમો પાળી પ્રભુ જેવા થઈ પ્રભુની હજુરમાં મોક્ષધામમાં પહોંચવું તેનું નામ ધર્મ છે; માત્ર ધર્મની વાતો કરવી તેનું નામ કાંઈ ધર્મ નથી. ઇશ્વરને ઝોળખવા માટે પવિત્ર શાસ્ત્રની ને મહાન ભગતોની વાતો કરવી એટો માત્ર ધરમનું પેહેલું પગથીયું છે. પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ અને પ્રભુપ્રેમ કે જેને આપણે ભક્તિ કહીએ છીએ તે ધર્મનું બીજું પગથીયું છે. સારા આચારવિચાર, બ્રાતૃભાવ, અને ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવું, એટલે કે પ્રભુ જે સ્થિતિમાં રાખે તે પ્રમાણેની ફરજ બજાવવી ને તેમાં આનંદથી રહેવું એ કર્મકાંડ, તે ધર્મનું ત્રીજું પગથીયું છે. એ ત્રણે જાગતો પાળીને જે તેનું તત્ત્વ લઈ શકે છે તે ભાગ્યશાળી મહાત્મા ઉપર કૃપા કરીને પ્રભુ તેને પોતાના જેવો બનાવી પોતાની હજુરમાં મોક્ષધામમાં રાખે છે. એ ધર્મનું ફળરૂપ ચોથું પગથીયું છે. આવી રીતે આત્મા પોતાની પૂર્ણ ઉત્થિતિએ પહોંચે તેમ વરતવું તેનું નામ ધર્મ છે. માત્ર વાતો કરવાનું નામ કાંઈ ધર્મ નથી. જેમ કે, રોટલા રોટલા બોલ્યા કરવાથી કાંઈ રોટલા બાધા વિના પેટ ભરાય નહીં, અને દવાનું નામ લેવાથી કાંઈ દવા પીધા વિના રોગ મટે નહીં, તેમજ ધરમની વાતો કર્યા કરવાથી ધરમ પાળ્યા વિના કાંઈ આત્માનાં કલ્યાણ થાય નહીં, અને પ્રભુ પ્રસન્ન થાય નહીં. માટે બહારની ઉપલક્ષ્ય લુપ્તીપુષ્પી વાતો-માંજ નહીં પડ્યા રહેતાં મન, વચન ને કર્મથી કાંઈક પણ જેટલો બની શકે તેટલો ધર્મ પળાય તેમ કરો.

૧૫૧-એક ગરાસીઆએ કોઇ ગરીબ રાંડીરાંડ બા-
ધનું ખેતર જીલમથી લઇ લીધું તે વિષે.

એક લોભી સ્વભાવનો ગરાસીયો હતો, તેણે એક ગરીબ રાંડીરાંડ બાધનું ખેતર જીલમથી પડાવી લીધું. એ બાધની તરફથી કોઇ બોલવાવાળું નહોતું, કારણ કે, ગરીબ માણસ સાડું કરીને દરબારની સાથે કોણ વેર બાંધે ? દરબાર અને કારભારીઓ જાણતા કે, ગામડાંઓમાં તો એમ મારસદલાજ ચાલે; અહીં આપણને કોણ પુછે એમ છે ? ગામડીયાઓ ક્યાં કાયદામાં સમજે છે ? આપણું ખીસું ભરાય તે આપણો કાયદો. એવું સમજીને તે ગરાસીયાએ એ નિરાધાર બાધનું ખેતર પડાવી લીધું. બાધએ બહુ કાલાવાલા કર્યા અને ઘણુંએ રોઇ, પણ તે સ્વાર્થી ગરાસીયો કાંઇ સમજ્યો નહીં; અંતે તે બાધએ એક યુક્તિ કરી.

તેણે એ ગરાસીયાને કહ્યું કે, જે થયું તે થયું. તમારી એમ મરજી થઇ તો એમ. તમે ગામના ધણી છો, તમારી સાથે લડીને કાંઇ હું પુગી શકું તેમ છું ? એ ખેતર ઉપર મારા ગુજરાનનો આધાર છે તે સાડું હું કરગરું છું. હવે હું માફ માગી લીખીને જેમ તેમ ચલાવીશ, પણ મારી એક અરજ સાંભળવાની દયા કરો.

ગરાસીયાએ કરડાકીથી કહ્યું કે, શું છે ? ખેતર પાછું લેવાની વાત ન કરંતી; ખીજું જે કાંઇ કહેવું હોય તે કહે.

ત્યારે તે બાધએ કહ્યું કે, ખેતર મને નથી જોતું, ભલે તે તમે રાખીને ખુશી થાઓ. પણ એ મારા ખેતરમાંથી એક સુંડલો ભરીને મને માટી લેવા દો, એટલે મારા જીવને સંતોષ થાય કે આ મારા ખેતરની માટી છે.

તે ગરાસીયાએ જાણ્યું કે, આખું ખેતર આપણને મફતનું પચી જાય છે ત્યારે તે સુંડલો માટી લેય તો તેમાં આપણું શું જાય છે ? એમ સમજીને તેણે હા પાડી. તેથી તે બાધએ છલો-

છલ માટીનો ટોપલો લ્યો, અને તે ગરાસીયાને કહ્યું કે, આ ટોપલો મને જરા ઉચકવા લાગો. ત્યારે તે ગરાસીયાએ કહ્યું કે, એટલો બધો ભાર મારાથી ન ઉપડે. એ સાંભળીને તે ગરીબ બાઇએ બળતાં હૃદયથી કહ્યું કે, આ એક ટોપલી માટીનો ભાર તમારાથી નથી ઉપડતો ત્યારે અધર્મથી લીધેલાં આ ખેતરનાં પાપનો બોલે તમારાથી કેમ ઉપડશે ?

વખતસરનો આ બરાબર ફટકો જોઇને તે ગરાસીયાની આંખો ઉઘડી ગઇ. તેની બુદ્ધિ ઠેકાણે આવી. તેને લાગ્યું કે, આપણે તે કેટલાક ભવ જીવવું છે કે આવાં પાપ કરીએ ? એમ વિચારી તેણે તે ભલી બાઇને તેનું ખેતર પાછું સોંપી દીધું.

ભાઇઓ ! આપણાંથી પણ જો કાંઈ આવા નાના મોટા અધર્મ થઇ જતા હોય તો હવે ચેતવાની બહુ જરૂર છે; કારણ કે, લોભી, સ્વાર્થી, ને અભિમાની ગરાસીયો આ એકજ ફટકાથી ચેતી ગયો ત્યારે આપણે હાથ તો આવા સાડીપાંચશો ફટકાવાળાં “સ્વર્ગનું વિમાન” ને સ્વર્ગની ચાવી” આવી ગઇ છે. અને તેમ છતાં પણ જો નહીં ચેતીએ તો એ ભૂલ કાંઈ જેવી તેવી નથી. ને એની શિક્ષા પણ કાંઈ જેવી તેવી નહીં હોય. માટે ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખીને મહામંગળકારો દયાળુ પ્રભુ પાસે માગો કે, હે પ્રભુ ! આવાં પાપોથી બચવા સારૂ કરીને અમોને સદ્બુદ્ધિ આપો, અમોને ધર્મનું બળ આપો.

૧૫૨-લોભ એવી બુરી વસ્તુ છે કે મુવા પછી પણ તે દુઃખ દેય છે, તે વિષેની લોભીયાની વાત.

એક પૈસાવાળો માણસ હતો તે લોભીયો હતો. આખી જીંદગી તેણે ધનની હાથ હોયમાંજ કહાડી હતી, પણ એક દો-લીધું પણ ધરમના કામમાં ખરચી શકતો નહોતો. એ પછે તે પાકી ઉમરનો થયો ને મરવા પડ્યો પણ કાંઈ દાન ધરમ કરે નહીં ને પથારીમાં પડ્યો પડ્યો રીખાયા કરે. તેની બાયડી બ-

હું સમજી ને ભલું માણસ હતી. તેણે કહ્યું કે હાથે તે સાથે, માટે હવે તો કાંઈક કરી દો. પ્રભુએ ઘણુંએ આપ્યું છે ને આખી જીંદગી હાથ હોય કરી છે માટે હવે તો કાંઈક હાથ દારો. પણ એ વાત પેલા ભાઈસાહેબને ગળે ઉતરે નહીં. બાઈડીએ કહ્યું કે, બીજું તો રહ્યું પણ એક ગાયનું દાન તો કરો. ત્યારે તે લોભીયાએ કહ્યું કે, બેસ બેસ રાંડ, તું તો મૂર્ખી છે. પૈસા કેમ મેળવાય છે એ બબર છે ? આખો દિવસ આપો, આપો, એજ વાત લઈને બેઠી છે, બીજો કાંઈ ધંધો છે કે નહીં ? આપે તે શેનું ? કાંઈ કોઈના બાપનું કરજ બરજ છે શું ? તું તો જાણે નવલખી નાબરદાસની દીકરી ? ગાય આપો ને ધુડ આપો ને રાખ આપો, એમ બોલી નાંખતાં કાંઈ વાર લાગે છે ? પણ ગાયના રૂપીયા કેટલા થાય એ કાંઈ બબર છે ? હું એક દમડી પણ બરચું એવો છું કે ? ભલે હું નરકમાં જાઉં એમાં તારા બાપનું શું ગમ્યું ? બબડદાર હવેથી કાંઈ આપવા બાપવાનું નહીં કહેતી, નહીં તો ત્યારે મ્યારે કજીયો થઈ પડશે; ને હું છું માંદો માણસ, એટલે મ્યારો મીજજ કાળુમાં નહીં રહે.

બાઈડીએ વિચાર્યું કે આ લોભીયો કાંઈ સમજાવ્યો સમજે તેમ નથી, અને ભયું ભાર્યું ઘર છતાં ખાલી હાથે ચાલ્યા જાય એ પણ ઠીક નહીં. મરતી વખતે પોતાને હાથે કરીને કાંઈક કરી જાયતો સાહે; પણ સીધી રીતે તે માનેતેમ નથી, માટે હવે તો કાંઈક યુક્તિ કરવી જોઈએ. એમ વિચારીને તે બાઈએ એક માટીની ગાય બનાવી, અને તેમાં સોનાની સાંકળી મૂકી. પછે એક બે દહાડા રહીને જ્યારે મંદવાડ વધ્યો ત્યારે બાઈએ પાછું કહ્યું કે, હવે મારી વાત સાંભળશો ? ત્યારે તેણે હાંફતે હાંફતે કહ્યું કે, આપવા લેવાની વાત નહીં કરતી; બીજું જે કહેવું હોય તે કહે. બાઈડીએ કહ્યું કે, આ વ્યાસ આવ્યા છે તે કહે છે કે, શાસ્ત્રમાં એમ કહ્યું છે કે જે સાચી ગાય ન અપાય તો માટીની ગાય બનાવીને આપી હોય તો પણ ચાલે. પ્રભુ એવા દયાળુ છે કે કોઈની શક્તિ ન હોયતો એથી પણ માની લેય. હવે એમાં તો કાંઈ બરચની

વાત નથી ? આ માટીની ગાય આપણો ? ત્યારે તે લોભીયાએ કહ્યું કે, એમાં શું ? એવી તો તું કહેતો એકને બદલે બે ગાય આપું. દોઢીયું 'અરચવું' ન પડે એવી વાત તું જે કહે તે કરવાને તૈયારહું. મારી પાસે આપવા લેવાની વાત ન કરવી. એ પછે સંકલ્પ કરાવીને ગોરને તે માટીની ગાય આપી. ગોરે કહ્યું કે, આ ગોદાનની માથે કાંઈ દક્ષણા આપવી જોઈએ. ત્યારે લોભીયાએ કહ્યું કે, દક્ષણા બક્ષણા કાંઈ મળશે નહીં. બે દક્ષણા વિના ન ચાલે તેમ હોય તો ગાયને પાછી મૂકી દો. મારે ગાય નથી આપવી. બધા આવા લોભીયાઓજ મને ક્યાંથી મળે છે ? જે હોય તે બસ લાવો લાવો બીજી વાતજ નહીં ? બાલુ બાપનોજ માલ હોયની ? એમ બોલતે બોલતે હાંફવા લાગ્યો.

એ પછે થોડા વખતમાં એ લોભીયો મરી ગયો, અને જ્યારે તે વૈતરણી નદીને કિનારે પહોંચ્યો ત્યારે તે માટીની ગાય ત્યાં હાજર થઈ. એ ગાયનું પુંછડું પકડીને તે વૈતરણી તરવા લાગ્યો; પણ ગાય માટીની હોવાથી માટી ધોવાઈ જવા લાગી. માટી ધોવાતે ધોવાતે થોડા વખતમાં તેની અંદરની સોનાની સાંકળી દેખાઈ ગઈ. એ જોઈને તે લોભીયો હાય હાય કહીને પોતાની છાતી કુટવા લાગ્યો, અને બોલી ઉઠ્યો કે, અરરર ! રાંડે ગજબ કર્યો, સોનાની સાંકળી આપી દીધી ! જેવો હાય હાય કહીને છાતી કુટવા ગયો કે હાથમાંથી પુંછડું મૂકાઈ ગયું, તેથી તે લોભીયો વૈતરણીની અધવચમાં ગોથાં ખાવા લાગ્યો ને અંતે ડુબી ગયો. પુરાણિક રીત મુજબની આ વાંતનો સાર એ છે કે, મરતાં સુધી પણ લોભ જઈ શકતો નથી, અને મર્યા પછી પણ મનમાં તેના જે સંસ્કાર બેસી ગયા હોય તે બસતા નથી, માટે એવા પુરા લોભથી ચેતતા રહેવાની બહુ જરૂર છે. બીજા કેટલાક દુરગુણો અવસ્થા પ્રમાણે, આત્મ બાબતના સંજોગો પ્રમાણે, અને જ્ઞાન ભક્તિ પ્રમાણે મોડા વેહેલા બાંધ ને, પણ લોભતો એવો ખરાબ છે કે તે છેવટ સુધી પણ જતો નથી. માટે ભાઈઓ ! એવા ગેરવ્યાજબી લોભમાં ફસાઈ જઈને

અધર્મ ન થઈ જાય અને કાંઈ પણ ભેટ સોગાત લીધા વિના
ખાલી હાથે હરિની હજુરમાં ન જવું પડે એ સંભાળજો.

૫૬.

ચેત ! પ્રાણીઆ નરકની વાટે જાવું (ટેક)
નરકની વાટે જાવું, ઘણું રહેશે તારે પ્રસ્તાવુંરે—ચેત !
રૂડી દેહ મનુષ્યની તું પામ્યો, ખુબ પૈસે ટકેથી જામ્યો;
ઘડી સત્સંગમા ન વિરામ્યો રે—ચેત !
સંતસાધુને પ્રેમથી ન પોજ્યા, અન્નવસ્ત્ર આપી ન સંતોજ્યા;
શેર લોટ ન કોઈના જોજ્યા રે—ચેત !
શરમ મૂઢી અધર્મમાં ચાલ્યો, શુદ્ધવેદવિહિન ધર્મને ઝાલ્યો;
અહો નિશ અહંકારમાં માલ્યો રે—ચેત !
બોધસદ્ગુરૂ સંતનો ન લાગ્યો મૂર્ખ માયાના મોહથી ન જાગ્યો;
ધકકો ઓચિંતો કાળનો લાગ્યો રે—ચેત !
હામમનની તેરહી ગઈ મનમાં, કાળ આવી પુગ્યો જોળનમાં;
સોડ તાણી સુતો જઈ વનમાં રે—ચેત !
દ્રવ્ય માલ છોડી ગયો ખાલી, કામ નાવી તે ઠકરાઈ ઠાલી;
જમ આગળ જુગતી ન ચાલી રે—ચેત !
દારા, સુત, વિત્ત, કામ કોઈનાં વ્યાં, તને વોળાવી સૌ ઘેર આવ્યાં;
તારા નામના જમણ મચ્યાં વ્યાં રે—ચેત !
ધર્મરાય તને પુછશે ત્યાં, જન્મ ધારી કરીશું કમાઈ;
ત્યારે ઉત્તર આપીશ શું લાઈ રે ?—ચેત !
નરકદુઃખ તે સહ્યું ન વળાયે, મારે જમતે માર ન ખમાયે;
રોમ રોમ અતિવેદના થાએ રે—ચેત !
બ્રહ્મરૂપ ભગવાનને ન જાણ્યા, પોતે બ્રહ્મ આનંદમાં ન માણ્યા;
પૂર વડેતામાં જાય તે તણાણા રે—ચેત !

૧૫૩-મરતી વખત તો રામ રામને બદલે લામ
લામ થઈ જાય છે માટે હમણાંથીજ ચેતો, નહીં
તો માર્યા જશે.

આપણા ઘણા લાઇઓ એમ સમજે છે કે, પાકી અવસ્થા થશે ત્યારે નીરાંતે પ્રભુનું ભજન કરશું; પણ એવી રીતે ભગવદ્ ભજનને વાયદા ઉપર છોડવું એ કાંઈ સારી વાત નથી; કારણ કે, પલનો ભરૂંસો નથી ત્યારે પાકી અવસ્થાની વાત ક્યાં રહી? ખીજું ધારો કે કદી પાકી અવસ્થા થાય, તોપણ નાનપણથી મનમાં ધર્મના સંસ્કાર બેસાડ્યા વિના અને જીવાનીમાં તેને આચરણમાં લાવ્યા વિના ઘડપણમાં કાંઈ ભજન થઈ શકે નહીં, માટે આપણે હમણાંથીજ ચેતવું જોઈએ. અચે જોયું છે કે, જે-ઓએ પ્રભુનાં ભજનને પાછળ રાખેલું છે તે તો રખડીજ પડ્યા છે, અને ખાલી હાથેજ ચાલ્યા ગયા છે; કારણ કે, જ્યારે શરીરમાં જોર હોય છે, મનમાં બળ હોય છે, હાથમાં પૈસાની છુટ હોય છે, બાઈડી છોકરાં કલ્યામાં હોય છે, ભાઈ દોસ્તોમાં પૂજતો હોય છે, અને આજીવનની સગવડતા હોય છે ત્યારે પણ જેણે પ્રભુમાં ધ્યાન ન રાખ્યું તે પાછલી દુઃખી અવસ્થામાં ભજન ક્યાંથી કરી શકશે? પાછલી અવસ્થા કે જ્યારે આંખ કાન વગેરે ઇન્દ્રિયો બરાબર પોતાનું કામ કરી શકતી હોય નહીં, જ્યારે લાકડીના ટેકા વિના ચાલી શકાતું હોય નહીં, જ્યારે કુટુંબમાં વહુ દીકરીના રંડાપાના જખમો હોય, જ્યારે નાણાની ઉથલ પાથલની ઋતિશય પીડાઓ મનમાં ભરાઈ ગઈ હોય, જ્યારે જીવાન છોકરાઓમાં ને વહુ દીકરીઓમાં અળખામણ ચર્ચ પડ્યા હોય, જ્યારે પેટ ખોલીને વાત કરી શકીએ ને સલાહ મેળવી શકીએ તેવા દોસ્તો આપણી અગાઉ મોટે રસ્તે ચાલ્યા ગયા હોય, જ્યારે સાઠીને જીદિ નાઠી એમ થતું આવતું હોય, જ્યારે ઘર સંસારનો કારભાર ખીજના હાથમાં સોંપાઈ ગયો હોય અને પોતાના હાથમાં તો માત્ર લા-

કડીજ રહી ષાઇ હોય, અને જ્યારે બધી તરફથી જમાનો બદલાઇ ગયો ત્યારે પછી લજન ક્યાંથી થઇ શકશે ? એ વખતે તો ઢીલાં પડી ગયેલાં મનમાં હજારો જાતની હોળીઓજ સળગશે, એ વખતે કાંઇ રામનું નામ નહીં સુએ, અને કદી સારા ચંરકારથી કાંઇ ધર્મની વાત કરવાનું મન થાય તો તે પાર ક્યાંથી પડે ? કારણ કે, એ વખતે તો પોતે પરાધીન થઇ ગયા હોય છે. જેમકે દાન દેવાનું મન થાય પણ પાસે ઢોઢીયાં હોય નહીં; ચાવી તો છોકરાઓ પાસે હોય. એકાદશી કરવાનું મન થાય પણ ભૂખ વેઠી શકાય નહીં; ને કદી ભૂખ પણ મરી ગઇ હોય તો પણ મન હાથ રહે નહીં, એટલે કાંઇકનું કાંઇક ખાઇ લેવાનું મન થઇ જાય. ઓછવ સમયે દર્શન કરવા જવાનું મન થાય, પણ ટાંટીયામાં જોર હોય નહીં, તેથી લાચારીથી પથારીમાં પડયું રહેવું પડે. અને વખતે માળા ફેરવવાનું પણ મન થાય, પણ ઉધરસનો ઠોંસો શરીરને એવું બેવડું વાળી દેમ કે બીચારી માળા તો ક્યાંઈની ક્યાંઈ રહી જાય. એ વખતે દવાની ખાટલીની કાળજી રાખે કે પ્રભુની ? ભાઈઓ ! પાછલી અવસ્થા તો આવી છે—એ કરતાં પણ વધારે ખરાબ છે, માટે જો ડાહ્યા હોય તો પ્રભુ લજનને પાછળ રાખશોમાં; કારણ કે, જ્યારે પાકી અવસ્થાએ માણસ મરવા પડે, હાંફોડો ઉપડે, તથા છેલ્લા જેશીકૃસ્ત થવા લાગે, અને ઓયમાડીરે કહીને લાંબા લાંબા શ્વાસ બેંચાવા લાગે ત્યારે પાસે બેઠેલાં કહે કે, કાકા રામ રામ કહો; ત્યારે કાકા કહે છે કે, લામ લામ. બીજો કહે કે બાપા, રામ રામ કહો, ત્યારે બાપા કહે કે લામ લામ. એ સાંભળી વૈદે કહ્યું કે, હવે જીભ અટકવા માંડી છે તેથી રામને બદલે લામ કહી દેવાય છે. એ સાંભળીને ત્યાં બેઠેલા એક પાડોશી ભગતે કહ્યું કે, નાના, કાકાની જીભ કાંઈ અટકતી નથી, એતો સાચું કહે છે. તમે બધા ઘણા કહો છો કે કાકા રામ રામ બોલો, પણ કાકાથી રામ કેમ બોલાય ? આખી જીંદગીમાં બોલાણું નહીં તે હવે ક્યાંથી બોલાય ? જુઓને કહે છે તે સાં-

લજતા નથી ? તમે કહો છો કે રામ રામ, ત્યારે તે કહે છે કે લામ લામ. એટલે કે હવે રામનું નામ તો લાંબે લાંબે—દૂર દૂર—છેડું છેડું રહી ગયું. હવે એ નામ ક્યાંથી લેવાય ? એવાં ન-સીળ ક્યાંથી કે મરતી વખત બધી હાય હોય છોડી દઇને પ્રભુનું નામ લેવાય ? ભાઈ, એતો જેણે આખી જીંદગી લગવ-લજનમાં ને જગતની સેવામાં ગાળી હોય તેનાથી અંતકાળે પ્રભુનાં નામ લેવાય, તેનાં મોત સૂધરે, અને તેના ઉદ્ધારથાય, પરાણે નામ લેવરાવીએ તેમાં કંઈ વળે ? એમાં તો પછે રામ રામને બદલે લામ લામજ થઈ જાય, માટે આ હરિજનો ! હઃ મણાથીજ એતો, અને આ સોના જેવી તક પ્રભુ લજન વિના શુભાવી નાંખોમાં, શુભાવી નાંખોમાં.

૧૫૪—ભખવાન જે કરે છે તે ભલુંજ કરે છે, એવો વિશ્વાસ રાખતાં શીખો.

એક ગરીબ માણસ હતો તે મજૂરી કરીને માંડમાંડ પોતા-નો શુભરો કરતો હતો. એક વખત ચાર દહાડા સુધી તેને કાંઈ કામ મળ્યું નહીં, તેથી તે બહુ હેરાન થવા લાગ્યો, કારણ કે, તેને ઘરતો “ આટા તોલ, ઠીકરી જલતી હે ” એવો મામલો હતો; કમાઈ આવે તો ખાચ એમ હતું. એક દિવસનું પણ કાંઈ ઘરમાં નહોતું, તેથી કામ નહીં મળવાથી તે બહુ મુંઝાતો હતો. કમાણી હોય કે ન હોય પણ કાંઈ ભૂખ લાગ્યા વિના રહે છે ? એતો એનો વખત થયો કે પેટ પાછું ખાલી ને ખાલીજ, અને તેમાં પણ ગરીબોને તો ખાસ વધારે ભૂખ લાગે છે, કારણ કે, તેનું મન આજો વખત ખાવાના વિચારમાંજ રહે છે, એટ-લુંજ નહીં પણ તેઓને વધારે મેહેનત કરવી પડે છે એટલે વ-ધારે ભૂખ લાગે છે; અને ભૂખના પ્રમાણમાં તેઓને સારો ખો-રાક મળતો નથી તેથી તેઓને તૃપ્તિ થતી નથી, એટલે તેઓ ત્યારે જોઈએ ત્યારે ભૂખારવાજ દેખાય છે. આવાં માણસોને

જ્યારે કામ ન મળે ત્યારે તેઓ કેવી મુશ્કેલીમાં આવી પડે છે એ વિચારવું કાંઈ મુશ્કેલ નથી. આ દુનિયાના બહુ મોટા મોટા ખાડા પુરાય છે, લાખો રૂપીયાના ખાડા પુરાય છે, અને વખતે થોડોક રામુદ્ર પણ પૂરાય છે, પણ પેટનો પાસેરનો ખાડો કોઈથી પૂરાતો નથી. મુંબાઈમાં સરકારે દરિયો પૂર્યો એ સા કોઈ જાણે છે, પણ છપ્પનીયામાં રખડતાં ગરીબ બીચારાં દુ-કાળીયાંઓનાં પેટનો ખાડો કોઈ પૂરી શક્યું નહોતું. આમ છે માટેજ આપણાં પવિત્ર શાસ્ત્રમાં અન્નદાનની કીંમત બહુ મોટી માનેલી છે, અને તે કરતાં પણ ગરીબોને રોજ અપાવવાનું મુન્ય બહુ મોટું છે. સુરોપના લોકોના આચાર વિચાર ભલે આપણને નહીં-ગમે તેવા છે, અને તેઓનું ખાવું પીવું બરોબર નથી, તોપણ તેઓ પોતાના ભાઈબંધોને રોજ અપાવવાના કામમાં આપણા કરતાં સેંકડો ગણા સરસ છે. તેઓની જાત-વાળો કોઈ પણ માણસ ધંધારોજગાર વિના રખડતો ન હોવો જોઈએ એ તેઓનો સિદ્ધાંત છે. તેઓની આમળ એ બાબતમાં આપણે ઉતરતા છીએ. આપણે ભલે ગમે તેટલા દયાળુ છીએ, ગમે એટલા ઉંચા છીએ, અને ગમે એટલા સારા ધરમવાળા છીએ, પણ જ્યાં સુધી આપણા ભાઈબંધોનું આપણા પેટમાં બળે નહીં અને જ્યાં સુધી આપણી શક્તિ પ્રમાણે તેઓને ધંધે રોજગારે લંગાડીએ નહીં ત્યાં સુધી આપણે પ્રભુની ન-જરમાં કાંઈ ઉંચા નથી. ભલે આપણે આપણા મનમાં ગમે તેવા મોતીના ચાક પૂર્યા કરીએ, પણ જ્યાં સુધી આપણે નિ-રાધારોને આશરો ન આપીએ ત્યાં સુધી આપણું એ ઉંચપણું કાંઈ પ્રભુનાં દરબારમાં કામ આવે તેમ નથી, માટે આપણે આપણાં કલ્યાણ સાડ આપણા ગરીબ ભાઈબંધોને ધંધારોજ-ગારે લંગાડી દેવાની ખાસ તજવીજ કરવી જોઈએ.

ચાર દહાડા સુધી કામ નહીં મળવાથી તે ગરીબ માણસ બહુ મુંઝાવા લાગ્યો. તેને તરેહવાર જાતના વિચાર આવવા લા-ગ્યા. તેને લાગ્યું કે આવી રીતે ભૂખનું દુઃખ તે કયાં સુધી

ખમાશે ? મારાથી ભીખ પણ કેમ મગાય ? એ કરતાં તો મરવું સાઈ. આમ વિચારો કરે છે એટલામાં એક શેઠનું માણસ તેને બોલાવા આવ્યું, તેણે કહ્યું કે, આ પાસેના ગામમાં અમારે રૂપીયા મોકલવા છે માટે તું જેવે જમ્મશ ? ત્યારે તેણે હા પાડી. ચાર આના ખેપના ઠર્યા. એટલે દુકાનેથી રૂપીયાની થેલી લઈને તે રસ્તે ચાલતો થયો.

એક કડકા બાહુ મીયાંભાઈને એ વાતની ખબર પડી. તેથી તેણે વિચાર કર્યો કે, એ ખેપીયાને રસ્તામાં મારી નાંખવો ને રૂપીયાની થેલી લઈ લાગી જવું. એમ ધારીને તે પોતાની ખંદુક લઈ તેની જામગીરી સળગાવીને તે ખેપીયાની પછવાડે પછવાડે ચાલ્યો. તેના મનમાં એમ હતું કે, જરા વધારે મોટું જંગલ અને એકાંત આવે ત્યારે તેને માઈ. તેથી તે એવા વખતની વાટ જોતો જોતો તે ખેપીયાની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યો, એટલામાં ખુબ વરસાદ પડવા લાગ્યો. તેથી ખેપીયો ભીંજાઈ ગયો, એટલે તે એક વડનાં ઝાડ નીચે રોકાઈ ગયો, અને પોતાના કપડાં નીચોવવા લાગ્યો. એટલામાં પેલો મીયાંભાઈ પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. બંને જણાએ અરસપરસ ક્યાં જવું છે એમ પુછ્યું. પછી પેલો ખેપીયો અફસોસ કરીને કહેવા લાગ્યો કે, આ વરસાદે મને બહુ દુઃખ દીધું. માંડ માંડ ચાર દિવસે ખેપ મળી તેમાં વળી આ મેહની મોકાણ નડી. હું જાણું હમણાં જેવે જમ્મને પાછો ફરી આવીશ, પણ હવે કાંઈ પહોંચાય તેમ નથી. રાત એ ગામમાં જ રહેવું પડશે. ચાર આના ખેપના મળશે તેમાંથી બે આનાતો અહીં જ ખવાઈ જશે. જો વરસાદ ન વરસ્યો હોત તો હું મજેથી ઘેરે પહોંચી જાત. એ સાંભળીને તે મીયાંએ કહ્યું કે, તારું નથી બજારાવર છે તેથી વરસાદ વરસ્યો. જો વરસાદ ન થયો હોત તો અત્યારે તો તું સ્વધામ પહોંચી ગયો હોત. એ વરસાદ વરસ્યો તેથી મારી ખંદુકની જામગીરી ખુઝાઈ ગઈ ને હું પણ ભીંજાણો તેથી મને ટાઢ ચઢી છે ને તાવ આવવાનો થયો છે. એ જોઈને મને લાગ્યું કે તને બચા-

વવાની ખુદાની મરજી છે, નહીં તો મારી બંદુકની જામગરી શું કરવા ઠરી જાય ? હવે તો મને તાવ ચઢીયો છે તેથી એમ લાગે છે કે, આ માટીમાંથી બનેલું શરીર તો માટીમાં મળી જશે ત્યારે હું તે કેને. સાફ આ પાપ કરું છું ? ભાઈ, ખુદા જે કરે છે તે લલુંજ કરે છે. એ વરસાદ પડવાથી હું પાપમાંથી બચ્યો ને તું માતમાંથી બચ્યો. જે વરસાદ ન પડ્યો હોત તો હું તને માર્યા વિના છોડત નહીં; ને અંતે પાપ ક્યાંઈ છુપું રહે છે ? મારા પણ એવાજ હાલ થાત, હું પણ ફાંસીને લાકડે લટકી જાત. એમાંથી ખુદાએ આપણને બચાવી લીધા માટે ઉપકાર માન. લુગડાં ભીંજાનાં અફસોસ શું કર્યા કરે છે ? મન માફ કરજે હો ભાઈ, રોજી વિના બેકાર હોવાથી મને આ પાપના વિચાર સુઝ્યા હતા.

તાવના તોરમાં બોલાઈ ગયેલી મીંચાંભાઈની આ સાચી વાત સાંભળીને તે ખેપીયો બહુ અજબ થયો. તેને લાગ્યું કે થોડીવાર પેહેલાં હું વરસાદને ગાળો દેતો હતો, નશીબનો વાંક કાઢતો હતો, અને પ્રભુ મનેજ હેરાન કર્યા કરે છે એમ સમજતો હતો, પણ આહા ! શું પ્રભુની દયા છે ! તે કયે રસ્તે કેમ લલું કરી દેય છે એ આપણે કેમ જાણી શકીએ ? નજ જાણી શકીએ. માટે ભાઈઓ ! વિશ્વાસ રાખો કે, પ્રભુ જે કરે છે તે લલુંજ કરે છે પણ આપણે તેનો ભેદ સમજતા નથી, માટે ફોગટનો હાથ અફસોસ કર્યા કરીએ છીએ; પણ એમ કરવું એ બેવડું પાપ છે, માટે જેમ પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહો અને પ્રભુ જે કરે છે તે લલુંજ કરે છે એવો અંતરનો વિશ્વાસ રાખો, એટલે ખરાબ સ્થિતિમાં પણ તમને દિલાસો મળશે અને એવી ધારણાથી જલદીથી પ્રભુકૃપા મળી શકશે.

૧૫૫-રૂપીયાની ચાંદી ચોખી જોઈએ, માથે છાપ ગમે તેની હોય તેની કાંઈ ફીકર નહીં, તેમજ આપણું અંતઃકરણ ચોખું જોઈએ.

ચીનના ડાલર પણ આપણે ત્યાં ચાલે છે, જંગળારના રાજ પણ આપણે ત્યાં ચાલે છે, નવાળની કોરી, નિઝામ સાધ રૂપીયા, ગાયકવાડી રૂપીયા, મુગલાઈ મોહોરો, અને સુરોષ અમેરીકાના સિલ્કાઓ પણ આપણા બજારમાં ચાલે છે. જો કે એ બધા સિલ્કા ઉપર જુદી જુદી છાપ હોય છે, તો પણ જો અંદર ચાંદી ચોખી હોય તો ચાંદીના ભાવમાંથી તે કાંઈ જતા નથી. એટલું ખરું કે પ્રતાપી મહારાણી વિક્ટોરીયાના રૂપીયા જેટલી એ સિલ્કાઓની મહત્તા ન હોય તોપણ તેઓ કાંઈ ચાંદીના ભાવમાંથી જાય નહીં, તેમજ મહાન પવિત્ર સનાતન આર્ય ધર્મની ખુબી તો ઝોરજ છે, પણ બીજા ધર્મવાળાઓ પણ જો પોતાનું અંતઃકરણ શુદ્ધ રાખે તો પ્રભુની નજરમાં કાંઈ તેઓ હલકા નથી. આપણે જેમ સિલ્કાઓની છાપ ઉપર નહીં પણ ચાંદી ઉપર જોઈએ છીએ, તેમજ પ્રભુ પણ બહારના ધર્મો ઉપર નહીં પણ માણસોનાં અંતઃકરણ ઉપર જોય છે. માટે ગમે તે ધર્મમાં રહીને પણ અંતઃકરણ ચોખું થાય તેમ કરો. આપણી ચાંદી જો ચોખી હોય તો ભલે તે માથે છાપ ગમે તેની હોય, પણ તેની કીંમત ઉપજ્યા વિના રહેવાની નથી. માટે અંતર ચોખ્યાં રાખવાની તજવીજ કરો. કારણ કે, જેમ ચોખ્યા કાચમાં ખુલ્લે ખુલ્લું અસલ સ્વરૂપ દેખાય છે તેમ ચોખ્યા અંતઃકરણમાં પ્રભુનું સ્વરૂપ જલદી ઠરી શકે છે ને પ્રભુપ્રેમ દૃઢતાથી જામી શકે છે. માટે બહારના કલ્યાણમાં નહીં પડ્યા રહેતાં જેમ અને તેમ અંતર ચોખ્યાં રાખો. જેનાં અંતરો ચોખ્યાં થયેલાં છે તેમનો સત્સંગ કરો, અને બહારની છાપ ઉપર નહીં જોયા કરતાં સૌ પ્રભુના જીવો છે, અને સૌ જુદે જુદે રસ્તે એક પ્રભુને જ જાણવા ઇચ્છે છે, એમ સમજી દુ-

નિયામાં જેમ લાઇખંધી વધે, જેમ પ્રભુ રાજી થાય અને જેમ આપણી અંદરનો માલ ચોખ્ખો થતો જાય એમ કરો.

૧૫૬-એકબુક ખીસામાં રાખીને ફરવાથી કાંઈ પૈ-
સાવાળા થવાય નહી, પણ તેમાં સહી કરવી
જોઈએ, તેમજ શાસ્ત્રમાં કહેલી વાતો
તથા ક્રિયાઓને પોતાની કરી લઇએ
ત્યારેજ સાર્યકતા થાય છે.

એકબુક ખીસામાં રાખીને ડાળ ડીમાકથી ફરનારા તો ઘણાંએ ઉદ્દેશ હોય છે પણ એથી કાંઈ તેઓ પૈસાવાળા થાય નહીં. બેંકમાં અગાઉથી પોતાનાં નાણાં જમે રાખે અને પછે એક ઉપર સહી કરે ત્યારેજ નાણાં કામ આવે છે, તેમજ એક બુક ખીસામાં રાખીને ફરનારા ઉદ્દેશની પેઠે આપણે પણ ધરમની મોટી મોટી વાતો કરીએ છીએ પણ તેથી કાંઈ પ્રભુ છે-તરાઈ જાય તેમ નથી. પ્રભુ તો એમ કહે છે કે, દેખાડવાની એક-બુકમાં શું બળે ? એ એક ઉપર તમે સહી કરો, એટલે કે ધરમની જે જે વાતો તમે સાંભળેલી છે તે પાળી બતાવો, અને જે જે ક્રિયા તમે સમજેલા છે તે કરી બતાવો, ત્યારે તમારું કામ થશે. અક્ષલની ઉજેણીમાં કાંઈ વળવાતું નથી. સત્ય ધર્મમાં તો કરવાતું છે; બોલી નાંખ્યેજ કાંઈ છુટકો નથી. પ્રભુ હુખીપુખી વાતોથી રાજી નથી થતા, પણ કામથી રાજી થાય છે, માટે પ્રભુને અર્થે પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે ને આપણી શક્તિ પ્રમાણે દયા ધર્મનાં કામો કરવાં એનું નામ એક ઉપર સહી કરવું છે. જ્યાં સુધી એવાં ભલાં કામો ન કરીએ, ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન ન થઈએ, ભગવદ્ આશરાનું બળ ન રાખીએ, અને પ્રભુપ્રેમથી હૃદય તરબોળ ન કરીએ ત્યાં સુધી ઉપર-છરી વાતોથી કાંઈ કલ્યાણ થાય નહીં. માટે જો આપણને પ્રભુ ઉપર ખરેખરો પ્રેમ હોય અને જો સમર્થ પ્રભુની પૂરેપૂરી

કૃપા મેળવવી હોય તો ખુલાં દિલે ને છુટે હાથે આપણા ભાઈ-બંધો સાથે વર્તવું જોઈએ, અને ધરમની દરેક સત્ય ક્રિયાઓ પ્રેમપૂર્વક ભગવદ્ અર્પણ વિધિથી કરવી જોઈએ, એજ સ્વર્ગની ખેંક ઉપર લખેલા એક ઉપરની આપણી સાચી સહી છે, એમ સમજવું. એવી સહી વિના ત્યાં કાંઈ એક સ્વીકારવાનો નથી, એ ધ્યાનમાં રાખજો.

૧૫૭-પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થઈ જવાથી માણસ કર્મથી બંધાતો નથી.

કર્મના બંધનમાંથી છુટવું એ સૌથી મુશ્કેલમાં મુશ્કેલ બાબત છે; કારણ કે, કર્મના બંધનમાંથી છુટયાથીજ જીંદગીની સાર્યકતા થાય છે. જે કર્મના બંધનમાંથી છુટે છે તેજ જીવનમુક્ત બની શકે છે, તેજ સંસારમાં સ્વર્ગ અનુભવી શકે છે, તેજ ઇશ્વરને જાણી શકે છે, અને તેનોજ મોક્ષ થઈ શકે છે. માટે કર્મના બંધનમાંથી છુટવું એ આ દુનિયામાં સૌથી મોટામાં મોટી, જીંદગીમાં સૌથી અગત્યમાં અગત્યની તથા કઠિનમાં કઠિન બાબત છે. ખુદ પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે,

गहना कर्मणो गतिः ।

કર્મોની ગતિ ગહન છે, એટલે કે સહેલાઈથી ન જાણી શકાય તેવી છે. એવાં ગહન ગતિવાળાં કર્મો પણ ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થવાથી સહેલાંમાં સહેલાં થઈ જાય છે. સહેલાંમાં સહેલાં થઈ જાય છે એટલુંજ નહીં પણ નિર્લેપ થઈ જાય છે—નિર્બીજ થઈ જાય છે—નિર્મૂળ થઈ જાય છે, અને બળી ગયેલાં દોરડાંની પેઠે માત્ર આકારજ રહી જાય છે. પ્રભુએ પણ કહેલું છે કે.

ब्रह्मण्याघाय कर्माणि संगं त्यक्त्वा करोति यः ।

लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रामिवांभसा ॥

અ. ૬. શ્લો. ૧૦

જેમ પાણીમાં રહ્યા છતાં કમળનું પાંદડું પાણીથી ભીંજ-
તું નથી તેમ જે માણસ આસક્તિ તથા ક્ષણની ઇચ્છા રાખ્યા
વિના પ્રભુને અર્થે કર્મ કરે છે તેને કર્મો બંધન કરી શકતાં નથી.

ભાઈઓ ! વાત એટલીજ છે કે આસક્તિ રાખ્યા વિના પ્ર-
ભુને અર્થે કર્મ કરવાં, એટલે આપણીજ ઇચ્છા પ્રમાણે નહીં
પણ દૈવયોગે કે સ્વાભાવિક રીતે આવી પડેલાં કર્મો કરવાં, અને
તે પણ બ્રહ્માર્પણ, એટલે કે ક્ષણની આશા વિના—પ્રભુને અર્થે-
જ. આવી પ્રભુપરાયણ રીતે પોતાનો વ્યવહાર ચલાવનારને ક-
ર્મ કર્યા છતાં પણ બંધન થતું નથી, કારણ કે, તે પોતાની ઇ-
ચ્છા પ્રમાણે કાંઈ કરતો નથી પણ ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે સર્વ
કર્મ કરે છે એટલે તેને કાંઈ પુન્ય પાપ વળગતું નથી. આવી
રીતે જે ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે વરતે છે તેની પાસે કાળેતરા
નામના જેવાં કર્મો પણ રેશમનાં દોરડાં જેવાં બની જાય છે,
અને જહનગતિવાળાં બંધનકારક કર્મો પણ મુક્તિના રૂપમાં
ફેરવાઈ જાય છે, એટલું બધું ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવામાં
જાય છે, માટે ભાઈઓ, પ્રભુ ઉપરના પ્રેમથી, પ્રભુના હુકમ પ્ર-
માણે, ક્ષણની આશા રાખ્યા વિના પ્રભુ પ્રીત્યર્થે. ભગવદ્ ઇ-
ચ્છાને આધીન થઈને રૂઢી રીતે દુનિયાંદારીનાં કર્મો કરો, એ-
ટલે તમે બંધનમાં પડશો નહીં, પણ ઉલટાં એ કર્મો તમોને
મોક્ષ આપનારાં થઈ પડશે.

૧૫૮—જે છોડ પવનથી નમી જાય તે ક્ષણ ફુલવાળા
થાય છે, અને લાકડાંનું જે ઠુંઠું નમતું નથી તે
મૂળ સહીત ઉખડી જાય છે. તેમજ જેઓ ભ-
ગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થતા નથી તેઓનો
પણ નાશ થાય છે.

આપણે જોઈએ છીએ કે કુમળા છોડ પવનથી નમે છે પણ
લાકડાના ઠુંઠાં પવનથી નમતાં નથી, તેમજ જે સરલ હૃદય-

ના હરિજનો છે તે ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થાય છે, પણ બા-
વળના હુંડાં જેવા સખ્ત હૃદયનાં જે પાપી માણસો છે તે ભગ-
વદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ શકતા નથી. પરિણામ એ થાય છે
કે, જે છોડ પવનના ઝપાટાથી નગી જાય છે તે વખત જતાં
ફળ પુલવાળાં થાય છે, અને જે લાકડાંનું હુંડું નંમતું નથી તેને
મૂળમાંથી ખોદીને આપણે બાળી નાંખીએ છીએ. તેમજ પ્રભુ-
ની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલનારાઓ ફળપુલ મેળવશે એટલે કે
સ્વર્ગ મેળવશે—પ્રભુને મેળવશે, અને ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન
નહીં થનારાઓ સંસારમાં હેરાન થશે તથા નરકનાં દુઃખ પા-
મશે, માટે ભાઈઓ ! જેમ બને તેમ પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન
થવાની તજવીજ કરો.

૧૫૯—ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ શકે તે ભગ-
વાના 'હૃદયમાંજ જગતનું કલ્યાણ કરવાનું' બળ
રહી શકે છે.

કોઈ પણ વસ્તુને રાખવા માટે વાસણ જોઈએ છે. વાસણ
વિના વસ્તુ રહી શકે નહીં. જેમ કે દાણા ભરવા માટે કોઠી
જોઈએ, અથાણું કે મુરબાને માટે ખરણી જોઈએ છે, પા-
ણી ભરવા માટે માટણું કે હાંડો જોઈએ છે, સહી ભરવાને
માટે ખડીયો જોઈએ છે, દીવા સાફ તેલ ભરવા માટે ડબ્બો
જોઈએ છે, ગાય ભેંસોમાં દુધ ભરવા માટે આંચળ જોઈએ
છે; વરાળ ભરવાની પણ કોઠી હોય છે, ગ્યાસ ભરવાનું
પણ વાસણ હોય છે અને વીજળી ભરવા માટે પણ ચત્ર
હોય છે, ત્યારે જગતનું કલ્યાણ થાય એવું તત્ત્વ ભરવાને માટે
શું કાંઈ પાત્ર ન જોઈએ ? ભાઈઓ ! એને માટે પણ પાત્ર છે.
એ પાત્ર તે ભક્તજનોનાં પવિત્ર હૃદય છે. જેમ છાશ પીત-
ળના વાસણમાં બગડી જાય છે, જેમ દુધ ત્રાંબાનાં વાસણ-
માં રાખવાથી ખરાબ થઈ જાય છે, જેમ ઘી તેલ કલઈ વિ-

નાનાં વાસણુમાં કટાઈ જાય છે; જેમ કેટલીક જાતના તેજબો
 ઘણી જાતનાં વાસણોમાં રહી શકે નહીં, જેમ કેટલીક જાતની
 ગ્યાસો ચોકસ વસ્તુઓમાં રહી શકે નહીં, અને જેમ વીજળી
 કેટલીક ચીજોમાં રહી શકે નહીં તેમજ જગતનાં કલ્યાણની
 ભાવનાઓ પણ કાંઈ હજારો જાનનાં કુસાએલા માયાવાદી
 સંસારી જીવોના હૃદયમાં રહી શકે નહીં; એને માટે તો ભગ-
 વદ્ ઇચ્છાને આધીન રહીને પ્રભુના હુકમો પાળે અને પ્રભુની
 કૃપા ખેંચી શકે એવા દેવી જીવો એવા દેવી મહાત્મા-
 ઓ તે આ જગતના સાચા ભગતો છે, એવા મહાન ભગતોના
 હૃદયમાં ભગવદ્ ઇચ્છાએ પ્રભુ પોતેજ રહે છે; અને જ્યાં
 પ્રભુ પોતેજ રહેતા હોય ત્યાં પછે કલ્યાણની વાતમાં પુછવું
 શું ? ત્યાં બાકી શું રહે ? કુદરતી રીતેજ ત્યાં બધા વિષયોની
 સમાપ્તિ હોય છે. સ્વભાવથીજ ત્યાં તૃપ્તિ હોય છે. ત્યાં તો
 સદાય લીલાલહેર અને સદાય શાંતિજ હોય છે; અને જ્યાં ભ-
 ગવદ્ ઇચ્છા સુખબજ વરતાતું હોય ત્યાં તો સદાય ભગવત
 કૃપાનો આનંદ આનંદજ હોય છે. જ્યાં આવી રીતે પ્રભુની કૃ-
 પાનો અખંડ વરસાદ વરસી રહ્યો હોય તે પ્રભુપરાયણ ભગતો-
 ની રૂઝી ભાવનાઓથી તથા તેઓનાં પવિત્ર આચરણોની મ-
 હાન અસરોથીજ જગતનું કલ્યાણ થાય છે. યાદ રાખજે કે,
 પેડિતાઈની વાડ આતુર્યથી નહીં, શબ્દ જાળના ઝઘડાથી
 નહીં, આડંબરથી નહીં, મહાં તહાં કરવાથી નહીં, મોટાં મો-
 ટાં કર્મકાંડથી નહીં, હુખાં પુખાં જ્ઞાનથી નહીં, અને આવવાના
 દાંત જુદા તથા દેખાડવાના દાંત જુદા એમ વર્તવાથી નહીં,
 પણ ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થઈ મહાન પ્રભુના પવિત્ર હુક-
 મો પાળવા, અને પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રભુના સાચા ભગતો થઈ જવું
 તેથીજ આપણું તથા જગતનું કલ્યાણ થાય છે. માટે ભાઈઓ!
 હવે તો કાંઈક સમજે ? આ જગતનો કચરો તે હૃદયમાં ક્યાં
 સુધી ભરી રાખશે ? હવે તો જગતની આબાદીની ઇચ્છાઓ,
 જીવોનાં કલ્યાણની ભાવનાઓ, દુનિયામાં ધરમ વધે એવાં

કામો, પ્રભુના હુકમો પાળી શકાય તેવું બળ, અને પ્રભુની કૃપા રહી શકે એવાં હૃદય બનાવો. પ્રભુના સાચા ભગત થવાથી એવાં હૃદય બની શકે છે, માટે પવિત્ર ભગત થવાની ભજવીજ કરો.

૫૬.

મળે જીવન મુક્ત હરિતણા, ટળે અંતર તનમન તાપ;
એવો સંગ સંતનો.

કરે અવેવ આરે શરીરનાં, પરા પલાયે પંડના પાપ-એ.
જેમ કીટમટી થાય ભમરી, તેને કીટ કહે નહીં કોય-એ.
જેમ પારસપરશે ક્ષોડને, તે તો હેમહેલામાંય હોય-એ.
જેમ ચંદન વાસથી વૃક્ષને, કરે ચંદનસમાન સોય-એ.
જેમ મલીનજળમળે જાડૂનવી, તેને તરત કરે ગંગતોય-એ.
તાંબા મોર પલટે છે પાણીએ, કરે કંચનમય રસકૂપ-એ.
તેમ સદ્ગુરુમુખીયાં સંતથી, થાય જનતે સંતસ્વરૂપ-એ.
શુકનારદ વ્યાસને વાદમીકી, તે તો ઇશ્વરકાવીયા આપ-એ.
મૂંઝમરીષ પ્રહ્લાદ વિલીવણુ થયા મુખીયા સંત પ્રતાપ-એ.
સંત સર્વે મુખીયા વાઠામઠિ, તે તો પ્રસિદ્ધ કહે છે પુરાણ-એ.
મન કર્મ વચને માનજે, કહે નિબુલાનંદ નિર્વાણ-એ.

૧૬૦-મૂળને પાણી પાઓ એટલે ડાળો એના મેળે
ફળ ફુલ વાળી થશે.

અસલના રૂપિયોનો એ સિદ્ધાંત હતો કે, મૂળને પાણી પાવાથી ડાળો એની મેળે ફળફુલવાળી થશે. એ સિદ્ધાંત ઉપરથી તેઓ બધાંએને પ્રથમથી જ નાનપણથી જ ધરમની કેળવણી આપતા હતા; કારણ કે, પ્રભુ છે એજ આ જગતનું મૂળ છે, અને એ મૂળ ધર્મથી દેખાય છે, માટે ધર્મની કેળવણી તેઓ પ્રથમ આપતા હતા. બીજું એ કે, ધર્મની કેળવણીથી ઇશ્વરો સુધરે છે. કારણ કે આપણી ભલી ઇશ્વરોની સાથે ધર્મનો સંબંધ

છે. તેથી ઇચ્છાઓ સુધરવાથી માણસો ભલાં તથા નીતિમાન થઈ શકે છે. માટે જેથી ઇચ્છાઓ સુધરે એવી કેળવણી આપણું ઇચ્છાઓને આપવી જોઈએ. એવી કેળવણી તે ધરમની કેળવણી છે. ધરમની કેળવણી વિનાની માત્ર અછલ વધારવાની કેળવણી આપવાથી છોકરાંઓ બગડી જાય છે; કારણ કે, ધરમની કેળવણી વિના તેઓની ભલી ઇચ્છાઓ ખીલેલી હોતી નથી, એટલે બહારની વધી ગએલી અછલ તેઓને ઉંધે રસ્તે દોરી જાય છે, તેથી વાત વાતમાં ગુસ્સે થઈ જવાનું, વડીલોનું અપમાન કરવાનું, બહારનો ડોળડીમાક રાખવાનું, ધરમની ઝીણી વાતો નહીં માનવાનું, અને મોજશોખમાં પડવાનું મન થઈ જાય છે. કારણ કે, ધરમની કેળવણી વિના મન માથે ધરમનો અંકુશ નહીં હોવાથી અને ધરમ વિના અંતરની ઇચ્છાઓ સુધરેલી નહીં હોવાથી ફાંટા પ્રમાણે ચાલવાનું મન થઈ જાય છે, તેથી ધર સંસાર ને ધરમની સ્થિતિ બગડે છે, તથા દેશની ખરાબી થાય છે, માટે ભાઈઓ ! એવી ખરાબીથી બચવા સારૂ આપણા રૂષિયોના સિદ્ધાંત પ્રમાણે મૂળને પાણી પાઓ, એટલે કે ઇચ્છાઓને ધરમની કેળવણી આપો, પ્રભુના રસ્તામાં લાવો, એટલે ડાળ પાંખડાં એની મેળે સુધરશે.

૧૬૧-એક મરીખ ખેડુને રાજાને મુંઝી ભરીને બોર ભેટ આપ્યાં, તેના બદલામાં રાજાએ તે ખેડુને ખોખો ભરીને રૂપિયા આપ્યા, તેમજ પ્રભુને અર્થે આપેલી વસ્તુનું પણ મોટું ફળ મળે છે.

આપણને કોઈ કોઈ વખત એમ લાગે છે કે, મહા સમર્થ અનંત બ્રહ્માંડોના નાથ સર્વવ્યાપક સર્વશક્તિમાન ઇશ્વરને તે આપણે શું આપી શકીએ ? ઇશ્વરનું સર્વશક્તિમાનપણું કયાં ? અને આપણી દુનિયાંદારીની અદ્ય વસ્તુઓની કીંમત કયાં ?

આપણી એવી હલકી વસ્તુઓ પ્રભુની આગળ શું ખીસાતમાં ? પ્રભુને સંતોષ થાય એવી આપણી આગળ વસ્તુઓજ ક્યાં છે ? આપણે એમ સમજીએ કે પ્રાર્થનાઓથી પ્રભુ રાજ થશે, પણ વાણી તો પ્રભુનીજ બનાવેલી છે. આપણે એમ સમજીએ કે સુંદર સિંહાસનથી પ્રભુ રાજ થશે, પણ સર્વવ્યાપક પ્રભુને તો અનંત બ્રહ્માંડોનું આસન છે, તે આપણા જરાક જેટલાં સિંહાસનથી કેમ રાજ થશે ? આપણે એમ સમજીએ કે સુંદર વસ્ત્રાલંકારથી પ્રભુ રાજ થશે પણ તેતો અષ્ટસિદ્ધિ ને નવનિધિનો માલેક છે; તેની આગળ આપણા થોડાક રૂપીયાના દાગીના શું ખીસાતમાં ? અને આપણે એમ સમજીએ કે પ્રભુ મેવા મીઠાનના પ્રસાદ ધરવાથી રાજ થશે, પણ જે અનંત બ્રહ્માંડોને અનંતયુગો થયા હોયેલાં મેવા મીઠાન પુરાં કરી રહ્યો છે, તેની આગળ આપણી મીસરીની કટોરી શું ખીસાતમાં ?

ભાઈઓ ! આવી રીતે જોઈએ તો આપણે કોઈ પણ રીતે પ્રભુને રાજ કરી શકીએ નહીં, પણ મહાન દયાળુ પ્રભુએ આપણી ઉપર બેહુદ દયા કરીને આપણને તારવા માટે અને આપણને પોતાની હજુરનાં મોક્ષ ધામનાં સુખ આપવા સારૂ એમ કળુલ કરેલું છે કે,

પત્રં પુષ્પં ફલં તોયં યો મે મક્તયા પ્રયચ્છતિ ।

તદહં મક્ત્યુપહૃતપશ્ચામિ પ્રયતાત્મનઃ ॥

અ. ૯ શ્લો. ૨૨

શુદ્ધબુદ્ધિથી ભક્તિવડે જે મને પાંદડું, ફુલ, ફળ, કે જળ આપે છે તે હું અંગીકાર કરું છું.

ભાઈઓ ! જગતકર્તા પ્રભુને ત્યાં કાંઈ કુલનો કે પાણીનો ટોટો નથી, પણ આપણાં કલ્યાણને માટે સૌથી બની શકે એવી કુલ પાનની નાની ભેટોને પણ તે કળુલ રાખે છે; કારણ કે, પ્રભુ આપણે આપેલી વસ્તુઓની કીંમત તરફ નથી જોતા પણ આપણા અંતરના પ્રભુપ્રેમ તરફ-આપણી નિખાલસ ભક્તિ

સરક જ્ઞેય છે, તેથી તેઓ આપણી નાની લેટોના બદલામાં પોતાની મોટાઈ પ્રમાણે મોટું કૃણ આપી દેય છે. જેમ કોઈ ગરીબ જેડુત કોઈ પટેલીયાને ત્યાં ચીલડાંની નવા નવા પોંકની, કે બોરની લેટ લઈ જાય તેથી ખુશી થઈને તે પટેલીયો તેને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મણુ અરધો મણુ દાણા આપે છે, કોઈ શેઠીયાને ત્યાં એજ લેટ લઈ જાય તો તે ખેસ કે પીછાડી આપે છે, કોઈ સારા ગરાસીયા દરબારને ત્યાં એ લેટ લઈ જાય તો તે સાલ પાઘડી આપે છે, અને કોઈ રાજાને એજ લેટ આપે તો ભલો રાજા બોરની કે ચીલડાંની લેટમાં સેંકડો રૂપીયાને વળતે ગામગીરાસ પણ આપી દેય છે. ભાઈઓ ! થોડી સમૃદ્ધિવાળાં, થોડું જીવવાવાળાં અને સ્વભાવથીજ લોભમાં રચી-પચી રહેનારાં સ્વાર્થી માણસો પણ જ્યારે નાની લેટોના બદલામાં મોટી મોટી ચીજો આપી દેય છે, ત્યારે દયાનો સાગર મહાન પ્રભુ કે જેની મ્હોટાઈનો દેવતાઓ અને શિવ બ્રહ્માદિક પણ પાર પામ્યા નથી, તે સર્વશક્તિમાન પ્રભુ આપણી નાની લેટોનો પોતાની મ્હોટાઈ પ્રમાણે કેટલો બધો બદલો આપશે? એ જ્યાલ તો કરો. એવું મોટું ઇનામ લેવા સાડી દીનતા રાખીને જ્યારે અને ત્યારે સમર્થ પ્રભુને નાની નાની લેટો આપ્યા કરો; એટલે કે, બ્રહ્માર્પણ વિધિથી દાન ધર્મ કર્યા કરો, અને આપણા ભાઈબંધોને યથાશક્તિ મદદ કર્યા કરો. એટલે ખાત્રી રાખજો કે, વળત આખ્યે પ્રભુનાં અલૌકિક ઇનામો મળ્યા વિના રહેવાનાં નથી.

મદદ કરે છે.

૧૬૨-ખરા ભગતોને પ્રભુ ગમે તે અગ્રધાર્યે રસ્તે મદદ કરે છે.

એક ભગવદી ડાશી હતી તેનામાં ભગવદ્ આશરાનું બહુ મોટું બળ હતું. વાત વાતમાં તે પ્રભુને યાદ કર્યા કરતી, જેમ પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહેતી, પ્રભુ જે કરે છે તે રૂઢુંજ કરે

છે એમ સમજતી. જીવેની નળખાઈ, જગતનું મિથ્યાપણું, અને સર્વ શક્તિમાન પ્રભુનું મ્હોટું માહાત્મ્ય તેના હૃદયમાં વસી ગયું હતું તેથી ભગવદ્ આશરાનું બળ તેનામાં જામી ગયું હતું.

એ ડોશીના પાડોશમાં એક નાસ્તિક માણસ રહેતો હતો. તે વિના કારણે એ ડોશીને પોતાના સ્વભાવ પ્રમાણે કાંઈ કાંઈ હેરાન કર્યા કરતો હતો, ડોશી વારે વારે ન્હાય, વારે વારે મંદિરમાં જાય, વારે વારે પ્રભુનું નામ લેયા કરે, ભગતોના ચમત્કારની વાતો કર્યા કરે, અને ગુરૂમહિમા ગાયા કરે તે પેલા નાસ્તિકને ગમતું નહીં. તેને એવી વાતોથી કંટાળો લાગતો, તેથી વારે વારે કાંઈ કાંઈ ચેષ્ટા કરીને ડોશીને ચીડવ્યા કરતો હતો. એક વખત તેના મનમાં એવોજ ફાંટો આવ્યો કે, આ ડોશીને એક ઉજ્જડ ઘરમાં પુરી મૂકું; પછે જોઈએ તેના શું હાલ થાય છે? ત્યાં એનો રામ એને કેવી રીતે મદદ કરી જાય છે, એ જોઈતો ખરો. એક દહાડો ભૂખી પડી રહેશે એટલે સમજશે કે કોઈ રામ ખામ આડા હાથ દેવા આવે નહીં. એમ વિચારીને તે નાસ્તિક માણસે ગરીબ ખીચારી ભગવદી ડોશીને એક દિવસ પાડોશની કોડમાં પૂરી દીધી, અને કહ્યું કે, હવે તારો પ્રભુ તને ખાવાનું કેમ આપે છે એ હું જોઉં છું; એમ કહીને તે ચાલતો થયો. અને બાબુના ઘરમાં બેસી ડોશીની હીલચાલ જોવા લાગ્યો.

ડોશી ખીચારી ભોળું માણસ, વળી ધરમમાં ગળી ગયેલી, અને આશરાનું પુરું બળ, એટલે ઝાઝી ફીકર શું કરવા કરે? તેતો પોતે કોટડીમાં પુરાણી તેને પણ ભગવદ્ ઇચ્છા સમજી પ્રભુનું સ્મરણ કરતી કરતી બેઠી.

ઘણીવાર થઈ ગયા પછે ત્યાં ફળીયામાં છોકરાંઓ રમવા માટે આવ્યાં, એ છોકરાંઓ પોતાને ખાવા સાફ લજ્યાનું પડીકું લેતાં આવ્યાં હતાં, પણ તે ખાતાં પેહેલાં અંદર અંદર કાંઈ રહેજ વાતમાં છોકરાંઓ લડી પડ્યાં, તેથી એક છોકરાએ ગુસ્સે થઈને પડીકું ફેંકી દીધું. તે પડીકું જે ઉજ્જડ ઘરમાં

ડોશીને પૂરી હતી તેની બારીમાં જઈ પડયું. પડીકાંના ખડ ખડવાથી ડોશીએ ઉઠીને જોયું તો લજ્યાં દીકાં, તેથી પ્રભુ પોતાના ભગતોને ભૂલતો નથી એમ સમજી પ્રભુનો ઉપકાર માની ડોશીએ તે લજ્યાં ખાધાં ને પોતાની ભુખ મટાડી. એ પછે ઘણા વખતે પેલા નાસ્તિકે બારણું ખોલ્યું ત્યારે બારણું પાસે પડીકાંનો કાગળ ને એક બે લજ્યાં પડેલાં જોઈ તે અજબ થયો, અને ડોશીને પુછ્યું કે આ ક્યાંથી ? ડોશીએ કહ્યું કે, એ પડીકું અંહી કોણે નાંખ્યું તે મને ખબર નથી, પણ મારો પ્રભુ વિશ્વંભર કોઈને ભૂલતો નથી એમ હું જાણું છું.

એ પછે તપાસ કરતાં તે નાસ્તિકને ખબર મળ્યાં કે છોકરાંઓએ રમતે રમતે એ પડીકું ગમે તેમ ફેંકી દીધું હતું, પણ પ્રભુની દયાથી તે ડોશી પાસેજ જઈ પડ્યું હતું. આ દાખલો જોઈને તે નાસ્તિક માણસનો ઇશ્વર ઉપર વિશ્વાસ બેસી ગયો, તેથી તે પ્રેમથી ભક્તિ કરવા લાગ્યો, અને આગળ જતાં સુધરી ગયો. માટે ભાઈઓ ! જે તમારા મનમાં પણ કાંઈ જરા તરા અશ્રદ્ધા હોય તો તે કહાડી નાંખીને પ્રભુના રસ્તામાં આવી જજો, અને યાદ રાખજો કે પ્રભુ ભગતોને ભૂલી જતો નથી, તે ગમે તે રસ્તે પણ ખરે વખતે મદદ કરે છે.

૧૬૩-દુનિયાંમાં એકજ જાતની નિંશાળ, એકજ ઇસ્પીટાલ, કે એકજ દુકાનથી કાંઈ ચાલે નહીં, તેમજ એકજ ધર્મથી પણ કાંઈ ચાલે નહીં.

ઘણાએ માણસો એમ કહે છે કે, આ દુનિયાંમાં જે તે એકજ ધર્મ સાચો હોવો જોઈએ, અને બાકીના બીજા બધા ધર્મો જુઠા હોવા જોઈએ; કારણ કે, જે બધા ધર્મો સાચા હોય તો તેમાં એક બીજાથી ઉલટું સુલટું કેમ હોય ? જેમકે, બ્રાહ્મણો યજ્ઞ કરવાનું કહે તેમાં જૈનો શા માટે પાપ સમજે ? જૈનો દયા કરવાનું કહે ત્યારે મુસલમાનો શા માટે કુરબાની ક-

રવાનું કહે ? હીંદુઓ મૂર્તિ પૂજે ત્યારે મુસલમાનો શા માટે તેને તોટે ? અને જૌદો પુનર્જન્મ માને ત્યારે ક્રિશ્ચિયનો તેનો શા માટે ઇનકાર કરે ? આવી રીતે એક એકથી વિરૂદ્ધ ધર્મમાં કયો સાચો ? ને કયો ખોટો ?

મહાત્માઓ કહે છે કે, આ દુનિયામાં કાંઈ એકજ જાતની નિશાળથી આવે નહીં. ગુજરાતી, અંગ્રેજી, મરાઠી વિગેરે બધી જાતની નિશાળો જોઈએ, એટલુંજ નહીં પણ ડાકતરી કામ શિખવાની નિશાળ જુદી જોઈએ. વકીલાત શિખવાની નિશાળ જુદી જોઈએ. ઈજનિયરખાતાની સ્કુલ જુદી જોઈએ. કારીગીરી ખાતાની, ખેતીવાડી ખાતાની, વેપાર ખાતાની, ઘરનું કામકાજ શીખવાની, કસરત શીખવાની, રાંધવાનું શીખવાની, તરવું શીખવાની, હથિઆર વાપરતાં શીખવાની, વીગેરે દરેક બાબતની જુદી જુદી નિશાળ જોઈએ. તેમજ દુનિયામાં જુદા જુદા ધર્મ છે તે પણ જુદી જુદી જાતની નિશાળ છે. એટલુંજ નહીં પણ જુદા જુદા ધર્મ તે જુદી જુદી હોસ્પિટાલ છે. એકજ દવાખાનામાં કાંઈ બધી જાતનાં દરદીઓનો સમાવેશ થાય નહીં. માટે માણસોના મનમાં જે અધર્મનો રોગ લાગેલો છે તે મટાડવા સારૂ જુદા જુદા ધર્મ એ જુદાં જુદાં દવાખાનાં છે. એ શિવાય જ્ઞાનીઓ દુકાનની સાથે ધર્મની સરખામણી કરે છે. જેમકે એકજ દુકાનથી કાંઈ આખી દુનિયાનો વ્યવહાર ચાલી શકે નહીં, તેમ એકજ ધર્મથી પણ કાંઈ બધી જાતના, બધા દેશના, અને જુદી જુદી વૃત્તિનાં માણસોને તૃપ્તિ થાય નહીં. માટે જેમ દુનિયામાં ઘણી દુકાનોની જરૂર છે તેમજ દુનિયામાં ઘણા ધર્મો પણ હોય છે. જુદી જુદી જાતની દુકાનોમાં જેમ જુદો જુદો માલ મળે છે તેમ જુદા જુદા ધર્મમાંથી પણ માણસોના મનને જુદું જુદું પોષણ મળે છે. માટે કયો ધર્મ સાચો ને કયો ધર્મ ખોટો ? એવા અઘડામાં નહીં ઉતરતાં આપણે તો આપણા ત્રિકાલદર્શિ શાસ્ત્રના હુકમ પ્રમાણે એમજ માનવું જોઈએ કે,

અધા 'ધર્મો વાળા પ્રભુના રસ્તામાં છે. અને જુદી જુદી ન-
દીઓ ગમે તેમ વાંકીચુંકી થઇને પણ અંતે સમુદ્રમાં ભળે છે,
તેમ સૌ ધરમો અંતે પ્રભુ તરફ લઇ જાય છે; માટે કોઇ પણ
ધરમનો દેશ ન કરવો, અને પોતાનો ધર્મ કદી પણ છોડવો
નહીં, એ શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાનો ઉપદેશ છે. માટે આપણે તે
પ્રમાણે વરતવાની કોશિશ કરવી જોઇએ.

આવી રીતે બીજાઓના ધર્મ તરફ ઉદાર બુદ્ધિએ જોવાથી
વેરઝેર ઓછાં થતાં જાય છે, અને દુનિયામાં ભાઇબાંધી વધે
છે, એથી જીવોનું કલ્યાણ થાય છે. માટે આપણે આપણા પ્ર-
ભુના હુકમ પ્રમાણે ધર્મના વિચારોમાં વાજબી રીતનું છુટા-
પાતું રાખવું જોઇએ.

૧૬૪-તંબુરાના ત્રણે તાર સરખા ચાલતા હોય તોજ
મજેનો સૂર નીકળી શકે, તેમજ આપણાં મન,
વચન ને કર્મ પવિત્ર હોય તોજ આપણે
ધર્મશ્રી આનંદ ભોગવી શકીએ.

તંબુરો વાગતાં તો તમે ઘણાવાર સાંભળ્યો હશે, પણ કો-
ઈ વખત જ્યારે તંબુરાના તાર સરખા ન હોય ત્યારે કેવી મા-
થાકુટ થઇ પડે છે એ તમને ખબર છે? એક તારને વગાડતાં તે-
માંથી ટરફટું થવા માંડે, બીજાને વગાડતાં તેમાંથી ભરડભું
થવા માંડે, અને ત્રીજા ઉપર આંગળી લાગતાં તેમાંથી ટનનન
ટન થવા માંડે, ત્યારે એવાં બેસૂરપણાંથી સાંભળનારાઓને કે-
વો કંટાળો લાગે? અને વગાડનારાનો કેવો મીઝાજ બગડી જાય?
એ તમે કોઈ દિવસ ધ્યાન દઇને જોયું છે? એથી ઉલટું જો સરખી
રીતે તંબુરો વાગતો હોય, અને તેના ત્રણે તાર જો જેમ જોઇએ
તેમ ચાલતા હોય તો ત્યાં કેવો રંગ જામી જાય એ કાંઈ ક-
હેવું પડે તેમ નથી. રસ્તે ચાલતાં સેંકડો માણસોએ મીઠા સૂર
પાસે ઉભી જાય છે, અને સેંકડો માણસો કોઈના પણ કદા વિ-

ના કુદરતી રીતેજ એ સરખા ચાલતા સૂરપાસે પોતાનાં માર્થાં નમાવેછે, એટલુંજ નહીં પણ વગર માગ્યે શાખાશીના પોકારો મળતા રહેછે, તથા રસીકજનો પોતાની મેળે મેળે એ સરખા ચાલતા સૂર ઉપર ફીઠા ફીઠા થઇને પોતાના ખીસામાંથી પૈસા ફેંકતા જાયછે. આ બધું શાને માટે ? તુંબડાંના તંબુરાના લોઢાના ત્રણ તારની એકતાને માટે.

ભાઈઓ ! વિચાર કરો કે, જ્યારે તંબુરાના ત્રણ તારની એકતા ઉપર લોકો આટલા બધા મોહીત થઇ જાયછે; ત્યારે આપણાં મન, વચન, ને કર્મની જો એકતા થઇ જાય તો આપણે આપણું પોતાનું કેટલું બધું કલ્યાણ કરી શકીએ અને જગતનું કેટલું બધું લલું કરી શકીએ, એ વિચાર તો કરો ? તુંબડાંના તંબુરા કરતાં આપણો દેહ કેટલો બધો કીંમતી છે ? અને તંબુરાના લોઢાના તાર કરતાં આપણા મન, વચન ને કર્મ એ કેવી બળવાન વસ્તુ છે એ ખ્યાલ તો કરો ? એની એકતાથી કેવો મધુર અવાજ નીકળી શકશે એ જરા સમજો તો ખરા ? પણ અફસોસ કે એ ક્યાંથી સમજાય ? કારણ કે, આપણે મંદિરમાં દર્શન કરવા જઈએ ત્યાં પણ મોઢે રામ રામ કરતા હોયછે, મન બહાર પગરખાંમાં હોયછે કે રખેને કોઈક ઉપાડી જશે, માટે ભીડમાંથી ઝટ ઝટ દર્શન કરી લેવા સારૂ હાથે કરીને ખીજીઓને ઠોંસા મારતા જઈએ છીએ. પ્રભુ ! પ્રભુ ! દયા કર, અમારી ઉપર દયા કર. જોયાં આપણાં મન વચન ને કરમનાં કામો ? મન જોડામાં જાય, વાણી રામ રામ કહે, ને હાથ ઠોંસા મારે, એ ત્રણે તારની મજે જોઇ કે ? એનું પરિણામ તે ખીજું શું હોય ? દુનિયાની હાય હોય ને જમના માર એજ તો. હવે ખીજો દાખલો લો. ધણી માંદો પડ્યો હોય ત્યારે બાઇડી મનમાંથી એમ ઇચ્છતી હોય કે મારે માટે કાંઇક કરી જાય તો ઠીક. અને મોઢે એમ કહેતી હોય કે મારે તમારી ઉપરાંત ખીજું શું છે ? ધનમાં શું આગ લગાડવી છે ? મારી પાસે એવી વાત કરશોમાં. મોઢે આમ બો-

લતી હોય અને હાથે તો સાબુ લઈને પોતાનું મોઢું ઘોતી હોયછે, અથવા તો પોતાને માટે પાનની પટી બનાવતી હોયછે; કારણકે, ઘણી માંદો હોય તેની ફીકર નહીં, પણ પોતાનું મોઢું રૂપાણું ન લાગે અથવા પટી ખાવાનો ટેસ્ટ ચાહ્યો જાય એ કેમ પાલવે ? આવાં આપણાં આચરણો થઈ ગયાં છે. આપણાં છોકરાંઓ ભણવા જાય ત્યાં પણ એમજ. મોઢે લેસન ગોખતા હોયછે; મનમાંથી એમ ઇચ્છતા હોય છે કે આ માસ્તરની પીડા અહીંથી ક્યારે જાય ? અને કાંઈ મસ્તી કરવા માટે આંખથી કરીને બીજા છોકરાને ઇસારત કરતા હોય છે, અથવા હાથે કરીને બીજા છોકરાની ચોપડી કે પેન છુપાવતા હોય છે, તથા પગે કરીને કોઈ ગરીબ સ્વભાવના છોકરાને લાત મારતા હોય છે. આવી રીતે દરેક બાળકમાં ને દરેક ઠેકાણે આપણાં મન, વચનને કરમ જુદાં પડી ગયેલાં છે, તેથી આપણે ખરું સુખ લોગવી શકતાં નથી. માટે જીંદગીમાં શાંતિ અનુભવવા સારૂ, આપણા આત્માનું કલ્યાણ કરવા સારૂ, આપણા ભાઈબંધો તથા આપણા દેશની સાચી સેવા કરવા સારૂ, અને ઇશ્વરી આનંદ છુટવા સારૂ, આપણાં મન, વચનને કર્મની એકતા કરવી જોઈએ. એ ત્રણે તાર જ્યારે એક સરખા આલે ત્યારેજ તેમાંથી ગેબી ઇશ્વરી અવાજ મળી શકે છે; અને જ્યારે એ નાંદ સંભળાય ત્યારેજ સાર્થકતા થઈ શકે છે. માટે ભાઈઓ ! જેમ બને તેમ મન વચન ને કર્મની એકતા રાખતાં શીખો, કારણ કે એ આપણે સમજી શકીએ તેવો ઇશ્વરી-માર્ગ છે.

૧૬૫-આપણે જેની દોસ્તી કરવી હોય તેનું કહ્યું માનવું જોઈએ, તેમજ જો આપણે પ્રભુ સાથે દોસ્તી કરવી હોય તો પ્રભુના હુકમો પાળવા જોઈએ.

દોસ્તી કેમ થાય છે એ તમને ખબર છે ? દોસ્તીનું મૂળ

ચાહના છે. એક બીજાને ચાહવાથી અને એક બીજાની મરણ મુજબ ચાલવાથી દોસ્તી થાય છે. જ્યાં સુધી આપણે આપણા દોસ્તની મરણ મુજબ ન ચાલીએ, ત્યાં સુધી અંતરની એકલી ચાહનાથી તે કાંઈ આપણો ખરો દોસ્ત થાય નહીં; માટે અંતરની સાથે બહારનો વિવેક પણ જોઈએ. એટલે કે જેની સાથે દોસ્તી કરવી હોય તેની ઇચ્છા પ્રમાણે પણ ચાલવું જોઈએ. આપણો દોસ્ત કહે કે, આજે મને મળજો, પણ આપણે તે વખતે તેને ન મળીએ. આપણો દોસ્ત કહે કે આજે મહારી વરસગાંઠ છે માટે મહારે ઘેર જમવા આવજો, પણ આપણે ન જઈએ. આપણો દોસ્ત કહે કે, જરા મારી વાત સાંભળો, પણ આપણે તે ન સાંભળીએ. આપણો દોસ્ત કહે કે, જરાવાર તમારી ચોપડી મને આપો, પણ આપણે તે ન આપીએ. આપણો દોસ્ત કહે કે, ફરવા ચાલો, પણ આપણે તેની સાથે ન જઈએ. આપણો દોસ્ત કહે કે, તમે મહારા દુશ્મન પાસે ન જાઓ, તોપણ આપણે ત્યાં જઈએ. અને આપણો દોસ્ત કહે કે, મહારા બંગલામાં આજે લેહર કરવા ચાલો, ત્યારે આપણે કહીએ કે તમારો બંગલો મને ગમતો નથી. ભાઈઓ ! આમ કરવું એ કાંઈ દોસ્તીની રીત છે ? એવી રીતે કરવાથી કાંઈ દોસ્તી નભે નહીં. ભલે આપણે અંતરમાંથી તેને બહુ ચાહતા હોઈએ, પણ જો બહારથી તેની ઇચ્છા મુજબ ચાલતા ન હોય તો એ દોસ્તી નભી શકે નહીં; કારણ કે, અંતરની ચાહના એટલો બીજરૂપ છે, પણ બહારથી તેની મરણ મુજબ ચાલવું એ તો ફળરૂપ છે. અંતરની ચાહના ! એ ચાહના તો પડદામાં છુપાએલી જનાનખાનાની બીબીના જેવી છે. એવી ચાહના તો સરમાળ મુઘ્ધા છોકરીઓના દિલમાં જોઈએ. ભકતોના દિલમાં કાંઈ એવી જનાનખાનાની બીબીના જેવી ચાહના હોય નહીં; તેઓ તો પોતાના મુરખી મિત્રના હુકમની વાટજ જોનારા હોય છે. પોતાના દોસ્તની ઇચ્છાઓને આંખ માથાં ઉપર રહાવવી એવુંજ નામ દોસ્તી છે અને એજ દોસ્તીનો આનંદ છે.

દોસ્તને અંતરમાંથી ચાહવો, પણ તેનું કહ્યું માનવું નહીં, એટલે કે તેની મરજી પ્રમાણે ચાલવું નહીં એ દોસ્તી શેની ? ને એમાં આનંદ પણ થી ? માટે ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે જેની દોસ્તી કરવી હોય તેનાં કહ્યાં પણ માનવાં જોઈએ, તેમજ જો આપણે પરમ કૃપાળુ અખંડાનંદ દેવાધિદેવ પરમાત્માની દોસ્તી કરવી હોય તો તેની ઇચ્છાને આધીન થવું જોઈએ. મનમાંથી માળા ફેરવીએ પણ બહારથી તેની ઇચ્છાને આધીન ન થઈએ, એટલે કે જેમ પ્રભુ રાજે તેમ આનંદથી ન રહીએ તો એ ભક્તિ શેની ? એ દોસ્તી શેની ? એવી રીતે વસ્તવાથી-એવી એક અંગી ભક્તિથી કાંઈ પ્રભુ રાજ થતો નથી, માટે ભાઈઓ ! અંતરના પ્રભુપ્રેમની સાથે બહારના હુકમો પળાય તેમ કરો, તોજ પ્રભુની દોસ્તી નભી શકશે, અને તોજ લગવતૂ કૃપા મેળવી શકાશે.

૧૬૬-આપણા હૃદયમાં કુદરતી સ્નેહ ભરેલો છે, એ સ્નેહને રસ્તો આપવા સાડ કોઈકની પણ દોસ્તી કયા વિના ચાલે તેમ નથી, માટે પ્રથમથીજ મહામંગળકારી પ્રભુની દોસ્તી કરીશો.

તમને યાદ છે? આપણે જ્યારે નાના નાના હતા, કાલું કાલું બોલતા, મીઠું મીઠું હસતા, નાનાં નાનાં ખગલાં ભરતા, અને કાચની પુતળીઓ તથા માટીની ઢીંગલીઓ સાથે રમતા ત્યારે એ પુતળાંઓની દોસ્તીથી આપણને કેટલો બધો આનંદ થતો હતો એ તમોને યાદ છે કે ? એ પુતળું બોવાઈ જાય, ભાગી જાય, અથવા આપણી પાસેથી કોઈ લઈ જાય તો આપણે કેવા પછાડી ખાઈને રોઈ પડતા હતા ? એ પુતળાં પછવાડે કેટલાં બધાં આંસુઓ પાડતા હતા ? અને એ ઢીંગલીઓ સાડ કેટલા બધા દિલગીર થતા હતા, તથા એ રમકડાં સાડ માળાપો સાથે કેવું મોટું હુલડ મચાવતા હતા એ યાદ

તો કરી જુઓ ? આ બધું શામાટે ? આપણા અંતરમાં રહેલા સ્નેહને ખાતર; આપણી હોસ્તીને ખાતર. એ રમકડાંઓ આપણા સ્નેહનો જવાબ કે બદલો આપી શકતાં નહીં, તોપણ આપણે આપણા અજ્ઞાનપણામાં પણ તેને ચાહતા હતા; કારણ કે, આપણા હૃદયમાં કુદરતી રીતેજ ચાહના રહેલી છે, અને એ ચાહનામાંજ આનંદ છે. માટે એ ચાહનાને તૃપ્ત કરવા સારૂ આપણને હમેશાં કોઈકને કોઈક ભલામાં ભલા મિત્રની જરૂર છે; કારણ કે, કોઈ પણ મિત્ર વિના એક ક્ષણ પણ આપણે રહી શકીએજ નહીં એવો મનુષ્ય જાતનો સ્વભાવ છે. એટલે જો કોઈ સારો મિત્ર ન મળે તો કોઈક સેતાનજ મનમાં ભરાઇ જાય છે, પણ મનને કોઈક હોસ્ત જોઈએ છે. હોસ્ત વિના તે રહી શકતું નથી. આપણી પોતાનીજ જીંદગી તપાસી જુઓ, એટલે એ વાત ખુલ્લી થઈ જશે.

બાળપણ ગયા પછી આપણે જરા મોટા થયા, નિશાળમાં જવા લાગ્યા, અને ત્યાં બીજાં છોકરાંઓ સાથે હોસ્તી થઈ. એ હોસ્તીનો આનંદ હજી સુધી પણ આપણે ક્યાં ભૂલી ગયા છીએ ? કેમ ભૂલાય ? હોસ્તીનો આનંદ કેમ ભૂલાય ? એ હોસ્તીમાં શું થતું એ યાદ છે કે ? નિશાળમાં મેહેતાજી ન હોય ત્યારે ધીંગામસ્તી થતી, નદી તળાવમાં નહાવા જતા, કોઈની બોરડીનાં બોર ખાવા જતા, દડે રમતા, સામી પાર્ટીનાજાઓને મારતા, એક બીજાનું લેસન જોઈ લેતા, માળાપો ફીકર કર્યા કરે ને આપણે ક્યાંઈના ક્યાંઈ રખડવા ચાલ્યા જતા, અને અરધી દુકાનીના ચણ્યા મરમરા, લાલાદાળ, કે ચણીયાં મણીયાં બોર લીધાં હોય તેના લાગ પાડીને ખાતા, એ આનંદ યાદ છે કે ? શા માટે એમાં આનંદ થતો હતો ? હોસ્તીને લીધેજ એમાં આનંદ હતો. આપણા દેહની રચનામાંજ પ્રકૃતના મૂળમાંજ જે કુદરતી સ્નેહ રહેલો છે, તેને રસ્તો મળવાને લીધેજ એ આનંદ થતો હતો.

એ પછી આપણે જુવાન થયા, ધંધા રોજગારમાં પડ્યા,

ખાઇડી છોકરાંવાળા થયા, અને તોપણ રંડની લાગણી તો આપણામાંથી ગઈજ નહીં; એ તો વધતીજ ચાલી, એ કે એ મિત્રાઈની લાગણી ગઈ નહીં, પણ બદલાણી. હવે આપણે આનંદ ચણીયાં મણીયાં ખોરમાં નથી, હવે આપણે આનંદ ખીંગામસ્તીમાં નથી, હવે આપણે આનંદ જુદાં જુદાં ફળીયાંમાં રખડવામાં નથી, અને હવે આપણે આનંદ પેહેલી ચોપડીમાંનો કાગડો ને ગધેડું જોવામાં નથી, પણ હવે તો આપણે આનંદ કુટુંબમાં ને આપણા ધંધારોજગારમાં છે. હવે આપણે આપણી વહુને આપણી દોસ્ત બનાવી છે. છોકરાંઓની સગાઈ માટે સારાં સગાંઓની આપણે શોધમાં છીએ, સારો શેઠ શોધીએ છીએ, સારા સંત પુરૂષોને શોધીએ છીએ, કારભારીઓની મુલાકાતની ઇચ્છા રાખીએ છીએ, સારી સારી મંડળીઓમાં જઈએ છીએ, મોટાં તથા સારાં માણસો સાથે આપણી દોસ્તી થાય તો ઠીક, એમ આપણે ઇચ્છીએ છીએ, અને સૌ કરતાં વધારે આપણી બહાલી વહુને રાજી રાખવાની શ્રીકર રાખીએ છીએ. લાઇઓ ! આ બધું શા માટે ? દોસ્તીને માટે, એટલી બધી દોડાદોડ સૌ લોકો શા માટે કરે છે ? કારણ એજ છે કે, દોસ્તી વિના માણસો રહી શક્તાં નથી. પોતાના અંતરમાં રહેલા પ્રેમને તૃપ્ત કરવા સારૂ તેઓને કાંઈક બહારનાં સાધનો જોઈએ છે, તેને માટે આ બધાં ફાંફાં છે; પણ યાદ રાખજો કે, એ બધાં ખાલી ફાંફાંજ છે, કારણ કે, હજી જ્યારે ઘરડા થઈશું ત્યારે વળી કોણ જાણે કેવી દોસ્તી શોધવી પડશે ? એ વખતે કેવી દોસ્તીઓ શોધશું તેનો મને અનુભવ નથી, કારણ કે, હું હજી ઘરડો થયો નથી, પણ મને લાગે છે કે, પ્રથમ તો લાકડીની દોસ્તી કરવી પડશે, દવાઓની ખાટલીઓની દોસ્તી કરવી પડશે, રોગોની ને અશક્તિની દોસ્તી કરવી પડશે, ચરમાની ને દોરનારાઓની દોસ્તી કરવી પડશે, અને જીવાન કુટુંબ તથા મસ્તીખોર છોકરાંઓ વચ્ચે હડધુત થતા બચવા માટે પારકા ચોક, પારકાં મંદિરો, અથવા ઘરના ખુ-

જ્ઞાની એકાદ એકાંત જોરડીની દોસ્તી શોધવી પડશે, અને છેવટ જમની તથા મોતની દોસ્તી કરવી પડશે. આવી સ્થિતિ આવી પડે, ને એવી દોસ્તી કરવી પડે, તે કરતાં એવી સ્થિતિ-માં પણ ને એવી દોસ્તીમાં પણ દિલાસો મળે. એવી જો કોઇની સાચી દોસ્તી થઇ જાય તો એ મહા ભાગ્યની વાત છે. એવી દોસ્તી તો માત્ર એક સર્વવ્યાપક સર્વશક્તિમાન આનંદ સ્વરૂપ અનંત બ્રહ્માંડના નાથની છે, કે જેની દોસ્તી કર્યા પછી બીજા કોઇની દોસ્તીજ કરવી પડતી નથી. અને જેની દોસ્તીનો આનંદ બીજા કોઇની પણ દોસ્તીમાં નથી એવા સચ્ચિદાનંદ, પરમ કૃપાળુ, મહામંગળકારક, પાલક પિતા વિશ્વંભરનાથનીજ દોસ્તી કરવી જોઇએ, કે જેથી કરીને લખચોરાશીના ફેરામાંથી છુટી શકાય. એજ ખરી દોસ્તી છે અને એ દોસ્તી ભગવદ્ ધ્વજાને આધીન થવાથીજ થઇ શકે છે, માટે ખોટી દોસ્તીમાં નહીં પડ્યા રહેતાં જેમ અને તેમ પ્રભુની સાચી દોસ્તી કરવા સારુ પ્રભુના હુકમો પળાય તેમ કરો.

૫૬.

ભલુ લેને પ્રભુને બીજું કાંઇ ન વળેરે;
 બીજું કાંઇ ન વળે રે બીજું કાંઇ ન વળે રે. ભલુ લે૦
 જાણ્યા નહીં તે સારંગપાણિ સંસારમાં શું મતિ મુંઝાણી?
 જાણીલે જગદીશને તો તર્ક તરે રે. ભલુ લે૦
 મનુષ્યાદેહ વારે વારે ન આવે માટે ભલુ લેને પ્રભુ ભાવે;
 ચેતી લે તે માટે જેથી કાર્ય સરે રે. ભલુ લે૦
 રામ નામની લહેર ન જાણી ઉલટી ઉમર એજે ગુમાવી;
 લખીરામ કે ભાવે ભજે ભગવાનને રે. ભલુ લે૦

૧૬૭-જેમ સરકાર આપણી પાસેથી દરેક બાબતોના
વેરા માગે છે તેમ પ્રભુ જો આપણી પાસેથી તેની
બનાવેલી ચીજોના કર માગે તો આપણે
ક્યાં આરો આવે ? પણ એવા કર પ્રભુ
લેતા નથી એ તેની દયા છે.

નામદાર સરકાર આપણી પાસેથી આપણું રક્ષણ માટે અને
આપણું સુખોની સગવડતા કરી આપવા માટે આપણી પાસેથી
મોટા કર લેય છે, પણ દયાળુ પ્રભુ આપણને લાખો વસ્તુઓથી
ભરેલી વિશાળ પૃથ્વી તથા અમૂલ્ય છંદગી આપ્યા છતાં પણ
આપણી પાસેથી કાંઈ પણ કર માગતા નથી એ તેની કેટલી બધી
દયા છે ? આપણી મામાળુ ઇંગ્લેન્ડ સરકાર બહુ ન્યાયી ને બહુ
દયાળુ સરકાર ગણાય છે, તેમ છતાં પણ, તે આપણી પાસેથી
બહુ જાતના કર લેય છે. આપણી જમીન ઉપર તેનો કર છે,
આપણા ઘરો ઉપર તેનો કર છે, આપણે નળનું પાણી પીએ
તે ઉપર પણ કર છે, આપણે શાક લાલમાં કે રોટલી સાથે
મીઠું ખાઈએ તેની ઉપર પણ કર છે, આપણે ગ્યાસલેટના દી-
બા કરીએ તેની ઉપર પણ સરકારના કર છે, આપણે પામ-
ખાનાં વાપરીએ તેનો પણ છાંપો ભરવો પડે છે, આપણા ઘર
જંચલમાં ચરવાં જાય તેનો પણ કર પડે છે, શેઠીયાઓ ગાડી-
ઘોડા રાખે તેનાં પણ યુનિસિપાલીટીનાં જીલ ભરવાં પડે છે,
આપણે આપણા બગીચામાં ઝાડો વાવીએ તે ઝાડના પણ કર
ભરવા પડે છે, આપણે કોઈ ચોકસ પુલ કે રસ્તા ઉપરથી આ-
લ્યા જઈએ તે ચાલવાનો પણ કર ભરવો પડે છે, અને આપણે
કાંઈ સામાનનું પોટલું એક ગામથી બીજે ગામ લઈ જઈએ તો
તેની પણ જગત ભરવી પડે છે; પણ પ્રભુની દયા તો બુઝો ?
કે તેની સર્વે ચીજો મુક્ત ! પ્રભુ દરરોજ આપણને સૂરજનું
અજવાળું આપે છે એ અજવાળું કેટલું બધું કીંમતી છે એ તમે
ક્યાં નથી જાણતા ? માત્ર એકજ દિવસ પ્રભુ સૂરજને ખેંચી

લેય અથવા કાળો બનાવી મૂકે તો આપણા શું હાલ થાય? આ પણને સૂરજનો પ્રકાશ આપવા માટે પ્રભુ આપણી પાસેથી કાંઈ કર માગે તો તે આપ્યા વિના કેમ ચાલે? એ ખાતે તે ગમે એટલો મોટો કર માગે, તોપણ તે આપ્યા વિના આપણે છુટકો થાય નહીં, પણ મહાન પ્રભુની એજ અખંડ દયા છે કે, તે એવી અમૂલ્ય ચીજોનો અતિશય લાભ આપતાં છતાં પણ આપણી પાસેથી કાંઈ પણ માગતો નથી.

પવન કાંઈ આપણા બાપનો નોકર નથી, પણ પ્રભુના હુકમથી તે આપણા ઘરમાં ને આપણા શરીરમાં દરેક શ્વાસે ને દરેક પળે ફરી રહ્યો છે. એને માટે જો પ્રભુ આપણી પાસેથી કર માગેતો આપણી શું તાકાત છે કે તે કર ન આપીએ? જો જીવવું હોય તો પવન ને બદલે પ્રભુ જે માગે તે આપણે આપવું જોઈએ; પણ મહાનદયાળુ પ્રભુ અદ્ય જીવો ઉપર એવી સખતાઈ કરતો નથી: તે તો સર્વદા દયા દયાને દયાજ રાખે છે, પણ આપણેજ એવા અભાગીયા છીએ કે તેની દયા સમજી શકતા નથી અને તેનો લાભ લઈ શકતા નથી. આપણા ખેતરોમાં વરસાદ વરસાવવા માટે પ્રભુ કર માગે, દરિયામાં આગબોટ ફેરવવા માટે પ્રભુ કર માગે, પ્રભુની પૃથ્વી ઉપર વસવા માટે પ્રભુ કર માગે, રાતે ચંદ્રનું શાંતિદાયક તેજ આપવા માટે પ્રભુ કર માગે, આપણા ગામ પાસે નદીઓ વહેવરાવવા માટે પ્રભુ આપણી પાસેથી કર માગે, આપણા ઝાડોમાં ફળ ફૂલ આપવા માટે પ્રભુ આપણી પાસેથી કર માગે, આપણને ગાય બકરા અને ઘોડા વિગેરે પૂરા પાડવા માટે પ્રભુ આપણી પાસેથી કર માગે, અને જે કોલસાની ખાણોથી આપણા કારખાનાંઓ ચાલી રહ્યાં છે તે કોલસામાં ગરમી ભરી આપવા માટે પ્રભુ આપણી પાસેથી કર માગે તો આપણે શું કરીએ? ભાઈઓ, આપણી નબળાઈ અને પ્રભુની દયા તો જુઓ? ભાઈઓ! જો આપણને એવી જાતના કર ભરવા પડતા હોત, તો તે ભર્યા વિના તો ચાલત નહીં; અને જો એવા કર ભરત તો આપણી શું

હાલત થાત, એ વિચાર તો કરો ? એવા અખુટ કરમાંથી પ્રભુએ આપણને સાવ બચાવી લીધા એ શું તેની થોડી દયા છે ? એટલી બધી અનંત ને અખંડ દયા માટે પણ પ્રભુ આપણી પાસે કાંઈ પણ માગતો નથી, પણ તે આપણાં સુખને માટે માત્ર એટલુંજ કહે છે કે, તમારાં આત્માની અધોગતિ ન કરો, આત્માની અધોગતિ ન કરો, પણ તમારા આત્માનો ઉદ્ધાર કરો, એટલે કે પ્રભુની દયા સમજી દીનતા રાખીને પ્રભુને શરણે જઈ અનંત કાળનાં મોક્ષનાં સુખ ભોગવો.

પદ.

જય જય જગતકર્તાર ભયભર્તાર તું ભગવંત છે;
અત્યંત તું શ્રીમંતને ઐશ્વર્યવંત અનંત છે.
તું તારનાર ઉગારનાર નિવારનાર અનીષ્ટતું;
તું સ્થાપનાર ઉથાપનાર તું આપનાર અભીષ્ટતું.
તું સકળ સ્વામી અમલનામી ધામી અવિચળ ધામનો;
શશી સૂર્ય શેલ સમુદ્ર સૌ સજનાર તુંજ તમામનો.
પ્રભુ તુજ ચરિત્ર વિચિત્ર ચિત્રજ ચિત્ર જગત પવિત્ર છે;
ધુની વાયુ વારિ પ્રવાહિની દશ દીશ તુજ વાહન છે.
તું તૃણ તણો પર્વત કરે પર્વત તણું તૃણ તું કરે;
સ્મરતાંજ સંત્ય સહાય થઇ તું હૃદ વિના હરકત હરે.
તુજ અકળમાયા સકળ સ્થળ પ્રભુ પ્રબળ બળછે તુજ તણું;
ઘટઘટ તણી ઘડી સુઘડ ઘટના ઘટિત કાર્ય કર્યું ઘણું.
ભવભીતનો ભય ભાંગીને ભવસુખ ભરે ભગવાનતું;
ગુણગાન સુણીને કાનથી દેછે અમરપદ દાનતું.
પ્રભુ ગરીબના પોકાર તું સુણનાર સત્ય સમર્થ છે;
બકવાદ તુજ જશ બાદ વાદ વિવાદ સઘળા વ્યર્થ છે.
તું એક ઇશ હરેક જનનો નામ લિખ અનેક છે;
તું સર્વની અરજ સુણે છે નિયમ તારો એક છે.

૧૬૮—એક મોટા શેઠની સાથે કોઇ ગરીબ છોકરીનાં
લગ્ન થયાં. એ શેઠનો વૈભવ જોઇને તે છોકરી
અજબ થવાલાગી, ત્યારે તે શેઠે કહ્યું કે, મારી
મોટાઇની તો હજી ઘેરે ગયા પછે ખબર
પડશે; તેમજ ભક્તિનાં સુખની ખરી
ખબર તો હરિની હજીરમાં
મોક્ષધામમાંજ પડશે.

કોઇ એક ગામડાંમાં એક ગરીબ માણસની છોકરી હતી,
તે પોતાને હાથે રસોઇ કરતી, પાણી ભરતી, વાસીદું વાળતી,
છાણા થાપતી, અને દળણું દળતી હતી. એ પછે તે છોકરીનું
વેશવાળ એક મોટા શેઠ સાથે થયું. એ શેઠ જ્યારે લગ્ન કરવા
આવ્યો ત્યારે તેણે ઘણી ધામધુમ કરી, ઉપરા ઉપર નાતો જ-
માડી, વિલાયતી વાજાં વગડાવ્યાં, નવી નવી જાતની મીઠાઇ-
ઓ ને શાક ભાજી મંગાવ્યાં, આતસબાજીનાં ગુલખાનો ઉડા-
વ્યાં, નાચ રંગના મીલાવડા કર્યા, અને પોતાના લગ્નની ખુ-
શાલીમાં બહુ ધરમ દાન કર્યું. એ બધું જોઇને પેલો ગરીબ
માણસની છોકરી તો અજબજ થઇ ગઇ કે, આટલી બધી ધા-
મધુમ ? ત્યારે તે શેઠે કહ્યું કે, આતો હજી ગામડું છે; અહીંતો
કોઇ જાતની સગવડ નથી; મારી મોટાઇની ખરી ખબર તો
હજી ઘેરે ગયા પછે પડશે.

એ પછે તે છોકરી પોતાને સાસરે મુંબઇ ગઇ ત્યાં તો
આલેસાન ખંગલા, રખરટાયરની ગાડીઓ, કામકાજ કરવા
માટેની દાસીઓ, ઝવેરાતની તેજીરીઓ, અને શેઠાણીજી શેઠા-
ણીજી તથા બાઇ સાહેબ બાઇ સાહેબ સાંભળીને તે તો હેરત-
જ થઇ ગઇ, અને ખુશ ખુશ થઇ ગઇ. તેને સ્વપ્નામાં પણ
ખબર નહીં કે મહારા ધણીના વૈભવ આવા મોટા હશે.

ભાઇઓ ! આપણે પણ તે ગરીબ છોકરીના જેવાજ છીએ,

પણ જ્યારે આપણે ભક્તિમાં લાગી જઈએ ત્યારે આપણી પ્રભુ સાથે સગાઈ થઈ જાય છે. એ પછે આપણને જે મનના દિલાસા મળે છે, અંતરના આનંદ મળે છે, ભગતોની વાણીમાં રસ જામે છે, જ્યાં જ્યાં જઈએ ત્યાં ત્યાં આનંદ આનંદ થઈ રહે છે, હરખ શોક ઓછા થઈ જાય છે, અને મોતનો પણ ડર મટી જાય છે; મોટાં મન થઈ જાય છે અને જેમ પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહેવાય છે એ સુખ કાંઈ જેવાં તેવાં નથી. પણ અંહીનાં આપણાં એ સુખ તો પેલા શેઠીયાની પેઠે ગામડાંનાં સુખ જેવાં છે; ખરાં સુખ તો હજી ઘેરે છે. એ ઘેરતો હરિની હજીરના મોક્ષધામનાં સુખડાં છે; એનો આનંદ તો કાંઈ ઓરજ છે. ગામડાંની ગરીબ છોકરી જેમ મુંબાઈના શેઠીયાઓના ઘરના વૈભવોની કલ્પના પણ કરી શકે નહીં તેમ આપણે પણ અહીં બેઠે મોક્ષધામનાં અલૌકિક સુખની કલ્પના પણ કરી શકીએ નહીં. માટે ભાઈઓ ! એ વાણીથી કહ્યાં જાય નહીં એવાં મહા અખંડ સુખો હાલવા સાડૂ ભક્તિમાર્ગમાં આવો, ભક્તિમાર્ગમાં આવો અને સર્વશક્તિમાન પ્રભુ સાથે લગ્ન થાય તેમ કરો.

૫૬.

મારે વરતો વિકૃલને વરવુંછેરે, હાંહારે મારે વરતો ॥
 બીજાને • મારે શું કરવુંરે-મારે વરતો ॥
 નંદના કુંવર સાથે નેડલો બંધાણોરે હાં (૨)
 મારે ધ્યાન ધણીનું ધરવુંછેરે, હાંહારે મારે ધ્યાન ॥-બીજાને.
 અવર પુરૂષની મારે આશ ન કરવીરે હાં (૨)
 મારે છેડલો અલીને ફરવુંછેરે, હાંહારે મારે છેડલો ॥-બીજાને.
 સંસાર સાગરમાં મોહજળ ભરીઓરે હાં (૨)
 મારે તારે ભરોસે તરવુંછેરે, હાંહારે મારે તારે ॥-બીજાને.
 બાઈ મીરાં કહે છે, પ્રભુ ગીરધરના ગુણ હાં (૨)
 મારે રાસમંડળમાં રમવુંછેરે, હાંહારે મારે રાસ ॥-બીજાને.

૧૬૬-ભગવાનના ભક્ત અને શ્રીકૃષ્ણના દોસ્ત

છતાં સુદામાજી દરિદ્ર કેમ રહ્યા ?

શ્રીકૃષ્ણ અને સુદામાજી બંને જણા ઉબન નગરીમાં સંદીપન નામે ગુરૂને ઘેરે સાથે રહીને ભણતા હતા. તે વખતે એક દિવસ ગોરાણીએ સુદામાને દાળીયા આપ્યા અને કહ્યું કે, તમે સૌ છોકરાંઓ મળીને ખાજો. સુદામાની ઉમર એ વખતે બાળક હતી ને બૂખ બહુ લાગી હતી, તેમજ ગુરૂપત્નીએ દાળીયા આપ્યા છે એમ બીજા છોકરાંઓને ખબર નહોતી, તેથી પોતાના બીજા ભાઈબંધોને ભાગ આપ્યા વિના સુદામા એકલા એ દાળીયા ખાઈ ગયા, તેથી એ પાપથી સુદામા ભગવાનના ભક્ત છતાં પણ દરિદ્ર રહ્યા. કારણ કે, તેઓની ભક્તિ એકઅંગી હતી, એટલે તેઓને પ્રભુ ઉપર પ્રેમ હતો તેથી પ્રભુને અર્થે કરવાનાં બધાં કર્મ જેમકે જપ, ધ્યાન, સ્નાન, સંધ્યા, વિગેરે તેઓ કરતા હતા, પણ પોતાના ભાઈબંધો તરફના પ્રેમમાં તેઓ મોળા હતા, તેથી ગોરાણીએ આપેલા ચણા તેઓ એકલા ચાવી ગયા હતા. એ પાપથી-એવી એક અંગી ભક્તિથી તેઓ દરિદ્ર રહી ગયા હતા. એ પછે જ્યારે પ્રભુને અર્થે તેઓ પોતાના બંધુઓને આપવું શીખ્યા, પોતાની પાસે કાંઈ નહીં હોવાથી ભીખ માગીને પણ જ્યારે પોતાના બંધુ શ્રીકૃષ્ણને કાંગના કાંગવા ભેટ આપ્યા, ત્યારે પ્રભુએ તેઓની ભક્તી પૂરેપૂરી માનીને તેઓની દરિદ્રતા દૂર કરી મોટા વૈભવો આપ્યા.

ભાઈઓ ! આપણે પણ ઘણી વખત સુદામાની પેઠે એક અંગીજ ભક્ત કરીએ છીએ. એટલે કે તીર્થ સ્નાન કરીએ છીએ, તિલક છાપા કરીએ છીએ, પાઠ પૂજા કરીએ છીએ અને ધરમની મોટી મોટી વાતો કરીએ છીએ, પણ ભક્તિનું બીજું અંગ જે માણસ જાત તરફની ફરજ છે તેમાં આપણે બેદરકાર રહીએ છીએ. આપણા ધરમાં જીવનાં લુગડાંના ગાંસડા બાંધેલા છે.

તાં પણ આપણે તે ગરીબોને આપી શકતા નથી. આપણા ઘરમાં જુની ચોપડીઓ પડેલી છતાં પણ અને તે આપણા કાંઈ પણ કામમાં ન આવતી હોય છતાં પણ અને તે આપણે આપણા ગરીબ ભાઈબંધ વિદ્યાર્થીઓને આપી શકતા નથી. આપણે ત્યાં ઘણીએ જગ્યાઓ ખાલી પડી હોય પણ આપણે કોઈ સાધુ સંતને, મુસાફરોને, કે અતિથિને તેમાં ઉતારો આપતા નથી. આપણા ઘરમાં દવાની ખાટલી પડેલી હોય અથવા આપણે કાંઈ સારી દવા જાણતા હોય છતાં પણ આપણા પાડોશીઓને જરૂરને વખતે પણ આપણે દવા આપતા નથી, અને આપણે મરી જઈએ ત્યાં સુધી પણ આપણી પાસેની સારી ચીજ બીજાને શીખવતા નથી. આપણા ઘરમાં રાંધેલું અન્ન પડેલું હોય અને તે બીજે દિવસે નાંખી દેવું પડે ત્યાં સુધી પણ આપણે ચીવટ રાખીને તે બીખારીઓને આપી શકતા નથી. અને આપણે જાણીએ છીએ કે જે કજીયા લડવા દરબારમાં ચડ્યું તો ઘરબાર ખોઈ લેસ્યું તો પણ આપણે અગાઉથી ચેતીને આપણા ગુસ્સાને રોકતા નથી અને આપણા ભાઈબંધો સાથે સલાહ સંપથી વરતતા નથી. આવી રીતે દરેક બાબતમાં આપણે જેટલી જોઈએ તેટલી ભાઈબંધી કે સમાનવૃત્તિ રાખી શકતા નથી, તેથી આપણે ભગવદ્-ધર્મજ્ઞાને આધીન થઈ શકતા નથી, માટે આપણી ભક્તિ એકઅંગી થઈ પડે છે; એટલે આપણે જોઈએ તેટલું ફળ મેળવી શકતા નથી. તેથી એવી એક અંગીભક્તિથી સુદામાની પેઠે આપણે પણ દરિદ્ર રહી જઈએ છીએ. સુદામા તો માત્ર ધનમાંજ દરિદ્ર હતો, પણ આપણે તો તનમાં, મનમાં, ને હૃદયમાં પણ ઇશ્વરીજ્ઞાન વિના દરિદ્ર બની ગયા છીએ. માટે ભાઈઓ ! આપણી ભક્તિને એકઅંગી નહીં રાખી મૂકતાં જેના જેના આપણી ઉપર હક હોય તેના હક ચુકવાય તેમ કરો. બધું પોતે એકલા એકલાજ નહીં પટકાવી જતાં સુદામાના તાંદુલની પેઠે આપણાથી જે બની શકે તે

આપણી ભક્તિની પૂર્ણતાને માટે આપણા ભાઇબહેને પ્રભુને અર્થ લેટ આપજો.

૧૭૦-ધર્મમાંજ આપણી ઉત્તમતા છે, બાકી ઝાડ
તથા પશુઓ આપણા કરતાં દુનિયામાં વધારે
ઉપકાર કરે છે.

આપણે જાણીએ છીએ કે ઘણી જાતનાં ઝાડ તથા ભાજુ-
પાલો દુનિયામાં આપણા કરતાં વધારે ઉપકાર કરે છે. ઘણી
દવાઓ એવી છે કે જે આપણા પગ નીચે જ્યારે ત્યારે કચરાય
છે, પણ તેનામાં એવા ગુણો રહેલા છે કે કોઈ જેવાં ભયંકર દર-
દો સારાં કરે છે. કેટલીક એવી પણ જડીબુટીઓ છે કે જે ત્રાં-
બાનું સોનું બનાવી દેય છે. ઘણાંએ પશુ તથા પક્ષીઓ એવાં
છે કે જે આપણા કરતાં સેંકડો દરજે નીતિવાન હોય છે. અને
ઘણાંએ જતાવરો એવાં છે કે જે આપણા કરતાં જગતની ઘણી
વધારે સેવા કરે છે. તેમ છતાં પણ બીજાં પ્રાણીઓ તથા વન-
સ્પતિ કરતાં માણસો ઉત્તમ ગણાય છે તેનું કારણ શું ? તેનું
કારણ એજ છે કે, આપણે પ્રભુની ભક્તિ કરી શકીએ છીએ,
અને જે ધારીએ તો પ્રભુનાં સ્વરૂપને ઓળખી જન્મ મરણ
ના ફેરામાંથી છુટી જઈ શકીએ તેમ છીએ, તેથીજ-પ્રભુની
આપણી ઉપરની એ કૃપાથીજ આપણે દુનિયાંની સૌ વસ્તુઓ
કરતાં ઉત્તમ છીએ. માટે આપણી એ ઉત્તમતા આપણા પર-
મ કૃપાળુ મહાન પિતાને આપણે આપણા શુદ્ધ આચરણથી
બતાવી આપવી જોઈએ. કારણ કે, પ્રેમપૂર્વક પ્રભુની ભક્તિથીજ
આપણી એ ઉત્તમતા સાબીત થઈ શકે તેમ છે, બીજી કોઈ
પણ રીતે આપણે આપણું ચડિયાતાપણું બતાવી શકીએ તેમ
નથી. જેમ કે, પોતાના જુદા જુદા સ્વાભાવિક ગુણમાં, તેઓથી
દુનિયાં પર થતા ઉપકારમાં, નીતિના નિમમે પાળવામાં, અને
જગતની સેવા કરવામાં આપણે તેઓથી આગળ વધી શકીએ

તેમ નથી, માત્ર ધર્મમાંજ-પ્રભુને જાણવામાંજ આપણે તેઓ-
થી આગળ વધી શકીએ તેમ છીએ; પણ જો એ પણ આપણા-
થી ન બને તો પછી આપણે પણ પંખીઓ તથા ઝાડપાન કરતાં
પણ ઉતરતા જણાઈએ તેમાં કંઈ નવાઈ નથી. એવું હાથે કરી-
ને-જાણતાં છતાં અધમપણું ન થાય માટે ધર્મમાં લાગ્યા રહો,
પ્રભુમાં લાગ્યા રહો.

૧૭૧-માણસો પોતાના ભત્રા નોકરને પેન-
શન આપે છે, ત્યારે પ્રભુની સેવા કરનાર
હરિજનો પ્રભુ કેમ ભૂલી જશે ?

ઇંગ્રેજ સરકારનું પેનશન-ફંડ કેવડું મોટું છે એ તમે જાણો
છો ? દરસાલ કરોડો રૂપીયા પેનશન ખાતામાં ખરચાય છે. એ
ખાતું સાફ છે ને તેમાંથી જરૂરને વખતે ખરેખરો લાભ મળે
છે તે સાફ સરકારી નોકરીને માટે માણસો ઉપરા ઉપર પડે
છે. હવે તમે વિચાર કરો કે, પોતાના નોકરોના સુખ સાફ
જ્યારે આપણી સરકાર કરોડો રૂપીયાનું ફંડ રાખે છે, ત્યારે
સર્વ રાજાઓનો મહારાજા અને સર્વ શેહેનશાહો જેના ગુલા-
મોના પણ ગુલામ બનવાને તૈયાર છે, તે અનંત બ્રહ્માંડનાં નાથ
પ્રભુને ત્યાં તેની નોકરી કરનારા માટે કેવડું મોટું પેનશન-ફંડ
હશે એ ખ્યાલ તો કરો ? આપણા રાજાઓનું પેનશન મેળવવા
માટે તો ઘણા વરસો સુધી નોકરી કરવી પડે છે, પણ પ્રભુનું
પેનશન મેળવવા માટે તો જે વખતે આપણા હૃદયમાં પ્રભુનો
ખ્યાલ જામી જાય તેજ વખતથી આપણું પેનશન ચાલુ થઈ
જાય છે. રાજાનું ને શેઠીયાઓનું પેનશન તો નોકરીના પ્રમાણ-
માં ઘણું ઓછું હોય છે, પણ પ્રભુની સેવા તો આપણે રજ જે-
ટલી કરીએ તો ગજ જેટલું પેનશન મળે છે. રાજાની નોકરી
મેળવતાં તો બહુ મેહેનત પડે છે પણ પ્રભુની નોકરી મેળવતાં
-પ્રભુની સેવા કરતાં તો જરાએ મેહેનત પડતી નથી, પણ ઉ-

હટો આનંદ થાય છે. રાજની નોકરી લીધા પછે ખીજની નોકરી કે ખીજાં કામ થઈ શકતાં નથી, પણ ખીજાં કામ અને ખીજા-ઓની નોકરી કરતે છતે પણ પ્રભુની નોકરી કરી શકાય છે, એટલુંજ નહીં પણ રાજ પોતાના દરેક નોકરને ઓળખી શકતો નથી કે પોતે જાતે દેખરેખ રાખી શકતો નથી, પણ પ્રભુ તો પોતાના નાનામાં નાના ભગતને પણ ઓળખે છે; એટલુંજ નહીં પણ દરેક ભગતની સેવા પોતે જાતેજ રાજ થઈ થઈને અંગી-કાર કરે છે. અને આપણી જરાક જેટલી સેવાનો પણ મોટામાં મોટો બદલો આપે ત્યારેજ દયાળુ પ્રભુને સંતોષ થાય છે. ભાઈઓ ! પરમ પવિત્ર પ્રભુ એવા કૃપાના સાગરરૂપ છે માટે જરૂરનાં દુનિયાંદારીનાં કામ કરતે કરતે પણ પ્રભુની સેવા કરો, અને પ્રભુનાં ન્યાયી તથા દયાળુ દક્ષતરમાં પેનશન-ફંડમાં ત-મારું નામ લખાય તેમ કરો. ખાત્રી રાખજો કે, આશરાનું બળ બહુ મોટું છે. ભગવદ્ આશરો રાખવો એ કાંઈ જેવી તેવી બા-બત નથી. આશરાના બળથી તુરત તમારામાં નવું જીવન આ-વશે; અને તમારા મનમાં એમ સિદ્ધ થઈ જશે કે, સારાં મા-ણસો પણ કોઈની મજૂરી ડુબાવતાં નથી ત્યારે દયાળુ પ્રભુ આપણી સેવા કેમ ડુબાવશે ? પ્રભુની સેવામાં તો પેહેલે પગ-લેજ-પેહેલે પગથીએજ મોટું ધનામ છે. માટે ભાઈઓ ! એક શ્રીહરિનો દૃઢ આશરો રાખીને ભગવત્ સેવામાં મગ્ન રહો, ભગવત્ સ્મરણમાં મગ્ન રહો.

૧૭૨-ધર તરફ ગાડું વળે ત્યારે ઘેરે જવા માટે બ-ળદો ઉતાવળા થાય છે, તેમજ આપણે પણ હરિની હજીરમાં જવા માટે હવે તૈયારી કરવી જોઈએ.

મુંબાઈમાં એક માણસને કોરટમાંથી મહાલક્ષ્મી કામે જવું હતું તેથી તે રેકડો શોધતો હતો, એટલામાં એક રેકડો આવી ચડ્યો. તે માણસે ભાડું પુછ્યું, ત્યારે રેકડાવાળાએ કહ્યું કે,

હવે તો બળદને છોડવાનો વખત થયો છે માટે હું નહીં આવું. એ માણસને જરૂરી કામ હતું, ને ત્યાં આજીવ્યાજીવ્યામાં બીજે રેકડો નહોતો તેથી તેણે જરા તાણખેંચ કરીને રેકડાવાળાને સમજાવ્યો, ત્યારે ચાર આના વધારે લઇને રેકડાવાળાએ લા-
હું કબુલ કર્યું, એટલે તે માણસ રેકડામાં બેઠો, અને કહ્યું કે, જલદી ચલાવ. રેકડાવાળો બળદને હાંકવા માટે બહુ ભેર કરે, ખુમો પાડે, ને વખતે લાકડી પણ મારે, પણ બળદો બરાબર ચાલે નહીં. પેલા માણસે પુછ્યું કે તારા બળદો આવા લોથ જેવાં કાં ? ખાવાનું આપે છે કે નહીં ? ત્યારે રેકડાવાળાએ કહ્યું કે, શેઠ, આ બળદો તો બહુ સારા છે પણ થાકી ગયા છે તેથી ચાલતા નથી.

એ પછી મહાલક્ષ્મી જઈ થોડીવારમાં તેઓ પાછા ફર્યા, ત્યારે બળદો બહુ દોડવા લાગ્યા. બળદોને દોડતા જોઇને પેલા માણસે રેકડાવાળાને કહ્યું કે, તું તો કેહેતો હતો કે બળદો થાકી ગયા છે ને હવે કેમ દોડે છે ? ત્યારે રેકડાવાળાએ કહ્યું કે, શેઠ, હવે તો બળદો ઘર તરફ વળ્યા છે, માટે ઘેરે પહોંચવાની ઉતાવળમાં દોડે છે.

એ સાંભળીને તે શેઠને વિચાર થયો કે, ઘેરે પહોંચવા માટે જનાવરો પણ ઉતાવળ કરે છે, પણ અમે એવા અભાગીયા છીએ કે, હરિની હજીરમાં જવા માટે પણ હજી સુધી કાંઈ તૈયારી કરતા નથી. ઘરનાં સુખમાં જનાવરો પણ સમજે છે. દાણા પાણી સાફ કરીને તે પણ દોડતાં ઘેરે આવે છે. પણ ભાઈઓ ! આપણી ભૂલ તો જુઓ ? કે અનંતકાળનાં મોક્ષધામનાં અખંડ સુખો મેળવવાને માટે પણ આપણે જીવનની લાગણીથી પ્રેમ પૂર્વક હજી સુધી પણ ધર્મના રસ્તામાં જતા નથી. જનાવરોના તબેલા કરતાં સ્વર્ગ કેટલું બધું ઉત્તમ છે ? અને બળદોના ઘાસ દાણા કરતાં દેવતાઓનાં અમૃત અને ઇચ્છા મુજબ લોગ આપનારાં સ્વર્ગનાં કલ્પવૃક્ષનાં અમૃદ્ય સુખો કેવાં અલૌકિક છે એતો વિચારો ? એવાં સુખો આ-

પનાર સર્વશક્તિમાન મહાન પ્રભુના રસ્તામાં નં આવીએ, સ્વર્ગના ને દેવોના પણ જનાવનાર પરમ આનંદરૂપ પરમાત્માના સ્વરૂપને ઓળખવાની કાળજી ન રાખીએ, અને સ્વર્ગ તથા મોક્ષધામનાં અખંડ સુખની પણ દરકાર નહીં રાખતાં વિદ્યાના કીડાની પેઠે મરતાં સુધી પણ આ દુનિયાંના પાપો-માંજ પડ્યા રહીએ તો પછી સ્વર્ગને જદલે પ્રભુ તખ્તેલો આપે, એટલે કે, જાનવરોનો અવતાર આપે તો તેમાં શું જોઈ છે ? આપણે પરમ કૃપાળુ પ્રભુની દયા ન સમજીએ ને તેના હુકમો ન પાળીએ તો પછે એવા હાલ થાય તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. માટે ભાઈઓ ! હજી પણ કાંઈક ચેતો, ચેતો, ને ઘેર પંહો-ચવાની ઉતાવળ કરો.

૧૭૩—એક મૂર્ખ માણસે દુશ્મનને અપશુકન કરવા માટે પોતાનું નાક કાપી નાંખ્યું, તેમજ આપણે પણ આપણી સામેવાળાઓને હેરાન કરવા માટે આપણા જીવાત્માને નરકમાં નાંખીએ છીએ.

પ્રસંગોપાત આપણને પેલી જુની વાત કહેવામાં આવે છે કે, એક મૂર્ખ માણસ હતો, તેનો એક દુશ્મન હતો. એ દુશ્મન બહુ જોરાવર પણ વેહેમી માણસ હતો, તે શુકનને ને સુરતને બહુ માનતો હતો, તેથી ક્યાંઈ કામે જવું હોય એ વખતે જો ખરાબ શુકન થાય તો તે અટકી પડતો. પોતાના દુશ્મનની એ વાત જાણવાથી પેલા મૂર્ખ માણસે વિચાર કર્યો કે, જ્યારે પણ એ ક્યાંઈ કામે જવાનો હોય ત્યારે મ્હારે તેને અપશુકન કર્યા કરવાં, એટલે તે ક્યાંઈ જશે નહીં ને તેનું કાંઈ કામ થશે નહીં. એમ વિચારીને તે મૂર્ખ માણસે પોતાના દુ-શ્મનને અપશુકન કરવા સારૂ પોતાનું નાક કાપી નાંખ્યું, અને પેલાને જવાના રસ્તામાં આડો જઘને ઉભો. એ પછી તે ન-

કટાને કોઈએ પુછ્યું કે, તારા નાકને શું થયું ? કોઈ ખડાર-
વટીયા મળ્યા કે ત્હારા દુશ્મને કાપ્યું ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, દુશ્મ-
નનો ભાર શું છે કે માંડે નાક કાપે ? એ તો મેં તેને હેરાન કરવા
સાડે માંડે નાક કાપ્યું છે. ત્યારે તે માણસે પુછ્યું કે, તારું નાક
કાપવાથી તે કેવી રીતે હેરાન થશે ? તે મૂર્ખાએ કહ્યું કે, તેને
અપશુકન કરવા માટે હું નકટો થયો છું. એ સાંભળીને તે મા-
ણસે કહ્યું કે, સાળાસ ! સાળાસ ! આફ્રીન છે તારી અછલ
ઉપર ? પોતાનું નાક કાપીને દુશ્મનને અપશુકન કરવાવાળા
હીરાઓ પણ દુનિયામાં પડ્યા છે હો; વાહવાહ ! તારા જેવું
પરાક્રમ તો ભાઈ કોઈ ન કરે હો, તું તો તુંજ છે. આ સાંભળીને
તે મૂર્ખો પુલાવા લાગ્યો.

ભાઈઓ ! આ અસહી વાત સાંભળીને આપણે તે નક-
ટાની મુરખાઈ ઉપર હસીએ છીએ, પણ આપણે પોતે શું કરીએ
છીએ એ તમને અખર છે ? એ નકટાએ તો પોતાના દુશ્મ-
નને હેરાન કરવા સાડે માત્ર પોતાનું નાકજ કાપ્યું, પણ આ-
પણે તો આપણા દુશ્મનોને હેરાન કરવા સાડે આપણા જીવા-
ત્માને નરકમાં નાંખીએ છીએ, તે સામું તો કાંઈક જુઓ ?

આપણા દુશ્મનોને હેરાન કરવા માટે આપણે કેવા કેવા
દાવપેચ રચીએ છીએ અને કેવા કેવા કાવા દાવા કરીએ છીએ
એ વિચારો તો ખરા ? દુશ્મનોને માટેજ નહીં પણ જેની સાથે
સહેજ પણ મતભેદ હોય, પછે તે મતભેદ ધરમનો, રાજદારી
વિચારનો, સંસાર સુધારાના વિચારનો, ઘરસંસારી જાટપટનો,
જાતિભેદનો કે દેશભેદનો ગમે તે પ્રકારનો હોય, તોપણ તેને
માટે આપણે કેટલા બધા આકળા થઈ જઈએ છીએ ? સામા
માણસની કેવી ઝીણી ઝીણી ભૂલો ગોતવા મંડી પડીએ છીએ,
અને વાત વાતમાં આપણે કેવા અયોગ્ય આળાચરકા કરવા
મંડીએ છીએ એ તમે ક્યાં નથી જાણતા ? આ બધું શું ? શું
એમ કરવું એ તરવાનો રસ્તો છે કે ? આપણા ભાઈબંધોને
તેઓની ભૂલોને માટે યોગ્ય રસ્તે સમજાવવાની તજવીજ કર-

વાને બદલે, અને આપણા પોતાના સ્વભાવના તથા સંજોગોના મતભેદને ઢીલા કરી કાળુમાં રાખવાને બદલે, વારંવાર ઉશકે-રાઈ જવું, ગાળા ગાળી કરી લેવી, ન બોલવાનું બોલી દેવું, સામે વાળાને હલકા પાડી નાંખવા, અને પોતાનો જ કહ્યો ખરો ક-રાવવા માટે મનમાં દુશ્મનાઈ ભરી મૂકવી એ શું આપણી લાયકી છે કે ?

ભાઈઓ ! હવે વેરભાવનો સમય નથી, હવેતો ભાતૃભા-વનો જમાનો ચાલે છે. હવે તો પરમ દયાળુ મહા મંગળકારી સત્વિદ્યાદાનંદ પરમાત્માની કૃપાથી આપણા દેશમાં ક્ષમાનું રાજ્ય ચાલવા લાગ્યું છે. ભગવાન રામચંદ્રએ પોતાના દુશ્મન રાવણને મોક્ષ આપીને અને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણચંદ્રએ પોતા-ના દુશ્મન કંસ તથા પૂતના જેવાંને પણ તારીને આપણને શીખવ્યું છે કે, હવે ક્ષમાનું રાજ્ય ચાલે છે, માટે. “જે પોતાના ભાઈબંધોના વાંક માફ કરશે તેના અપરાધ પ્રભુ માફ કરશે.” માટે પ્રભુપાસે આપણા અપરાધ માફ કરાવવા સાડે આપણા ભાઈબંધોને માફ કરતાં શીખો, અને આપણા દુશ્મનને અપ-શુકન કરવા માટે આપણું પોતાનું નાક કાપવું ન પડે એમ કરો. મતલબ કે આપણા ભાઈબંધોની ભૂલો અને આપણા મતભેદ તરફ નહીં, પણ આપણા આત્માના કલ્યાણ તરફ અને મહાન પ્રભુના હુકમ તરફ જોઈને જેમ બને તેમ સર્વ પ્રકારના વેરભાવ ઘરમાંથી, દેશમાંથી અને જગતમાંથી ઓછા થાય તેમ કરો.

૧૭૪-પૃથ્વી પાણી, પવન, સુરજ વીગેરે જે જે આપણી જીંદગી માટે જરૂરની વસ્તુઓ છે તે સર્વ પ્રભુની કૃપાનું ફળ છે.

મહાન પ્રભુની આપણી ઉપર એટલી બધી દયા છે કે તે-નો કોઈ પણ રીતે આપણાથી તોલ થઈ શકે તેમ નથી. આપ-

છુને ખાવાં માટે અન્ન, પીવા માટે પાણી, પેહેરવાને લુગડાં અ-
 ને રહેવાને ઘર તેની કૃપાથીજ મળેલાં છે. આપણે ન સમજી
 શકીએ તેવી જાતની હજારો અડચણોમાંથી તે સમર્થ પ્રભુજી
 આપણને દર પંખે બચાવે છે અને આપણને દરરોજની જરૂરી
 ચીજો કોઈને કોઈ રસ્તે તે પવિત્ર પિતાજી પૂરી પાડે છે. તમે
 વિચાર કરો કે, જો માત્ર થોડા દિવસ સૂરજને ઉગવા ન દેયતો
 આપણા શું હાલ થાય ? જો માત્ર બે ચાર દિવસ આપણી પૃથ્વી
 ઉપરથી બધું પાણી ખેંચી લેય તો આપણી કેવી દશા થાય ?
 એ વખતે આપણે શું કરી શકીએ ? એ ખ્યાલ તો કરો. માત્ર
 પાંચજ મીનીટ પ્રભુ પવનને બંધ કરે અને પછે જીવો તો ખ-
 રા કે તમે કેમ જીવી શકો છો ? આવી તો સેંકડો બાબતો છે
 કે જેમાં આપણું કાંઈ પણ ચાલી શકે નહીં, પણ ઉલટું એમજ
 લાગે કે, આપણે કેવળ પ્રભુની દયા ઉપરજ છીએ. આપણી
 હુશીઆરી તેમાં કાંઈ પણ કામ આવતી નથી. આવી રીતે દરેક
 બાબતમાં પ્રભુની દયા સમજવાથી આપણને આપણી નબળાઈ
 માલુમ પડી આવે છે, તેથી આપણામાં દીનતા આવતી જાય છે,
 અને પ્રભુનો ઉપકાર માનવાની વૃત્તિ વધતી જાય છે. એમ
 થવાથી વિશેષતાથી પ્રભુકૃપા મેળવી શકાય છે અને અને
 પ્રભુમય થઈ શકાય છે. માટે જો કૃપાબિલાષી લાઈઓ અને
 ખડેનો ! જેમ બને તેમ દરેક વાતમાંથી મહાન દયાળુ પ્રભુની
 અબંધ દયા સમજવાની તજવીજ કરો. અને એ દયા સમજી
 તે દયાળુ પિતાનો શુદ્ધ અંતઃકરણથી ઉપકાર માનવાની કોઈ
 પણ તક જતી મૂકોમાં, મૂકોમાં; કારણ કે, જો કે બહુ મુશ્કે-
 લી છે, તોપણ કોઈ માણસ કદી ચાહેતો આસમાનના તારાઓ
 ગણી શકે, સમુદ્રના મોજાઓ ગણી શકે, વરસાદનાં ટીપાંઓ
 ગણી શકે, રેતીના દાણાઓ ગણી શકે, અને માથાના મોવા-
 ળા ગણી શકે, પણ અનંત પ્રજ્ઞાંડના નાથ મહાન પ્રભુના ઉપ-
 કાર તો કોઈથી પણ ગણ્યા જાય તેમ નથી, એવા પ્રભુ દયાળુ
 છે. એવા દયાળુ પ્રભુને જાણ્યા વિના જે જીવે છે તે જીવતાં

છતાં મુવા જેવા છે. માટે ભાઈઓ ! પ્રભુની દયા સમજો, પ્રભુની દયા સમજો અને પ્રભુનું શરણુ ધરો.

૫૬.

જય જગપાળ દયાળ હરિ તું (૨)

અમને સુમતિ દે કરૂણા કરી તું-જય૦

જેથી અમે તારૂં ચિંતન રોજે (૨)

કરીયે ઉલટથી મગન રહી મોજે-જય૦

સૂરજ ચંદ્ર ગગનના તારા (૨)

અદ્ભુત એ છે ચમત્કાર તારા-જય૦

ભોગવીએ સુખ અહીં તુજ નામે (૨)

કરીએ નીરાંતે પછી સ્વર્ગડામે-જય૦

૧૭૫-પ્રભુપ્રેમ વિના આપણાં મન હસકાં હોય

છે, તેથી પ્રભુ પાસે આપણી માગણી-

ઓતો ખડુ નાની હોય છે, પણ પ્રભુ

પોતાની મહોટાઇ સામું જોઈને

આપણી પ્રાર્થનાઓ કરતાં

પણ ઘણું વધારે આપે છે.

જેમ કોઈ ગરીબ માણસ શેઠનશાહ પાસે જઈને અરજ કરે કે, મહારાજાધિરાજ ! મને કોઈ જુનાં પુનાં લુગડાંનો ફાટયો ટુટયો કટકો આપવાની મેહેરબાની કરો. એવી માગણી કરવી એ શું વાજળી છે ? એતો રાજાનું અપમાન કરવા જેવું છે, અને તોપણ દયાળુ રાજા પોતાની મહોટાઇ પ્રમાણે એવી માગણી કરનારને પણ ફાટયાં ટુટયાં લુગડાંના કટકાને ખદલે કીંમતી પોશાક તથા વખતે ગામ ગરાસ વિગેરે આપી દેય છે; તેમજ સ્વર્ગ નરક અને પાતાળના અધિપતિ સર્વ શક્તિમાન પ્રભુ પાસે આપણે ધન દોલત કે છોકરાં છૈયાં જેવી ક્ષણ-

ભંગુર વસ્તુઓ માગીએ, એ પણ મહારાજાધિ ૧૪ પાસે ફાટયું
 ફટયું કપડું માગવા જેવું છે, પણ પ્રભુ દયાળુ છે એટલે આ-
 પણી એવી માગણીથી અપમાન ન માનતાં તેને બદલે આપ-
 ãને અલૌકિક વસ્તુઓ આપી દેય છે, પણ આપણે આપણા
 અભિમાનમાં અને અજ્ઞાનમાં ફસાએલા છીએ, તેથી પ્રભુએ કૃપા
 કરીને આપેલી એ અલૌકિક વસ્તુની કીંમત સમજતા નથી. જેમ
 આંધળો ભીખારી દોઢીયું માગતો બેઠો હોય તેને કોઈ દસ રૂ-
 પીયાની નોટ આપી જાય, પણ તે ગામડીયા ભીખારીને નોટ-
 ની કીંમતની ખબર ન હોવાથી તેને કાગળનો કટકો સમજી
 ફેંકી દેય, તેમ આપણે પણ સર્વશક્તિમાન પ્રભુની અનંત દયા
 અને તેનાં મોટાં ઇનામની કીંમત સમજી શક્તા નથી તેથી આ-
 પણે વગર મફતના બડબડયા કરીએ છીએ. બાકી જે પરમ
 કૃપાળુ પ્રભુની આપેલી અલૌકિક વસ્તુની કીંમત સમજીએ તો
 આપણે નાનાં બચ્ચાંઓની પેઠે રૂપીયો છોડીને પતાસાંની ઇ-
 મ્છા કરીએ નહીં. માટે ભાઈઓ અને બહેનો ! આજથી યાદ
 રાખજો કે, પ્રભુ પાસે કરેલી આપણી જીવનની પ્રાર્થનાઓ કદી
 પણ વ્યર્થ જતી નથી, પણ ઉલટું આપણને આપણી માગણી-
 ઓ કરતાં પણ દયાળુ પ્રભુ ઘણું વધારે આપે છે. માટે પૂર્ણ
 વિશ્વાસ રાખીને પૂર્ણ પ્રેમથી ને શુદ્ધ અંતઃકરણથી ઇશ્વરની પ્રા-
 ર્થના કરો, એટલે તમારા મનના મનોરથ પૂરા થયા વિના
 રહેશે નહીં; કારણ કે, યોગ ક્ષેમ, રિદ્ધિ સિદ્ધિ, સ્વર્ગ અને
 દેવપણું તથા મોક્ષ એ બધું ભક્તિમાં, ભજનમાં, અને પ્રભુનાં
 પવિત્ર નામમાં છે. માટે જેમ બને તેમ પૂરો પ્રેમ આપણીને
 દયાળુ પ્રભુની જ્યારે બને ત્યારે જીવરથો પ્રાર્થના કરો.

૧૭૬-પ્રભુના મંદિરમાં આપણે કેવી રીતે જવું
 જોઈએ તે વિષે.

દુનિયાંની સર્વ કોમના ને સર્વ દેશના લોકોને પોતપોતા-

ના કેવ માટે તથા ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરવા માટે મંદિરો હોય છે. મંદિરો બંધાવવાની રીતિ કાંઈ નવીન નથી; છેક પ્રાચીન કાળથી કોઈને કોઈ રૂપમાં મંદિરોની હાજરી ચાલી આવે છે, એટલુંજ નહીં પણ દરેક પ્રજાનો મોટો ભાગ છેક નાનપણથીજ મંદિરમાં જતાં આવતાં શીખે છે, અને તોપણ અજબ જેવું છે કે, મંદિરમાં કેવી રીતે જવું જોઈએ અને ત્યાં કેમ વરતવું જોઈએ તે માટેના ખરા નિયમો બહુ થોડાજ લોકો જાણે છે, અને તે થોડામાંથી પણ કોઈકજ સજ્જનો તે નિયમો પાળી શકે છે. ઇશ્વરની ભક્તિ કરવા માટે સૌ લોકોએ પોતપોતાના ધરમના મંદિરમાં જવું જોઈએ એવું દુનિયાના મુખ્ય મુખ્ય સર્વે ધર્મોનાં ખાસ ફરમાન છે. એટલે ઇશ્વરની ભક્તિ માટે સૌ લાઈઓને મંદિરમાં જવાની જરૂર છે એમાં કાંઈ શક નથી, પણ ત્યાં શા માટે જવું? કેવી રીતે જવું? કેવી રીતે વરતવું? અને ત્યાંથી શું લઈને આવવું? એ જ્યાં સુધી ખુટ્ટી રીતે સમજીને તે પ્રમાણે વરતીએ નહીં ત્યાં સુધી મંદિરમાં જવાથી કાંઈ ખાસ લાભ મેળવી શકતા નથી, માટે એ નિયમો સમજવાની સૌ લાઈઓને બહુજ જરૂર છે.

ઇશ્વર સર્વવ્યાપક છે, તોપણ મહાત્માઓ કહે છે કે, તે ચાર જગ્યાએ ખાસ વિશેષતાથી રહે છે; (૧) મંદિરમાં, (૨) આપણા હૃદયમાં, (૩) ભક્તમંડળમાં, અને (૪) મોક્ષધામમાં. જેમ રાજાની સત્તા તેના સર્વ મુલકમાં છે પણ તે પોતાનાં મહેલમાં વધારે રહે છે, તેમ ઇશ્વર સર્વત્ર છે, પણ તેને માટે સ્થાપેલું મંદિર કે જ્યાં દરરોજ બીજા કોઈ પણ સ્થાન કરતાં તેનું વધારે સ્મરણ થાય છે, ત્યાં તે વિશેષતાથી રહે છે. મંદિરમાં જવાનો આપણો હેતુ ઇશ્વર દરશન, ઇશ્વર પ્રાર્થના અથવા ઇશ્વર સેવા એજ હોય છે. એ શિવાય બીજા કોઈ પણ હેતુથી મંદિરમાં જવું એ પાપ બાંધવા બરોબર છે. પ્રભુ કહે છે કે, મારી મોટાઈ સમજીને તમે મારી પાસે આવો. મારા મંદિરમાં આવવા માટે તમે યોગ્યતા મેળવો. મારી પાસે આવો.

ત્યારે તમારા મલિન વિકારો લઈને નહીં આવો, જેવો હું પવિત્ર છું તેવા તમે પવિત્ર થઈને ભગવદ્ આવેશ ભરીને આવો.

કોઈ એક મોટા શેઠને કે રાજાને તેના મહેલમાં મળવા જતાં આપણને કેટલી બધી સંભાળ રાખવી પડે છે? ને કેટલી બધી અદ્ભુત રાખવી પડે છે? તે જુઓ, અને પછે વિચારો કે, ઇશ્વર તો સર્વે રાજાઓનો મહારાજા છે, અનંત પ્રદાનનો ધણી છે. તેની સત્તાથી સૂર્ય પ્રકાશે છે, તેની સત્તાથી પવન વાય છે, તેની સત્તાથી વરસાદ વરસે છે, તેની સત્તાથી આકાશમાં તારાઓ અધર રહ્યા છે, અને તેની સત્તાથી સમુદ્ર પોતાની મર્યાદા મુકતો નથી, એવા મહાન પવિત્ર ઇશ્વરના મંદિરમાં જતાં આપણે કેટલી બધી સંભાળ રાખવી જોઈએ? ને કેટલું બધું પવિત્ર રહેવું જોઈએ? તેને બદલે આપણે કેવી અટકચાળી રીતે, કેવાં મલિન મનથી ને કેટલા બધા ઓછા ભાવથી મંદિરમાં જઈએ છીએ તે વિચારી તો જુઓ? આવી રીતે મંદિરમાં જઈને આપણે શું મેળવી શકીએ? એક નોકર પોતાના શેઠના ઘરમાં જતાં જેટલી સંભાળ રાખે છે, એક વિદ્યાર્થી સ્કુલમાં પોતાના માસ્તર પાસે જેટલી નમ્રતા રાખે છે, એક નવી પરણેલી જુવાન છોકરી પોતાની સાસુની જેટલી અદ્ભુત રાખે છે, તેટલીજ સંભાળ, તેટલીજ નમ્રતા ને તેટલીજ અદ્ભુત, તેજ નોકર, તેજ વિદ્યાર્થી ને તેજ છોકરી, મંદિરમાં પ્રભુનાં દર્શન કરવા જતી વખતે ક્યાં રાખી શકે છે? પોતાના શેઠ, પોતાના માસ્તર ને પોતાની સાસુ કરતાં પણ બહુ પ્રભુનો દરજ્જો ઉતરતો હોય તેવી રીતે બેદરકારીથી આપણે પ્રભુના મંદિરમાં દર્શન કરવા જતી વખતે વરતીએ છીએ, એ શું દિલગીર થવા જેવું નથી? એવી રીતે મંદિરમાં જઈને આપણે શું લાભ મેળવી શકીએ? માટે ભાઈઓ! અદ્ભુતથી, અંતરના પ્રેમથી ને શુદ્ધ ભાવથી આપણા આત્માના કલ્યાણ માટે આપણે મંદિરમાં જઈ શકીએ એમ કરો.

૧૭૭-આપણે શા ? માટે દેવમંદિરમાં જવું જોઈએ,
તેનો ખુલાસો.

મંદિરમાં દર્શન કરવા જતી વખત એ પણ ભૂલી જવું જોઈતું નથી કે, આપણે ત્યાં કાંઈ ગામ ગપાટા મારવા જતા નથી, આપણે ત્યાં કાંઈ એક ણીજની મુલાકાતો લેવા જતા નથી, આપણે ત્યાં કાંઈ બળદભાવ પુછવા માટે જતા નથી, આપણે ત્યાં કાંઈ લગ્નનાં સાટાં કરવા કે પ્રેમની ઇસારતો કરવા માટે જતા નથી, આપણે ત્યાં કાંઈ લોકોની ખુબસુરતી જોવા કે માણસોના હાવભાવ તપાસવા જતા નથી, આપણે ત્યાં કાંઈ આપણી મોટાઈ બતાવવા કે આપણું ડહાપણ બતાવવા જતા નથી, અને આપણે પાકી રીતે સમજવું જોઈએ કે પ્રભુનું મંદિર એ કાંઈ નિંદાખાનાનું મકાન નથી, પણ ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરવાનું પવિત્ર સ્થાન છે. જાણે અજાણે થઈ ગયેલાં પાપની માફી મેળવવાની જગ્યા છે. જેમ બન્ને તેમ મંદિરની પવિત્રતા વધારેમાં વધારે સચવાય તેમ પોતપોતાથી બનતું કરવાને દરેક માણસ બંધાયેલાં છે. કારણ કે, મંદિરમાં પવિત્રતા હોય તો જ ત્યાં જવાથી આપણામાં પવિત્રતા આવી શકશે; પણ જો ખુદ મંદિરમાં જ ગડગડ ચાલતી હોય તો ત્યાં જવાથી આપણામાં પવિત્રતા કેમ આવી શકશે ? એ વિચારવાનું છે. માટે સૌ ભાઈઓ તથા બહેનોએ મંદિરની પવિત્રતા સચવાય તેવું કરવું જોઈએ. હૃદયમાં ઇશ્વરી આવેશ ભરીને જ મંદિરમાં જવું જોઈએ, ને એ આવેશ દેવના દર્શન કરતાં શુદ્ધ થવો જોઈએ-વધવો જોઈએ; ત્યાં ણીજ નજીવી વાતોની પંચાતી ને ઠઠ્ઠા મશ્કરીની વાતો કરી હૃદયમાં આવેલા ઇશ્વરી આવેશને ભુંસી નાંખવો ન જોઈએ. જો મંદિરમાં દર્શન કરતી વખત આપણા હૃદયમાં આવેશ ન હોય તો એવાં દર્શનથી કાંઈ વિશેષ લાભ નથી. માટે આપણા ભગવદ્ આવેશ ઓછો થઈ જાય એવી વાતો તથા એવાં આચરણ મંદિરમાં નહીં કરવાં જોઈએ.

મંદિરમાં જવાનો હેતુ જો બરોબર રીતે આપણા હૃદયમાં ને આપણી નજર આગળ રહેતો હોય તો આપણે ત્યાં વધારે સારી રીતે વસ્તી શકીએ, માટે એ હેતુ બરોબર રીતે આપણા મનમાં ઠસાવવો જોઈએ. મંદિરમાં જવાનો આપણો ખાસ હેતુ ઇશ્વરને પ્રસન્ન રાખવો, ને તેની કૃપા મેળવવી એજ છે, કારણ કે, તે સમર્થ ઇશ્વરની કૃપાથી સર્વેં બની શકે છે. દરેક માણસની ઇચ્છાઓ પોતપોતાના સ્વાર્થ પ્રમાણે જુદી જુદી હોય છે, પણ તે સર્વનો સામાન્ય હેતુ ઇશ્વરને પ્રસન્ન કરવાનો હોય છે. ઇશ્વરને પ્રસન્ન કરવાના પણ અનેક રસ્તા છે, પણ તેમાં દીનતા પૂર્વક દીનતા એ મુખ્ય છે; તે એવી દીનતાપૂર્વક દીનતા તથા આધીનતા ભગવદ્ આવેશમાંથીજ થાય છે, માટે એ આવેશ હૃદયમાં ભરીનેજ આપણે મંદિરમાં જવું જોઈએ. એ આવેશ ઓછો થઈ જાય એવા કાંઈ પણ કામ કે વાતો ત્યાં નહીં કરવી જોઈએ. બધાય પ્રપંચને એ વખતે મનમાંથી કહાડી નાંખવા જોઈએ, ને પ્રભુમય બની જવું જોઈએ. જો એમ ન બની શકે તો મંદિરમાં માત્ર ખાલી ધકા ખાવાથી કાંઈ લાભ નથી, પણ ઉલટું નુકશાન છે; કારણ કે, માણસેટની હજુરમાં જે માણસ ગુનોહ કરે છે અથવા રાજની સામે જે કોઈ બેઅદબી કરે છે તેને તેવાજ ભોજ ગુનેહગારો કરતાં વધારે શિક્ષા થાય છે. એવીજ રીતે પ્રભુના મંદિરમાં જેઓ બેઅદબી કરે છે અથવા પાપ કરે છે તેઓનાં પાપ બેધડાં થઈ જાય છે, એટલે તે વધારે શિક્ષાને પાત્ર છે, એ કદી પણ ભૂલી જવું જોઈતું નથી; માટે બીજી કોઈ પણ જગ્યા કરતાં મંદિરમાં વધારે અદબથી રહેવાની, વધારે પવિત્રાઈથી રહેવાની ને વધારે નમ્રતાથી રહેવાની જરૂર છે ને ફરજ છે, એ પકી રીતે યાદ રાખીનેજ મંદિરમાં જવું જોઈએ. તેમજ મંદિરમાં જે ઓળખાણ પીઠાનવાળાઓ મળે તેમની સાથે પ્રેમપૂર્વક જેગોપાળ કરવા એટલુંજ બસ છે; તેમની સાથે મંદિરમાં લાંબી ચોડી વાતો નહીં કરવી જોઈએ; કારણ કે, એવી વાતોથી ધ્યાન ચુકી જવાય છે, માટે મંદિરમાં

જવાનો હેતુ ન ચુકી જવાય એ આપણા આત્માનાં કલ્યાણ માટે ખાસ ધ્યાનમાં રાખજો.

૧૭૮-આપણે કાંઈ વાતોના તણકા ફણકામાંજ રહી જવાનું નથી, પણ આપણે તો કાંઈક કરી બતાવવું છે, અને તે એજ કે પ્રભુનાં પવિત્ર નામનું બને એટલું સ્મરણ કરવું.

મહામંગળકારી સદાય આનંદસ્વરૂપ પ્રભુનાં પવિત્ર નામ સ્મરણનો મહિમા એટલો બધો મોટો છે કે, તેને માટે જેટલું કહીએ એટલું થોડુંજ છે. લાખો વરસો થયા કરોડો સાધુઓ જીદી જીદી રીતે પ્રભુનાં નામ સ્મરણનો મહિમા ગાતા આવેલા છે, અને તોપણ કોઈ તેનો પાર પામી શક્યું નથી. એને માટે નવી નવી ફેશનની એટલી બધી અમત્કારિક વાતો છે કે, જો તેનો સંગ્રહ કરીએ તો મોટાં પુસ્તકો ભરાય, પણ ભાઈઓ ! આપણે કાંઈ એવી વાતોમાંજ રહી જવું નથી, આપણે તો કાંઈક કરી બતાવવું છે, તમે કહેશો કે આપણે તે શું બીજાતમાં? આપણે શું કરી શકીએ ? પણ સંતો કહે છે કે,

* આત્મોન્નતિ મેળવવા માટે, જન્મ-મરણના ફેરામાંથી છુટવા માટે, સંસારસાગર તરવા માટે, અંધકારમાંથી પ્રકાશમાં જવા માટે, અવપકાળમાંથી અનંતતામાં જવા માટે મૃત્યુમાંથી જીવનમાં જવા માટે, અને પરમાત્માને પામવા માટે પ્રભુ આપણને નથી કહેતો કે, તમે આકાશના તારાઓને પકડી લાવો, તે એમ નથી કહે તો કે, તમે સમુદ્રને પી જાઓ, તેની આજ્ઞા એવી પણ નથી કે, તમે ધગધગતા અગ્નિને ખાઈ જાઓ, તેની ઇચ્છા એવી પણ નથી કે, તમે સંસાર છોડી દો, તે એમ નથી કહેતો કે, તમે શેષ નાગની મુછના વાળ તોડી લાવો, તે એમ પણ નથી કહેતો કે, તમે ઇંદ્રને જીતી લાવો,

તે એમ પણ નથી કહેતો કે, તમે દુનિયાનાં દુઃખો લઇ, લો
તે એમ પણ નથી કહેતો કે, તમે પૃથ્વીનાં રજકણો ગણી
આપો, તે એમ પણ નથી કહે તો કે, ઘ્ર્ણાંડના બધા વાયુને
માત્ર એકજ પરમાણુમાં તમે ભરી આપો, તે એમ પણ નથી
કહેતો કે, તમે આકાશ સુધીની સીડી બાંધી આપો, અને તે
એમ પણ નથી કહેતો કે તમે તમારું મસ્તક કાપી આપો; તે
માત્ર એટલુંજ કહે છે કે, વ્યવહારિક લાલચોમાં ન ફસાઓ,
અને માત્ર દેખાતી અડચણોથી નહીં ડરી જતાં દૃઢતાથી ઇ-
શ્વરી રસ્તામાં આગળ વધવા માટે મહાન પ્રભુનાં દુઃખનાશક
પવિત્ર નામનું સ્મરણ કરો.”

લાઇઓ ! હવે આપણને શું કરી બતાવવાનું છે એ સમ-
જ્યા ? આપણને માત્ર વ્યવહારિક લાલચોમાંથી બચવાનું છે
અને પ્રેમપૂર્વક શુદ્ધ ભાવથી અનંત ઘ્ર્ણાંડના નાથના નામની
માળા ફેરવવાની છે. જો એમાંથી કાંઇ થોડું ઘણું પણ આપણે
કરી બતાવીએ તો તો જીવંતીની સાર્થકતા છે અને પ્રભુના કૃ-
પાપાત્ર થઇ શકીએ તેમ છીએ. બાકી જીવોના લબરકાથી
કાંઇ વળવાનું નથી.

વાતોના તડાકા ફડાકામાં અને અષ્ટમ પષ્ટમ કરી ગોટાળા
પીડાળા વાળવામાં અમે કાંઇ બાકી રાખ્યું નથી; જો બાકી રા-
ખ્યું છે તે સંતોની સેવા, ને હરિનું સ્મરણજ. અરે અરે ! આતો
એમ થઇ ગયું કે, ચટણી મરચાં ખાવામાં રહી ગયા ને લાડુ ખા-
વાતો બાકીજ રહી ગયા. અરે, હાય હાય ? આતો એમજ થઇ
ગયું કે મીઠીયાવળને નસોતરની ફાકીઓ લઇ એરંડીયું પીધા-
જેવું મોડું કરવામાંજ અમે રહી ગયા અને ખરું અમૃત પી-
વાનું તો બાકીજ રહી ગયું. અરેરે, આતો એમજ થઇ ગયું કે
ભુંસો ફાકવામાં ને ખીલો ચાટવામાંજ અમે રહી ગયા અને
તત્ત્વ માલતો ભૂલાઈજ ગયો, અને હાય હાય ! અમે તો ગટ-
રના ગંદા પાણીમાંજ રહી ગયા અને પવિત્ર ગંગાજળને માટે
તો અમારા મનમાં ઇચ્છાજ રહી નહીં ? પ્રભુ ! દયા કર, દયા

કર. તારાં શાંતિદાયક મહામંગળકારી નામનાં સ્મર્યું વિના, આવી સ્થિતિમાંથી કેમ છુટી શકાશે ? અમારે જે કરી બતાવવું છે તે માત્ર ત્હારા નામનું સ્મર્યું. અમે જાણીએ છીએ કે, એમાં નથી કાંઈ પાઈનું પણ ખરચ કે નથી કાંઈ બોલે ઉપાડવાનો, નથી કાંઈ તજવાનું કે નથી કાંઈ ઉંડો અભ્યાસ કરવાનું, અને નથી કાંઈ બુદ્ધાં બુદ્ધાં કર્મોની ગુંચવણ ભરેલી જાળ કે નથી કાંઈ મતમતાંતરના વાંધા; એમાં તો માત્ર તારાં મહામંગળકારી પવિત્ર નામનું સ્મર્યુંજ છે. એમાં તો માત્ર સર્વ ધર્મના સારનો પણ સાર અને તત્ત્વનું પણ તત્ત્વ છે. અને એમાં તો અદાર પુરાણ, ચાર વેદ, તથા આખી દુનિયાના ધર્મશાસ્ત્રોમાંથી તારવી કાઢેલું માખણજ છે. માટે ભાઈઓ ! વાતોના તડાકા ફડાકામાંજ નહીં રહી જતાં એ માખણ મેળવવાની તજવીજ કરો, પ્રભુનાં નામસ્મર્યુંરૂપી માખણ મેળવવાની તજવીજ કરો.

૧૭૬—સંતો કહે છે કે, માળા તે પ્રભુનો રસ્તો છે
અને તેના પારા તે રસ્તા ઉપરનાં અજવાળું
આપનારાં જ્ઞાનસો છે.

આપણા દેહનાં દુઃખો, મનનાં દુઃખો અને કુદરતી આ-કૃતોથી અકસ્માત આવી પડનારાં દુઃખો, એ ત્રણે જાતનાં દુઃખોમાંથી છોડાવે અને અખંડ શાન્તિ આપે એવું જો આ જગતમાં કાંઈ પણ સેહેલામાં સેહેલું કીમીયું હોયતો તે મહાન ઇશ્વરનાં પવિત્ર નામનું સ્મર્યું છે. એ શાન્તિદાયક નામમાં દુઃખ નાશ કરવાનો એવો મહાભારત ગુણ છે કે, જો તેનો આપણે જરાપણ અનુભવ લઈએ તો આપણને તુરતજ આનંદ થયાવિના રહે નહીં; એટલુંજ નહીં પણ તેમાં એવી ખુબી છે કે રસ લાગ્યા પછી અને રંગ લાગ્યા પછી તેને છોડી શકાયજ નહીં; કારણ કે, સંતો કહે છે કે, પ્રભુનું નામસ્મર્યું કરવાની માળા તે પ્રભુનો રસ્તો છે અને તેના પારા તે રસ્તા ઉપરનાં

અજવાળું આપનારાં જ્ઞાનસો છે. આમ હોવાથી પ્રભુનાં એક નામ પછી બીજું નામ લેતાં વધારે અજવાળું મળે છે, અને બીજાં કરતાં ત્રીજાં નામમાં વધારે અજવાળું મળે છે. આવી રીતે જેમ જેમ વધારે વધારે નામ લેતા જઈએ તેમ તેમ વધારે વધારે અજવાળું વધતું જાય છે, કારણ કે, જેમ જેમ ઇશ્વરી રસ્તામાં આગળ વધતા જઈએ તેમ તેમ દૈવી પ્રકાશ અને આત્મિક આનંદ વધતો જાય છે; અને એ દિવ્યપ્રકાશ તથા એ અલૌકિક આનંદ ઇશ્વરનાં નામસ્મરણમાંથી મળે છે, એટલે નામસ્મરણ વિનાનો માર્ગ તે અંધારો રસ્તો છે, અને અંધારા રસ્તામાં તો કેટલાક સંન્યાસીઓ, યોગીઓ અને ભગતો જેવા હુંશીઆર માણસો પણ ભૂલા પડે છે, ત્યારે દુનિયાંદારીના ચાળક ખાધ ખાધને અને વ્યવહારની હાય હોય ભોગવી ભોગવીને ઢીલાઢફ થઈ ગયેલા આપણા જેવા નમાલાઓ ભૂલા પડે તેમાં નવાઈ શું ? પણ યાદ રાખજે કે, મોટા રસ્તાની ભૂલ પણ મોટી હોય છે. મુંખાઈ જેવાં શેઠેરમાં ક્યાંઈ ભૂલા પડી જઈએ તો ઘેરે પંહોચતાં કલાક બે કલાક મોડું થઈ જાય છે, રેલવેમાં બેસતાં ભૂલી જઈએ અને એકને બદલે બીજી દેનમાં બેસી જઈએ તો પૂર્વને બદલે પશ્ચિમમાં નીકળી જવાય છે, ને ફરીથી પાછા વધારે પૈસા ખરચવા પડે છે, તથા એ ભૂલના દંડ બદલ વધારે પૈસા આપવા પડે તે જુદા, અને જો ક્યાંઈ જંગલમાં ભૂલા પડ્યા હોય તો અધવચમાંજ ક્યાંઈ રાત રહી જવું પડે છે. આવા નાના રસ્તાઓની ભૂલથી પણ જ્યારે એટલો બધો વખત ફાગટના રખડપાટમાં જાય છે, ત્યારે ભાઈઓ ! વિચાર તો કરો કે જો ઇશ્વરી રસ્તામાં ભૂલ થાય તો કેવાં મોટાં ચક્કરમાં પડી જશું ? ચોરાસી લાખના ફેરાના ચક્કર માટે તમે ક્યાં નથી સાંભળ્યું ? એવા મોટા રસ્તામાં ન સપડાઈ જવાય માટે આપણા હૃદયમાં હરિનાં નામસ્મરણરૂપી જ્ઞાનસ રાખો, હરિનાં નામસ્મરણરૂપી આનંદ રાખો, એ રોશનીમાં એવું બળ છે કે, જો તેને સાચા દિલ-

થી ને પૂરેપૂરા લાવથી પકડી રાખશું તો તે આપણને ચોરાસી લાખના ફેરામાં ભૂલા પડવા દેશે નહીં, માટે જેમ બને તેમ અને જ્યાંથી મળે ત્યાંથી પ્રભુનાં પવિત્ર નામસ્મરણને પકડો, નામસ્મરણને પકડો; કારણ કે, આપણને તારવા માટે આપણી ઉપર દયા કરીને પરમાત્માએ પોતાનો પ્રકાશ પોતાનાં નામની મારફત આપણને આપેલો છે, માટે એ દિવ્યપ્રકાશને પકડી રાખો, એ સત્ય જ્યોતિને પ્રેમથી હૃદયમાં ધારણ કરો.

૧૮૦-ધૈર્યના દરબારમાં આપણે માટે મકાન બાંધવા માટે માળાનો એક એક મણકો એટલે કે પ્રભુનું એક એક નામ તે એક એક ઘંટ છે.

ત્યાગીઓ કહે છે કે, આ સંસાર સ્વમાં જેવો છે, પણ આપણે મોહમાં ફસાએલા છીએ એટલે આપણને સંસાર સ્વમાં જેવો છે એ બાબત હજી ખુલ્લી રીતે સમજાણી નથી; તોપણ આપણે એટલું તો કબુલ કરીએ છીએ કે, આ બધું ચાર દિવસની ચટકી જેવું છે; કારણ કે, આપણે જોઈએ છીએ કે, આપણાં ઘણાંએ સગાંવહાલાંઓ મરી ગયાં છે, આપણા ભાઈ દોસ્તો ને ઓળખાણવાળાઓ મરતા જાય છે, આપણા ધંધા રોજગારોમાં અને આપણા શરીરમાં પણ જમાના પ્રમાણે ફેરફાર થતા જાય છે, અને આપણું મન પણ કાંઈ હમેશાં એકની એક સ્થિતિમાં રહી શકતું નથી. આ બધું પ્રત્યક્ષ જોઈ જોઈને આપણે એટલું તો ખુલ્લી રીતે સમજી ગયા છીએ કે, આપણને પણ પાંચ દિવસ મોડું કે વેહેલું પણ જરૂર મરવાનું છે; અને જરૂર આપણી જીવાની પણ જતી રહેવાની છે. એ ઉપરથીજ આપણે આ જગતને ચાર દિવસની ચટકી જેવું કહીએ છીએ. જોકે એમ મહોડેથી બોલીએ છીએ તોપણ હજી તે પ્રમાણે વરતતા નથી. જો ખરેખરી રીતે એમ વરતતા હોય તો વિચાર કરો કે, જ્યારે આપણે “ચાર દિવસની ચટકી” માટે

એટલું બધું કરીએ છીએ ત્યારે અનંતકાળનાં હરિની હજુરનાં સુખો ભોગવવા માટે આપણે કેટલું બધું કરવું જોઈએ ? આપણી આ દૈનિક જીવન માટેની દોડ ધામ જુઓ ? આપણા આ પાણીના પરપોટા જેવા દેહને માટેની હાથ હોથ જુઓ ! આપણી આ ઘડીકવારની બાજના દગા ફટકા જુઓ ! પળનો ભરૂંસો નહીં છતાં પણ આપણે આપણા સંકલ્પ વિકલ્પથી ધરાર ઉભી કરેલી આજીવનની મુશ્કેલીઓ જુઓ ! અને “ જનમાં કેઈ જાણે નહીં ને હું વરની કુમ્મ ” જનવાની મૂર્ખાઈઓ તો જુઓ !

હજુ આટલેથીજ ક્યાં છુટકો થવાનો છે ? આપણા તબેલાઓને ગોડાઉનો જુઓ ! આપણા હમામખાનાંઓ ને ગાડીઓ જુઓ ! આપણા પલંગો ને આપણા બંગલાઓ જુઓ ! આપણા ખેતરો અને આપણા કારખાનાંઓ જુઓ ! અને એ કાંઈ પણ ન હોય તોપણ આપણા મનને તો જુઓ ! એમાં એ બધી બાબતોની કેટલી બધી વાસના ભરેલી છે એતો તપાસો ?

આ બધું શાને માટે ? જરાકવારનાં જીવતર માટે ? બે ઘડીના જીવનને માટે ! અને ભાઈઓ ! યાદ રાખજો કે, પગવારનાં સ્વપ્નાંને માટે આપણે આટલું બધું કરીએ છીએ, પણ અનંતકાળને માટે અને હરિની હજુરમાં જવા માટે અફસોસ ! કે, આપણે કાંઈપણ કરતા નથી. આ કેટલી બધી મોટી ભૂલ થાય છે એ વિચારો તો ખરા ? ખરેખરા આરામની જગ્યામાં આપણાં સુંદર મકાનો જોઈએ કે બળતા અગ્નિમાં આપણાં મકાનો જોઈએ ? એ ખ્યાલ તો કરો ? અને હંમેશાની જગ્યામાં ઘર બાંધવું જોઈએ કે ઘડીકવારની મુસાફરીમાં બંગલા બાંધવા જોઈએ ? એ કાંઈક તપાસો તો ખરા ?

કેઈ એમ કહે કે અમે ઇશ્વરની હજુરમાં કેમ ઘર બાંધી શકીએ ? એટલી બધી શક્તિ અમારામાં ક્યાં છે ? પણ સાધુઓ કહે છે કે, અંહી દુનિયામાં ઘર બાંધવા કરતાં પરમાત્માની હજુરમાં ઘર બાંધવું એ વધારે સેહેલું છે; કારણ કે, અંહી

તો ઈંટના, ચુનાના, પથ્થરના, ને લાકડાંના પૈસા આપવા પડે છે, અંહી તો પાણીના ને રેતીના પણ પૈસા આપવા પડે છે, જમીનનો દર ને સરકારના કર તો આપણું છોડીયુંજ પાડી નાંખે છે, અને રોજ રોજ વધતા જતા મજૂરીના ભાવમાં કા-આપોચાના તો બારજ વાગી જાય છે, પણ પ્રભુના દરબારમાં એવું કાંઈપણ નથી. પ્રેમપૂર્વક આપણે પ્રભુના પવિત્ર નામની માળા ફેરવીએ તે પ્રભુનું એક એક નામ ત્યાં એક એક ઈંટ રૂપ થઈ પડે છે, અને અંહી આપણે જે યથાશક્તિ દાન કર્યું હોય તેનું ત્યાં પાત્ર પ્રમાણે સેંકડો અને હજારો ગણ રૂપ થઈ જાય છે; એટલુંજ નહીં પણ ચિત્રવિચિત્ર એ ખાતાનો ચોખ્ખો હી-સાબ રાખે છે, અને વિશ્વકર્મા પોતે આપણે તેને સામાન આપીએ તે પ્રમાણે આપણે માટે મકાન બાંધી આપે છે, માટે ભાઈઓ ! અનંતકાળનાં મકાનને માટે જેમ ઉંચામાં ઉંચો માલ અપાય અને પ્રભુનાં નામસ્મરણરૂપી વધારેમાં વધારે ઈંટ અપાય તેમ કરજો; કારણ કે, સાચાં સુખનું, ખરેખરી શાંતિનું, અને અનંતકાળનું મકાન તો હરિની હજુરમાં મોક્ષધામમાંજ હોવું જોઈએ; અને તે વગર મેહેનતે ને વગર ખરચે અનંત-પ્રદાંડના નાથનાં પવિત્ર નામના બળથી બાંધી શકાય તેમ છે, માટે મહામંગળકારી પ્રભુનાં આનંદદાયક નામનું સદા સ્મરણ કરો, સ્મરણ કરો.

૧૮૧-જેમ એક એક સેકન્ડમાંથી જમાનાઓ થાય છે તેમ પ્રભુનું એક એક નામ લેતાં સરવાળે ઘણાં નામો થવાથી અંતે આપણું કલ્યાણ થઈ જાય છે.

નાનાં ઘડીઆળમાં સેકન્ડ કાંટો તમે જોયો છે ? એ કાં-ટાને એક કાપા ઉપરથી તેની પાસેના બીજા કાપા ઉપર ખસી જતાં જરા પણ વાર લાગતી નથી; આપણે હજુ ધ્યાન રાખીને

જોતા હોય એટલાંમાં તો તે ક્યાંનો ક્યાં ચાલ્યો જાય છે. આપણા મનમાં એક સેકન્ડની કે થોડી સેકન્ડની જો કે કાંઈ કીંમત નથી તોપણ એ એક એક સેકન્ડ જતાં જરાવારમાં મીનીટ, સ્ટેજવારમાં પા કલાક, અને વાત કરતાં કરતાં કલાક નીકળી જાય છે એ તમે ક્યાં નથી જાણતાં ? એવી રીતે કલાકોમાંથી દિવસો, દિવસોમાંથી સૈકાઓ, સૈકાઓમાંથી જમાનાઓ, અને જમાનાઓમાંથી યુગો ચાલ્યા જાય છે. સૈકાઓ, જમાનાઓ, અને યુગો તો હાલના વખતમાં આપણે જોઈ શકતા નથી, પણ જલદી જલદી વરસોને જતાં જોઈને કોઈ કોઈ વખત શું આપણને અજાયબી નથી લાગતી ? ઘણી વખત આપણને એમ લાગી જાય છે કે, ઓહો ! આટલી વારમાં આટલો બધો વખત નીકળી ગયો ? હજી હુંતો જાણું કાલ સવારની વાત છે.

લાઈઓ ! આવી રીતે જેમ આપણને ખબર પણ ન પડે તેવી રીતે નાની નાની પળોમાંથી વરસો ચાલ્યાં જાય છે તેમ પવિત્ર ઇશ્વરનાં આનંદદાયક નામનો હમેશાં થોડી થોડી વાર જપ કરવાથી પણ અંતે આપણે સાચા ભગત થઈ જઈએ છીએ, અને ઇશ્વરની અખૂટ રિદ્ધિસિદ્ધિ ભોગવવા ભાગ્યશાળી થઈ શકીએ છીએ; કારણ કે, રિદ્ધિસિદ્ધિ પ્રભુનાં પવિત્ર નામની દાસી છે. અનંત ધ્રુવાંડના નાથનાં નામમાં આટલું બધું બળ છતાં પણ આપણે પ્રેમપૂર્વક તેનું સ્મરણ કરી શકતા નથી, તેનું કારણ એજ છે કે, જેમ થોડી થોડી પળોની આપણને કીંમત નથી તેમ પ્રભુનાં નામનો જરા જરાવાર જપ થાય તેનું બળ પણ આપણે ખુદી રીતે જોઈ શકતા નથી, તેથી જેમ થોડી થોડી સેકન્ડોની આપણે દરકાર કરતા નથી તેમ જ્યારે બને ત્યારે જેટલું બની શકે એટલું અનન્ય ભક્તિથી તન્મય થઈને નામસ્મરણ કરવાની પણ આપણે દરકાર રાખતા નથી, એટલે આપણે ધારેલું ફળ મેળવી શકતા નથી. પણ યાદ રાખજો કે, જેમ એક એક સેકન્ડમાંથી જમાનાઓ થઈ જાય છે તેમ મહાન પ્રભુનું શાંતિદાયક એક એક નામ લેતાં પણ આપણે પવિત્ર થતા

જમએ છીએ, માટે પ્રભુનાં મહા મંગળકારક નામને નાનું સ-
મજવાની ભૂલ નહીં કરતાં તથા સેકન્ડમાંથી જમાનાઓની
માફક એ થોડું થોડું કરતાં પણ ઘણું થયે અંતે તેમાંથી કલ્યાણ
થવાનું છે એમ સમજીને પરમ પવિત્ર, મહામંગળકારી, સ-
દાય આનંદસ્વરૂપ, ત્રિવિધ તાપને ટાળનાર, સચ્ચિદાનંદ સ્વ-
રૂપ પરમકૃપાળુ શ્રીપરમાત્માના શાંતિદાયક નામનું જ્યારે
જને ત્યારે પૂર્ણ પ્રેમથી, દૃઢ શ્રદ્ધાથી, અને સાચી એકાગ્રતાથી
સ્મરણ કરે, સ્મરણ કરે.

પદ.

નારાયણનું નામ લેને તું પ્રાણીરે,
ખદ્રિનાથ પ્રગટ જુગ જાણી-(ટેક)
ગર્ભવાસે રક્ષા કીધી તારીરે,
હીધો જઠરા અગ્નિથી ઉગારીરે;
તેને કેમ મેલ્યો છે વિસારી-નારાયણ૦
નરદેહ હીધો તને નાથેરે,
ધન હોય તો વાવર તારે હાથેરે;
પડ્યું રહેશે કોડી નાવે સાથે-નારાયણ૦
વણુ સમજે કહે માફ માફ રે,
ધન કાજ ફરે તન ખાફ રે;
તારા હાથે નંથી ધન તાફ-નારાયણ૦
મિથ્યા સુખમાં તે શું લપટાણોરે,
લોક લાજે ગણે હીધો પાણોરે;
જાયછે તૃણાના પુરમાં તણાણો-નારાયણ૦
કાયા માયા એ રીતે કાચી રે,
તેના રંગમાં તે શું રહ્યો રાચી રે;
બ્રહ્માનંદ કહે વાત સાચી-નારાયણ૦

૧૮૨-લોકોને પરમાર્થ શીખવવા માટે પ્રસંગોપાત
 દાન આપવાનું આપણું શાસ્ત્રોમાં વારંવારે
 કહેલું છે, માટે આપણે પણ નાનપણ-
 થીજ યથાશક્તિ દાન આપતાં
 શીખવું જોઈએ.

અસલના વખતમાં અતિથિસંસ્કાર અને દાનની જાળત-
 માં આખી દુનિયામાં હીંદુસ્થાનની ખરોખરી કરી શકે એવો
 કોઈપણ દેશ નહોતો. રાજા પ્રજા સરવે દાનની કીંમત સમ-
 જતાં, અને પોતપોતાની શક્તિ મુજબ ધર્મની ફરજ તરીકે
 હમેશાં દાનપુણ્ય કરતાં હતાં, પણ હાલના રાજાઓ તો ભેંસો
 છોડીને ખીલાનાં દાન આપી દેય એવા થઈ ગયા છે; અને કદી
 બહુ કરે તો લાગવગવાળાઓને એ. બી. સી. ડી. નાં પુછણ-
 ઓજ આપે છે. જ્યારે રાજાઓનાજ એવા હાલ થઈ ગયા છે,
 ત્યારે પ્રજાની પાયમાલીનું તો પુછવુંજ શું ? પણ અસલના
 વખતમાં કાંઈ એમ નહોતું. એ વખતે તો પ્રસંગોપાત ઘણી
 જાતનાં દાન અપાતાં હતાં. હાથી ઘોડાનાં દાન, રથ પાલખી-
 નાં દાન, વાડી બંગલાનાં દાન, અને વાવફૂવા તથા ખેતરોનાં
 દાન તો સાધારણ હતાં. જ્યાં આવાં દાનો પણ સાધારણ હોય,
 ત્યાં અન્નદાન અને વિદ્યાદાન માટે તો બ્રાહ્મીજ શું રહે ? અન્ન-
 દાન આપવા સાઝ અતિથિયોને શોધવા સાઝ ઘણાએ ગૃહસ્થો
 પગે ચાલીને બંને ચાર ચાર ગાઉ જંગલમાં જતા હતા અને
 હાથેપગે લાગીને ખરા ભાવથી અતિથિયોને પોતાને ઘેરે લાવી
 જમાડતા હતા. વિદ્યાદાન માટે તો દરેક મંદિરમાં સવારે, બ-
 પોરે, સાંજે, અને રાતે હરિકથા તથા ધર્મના ઉપદેશો થયા ક-
 રતા હતા; અને જે પંડિતને ઘેરે વધારે વિદ્યાર્થીઓ ભણ-
 તા હોય તેનું વધારે સન્માન થતું હતું. તેથી દરેક પંડિતો પો-
 તાનાં માનને અર્થે તથા ધર્મને અર્થે પોતાને ખરચે ખાસ વ-
 ધારે વિદ્યાર્થીઓ મેળવવાની તજવીજ કરતા હતા, અને એ

પાંડિતોનું વિદ્યાદાનનું ખર્ચ રાજાઓ તથા શેઠ સાહુકારો ઉપા-
ડી લેતા હતા, એટલે ગરીબમાં ગરીબ વિદ્યાર્થી પણ મનમા-
નતી રીતે અભ્યાસ કરી શકતો હતો. આવી રીતે અજ્ઞદાન તથા
વિદ્યાદાનની છુટથી લોકો પોતાની મરજી મુજબ અભ્યાસ કરી
શક્તા હતા; અને એ વખતે દરેક નાનાંમાં નાના ગામમાં પણ
દરરોજ સનાતન આર્ય ધર્મનો ઉપદેશ ચાલુ હોવાથી પૂર્ણ
શ્રદ્ધાથી લોકો એકજ ધર્મમાં રહી શકતા હતા. એટલે વિદ્યા-
ની સાથે ધર્મનું બળ તેઓમાં બન્યું રહેતું હતું તેથી તેઓ
નીતિમાન અને આખાદ રહી શકતા હતા; એટલુંજ નહીં પણ
જુદા જુદા પ્રસંગોએ ધર્મ નિમિત્તે જુદી જુદી જાતનાં દાન
અપાતાં હતાં. એ પ્રસંગો એટલા બધા હતા અને એ દાનો
એટલી બધી ઉંડી અસરવાળાં હતાં કે જે તેનો આપણે અ-
ભ્યાસ કરીએ તો આપણને અભયબી લાગ્યા વિના રહે નહીં.
આપણા પૂર્વજોનું ધાર્મિક જીવન કેવું ઉત્તમ હતું અને હાલમાં
આપણે કેટલા બધા નીચે ઉતરી ગયા છીએ એ જોવું હોય તો
અસલની પ્રાયશ્ચિત્ત વિધિ અને દાનવિધિ તથા દાનમાહાત્મ્ય
આપણે જાણવું જોઈએ. જે એ સમજીએ તો આપણને તુરતજ
એમ લાગી આવે કે, જે ધર્મમાં આટલાં બધાં પ્રાયશ્ચિત્ત
હોય તે ધર્મના લોકો કેમ પાપ કરી શકે ? અને જે ધર્મમાં
એટલાં બધાં દાન તથા એટલી બધી દાનની મહત્તા હોય તે
દેશ દાનના પ્રભાવથી-ઉદારતાથી આખાદ કેમ ન હોય ? જ્યાં
ખાસ પ્રભુનો હુકમજ એવો હોય કે,

યજ્ઞદાનતપઃ કર્મ ન ત્યાજ્યં કાર્યમેવ તત્ ।

યજ્ઞોદાનં તપશ્ચૈવ પાવનાનિ મનીષિણામ્ ॥

અ. ૧૮ શ્લો. ૫.

યજ્ઞ એટલે પ્રભુ તરફની ફરજ, દાન એટલે મનુષ્યજાત
તથા પ્રાણીઓ તરફની ફરજ, અને તપ એટલે મનને કાબુમાં

રાખવું એ કર્મો છોડવા લાયક નથી, તે તો કરવાંજ; કારણકે, યજ્ઞ, દાન ને તપ બુદ્ધિમાનોને પણ પાવન કરનારાં છે.

ભાઈઓ ! પ્રભુ માત્ર આપણી ઉપર આમ હુકમ કરીનેજ અટકતા નથી પણ તેઓ ખુદ પોતાનાજ દાખલાથી પુરવાર કરે છે કે,

✽પરોપકૃતિં કૈવલ્યે તોલવિત્વા જનાર્દનઃ ।

। ગુર્વોપુપકૃતિં મત્વા હ્રવતારાન્દશાંગૃહિત ॥

અર્થ:-પ્રભુએ પરોપકારને અને મુક્તિને તોળી જોયાં; તેમાં મુક્તિ કરતાં પરોપકારનો ભાર વધારે થયો, તેથી પ્રભુએ પોતે મુક્તિ છોડીને પરોપકારને અર્થે દશ અવતાર ધારણ કર્યા.

જ્યાં દાનની આટલી બધી મહત્તા હોય અને જ્યાં દાન નિમિત્તે નાનપણથીજ બાળકો પરમાર્થનો હાથ લાંબાવતાં શીખતાં હોય ત્યાંના લોકો ઉદાર હોય અને તે દેશ આબાદ હોય તેમાં શું નવાઈ? અસલના ભરતખંડનાં આખી દુનિયાંના લોકો હજી સુધી વખાણ કરેછે, અને રૂપિયો હમેશાં એવીજ પ્રાર્થના કરતા કે, હે પ્રભુ ! જો અમેને કદી ફરી જન્મ આપે તો આ ભરતખંડમાંજ આપજે. ભરતખંડની આવી ઉત્તમતાનું કારણ શું? દાન, ધર્મ એજ એની ઉત્તમતાનું મૂળછે; અને ધર્મનું બળ તથા પરમાર્થ એજ એની આબાદીનું મૂળ છે, માટે ભાઈઓ ! હાલના દેશકાળ પ્રમાણે આપણે યથાશક્તિ દાન કરી શકીએ તેમ કરો; કારણકે, દાનની ફરજિયાત રીતે પરમાર્થનો હાથ લાંબાવતાં માણસો સેહેલાઈથી શીખી શકેછે. એટલુંજ નહીં પણ તમામ લોકો દાનને રસ્તે પોતપોતાની શક્તિ સુજબ પરમાર્થ કરી શકેછે, તેથી વખત જતાં પરમાર્થના બળથી આખો દેશ સુખી થઈ શકેછે. માટે આ જમાનાની જરૂરીયાત પ્રમાણે આપણે નાનપણથીજ યથાશક્તિ પરમ પવિત્ર મહાન પ્રભુને અર્થે દાન આપતાં શીખવું જોઈએ; કારણ કે, આપણાં હા-

લનાં નાનાં દાનો એ ભવિષ્યના મોટા પરમાર્થનાં ખીજ છે. માટે એ ધર્મનાં ખીજ જેમ વધારે વધાય તેમ કરો.

૧૮૩. જુદા જુદા ધર્મ એ આ સંસારરૂપી ચક્કરના આરા છે અને પ્રભુ એ ચક્કરની ધરી છે.

અમારો ધર્મ સારો અને તમારો ધર્મ ખરાબ, એમ કરવાનો વખત હવે વહી ગયો છે. ઈશ્વરની કૃપાથી હવે તો આ પછે એમ સમજવા લાગ્યા છીએ કે, જુદા જુદા ધર્મ એ આ સંસારરૂપી ચક્કરના જુદા જુદા આરા છે. અને સર્વશક્તિમાન સર્વવ્યાપક પ્રભુ એ ચક્કરની ધરી છે. એટલે ભલે એ બધા આરા એક એકથી જુદા જુદા હોય અને એક બીજાથી બહુ દૂર હોય તોપણ તે સર્વે આરા એકજ ચક્કરમાં છે અને અંતે એકજ ધરીને તે લાગી રહેલા છે; માટેજ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગીતાજીમાં કહેલું છે કે,

ये यथा मां प्रपद्यंते तांस्तथैव भजाभ्यहम् ।

मम वर्त्मानुवर्तते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥

અ. ૪ શ્લો. ૧૧.

અર્થ:-જે માણસો મને જેવી રીતે ભજે છે તેને તેવીજ રીતનું હું ફળ આપુંકું. હે અર્જુન ! માણસો બધી રીતે મારા માર્ગનેજ અનુસરે છે.

ભાઈઓ ! આમાં અમારો ધર્મ સાચો અને તમારો ધર્મ ખોટો એવો અવકાશ ક્યાં રહ્યો ? સૌ પ્રભુના રસ્તામાં છે અને જેવી ઉત્તમ કે હલકી રીતે ભજશે તેવું ઉત્તમ કે હલકું ફળ પામશે. આવા ચોખ્ખા ઠરાવ પછી શા માટે આપણે કોઈના ધર્મનું અપમાન કરવું જોઈએ ? અને શા માટે કોઈનું દિલ દુઃખાવવું જોઈએ ? આપણા રૂડાં ધર્મના પવિત્ર હુકમો ખીજ ધર્મવાળાઓને સમજાવવા એ આપણી ફરજ છે, પણ ખીજ

ધર્મનું અપમાન કરવું એ કાંઈ વાજબી નથી, કારણ કે ધર્મનું
અનુન એ સૌથી મોટું અનુન છે. એથી લોકોની લાગણી જાગી
ઉશ્કેરાઈ જાય છે તથા એથી માણસોનાં મન સ્થેજવાતમાં
દુઃખાઈ જાય છે; અને કોઈનું પણ દિલ દુઃખાવવું એ પાપ છે,
માટે આપણે પારકા ધર્મોની ચેષ્ટા કે નિંદા ન કરવી જોઈએ,
અને એ ધર્મોને પણ સંસાર ચક્રનો એક આશ સમજી ઉ-
દાર બુદ્ધિથી તેની તરફ જોવું જોઈએ.

ભાઈઓ ! હવે આ કાંઈ ધર્મના અધ્યાઓનો જમાનો ન-
થી. હવે તો લોકો સમજતા જાય છે કે, આર્ય ધર્મના વેદાંત
શિલસુરી જેવા અને લક્ષિતમાર્ગના જેવા ઉદાર બુદ્ધિતા ને છુટા
વિચારના જે ધર્મ હોય તેનું જ બળ વધવું જાય છે, કારણ કે
આ જમાનો ઉદારતાનો છે. જેમકે હાલના લોકોને ઉદાર રાજ-
નીતિ જોઈએ છે અને ઉદાર લોકવૃત્તિ જોઈએ છે, તેમજ ઉદાર
ધર્મબુદ્ધિ જોઈએ છે; અને એવી ઉદારતાથીજ ફાયદો છે, કાર-
ણ કે, ઉદારતા પ્રભુને બહાલી છે. તેથી જે રાજ્યની રાજનીતિ
ઉદાર હોય છે તે રાજ્યની સલામતી ને આગાહી બહુ સારી
હોય છે, અને જે દેશના લોકોની વૃત્તિ ઉદાર હોય તે દેશપ-
ણ અરસપરસની મદદને લીધે સુખી હોય છે; તેમજ ઉદાર બુ-
દ્ધિવાળો ધર્મ પણ બધાઓની વચ્ચે ફેલાઈ પામે છે, માટે
આપણે પોતાનો ધર્મ પાળવામાં ચોક્કસ રૂઢી બીજાઓના ધર્મ
તરફ ઉદાર બુદ્ધિથી બુજો; અને ઉદારતા પ્રભુને બહુ બહાલી
છે, માટે પ્રભુને અર્થે આપણાંમાં ધર્મ સગંથી સાચી ઉદારતા
આવે તેમ કરો.

૧૮૪-જે લોકો માણસો સાથે ને બીજાં પ્રાણીઓ
સાથે ભલામી ન રાખે અને પ્રભુ ઉપર પ્રેમ રાખ-
વાનો દાવો કરે તેને ખોટા સમજવા.

મહાત્માઓ કહે છે કે, મંથરનું સ્વરૂપ અગમ્ય છે; એનો

પાર કોઈ પાત્રી શકતું નથી. મોટા મોટા સિદ્ધપુરૂષો અને દેવદાનવોથી પણ ઇશ્વરનું સ્વરૂપ પૂરેપૂરું જાણી શકાતું નથી, કારણ કે, તે નિરંજન નિરાકાર છે. ત્યાં મનવાણી કે બુદ્ધિ પહોંચી શકતાં નથી. એ નિત્ય છે, એ અજન્મ છે, એ વિકાર રહીત છે, એ સર્વદા એક રૂપ છે, એનો કદી પણ કોઈ પણ રીતે નાશ થઈ શકતો નથી, એ સર્વ વ્યાપી છે, અચળ છે અને સનાતન છે; એ ધ્યાનમાં નહીં આવી શકે એવો છે, માટે ઉપનિષદોમાં પ્રાચીન રૂપિયોએ એમ કહેલું છે કે, જેઓ એમ કહે છે કે, અમે ઇશ્વરને જાણ્યો, તેઓએ ઇશ્વરને જાણ્યો નથી. ભાઈઓ ! આવા આપણા મહાન ઇશ્વરને આપણે કેવી રીતે જાણી શકીએ ? અને તેને કેવી રીતે રાજ કરી શકીએ ?

ભક્તિમાર્ગવાળા કહે છે કે, જ્ઞાનમાર્ગવાળા કહે છે તેવોજ ઉપર વર્ણવેલા ગુણોવાળોજ ઇશ્વર છે, એમાં કાંઈ શક નથી, પણ એ ઇશ્વર જીવો ઉપરની પોતાની અખંડ દયાને લીધે જીવોથી જાણખાઈ શકે તેવું નાનું સ્વરૂપ લેય છે, અને અવતાર લઈ રામકૃષ્ણાદિ રૂપે આપણું તારણ કરવા માટે આપણા સમાગમમાં આવે છે, અને આપણા હૃદયમાં તથા આપણાં મંદિરોમાં રહી આપણી ભાવના પ્રમાણે આપણને દ્રુગ આપે છે. આવી રીતે માન્યા છતાં પણ ઉડા ઉતરેલા વૈષ્ણવો અને તાળી લાગી ગયેલા ભગતો કહે છે કે, સારાં સિંહાસનથી કાંઈ આપણે ભગવાનને ખુશી કરી શકીએ તેમ નથી, કારણ કે, શેષજી પોતે ભગવાનનું સિંહાસન છે; એ કરતાં સુકોમળ ને એ કરતાં ઉત્તમ સિંહાસન આપણે તેને ક્યાંથી આપી શકીએ ? સારાં વસ્ત્રામૂષણથી પણ તે રાજ થઈ શકે તેમ નથી, કારણ કે, જેના સુગટમાં કૌસ્તુભમણી શોભી રહ્યો છે, અને સાક્ષાત્ લક્ષ્મીજી પોતે જેનાં ચરણ ચાંપી રહ્યાં છે તે સર્વ શક્તિમાન પ્રભુ આપણા થોડાક દાગીનાથી કે થોડાંક લુગડાંથી કેમ રાજ થઈ શકે ? સારા સારા પ્રસાદ ધરવાથી પણ પ્રભુ રાજ થઈ શકે તેમ નથી, કારણ કે, જે સર્વવ્યાપક પ્રભુ અ-

નંત પ્રહ્લાંડને અનંતકાળ થયા નીલાવી રહ્યો છે તે આપણા જરાક જેટલા મેવામિશ્રીની કટોરીથી કેમ ખુશી થઇ શકે ? અને ઇશ્વરના મહાન ભક્ત પુષ્પદંત આચાર્યે પ્રભુની સ્તુતિ કરતે કરતે કહેલું છે કે, હે ઇશ્વર ! બુદ્ધી બુદ્ધી જાતનાં ભજન-કીર્તનથી પણ તમે ખુશી થઇ શકો તેમ નથી, કારણ કે, અમે જે કાંઈ બોલીએ છીએ તે વાણીના આપનાર પણ તમેજ છો, એટલે તમારી આપેલી વાણીથી તમને સંતોષ થતો નથી. આવી રીતે આપણાં બળથી કે આપણી સમૃદ્ધિથી આપણે પ્રભુને ખુશી કરી શકીએ તેમ નથી; પણ બધા મહાન ભગતો એમજ કહે છે કે, આપણી અંતરની શુદ્ધ ભાવનાથી આપણે પ્રભુને ખુશી કરી શકીએ તેમ છીએ, અને જ્ઞાની મહાત્માઓ પણ એમજ કહે છે કે, જ્ઞાનથીજ આપણે ઇશ્વરને ઓળખી શકીએ તેમ છીએ.

હવે આપણે એ સમજવું જોઈએ કે, ભગતો જેને ભાવના કહે છે અને જ્ઞાનીઓ જેને જ્ઞાન કહે છે કે જેથી કરીને ઇશ્વરને ખુશી કરી શકાય અને ઇશ્વરનું સ્વરૂપ જાણી શકાય તે વસ્તુ શું છે ? કેવી રીતે એ અમૂલ્ય વસ્તુ આપણે મેળવી શકીએ ? અને કેવી રીતે તેને બોગવી શકીએ ? બહારની ક્રિયાઓમાં ને શબ્દોમાં ગમે એટલો મતભેદ છતાં પણ જગતના બધા મહાત્માઓ એક અવાજે જવાબ આપે છે કે; શુદ્ધ ભાવના અને સત્ય જ્ઞાન “ સેવા ” થી મેળવી શકાય છે; પણ આપણે ઉપર જોઈ ગયા કે, જ્ઞાનમાર્ગવાળા એમ કહે છે કે, નિરંજન નિરાકાર ઇશ્વર કે જે મન વાણી કે બુદ્ધિથી જાણી શકાતો નથી તેની સેવા કેવી રીતે થઇ શકે ? તેને તો આપણે જ્ઞાનથીજ જાણી શકીએ, અને ભક્તિમાર્ગવાળા એમ કહે છે કે, આપણી ઉપરની દયાને લીધે પ્રભુ આપણી સેવા અંગીકાર કરી શકે છે, પણ તે કાંઈ આપણી બહારની વસ્તુઓથીજ ખુશી થાય નહીં; એ વસ્તુઓની સાથે શુદ્ધ ભાવના હોવી જોઈએ; માટે હવે એ નક્કી થયું કે પ્રભુને ઓળખવા માટે શુદ્ધ ભાવના અને સત્ય

જ્ઞાનની જરૂર છે. શુદ્ધ ભાવના અને સત્ય જ્ઞાન એ બંને આપણને જુદાં જુદાં લાગે છે, કારણ કે, એક ભક્તિમાર્ગનું વચન છે અને એક જ્ઞાનમાર્ગનું વચન છે; પણ મહાત્માઓ કહે છે કે, જેનામાં શુદ્ધ ભાવના હોય છે તેનેજ સત્ય જ્ઞાન થઈ શકે છે, અને જેનામાં સત્યજ્ઞાન હોય તેનેજ શુદ્ધ ભાવના થઈ શકે છે. આવી રીતે એ બંને જુદા જુદા લાગતા શબ્દોનું મૂળ એકજ છે. માટે આપણે સર્વશક્તિમાન અલૌકિક ઇશ્વરને બાણી શકીએ, અને તેના આજ્ઞાંક આનંદો લોગવી શકીએ તે સારૂ આપણે શુદ્ધ ભાવના અથવા સત્ય જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ, અને યાદ રાખીએ કે, એ “સેવા” સીજ મેળવી શકાય છે. માટે આપણે પ્રભુની સેવા કરવા સારૂ જગતની સેવા કરવી જોઈએ; કારણકે, સદાચ પ્રભુનું દેખી શકાય એવું બીજું રૂપ તે આ જગત છે, માટે આપણે જગતની સેવા કરવી જોઈએ. મનુષ્ય જતની, અને પ્રાણીઓની સેવા કર્યા વિના આપણે કેવી રીતે પ્રભુની સેવા કરી શકીએ? કારણ કે, પ્રભુ પોતે કાંઈ આપણી સામે પ્રત્યક્ષ થતા નથી માટે આપણાં પવિત્ર શાસ્ત્રોએ અને આપણા શ્રી-સદ્ગુરુઓએ આપણને જે રૂઠા રરતા બતાવેલા હોય તે પ્રમાણે દરેક કર્મો ભગવદ્ અર્પણ કરીને તેનો લાભ આપણા દેશને અને આપણા લાઈબધોને મળે તેવી રીતે આપણે વરતવું જોઈએ, કારણ કે, બધા મોટા ભગતોએ એ પ્રમાણે કરેલું છે. કૃષ્ણીર સાહેબના ઘરમાં કાંઈ નહોતું, તોપણ બહુ કષ્ટી વેઠીને પણ તે સાધુને જમાડતા હતા. સૂરદાસજી આંધળા હતા, અને પ્રભુમાં તન્મય થએલા હતા, તોપણ જગતનાં કલ્યાણ સારૂ કરીને સવાલાખ પદ બનાવી ગયા છે. ગુરૂનાનક સાહેબ સદાય સહજ સમાધિમાં રહેતા હતા, તો પણ એ આનંદ છોડીને પણ લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ કરતા હતા. મહાત્મા શંકરાચાર્યે સંસારનાં સુખ લોગવ્યા પહેલાંજ ધર્મના બચાવને અર્થે સંન્યાસ ગ્રહણ કરી લીધો હતો. દુનિયામાં ભક્તિ વધારવા માટે ભગવદ્ આવેશમાં આવી જઈને જો ભજન થતું

હોય તો નરસીંહ મેહેતો ઢંડને ઘેરે પણ ચાલ્યા જતા હતા. પરોપકાર કરવાને માટે મહાન લક્ષ્મણ તુકારામ પોતાની ગાઈ-ડીના ફટકા પણ સહન કરતા હતા. લોકોને સાચો રસ્તો બતાવવા માટે મહાત્મા જુદે પોતાનું રાજપાટ છોડી દીધું હતું. અને જગતમાં ધર્મ ફેલાવવા માટે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પોતે અવતાર લીધો હતો. આવી રીતે દરેક મહાત્માઓએ પ્રભુને જીતી કરવા સાડ મનુષ્ય બતની અને બીજા પ્રાણીઓની સેવા કરેલી છે. માટે આજે પણ ભાવિક વૈષ્ણવો કહે છે કે, પ્રભુના નામની માળા ફેરવવી તે કરતાં પણ પ્રભુનાં મંદિરની અથવા હરિજનોની સેવા કરવી એમાં વધારે પુન્ય છે; કારણ કે, પ્રભુએ પોતે કહેલું છે કે,

પદ.

“પ્રાણુથકી મને વૈષ્ણવ વહાલા, અહનિશ એને ગાઉરે;
તપ તીરથ વૈકુંઠ તજીને, વૈષ્ણવ હોય ત્યાં જાઉરે. પ્રાણુ.”

પ્રભુને ત્યાં ગામ છે, માટે ભાઈઓ ! છાંટાથી છોવાઈ જવામાં, લુગડાં ઉંચાં ઉંચાં લેવામાં, ને અલડાઈ જવાની હાથ-હોયમાંજ સાવ નહીં રહી જતાં જરાક કોઈકનું લઘુ થાય એમ પણ કરજો; કારણ કે, માણસો અને બીજા જીવો સાથે ભલાઈ રાખ્યા વિના પ્રભુ ઉપર પૂરો પ્રેમ થઈ શકતો નથી એ યાદ રાખજો.

૧૮૫-યાદ રાખજો કે આપણે કાંઈ આપણો ભભંકો
સપકો ખતાવવા માટે મંદિરમાં જવાનું નથી,
પણ આપણાં પાપની માફી મેળવવા
માટે ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરવા સાડ
મંદિરમાં જવાનું છે.

પ્રભુ કહે છે કે, તમારે માટે આખી દુનિયાં છે. મારકીટો તમારે માટે છે, મીલો તમારે માટે છે, બેંડસ્ટેંડ ને પાલવા

તમારે માટે છે, ત્રામવે ને રેલવે તમારે માટે છે, પેટ્રોલ ને તાર તમારે માટે છે, નદી ને સમુદ્ર તમારે માટે છે, પહાડો ને ઝાડો તમારે માટે છે, જોદીઓ ને કોરડો તમારે માટે છે, લાયબ્રેરીઓ અને મેદાનો તમારે માટે છે, ઘોડાઓ ને રથો તમારે માટે છે, નીશાળો ને હોટેલો તમારે માટે છે, અનાજના કોઠારો ને ફળોનાં બજારો તમારે માટે છે, અને પાણીના ઝરાઓ તથા મોટાં જેતરો તમારે માટે છે; હુંકામાં દુનિયાની સર્વે ચીજો તમારા વૈભવ માટે છે; મારે માટે માત્ર મંદિર છે, મને બીજું કોઈ ચીજની અપેક્ષા નથી. મને માત્ર તમારા હૃદયની શુદ્ધ ભાવનાની જરૂર છે, અને તે પણ મારે સાફ નહીં, પણ માત્ર તમારાજ હિત સાફ. માટે આખી દુનિયામાં તમે ચોગ્ય રીતે વરતો, ને યથાશક્તિ વૈભવ ભોગવો. એ સર્વે તમારે માટે છે, મારે માટે તો માત્ર ક્યાંઈ ક્યાંઈ નાનાં નાનાં મંદિર છે, તેને તમારી મલિન વાસનાઓથી અપવિત્ર ન કરો; એ મંદિરોને તમે શુદ્ધ રાખશો તો તમે શુદ્ધ થઈ શકશો. મંદિરને અપવિત્ર બનાવીને તમે પવિત્ર કેમ બની શકશો ? માટે તમારી ઉત્તમ ભાવનાઓથી મારાં મંદિરની પવિત્રતા સાચવો. મારા મંદિર તરફ બેઠરકારી એ મારી તરફ બેઠરકારી છે, મારા મંદિરમાં બરાબ વિચાર એ મને અપમાન છે, મારા મંદિરમાં ઢોંગસોંગ કરવા એ મારી નિંદા કરવા જેવું છે અને મને રહેવાની જગ્યા બગાડવી એ મને ત્યાંથી ઉઠાડી મુકવા જેવું છે; માટે તમે તમારા મલિન વિકારો તરફ નહીં પણ મારી મોટાઈ સાથું બેઈ મંદિરની પવિત્રતા જાળવો.

આપણે વિચાર કરવો બેઈએ કે, મંદિરમાં દર્શન કરવા જવું તે કાંઈ નાચ પારટીમાં, વરઘોડામાં કે નાટકશાળામાં જવું નથી. મંદિરમાં દર્શન કરવા જવું તે કાંઈ નવાં નવાં સાસરાંને ઘેર, ફેનસી ફેરમાં કે ઉમરાવોની સભામાં જવા જેવું નથી. પણ આપણાં રોજનાં પાપની માફી મેળવવા માટે, આપણી ઉપર ઇશ્વરની જે અસીમ દયા છે તેનો ઉપકાર માનવા માટે,

અને આપણામાં ઇશ્વરી તેજ વિશેષતાથી ભરવા માટે મંદિર-
માં દર્શન કરવા જવાનું છે; એ હેતુ ધ્યાનમાં રાખીને તે પાર
પડે તે પ્રમાણે આપણે મંદિરમાં વર્તવું જોઈએ, તેજ દર્શનની
સાર્થકતા છે. મતલબ કે, પ્રભુને આપણા ટોળડીમાક કે ઠાઠ-
માઠની જરૂર નથી. તે આપણા લટકતા ઘડીઆલના દેશનેબલ
છેડા, સેંટપોમેટમની સુગંધ કે લટકતી ચાલની ચટક મટક
માગતો નથી, તે ટાપટીપવાળા ખાલના સેંથાઓ ને અરધું શ-
રીર નાચું દેખાય તેવા આછા પોશાકો તથા નાજુક દાગીના-
ઓ ને નાટકી હાવભાવની ઇચ્છા રાખતો નથી; તેને તો માત્ર
આપણી એકાગ્રતા આપણા હૃદયની પવિત્રતા ને ઉંડા ભાવ
જોઈએ છે; આપણી નમ્રતા ને આપણી ભક્તિ તેને જોઈએ છે;
આપણા ઠાઠમાઠની ને ભલકા સપકાની તેને જરૂર નથી.

મંદિરમાં જતી વખત ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે, આપણે
આપણાં પાપ માફ કરાવવા માટે ત્યાં જઈએ છીએ, આપણે
પ્રભુના વહાલા થવા માટે દર્શન કરવા જઈએ છીએ, આપણે
આપણી શુભ ઇચ્છાઓ પાર પાડવાની આશાએ મંદિરમાં
જઈએ છીએ, અને આપણે કાંઈક વધારે ભલા થઈ શ-
કીએ, આપણી ચાલ સુધારી શકીએ, આપણા મન ઉપર
અંકુશ રાખી શકીએ, અને આપણે હૃદયનો સંતોષ તથા
આત્મિક દિલાસો મેળવી શકીએ તે માટે મંદિરમાં પ્રાર્થના
કરવા જઈએ છીએ, એ કદિ પણ ભુલ્લી જવું જોઈતું નથી. ત્યાં
જતાં આપણા પોશાક ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
મંદિરમાં જતી વખતે હમેશાં આપણો પોશાક જેમ બને
તેમ સાદો ને મહલાજી ભરેલો હોવો જોઈએ. આપણો પો-
શાક, આપણા હાવભાવ ને આપણા ચાળા ચસ્કા જોઈને
બીજાં નિર્દોષ માણસોને વિકાર ન થાય એ સૌ ભાઈઓ
તથા બેહેનોએ ખાસ સંભાળવાનું છે. હાલના જમાનાના
નાટકી પોશાકો ને ચુરોપીયનોની વાંદર નકલ મંદિરોમાં ન
જોઈએ; એટલું આપણાથી બની શકે તોપણ ઘણું છે. આ-

પણા ડગલાઓ ને સાડીઓ મંદિરમાં દરશન કરવા જતી વખત એવાં ભલકાખંધ ન જોઈએ કે જેથી તેમાં ડાઘ લાગી જવાની શીકરથી પ્રભુને આપણે પૂરા દંડવત્ પણ કરી શકીએ નહીં. પ્રભુ કરતાં આપણને આપણો ડગલો અથવા સાડી વધારે વહાલી ન થઈ પડે એટલી શીકર તો મંદિરમાં જતાં આપણે જરૂર રાખવી જોઈએ; તેમજ આપણો પોશાક એવો મલિન નહી હોવો જોઈએ કે જેથી પાસેનાં બીજાં માણસોને કંટાળો ઉપજે; અથવા બીજા કોઈ પણ પ્રકારે ખરાબ દેખાવ કે ખરાબ વિચાર થાય એવો પોશાક મંદિરોમાં ન જોઈએ.

આવી સાદી સૂચનાઓ ઉપર પણ જો આપણે ધ્યાન ન આપીએ તો પછી પ્રભુના મંદિરમાં જવાનું ફળ શું? આપણે તો પ્રભુના મંદિરમાં ભક્તિનાં મોટાં ઇનામો લેવા માટે જવું છે, તેમ છતાં પણ મકાને પહોંચ્યા પહેલાં રસ્તામાંથીજ આપણે બગડી જઈએ તો પછી તેમાં ઇશ્વરનો શું દોષ? માટે ભાઈઓ! દેવમંદિરમાં જતાં આપણા આચાર વિચારમાં કોઈ પણ જાતની ભૂલ ન થાય એ ખરોખર સંભાળજો.

૧૮૬-દીનતા રાખ્યા વિના અને ભગવદ્
ધ્યાનમાં લીન થયા વિના માત્ર ઉપલકપણે
મંદિરમાં ફેરો ખાઈ આવવાથી કાંઈ
આત્માનું કલ્યાણ થઈ જાય નહીં.

નમ્રતા વિના, - દીનતા વિના મંદિરમાં જવું એ પણ બહુ મોટી ભૂલ છે. પ્રભુને જેટલો અહંકારનો ધિક્કાર છે તેટલો બીજા કોઈ પણ ચીજનો ધિક્કાર નથી, ને પ્રભુને જેટલી દીનતા વહાલી છે તેટલી બીજા કોઈ પણ ચીજ વહાલી નથી; કારણ કે, દીનતામાં આધીનતા છે ને આધીનતામાં ભક્તિ છે. દીનતા વિનાની ભક્તિ તે નાક વિનાની સ્ત્રી જેવી છે, માટે પ્રભુના મંદિરમાં જવું ત્યારે સાદો પોશાક, નીચી નમેલી આંખો, અદબવા-

ળી ચાલ્યલણ, પવિત્રાઈ ભરેલું મન, હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશ,
 ને આત્મિક સંતોષ હોવો જોઈએ. એ વખતે દુનિયાંદારીના પ્ર-
 પંચ માત્રને દૂર કરી ઇશ્વર ધ્યાનમાં મસ્ત જાની તેની મોટાઈ,
 તેની દયા, તેની પવિત્રાઈ, તેની કૃપા, ને તે સાથે આપણી ના-
 લાયકી યાદ કરી નમ્રતા પૂર્વક વારંવાર પ્રેમથી દંડવત કરવા જો-
 ઇએ. પ્રભુને માનપૂર્વક રનેહથી. ને દીનતાથી દંડવત કરત
 જરા પણ શરમાવું ન જોઈએ. ઘણા માણસો દંડવત કરતાં શ-
 રમાય છે અને જાણે પોતાને માથે જોડે પડ્યો હોય, અથવા
 પોતાની માથેની વેઠ ઉતારતા હોય તેવી રીતે શરમથી-સંકે-
 ચથી ને પૂર્ણ ભાવ તથા ખરી દીનતા વિના દંડવત કરે છે, એ
 શીલા ભર્યું નથી. આપણે ઇશ્વરને પ્રસન્ન કરવાના હેતુથી હર-
 શન કરવા જઈએ છીએ, અને તોપણ ત્યાં માથું ઝુકાવતાં આ-
 પણને મેહેનત થઈ પડે છે, ત્યારે આપણે શું કળ મેળવી શકશું ?
 ઇશ્વરને રાજી રાખવાનો આપણો હેતુ કેમ પાર પડી શકશે એ
 વિચારવા જેવું છે.

અંગાઉના વખતમાં એવા ઘણાએ સારા સારા ભકતો ને
 મોટા મોટા રાજાઓ થઈ ગયા છે કે, જેઓ પોતાને ઘેરથી જ-
 ઠવત કરતા કરતા મંદિર સુધી જતા હતા, તેને જાહેરે આજેઆપ-
 ãમાં એવા પણ ઘણા જણા છે કે, જેઓને પ્રભુને નામે માથું ઝુ-
 કાવવું એ પણ મોત જેવું થઈ પડે છે. ઘણાએ એવા સારા માણ-
 સો છે કે, જેઓ રસ્તામાં મળતા ગરીબોને તથા બીખારીઓને
 પણ નમ્રતાથી સલામ કરે છે, માથું ઝુકાવે છે, ને માફ કરો
 એમ વિનયથી કહે છે, પણ તેઓને મહારાજાઓના મહારાજા
 ઇશ્વરને નમતાં શરમ લાગે છે, અને ખુદલે દિલે ઇશ્વર પાસે પો-
 તાનાં પાપની માફી માગવા તેઓની જીભ ઉપડતી નથી. પ્રભુ!
 પ્રભુ ! એવાઓની ઉપર દયા કર. જેઓ પ્રભુને નમતાં શરમાય
 છે. ને પ્રભુની ભક્તિ કરતાં શરમાય છે તેઓને દુનિયાંના સૌ
 ધરમોનાં શાઓ તથા દુનિયાંના સર્વે મહાત્માઓ ધિછારે
 છે, એ વાત સૌ લોકોએ જરૂર ધ્યાનમાં રાખવી ઘટે છે; કા-

રણ કે, જે પોતાના પેદા કરનારને, જે પોતાનું પાલણુ પોષણ કરનારને, જે પોતાને હંદગી આપનારને, અને જે પોતાનું તારણ કરનાર અખંડ સચ્ચિદાનંદ પરમકૃપાળુ મહાન પવિત્ર પિતાને પણ પોતાના આત્માનાં કલ્યાણ સારૂં પણ નમતો નથી, તે સૂકા તાડ જેવો ચાકડખાજ માણસ જગતનું શું બહું કરી શકશે ? જેઓના હૃદયમાં લગવદ્ આવેશ હોય, જેઓ પ્રભુનાં પવિત્ર મંદિરમાં હજરની પ્રાર્થનાઓ કરીને પાપની માફી માગી શક્તા હોય, અને જેઓનાં હૃદય પ્રભુપ્રેમથી તર-બોળ થયેલાં હોય તેઓજ મંદિરોમાં જઈને પોતાની હંદગીની સાર્થકતા કરી શકેછે, અને તેઓજ પોતાના લાઘવો સાથે ભલામથી વર્તી શકેછે. માટે ભાઈઓ ! ભલામ શીખવા સારૂં પવિત્ર સદ્ગુરુઓના મંદિરોમાં જતાં શીખો.

૧૮૭—ત્ર કેમ બંધાયછે એ કહી જવું એમાં કાંઈ મોટા વાત નથી તેમજ શાસ્ત્રની વાતો કહી જવી કે સાંભળી લેવી એમાં કાંઈ મુશ્કેલી નથી, પણ તે પ્રમાણે પાળવું એમાંજ ખુખી છે.

ચોઠાક હરિજનો બેઠા બેઠા જાત્રાની વાતો કરતા હતા, ત્યાં જગન્નાથજીના મંદિરની વાત નીકળી. ત્યારે એક જણે કહ્યું કે, ઓહો ! એ મંદિરનું કામ તો બહુ ભારે છે. શું એની શોભા ! એવું મોટું મંદિર તે ક્યારે બંધાય રહ્યું હશે ? ત્યારે બીજાએ કહ્યું કે એમાં શું ? પથ્થરની ખાણો તો ત્યાં પાસેજ છે એનો પણ સસ્તો, પાણી તો સાવ ચાર હાથ ઉપર, લોકો બીજારા ગરીબ ને મજૂરી સસ્તી એટલે કામ કરતાં વાર શું ? ત્યારે બીજા એક માણસે કહ્યું કે, સાદું કામ હોય તો તો એમ જલદી થઈ જાય પણ એમાં તો કારીગરી બહુ ભારે ભારે છે. ભારે પેલા માણસે કહ્યું કે, અરે શું ભલા માણસ, કારીગરની કાંઈ આપણા દેશમાં ખોટ છે ? બીયારા ભૂખે મરેછે; ચાર

આના રોજ મળતું હોય તો ઠેઠ લંકાથી કારીગર અલ્પ આવે. વાતમાં વાત દોઢીયાંની છે; પૈસા ખરચવા વાળો કોઇ હોય તે થકીકમાં ઇંદણું ઇંદ્રાસન પણ ઉભું થઇ જાય, ત્યારે એ મંદિર બાંધતાં તે શું વાર ? મહીના પંદર દિવસમાં મંદિર તૈયાર.

ભાઈઓ ! આ વાત કરતાં કાંઈ વાર લાગી ? પણ એ મોટું મંદિર બાંધતાં કેટલી બધી મુશ્કેલી પડી હશે ? કેટલું બધું ખરચ થયું હશે ? અને કેટલો બધો વખત ગયો હશે ? એ કાંઈ ખ્યાલ આવેછે ? એ ખ્યાલ તો જેણે પોતાના ઘરનાં ઘરો માથે રહીને બાંધાવ્યાં હોય તેનેજ આવી શકે. ગાડીવાળાઓ સાથે કેમ માથાકુટ કરવી પડેછે, કંત્રાટવાળાઓ સાથે કેમ લડાઈ કરવી પડેછે, પાટોશીઓ સાથે બારી જાળીના કેમ વાંધા પતાવવા પડેછે, મજૂરો સાથે કેમ મારામારી કરવી પડેછે, કારીગરોનાં પગનાં તળીયાં કેમ ઓળાંસવાં પડેછે અને સરકારનાં લાકડાં કેવાં આડાં હોય છે, એતો જેને વીતી હોય તેજ જાણે. મોઢે વાતો કરી જવાવાળા કાંઈ જાણી શકે નહી, તેમજ આપણે પણ ઉંડાં ઉંડાં જ્ઞાનની મોટી મોટી વાતો પઢાવેલા પોપટની પેઠે મોઢેથી કરી જઈએ છીએ. વખતે ગીતા, ભાગવત કે રામાયણના પાઠ પણ કરીએ છીએ, અને હોંશે હોંશે ખાસ ચાહીને “ સંસારમાં સ્વર્ગ ” “ સ્વર્ગનું વિમાન ” તથા આ “ સ્વર્ગની કુંચી ” પણ વાંચીએ છીએ. પણ જ્યાં સુધી માત્ર એ વાંચવામાંજ રહી જઈએ, અને મોઢે એમ વાતો કર્યા કરીએ કે, વાહ, વાહ ! એ પુસ્તકો બહુ સારાં છે, એમાં કાંઈ વળે નહીં; પણ જ્યારે એમાંથી થોડું ઘણું પણ કાંઈ પાળીએ ત્યારેજ આપણું લગ્ન થાય, અને ત્યારેજ અમારી એ લખવાની મેહેનત પણ કાંઈ સફળ થએલી ગણાય. એ વિના-એ પ્રમાણે પાઠ્યા વિના ખાલી વાહ વાહમાં કાંઈ વળે નહીં. મોઢે એ ભાઈઓ અને બેહેનો ! માત્ર ઉપલક વાતોમાંજ નહીં રહી જતાં અનંત પ્રહ્લાંડના નાથને રીઝવવા સાફ જેમ અને તેમ

અંતરમાંથી લલા થાઓ, અને આપણી એ લલાઇ આપણાં કામોમાંથી પ્રભુ જોઈ શકે એમ કરો.

૧૮૮-દુનિયામાં ભગતોની બક્ષીહારી છે. નાસ્તિક દોસ્ત કરતાં ભગત દુશ્મન પણ સારો.

જ્યાં જોઈએ ત્યાં ભગતોનાંજ વખાણ થાય, જ્યાં જોઈએ ત્યાં ભગતોનેજ માન મળે, જ્યાં જોઈએ ત્યાં ભગતોનાં કામ એની મેળે મેળે થઈ જતાં હોય, અને જ્યાં જોઈએ ત્યાં ભગતોને ઘેરેજ આનંદ હોય, એટલુંજ નહીં પણ પ્રભુ પોતે પણ કહે છે કે, મારા ભગતોનાં સુખને ખાતર હું અવતાર લઉં છું. ભક્તનું આ કરતાં વધારે માહાત્મ્ય તે બીજું કેવું હોય ?

ભાઈઓ ! જ્યાં જોઈએ ત્યાં શા માટે આવી રીતે ભગતોની વાહવાહ થઈ રહી છે ? શું ભગતો સોનામાંથી બનેલા છે ? ને આપણે માટીમાંથી બનેલા છીએ ? શું ભગતો સ્વર્ગમાંથી આવ્યા છે ? ને આપણે પાતાળમાંથી આવ્યા છીએ ? શું ભગતો ઇશ્વરના બનાવેલા છે અને આપણે કાંઈ કોઈ સેતાનના બનાવેલા છીએ ? નહીં ભાઈઓ ! આવું કાંઈ નથી ભગતો પણ આપણા જેવાજ છે, આપણી પેઠેજ તેઓ પણ પ્રભુના છાત્ર છે, અને આપણા જેવાજ વિકારોથી ભરેલા તેઓનો પણ દેહ છે, ત્યારે તેઓ ઉત્તમ શા માટે ? ત્યારે તેઓ દુનિયામાં શા માટે પૂનર્મ રહ્યા છે ? એનું કારણ એજ છે કે, તેઓએ આપણા કરતાં વધારે પ્રભુપ્રેમ મેળવેલો છે; અને પ્રભુપ્રેમ એ સર્વે સદ્ગુણોની માતા છે, તેથી પ્રભુપ્રેમને લીધે તેઓમાં આપણા કરતાં ઘણા વધારે સદ્ગુણો આવી ગયેલા હોય છે, એટલે તેઓ આપણા કરતાં શ્રેષ્ઠ છે.

કોઈ કોઈ ભગતોમાં કદાચ બીજા ગુણો ન હોય તોપણ ભગવદ્ આશરાનું બળ તેઓમાં ભારે હોય છે, દુનિયાંદારીનો મોહ તેઓમાં ઓછો હોય છે, પ્રભુને ખાતર તેઓ પોતાનાં

મણીં સુખોનો ભોગ આપી શકે છે, અને દરેક ભગતમાં ખાસ કરીને અતિશય ભલામં હોય છે; એ ભલામંને લીધે આપણે તેને ચાહીએ છીએ.

બેશક કોઈ કોઈ ભગતોમાં કાંઈ દુર્ગુણો પણ હોય છે, પણ એ દુર્ગુણો તેઓમાં દબેલા રહે છે. એ દુર્ગુણો તેઓની પાસે કાંઈ જોર કરી શક્તા નથી; કારણ કે, પ્રભુપ્રેમને લીધે ભગવત-કૃપા તેઓની ઉપર ઉતરેલી હોય છે. એ કૃપાના બળથી પ્રભુના હુકમો પાળવાનું આપણા કરતાં તેનામાં વધારે બળ હોય છે; એટલે દુર્ગુણો તેઓને દુઃખ દઇ શક્તા નથી, એટલુંજ નહીં પણ એ કૃપાના બળથી તેઓ જગતની વધારે સેવા કરી શકે છે: માટેજ આપણે ભગતોના દાસ બનવા તૈયાર થઈએ છીએ. કારણ કે, આપણે સમજીએ છીએ કે, ભગત બાઈડી હોય તો વાતવાતમાં ધણીનો જીવ ખાય નહીં, ભગત ધણી હોય તો “ધોકે જોર બાજરી ને ધોકે નાર પાધરી”, એમ કરે નહીં, ભગત દીકરો હોય તો તે કુળનું નામ બોળે નહીં, ભગત પાઠોશી હોય તો તે જરૂરને વળતે મદદ કર્યા વિના રહે નહીં, ભગત સગાંબહાલાં હોય તો તે મેણાં ઓઠાંના ટપલા માર્યા કરે નહીં, ભગત ડાકતર હોય તો તે દરદીને માટે બેદરકાર રહે નહીં, ભગત મેહેતાજી હોય તો તે છોકરાંઓને પોતાનાજ દાખલાથી ચીટ કુંકતાં શીખાવે નહીં, ભગત નોકર હોય તો તે શેઠની ચોરી કરીને ભાગી.જાય નહીં, ભગત સાસુ હોય તો વહુને દુઃખ દેય નહીં, ભગત વહુ હોય તો સાસુને વગોવે નહીં, ભગત શેઠ હોય તો ચાકરોના બાર વગાડે નહીં, અને ભગત રાજા હોય તો બનતાં સુધી લડાઈઓ કરે નહીં કે રૈયત પાસેથી ગેરવાજખી કર લેય નહીં. ટુંકામાં આ દુનિયામાં ભગતોની બલિહારી છે, માટેજ પંડિતો કહી ગયા છે કે, ભગત દુશ્મન પણ સારો, પણ નાસ્તિક દોસ્ત કામનો નહીં. માટે ભાઈઓ! જેમ બને તેમ જગતની સેવા કરીને સાચા ભગત બનો, અને શાંતિદાયક પ્રભુના માર્ગમાં આવો, પ્રભુના માર્ગમાં આવો.

સંત પારસ ચંદન ખાવના, કામધેનુ કલ્પદ્રુમ સાર;
સમાગમ સંતનો.

પ્રેમ સમજાણો અંતરઘણો, તરૂં પારસ ત્રણ પ્રકાર-સમા૦
એક પારસથી પારસ બને, એક પારસથી બને હેમ-સમા૦
એક પારસ લોહ કુંદન કરે, સો વસા એમનું એમ-સમા૦
એક ચંદનથી વિષ ઉતરે, એક ચંદને અગ્નિ ઓલાય-સમા૦
એક તળભરતેલમાં જોપડે, ફરી તાતું ક્યારે નવથાય-સમા૦
સૌ ગજશિર મોતી ન નીપજે, સઉ નાર્ય સતીનવહોય-સમા૦
સૌ સેન્યશૂરા નવજાણીએ, એવી જયુગત વિચાર જોય-સમા૦
જ્ઞાનહીણુ ગુરૂનવ કીજીએ, વાંઝગાયસેંચે શું થાય-સમા૦
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મવિદ ભેટતાં, ભવરોગ સમૂળો જાય-સમા૦

૧૮૯-પ્રભુકૃપા.

એક નાનો છોકરો કોઈ ઉંચા ઝાડ માથેથી બનતી મેહ-
નતે ફળ તોડવાની તજવીજ કરે પણ તેનો આપ તેને ઉંચો
ઉંચકે નહીં ત્યાં સુધી તેનાથી ફળ તોડી શકાય નહીં, તેમજ
આપણો પ્રભુ આપણી ઉપર કૃપા કરે નહીં ત્યાં સુધી આપણા-
થી મોક્ષ મેળવી શકાય નહીં.

દુરબીનની મદદ શિવાય ઘણી દૂર રહેલી ચીજ જેમ આ-
પણાથી દેખી શકાતી નથી, તેમ પ્રભુકૃપા વિના આપણાથી
કેટલીક વસ્તુઓ સમજી શકાતી નથી.

જેમ જીવ વિના શરીર નકામું છે, તેમ પ્રભુની મદદ વિના
આપણો પુરૂષાર્થ ફેગટ છે.

ખરાબ જમીનમાં પડેલો વરસાદ જેમ ફેગટ જાય છે,
અને વરસાદ વિના ગમે તેવી સારી જમીનમાં પણ જેમ કાંઈ
થઈ શકે નહીં, તેમ ઇશ્વરકૃપા અને પુરૂષાર્થ વિના કાંઈ થઈ
શકે નહીં; તે બંનેની જરૂર છે.

કલમ ગમે તેવી સારી હોય પણ જે સાહી ન હોય તો તેનાથી લખી શકાય નહીં, તેમ ગમે તેવો પુરૂષાર્થી મનુષ્ય હોય પણ ભગવત્ કૃપા વિના કૃતેહ મેળવી શકે નહીં.

લોખંડના કટકાને અગ્નિમાં નાંખીએ ત્યારે તે અગ્નિ જેવો ગરમ ને અગ્નિ જેવો ચળકતો થઇ જાય છે તેમ જે માણસ ઇશ્વરની સાથે રહે છે એટલે ઇશ્વરનું ધ્યાન ધરે છે તે દિન પર દિન વધારે વધારે ઇશ્વરકૃપા મેળવતો જાય છે.

જીવ વિનાનાં જેવાં પુતળાં છે તેવા પ્રભુકૃપા વિનાના જીવોને સમજવા.

ઘરડા માણસને જેમ લાકડીની જરૂર છે તેમ જીવને ઇશ્વરકૃપાની જરૂર છે.

જેમ ક્યારામાંના નાના નાના છાડવાઓ મોટા ઝાડને ઊગવા દેતા નથી, તેમ આપણા નાનાં નાનાં પાપો આપણા અંતરમાં પ્રભુકૃપાને જામવા દેતાં નથી.

સૂરજ અસ્ત થયા પછે આપણી આંખે કાંઈ દેખાતું નથી, તેમ જ્યારે પ્રભુકૃપા ખસી જાય છે ત્યારે આપણે ગમે તેવા જ્ઞાની હોઈએ તોપણ અંધકારમાંજ પડી જઈએ છીએ.

આવી અલૌકિક ભગવત્ કૃપા યાદ રાખજો ભાઈઓ, કે તપ કરવાથી મળે છે અને પાપ કરવાથી જતી રહે છે.

૧૯૦—આપણને ખબર ન પડે તેમ આપણે કેવી રીતે ચોરી કરીએ છીએ તે વિષે.

ખીજની કાંઈ પણ વસ્તુ લઇ લેવી તેનું નામ ચોરી છે. એ ચોરી એ જાતની છે:—

પેહેલી જાતની ચોરી એ કે, ધણીને ખબર ન પડે તેમ ગુપચુપ કાંઈ પણ વસ્તુ લઇ લેવી તે; જેમકે માખાપને જણાવ્યા વિના છુપી રીતે કેટલાંક છોકરાંઓ પોતાના ઘરમાંથી કાંઈ ચીજ લઇ જાય છે તે.

બીજી જાતની ચોરી એ કે, કોઈ પણ માણસ પાસેથી જોરજુલમથી તેની વસ્તુઓ લઈ લેવી તે; જેમકે ગાડાં છુટવાં, ધાડ પાડવી વિગેરે.

એ જો જાતની મુખ્ય ચોરી છે. એ શિવાય બીજી ઘણી જાતની ચોરી થાય છે; તેની કેટલીક હકીકત સૌ લાઇઓએ જાણવાની બહુ જરૂર છે, તેથી ટુંકમાં તેની વિગત નીચે આપીએ છીએ. એ દરેક બાબતના જો વિગતવાર દાખલાઓ આપવામાં આવેતો બહુ લંબાણ થઈ જાય, માટે એ દાખલાઓ આમાં આપ્યા નથી, પણ ચોરીના ભેદ જાણવાથી આપણાથી અજાણપણે થતી ચોરીથી આપણે બચી શકીએ એવા હેતુથી સાધુઓએ બતાવેલી ચોરીની જુદી જુદી જાતો આ જગ્યાએ જતાવીએ છીએ.

૧. કોઈ પાસેથી ઉધાર લઈને પાછું આપવું નહીં તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨. પોતાની શક્તિ ન હોય છતાં મોટા મોટા સદાને વેપાર કરવા તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૩. પોતાની ફરજ બજાવવામાં ખામી રાખવી અથવા લાંચ લેવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૪. જાણી જોઈને ચોરીનો માલ રાખવો તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૫. ઉછીના લીધેલા પૈસા કે બીજી કાંઈ વસ્તુઓ પાછી ન આપવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૬. પોતાનું કરજ મુદતસર ન ચુકાવવું તથા મજૂરીના પૈસા વખતસર ન આપવા તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૭. મજૂરોની મજૂરીના પૈસા કે નોકરોના પગારોમાં પાછળથી કાપકુપ કરવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૮. રસ્તામાંથી મળેલી વસ્તુનો ઘણી શોધી કાઢવાની મહેનત ન કરવી ને તે વસ્તુ પોતે પચાવી પાડવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૯. કોઈને કાંઈ ચીજ આપવાની કબુલાત આપી હોય, અને પાછળથી તે ચીજ તેને ન આપીએ એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૦. વિશ્વાસથી કોઈએ કાંઈ સોંપેલું હોય તે પાછું ન આપવું એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૧. કોઈપણ નાની કે મોટી બાળતમાં કોઈની પણ સાથે કાંઈ ઠગાઈ કરવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૨. ખોટા પૈસા ચલાવવા કે સિલ્લા ઉપર કલઈ ચડાવવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૩. ખોટાં દસ્તાવેજોમાં સહીઓ કરવી કે સાક્ષી કરવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૪. ખરીદી કરવા માટે પાસે પૈસા ન હોય છતાં પણ માલ તૈયાર કરવાનો હુકમ આપવો એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૫. માલધણી આંકડો ચુકવવા આવે ત્યારે કાંઈ કાંઈ બહાનાં કાઢી તેમાંથી કાપકુપ કરવી એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૬. ખોટાં જોખ, માપ, ને ભરત રાખવાં જેમકે શેર, પાલી, ને ગજ વધારે ઓછાં રાખવાં તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૭. વસ્તુઓમાં ભેળશેળ કરવી, જેમકે ખાંડમાં લોટ, ઘીમાં કોપરેલ તેલ કે ચરબી, દાણામાં કાંકરા કે રાખ, દુધમાં પાણી, અને રૂમાં ઝાકળ, વરાળ વિગેરેનો ભેળ કરવો તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૮. ખુડદો લેવા આવે તેમાં ખોટા પૈસા ચલાવી દેવા એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૧૯. ભૂલમાં નાંખીને ચુકી ગએલા આંકડાઓ પાછા ચુકાવવાની તજવીજ કરવી તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૦. જે હુદો ચલાવવાની આપણામાં લાયકાત ન હોય તે હુદો લઇ બેસવું; જેમકે, વૈદકશાસ્ત્ર જાણ્યા વિના વૈદ થઈ બેસવું, નાતની ખટપટ ન આવડે છતાં પણ નાતના શેઠ થઈ બેસવું, નામું માંડતાં ન આવડે છતાં મેહિતાગીરીનું કામ લેવું, અને રાજ ચલાવતાં ન આવડે છતાં રાજ થઈ બેસવું એ ચો-

રી કરવા બરાબર છે.

૨૧. આપણે ગરીબ ન હોઈએ છતાં પણ ગરીબાઈનો દે-
ખાવ કરી ભીખ માગવી એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૨. વીમાકંપનીઓને ઠગવા માટે ખોટા વીમા ઉતરા-
વવા, માલમાં આગ લગાડી દેવી ને ખોટા દાવા બાંધવા તે
ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૩. લોકાચારને દેશાચાર ફરી ગયા હોય તે સાફ ક-
રીને લોકફૂઠી પ્રમાણે હાથે હા કર્યા કરવું, અને પોતે સમ-
જતાં છતાં પણ શાસ્ત્રોના સાચા અર્થ લોકોને ન સમજાવવા
એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૪. જુગારમાં તથા બીજી રમતોમાં ખોટા પાસા વ્યલા-
વવા તે ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૫. પોતાની દવામાં કાંઈ માલ ન હોય છતાં પણ તેની
ઉપર સાફ સાફ લાગે તેવાં બનાવટી ખોટાં લેખલો ચોડવાં
અને ભલકભરી અહિરખબરોથી લોકોને ઠગવા એ ચોરી કરવા
બરાબર છે.

૨૬. ચાકરી રહેતી વખતે કબુલત આપી હોય તે કરતાં
કામ ઉપર મોડું જવું એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૭. શેઠ કે મુનીમ હાજર ન હોય ત્યારે આજસુ થઈને
કામ ન કરવું એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૮. પોતાની પાસે માગનારને વખતસર નાણાં ન આ-
પવાં તે; જેમકે, નોકરને વખતસર પગાર ન આપવો, ઘર-
વાળાને મુદતસર ભાડું ન આપવું, અને બીજા લોકોનાં વખત-
સર બીલ ન ચુકવવાં એ ચોરી કરવા બરાબર છે.

૨૯. પોતે નોકરી માટે કબુલ કરેલા ટાઇમની અંદર બી-
જાઓ સાથે ગપ્પા મારવા, નોંવેલો વાંચવાં, છાપાઓ વાંચવા
અથવા નાટકોનાં ગાયનો લલકારવાં એ પોતાના શેઠના વખ-
તની ચોરી કરવા બરાબર છે.

૩૦. ઓફીસના સીપાઈઓ કાગળો પહોંચાડવામાં વાર

લગાડે, સુતારો પોતાને માટે છોડીયાં પાડવા સાડૂ વધારે લા-
કડાં છોલી નાંખે, અને દરજ્જાઓ કાપલા સાડૂ કરીને જરૂર ક-
રતાં વધારે કટકા પાડે તો તે ચોરી કરવા ખરાબર છે.

૩૧. ઝાઝેરસલાઓમાં ગડબડ કરવી કે સતસંગની મંડ-
લીઓમાં નકામી વાતો કરવી તે ચોરી કરવા ખરાબર છે.

૩૨. ચોરી કરનારની ચાહીને ચોરી છુપાવવી એ પણ
ચોરી કરવા ખરાબર છે.

ભાઈઓ ! આવી રીતે સેંકડો પ્રકારની નાની નાની ચો-
રીઓ છે. તેમાંથી ઘણીએ ચોરીઓ પ્રસંગોપાત આપણાથી
પણ થઈ જાય છે. આપણને આમાંથી કેટલીક ચોરીઓ નાની
લાગશે; જેમ કે, નોકરી ઉપર વખતે મોડું જવાય, કામના વ-
ખતે પણ છાપો વાંચી લેવાય કે ઘરના ભાડાં માટે લેંચો ધક્કા
ખાયા કરે તેની આપણે દરકાર કરતા નથી, પણ એ ચોરી
કરવા ખરાબર છે; અને ચોરીની શીક્ષા કાંઈ નાની નથી. માટે
દરેક બાબતમાં આપણે આપણી દુરજ વધારે ચોકસપણે બ-
જાવી શકીએ એવી ખાસ તજવીજ રાખવી જોઈએ; અને જેવું
આપણે આપણું પોતાનું ભલું ઇચ્છીએ છીએ તેમજ સૌનું ભલું
ઇચ્છી આપણે કોઈએ પણ કોઈ પણ જાતની ચોરી કરવી જો-
ઈએ નહીં, એ દુનિયાના બધા ધરમેનો સિદ્ધાંત છે ને એ
મહાન પ્રભુનો હુકમ છે. માટે મન વચન કે કર્મથી કોઈ પણ
જાતની ચોરી ન થઈ જાય એ સંભાળજો.

૧૬૧-કોઈ ભણે રાજ ગરીબ માણસને હાથી આપે
તોપણ તે લઈ શકે નહીં, તેમજ આપણને
શ્રીસદ્ગુરુઓ ઇશ્વરનું ચોખ્ખું જ્ઞાન આપે
છે પણ આપણે એવા અભાગીયા
છીએ કે તે લઈ શકતા નથી.

અસલના આપણા દેશી રાજાઓ એવા ઉદાર હતા કે રહે-

જ વાતમાં મોટાં મોટાં દાનો ને મોટાં મોટાં ઇનામો આપી દેવાં એ તેઓને મન કાંઈ મોટી વાત નહોતી. એવા વખતમાં ગ્રહણને દિવસે એક રાજાને વિચાર થયો કે મારે કાંઈ મોટું દાન આપવું; તેથી તેણે હાથીનું દાન આપવાનો ઠરાવ કર્યો. એ પછી વિચાર થયો કે એ દાન કેને આપવું? ત્યારે પ્રધાને કહ્યું કે, જો હજુરનું ધ્યાન પહોંચેતો ગરીબમાં ગરીબ બ્રાહ્મણને તે આપવું જોઈએ, તો વધારે પુન્ય થાય. ત્યારે રાજાએ હજુરીયાને હુકમ કર્યો કે, કોઈ ગરીબ બ્રાહ્મણને જલદી અંહી બોલાવી લાવ. હજુરીયો બ્રાહ્મણને બોલાવા ઉતાવળો ઉતાવળો જતો હતો એટલામાં એક લોગણ ભટ્ટીયો બ્રાહ્મણ રસ્તામાં તેને મળી ગયો. એ બ્રાહ્મણના ખડીયામાં સત્તર તો ઠીગડાં હતાં, પાંચ સાત જાતનાં અનાજની જુદી જુદી પોટલીઓ ખસે ખાંધી હતી, ઢીંચણ પણ પૂરા ઢંકાય નહીં તેવું મેલું ફાટેલું ફાળીયું પેહેયું હતું, બહાર ગામથી ચાલ્યો આવતો હતો તેથી પગરખાં વિનાના ઉઘાડા પગ ગોઠણ સુધી ધૂળથી ભરેલા હતા, છપ્પન કટકા વીંટીને ખાંધેલી ડાકાલું જેવી માથે પાઘડી હતી, ને તેમાં ચાર પાંચ વરસનું જીનું ખખ અરધું ફાટેલું ટીપણું ખોરયું હતું, દાઢીના બાલ મહીના દોઢ મહીનાના થઈ ગયા હતા, અને કપાળમાં લેંસ લડકામણું મોટું ટીલું કર્યું હતું. એ બ્રાહ્મણને જોઈને હજુરીયાએ બેસ્યું કે આ ગરીબ માણસ છે માટે તે હાથીના દાનથી ખુશી થશે. એમ ધારીને તેને કહ્યું કે, મહારાજ, દરબારમાં ચાલો; મહારાજ સાહેબ તમને બોલાવે છે.

રાજાના હજુરીયાનો રોક અને ઓર્ચીતી તેની આવી વાત સાંભળીને તે બ્રાહ્મણ તો બીચારો ગભરાઈ ગયો. તેને લાગ્યું કે મારા શું લોગ મળ્યા? રાજા મને શું કરવા બોલાવે? કોઈએ મારી અદેખાઈ કરી હશે. હવે કાંઈક પુછશે ને જવાબ દેતાં નહીં આવડે તો મારો ફજેતો થશે. આવા આવા વિચાર કરે છે એટલામાં હજુરીયાએ કહ્યું કે, જલદી કરો મહારાજ.

વિચાર, શું કરો છો ? ત્યાં કાંઈ તમોને ધાણીએ નથી જોડવા, ત્યાં તો દાન આપવું છે. દાનની વાત સાંભળીને ભટજી મહારાજ રાજ થયા, તોપણ દરબારમાં જતાં ટાંટીયા ધુજવા લાગ્યા. રાજાએ તે પ્રાદ્ધણને જોઈને કહ્યું કે, મહારાજ, જલદી સંકલ્પ કરાવો ને આ મકનો હાથી લઈ જાઓ, પ્રાદ્ધણે કહ્યું કે, મહારાજ સાહેબ, હું એ હાથીને લઈને શું કરું ? એને લઈ જઈને બાંધું ક્યાં ? અને ખવરાવું શું ? કદી તમે એને બાંધવાનું ને ખવરાવવાનું આપો તોપણ એ મને શું કામનો ? હું આવા હાલે એની ઉપર બેસું એ શોભા કેવી બને ? ગૌપ્રાદ્ધણ પ્રતિપાળ, મહારાજ સાહેબ, એ મકનો હાથી તો તમારે ઘેરે જ શોભે, તમે ઘણો મક્ત આપો પણ તેને લઈ શકાય એવાં અમારાં નશીબ ક્યાંથી ? અને કદી લઈ જઈ તોપણ મારે તો રાજ રાજ સવારના પહોરમાં ઉઠીને તેનાં લીંડાંજ ઉપાડવાં પડે. એ કાંઈ મારે ઘેર ન શોભે, અને હું કાંઈ એની ઉપર શોભું નહીં.

રાજાને પ્રાદ્ધણની આ વાત ખરી લાગી, તેથી તેને વિચાર થયો કે, ઓહો ! ગરીબાઈ એટલી બધી ખરાબ છે કે આવાં મોટાં ધનામ કે આવાં મોટાં દાન પણ ન લેવા દેય ?

ભાઈઓ ! શું સમજ્યા આપણે એ ગરીબ પ્રાદ્ધણના કરતાં પણ વધારે કંગાલ છીએ, કારણ કે, એ પ્રાદ્ધણને રાજદરબારમાં બોલાવવા માટે જેમ હજુરીયો આવ્યો હતો તેમ આપણને સત્સંગમાં ને દેવદરબારમાં બોલાવવા માટે હરિજનો આવે છે, પણ જેમ દરબારમાં જતાં પોતાની ફજેતી થઈ જશે તો ? એવા વિચારથી જેમ તે પ્રાદ્ધણના ટાંટીયા ધુજતા હતા તેમ પ્રાર્થનામંદિરમાં કે સતસંગમાં જતાં આપણે અચકાઈએ છીએ, કે રખેને કાળામાં કાંઈ ભરવું પડશેતો ? દરબારમાં ગયા પછી રાજા હાથીનું દાન આપતો હતો તોપણ તે ગરીબ માણસ લઈ શક્યો નહીં, તેમ સત્ય જ્ઞાનવાળા મહાન પંડિતો, ભગવદ્દસમાં તરબોળ થએલા સાચા ભગતો અને આપણા દયાળુ

ગુરુઓ આપણને મફત ઇશ્વરી માર્ગ બતાવે છે, પણ અફસોસ કે એ બાબતમાં આપણે એવા કંગાલ છીએ—એવા દરિદ્રી છીએ કે તેનો જરા પણ લાભ લઈ શકતા નથી. એ રાજતો માત્ર મકનો હાથીજ આપતો હતો, પણ હરિજનો તો આપણને જન્મ મરણના ફેરામાંથી છોડાવે, અનંતકાળની શાંતિ આપે, અને મોક્ષનાં અદૌકિક સુખો આપે એવું મહાન પ્રભુનું પવિત્ર નામ આપણને આપે છે, પણ આપણે મનના, બુદ્ધિના, ને હૃદયના એવા કંગાલ છીએ કે તે લઈ શકતા નથી. માટે ભાઈઓ ! બહારની સમૃદ્ધિ છતાં પણ અંતરની એવી કંગાલીયતમાંજ છેવટ સુધી ન પડ્યા રહીએ એ સંભાળજો.

૧૯૨-કોઈ માણસ આપણને ગાળદેય, તે ગાળ બે આપણે ન લઈએ તો એ ગાળ તે આપના-
રની પાસેજ રહે છે.

એક મહાત્મા હતા તે બહુજ શાંત મૂર્તિ અને બ્રહ્મજ્ઞાની હતા. તેનો એવો ઠરાવ હતો કે, બીજાં માણસો તેનું ગમે એટલું નુકશાન કરે તોપણ તે કદી પણ ગુસ્સે થતા નહીં કે પોતાનો સ્વભાવ બગાડતા નહીં, પણ ઉલટા તે ખરાબ માણસનું પણ ભલું થાય તેમ કરતા હતા. આસપાસનાં ગામીનાં ઘણા માણસો મહાત્માનો એ સ્વભાવ જાણતાં હતાં, તેથી સૌ તેની યથાશક્તિ સેવા કરતાં હતાં.

એક વખત એક ખરાબ માણસે એ વાત સાંભળી, ત્યારે તેણે કહ્યું કે, એનો ભાર શું છે કે ગુસ્સે ન થાય, હમણાં જઈને ચીડવી આવું. શું દુનિયામાં આવાં માણસો પણ નથી પડ્યાં ? એવા ઘણાએ મૂર્ખા છે કે, જેઓ એમ સાંભળે કે, આ સ્ત્રી પતિવ્રતા છે તો તેનું પતિવ્રત લંગ કરવાની તજવીજ કરે; એમ સાંભળે કે, આ માણસ બીડી પીતો નથી તો તેને બીડી પાવાની હઠ કરે; એમ જાણે કે આ માણસને ભાંગ ચડડતી નથી તો તેને

ભાંગ રહ્યાવાની તજવીજ કરે; એમ જાણે કે, આ માણસ બહુ હુશીઆર છે તેથી ક્યાંઈ ઠગાતો નથી તો તેને ઠગવાનો પ્રયત્ન કરે, અને આ માણસ કાંદા ખાતો નથી તો કે હું તેને ખખરાવું ! એમ કરવાવાળા ગધેડાઓ શું દુનિયામાં થોડા છે ? એવાઓની કાંઈ ખોટ નથી તે માંહેલોજ પેલો માણસ હતો : તેથી તે એ મહાત્મા પાસે ગયો, અને કહ્યું કે, મહારાજ, ચલમ પીવરાવો. મહારાજે કહ્યું કે, બચ્યા, હું ચલમ પીતો નથી ને મહારી પાસે ચલમ તંબાકુ કે દેવતા કાંઈ નથી. ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, મોટો સિદ્ધ થઈને બેઠો છે ને ચલમ પણ નથી રાખતો ? તારા કરતાં તો ખીજ લંગોટીયા સારા. બધાં ગામો લૂટીને પૈસા લેના કરે છે તે કામ શું આવશે ? અતિથિની સેવા નથી કરતો ત્યારે તું સાધુ શેનો ? તેં તો તારું કુળ લજવ્યું. શરમ છે તારા ગુરૂ ઉપર, ને ધૂળ પડી તારા ભજનમાં. મુસાફરને એક ચલમની કુંક પણ ન મળે ? ત્યારે તું આ જાડોપાડો થયો તે કામનું શું ? આવી રીતે પ્રસંગ છોડીને તે લુચ્યાએ વિના કારણ એ મહાત્માને હજારો ભૂંડી ગાળો દીધી. પણ એ મહાત્મા કાંઈ બોલ્યા નહીં. ધીરજથી હસ્તે મહોઢે બધું સાંખી ગયા. અંતે જ્યારે ગાળો દઈ દઈને તે માણસ થાકી ગયો ને પોતાની મેળે બોલતો બંધ થયો ત્યારે થોડીવાર રહીને તે વધારે શાંત થયા પછી મહારાજે તેને કહ્યું કે, બચ્યા લે આ સાકર નાંખીને જરા થંડું પાણી પી, બહુ બોલવાના પરિશ્રમથી તારા મગજમાં ગરમી રહી છે તેથી તને એ શરબતથી ફાયદો થશે; એમ કહીને મહારાજે તેને સાકરનું શરબત બનાવી આપ્યું. પેલો માણસ પહાડ ઉપર રહીને બપોરને વખતે મહારાજના આશ્રમમાં ગયો હતો તેથી તરસ તો લાગેલીજ હતી, અને તેમાં વળી બે કલાક સુધી મહારાજને હજારો ગાળો દેવાની મેહનત કરવાથી તે ઉશ્કેરાઈ ગયો હતો અને થાકીને લોથ પોથ થઈ ગયો હતો તેને એ ઠંડા શરબતથી બહુ શાંતિ મળી. એ પછી એટલો વખત મહાત્માની પાસે રહેવાથી તે સંતની ભલી વિજળી (ચોરા) -

ની તેને રૂડી અસર થઇ; એ વખતે તેને ભાન આવ્યું કે, હું
જ્યારે વિનાકારણુ આવી રીતે બકબકતો હતો તે વખતે તે
મહાત્માએ ગુસ્સામાં આવી જઇને મને માત્ર એક રહેજ ધકે.
દઈ દીધો હોત તો મારા શું હાલ થાત? આ નીચેની પહાડની
ખાઇમાં ક્યાંઇનાં ક્યાંઇ મહારાં હાડકાં વેરાઇ જાત અને તેનો
પતો પણ લાગત નહી. આ. મહાત્મા કે જેનામાં અખંડ બ્રહ્મ-
અર્થનું જોર છે, જેનામાં તપનું બળ છે, જેનામાં શાંતિનું બળ
છે, અને જેનામાં બ્રહ્મનિષ્ઠપણાનું બળ છે તેની આગળ મહાર
શું ચાલત? મહારા જેવાને તો તે મચ્છરની પેઠે ઓળી નાંખે,
પણ અત્યારે હું તેની દયાથીજ બચેલો છું. અરે હાય હાય !
મને આ શું સુખ્યું? કેવા રૂડા મહાત્માનો મેં અપરાધ કર્યો?
હવે એનું પ્રાયશ્ચિત્ત શું? એમ ભાન આવતાં તે મહારાજના
ચરણમાં પડી ગયો, અને તેના પગનાં અંગુઠા પોતાની આંખમાં
ખોસી ગદગદિત થઇને માફ માગવા લાગ્યો, ને કહેવા લાગ્યો કે
મહારાજ? મને તમારો શિષ્ય બનાવો. ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે,
બેટા, તું પણ મહારા જેવો પ્રભુનો જીવ છે અને મહારો બંધુ
છે. સુખ દુઃખમાં ધીરજ રાખ. એટલે તું પણ ધીરે ધીરે પ્રભુ-
ના રસ્તામાં આવી જઇશ. તે માણસે કહ્યું, મહારાજ, એવી
ધીરજ અમો પામર જીવથી કેમ રહે? મહારાજે કહ્યું, બેટા,
વિચારથી ને પ્રભુનો મહિમા જાણ્યાથી એવી ધીરજ રહી શકે
છે. તું વિચાર કર કે, તને કોઈ માણસ કાંઈ વસ્તુ આપવા
આવે, અને તે તું ન લે, તો એ વસ્તુ કોની પાસે રહે? તે મા-
ણસે કહ્યું કે, જો હું ન લઉં તો એ વસ્તુ જેની પાસે હોય તેની
પાસેજ રહે. ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે, બેટા, તે' મને ગાળો
આપી, પણ મેં તે ન લીધી, ત્યારે કોની પાસે રહી? ત્યારે તે
માણસે શરમાઇ જઇને કહ્યું કે, મહારાજ, એ મહારી ગાળો
તો પાછી મહારી પાસેજ રહી.

મહારાજે કહ્યું, બેટા, હવે જીજ્ઞે વિચાર કર. તને કોઈ
માણસ પોતાનો ડગલો આપવા આવે તો તું લેશે? તે માણસે

કહ્યું કે નહીં. મહારાજે પુછ્યું કે શા માટે નહીં લેય ? ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે, લીખારી હોય તે લેય. મહારાજેવા ગૃહસ્થ માણસથી એમ કેમ લેવાય ? એવી નજીવી ચીજ સાડ કરીને શા માટે કોઇના ઉપકારમાં આવીએ ? મહારાજે કહ્યું કે, ખેટા, જેમ તારાં ગૃહસ્થપણા માટે તું કોઇની ચીજ ન લે, તેમ અમે અમારાં સાધુપણાં માટે પણ એવાંજ મસ્ત છીએ. સાધુપણા સાડ કરીને અમે ધરખાર છોડેલાં છે, અને એ મસ્ત ફકીરી સાડ કરીને સંસારનાં હજારો મોહક સુખો ઉપર અમે થુંકીએ છીએ. એ બધું છોડીને એ બધાં ઉપર પાણી ફેરવીને હવે હું તારી પાસેથી ગાળો લઉં કે ? વાહ વાહ વાહ ! લેવા જેવી ચીજ તો મજેની ? ખેટા તારે ઘેરે કોઇ મીઠાઇનો ખુમચો લાવે તો એ લેવામાં પણ તું જરા આનાકાની કરે, તારો દોસ્ત તને ઘડીઆલ ભેટ આપે તો એ લેવામાં પણ તું જરા હા ના કરે, અને તારો સસરો જમવા બોલાવે તો એમાં પણ—માલ માલ ઉડાવવામાં પણ જરા વાર લગાડે, પણ તારા દુશ્મનની ગાળો લેવામાં તો તું તૈયાર ? એમાં તો જરાય વાર નહીં ? આનું નામ તમારું ગૃહસ્થપણું કે ? શરમ ! શરમ !

હવે ત્રીજો વિચાર કર, કે હમેશાં ઘણું કરીને માણસો કંઈ ચીજ લેય છે ? જે ચીજ પોતાને પસંદ હોય તેજ લેય છે. આપણે કોઇ શહેરના બજારમાંથી ચાલ્યા જતા હોય તો રસ્તામાં ઘણાએ હુકામદારોને ફેરીવાલાઓ કહે છે કે, લ્યો શેઠ, આ એક ચાકુ બહુ સરસ છે, આ ચરમો સસ્તામાં જાય છે, આવો આવો ગરમ કાપડ આપું; જીવો શેઠ, આ રૂમાલ તો જીવો ? આ આપુસના આંખા સસ્તામાં જાય છે, આ પગરખાંની એક જોડી અરધી કીંમતે; આવી જાઓ, આ મારવાડીનું દીવાળું, છ દોઢીયાંમાં ગમે તે ચીજ ઉપાડો. આવી રીતે આપણને ઘણા લોકો ઘણી ચીજ આપવા આવે છે પણ વગર જરૂરની ચીજે આપણે લેતા નથી, તેમજ કોઇ આપણને ગાળ આપવા આવે તો તે આપણે શા માટે લેવી જોઇએ ? શું એ વિના આપણને

ન ચાહે ? જેની પાસે જે માલ હોય તે આપે, જેની પાસે આં-
ળા હોય તે આંળા આપે, જેની પાસે મીઠાઈ હોય તે મીઠાઈ
આપે, જેની પાસે કપડાં હોય તે કપડાં આપે, તેમજ જેના મ-
નમાં ગાળાનો ખગ્ગનો ભરેલો હોય તે ગાળ આપના આવે,
તેમાં આપણું શું ગયું ? આપણે તે લઈએ શું કરવા ? આપણે
જો લઈએ તો આપણી પાસે આવે ના ? જેને ગાળની જરૂર
રહેય તે લેલે લેય. આપણે તો પવિત્ર ઇશ્વરને ખાતર સૌને માફ
કરતાં શીખવું જોઈએ. અને સૌને આપણા એકજ પિતાના પુત્ર
સમજી સૌનું લલુ ઇશ્વરનું જોઈએ. તને ખગર છે ? શ્રીકૃષ્ણ
ભગવાને પોતાના દુશ્મન શિશુપાળના સો ગુન્હા માફ કર્યા
હતા, ત્યારે આપણે કોઈના ખરાબ શબ્દોની માફી આપવી
એમાં શું મોટી વાત છે ? માટે બેટા, પરમ દયાળુ પ્રભુની માફી
મેળવવાની આપણને જરૂર છે તે સાફ રૂઠું બોલતાં અને બી-
જાઓનાં વાંક માફ કરતાં શીખો.

૧૬.

ઓ ભાઈરે શાન્તિ પમાડે, તેને તે સંત કહીએ;
તેના દાસના દાસ થઈને રહીએ (ટેક)
વિદ્યાનું મૂળ મારા ગુરૂએ બતાવ્યું,
ત્યારે મેતાનોં માર શીદ ખાઈએ (૨)
કીધા ગુરૂને બોધ નવ આપે,
ત્યારે તેના ચેલા તે શીદ થઈએ—ઓ
વેંધની ગોળી ખાતાંને દુઃખ નવ જાય,
ત્યારે તેની ગોળીતે શીદ ખાઈએ (૨)
લીધા વળાવાને ચોર જ્યારે લુટે,
ત્યારે તેની સોબતે શીદ જઈએ—ઓ
કલ્પવૃક્ષ સેવીએ ને દારિદ્ર ઉભે,
ત્યારે તેની છાયા તે શીદ રહીએ (૨)
રાજાની ચાકરીમાં ભૂખ નવ ભાંગે,

ત્યારે તેની વેઠે તે શીદ જઇએ—ઓ
 નામ અમૂલ્ય મારા ગુરૂએ બતાવ્યું,
 ને તે તો ચોટ્યું છે મારે હૈયે (૨)
 મહેતા નરસિંહાની વાણી છે સારી,
 શામળાને શરણે જઇએ—ઓ

૧૮૩-માયાને જીતવાનો સેહેતો ઉપાય.

મહાન ભક્તરાજ મહાત્મા તુકારામે પોતાના એક અભંગમાં કહ્યું છે કે, માયાને છાંયા એ બંને એક સરળી વસ્તુ છે. ભેદ એટલોજ કે માયા મોટી છે ને છાંયા નાની છે, પણ બંનેના સ્વભાવ સરખા છે. માયા જેમ જગતમાંથી જતી નથી તેમ છાંયા પણ વસ્તુમાંથી જતી નથી. જેમ જેમ મોટા થતા જઇએ તેમ માયા વધતી જાય તેમજ છાંયા પણ મોટા થવાથી મોટી થતી જાય છે. દુકામાં એટલુંજ છે કે, માયાને છાંયા આ જગત સાથે ભેડાએલી વસ્તુ છે, એટલે જ્યાં સુધી આપણા દેહનો નાશ થાય નહીં ત્યાં સુધી કાંઈ છાંયા જાય નહીં, તેમજ ત્યાં સુધી કાંઈ માયા પણ જાય નહીં; કારણ કે, જેમ છાંયા શરીરની સાથે લાગેલી છે તેમ માયા જીવની સાથે લાગેલી છે. ત્યારે હવે કરવું શું ? મહાત્માઓ કહે છે કે જ્યાં સુધી આપણા ઉદ્ધાર થાય નહીં ત્યાં સુધી કાંઈ માયા જાય નહીં; કારણ કે, જગતને ચલાવવા માટે પ્રભુએ તેને મોકલેલી છે એટલે તે કાંઈ આપણાથી જાય નહીં. પણ તે મહાત્માઓની દાસી છે, એટલે જેઓ સાધુસંતની સેવા કરતા હોય તે હરિજનો એ માયાને ઓછી કરી શકે છે.

માયાને જીતવા માટે પ્રથમ આપણે માયાનું સ્વરૂપ સમજવું જોઈએ, પણ માયા બહુ મોટી વસ્તુ છે, એટલે તેનો ઘડીકમાં પાર પામી શકાય તેમ નથી. શ્રીમત્ શંકરાચાર્ય જેવા મહાત્મા માયાને આનિર્વચનીય કહે છે, ત્યારે તેમાં આપણે

કયાં પત્તો લાગે ? માટે માયાનું સ્વરૂપ સમજવા સારૂ આપણે માયાની ન્હાની ખેડેન છાંયાનું સ્વરૂપ સમજવું જોઈએ. અને એ જલદીથી સમજી શકાય તેમ છે. જ્યારે આપણે ઉભા હોઈએ ત્યારે છાંયા પણ ઉભી રહે છે, જ્યારે આપણે બેસીએ ત્યારે આપણી છાંયા પણ બેસી જાય છે અને જ્યારે આપણે સુઈ જઈએ ત્યારે આપણી છાંયા પણ સુઈ જાય છે, પણ જ્યારે આપણે પ્રભુના મંદિરમાં જઈ પ્રાર્થના કરતે કરતે હાથ જોડી લાંબા થઈને દેવને દંડવત્ કરીએ ત્યારે છાંયા જતી રહે છે, ત્યારે છાંયા દેહમાંજ સમાઈ જાય છે એટલે કે દેહના જેવડીજ થઈ જાય છે. તેમજ મહાત્મા તુકારામ કહે છે કે, પ્રભુના ચરણમાં નમી પડવાથી એ છાંયાની પેઠેજ માયા પણ નાશી જાય છે. જ્યાં સુધી દીનતાથી સમર્થ પ્રભુનું શરણ ન ધરીએ ત્યાં સુધીજ માયા દુઃખ દેવા કરે છે પણ જ્યારે નમી ગયા-જ્યારે પ્રભુના શરણમાં આવી ગયા ત્યારે પછી માયા કેવી ? એ વખતે તો ઉલટી માયા આપણી દાસી બની જાય છે, માટે ભાઈઓ ! જો સેહેલાઈથી માયાને જીતવી હોય તો આશરાનું બળ રાખીને પ્રભુના શરણમાં નમી પડો, પ્રભુના શરણમાં નમી પડો.

૧૯૪-ભગવદ્ ઇચ્છા વિષે.

આપણો કેારટનો કેસ જેમ આપણા વકીલને સોંપી દઈએ છીએ તેમ આપણા આખા જીવનનો મામલો ઇશ્વરના હાથમાં સોંપી દઈ ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે સંતોષથી રહેવું જોઈએ.

જેમ આંધળો માણસ પોતાના દોરનાર માથે આધાર રાખે છે તેમ સર્વ વાતે આપણે પણ ઇશ્વર માથે આધાર રાખી રહેવું જોઈએ.

સીધાઈએ જેમ તેના અમલદારના હુકમમાં હમેશાં વરતે છે તેમ આપણે પણ આપણા પ્રભુની ઇચ્છા અનુસાર વર્તવું.

પાણીને જેવા વાસણમાં નાંખીએ તેવું રૂપ તે પકડી લેય છે તેમ આપણે પણ પ્રભુ જેમ રાખે તેમ રહેતાં શીખવું જોઈએ.

ગાડીમાં જોડેલો ઘોડાતો દોડયો જાય પણ હાંકનાર જેણી-ગમ લગામ ખેંચે તેણીગમ ઘોડાને ચાલવું પડે છે, તેમ આપણને પ્રભુ જે માર્ગે અને જેવી રીતે ચલાવે તેમ ચાલવું.

આપણે તો એક ઇંછુન છીએ ને આપણા પ્રભુ તે ઇંછુનના ચલાવનાર છે. તે આગળ કળ દાખે તો આગળ જવું ને પાછળ કળ ફેરવે તો પાછળ હઠવું. આપણને તો એ જેમ ચલાવે તેમ ચાલવું એજ આપણું કામ છે.

નાટકશાળાનો મેનેજર પોતાના એક્ટરોને જે વેષ આપે તે વેષ લઈને તેણે પોતાનો વેષ ખરોખર રીતે ભજવવો જોઈએ, તેમ ઇશ્વર આપણને જે હાલતમાં રાખે તેમાં સંતોષ પકડી તે પ્રમાણે વરતવું એજ આપણું કામ છે.

દરેક માણસનાં ખીસાંનાં નાનાં ઘડીઆલો ગામની વચેનાં એક મોટા ઘડીઆલના ટાઇમ પ્રમાણે રાખવાં પડે છે, તેમ દરેક નાનાં મોટાં માણસોએ ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે વરતવાની ટેવ પાડવી જોઈએ.

૧૯૫-આપણા મનમાં રહેલા મુખ્ય દુર્ગુણો અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થતા ખરાબાઓની જાણવા લાયક વીગત.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગીતાજીમાં કહ્યું છે કે,

ધ્યાયતો વિષયાન્પુસઃ સંગસ્તેષૂપજાયતે ।

સંગાત્સંજાયતે કામઃ કામાત્ક્રોધોઽભિજાયતે ॥

ક્રોધાદ્રવતિ સંમોહઃ સંમોહાત્સ્મૃતિવિભ્રમઃ ।

સ્મૃતિભ્રંશાદ્ બુદ્ધિનાશો બુદ્ધિનાશાત્મણશ્યતિ ॥

અ. ૨ શ્લો. ૬૨-૬૩.

અર્થ:-વિષયોના વિચાર કરવાથી માણસને વિષયોમાં પ્રીતિ ઉત્પન્ન થાય છે. વિષયની પ્રીતિથી તે વિષયો ભોગવવાની મનમાં ઇચ્છા ઉત્પન્ન થાય છે. એ પછી વિષયો ભોગવવાની ઇચ્છામાંથી ક્રોધ પેદા થાય છે. ક્રોધમાંથી બહુ મોહ થાય છે. બહુ મોહથી સ્મરણશક્તિ ધ્વંસિત થઈ જાય છે. સ્મરણશક્તિ ભરી જવાથી બુદ્ધિનો નાશ થાય છે. અને જેની બુદ્ધિનો નાશ થાય તે (પોતાના કલ્યાણના રસ્તામાંથી) પડી જાય છે.

ભાઈઓ ! આવી રીતે એક દુર્ગુણમાંથી બીજા ઘણા દુર્ગુણો પેદા થઈ જાય છે. અને એ આપણા દુર્ગુણો પ્રભુથી વિમુખ કરી અંતે આપણને તરડમાં લઈ જાય છે. માટે એવા દુર્ગુણોમાંથી બચવા સારૂ આપણે તેની કેટલીક મુખ્ય મુખ્ય હકીકત જાણવી જોઈએ. જ્ઞાની ભગતો તેને માટે નીચે પ્રમાણે કોષ્ટક બતાવે છે.

૧૯૬-અહંકારમાંથી ઉત્પન્ન થતા દુર્ગુણો।

૧. અહંકારી માણસ હમેશાં લોભી હોય છે.
 ૨. અહંકારી માણસ પોતાના અભિમાનને લીધે બધાંથી છુટો પડવાની ઇચ્છા રાખે છે.
 ૩. અહંકારી માણસ ખોટો ડોળ ધાલીને ફરે છે.
 ૪. અહંકારી માણસ પોતાની કીર્તિનો બહુ લોભ રાખે છે.
 ૫. અહંકારી માણસ ઢોંગી હોય છે.
 ૬. અહંકારી માણસ નાફરમાન હોય છે: મોટાઓને તે માનતો નથી.
 ૭. અહંકારી માણસ બીજાઓની તરફ ધિક્કાર રાખે છે.
 ૮. અહંકારી માણસની પોતાની પ્રકૃતિ ચીરડાઈ હોય છે.
- આ બધા દુર્ગુણો એક અભિમાનમાં હોય છે. માટે એ બધા દુર્ગુણોમાંથી બચવા સારૂ મહાન પ્રભુને અર્થે આપણે અભિમાન છોડી દેવું જોઈએ.

૧૬૭-લોભમાંથી પેદા થતા દુર્ગુણો.

૧. લોભી માણસ વિશ્વાસઘાત કરનારો હોય છે.
૨. લોભી માણસ અન્યાયથી ડરતો નથી.
૩. લોભીયાઓ જીઠાએલા ને તરકટી હોય છે.
૪. લોભીના સ્વભાવમાં બહુજ હલકાપણ હોય છે.
૫. લોભી માણસ કઠોર હૈયાનો હોય છે.
૬. લોભી માણસના હૃદયમાં હમેશાં જીદી જીદી વાસનાઓ ભરેલી હોય છે.
૭. લોભી માણસ ઇશ્વર ઇચ્છાની સામે બડબડનાર હોય છે.
૮. અને લોભી માણસ ક્યારેક બીજાનાં જીવન પણ કરી નાંખે છે.

આ બધા દુર્ગુણો લોભમાંથી જન્મ પેદા થાય છે. માટે એ બધા દુર્ગુણોથી બચવા સારું સર્વશક્તિમાન આપણા પવિત્ર પિતા પ્રભુનો હુકમ માનીને આપણે અયોગ્ય લોભને છોડીદેવો જોઈએ, અને આપણા આત્માના કલ્યાણ સારું આ જગતમાંના આપણા ભાઈબંધો સાથે આપણે ઉદારતાથી વરતવું જોઈએ.

૧૬૮-વ્યભિચારમાંથી ઉત્પન્ન થતાં પાપો.

૧. વ્યભિચારી માણસની અછત જીમ થએલી હોય છે.
૨. વિષયી લોકોનાં હૈયાં કઠોર હોય છે.
૩. વિષયી માણસમાં પવિત્રતા કે વિશ્વાસ બીલકુલ હોય નહીં.
૪. વિષયથી ધનનો, મનનો, શરીરનો, ને બળનો નાશ થાય છે.
૫. વિષયી માણસોના કુટુંબમાં હમેશાં કલેશ હોય છે.
૬. વિષયી માણસથી કોઈપણ બાબતમાં ચોકસાઈ રહી શકતું નથી.
૭. અને પશ્ચાત્તાપ કર્યા વિના તથા પવિત્ર થયા વિના

વ્યભિચારી માણસો એમને એમ મરી જાય છે.

આ બધાં વિષયનાં કૃળ છે માટે તેથી બચવા સારૂ મનમાં વૈરાગ્યવૃત્તિ અને અંતરમાં ઇશ્વરભજનનું બળ રાખવું જોઈએ.

૧૯૯—ક્રોધ તથા અદેખાઈમાંથી ઉત્પન્ન થતા દુર્ગુણો.

ક્રોધી માણસ કલ્યાણોર તથા મારામારી કરનારો હોય છે. તે રહેજવાતમાં લડી પડે છે ને ખુન માથે આવી જાય છે. એટલુંજ નહીં પણ તે બીજાઓની નીંદા કરનારો હોય છે.

અદેખાઈ.

૧. અદેખાં માણસોને બીજાંઓની તરફ ધીક્કાર હોય છે.

૨. અદેખાંઓનાં મનમાં બીજાંઓનું બગાડવાની ઇચ્છા રહે છે.

૩. બીજાંને નુકશાન થએલું જોઈને અદેખાંઓ રાજ થાય છે.

૪. બીજાંઓની ક્ષતેહથી અદેખાંઓને દિલગીરી લાગે છે.

૫. બીજાંઓની ખાતી જોવામાં ને પારકાંઓની નિંદા કરવામાં અદેખાંઓ પોતાનો વખત ગુમાવે છે.

૬. અદેખાં માણસો ગણીવાર પોતાની અદેખાઈના ઉલ્લાસમાં દગો પાડી કરી લેય છે.

આ બધા દુર્ગુણો ક્રોધમાં ને અદેખાઈમાં છે, માટે તેથી બચવા સારૂ જેમાં પ્રભુનો બહુ મહિમા હોય એવાં આપણાં પવિત્ર શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કર્યા કરો.

૨૦૦—આળસમાંથી ઉત્પન્ન થતા દુર્ગુણો.

૧. આળસ એ બધા દુર્ગુણોની માતા છે.

૨. બીજાંઓનું કામ કસી આપવું તો રહ્યું, પણ પોતાની ફરજો બજાવવામાં પણ આળસુઓને કંટાળો લાગે છે.

૩. આળસુઓના મનમાં મક્કમપણું હોતું નથી તે પોતાની આળસને લીધે લાચરીયા બની જાય છે.

૪. આળસુઓની લાગણીઓ સુસ્ત થઈ જાય છે અને તેનું હૈયું કઠોર થઈ જાય છે.

૫. આળસુઓના અંતરમાં હ્રમેશાં ઠંડી રહે છે. ઉમંગની ગરમી તેઓમાં આવતી નથી.

૬. આળસુઓના અંતરમાં વિષયોની વાસના બહુ ભરેલી હોય છે.

૭. આળસુઓ હ્રમેશાં નિરાશ રહે છે.

૮. આળસુઓ પોતાની તનદુરસ્તી તથા વખતનો બહુ માઠો ઉપયોગ કરે છે.

ભાઈઓ ! આ પ્રમાણે એક એક દુર્ગુણના પેટામાં બીજા ઘણાએ દુર્ગુણો રહેલા છે અને તે બધા દુર્ગુણો સત્સંગ વિના તથા ભગવદ્ આશરાના બળ વિના જઈ શકે તેમ નથી, માટે સત્સંગ તથા આશરાનું બળ રાખતાં શીખો, ભગવદ્ આશરાનું બળ રાખતાં શીખો.

૨૦૧-દિવસની સાઠ ઘડી છે તેમાંથી કાંઈ નહીં તો
છેવટ એક ઘડી પણ સુધરે તેમ કરો; નહીં તો
માર્યા જશું.

એક શેઠને સાઠ વહાણનો મોટો કાફલો હતો. તે વહાણ લઈને એ શેઠ પરદેશ વેપાર કરવા નીકળ્યો; પણ પોતે જરાક મોજાલો માણસ અને દરિયો પડ્યો તોફાની એટલે તેની બેઠ-રકારીથી વહાણો ખુડવા માંડ્યાં. એક વહાણ ડુબ્યું ત્યારે જાણ્યું કે એમાં શું ? હજી તો આપણી પાસે બીજાં આગણસાઠ બાકી છે. થોડી વારમાં બીજું ડુબ્યું, ત્યારે પણ એમજ ધાર્યું કે હજી આપણી પાસે અઠાવન વહાણ બાકી છે. એ પછી ત્રીજું ડુબ્યું ત્યારે પણ એમજ દિલાસો લીધો કે, હજી શું પ્રીકર છે ? મહારી પાસે બીજાં સતાવન વહાણો બાકી છે. આવી રીતે ટપોટપ એક પછી એક વહાણ ખુડતાં ચાલ્યાં; કારણ કે, જ્યાં

બેદરકારી હોય, જ્યાં હોતી હે' ચલતી હે', એમ હોય, જ્યાં પ્રભુને ભૂલી જઈને બધો કારભાર ચાલતો હોય, અને જ્યાં કી-સ્મત કુટુંબ હોય તથા દેવ રૂઠ્યો હોય ત્યાં પછી ખરાબી થઈ જતાં વાર શું ? જોતાં જોતાંમાં યોગણસાઠ વહાણ ડુબી ગયાં. એ પછી શેઠ સાહેબ જાગ્યા, તેણે વિનાશ્યું કે જો હવે નહિં ચે-તીએ તો આ છેવટનું એક વહાણ રહ્યું છે તે પણ ડુબી જશે અને સાથે મહારા પણ ખાર વાગી જશે. યોગણસાઠ વહાણ ડુબ્યાં છતાં પણ હજી સુધી આ એક વહાણને આધારે હું સલામત રહી શક્યો છું, પણ જો એ છેલ્લું વહાણ પણ ડુબશે તો પછી થઈ શક્યું ? એ પછી બચવાનો કાંઈ પણ ઉપાય નથી. એમ ખારીને તે શેઠ પુરી હુડીઆરી રાખી, અને મદદ માટે દયાળુ પ્રભુની પ્રાર્થના કરી. તેની એ છેવટની પણ જીવનની પ્રાર્થના મંજૂર થઈ. પ્રભુએ કૃપા કરીને તેનું સાંઠમું વહાણ ગયા-વ્યું તેથી તે એ વહાણમાં બેસીને સહી સલામત ઘેરે પહોંચ્યો.

ભાઈઓ ! એ શેઠને જેમ સાંઠ વહાણ હતાં તેમ આપણને પણ યાદ રાખજો કે દિવસની સાંઠ વડી છે; પણ એ બધીએ ઘડી પ્રભુના ભજન વિના-સંતની સેવા વિના-અને દુનિયાંદારીના પરમાર્થ વિના ગુમાવી નાંખશું તો પછી ક્યાંઈ આરો નથી. કદી યોગણસાઠ ઘડી નકામી જાય ત્યાં સુધી પણ દયાળુ ઇશ્વર કૃપા કરીને નીભાવી લેશે, પણ જો બધીએ 'ઘડી ખમડી, તેમાં એક પણ ઘડી ન સુધરી તો પછી કાંઈ ઉપાય નથી.

પેલો શેઠીઓ જ્યારે એક વહાણ ડુબવાનું થાય ત્યારે બી-જાં વહાણમાં બેસી જતો, એમ યોગણસાઠ વહાણ સુધી આ-વ્યું, પણ કાંઈ છેલ્લા સાંઠમાં વહાણ વખતે એમ ચાલે નહીં, કારણ કે, એ પછી કાંઈ બીજું વહાણ બેસવા માટે નહોતું એટલે જો એ છેવટનું વહાણ પણ ડુબી જાય તો સાથે તે પોતે પણ સમુદ્રના તળીયાંમાં જઈને બેસે તેમ હતું. તેમજ આપણે પણ મોટાં મજસકાંનો વખત ગુમાવી નાંખીએ છીએ. એ પછી સૂ-ર્યનારાયણ ઉદય થાય તે વખત પણ ગુમાવી નાંખીએ છીએ.

એ પછી જન્મવાનો, એ પછી બપોરનો, એ પછી રોડાનો, એ પછી સાંજનો, એ પછી સંધ્યાકાળનો, અને એ પછી આગલી રાતનો વખત પણ ગુમાવી નાંખીએ છીએ. છેવટ સૂવાના વખત સુધી પણ નીરાંતે બેસીને ઘડી અરધી ઘડી પણ આલસ દિલે પ્રાર્થના કરી શકતા નથી અને સાઠે સાઠ ઘડી રાજદની - અધર્મમાંજ ગુમાવી નાંખીએ છીએ. આનું પરિણામ તે કુળી ગયા વિના ખીજું શું થશે ? માટે ભાઈઓ ! ચેતો, ચેતો, અને દિવસની સાઠ ઘડીમાંથી આપણા આત્માના કલ્યાણ માટે કાંઈ નહીં તો છેવટ એક ઘડી પણ સુધરે તેમ કરો.

૨૦૨-અરધીની કોથમીર કે દોઢીયાંનાં દાતણ લેતાં આપણે કેટલી બધી ચોકસી કરીએ છીએ ? પણ જેની મદદવડે હરિની હજુરમાં પહોંચવાનું છે એવા મહાન દરજ્જાવાળા ગુરૂને શોધવામાં કોઈ એટલી મેહેનત કરે છે ?

તમે શાક લાજી લેવા સારૂ બજારમાંતો ઘણીએવાર ગયા હશે. ત્યાં દાતણજાળીઓ સાથે અને કોથમીર મરચાંવાળીઓ સાથે જે તાણખેંચ થાય છે એ તમે ધ્યાન દઈને જોયું છે ? અરધીની કોથમીર સારૂ મોટા મોટા શેઠીયા જેવા દેખાતા ગૃહસ્થો ગરીબ ઘાટણો સાથે કેવી માથાફાડ કરે છે એ શું તમે નથી જાણતા ? અને દોઢીયાંના દાતણ લેતાં તેમાં કેટલાં બદલે છે અને કેટલાં આઘાં પાછાં કરે છે એ શું તમે નથી જોયું ? વળી એ દોઢીયાંના દાતણમાં પણ એમ કે અમને તો બાવળનાં જોઈએ, અમને તો વડાઈનાં જોઈએ, અમને તો ઝીલનાં જોઈએ, અમને તો બોરડીનાં જોઈએ, અને અમને તો જાંબુનાં જોઈએ. દોઢીયાંનાં દાતણ લેતાં આટલી બધી પંચાતી ? અને તેમાં પણ પાછાં જડાં પાતળાં તથા તાજાંને વાસી તે જુદાં ?

એવી એવી નાની નાની ચીજોમાં પણ એવી રીતે તજવીજ રાખવી એમાં કાંઈ ખોટું નથી. પણ જેમ એમાં તજવીજ રાખીએ છીએ તેમજ ખીજી સર્વ બાબતમાં તજવીજ રાખીએ છીએ કે નહીં ? એ આપણે જોવું જોઈએ.

ભાઈઓ ! શાક લેવામાં તો જાણે આપણે ન ઠગાયા; પણ ગુરૂ કરવામાં ઠગાઈ જઈએ છીએ તેનું શું ધાર્યું ? આપણા બાપદાનાનો સનાતન આર્ય ધર્મ છોડીને ગમે તે બાવા સાધુની અને ગમે તે ભટજી મહારાજોની કંઠીયો બાંધી લઈએ છીએ, તથા ધરમને નામે ચાલતાં ધર્તીગોવાળી ગમે તે સમાજમાં દાખલ થઈ જઈએ છીએ તેનું શું ધાર્યું ? એ વખતે આપણું જ્ઞાન ક્યાં જતું રહે છે ? અરધીની કોથમીર કે દોઢીયાંનાં દાતણ લેતાં તો આપણામાં ઘણી હુશીઆરી આવી જાય છે, પણ કોઈ લેભાગુને ગુરૂ કરતી વખત આપણી એ હુશીઆરી ક્યાં ચાલી જાય છે ? એ કાંઈ વિચાર્યું ?

કોથમીર થોડી મળી હશે અથવા વાસી હશે તો કઢીમાં જરા ચોછી બાસ આવશે, અને કોઈ જુડીમાં દાતણ વાંકું ચુંકું આવી ગયું હશે તો એ દાતણ કરતી વખત જરાવાર મજે નહીં પડે એટલીજ નુકસાની, પણ જો ગુરૂ ખરાબ મળ્યો તો જીંદગીનો ફેરો માથે પડશે એ કાંઈ ખબર છે ?

મહાન પ્રભુનો પવિત્ર રસ્તો દેખાડનારા, જન્મ મરણના ફેરામાંથી છોડાવનારા અને આપણને હરિની હજુરમાં લઈ જનારા શ્રીસદ્ગુરૂઓ છે. માટે જેની તેની કંઠી બાંધી લેતાં પેહેલાં અને જે તે સમાજમાં દાખલ થઈ જતાં પેહેલાં આપણા સનાતન ઉત્તમ ધર્મ તરફ જોજો, આપણા પ્રાચીન રૂઢિચોના ઉંડાં જ્ઞાન તરફ જોજો, અને આપણા બાપદાદાઓની રૂઢી નીતિ તરફ જોજો; એ બધું જોયા પછી જેમાં આપણા હાથપગ ન બંધાઈ જાય એવો ઉદાર ધર્મ, અને જે આપણને ફાગટની જાળમાં બાંધી ન રાખે, પણ આપણાં દુનિયાંદારીનાં સુખોમાં તથા પ્રભુના સાચા રસ્તામાં મદદ કરે તેવા પ્રભુમય થએલા ગુરૂને

પસંદ કરજો, ભગવદ્ આશરના બળવાળા ગુરૂને પસંદ કરજો,
અને ઉત્તમ આચરણવાળા ગુરૂને પસંદ કરજો.

૨૦૩-આ જગતની મોજમઝામાં માલ નથી તે વિષે.

સાબુના કીણુમાં જેમ આકાશના રંગ દેખાય છે પણ એ
રંગ જેમ સાચા નથી તેમ આ જગતની મોજ મઝા પણ સાચી
નથી એ સાબુના કીણુના રંગ જેવીજ છે.

ફળના આકારનાં માટીનાં લાકડાંનાં કે પથ્થરનાં સુંદર ર-
મકડાં જેમ ભૂખ મટાડી શકે નહીં તેમજ મીઠા મીઠા લાગતા
આ સંસારના માયિક પદાર્થથી પણ શાંતિ થઈ શકે તેમ નથી.

અગ્નિમાં ઘી હોમવાથી જેમ આગ ખુઝાય નહીં પણ ઉ-
લટી વધતી જાય છે તેમ આ સંસારનાં સુખ ભોગવવાથી પણ
આપણને તૃપ્તિ થતી નથી, પણ ઉલટી રોજરોજ આશા તૃણા
ને હાય હોય વધતી જાય છે.

માછલું જેમ પાણી વિના તરફડે છે તેમ આપણે આત્મા
પણ પ્રભુ વિના તરફડે છે, છતાં પણ આપણે તેને આ દુનિયાં-
દારીના મોહમાં ફસાવીને પ્રભુથી વિમુખ કરી નાંખીએ છીએ.

જેને તાવ આંચે હોય તેને પાણીની બહુ તરસ લાગેછે,
પણ એ વખતે પાણી પીવાથી ઉલટી જેમ તરસ વધતી જાય
છે તેમજ જેમ જેમ આ સંસારનાં વધારે સુખ ભોગવીએ
તેમ તેમ એ સુખની તૃણા વધતી જાયછે.

સમુદ્રનાં ખારાં પાણી પીવાથી જેમ તરસ ન છીપે તેમ
આપણા બ્યવહારનાં ઘર સંસારનાં ગમે એટલાં સુખો ભોગ-
વવાથી પણ કાંઈ શાંતિ મળી શકે તેમ નથી.

આપણાં અહીંનાં સુખ તે સ્વર્ગનાં સુખની આગળ કાંટા-
ની પથારી જેવાં છે. માટે છેવટ સુધી પણ એ કાંટાની પથા-
રીમાંજ પડયું ન રહેવાય એ સંભાળજો.

જેમ મીઠી નદીનું પાણી સમુદ્રમાં ભળવાથી ખારું થઈ

જાય છે તેમ માથિક પદાર્થોનાં સુખની આસક્તિથી આત્માનું ઇશ્વરી આનંદનું અદૌકિક સુખ પણ ચાલ્યું જાય છે.

મરછીમાર માછલાંને પકડવા માટે કાંટો નાંખે તેમાં જેમ ખાવાના લોભને લીધે માછલું ફસાઇ જાય છે, તેમ આપણે પણ જરાકવારનાં સંસારી સુખોમાં લોભાઇને અને કાળનો ઇશ્વરી આનંદ છોડી દઇએ છીએ.

કરોળીયો બહુ મેહેનત કરીને તથા દિવસોના દિવસો આળીને જે જાળ બનાવે છે તે જાળને જેમ ઝડુ કાઢવાવાળી પા મીનીટમાં વાળી નાંખે છે, તેમજ આપણે પણ આપણાં કાળજાનું તત્વ કહાડી કહાડીને અને લોહીનું પાણી કરીને જે કાંઇ બનાવ્યું હોય તેની ઉપર રહેજ વારમાં મોત પાણી ફેરવી દેય છે.

પતંગીયાં રાતને વળતે ચળકે, દિવસે કાંઇ તેનો ચળકાટ દેખાય નહીં, તેમજ ખેતાઓવાળા અને મોટા લોકો આ દુનિયામાં જરાકવાર શોભે, પણ સ્વર્ગમાં-હરિની હજુરમાં તેઓ કાંઇ દેખાય નહીં.

ભાઇઓ ! આ બધાં ઉપરથી સમજે કે, આપણાં અહીંનાં સુખો તે કાંઇ ખરાં સુખો નથી, માટે એમાંથી બની શકે એટલી આસક્તિ ઓછી કરીને જેમ પ્રભુમય થવાય તેમ કરો. કારણકે આ દુનિયારૂપિ મોટી ઇસ્પીતાલમાં દુઃખ, મંદવાક, અને મરણ તો આપણી જીંદગીની સાથેજ જોડાએલાં છે, એટલે પ્રભુના ભજન વિના ખીલું ખરૂં સુખ અહીં હોયજ ક્યાંથી? માટે જરાકવારના મોહમાં અતિશય નહીં ફસાઇ જતાં જેમ જીંદગીની સાર્થકતા થાય તેમ કરો. જેમ આત્મિક આનંદ લોગવાય તેમ કરો. અને જેમ પવિત્ર પિતા મહાન ઇશ્વરનું આનંદદાયક સ્વરૂપ ઓળખાય તેમ કરો.

૨૦૪-રસોઇ કરવાના નિયમો સમજાવે તેથી કાંઇ
 અનુભવ વિના સારી રસોઇ કરતાં આવડે નહિ.
 તેમજ ધરમની વાતો જાણીએ તેથી કાંઇ
 આપણાં આચરણો સુધાર્યા વિના ધરમી
 થવાય નહીં.

મુંબાઇમાં જ્યારે ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં પહેલ વહેલી મરકી
 શરૂ થઇ ત્યારે તેના ત્રાસથી ડરીને બહુ લોકો પોત પોતાના
 દેશમાં ભાગી ગયા હતા. તેથી સારા સારા ગૃહસ્થોને પણ એ
 વખતે બટ, ઘાટી, અને ઘોડાવાળા મેળવતાં મુશ્કેલી પડતી
 હતી. વધારે પગાર આપતાં છતાં પણ રસોયા મળી શકના ન-
 હોતા. એ વખતે કેટલીક શેઠાણીઓના કેવા જુરા હાલ થયા
 હતા એ તમને ખબર છે ? બહાર ગામ રહેવા ગયાં હોય ને
 જંગલમાં ઝુપડાં બાંધી રહ્યાં હોય ત્યાં એકતો જગ્યાનું ઠેકાણું
 નહીં, જે વસ્તુ જોઇએ તે મળે નહીં, અને ચાકરોની પણ મારા-
 મારી. પણ બીજે ઉપાય શું ? એકને ઠેકાણે બે પૈસા ખરચતાં
 પણ માણસ ન મળે કે વસ્તુ ન મળે, તે લાવવી ક્યાંથી ? પેટ
 કાંઈ કોઈને છોડે ? જેમ તેમ પણ ખાવાનું તો કાંઈક કરવું જ
 જોઈએ. આપણા લોકોને બીજા કોઈના હાથનું ખપે નહીં એ
 પણ મોટી ખીડા, નહીંતો તો વળી કાંઈનો કાંઈક રસ્તો થાય.
 એ વખતે લટકમટકવાળી ઘણીએ શેઠાણીઓ બીચારી-
 ઓ પંખો હલાવતી હલાવતી સગડીઓ પાસે બેસતી, અને તે-
 મના ફાંકડા વરો પોતાના ચરમાને ઘડીઆલો બાજુએ મૂકી
 તેમને મદદ કરવા હાથમાં પાકશાસ્ત્રની ચોપડી લઈને બેસતા
 હતા. ચોપડીમાં મગની દાળનાં ભજીયાં બનાવવા માટે લખ્યું
 હોય કે, અરધો શેર દાળ લેવી, તેને ચાર કલાક પાણીમાં ભી-
 જાવવી, પછી તેને ઘોઈને વાટવી; ત્યાર બાદ તેમાં મીઠું તો. ૧,
 હીંગ વાલ ૨, ધાણાજીરુંનો સંભાર તો. ૪, આંબલી તો. ૪,
 ગોળ તો. ૨, હળદર તો. ૦૧, કોથમીર તો. ૨, આદુ તો. ૨,

મરચાં લીલાં તો. ૪, નાળીએરનું ખમણુ તો. ૫, ચરમ મસા-
લો તો. ૧, એ સરવે વાનાં નાંખવાં; અને તેમાં ત્રણ તોલા
મોણુ નાંખવું; પછી તેમાં પાણી શેર ૦ નાંખી ખુબ હલાવવું
અને તેલ કડકડતું થાય ત્યારે તેમાં એ ફાળનાં ફુલવડાં મૂકવાં.

શેઠ એ પ્રમાણે વાંચવા લાગ્યા અને શેઠાણી જુદા જુદા
ડાબલા ખોલવા લાગ્યાં. સુકો મસાલો બધો તૈયાર હતો પણ
હવે તેને જોખવો કેવી રીતે? એ જંગલના ઝુપડાંઓમાં કાંટો ને
તોલાં ક્યાંથી કાઢવાં? શેઠ અટકળ કરવા લાગ્યા, પણ એવી
અટકળ આવડે ક્યાંથી? મીઠું બે તોલાને બદલે ચાર તોલા
લીધું. હીંગ બે વાલને બદલે પા તોલો લીધી. પાણી પાશેરને
બદલે નવટાંક નાંખ્યું. મોણુ નાંખવું ભૂલી ગયા. નાળીએર ખ-
મણવાની ખમણી મળી નહીં. ફેથમીર મરચાંના વાંધા. અને
તેલ હજી જરાકજી ગરમ થયું હતું તાં શેઠાણી કડાઇમાં ભજી-
યાં મૂકવા લાગ્યાં; તેથી જરા વારમાં કડાઇ શીણથી ભરાઇ ગઇ.
ભજીયાં અંદર પાક્યાં છે કે કાચાં છે તે કાંઇ દેખાય નહીં. હવે
શીણ કેમ મટાડવાં તે શેઠ શેઠાણીને મન મોટી પંચાતી થઇ
પડી. રામો ઘાટી દૂર ઉભો ઉભો આ બધું ફારસ જોયા કરતો
હતો. તેણે કહ્યું કે, શેઠ, એ તેલમાં લીંબુ નાંખો એટલે શીણ
મટી જશે. શેઠ તો મીઠાજના કડક હતા; એ કાંઇ રામાની
શીખામણુ માને તેવાં નહોતા, પણ અત્યારે કોણ બંધે કેમ
ચોધડીયું હશે કે ઝટ લઇને રામાની વાત માની લીધી; તેથી
ઉઠીને શાક ભાજીની ટોપલીમાંથી લીંબુ લઇ ખીસામાંથી ચાકુ
કહાડી તેનાં બે ફાડયાં કર્યા, અને શેઠાણી કડાઇમાં મોકલું
ઘાલીને ભજીયાં તપાસતાં હતાં, એટલામાં શેઠ જરા વાંકા વ-
ળીને કડાઇમાં ખુબ લીંબુનો રસ નીચોંચો. આકરાં થએલાં
તેલમાં લીંબુનો રસ પડ્યો કે તુરત કડકડ અવાજ થઇને તે-
લના છાંટા બહાર ઉડવા લાગ્યા, તે પાંચ સાત છાંટા શેઠાણી-
નાં મોઢાં ઉપર પડ્યા, પછી જોઇ લો મળાં ભજીયાં ભજીયાંને
ઠેકાણે રહ્યાં ને વચમાં નાનું સરખું હુલ્લડ થઇ પડ્યું. શેઠાણી

તો રકમસ જેવી થઇને આંખો ચોળતી ચોળતી ત્યાંથી ઉઠી
ગઇ ને બીજા ઓરડામાં જઇ અરીસામાં પોતાનું મોઢું જોવા
લાગી. અને શેઠને તથા ઘાટીને અને ભાગી ગએલા ભટને
પુષ્પાંજળિ આંપવા લાગી. શેઠ એ વખતે તવા ઉપર બેઠા. થોડાં
ભજ્યાં ઉતાર્યા, પણ કોની તાકાત કે ખાઇ શકાય ? અરધાં
કાચાં ને ખારાં ઝેર જેવાં. એ ગળેં કેમ ઉતરે ?

ભાઇઓ ! જાતી અનુભવ વિના પાકશાસ્ત્રની ચોપડીઓ-
થી જેમ રસોઇ સારી થાય નહીં તેમજ આપણા આચરણો સુ-
ધાર્યા વિના ધરમની વાતો કરવાથી પણ કાંઇ કહ્યાણુ થાય
નહીં. ડાહી ડાહી વાતો કરતાં આપણને સૌને આવડે છે પણ
એમાંથી કેટલું પાળી શકીએ છીએ એતો વિચાર કરો ? જ્યાં
સુધી આપણે આપણી દુનિયાંદારીની ફરજ બરોબર રીતે બ-
જાવીએ નહીં, જ્યાં સુધી ધરમના નિયમો બરોબર પાળીએ
નહીં, જ્યાં સુધી અંતરમાંથી સૌ સાથે ભલાઈ રાખીએ નહીં,
અને જ્યાં સુધી મહાન પ્રભુને ખાતર બની શકે તે પ્રમાણે ય-
થાશક્તિ સાત્વિક ત્યાગ કરીએ નહીં ત્યાં સુધી માત્ર ધરમની
લુખી વાતો કરવાથી કાંઇ વળે નહીં. આપણે પોતે જાતે ભલા
થયા વિના ધરમની જે કાંઇ ઉપરછરી વાતો કરવી તે એ શેઠ
શેઠાણીનાં ભજ્યાં જેવી સમજવી. એ ભજ્યાંથી જેમ તેમનું
પેટ ભરાણું નહીં તેમ આપણી બહારની વાતોથી પણ આપણે
કાંઇ અંતરની શાંતિ મેળવી શકીએ નહીં. માટે ભાઇઓ !
પ્રભુને ખાતર આપણાં આચરણો સુધરે તેમ કરો, આપણી
જીંદગી સુધરે તેમ કરો.

૨૦૫-યાદ રાખજો કે ઇશ્વરીમાર્ગ સૌને માટે એક
સરખો છે. ગરીબો અને તવંગરોને માટે
કાંઇ જુદો જુદો રસ્તો નથી.

રાજકુમાર કોલેજમાં એક રાજાનો માનીતો કુંવર ભણતો

હતો. એ કુંવર ભૂગોળ, ઇતીહાસ, વાંચન વિગેરે બાબતમાં હુ-
શીઆર હતો, પણ ગણિતના વિષયમાં તે મુંઝાતો, અને ભૂમા-
તિના સિદ્ધાંતોમાં તો તે વારે વારે નાપાસ થતો હતો. તેથી તે
રાજકુમારના પિતા મહારાજ સાહેબે ભૂમિતિના હુશીઆરમાં
હુશીઆર પ્રોફેસરને પોતાની હજુરમાં બોલાવ્યો, અને તેને
કહ્યું કે, તમારી મરજી પડે તે ઇનામ દો, પણ મારા કુંવરને
સેહેલામાં સેહેલી રીતે ભૂમિતિ શીખવીદો. ત્યારે પ્રોફેસરે કહ્યું
કે, સાહેબ, એને માટે કોઈ રાજમાર્ગ નથી. એતો જેમ ગરી-
બોના છોકરાઓ ગોળી ગોળીને લેજાનું દંદી કરીને શીખે છે
તેમજ કુમાર સાહેબે પણ શીખવું જોઈએ. આપની ગાડીઓ
દોડાવવા માટે જુદા રસ્તાઓ હોઈ શકે, આપને માટે સ્પેશિ-
યલ ટ્રેનોને ખાસ જલુનો હોઈ શકે, આપને માટે ખાસ હોટે-
લો તથા ખાસ કલબો હોઈ શકે, અને આપને માટે ખાસ ફર-
નીચર, ખાસ મોજ શોખની વસ્તુઓ, તથા કેટલાક ખાસ
હુકો હોઈ શકે, પણ કાંઈ વિદ્યાના નિયમો જુદા હોય નહીં.
એતો જેમ ગરીબના છોકરા એકઠે એક ને કંકો કેવરા ગોળે
તેમજ રાજકુમારોએ પણ ગોળવું જોઈએ. એ બાબતમાં બીજું
કાંઈ થઈ શકે તેમ નથી, કારણ કે એમાં બીજો કોઈ સેહેલો
રસ્તો નથી. માટે હવે પછી અભ્યાસમાં કુમારસાહેબ વધારે
ધ્યાન આપે એવી તાકીદ કરવાની આપ મેહરબાની કરો, એ
ટલે થોડા વખતમાં આવડી જશે. એમાં કાંઈ મોટી વાત નથી.

ભાઈઓ! સમજ્યા કે જેમ ભૂમિતિ શીખવાને માટે બીજો
રાજમાર્ગ નથી તેમજ લક્ષિતને માટે પણ બીજો કોઈ રાજમાર્ગ
નથી, તેમજ પ્રભુના મંદિરમાં જેમ ગરીબો માથાં નમાવે છે
તેમજ શ્રીમંતોએ ને રાજાઓએ પણ પ્રભુની હજુરમાં નમસ્કું
જોઈએ. ગરીબો જેમ તીર્થો કરેછે, ભગવત્ કથા સાંભળે છે,
આડોસી પાડોસીનું કાંઈ કામકાજ કરી આપેછે, અને મહાન
પ્રભુને અર્થે કેટલાંક વ્રતો તથા કેટલીક જાતના ત્યાગ પાળે છે
તેમજ શ્રીમંતો તથા રાજાઓએ પણ પોતાની સ્થિતિના પ્રમા-

ભુમાં કરવું જોઈએ. પરમ કૃપાળુ દેવાધિદેવ સર્વવ્યાપક જગત પાલક પવિત્ર પિતાને અર્થે જે કરવાનું છે તેમાં કોઈએ જરા-પણ શરમાવું જોઈએ નહીં. કારણ કે, શાસ્ત્રે ધર્મના જે જે નિયમો બતાવેલા છે તે શિવાય પ્રભુને પામવાનો શ્રીમંતોને માટે બીજો કોઈ ખાસ માર્ગ નથી, એમ હાલના વખતના રાજ-રજવાડાંએ, કારભારીઓએ, તથા નવ જુવાન શેઠીયાઓએ જાણવું જોઈએ. એ જાણ્યા પછી પોતાનાં પોત્તીશનને ખાતર ધર્મનો રસ્તો છોડી દેય એ જુદી વાત છે; પણ ઇશ્વરી માર્ગ સાંભળે માટે એક સરખો છે, અને પ્રભુને ત્યાં કાંઈ પોત્તીશન જોવાતું નથી એમ આપણે આપણા આત્માનાં કલ્યાણને માટે સમજીએ તો ઘણું છે.

૨૦૬-રૂપાળી બાયડી હોય પણ તેને નાક ન હોય
તો તે જેમ શોભતી નથી તેમ પ્રભુની ભક્તિ
વિના આપણું બીજું જ્ઞાન પણ શોભતું નથી.

હરિજનો કહે છે કે, શાકમાં મસાલો ઘણો હોય પણ મીઠું ભૂલી ગયા હોય એ શાક જેમ ખાતી વખત ફીકું ફૂંચ લાગે તેમજ પ્રભુની ભક્તિ વિનાનું જે ડહાપણ છે તે પણ એવુંજ છે.

ઘરેણાં ઘણાં પહેર્યા હોય પણ લુગડાં ન પહેર્યા હોય એ સ્ત્રી જેમ શોભે નહીં તેમજ પ્રભુપ્રેમ વિનાની જે બાબતો છે તેને પણ તેવીજ સમજવી. કારણ કે રૂપ, ગુણ, ધન, વિદ્યા, અધિકાર, અને સંસારનાં અનેક પ્રકારનાં સુખો એ બધું પ્રભુની કૃપાનુંજ ફળ છે અને તે પ્રભુપ્રેમથીજ શોભે છે. જે આપણામાં પ્રભુ પ્રેમ ન હોયતો એ બધું ઉલટું અડચણકારક, પાપના માર્ગમાં લઇ જનાર, અને અંતે નરકમાં નાંખનાર થાય છે. પણ જે આપણામાં પ્રભુપ્રેમ હોય તો એ બધી વસ્તુઓ સોનાંની સાથે હીરો જડાયો હોય તેવી શોભાયમાન અને કીર્તિમતી થઇ પડે છે; કારણ કે, પ્રભુનાં પવિત્ર નામરૂપી સાચા હી-

શાની સાથે જ્યારે સદ્ગુણોરૂપી સોનું મળે ત્યારે એની ભલક કાંઈ ખાસ ઓરજ તરેહની થાય છે. કારણ કે, પ્રભુપ્રેમને લીધે રૂપ, ગુણ, ધન, તનદુરસ્તી, સત્તા વિગેરે દરેક વસ્તુઓ પ્રભુને અર્થે જગતની સેવામાં લાગી જાય છે; અને સેવાનો પ્રતાપ એવો છે કે લોહાંનું પણ સોનું કરી નાંખે છે. સેવા નાના ગુણોને પણ મોટા કરી દેખાડે છે, સેવા તણખલાંનો પણ મેરૂ કરી દેય છે અને સેવા માયામાં ફસાએલા જીવોને પ્રભુ તરફ લઇ જાય છે. ભાઈઓ ! આ બધું અને એ કરતાં પણ ઘણું વધારે ભગવત્ સેવામાંથી થાય છે, અને સેવા પ્રભુપ્રેમમાંથી પેદા થાય છે; માટેજ ભગનો કહે છે કે, રૂપ હોય છતાં પણ જેમ નકટી બાઇડી શોભે નહીં, તેમજ પ્રભુપ્રેમ વિના-ઇશ્વર ભક્તિ વિના આપણું બહારનું બીજું લુપ્ત જ્ઞાન પણ શોભતું નથી, માટે એ આપણા બહારનાં જ્ઞાનને વધારે ઉપયોગી કરવા સાડા જેમ બને તેમ સર્વશક્તિમાન, સર્વાધાર, સકળ વિશ્વના સ્વામી, સદાય મહામંગલકારી, અખંડ સન્નિધદાનદનો પ્રેમ વધે તેમ કરો.

૨૦૭-ઇશ્વરની હજુરમાં જવા માટે કાંઈ જાત ભાત જોવાતી નથી, ત્યાંનો માત્ર પ્રભુપ્રેમજ જોવામાં આવે છે.

અહીં આપણને નાતના ને જાતના સેંકડો વાંધાઓ નડે છે. અંહી આપણને દેશના ને કાળના બહુ વાંધા નડે છે, અને અહીં આપણને ઉંચ નીચની તથા નાના મોટાની બહુ પંચાતી પડે છે, પણ પ્રભુને ત્યાં એ કાંઈ જોવાતું નથી; ત્યાંતો માત્ર આપણો આત્મિક પ્રેમજ જોવાય છે, ત્યાંતો માત્ર અંતઃકરણની શુદ્ધિજ જોવાય છે, ત્યાંતો માત્ર મનની શુભેચ્છાજ જોવાય છે અને ત્યાંતો માત્ર પ્રભુને ખાતર જે કાંઈ જગતની સેવા કરી હોય તેજ જોવાય છે. ત્યાં હીંદુ કે મુસલમાન જોવાતા નથી, ત્યાં બૌદ્ધ કે ક્રિસ્તિયન જોવાતા નથી, ત્યાં જરથોસ્ત્રી

કે યાદુદી જોવાતા નથી, અને ત્યાં કાંઈ પ્રાદાણ કે જૈન જોવા-
તા નથી, પણ ત્યાંતો પ્રભુપ્રેમજ જોવાય છે. આ દુનિયામાં
પ્રભુના હુકમે આપણે કેવી રીતે પાળેલા છે એજ ત્યાં જોવાય
છે. આ જાળત કાંઈ નવી નથી આપણા શાસ્ત્રમાં ઠેકાણે ઠેકાણે
તેના દાખલાઓ છે. પુરાણોમાં લખેલું છે કે, વિદુરજી હલકી
જાતના હતા, ઉગ્રસેન પુરુષાર્થ વિનાના હતા, કુળ્લ રૂપ વિ-
નાની હતી, સુદામા ધન વિનાના હતા, અને બીલડી જ્ઞાન
વિનાની હતી; છતાં પણ પ્રભુપ્રેમથીજ તે સર્વે તરી ગયેલાં છે.
મજ્જી ગોપીઓ કાંઈ યોગ સાધવા ગુફાઓમાં ગઈ નહોતી,
વાદમીકે કાંઈ હિંસા કરવામાં બાકી રાખ્યું નહોતું, અને બિ-
સ્વમંડળે ભક્ત થયાં પ્રેરેલાં અનીતિમાન છંદગી ગુજરતાં
કાંઈ પાછું વાળીને જોયું નહોતું, છતાં પણ તેઓ બધાં પ્રભુપ્રે-
મથીને સાચા પશ્ચાત્તાપથી તરી ગયાં છે. માટે બહારના ડો-
બ ડીમાઢમાં, ઉપલક વિવેકના ઠાઠમાઠમાં, અને ભાડુતી ઉચ્ચ-
નીચપણામાંજ નહીં રહી જતાં જેમ અને તેમ અંતરમાંથી
ચોખ્ખા થઈ જાઓ, અને હૃદયમાં ભગવદ્ આવેશ ભરાય તેમ
કરો; કારણ કે, ભગતોએ એમ કહેલું છે કે,

“ હરિ ભજન થકી છોટા હોય તે સોથી મોટા થાયે. ”

અને બીજું એમ પણ કહેલું છે કે,

જાત ભાત તો કાંઈ નવ જાણી,

હરિ ભજે તે હરિ સરખો પ્રાણી.

ભાઈઓ ! આપણાં પવિત્ર શાસ્ત્રનો હુકમ અને મહાત્મા-
ઓનો ઉપદેશ તો એ પ્રમાણે છે, પછી તમારી મરજી પડે તેમ
કરો. પણ એટલું યાદ રાખજો કે, હુકમ પ્રથમ હોય છે અને
અદબ પછી હોય છે. અદબ કરતાં હુકમ મ્હડે છે. આપણા
જાતીલેદના ને ઉચ્ચનીચપણાના બહારના નિયમો તે અદબ છે
અને પ્રભુ ઉપરનો પ્રેમ એ હુકમ છે. માટે અદબને ખાતર સ-
મર્થમાં સમર્થ, કાળના પણ કાળ, અને ભયના પણ ભય, મ-

હાન ઈશ્વરનો હુકમ ન તોડાય એ આપણે આપણા આત્માના કલ્યાણને અર્થે સંભાળવું જોઈએ.

૨૦૮-માણસો, જનાવરો, અને નાનાં જંતુઓ
પણ આપણું મન સમજી જાય છે ત્યારે સર્વજ્ઞ
પ્રભુ આપણું મન કેમ નહીં સમજી જાય?

ચતુર માણસો એક બીજાનું મન સમજી લેય એમાં તો કાંઈ નવાઈ નથી, પણ નાનાં જંતુઓ પણ માણસોનું મન સમજી જાય છે. જે છોકરાં ઘોડીયામાં હોંચકતાં હોય છે, અને જે છોકરાંઓ માના ખોળામાં પડ્યાં પડ્યાં બીણું બીણું હસ્તાં હોય છે તે દુધમલ ખાળકો પણ માનો ગુસ્સો ને માનો પ્રેમ સમજી જાય છે. એવાં નાનાં જંતુઓ પણ આ માણસ મને પ્રેમથી તેડે છે કે મન વિના તેડે છે તે સમજી જાય છે. જંતુઓ સમજી જાય છે એમજ નહીં, પણ ઘોડાં, ગધેડાં, ને કૂતરાં બીલાડાં પ્રભુ આપણું મન સમજી જાય છે. વારે વારે ખોદું ખોદું તુતું કર્યા કરીએ તો કૂતરું પણ આપણી પાસે આવતું નથી, ગધેડાં પણ પોતાના ધણીને ઓળખી લેય છે, અને આ મને ચારો ખવરાવા લઈ જાય છે કે ભાર ભરવા લઈ જાય છે તે સમજી જાય છે. આવી રીતે માણસો, જંતુઓ, અને જનાવરો પણ જ્યારે આપણું મન સમજી જાય છે ત્યારે અનંત પ્રદાંડોનો નાશ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા આપણું મન કેમ નહીં જાણી લેય? યાદ રાખજો કે તે સર્વવ્યાપક સર્વશક્તિમાન પિતાથી આપણે કાંઈ પણ છુપું રાખી શકીએ તેમ નથી. આપણે આપણા ભાઈબંધો સાથે લડાઈ ટાંટા કરીને મોદું ચૂડાવીએ, ધર્મના કામમાં ભાગતી વાત કરીએ, હરિજનોનો દ્વેષ કરીએ, માયાનાં ઘડીકવારનાં ખોટાં સુખડાંથી પુલાઈ જઈએ, અને વાતવાતમાં ચેહેરો બગાડીએ, એ બધાંના ફાટોથાફ ચિત્રગુપ્ત લઈ લેય છે. આપણે એમાં મોડા મોડા જે ખુરા વિચાર કરીએ

છીએ, ને મનમાં ખોટા ખોટા ઘાટ ઘડીએછીએ તે કાંઈ પ્રભુથી છુપું નથી. અંદરથી મેલામાં મેલા રહેવા અને બહારથી સારામાં સારા દેખાવા માટે આપણા વિચારો છુપાવવાની તો આપણે ઘણીએ. કોશિશ કરીએ છીએ, પણ યાદ રાખજો કે તે પ્રભુથી કોઈપણ રીતે છુપાવી શકાય તેમ નથી. આપણે જંગલમાં એકાંતમાં જઈને, ઘરના ખુણામાં બેસીને અને રાતે પથારીમાં પડ્યે પડ્યે એકલે એકલે ખાનગીમાં જે જે વિચારો કરીએ છીએ તે પણ પ્રભુના દક્ષતરમાં નોંધાય જાય છે. કારણ કે, પ્રભુ સર્વશક્તિમાન છે, સર્વવ્યાપક છે, અને સર્વને જાણનાર છે, એટલે તેનાથી છુપાવી શકાય તેવું કાંઈ પણ નથી. માટે બેહેતર તો એજ છે કે, દુષ્ટ વાસનાઓ કે જે આજ દિવસ સુધી હજી પણ આપણા મનમાં ભરેલી છે તેને મહાન પ્રભુનાં પવિત્ર નામનાં બળથી કાઢી મૂકી ચોખ્ખા બની જવું, અને જેમ બને તેમ સુખ દુઃખમાં સમાન વૃત્તિ રાખી શાંતિથી રહી શકાય તેમ કરવું; કારણ કે, મનની શાંતિ વિના ધર્મચરનું સ્વરૂપ ઓળખી શકાતું નથી, અને દુનિયાદારિનો મોહ ઓછો થયા વિના વાસનાઓને રોક્યા વિના મન શાંત થઈ શકતું નથી. માટે પ્રભુ આપણું મન ઓળખી લેય છે એમ જાણીને તેની શિક્ષામાંથી બચવા સારૂ તથા તેનાં સ્વરૂપનો આનંદ હુટવા સારૂ પ્રભુમાં લાગ્યા રહો, ભાઈઓ, પ્રભુમાં લાગ્યા રહો.

૨૦૯-ભાઈઓ ! આ એક ગમત તો જુઓ કે આણું વાળવા ગયા અને વહુને ભૂતી આપ્યા !

એક ભોળો ભરવાડ હતો તે પોતાની વહુને તેડવા માટે સાસરે ગયો. પણ સાસરાનું ગામ જરા ગમતીલું હતું તેથી તે ત્યાં રસત ગમતમાં પડી ગયો અને વહુને તેડી જવાનું ભૂલી ગયો. એ પછી થોડા દિવસમાં ઘેરેથી ખેંચીયો આવ્યો કે આ-

લો, બહુ દહાડા થઈ ગયા. હવે બાપા બોલાવે છે. એ વખતે તે ભરવાડને યાદ આવ્યું કે, હું વહુને તેડવા આવ્યો હતો પણ એ તો વાતજ ભૂલી ગયો છું. અરેરે ! મારા જેવો તે કોઈ મૂર્ખો ! હવે હું શું કરીશ ? એમ વિચારીને તેણે પોતાનાં સાસરીયાંને કહ્યું કે, મહારી વહુને મોકલો, ત્યારે તેઓએ કહ્યું કે, આટલા બધા દિવસ થયા અહીં છો ત્યારે તો કાંઈ બોલ્યા નહીં ને હવે જતી વખત કહો છો કે વહુને મોકલો ? એમ કંઈ વહુ આવે નહીં. વહુને આણું વાળવાની રીતિ કાંઈ આવી ન હોય; એને માટે તો પેહેલેથીજ તૈયારી કરવી જોઈએ જવા દાણે કહો તેમાં શું વળે ? માટે હવે તો બીજી વખત પાછા આવો ત્યારે વાત, હમણાં તો જેમ આવ્યા છો તેમ પધારો.

આ સાંભળીને ભરવાડ બીચારો બહુ મુંઝાણો પણ કરે શું ? કહ્યુંએ એમ મન થાય કે, હજી થોડાક દિવસ રોકાઈને વહુને તેડી જાઉં, પણ રોકાય ક્યાંથી ? મોટા બાપાનો બંદાંગીરી હુકમ લાવવાવાળો ખેપીયો કાંઈ તેડી ગયા વિના પાછો ફરે તેમ નહોતો. તેથી વહુને મૂકીને એકલું ખાલી હાથે એ ખેપીયા સાથે જવું પડ્યું.

ઘેરે ગયો ત્યારે સૌ પુછવા લાગ્યાં કે, વહુ ક્યાં ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, હું મોજશોખમાં પડી ગયો તેથી આણું વાળવાની વાત તો હું ભૂલી ગયો. એ સાંભળીને સૌ હસવા લાગ્યાં, ને કહેવા લાગ્યાં કે જુઓ જુઓ ! આવા પણ મૂર્ખો દુનિયામાં છે કે જે આણું વાળવા જાય અને વહુને ભૂલી આવે ? ધન્ય તે બાપા તને ધન્ય છે. તું તો તુંજ છે ! તારા જેવો નમુનો બીજો કોઈ મળી શકે તેમ નથી.

ભાઈઓ ! આપણને ઘડીકમાં આ વાત માનવામાં નહીં આવે અને એમ લાગશે કે, અરે ક્યાંઈ એવું તે હોય કે આણું વાળવા જાય અને વહુને ભૂલી આવે ? પણ આપણે જ્યારે એમ જાણ્યું કે, આ સાચેસાચી બનેલી વાત છે, ત્યારે આપણે કાંઈ એ ભરવાડને ગપોડો કહ્યા વિના રહેશું કે ? અને

આપણા મૈત્રાંનો એ ખેતાખ પાછો આપણનેજ મળશે હો, એ
યાદ રાખજો. તમે કહેશો કે એ કેવી રીતે ? તો સાંભળો.

એ ભરવાડ તે આપણો જીવ છે. તે જીવરૂપી ધણી ધર્મ-
રૂપી ધણીઆણીને તેડવા માટે આ દુનિયાંરૂપી સાસરામાં આ-
વેલો છે. પણ આ દુનિયાં બહુ મોહથી ભરેલી છે તેથી જીવ
તેના મોજશોખમાં લપટાઈ જાય છે. એટલે ધર્મરૂપી ધણીઆ-
ણીને લેવાનું ભૂલી જાય છે. એ પછી મોટા બાપાનો ખેપીયો
એટલે કે પ્રભુના જમહૂતો તેડવા આવે છે ત્યારે—મરણ વખતે,
મનમાં એમ થાય છે કે કાંઈક ધર્મ કરી લઉંતો સાહે. પણ એ
વખતે બાજી હાથમાં રહેતી નથી તેથી કાંઈ બની શકતું
નથી, અને ખાલી હાથે બાપને ઘેર એટલે કે પ્રભુની હજીરમાં
જવું પડે છે. એ પછી તો જ્યારે પાછો બીજો ફેરો ખાઈએ
ત્યારેજ વહુ મળી શકે છે; એટલે કે ફરી અવતાર લઈએ ત્યા-
રેજ ધર્મ સાધી શકાય છે. ત્યાં સુધી તો જેમ એ ભરવાડની સૌ
મશ્કરી કરતાં હતાં તેમ આપણે પણ જ્યાં સુધી ધર્મરૂપી વહુને
તેડી ન જઈએ ત્યાં સુધી તો જમના મારજ બાવાના છે.

કેમ ભાઈઓ ! આણું વાળવા ગયા અને વહુને ભૂલી આ-
વ્યા એ વાત સાચી કે ખોટી ? અને તે ભૂલનાર આપણે પોતેજ
કે બીજો કોઈ ? હવે કહો કે પેલા ભરવાડને આપણે જે ખેતા-
ખ આપ્યો હતો તે પાછો કોને મળશે ? એવો ખેતાખ આપ-
ણને ન લેવો! પડે અને ફરી ફેરો ન આવો પડે માટે ધર્મ કરો
ધર્મ કરો, અને પરમકૃપાળુ મહા મંગળકારી અનંત બ્રહ્માંડના
નાથના શાંતિદાયક નામનું પૂર્ણ પ્રેમથી સદાય સ્મરણ કરો;
પણ યાદ રાખજો કે બધું લક્ષિતથી બની શકે છે, માટેજ હરિ-
જનો ગાય છે કે,

૫૬.

જો તું પુરાણ પઢે રે અઢારા, જો તું શીખે શુભ વારંવારા;
જો તું વેદ ભણે રે મુખ ચારા: જો તું ઉપનિષદને ગાવે,
તોય લક્ષિતુદય નહીં આવે. ૧

જે તું ભગવાં કરે બ્રહ્મચારી, જે તું નીકટ ન લાવે નારી;
જે તું દુધ પીએ દુધાધારી: જે તું સંસાર સુખને ગુમાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૨

જે તું જળ સીંચે શિવાલિંગા, જે તું પુષ્પ ચડાવે બહુરંગા;
જે તું ચંદન લેપે અંગા: જે તું કરથી તાલ બળવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૩

જે તું મૌન ગ્રહે રે મૂની, જે તું જગ્યા પકડે રે સૂની;
જે તું અજબ લગાવે રે ધૂની: જે તું સાન કરી સમજાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૪

જે તું બહુત પાળે રે આચારા, જે તું જુગથી રહે રે ન્યારા;
જે તું ભોજન કરે એકવારા: જે તું દિનમાં દશવાર નહાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૫

જે તું કરવત લેવે કાશી, જે તું જગમાં લેવે સાખાશી;
જે તું સદા રહે ઉપવાશી: જે તું ચૌદ સભાને સમજાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૬

જે તું દેવલ બંધાવે ઠાઠા, જે તું સરોવર બંધાવે ખાસાં;
જે તું પરવ મંડાવે ઘાટા: જે તું વનમાં વાવ બેઠાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૭

જે તું ધ્યાન ધરે લક્ષ ભોલા, જે તું કંચન કરે એક તોલા;
જે તું દ્રવ્ય લુટાવે રે બંહોળા: જે તું બાંધી બેડી છોડાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૮

જે તું જટા વધારે શીશા, જે તું કષ્ટ લગાવે રે નીશા;
જે તું સાખ પુરાણને લેવે: જે તું વાઘાંબરને ખીછાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૯

જે તું કાન ફાડી ચકર ડાલે, જે તું તીરથ ભટકે રે બહારે;
જે તું તુંબી લંગોટી વાળે: જે તું તડતુંબડને બળાવે,
તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૧૦

જે તું દાન દેવે ગવરીકો, જે તું અવેડા ભરાવે ઘીકો;

જો તું કૃપ જોદાવે નીકોઃ જો તું જોળલે ખાંડ પીરસાવે,
 તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૧૧
 એતો કહત કબીર-જન સોહી, જેને ગુરૂગમ પુરણ હોઈ;
 જન ભક્તિ કરે નર સોહીઃ જો તું પાંચ પકડી ઘેર લાવે,
 તોય ભક્તિતુલ્ય નહીં આવે. ૧૨

૨૧૦—આપણો આત્મા પ્રભુને માટે તલપી રહ્યો છે

તે બીજી ચીજેથી કેમ રાજ થઈ શકશે ?

જે વખતે જેને જે ચીજની જરૂર હોય તે વખતે તેને તે ચીજ મળે તો આનંદ થાય છે. પણ જરૂર હોય એક ચીજની અને તેને બદલે બીજી ચીજ મળે તો તે શું કામની ? આપણને જ્યારે બહુજ ભૂખ લાગી હોય ત્યારે કોઈ આપણી પાસે પાણીનો ઘડો ભરીને મૂકે તો તેથી ભૂખ કેમ મટે ? તેમજ કોઈ સુસાફરને બહુ તરસ લાગી હોય તેની પાસે મીઠાઈના ખુમચા ભરીને મૂકીએ તો પણ તેથી તેની તરસ કેમ છીપે ? આપણને ખતી સાફ ગ્યાસલેટ તેલ જોતું હોય અને તેને બદલે કોઈ સાહીની બાટલી આપી જાય તો તે એ વખતે શું કામની ? આપણને કાંટાવાળી જગ્યામાં જવું હોય તેથી પગરખાં પેહેરવા જોતાં હોય તેને બદલે કોઈ કહે કે આ માફ ઘડીઆલ લેતા જાઓ તો તે શું કામનું ? અને આપણને તરવાર જોતી હોય એ વખતે તેને બદલે કોઈ સીસાપેન આપે તો એથી આપણે કેવી રીતે ખુશી થઈએ ? તેમજ આપણા આત્માને પરમાત્માની ભૂખ લાગે છે, તે પ્રભુને જાણવા ઇચ્છે છે અને પ્રભુમય થવા તલપે છે, તેને બદલે—તેને સુખી કરવાના ઇરાદાથી આપણે તેને નાટકોમાં લઈ જઈએ છીએ, સરકસોમાં લઈ જઈએ છીએ, વરઘોડામાં ફેરવીએ છીએ, મેળાઓમાં નવા નવા માલ દેખાડીએ છીએ, મીઝબાનીઓમાં લઈ જઈએ છીએ, કમાણીની લાલચો આપીએ છીએ, બાઈડી છોકરાંઓનો રનેહ

દેખાડીએ છીએ, અને તીખાં તમતમતાં લોજનો જમાડીએ છીએ, પણ એ એકે વાતથી તેને તૃપ્તિ થતી નથી, એ એકે ચીજથી તેને આનંદ થતો નથી, કારણ કે, તેને તો માત્ર એક અખંડ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ અનંત બ્રહ્માંડના નાથ પરમકૃપાળુ પરમાત્માનીજ ભૂખ લાગેલી છે; એ સાચી ચીજ આપણે તેને આપતા નથી અને બીજી આડી આડી વસ્તુઓ-ખોટાં ખોટાં રમકડાં બતાવ્યા કરીએ છીએ; એટલે એવાં ખોટાં રમકડાંથી તે કેવી રીતે ખુશી થઈ શકે ? માટે લાઈઓ ! આપણે પવિત્ર આત્મા જેને મળવા માટે તલપી રહ્યો છે તે મહાન પ્રભુનો રસ્તો ખુલ્લો કરો, પ્રભુનો રસ્તો ખુલ્લો કરો, મતલબ કે ધર્મનાં કામો કરો, એટલે આત્મા પ્રભુમય થઈને શાંતિ પામશે. એમ થવા માટે આપણે હૃદયમાં એવીજ ભાવના રાખવી જોઈએ કે:—

૫૬.

સૌનું કરો કલ્યાણ, દયાળુ પ્રભુ સૌનું કરો કલ્યાણ. (૧૬.)
 નરનારી પશુ પક્ષીની સાથે, જીવ જંતુનું તમામ. દયાળુ.
 જગનાવાસીઓ સૌ સુખ ભોગવે, આનંદે રહી આઠોજામ. દયાળુ.
 દુનિયાંમાં દરદ દુકાળ પડે નહીં, લડે નહીં કોઈ ગામ. દયાળુ.
 સર્વે જગે સુખકારી વધે ને, વળી વધે ધન ધાન. દયાળુ.
 કોઈ કોઈનું બુદ્ધિ નવ. ઇચ્છે, સૌનું ઇચ્છે સૌ સંમાન. દયાળુ.
 પોત પોતાના ધર્મ પ્રમાણે, સર્વે ભજે ભગવાન. દયાળુ.

નારાયણ નારાયણ નારાયણ.

ઇશ્વરપ્રાર્થના

અથવા

ભગવાન સાથે વાતો

કરવાની રીતિ.

હે પ્રભુ ! તમે અમારા કર્તા, પાલન કર્તા, બુદ્ધિદાતા, તારનાર, માતા, પિતા, સ્વામી, મિત્ર અને સગા તમેજ છો.

તમે નિર્ધનનું ધન, નિર્બળનું બળ, અને દુઃખી જનોના દોસ્ત છો.

પ્રભુ ! તમારી શક્તિ બેહદ છે, તમારી લીલા અપાર છે, તમારું ડહાપણ અગાધ છે, અને તમારી ગતિ પાર ન પામી શકાય તેવી છે.

પ્રભુ ! જેમ ગાગરમાં સાગર સમાય નહીં તેમ તમારા ગુણની ગણતરી કંઈપણ જીવથી થઈ શકે તેમ નથી.

હે ભગવાન ! તમે સર્વ શક્તિમાન છો, અને તમે સ્વાય તે કરી શકો એવા છો. તમારાથી ન બની શકે એવું કંઈપણ નથી.

પ્રભુ ! તમે અમારી જમીનને આસમાનના માલેક છો, ચૌદે ભુવનના નાથ છો, અને ભૂત, ભવિષ્ય તથા વર્તમાનકાળના બાણનાર છો.

હે અવિનાશી દેવ ! જુગે જુગની દોરી તમારા હાથમાં છે. તમે અનંત પ્રદ્વાંડોમાં તમારી ઇચ્છા મુજબ કરી રહ્યા છો.

પ્રભુ ! તમે સર્વ ગુણોથી પૂર્ણ અને સકળ ગુણોના નિધિ છો, તમે પૂર્ણ પવિત્ર છો, તમે સદાય સત્ય છો, તમે સર્વ સમર્થ છો.

પ્રભુ ! તમે બહુ બહુ ડાહ્યા, બહુજ અતુર, ઘણાજ દયા-

જી, ઘણાજ કૃપાવાન, ને અતિશય ક્ષમાવાન છે. હુંકામાં તમે સર્વ શુભ શુભોના ભંડાર છો.

તમે સૌથી મોટામાં મોટા, સર્વના શિરોમણિને સૌના પૂજનીય દેવ છો.

બળવાનોને બળ પ્રભુ. તમે આપ્યું છે. ડહાપણવાળાને ડહાપણ પણ તમે આપ્યું છે. ધનવાળાને ધન પણ તમારુંજ આપેલું છે. તેમજ રૂપવાનોને રૂપ અને સત્તાવાનોને સત્તા પણ તમેજ આપેલી છે.

અગ્નિમાં ઊષ્ણતા, જળમાં ઠંડક, સૂર્યમાં તેજ, ચંદ્રમાં શાંતિ, વિજળીમાં ઝડક, પવનમાં ભેશ, ફૂલમાં સુગંધ ને ફળમાં મિઠાશ તમેજ આપેલી છે.

તમારા હુકમથીજ સૂરજ તપે છે, તમારા હુકમથીજ વરસાદ વરસે છે, તમારા હુકમથીજ વાયુ વાય છે, તમારા હુકમથીજ સમુદ્રમાં ભરતી ઓટ થાય છે અને તમારા હુકમથી રૂતુઓ એક પછી એક આવે છે ને જાય છે.

કાનમાં સાંભળવાની શક્તિ, આંખમાં જોવાની શક્તિ, નાકમાં સુંઘવાની શક્તિ, દાંતમાં ચાવવાની શક્તિ, પગમાં ચાલવાની શક્તિ ને જીભમાં બોલવાની શક્તિ એ બધી તમારીજ છે ને તે બધી કૃપા કરીનેજ તમે અમોને આપેલી છે.

તમે આગળ છો, તમે પાછળ છો, તમે અંદર છો, તમે બહાર છો, તમે ઉપર છો, તમે નીચે છો, તમે દશે દિશામાં વ્યાપી રહ્યા છો. પ્રભુ ! એવી કોઈ પણ જગ્યા નથી કે જ્યાં તમે ન હોય.

હુંગરની ટોંચ ઉપર, સમુદ્રના તળીયાંમાં, વેરાન જંગલના મધ્યમાં, અંધારી ગુફામાં અને અમારા અંતરમાં પણ એક તમારોજ વાસ છે.

તમારી ઇચ્છાથી અમે ઉત્પન્ન થયા છીએ, માટે તમે અમારા કર્તા છો.

તમે આજ દિન સુધી અમોને ની ભાવ્યા છે માટે અમારા

પાલનકર્તા પણ પ્રભુ તમેજ છો.

અમને સારાં કામો કરવાની તમે બુદ્ધિ તથા તક આપો છો. માટે અમારા ખરા ગુરૂ પણ તમેજ છો.

પ્રભુ ! તમે અમને ઝાડ, પહાડ, પથ્થર, કે પશુ પક્ષી ન કર્યા પણ ઉત્તમ મનુષ્ય અવતાર આપ્યો એ કેટલો બધો ઉપકાર છે ?

હે નાથ ! તમે અમને જોવાને આંખો આપી છે, સાંભળવાને કાન આપ્યા છે, ચાલવાને પગ આપ્યા છે, અને વિચારવાને બુદ્ધિ આપી છે, એ શું થોડો ઉપકાર છે ?

તમારો સુરજ અમને ઉજાસ આપે છે, તમારી નદીઓ અમને જળ આપે છે, અને તમારી પૃથ્વી અમોને ખાવાને અન્ન આપે છે. પ્રભુ ! આ કાંઈ અમારી માથે જેવી તેવી કૃપા નથી.

તમે અમને ખાવાને અન્ન, પીવાને પાણી, પેહેરવાને લુગડાં ને રહેવાને ઘર આપો છો. પ્રભુ ! દરરોજ તમે રાત્રીએ સુતી વખત સંભાળ લો છો, તથા જીવતા ઉઠાડો છો, અને જેમ પુત્રની પિતાને કાળજી હોય તેવી ચિંતા રાખી સદાય સૌ વસ્તુઓ પૂરી પાડો છો એ કેટલી બધી દયા છે ?

પ્રભુ ! કોઈ માણસ રહાય તો આસમાનના તારાઓ ગણી શકે, માથાના મોવાળા પણ ગણી શકે, વળી કોઈ સમુદ્રના મોજા પણ ગણી શકે, ને કદી કોઈ વરસાદનાં ટીપાં પણ ગણી શકે, પણ હે પ્રભુ ! તારા ઉપકાર તો કોઈથી પણ ગણ્યા જાય તેમ નથી.

પ્રભુ ! તમે અવિનાશી એટલે નાશ રહિત છો. આ જગતમાં ઘાસ સુકાઈ જાય છે, ફૂલો ખરી જાય છે, પાંદડાંઓ પડી જાય છે; હવામાં ઉડનારાં પક્ષીઓ, જળમાં રહેનારા જીવો અને વેરાન જંગલમાં વસ્તા વાઘ વગેરે પણ મરી જતા જાય છે; પ્રભુ ! લીલું હોય તે સુકું થાય છે ને નવું હોય તે જુનું થાય છે, એમ કાળ સર્વને લાગુ પડે છે; તેમજ ખાખમાંથી ઉત્પન્ન થએલો મનુષ્યનો દેહ પણ અંતે ખાખમાં મળી જાય છે.

એવા લાખો કરોડો મનુષ્ય આ પૃથ્વી માથે થઈ ગયા છે, ધર્મીક પ્રજાઓ અને મોટા મોટા રાજાઓનાં રાજ પાયમલ થઈને ક્યાં જતાં રહ્યાં એ કોઈ જાણતું નથી. અંતે કોઈક કાળે આસમાનના તારા પણ ખરી પડશે, સૂર્ય ચંદ્રાદિક ગોળાઓનો પણ નાશ થશે. પ્રલયકાળે આખી પૃથ્વીનો પણ નાશ થશે અને અંતે સર્વને ભક્ષણ કરનારો જે કાળ છે તેનો પણ કાળ થઈ જશે; પણ તમે જે કાળના પણ મહાકાળ છો અને સર્વના શિરોમણિ, સ્વયંપ્રકાશ, દેવાધિદેવ છો તેજ એક રહેવાના છો. તમારો કોઈ કાળે પણ નાશ થવાનો નથી, માટે તમને શાસ્ત્રમાં અવિનાશી કહ્યા છે.

તમે અજર છો, તમે અમર છો, તમે નિત્ય છો, અને તમે જન્મ મૃત્યુ રહિત છો.

તમે સૌથી નાનામાં નાના ને મોટામાં મોટા છો. તમે નાના નથી તેમ મોટા નથી, તમે લાંબા નથી, તમે ટુંકા નથી, તમે જડા નથી, તમે પાતળા નથી, અને તમે દૂરથી પણ દૂર અને પાસેથી પણ પાસે છો.

પ્રભુ ! તમે સર્વને જાણો છો, પણ તમને કોઈ જાણતું નથી.

તમે આંખ વિના દેખી શકો છો, કાન વિના સાંભળી શકો છો, પગ વિના ચાલી શકો છો, અને હાથ વિના ગૃહણ કરી શકો છો. એવી તમારામાં અદ્ભુત શક્તિ છે.

સર્વત્ર તમારી આંખ છે, સર્વત્ર તમારું મુખ છે, સર્વત્ર તમારા હાથ છે, સર્વત્ર તમારા પગ છે, અને તમે આ જગતમાં સર્વત્ર વ્યાપી રહ્યા છો.

પ્રલયકાળે જ્યારે સર્વ પ્રાણી પદાર્થોનો લય થઈ જશે તે વખતે પણ આદિનાથ પુરૂષોત્તમ પ્રભુ ! તમે જીવત જાગૃત રહેવાના છો.

પ્રભુ ! તમે સૌથી પહેલાં પણ હતા અને અંતે સૌથી છેલ્લા પ્રભુ તમેજ રહેનારા છો.

હરિ ! આખા વિશ્વમાં ચાલતા સઘળા વેપારની દોરી હમણું પણ તમારાજ હાથમાં છે. સઘળા જીવો, મનુષ્યો, સૂર્ય ચંદ્ર, પૃથ્વી, પાણી, એ બધું તમારે આધારે છે.

જડ ચેતન વિગેરે દેખાતી ન દેખાતી સઘળી વસ્તુના કર્તા પ્રભુ તમેજ છો, તમને કોઈ પણ જાણતું નથી પણ તમે સર્વને જાણો છો. તમને કોઈ જોતું નથી પણ તમે સર્વને જુઓ છો. તમે અચળ પ્રભુ સર્વને ચળાયમાન કરો તેવા છો. તમે સ્વયંપ્રકાશ પ્રભુ ! તમે પોતે પોતાનાજ આનંદમાં આનંદી છો. તમારી સર્વને ગરજ પડે છે, પણ તમને કોઈની ગરજ પહોંતી નથી માટે તમે સંસ્થિદાનંદ છો.

આપણી નખળાઈ ને ઇશ્વરની મ્હોટાઈ સમજાવનારી પ્રાર્થનાઓ.

હે પ્રભુ ! અમે અમારા જન્મની અગાઉ ક્યાં હતા. તે અમે જાણતા નથી પણ જ્યારે તમારી મરજ થઈ ત્યારે તમે અમોને જન્મ આપ્યો છે.

પ્રભુ ! અમે તમને યાદ કરવામાં આજસુ કરીએ છીએ, પણ જો તમે અમને ભૂલી જાઓ તો અમારી બહુજ માઠી વલે થઈ જાય.

અમારી માના પેટમાં પણ તમેજ અમારી સંભાળ કરી હતી, અને હમણું પણ તમેજ અમારી સંભાળ કરો છો.

અમને ઉછેરવામાં અમારા માળાપે બહુ સંભાળ લીધેલી છે, પણ હે પ્રભુ ! અમોને જીવાડવાની જો તમારી મરજ ન હોત તો તેઓ કાંઈ કરી શકત નહિ.

હે હરિ ! કાચના કટકાને ભાંગવા માટે કાંઈ મોટો હથોડો જોઈતો નથી. તેને તો માત્ર હાથમાંથી મૂકી દઈએ તો તુરતજ તેના ઘણાં ટુકડા થઈ જાય છે; તેમજ હે પ્રભુ ! જો તમારે અમોને મારવા હોય તો તેમાં તમોને કાંઈ મોટી મહેનત કરવાની

નથી; માત્ર તમારી શુભ દૃષ્ટિ જે'ચી હો, તો અમે નિર્બળ જીવો તો પેલા કાચના કટકાની માફક પળવારમાં પુટી જઈએ તોવા છીએ.

અમારી પાછળ જન્મેલા ઘણા માણસો અમારી નજર આગળ મરી ગયા છે, અને અમે હજી જીવીએ છીએ, એ કાંઈ તમારો થોડો ઉપકાર નથી. .

તમે અમને મનુષ્ય બનાવ્યા, એટલુંજ નહિ પણ ઉત્તમ કુળ, સારી જાત, પ્રેમી માતા પિતા, રૂડા દેશ, અને સારા શેઠ આપ્યા છે, એ બધી તમારી કૃપાની નિશાની છે.

અમારા પગના તળીયાથી તે માથાના મોવાળા સુધી એવી કોઈ પણ વસ્તુ નથી કે જે તમોએ અમોને આપી ન હોય, એટલુંજ નહીં, પણ આખા દહાડા કે આખી રાતમાં એવી એકે પણ નથી કે જેમાં તમે અમારી સંભાળ લેતા ન હોય.

અમે તમારી પૃથ્વી માથે ચાલીએ છીએ, તમારા સૂરજના તેજ વડે કામકાજ કરીએ છીએ, તમારું સરજેલું પાણી પીને રહીએ છીએ, અને તમારી ઉત્પન્ન કરેલી હવા વડે જીવીએ છીએ, માટે હે નાથ ! હવેતો અમે સઘલી વાતે તમારે વડીએજ છીએ, અને તમારા નીલાવ્યાજ નીલી રહ્યા છીએ, એમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી.

હે પ્રભુ ! આ જગતની અંદરની સોના તથા રૂપાની બધી નદીઓ તમારી છે, હીરા અને રત્નોની ખાણની માલેકી પણ તમારી છે, અને સમુદ્રના પેટમાં પડેલા મોતીઓ પણ તમારાં છે. પ્રભુ ! તમારો ભંડાર ભરપૂર છે, તમારો ખજાનો અખુટ છે, અને દુનિયાની સઘળી સમૃદ્ધિ તથા સાક્ષાત્ લક્ષ્મીના સ્વામી પણ તમેજ છો; અને તમે જેને જેટલું આપ્યું છે તેટલુંજ તેની પાસે છે.

અમારી પાસે એક ભીખારી માંગવા આવે, તોપણ અમે કંટાળી જઈએ છીએ, પણ તમારી પાસે કરોડો ભીખારીઓ કે જેમાં અમે પણ એક છીએ, તેઓ સર્વે જમાનાઓના જમાના-

ઓ થયા તમારી પાસે વારંવાર માંગ્યા કરીયે છીયે, તો પણ તમે કંટાળતા નથી, એવા તમે દયાળુ દેવ છો.

આ જગતમાં ઘણી વખત એવું બને છે કે જેની પાસે ધન હોય છે, તેનું મન મોટું હોતું નથી, અને જેનું મન મોટું હોય છે, તેની પાસે ધન હોતું નથી. પણ હે પ્રભુ ! એ બંને ગુણ તમારામાં પરીપૂર્ણતાથી રહેલા છે. નાના મોટા લાખો કરોડો બીખારીઓ તમારી પાસેથી બેશુમાર માલ લઇ જાય છે, પણ તમારો ખજાનો કાંઈ ખુટે તેમ નથી.

આ જગતમાં વસનારા સૌ પુરૂષો, વૃદ્ધ ને બાળકો, રંક ને રાજાઓ સૌ તમનેજ નમે છે. તેમજ સઘળા આશ્રમે અને વરણના લોકો તથા દુનિયાની સઘળી દિશાઓમાં વસનારી મોટી મોટી પ્રજાઓ પણ પોત પોતાના ધર્મ પ્રમાણે તમારું જ ભજન કર્યા કરે છે.

હરિ ! તમારી સુંદરતાને શોભા અવશ્ય છે. જેને જેને તમારાં દર્શન થયા છે તેને હે નાથ ! તમારા વિના બીજું કાંઈ પણ ગમ્યું નથી. તમારે જ્ઞાન અને તમારું દર્શન પામેલા પવિત્ર રૂષિયોએ પોતાની આખી જીંદગી તમારા ધ્યાન અને તમારા ગુણ ગાનમાંજ ગાળી હતી, એટલુંજ નહીં પણ આ ટાણે પણ જેની જેની માથે તમારી કૃપા ઉતરે છે, તેઓ સદાય તમારામાંજ નિમગ્ન રહેતા જણાય છે.

ઘણા માણસોએ પોતાના પુત્રો, ઘણાએ પોતાની સ્ત્રીઓ, ઘણાએ પોતાની દોલત, અને ઘણાઓએ પોતાના રાજપાટ મૂકી દઇને તમારામાંજ સુખ મેળવ્યું હતું, માટે ઓ પ્રભુ ! તમે સૌ સુખના સમુદ્ર છો, અને જેઓ પ્રેમ આણીને તમારામાં લયલીન થાય છે, તેના તમે સઘળી વાતે સર્વસ્વ થઇને તેને પરમ આનંદ આપો એવા છો.

અમે આંધળાઓના તમે દોરનાર છો. અમે અજ્ઞાનીઓના તમે જ્ઞાની ગુરૂ છો. અમે નિરાધારના તમે આધાર છો. અ-

મારી શાંતિનું સ્થળ તમે છો. અને તમે સૌ બક્ષોના એક
મોટા આનંદ સમુદ્ર છો.

પ્રભુ પાસે માફ માગવા સાડ આપણે કેવી રીતે
આપણા વાંક કબુલ કરવા જોઈએ તે વિષે.

હે પ્રભુ ! તારી ઉપર પ્રેમ કરવા, તારા નિયમો પ્રમાણે
ચાલવા, અને મોક્ષ મેળવવા માટે તે' અમોને આ જગતમાં
પેદા કરેલા છે. અને તે સાડજ તે' અમોને ઉત્તમ મનુષ્ય જન્મ
આપેલો છે; પણ અફસોસ કે, અમે તો કાંઈ ખીજી જ નજીવી
બાબતોમાં ધ્યાન આપી અમૂલ્ય વખત અને તારી કૃપાને
ફાગટ ગુમાવી નાંખીએ છીએ.

ધન મેળવવું, માન મેળવવું, અને મોજમજ મારવી તે
સાડજ જાણે અમોને જીંદગી મળી હોય, તે સાડજ જાણે મ-
નુષ્ય અવતાર મળ્યો હોય, અને તે સાડજ જાણે દુનિયાના
વૈભવો મળ્યા હોય એમજ અમો માની બેઠા છીએ, ને હજી
સુધી પણ એજ પ્રમાણે વર્ત્યા કરીએ છીએ. હે પ્રભુ ! હજી સુધી
પણ અમારી એ બાબતમાં આંખો ઉઘડતી નથી, એટલા બ-
ધા અમે માયાવાદી જીવો અમારા જોટા સ્વાર્થમાં ફસાઈ ગ-
એલા છીએ, તેમાંથી તારી દયા વિના-તારા ચરણના શરણના
આશરા વિના છુટી શકાય તેમ નથી.

પ્રભુ ! અમારા દિવસો કેવળ ખાવા પીવામાં, પેહેરવા ઓ-
ઢવામાં, ગાવા બજાવવામાં, વાતોના તડાકા ફડાકા મારવામાં,
અને માત્ર અમારું મન ગમતું કરવામાંજ જાય છે. પણ મનુ-
ષ્ય અવતાર અને તમારો આપેલો રૂડો ધર્મ પામીને પણ જે
તમને ન જાણે તેને મોટી જોટ આવે છે, એ વાત તો હમે હ-
મેશાં ભૂલીજ જઈએ છીએ.

આ જગતમાં કોઈ માણસ ગમે એટલું ધન મેળવે, ગમે
એટલું માન મેળવે, અને ગમે એટલાં સંસારનાં સુખો ભોગવે,

પણ જો તે મુવા પછી મોક્ષ ન મેળવે અને નરકમાં જાય તો
એ બધું શું કામનું ? એવાઓને માટે શાસ્ત્રો કહે છે કે, તેણે
આ જગતમાં ફોળટ ફેરો ખાધો. માત્ર શાસ્ત્ર કહે છે એમજ
નહીં, પણ અમે પણ એ વાત માનીએ છીએ, અને તો પણ
અફસોસ કે, હે નાથ ! અમે તે પાળી શકતા નથી, એટલા
બધા અમે તારાથી વિમુખ થઈ ગયા છીએ.

કોઈ માણસે રવમામાં મેળવેલી સાહેબી જેમ જાગ્યા પછી
તેને કાંઈ પણ કામ લાગતી નથી તેમ આ ટાણામાં અમારા
વૈભવો પણ મરણ પછી અમેને કાંઈ પણ સુખ દઈ શકે તેમ
નથી, એમ અમે સમજીએ છીએ; પણ હે પ્રભુ ! તારા શરણુ-
ના બળ વિના અમે તે પ્રમાણે પાળી શકતા નથી. માટે અ-
મારા અંતરમાં ભગવદ્ આશરાનું બળ આપવાની કૃપા કરો.

પ્રભુ ! અમે સારી રીતે જાણીએ છીએ કે, આ જગતમાં
અમારું સૌથી મોટામાં મોટું કામ તમને જાણવાનું, તમારી
ભક્તિ કરવાનું અને તમને ગમતાં કામ કાળે કરવાનું છે; પણ
દિલગીરીની વાત એ છે કે અમે તો આજ દિવસ સુધી તમા-
રાથી દૂરના દૂર રહ્યા છીએ, અને બીજા કાંઈ અવળેજ માર્ગે
ચલુડી ગયા છીએ.

કોઈ છોકરો જેમ કમાવા માટે પરદેશ જાય છે અને ત્યાં-
થી પોતાના બાપ પાસે પાછો દેશમાં આવે છે, તેમજ અમારે
પણ આ જીવનમાં રૂઢાં કામો કરીને અંતે તમારી પવિત્ર હ-
જુરમાં આવવાનું છે, પણ હજી સુધી અમે તેમાંનું કાંઈ પણ
કર્યું નથી. માટે ઘણાજ દિલગીર થઈને, નમ્રતાથી હાથ જોડીને
ખુદલા દિલે હે પ્રભુ ! તારી પાસે કબુલ કરીએ છીએ કે,

જેમ એક છોકરો પોતાના બાપથી ઉત્પન્ન થઈ તેના પૈ-
સાથી લણી ગણી મોટો થઈને પરણ્યા પછી પોતાના બાપથી
જુદો રહે છે, અને બાપનું કહ્યું કરતો નથી તે જેમ અકરમી
છોકરો કહેવાય છે, તેમજ હે પ્રભુ ! અમે પણ એવાજ તારા
અકરમી છોકરા જેવા છીએ.

વળી જેમ એક નોકર પોતાના શેઠનો પગાર ખાઈને તેનું કામ કરે નહીં, અને પોતાના શેઠના દુશ્મનો સાથે હજતો મળતો રહે, તથા તેનો શેઠ જે કામ કરવાની ના પાડે તે કામ પણ કરે, એ નોકર જેમ નિમકહરામ કહેવાય.છે તેમજ હે પ્રભુ ! અમે પણ તારા એવાજ નિમકહરામ નોકર છીએ.

એ ઉપરાંત જેમ કોઈ સ્ત્રી પોતાના ઘણીના માલ ખાય, તેનાં વસ્ત્ર દાગીના પેહેરે, અને પરપુરૂષ સાથે રનેહ રાખે, તે સ્ત્રી જેમ વ્યભિચારિણી કહેવાય છે, તેમ હે પ્રભુ ! અમે પણ બધું તારૂં દીધેલુંજ લોગવીએ છીએ, તારાવડેજ જીવીએ છીએ, અને સઘળી વાતે તારા થકીજ છીએ, એવું છે છતાં પણ તારૂં નામસ્મરણ કરવાને બદલે અને તારી સેવામાં મન્યા રહેવાને બદલે પેલી વ્યભિચારિણી સ્ત્રીની માફક અવળેજ ચાળે ચઢી ગયા છીએ. માટે હે હરિ ! અમારું તે ભલું કેમ થશે ?

અમે પાપીનો ઉદ્ધારતો તારી કૃપાથી થાય તેમ છે. બાકી બીજી કોઈ વાતે અમારો આરો આવે તેમ નથી, માટે અમે શરણાગત થએલા જીવો અતિદીન થઈને વારંવાર કરગરીને કહીએ છીએ કે, હે દીનાનાથ ! અમે દીનજનો ઉપર સદાય તમારી કૃપા બની રહે તેમ કરો.

જીભથી થતાં પાપો.

હે પ્રભુ ! આ જીભ તેં અમોને તારા ગુણ ગાવાં તથા અમારા ભાઈબંધોને સાચી સલાહ આપવા માટે આપી છે. પણ અમે અભાગ્યા જીવોએ આ જીભનો ઘણોજ માઠો ઉપયોગ કર્યો છે. અમે આ જીભથી જીવું બોલ્યા છીએ, ગાળો દીધી છે, ધમકીઓ આપી છે અને એવું એવું બીજું ઘણુંએ ન કરવાનું કર્યું છે.

પ્રભુ ! અમે જાણીએ છીએ કે, મશ્કરીમાં પણ જોડું બોલવું એ પાપ છે, કોઈની પીઠ પાછળ નિંદા કરવી એ પણ એક પાપ છે, કોઈ માણસને વારંવાર તેના દોષ સંભળાવ્યા કરવા

એ પણ પાપ છે, કોઈના અન્નણ્યા દોષ જાહેર કરવા એ પણ એક પાપ છે, અને કોઈને જોડા આરોપ લગાડવા એ બધું પાપ પાપને પાંપજ છે; એમ અમે જાણીએ છીએ, તો પણ કાંટેલા મગજે ધનજોળનની મસ્તીમાં ગમે તેમ બકી દેવાનો અમે એક ધંધોજ માંડી બેઠા છીએ.

હે હરિ ! અમે જાણીએ છીએ કે, ઘણાક માણસો તો માત્ર જીલનાં પાપથીજ નરકમાં જાય છે. પણ હજી સુધી એ જીલને નિયમમાં રાખી અદ્યક્ષર બોલવાની ટેવ અમારામાં જામી નથી. માટે હાથ જોડી દીનતાપૂર્વક મરતક નમાવીને વિનંતિ કરીએ છીએ કે, આ તારી કૃપાથી મળેલી જીલથી હુઃખીઓને દિવાસો આપીએ, અજ્ઞાનીઓને જ્ઞાન આપીએ, અને અમારા ગરીબ ભાઈબંધો તરફ વિવેક ભરેલાં મીઠાં વચનો બોલીએ, તથા તેઓની સેવા કરતા રહીએ, અને જેણે અમને આવી ઉમદી બક્ષીસ આપી છે તે દેવાધિદેવ મહાન પ્રભુના ગુણ ગાવામાં અમારી જીલને કામે લગાડીએ એવી અમે સૌ ઉપર હે પ્રભુ ! તમે કૃપા કરો.

નામ મેળવવાની ઇચ્છા.

પ્રભુ ! અમે જાણીએ છીએ કે તમે અમને ઉત્પન્ન કર્યા છે, તમે અમને જીવતા રાખી રહ્યા છો, તથા જે જે કાંઈ અમારી પાસે છે તે સર્વ તમારુંજ આપેલું છે, અને હવે પછે જે કાંઈ મળશે તે પણ તમારીજ કૃપાથી મળવાનું છે, એમ અમે જાણીએ છીએ, છતાં પણ દાન કરવામાં અમે હમેશાં માનની ઇચ્છા રાખીએ છીએ.

પ્રભુ ! અમારી પાસે જે ધન છે તે તમારી કૃપાથીજ મળેલું છે, એટલુંજ નહીં પણ અમોને દાન કરવાની બુદ્ધિ પણ તમેજ આપો છો, ત્યારેજ અમારાથી કાંઈ જરાતરા બની શકે છે, તેમ છતાં પણ દાન કરવામાં અમે અમારું નામ કહાડવાની

ધરૂછા રાખીએ છીએ, એ ફેટલી બધી મોટી ભૂલ છે ?

હે પ્રભુ ! આ ઉપરથી અમને એમ લાગે છે કે, અમે ચોર છીએ; કારણ કે તમારો માલ વાપરીને અમે અમારું નામ ઝાઢેર કરીએ છીએ. અમે બાણીએ છીએ કે આ મોટી ચોરી છે, અને શાસ્ત્રમાં તેને મહાપાપ કહેલું છે; પણ હે પ્રભુ ! અમારામાંથી હજીસુધી માનની ધરૂછા ગંધ નથી. તેથી અમારું નામ અને તમારો મહિમા વધારવાને બદલે અમે અમારાં નામ ઉપરજ મરી પડીએ છીએ.

અમે બાણીએ છીએ કે બધું તમારુંજ છે માટે અમારાં સઘળાં દાન ધરૂમો તમારે અર્થેજ થવાં જોઈએ; એટલુંજ નહીં પણ અમારી આ જીવંતીનાં સર્વ કામો તમને અર્પણ કરીને તમારાજ થઈને તમારા આશરાના બળથીજ અમારે રહેવું જોઈએ, અને જ્યાં ત્યાં સદા સર્વદા તમારાં પાપનાશક પવિત્ર નામનીજ જય બોલાવવી જોઈએ; પણ આજ દિવસ સુધી અમારાથી તેમ બની શક્યું નથી, માટે હે પ્રભુ ! ધરૂમદાન કરવામાં લુખાં માનપાનની ધરૂછા ન રાખીએ પણ તમારે અર્થેજ - તમારાં પવિત્ર નામથીજ રોજરોજ વધારે વધારે ધરૂમદાન કરીએ એવી અમેને બુદ્ધિ આપો.

કાણાં પડેલાં ગજવાંમાં રાખેલા પૈસા જેમ પડી જાય છે તેમ અભિમાનથી કરેલાં અમારાં સઘળાં દાનો ફાંગટ જાય છે; તોપણ હે પ્રભુ ! અમે નામના એવા ભૂખ્યા છીએ કે એ ભૂલ સુધારી શકતા નથી; કારણ કે તારાં મહાન નામની પૂરી મ્હોટાઈ ને તારો મોટો મહિમા હજી અમે સમજ્યા નથી, તેથી અમારાથી માનની ધરૂછા મૂકી શકાતી નથી.

જેમ જંગલી ગામડીયાઓ સોયદોરાને માટે હલકાં નાનકડાં તકલાદી રમકડાંને માટે અનાજનો મોટો ઢગલો આપી દેય છે, તેમ હે પ્રભુ ! અમે પણ અમારું નામ કાઢવાને માટે તથા જગતમાં મોટો કહેવરાવવાને માટે ઘણી વખત મોટી રકમો ખરચી નાંખીએ છીએ; પણ કેવળ તમારેજ અર્થે, એટલે

કે લોકોનાં કલ્યાણને માટે તથા સ્વદેશને અર્થે ઇશ્વરાર્પણ વિધિથી અમે દાન ધરમ કરતા નથી, પણ માન મેળવવાને ખાતરજ કરીએ છીએ, એ અમારી મોટી ભૂલ છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે, પ્રભુ ! અમે તમારી પ્રસન્નતા મેળવવા આહતા નથી, પણ જગતની વાહવાહ મેળવવા આહીએ છીએ, તેથી તમારી ચોરી કરવામાં અને ફોગટ ફેરામાંજ રહી જઈએ છીએ. એમ ન થાય પણ જીંદગીની સાર્થકતા થાય માટે હે પ્રભુ ! હવે કૃપા કરીને અમને તમારા કરી લો કે જેથી અમે તમારે માટેજ જીવીએ, તમારા પ્રેમને ખાતર સત્કર્મો કરીએ, તમારી ઇચ્છા સુજળ વરતીએ, તમારા હુકમો પાળીએ અને સઘળી વાતે તમનેજ અર્પણ થઈને રહીએ એવી અમોને જીવિ આપો. એમ થવા માટે હે નાથ ! સદાય તમારી એવા સમર્થમાં દિવસો ગાળીએ એવું કરો.

અહંકાર.

અમે જાણીએ છીએ કે, અહંકારી માણસ ઇશ્વરને કે દુનિયાને બેમાંથી કોઈને પણ ગમતો નથી. અહંકારી પોતાના ખાલી મીઠાજમાં ફર્યા કરે છે પણ પ્રભુ પાસે તેનું ઠેકાણું નથી. અહંકારી માણસ પોતાના વખાણ કરવા કરાવવા અને સાંભળવા આહે છે. તેઓ હમેશાં સભાઓમાં પેહેલે નંબરે બેસવા આહે છે. અને પોતાનામાં કાંઈ ખાસ ગુણ ન હોય તોપણ ઠાલી ડાળડીમાક રાખીને ફર્યા કરે છે. પ્રભુ ! અમે પોતે પણ હજી સુધી થોડા ઘણા તેવાજ છીએ. અમારામાં પણ અહંકારીઓની પેઠે ઘણી બાબતોમાં ઠમઢોલ ને માંડી પોલ જેવું છે. એવી પોલમપોલ છેવટ સુધી ન ચલાવ્યા કરીએ એવી હે હરિ ! તમે અમારી ઉપર કૃપા કરો.

પ્રભુ ! તમારી ઇચ્છાથીજ અમારો જન્મ થયો છે અને તમારી કૃપાથીજ અમોને ઉત્તમ લાભો મળેલા છે. ધંધારોજ-

આર, ધનદોલત, રૂપ, આરોગ્યતા, હૃદો અને વિદ્યા એ બધા ગુણો તમારાજ આપેલા છે ને તે તમારી કૃપાનુંજ ફળ છે. છતાં પણ જાણે એ બધું અમારું પોતાનુંજ હોય, અને અમારી ખુશીથીજ એની મેળે મેળે બધું ધમ ગમું હોય એમ સમજીને ફેગટના મીનજમાં અમે રૂથા કરીએ છીએ; એવા અમે અહંકારી છીએ, માટે હે પ્રભુ ! તમારા ચરણના શરણનાં બળથી અમારો એ જોટો અહંકાર છુટે એવી અમોને સદ્બુદ્ધિ આપો.

પારકો ચુનો, પારકા પથ્થર, પારકાં લાકડાં, ને કોઈક પાસેથી મજૂરીના પૈસા લઈ ઘર બંધાવવું. અને તે માલ ધણી-ઓને તેઓના પૈસા ચુકાવ્યા વિના એ ઘરને પોતાનું સમજી મનમાં મરડાયા કરવું એ જેમ ફેગટનું છે ને એ જેઆગર જેવું છે તેમ હે પ્રભુ ! અમે પણ એમજ કરીએ છીએ. અમારી પાસે જે કંઈ છે તે બધું તારૂંજ આપેલું છે ને તોપણ અમે મફતનું અભિમાન કરીએ છીએ. એ પાપમાંથી હે પાપનાશક પ્રભુ ! અમોને બચાવ, બચાવ.

વરઘોડામાં જેમ વરરાજા કોઈકને ઘોડે બેસી, કોઈકના જામા પીછોડી ને દાગીના પેહેરી તથા કોઈકના છત્રી પંખા વાપરીને જેમ પોતે ઠાલો ઠાલો મનમાં પુલાયા કરે છે, તેમ હે પ્રભુ ! અમે પણ સૌ તારી વસ્તુઓ લઈ નેને અમારી મૂર્ખાઈથી અમારી માનીને નાહકનાં અભિમાનથી ઠાલા ઠાલા કુલાયા કરીએ છીએ.

અમે જાણીએ છીએ કે ઉંચા ડુંગરનાં શિખરો ઉપર જ-રાએ પાણી હોતું નથી પણ પાણી તો નીચેની ખીણમાંજ હોય છે; તેમ અહંકારી માણસમાં પણ કંઈ ગુણ હોતા નથી પણ ગુણ તો દીનતાવાળાં નમ્ર માણસોમાં હોય છે. પણ તે ગુણ અમારાથી અમારાં અભિમાનને લીધે લેવાતા નથી, માટે હે પ્રભુ ! માન લેવાના, દેખાવ કરવાના, ને વખાણ સાંભળવાના ઠાલા વિચારોથી અમને દૂર રાખો, અને અમે તમારા દીન સેવકો થઈ વરતીએ એવી અમને બુદ્ધિ આપો.

ગાડાં નીચે ફૂતરૂં ચાલ્યું જાય અને તે પોતાના મનમાં

એમ માની લેય કે આ ગાડું હુંજ ખેંચી જઈછું, તેમ હે પ્રભુ !
અમારાં અધિકારો, અમારાં કારખાનાઓ, અમારી દુકાનો,
અમારી વખારો, અને અમારા ઘર વ્યવહારનાં સઘળાં કાર્યો
તમેજ ચલાવો છો, અને તે ચલાવવાની તમેજ અમોને શક્તિ
આપી રહ્યા છો, તેથીજ એ બધું ઠીકઠાક ચાલ્યું જાય છે; પણ
અમે તો અમારા અભિમાનથી એમજ માની બેઠા છીએ કે,
એ બધું અમેજ ચલાવીએ છીએ, એમ માનીને અમે ઠાલા
ઠાલા પુલાયા કરીએ છીએ, માટે હે કૃપાનાથ ! અમારી ઉપર
કૃપા કરીને એ અમારી મોટી ભૂલ સુધારો: અને હે પ્રભુ! અમે
વારંવાર દંડવત કરીને કહીએ છીએ કે, અમારામાં દીનતાનો
ઉત્તમ ગુણ આવે એવી અમો સૌ ઉપર કૃપા કરો.

મોત વિષે.

આ જગતમાં જે માણસ અને પ્રાણીઓ જન્મ્યા છે તેને
કોઈક દિવસ મરવું તો પડશેજ, મર્યા વિના કોઈનો છુટકો ન-
થી. પછે તે રાજા હોય કે રંક હોય, ધનવાન હોય કે ગરીબ
હોય, મુરખ હોય કે વિદ્વાન હોય, જુવાન હોય કે બુદ્ધો હો-
ય, ગુરૂ હોય કે ચેલો હોય, અને બળવાન હોય કે નિર્બળ
હોય પણ મરવું તો પડશેજ. જેમ લીલું સુકું થાય છે, નવું જીવું
થાય છે, ભર્યું ઠલવાય છે, ને કુદ્યું ખરી જાય છે, તેમ જન્મે-
લાને મરવું તો પડશેજ, એમ અમો જાણીએ છીએ તોપણ
હે પ્રભુ ! અફસોસ કે મોતનો ભય રાખીને અમે પવિત્ર રીતે
જીંદગી ગાળી શકતા નથી, અને જલદી મરીજવું છે તોપણ
અમે તમારે અર્થે રૂઝાં કામો કરી લેતા નથી, એટલા બધા અ-
મો આ દુનિયાંદારીથી અંધાધુનીમાં ગાફલ બની ગયા છીએ.

હે હરિ ! મોતની વાતોને અમે અપશુકન ભરેલી સમજીએ
છીએ, અને તેને યાદ કરવા કે સાંભળવા આહતા નથી, પણ પો-
તનો સીપાઇ જેમ અમારા કાગળો માટે અમારું ઘર શોધતો

શોધતો ને નામ પુછતો પુછતો આવે છે તેમ મોત પણ અમોને શોધતું કરે છે. કાળ ચક્કર સદૈવ અમારી ઉપર ફર્યાજ કરે છે એમાંથી કોઈથી પણ બચી શકાય તેમ નથી, અને તોપણ હે પ્રભુ ! અમે પામર જીવો હજી પણ ચેતતા નથી અને હજી પણ તારા શરણમાં પડી જતા નથી, એટલા બધા અમે અજ્ઞાની રહી ગયા છીએ, માટે હે ઇશ્વર ! મોતથી ડરીને અમે તમારા માર્ગમાં આવી જઈએ, અને તમારા પવિત્ર નામનાં બળથી મોત પણ અમોને આનંદરૂપ થઈ પડે એવી અમારી ઉપર કૃપા કરો.

જે કોઠીમાંથી દરરોજ થોડું થોડું અનાજ નીકળ્યા કરે છે, અને જે ઘડામાંથી રોજ થોડું થોડું પાણી ઝરી જાય છે, તે કોઈક દિવસ પણ ખાલી થઈ ગયા વિના રહે નહીં, તેમ અમારું આયુષ્ય પણ રોજ રોજ થોડું થોડું કરતાં ઓછું થતું જાય છે, તે કોઈક દિવસ પણ મોડા વેહેલું પુરું થઈ જશે એમાં કાંઈપણ સંદેહ નથી, અને જ્યારે આયુષ્ય પુરું થઈ રહેશે ત્યારે મરવું તો નહીં છેજ, માટે અમારું મોત સુધરે એવી અમારે અગાઉથીજ તૈયારી કરી મૂકવી જોઈએ, કે જેથી કરીને મરતી વખત દિલગીર થવું ન પડે, તથા મુવા પછે નરકનાં દુઃખ જોઈને પસ્તાવું ન પડે, માટે હે પ્રભુ ! મોતને વખતે દિલાસો મેળવી શકીએ એવાં કામો અમે હમણાથીજ કરી લઈએ એવી અમોને સદ્બુદ્ધિ આપો.

જેમ ઝાડના પાંદડાં એક પછી એક ખરી જાય છે, તેમ માણસો પણ એક પછી એક મરતાં જાય છે. અમે જ્યારે બાળક હતા ત્યારે બીજા જે ઘરડાઓ હતા તે હમણા મરી ગયા છે. તેમ અમે પણ હવે રોજ રોજ ઓછા આયુષ્યવાળા થતા જઈએ છીએ, એટલે કોઈક દહાડો પણ મુવા વિના છુટકો નથી, અને તોપણ હે પ્રભુ ! હજી સુધી અમે એટલા બધા ગાફલ રહ્યા છીએ કે, મોતને વખતે દિલાસો મળે એવાં કાંઈ પણ કામો અમે કરી શક્યા નથી, માટે હે કાળના પણ કાળ,

હે દીમ દયાળુ દીનાનાથ ! અમારૂં મોત સુધારવાની અમોને તક મળે એવી અમારી ઉપર કૃપા કરો.

અમે જાણીએ છીએ કે અંતે મરવું તો નક્કી છેજ, એટલુંજ નહીં પણ અમે શાસ્ત્રોમાંથી એમ પણ સાંભળ્યું છે કે, હમણાંથીજ હમેશાં જેવી વૃત્તિ રાખીએ તેવીજ અંતકાળે મતિ થાય છે, અને મરણ વખતે જેવી મતિ તેવી ગતિ થાય છે. કારણકે મરણ વખતે રોગને લીધે શરીર પરાધીન થાય છે એટલે એ વખતે બીજું કંઈ નવું વિચારવાની શક્તિ રહેતી નથી, પણ જે જીની વાસનાઓ હૃદયમાં ભરેલી હોય તેજ એ વખતે અમારી નજર આગળ તર્યા કરે છે. માટે અમારૂં મોત સુધારવા સારૂં અમારે અમારી જીંદગી સુધારવી જોઈએ, પણ હે પરમ દયાળુ પ્રભુ ! આજ દિવસ સુધી જેટલું કરવું જોઈએ તેના પ્રમાણમાં અમે કંઈ પણ રૂડા વિચારો કે રૂડાં કામો કીધેલાં નથી માટે મોતને યાદ કરતાં અમોને ત્રાસ લાગે છે. એ ત્રાસમાંથી છુટવા સારૂં પવિત્ર રીતે જીંદગી ગાળીએ એવી અમારા અંતરમાં પ્રેરણા કરો. અમે નજરે જોઈએ છીએ કે, કોઈ મુવેલાં જન્મે છે, ઘણાએ જાળક અવસ્થામાંજ મરેછે, કોઈ જીવાનીમાં મરે છે, થોડાક છુટ્ટા થઈને મરે છે, કોઈ એક જાતના રોગથી મરે છે, કોઈ બીજી જાતના રોગથી મરે છે, કોઈ ઉંચેથી પડીને મરે છે, કોઈ આગમાં બળીને મરી જાય છે, કોઈ ધાણીમાં ડુબીને મરી જાય છે, કોઈ લડાઈમાં મરી જાય છે અને કોઈ કંઈ અકસ્માતથી મરી જાય છે. આ પ્રમાણે મોટા વેહેલું મોત સૌને પકડી પાડે છે, તેમ અમોને પણ પકડી લેશે એ નક્કી છે, તોપણ હજી સુધી અમે મોતથી ડર્યા કરીએ છીએ, પણ મોતથી ડરવું ન પડે એવા ઉપાયો કરતા નથી કારણ કે અમારામાં ધર્મનું બળ નથી, અને અમારી આજ દિવસ સુધીની જીંદગી અમે રૂડી રીતે ગાળી નથી, તેથી હે પ્રભુ ! તારાં ભયંકર દંડથી અમે ડરીએ છીએ, માટે જન્મજાતના દંડથી બચવા સારૂં હે સમર્થ ઇશ્વર ! તમે અમોને અમારા પવિત્ર ધ-

મનુ' બળ આપો, ધમનુ' બળ આપો.

હે પ્રભુ ! હાલના જમાનામાં આ જગત ઉપર તમે મોટી કૃપા કરી છે. તમારી કૃપાથી માણસોની શોધક બુદ્ધિ વધી છે, તેથી આજે તેલ વિના દીવા થાય છે. ઘોડા વિના ગાડીઓ ચાલે છે. સેંકડો માઈલ દૂરથી પીવાનાં મીઠાં પાણી અમારી ચોરડી-માં પાંચમે માળે પણ ચાલ્યાં આવે છે. બલુનમાં બેસીને માણસ પક્ષીની માફક ઉડી શકે છે. હજારો ગાઉ દૂરની વાતો થોડા કલાકમાં જાણી શકાય છે. પાણી, પવન, અગ્નિ, ને વીજળી અમારા નોકર થઈને કામ કરે છે. સેંકડો ગાઉની મુસાફરી થોડા કલાકમાં કરી શકાય છે, અને લાખો માણસ જેટલું કામ ન કરી શકે તેટલું કામ એક એક સંચો ઘડીકમાં કરી શકે છે. આ બધી શોધો હે પ્રભુ ! તારી કૃપાથી થઈ છે, પણ મોતને અટકાવી શકાય એવી શોધ હજી સુધી કોઈપણ માણસ કરી શક્યું નથી, માટે અંતે મરવું તો પડશેજ. ભીષ્મપિતામહે થોડો વળત મોતને પાછું વાળ્યું હતું પણ અંતે તેને પણ કાળને આધીન થવું પડ્યું હતું. પ્રાચીન રૂષિયો યોગસિદ્ધિનાં બળથી હજારો વરસ સુધી જીવી શકતાં, તેમને પણ અંતે મરવું પડ્યું છે, અને સ્વર્ગના રાજા-દેવતાઓના રાજા ઈન્દ્રને પણ કાળને આધીન થવું પડે છે, ત્યારે અમે તે શું બીસાતમાં ? અમે તો મૃત્યુલોકનાં મનુષ્યોંજ છીએ એટલે મરવું તો નક્કી છેજ. મોત તો અમારા કપાળમાંજ લખેલું છે, અને તોપણ અફસોસ કે હજી સુધી પણ અમે મોતથી ચેતતા નથી અને જાણે અમરપટ્ટો લખાવીનેજ આવ્યા હોય તેવી રીતે મસ્ત થઈને વરતીએ છીએ. માટે હે પ્રભુ ! અમારામાં એવું મોટું અભિમાન ન રહે, અને અમે આ દુનિયાંદારીનાં ઠાલાં સુખોમાં મોહવાઈ ન જઈએ પણ સદાય તારી સેવા સ્મરણમાં મથ્યા રહીએ એવી અમોને બુદ્ધિ આપો.

અમે જેમ અમારાં મરેલાં સગાંબહેલાંઓને રડીએ છીએ તેમજ અમારી પછવાડે પણ રડાવાનું છે. અમે જેમ કાણ કુટ-

છાં કરીએ છીએ તેમ અમારી પછવાડે પણ કાણકુટણાં થવાનાં છે, અને અમે જેમ બીજાનાં સ્નાન સૂતક કરીએ છીએ તથા સોગ પાળીએ છીએ, તેમજ અમારાં પણ સ્નાન સૂતક થવાનાં છે અને અમારા પણ સોગ પળાવાના છે. આવું બધુંતાં છતાં પણ અમે પાપથી દૂર રહી શકતા નથી, અને પુણ્યના પવિત્ર માર્ગમાં આવી શકતા નથી. માટે હે પરમદયાળુ, કૃપાના ભંડાર, ગરીબોના બેઠી, અનાથના નાથ, જગતપાલક પિતા, માનપૂર્વક હાથ બેડીને પ્રેમથી હબરો હબર દંડવત કરીને વારંવાર કહીએ છીએ કે, હે પ્રભુ ! અમેને તમારા પવિત્ર માર્ગમાં લાવવાની કૃપા કરો, કે જેથી કરીને અમારી જીંદગી સુધરે, અમારું મોત સુધરે, અને અંતે તમારી પવિત્ર હબુરમાં રહી મોક્ષમાં સુખ ભોગવી શકીએ એવી અમારી ઉપર કૃપા કરો.

ઇશ્વરના ઇનસાફમાંથી કોઈ પણ છટકી શકે તેમ નથી, એ વિષે.

પ્રભુ ! તમે ઇનસાફી છો. તમે સૌ નાના મોટાઓને પોતપોતાના પુન્ય તથા પાપનો બદલો આપો છો.

ઘરમાં ઇનસાફ કરનારા ઘરડાઓ, ગામમાં ચુકાદો કરનારા પટેલીઆઓ, પંચમાં નીમાયલા લૂલાદો, નાતમાં ઇનસાફ કરનારા શેઠીયાઓ, અને અદાલતોમાં ઇનસાફ કરનારા જડબે ઓ સૌનો અંતે ઇનસાફ કરનાર પ્રભુ તમેજ છો.

હે પ્રભુ ! જેઓ પોતાની નાતજાતમાં મોટા કહેવાવાને માટે તથા ગામમાં નામ મેળવવા માટે દાન કરે છે, જેઓ સાધુ ગણાવવા માટે રાખ ચોળીને પેટ ભરે છે, તથા જેઓ ભગત ગણાવવા માટે મોટી મોટી માળાઓ પહેરે છે, ને તિલકો કાઢે છે, પણ જેઓના અંતરમાં તમારો સાચો પ્રેમ નથી તે બધાને તમે બરાબર રીતે બહોળો છો. જેમ ગીલીટ રીધેલો રૂપીઓ સરાફને ત્યાં પકડાઈ જાય છે, અને બેંકમાં કપાઇ જાય

છે, તેમ સૌ ઢાંગીઓ તમારી હજુરમાં ઝોળખાઇ જશે, અને તમારા પવિત્ર ઇનસાફ વખતે સખ્ત શિક્ષા પામશે.

અમારી નાની ઠેરઠેામાં અને મોટી અદાલતોમાં બેસનાર ન્યાયાધીશોને બહારના સાક્ષીઓ ઉપર આધાર રાખીને ઇનસાફ દેવો પડે છે, પણ તમારે માટે તો શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે કે, સર્વત્ર તમારું મુખ છે, સર્વત્ર તમારી આંખ છે, અને તમે સર્વને સર્વ રીતે બહુનારા છો, એટલે તમોને કોઇ પણ સાક્ષી પુરાવાની જરૂર પડતી નથી. પ્રભુ ! તમે સર્વ શક્તિમાન સર્વ વ્યાપક અને સર્વજ્ઞ છો એટલે સાક્ષીઓની જુખાની વિના પણ આપ અદલ ઇનસાફ કરી શકો છો, એવા સર્વ ન્યાયાધીશોના ન્યાયાધીશ, કાળના પણ કાળ અને ભયના ભય જે આપ છો, તેની પાસેથી નાશીને ગરીબ બાપડો પાપી જીવ તે ક્યાં સંતાઈ શકશે ?

હે હરિ ! તમારા રાજ્યમાં કોઈ પણ પાપી શિક્ષા પામ્યા શિવાય રહેતો નથી, અને કોઈ પણ પુણ્યશાળી પોતાના કર્મોનું ફળ મેળવ્યા વિના રહેતો નથી, કારણ કે તમે ન્યાયી પ્રભુ સૌને સૌના કરમનો બદલો આપી રહ્યા છો.

હે સર્વ શક્તિમાન ! અદલ ઇનસાફી, પરમ કૃપાળુ પિતા ! તમારે માટે જેણે ઉપવાસો કર્યા છે, તીર્થો કર્યા છે, દાનો કર્યા છે, યજ્ઞો કર્યા છે, તપ કર્યા છે, ત્યાગ કર્યા છે, અને જંગલમાં જઈ તમારા ધ્યાનમાં તથા તમારા જ્ઞાનમાંજ નિમગ્ન રહીને જેણે પોતાના દહાડાઓ કહાડ્યા છે તે સર્વ પવિત્ર જનોને તેઓના શુભ કર્મનો તમે રૂડો બદલો દેવાના છો, માટે શાસ્ત્રોમાં તમોને જીવો, મનુષ્યો અને દેવોના ઇનસાફ કરનાર અદલ ઇનસાફી મહાન ન્યાયાધીશ કહેલા છે.

પરમાર્થ વિષે.

હે પ્રભુ ! અમે એટલુંતો બહુજી છીએ કે કોઈ મોટ ત-

જાવમાંથી થોડાં પક્ષીઓ ચાંચ ભરી જાય તો તેમાં તેનું જળ કાંઈ ઘટી જતું નથી, તેમજ અમારી શક્તિના પ્રમાણમાં અમે જો લાચારીને મદદ કરીએ તો તેમાં અમારું પણ ઘટી જાય તેમ નથી; તેમ છતાં પણ અફસોસ કે અમે એ પ્રમાણે વર્તતા નથી. પ્રભુ ! અમે એવા અપરાધી જીવો છીએ કે, જે તમારું આપેલું છે તે તમારા પવિત્ર નામે તમારાં બાળકોને-અરે અમારાજ ભાઈબંધોને આપવામાં નિમિત્તમાત્ર થતાં પણ અમારો જીવ ચાલતો નથી, એટલા બધા અમે અમારા સ્વાર્થમાં ને લોભ લાલચમાં આંધળા થઈ ગયા છીએ.

કોઈ સારી જમીનમાં જો એક દાણો વાળ્યો હોય તો તેમાંથી એકને બદલે હજારો દાણા મળે છે, એવું અમે નજરે જોઈએ છીએ, તો પણ અમારું કંઠણ અને લોભી હૈયું પીગળતું નથી અને ગરીબો ઉપર અમે દયા રાખીને વરતતા નથી; કારણ કે હજી અમારા હૃદયમાં તમારા મહાન નામની ખરેખરી તાળી લાગી નથી, માટે હે પ્રભુ ! હવે તો અમને તારા નામની ખરેખરી તાળી લાગી જાય એમ કર, કે જેથી કરીને તારાં પવિત્ર નામ ઉપર, અમે અમારાં ભવિષ્યનાં સુખ સાથે અમારા ગરીબ ભાઈબંધોમાં છુટથી માલ ફેંકી શકીએ.

હે નાંથ ! અમે જેમ અમારા ગરીબ ભાઈબંધો તરફ નિર્દયતાથી વરતીએ છીએ તેમ જો તમે અમારી તરફ વરતશો તો અમારા શું હાલ થશે? એ વિચારતાં અમોને ત્રાસ લાગે છે, કારણ કે જો તમે અમારી સાથે એવી રીતે વરતો તો અમારું કદી પણ રૂંડું થાય નહીં. માટે હે હરિ ! અમારી ઉપર દયા દ્રષ્ટિ રાખો, અને અમે અમારા ગરીબ ભાઈ બેહેનો તરફ દયાથી વરતીએ એવી અમોને બુદ્ધિ આપો.

ડાહ્યાં માણસો પોતાના સ્વદેશમાં અને પોતાના બાપના ગામમાં પોતાની કમાણી મોકલી આપે છે, તેથી અંતે નીરાંતે બાપના ગામમાં સુખેથી રહી શકે છે, પણ અમે તો એવા અકરમી અને એવા મૂર્ખા છીએ કે બધું અહીંનું અહીંજ-પરદે-

શમાંજ ખાવા પીવામાં, પેહેરવા ઓઢવામાં, મોજ શોખમાં, ને ડોળ ડીમાકમાંજ ઉડાવી નાંખીએ છીએ; પણ એમ વિચારતા નથી કે પરમાર્થ કયા વિના આપના ગામમાં એટલે કે પ્રભુના દરબારમાં છતાં સાધનોએ ખાલી હાથે જવું પડશે, એ વખતે અમોને કેટલી બધી શરમ થશે? અને કેટલું બધું દુઃખ થશે? પણ હજી સુધી એ વિચાર અમે કરતા નથી, એટલા બધા અમે કઠોર થઈ ગયા છીએ. માટે હે દીનાનાથ ! અમો દીન-જનો ઉપર કૃપા કરી અમારા અંતઃકરણમાં પરમાર્થ કરવાની પ્રેરણા કરો.

નાત જાતમાં માન મેળવવા સાડ તથા સગાં વહાલાંમાં મોટા કેહેવરાવવા સાડ કરજ કરીને પણ અમે ખરચ કરીએ છીએ, પણ હે પ્રભુ ! તમારા અર્થે, અમારા દેશને અર્થે, અમારા ગરીબ લાઇખંધોને અર્થે અને અમારા પવિત્ર ધર્મને અર્થે અમે કાંઈ પણ કરતા નથી. આ બહુ મોટી ભૂલ છે એમ અમે જાણીએ છીએ, પણ તમારી ભક્તિના બળ વિના એ ભૂલ સુધરી શકે તેમ નથી, માટે હે પ્રભુ ! અમોને તમારી ખરી ભક્તિ કરવાનું બળ આપો.

અમે જાણીએ છીએ કે, ગરીબોને આપવું તે કાંઈ ફેંકી દેવું એમ નથી, પણ તે તો સારામાં સારી જમીનમાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ બી વાવવા જેવું છે, એટલુંજ નહીં પણ સુપાત્રોને તથા લાચારોને મદદ કરવી એતો મોટામાં મોટી બેંકમાં વધુમાં વધુ વ્યાજે નાણું મૂકવા બરાબર છે, તેમ છતાં પણ પરમાર્થ કરવા માટે અમારી આંખો ઉઘડતી નથી. હે વિશ્વંભર ! તમારા જેવો બીજો સાહુકાર અમોને કોણ મળનાર છે? અને સ્વર્ગ જેવી બેંક બીજી કઈ મળનાર છે? પણ અમે એવા હૈયા-કુટયા છીએ કે, તમારા શરણના બળ વિના એ અમૂલ્ય લાભ પણ અમે લઈ શકતા નથી; માટે હે પ્રભુ ! અમારા હૃદયમાં તમારા ચરણના શરણનું બળ જામે એમ કરો.

હે પ્રભુ ! પરમાર્થનું ફળ કદી પણ જતું નથી એમ તમે

પોતે શાસ્ત્રો મારફત વારંવાર ખાત્રી આપેલી છે અને અમે પણ એ વાત માનીએ છીએ; એટલુંજ નહીં પણ અમે એમ પણ સમજીએ છીએ કે, સાથે કાંઈ પણ લાંબ્યા નથી, અને કંઈ પણ લઈ જવાના નથી; ખાલી હાથે આંબ્યા છીએ ને ખાલી હાથે પાછું જવું છે. તેમ છતાં પણ અમારાથી કાંઈ પણ પરમાર્થ બનતો નથી. અમારાથી જે અમારું પોતાનું છે તે પણ ખવાતું નથી કે ખવરાવાતું નથી અને તોપણ અમે ખીજનું લેવા ઇચ્છીએ છીએ, એટલા બધા અમે અમારા સ્વાર્થમાં આંધળા થઈ ગયા છીએ; અને એટલા બધા અમે અભાગ્યા છીએ કે, હે પ્રભુ ! તમે કૃપા કરીને અમોને ઘણું આપેલું છે તોપણ અમે તેનો લાભ લઈ શકતા નથી. માટે તમારી કૃપાનો લાભ લઈને અમે અમારી શક્તિના પ્રમાણમાં મનથી, વચનથી ને કર્મથી પરમાર્થ કરી શકીએ એવી અમોને સદ્બુદ્ધિ આપો.

આ દુનિયામાં અધર્મથી ધન લેવું કરનારા, કોરટો લડીને કોઈકના માલ ખાઈ જનારા, ત્રસ્ટીઓ થઈને વિશ્વાસનો ભંગ કરનારા, તથા અતિશય હાથ હોય કરીને ધન મેળવનારાઓનાં ધનનો નાશ થાય છે, ઘણી વખત તેઓનાં દીવાળાં નીળી જાય છે, અને એવી રીતે અધર્મથી ધન લેવું કરી શકનારાં છોકરાંઓ રખડે છે તથા ભૂખે મરે છે, એવા અમે ઘણા દાખલાઓ જોઈએ છીએ, પણ કોઈ દાનેશ્વરીના છોકરાંઓ ભૂખે મરતાં જોયાં નથી તોપણ અમારાથી દાન દઈ શકાતાં નથી કે પરમાર્થ થઈ શકતો નથી; એટલા બધા અમે માયાવાદી થઈ ગયા છીએ, માટે હે પ્રભુ ! તમારાં પવિત્ર નામથી તમારા હરિજનોને અમે યથાશક્તિ આપી શકીએ, તથા અમારા દુઃખી ભાઈ બેહેનોના દુઃખમાં ભાગ લઈ શકીએ, અને તમે જેમ અમારી ઉપર દયા રાખો છો તેમ અમે જગતનાં સૌ જીવો ઉપર દયા રાખી શકીએ એવી હે પ્રભુ ! તમે અમારી ઉપર કૃપા કરો.

ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવા વિષે.

ભગતો અને શાસ્ત્રો કહે છે કે, ગરીબાઇને શ્રીમંતાઇ નીરખાતાને બળવાનપણું, જશને અપજશ અને સુખ તથા દુઃખ, એ બધું હે સર્વશક્તિમાન પ્રભુ ! તમારી ઇચ્છાથી જાય છે ને આવે છે, માટે સર્વ વખતે હમેશાં અમે તમારી ઇચ્છામાં અમારી ઇચ્છાનો લય કરી શકીએ એવું કરો.

પ્રભુ ! તમારી ઇચ્છાને આધીન થવાથી એટલે કે જે સ્થિતિમાં તમે રાખો તે સ્થિતિમાં આનંદથી રહેવાથી અમારા હરખ શોક મટી જાય છે અને અમે સુખ શાંતિથી રૂડી રીતે હૃદયી ભોગવી શકીએ છીએ: એથી તમારી કૃપા વધતી જાય છે ને તેથી અંતે અનંતકાળનાં મોક્ષનાં સુખ ભોગવવા માટે અમે તમારી હજુરમાં આવી શકીએ છીએ. પ્રભુ ! તમારી ઇચ્છાને આધીન થવામાં આટલું બધું મોટું કળ છે પણ અક્ષોસ કે અમે એટલા બધા ધર્મના બળ વિનાના થઇ ગયા છીએ ને તેથી એટલા બધા અમારા ખોટા સ્વાર્થમાં ફસાઇ ગયેલા છીએ કે, જરાપણ તમારી ઇચ્છાને આધીન થઈ શક્તા નથી; માટે હે પ્રભુ ! તમારી ઇચ્છાને આધીન થવા સાડ અમારામાં ધર્મનું બળ રાખો.

હે પ્રભુ ! અમે તો ઇંછુન છીએ: ઇંજનેર તો તમે છો; માટે જેમ તમે કળ ફેરવો તેમ અમારે ચાલવું જોઈએ. તમે આગળ ચલાવો તો આગળ, તમે પાછળ ચલાવો તો પાછળ, તમે ધીમું ચલાવો તો ધીમું ને તમે બહુ દોડાવો તો અમારે બહુ દોડવું જોઈએ. તમે વધારે ઉપાધિ આપો તો તે પણ ભોગવવી જોઈએ, તમે અમને સાવ ખાલી રાખીને દોડાવો તો પણ દોડવું જોઈએ અને તમે લાઇનમાંથી ખેસવી નાંખો તો પણ તમારી મરજી. એમાં કાંઈ અમારાથી હા કે ના કહેવાય નહીં; કારણ કે અમે તો ઇંછુન છીએ ને ઇંજનેર તો તમે છો એટલે અમારી કળ તમારા હાથમાં છે. માટે હે સમર્થ પ્રભુ ! તમે જેમ

ચલાવો તેમ અમે ચાલીએ, એટલે કે જેમ નીલાવો તેમ નલીએ-જે સ્થિતીમાં રાખો તે સ્થિતિમાં આનંદથી રહી શકી-એ એવું અમારા હૃદયમાં બળ આપો.

હે સર્વને બાળુનાર સર્વ શક્તિમાન ઇશ્વર ! અમારું ભલું શેમાં છે એ જેવું આપ બાણો છો તેવું અમે અજ્ઞાની જીવો બાણુતા નથી; માટે જેમ એક આંધળો પોતાના દોરનાર ઉપર આધાર રાખીને ચાલે છે તેમ અમે અજ્ઞાની જીવો સૌ વાતે તમારો ઉપર આધાર રાખીને જેમ તમે દોરો તેમજ અમે ચાલીએ એવી અમારી ઉપર કૃપા કરો. પ્રભુ ! અમારાં ધન-ભાગ્ય છે કે તમે પોતેજ અમારા દોરનાર છો. જીંદગીની દુર-જો, આત્માનાં કલ્યાણ, તમારા પવિત્ર રસ્તાની ખબરો, અને તમારા મોક્ષધામનાં સુખની વાતો તમેજ અમોને પવિત્ર વેદ-શાસ્ત્ર મારફત જણાવી છે. એટલુંજ નહીં પણ તમેજ અમોને અનુકૂળ સંજોગોમાં મૂકેા છો. તેમ છતાં પણ અમે છતી આંખે અને છતાં જ્ઞાને એટલા બધા આંધળા રહી ગયા છીએ કે, તમારી ઇચ્છાને આધીન થઈ જવામાં કેટલું બધું કલ્યાણ છે એ અમે હજી સુધી પણ સમજી શક્તા નથી. તમારા જેવા સર્વજ્ઞ દોરનાર છતાં પણ અમે પાપના ખાડામાં પડી જઈએ છીએ; કારણ કે અમે તમારા દોરવા પ્રમાણે ચાલતા નથી પણ અમે અમારી-મરજી પ્રમાણે ચાલીએ છીએ, તેથી અમે પાપમાં ફસાઈને તમારા પવિત્ર રસ્તાથી દૂર થઈ જઈએ છીએ, માટે હે સર્વશક્તિમાન પ્રભુ ! અમારાં કલ્યાણ સારૂં ને તમારા સત્ય અમર માર્ગમાં આવવા સારૂં તમારી ઇચ્છાને આધીન થઈ શકીએ એટલે કે તમે જેમ રાખો તેમ આનંદથી રહી શકીએ એવી અમારી ઉપર કૃપા કરો.

અહીંની કોરટના કેસ માટે અમે જેમ વકીલ માથે આધાર રાખીએ છીએ, અને મંદવાડ વખતે જેમ ડાકતર ઉપર આધાર રાખીએ છીએ, તેમ અમારી આખી જીંદગી હે મહાન ઇશ્વર ! તમારે હાથ સોંપીએ છીએ, એટલે કે તમને અમારી

જીવંતી અર્પણ કરીએ છીએ. માટે અમે શરણાગત જીવોનું જેમ તમારી કૃપાદૃષ્ટિમાં આવે તેમ કરો. અમે તો તમારા તમારાને તમારાજ છીએ, માટે તમે અમારા અમારાને અમારાજ થઇને રહો, એજ અમારી અંતરની ઇચ્છા છે.

ઓ મહાન ઇશ્વર ! અમે તો તમારા સીપાઇઓ છીએ. માટે જેમ તમે હુકમ કરો તેમ અમારે વરતવું જોઇએ, અને જેમ તમે હુકમ કરો તેમ અમારે રહેવું જોઇએ. તમે દુઃખ આપો તો દુઃખ પણ ખમવાં જોઇએ, તમે સુખ આપો તો સુખ પણ ભોગવવાં જોઇએ, તમે મંદવાડ આપો તો મંદવાડ પણ ખમવો જોઇએ, તમે મોટું કુટુંબ આપો તો એ જગત પણ ભોગવવી જોઇએ, તમે બચ્ચાંન આપો તો તેમાં પણ સંતોષ રાખવો જોઇએ, તમે ગરીબી આપો તો તેને પણ ચલાવી લેવી જોઇએ, અને તમે મોત આપો તો તેને પણ શાંતિથી આધીન થવું જોઇએ.^૧ કારણ કે ઓ પવિત્ર પ્રભુ ! તમે ધણીંછો ને અમે તો તમારા સીપાઇ છીએ, માટે જેમ રાજો તેમ અમારે આનંદથી રહેવું જોઇએ; કારણ કે અમે જાણીએ છીએ કે, જે સીપાઇ સારી રીતે નોકરી બજાવે તેનોજ દરજ્જો વધે છે અને તેનેજ વધારે પેન્શન મળે છે, તેમજ જેટલો દરજ્જો અમે તમારી ઇચ્છાને આધીન થઈને સેટલુંજ સુખ મેળવી શકશું, એમ જાણતાં છતાં પણ ઓ સર્વશક્તિમાન પ્રભુ ! અમે પામંર જીવો તમારી ઇચ્છાને આધીન થઈ શક્તા નથી, અને તમે જે સ્થિતિમાં રાખ્યા છે તે સ્થિતિમાં સંતોષથી રહી શક્તા નથી, માટે ઓ કૃપાના ભંડાર ! તમારાં પવિત્ર નામનાં બળથી અમે અમારી સ્થિતિમાં દિલાસો રાખી શકીએ અને તમારા અખંડ માર્ગમાં આવી શકીએ એવી અમારા હૃદયમાં પ્રબળ પ્રેરણા કરો.

હૈ પ્રભુ ! આ જગત તથા બીજાં અનંત જગત અને તેમાં રહેલા અગણિત જીવોને તમેજ ચલાવી રહ્યાં છો અને તમારી

ઇચ્છા મુજબજ તે સૌ ચાલી રહ્યાં છે. માટે અમે પણ તમારી ઇચ્છા મુજબ ચાલવા તૈયાર છીએ, કારણ કે એક તમેજ અમારા ધણીછો. અને તમેજ અમારા સર્વસ્વ છો. અમે તો તમારા દાસાનુદાસ છીએ, માટે હે દીનદયાળુ દીનાનાથ સ્વયંપ્રકાશ સમિચ્છાનંદ સ્વરૂપ પરમાત્મા ! આપના આપેલા અમારા પવિત્ર ધર્મના બળથી તથા આપના મહાન નામના સેવાસ્મરણના બળથી આજથી અમે ખાસ ઠરાવ કરીએ છીએ કે, અમારા સર્વ મનથી સર્વ હૃદયથી ને સર્વ બળથી તમને શરણુ થઈ તમારી પવિત્ર ઇચ્છા પ્રમાણેજ વરતશું.

આપણામાં પ્રભુ પ્રેમ વધારવા માટે આપણે પ્રભુને શું કહેવું જોઈએ ?

હે જગતના ધણી ! આ જગતમાં પ્રેમ કરવા લાયક તો તું એકજ છે, માટે અમે સૌ તારા સાચા ભગત થઈ રહીએ એવું કર.

ઘણુંએ ન કરવાના કામો અમોએ કર્યાં છે, અને કરવાં જોઈએ તે કામો અમોએ કર્યાં નથી. પ્રભુ ! અમે એવા અધમ જીવો છીએ.

પ્રભુ ! અમને એક ખરો આશરો તમારાજ શરણુનો છે.

પ્રભુ ! અમારા અપરાધો અમારા માથાનાં મોવાળા કરતાં પણ ઘણા છે, તે તમારા વિના ખીજે કોઈ પણ માફ કરી શકે તેમ નથી; માટે હે દીનદયાળુ ! અને લોકોના રક્ષક પ્રભુ ! અમે શરણાગત જીવોનાં પાપો ક્ષમા કરો.

હે હરિ ! અમે તમારા માર્ગથી દૂર ન જઈએ એવી અમોને બુદ્ધિ આપો.

પ્રભુ ! તમો જે દયાના સમુદ્ર છો તે વિના અમને ખીજું કોણ નીભાવી શકે તેમ છે ? અમે પાપમાંજ જન્મ્યા છીએ, પાપમાંજ ઉછરેલા છીએ, પાપોજ કરતા આવ્યા છીએ અને

હજી પણ અમારી પાપી બુદ્ધિ પાપમાંથી પાછી હઠી નથી; માટે હે અધમના ઉદ્ધાર કરનાર પાપમોચન પ્રભુ ! અમે પાપીઓને સદ્બુદ્ધિ આપો.

પ્રભુ ! અમારી ઉપર તારી દયાનો પણ પાર નથી, અને તારી સામે થઈને અમે જે પાપો કર્યા છે, તેનો પણ કાંઈ પાર નથી. હે દેવ ! અમને તારાવિના બીજા કોઈનું પણ બળ નથી.

પ્રભુ ! અમે પાપી જીવોના ઇનસાફ કરવા બેસશો તો અમારો આરો આવે તેમ નથી; માટે હે દીનાનાથ ! અમે દીન જનો ઉપર તો દયા, દયા ને દયાજ કરો.

પ્રભુ ! જે તમારા ગુણગાન કરતા નથી તે મોટી ભૂલ કરે છે; માટે હે મારા નાથ ! અમે એવી ભૂલ ન કરીએ એવું કર.

પ્રભુ ! તમને જાણ્યા વિના જે જીવે છે તે સુવા જેવાજ છે.

હે નાથ ! અમે અજ્ઞાનીઓને એવું જ્ઞાન આપો કે તમારી સત્ય વસ્તુની શોધમાંજ અમે હમેંશા મંડ્યા રહીએ.

પ્રભુ ! અમારું અંતઃકરણ શુદ્ધ કરીને તેમાં તારા ચરણનો પ્રેમ આપ.

અમે માયાવાદી બોલકણા જીવો તારો સુખદાઈ માર્ગ મૂકીને અવળે માર્ગે ચડ્યા છીએ, તેને નીતિનાં નિયમોમાં લાવો.

પ્રભુ ! અમે માથિક પ્રપંચમાં મચેલા જીવોનો હવે તું માલીક થા.

અમે ઉપર એવી કૃપા કર કે અમે તારાવિના બીજા કોઈ-પર પ્રેમ ન કરીએ.

હે પ્રભુ ! અમારો જીવ જેટલો આ જગતની જંજાળમાં રોકાઈ ગયો છે તેટલો તમારી સેવા અને તમારા ગુણગાનોમાં રોકાઈ જાય એવો દહાડો તે ક્યારે આવશે ?

પ્રભુ ! હવે મને તમારો દાસ કરી લો કે જેથી હું મારા બાકીના દહાડા તમારી સેવાના અને સ્મરણના સુખમાં કાઢી શકું.

હે હરિ ! અમે ખોટું રસ્તે રખડતા જીવોને તમારા પવિત્ર માર્ગમાં લાવો.

પ્રભુ ! અમને તમારું ખરું દર્શન આપો કે જેથી અમે તમારી સાથે એકત્ર થઈ જોડાઈ જઈને રહીએ.

અમારું ચોમેર ભટકતું મન તમારા ચરણ તરફ ખેંચવાની કૃપા કરો.

અમો અજ્ઞાનરૂપી નિદ્રામાં સૂતેલા જીવોને હવે તમારા માર્ગમાં લેવાની કૃપા કરો. પ્રભુ ! અમો પારકા દુર્ગુણોની કથણી કરવામાં બહુ દહાડા ગુમાવ્યા છે; પણ એ દોષમાંથી છુટી અમે અમારા પોતાના દોષ તરફ જોતાં શીખીએ અમ કરો.

પ્રભુ ! જો તમે અમને ગરીબને તજી દેશો તો અમારી ગતિ થઈ શકવાની નથી.

અમારા અંતરમાં તારો પ્રેમ આપ, તારો પ્રેમ આપ. અમો ઉપર એવી કૃપા કર કે અમે તારા વિના બીજા કોઈ ઉપર પ્રેમ ન કરીએ.

હો વૈષ્ણવોના વહાલા ! તું અમને તારામાં અધિક અધિક વહાલપ આપ.

પ્રભુ ! અમે તારા દાસ થવાને લાયક થઈએ એવા ગુણ અમો સૌને આપ.

અમે સૌ તને તન, મન, ધનથી અર્પણ થઈને રહીએ એવી અમોને બુદ્ધિ આપ.

પ્રભુ ! હવે અમારું ચિત્ત તમારામાં લાય થઈ જાય અમ કરો.

સર્વત્ર જેની દૃષ્ટિ છે એવા પ્રભુ ! સદાય અમારી સાથે છે, એવું જાણીને અમે પાપ કર્મ ન કરીએ એવી અમોને બુદ્ધિ આપો.

હો હરિ ! અમે સર્વે એક બીજા ઉપર ભાવ રાખી, એક બીજાના સંકટોમાં સહાય કરીએ, અને સર્વની તરફ ક્ષમાદૃષ્ટિથી વરતીએ, એવી અમોને બુદ્ધિ આપો.

પ્રભુ ! અમને તમારા કરીલો, અને તમે અમારા થઈ જાઓ, એટલુંજ અમે માંગીએ છીએ.

તું તારા સેવકના સુખનો એક મોટો સમુદ્ર છે, માટે હો પરમાનંદ પ્રભુ ! અમે સદા સર્વદા તારા આનંદમાં ડુબેલા રહી-

યે એવું કર.

કૃપા કર, પ્રભુ કૃપા કર, અમે સૌ તારા દાસના પણ દાસ છીએ તેની ઉપર કૃપા કર. પ્રભુ ! તમે કૃપાળુ છો, અને અમે સૌ તમારા આશ્રય ગતિ જીવ છીએ. તમારા વિના ખીજો કોઈ પણ અમારો સમર્થ બેલી નથી.

પ્રભુ ! અમે તારે બળે બળીયા છીએ.

પ્રભુ ! તમે જેના સહાયક છો, તેનો કોઈ પણ વાંકો વાળ કરી શકે તેમ નથી.

અમે દરરોજ તમને ગમે એવાં કાંઈક કાંઈક રૂડાં કામો કરીએ એવું કર.

પ્રભુ ! મારી સઘળી શોભા તમારે વડેજ છે. હે ઇશ્વર ! માફે ભલું જેવું આપ બાણો છો તેવું હું બાણતો નથી. માટે હે દીન-જનપાલક ! શરણાગતની લજ્જા આપને હાથ છે.

રાતના સૂતી વખતે તુંજ અમારી સંભાળ લે છે, અને સવા-રના તુંજ અમને સાબતાળ ઉઠાડે છે.

તમારી ઇચ્છાથી અમે ઉત્પન્ન થયા છીએ, માટે અમારા ખરા પિતા તમેજ છો, અને આજ દિવસ સુધી તમોએ અ-મોને નીભાવ્યા છે, માટે અમારા પાલન કર્તા પણ તમેજ છો.

પ્રભુ ! તમે અમારી અગાઉ આ જગત નહોતું ત્યારે પણ હતા, હાલ પણ છો, અને હવે પછી પણ રહેશો.

હે હરિ ! હું કાંઈ પણ સાથે લાગ્યો નથી અને કાંઈ પણ સાથે લઈ જવાનો નથી, તેમ હું તમારી કૃપા શિવાય કાંઈ કરી શકું તેમ નથી.

વિશ્વંસર પ્રભુ ! આ જગતને તમેજ નીભાવી રહ્યા છો.

આ જગતમાં જે જે કાંઈ સુંદરતા દેખાય છે તે બધી તારીજ કૃતિ છે.

ધન્ય છે તારી કૃતિને અને પ્રભુ ! ગલિહારી તારા નામને.

પ્રભુ ! તારું મંગળ નામ ઘણાંક જન્મનાં પાપોને બાળીને ભસ્મ કરી નાંખે તેવું છે; માટે અમે સદાય તારા નામનો જપ કરતા રહીએ એવું કર.

હે દેવોના દેવ ! આ જમીન ઉપર અને ઉપરના આસમાનમાં તમારાથી બીજો કોઈ પણ મોટો નથી; તમે સર્વ રાજાઓની માથે રહેલા મહારાજા છો તેથી સૌ તમને નમે છે.

પ્રભુ ! અમો નિરાધારના તમો આધાર છો, નિર્બળનું તમે બળ છો, અને અમો અનાથના તમે નાથ છો.

પ્રભુ ! તમે પોતે સુખ સ્વરૂપ છો, અને જે જે સેવક તમારી પાસે આવે છે તેને સદાય સુખી કરો છો.

તમારા સ્વરૂપની સુંદરતા ને આનંદ એ કોઈ પણ પ્રાણીથી કે દેવોથી પણ વર્ણવી શકાય તેમ નથી.

હે ઇશ્વર ! જીવથી કદી સમુદ્રકિનારાના રેતીના કણ ગણ્યા જાય, પણ તારા ઉપકારો ને તારા ગુણો ગણ્યા જાય તેમ નથી.

આ જગતમાં અને પરલોકમાં અમારો એક સાચો સગો તું જ છે; તારા વિના બીજો કોઈ નથી, કોઈ જ નથી.

પ્રભુ ! તું અમારા જીવનનો પણ જીવન થઈ જા, કે જેથી અમે તારા ગુણગાનમાં જ અમારું જીવન ગાળીએ.

ઇશ્વરનો મહિમા સમજાવનારી પ્રાર્થના.

પ્રભુ ! તમે સૂર્ય ચંદ્રને કહ્યું કે, તમે આસમાનમાં રહી રૂચ્યા કરો, તો તેઓ એમજ કરે છે, અને પાણીના મોટા સમુદ્રને તમે જે હદ બાંધી આપી છે તેમાં જ તે રહ્યો છે. આ પ્રમાણે તમારી સરજેલી સઘળી વસ્તુઓ તમારા હુકમને તાબે છે અને તમારા આપેલા નિયમ પ્રમાણે વરતે છે.

તમારા હુકમથી પૃથ્વી અનાજ આપે છે. તમારાજ હુકમથી સૂર્ય ચંદ્ર પોતાની ગતિમાં રહે છે. તમારાજ હુકમથી વરસાદ વરસે છે. તમારાજ હુકમથી વાયુ વાય છે. તમારા હુકમથીજ સમુદ્રમાં ભરતી ઓટ થાય છે, અને તમારાજ હુકમથી રૂતુઓ એક પછી એક આવે છે ને જાય છે.

પ્રભુ ! તમે પહાડોને કહ્યું કે એક જગ્યાએ પડ્યા રહો,

તો તેઓ ત્યાંજ પડેલા છે. પ્રભુ ! તમે નદીઓને કહ્યું કે વહ્યા કરો તો તેઓ સદાય ચાલતીજ રહે છે.

નાથ ! તમારી ઇચ્છા વિના આસમાનમાંથી પાણીનું એક ટીપું પણ નીચે પડતું નથી, તેમજ આ વિસ્તીર્ણ મોટા જગતના કોઈ પણ ખુણામાં તમારી બાજુ વિના કાંઈ પણ નાનો કે મોટો બનાવ બનતો નથી.

પ્રભુ ! કૃતરાને પોતાના ધણીને ઝોળખવાની શક્તિ, ચકલાંને પોતાનાં માળા બાંધવાની જુક્તિ, માખીઓને મધ-પુડો બનાવવાની અક્ષલ, અને કરોળીઓને ઝુલતા પુલો બાંધવાની ગોઠવણીના શીખવનારા પ્રભુ ! તમેજ છો.

જળના જીવો જળમાં વસી રહ્યા છે. પવનના જીવો પવનમાં ફર્યા કરે છે, અને પૃથ્વીના જીવો પૃથ્વીના પેટમાં વસીને પોતાનો ગુજરો કરે છે. આ બધું, પ્રભુ ! તમારું અગાધ હઠાયણ અને અદ્ભુત લીલાનું કાર્ય છે, જેને નીરખીને મનુષ્યો મોટા આશ્ચર્યમાં પડે છે.

પ્રભુ ! તમે સૌના પાલનકર્તા છો, તેથી છેક નાનામાં નાની કીટીથી તે હાથી પર્યંત સૌનું તમેજ પુરું કરો છો. અમારા જન્મની અગાઉ અમે શું બાઈશું તેની ગોઠવણ તમેજ કરી રાખી હતી, એટલુંજ નહીં પણ મહાસાગરમાં રહેતા મોટા મગર મચ્છો, જેને દરરોજ ખોરાકનો મોટો જથ્થો જોઈએ છે, તે સૌનું પુરું કરનાર પાલનકર્તા પ્રભુ ! તમે પોતેજ છો.

પ્રભુ ! તમે સર્વશક્તિમાન છો, તેથી તમે ચહાય તે કરી શકો તેવા છો: તમારાથી ન બની શકે એવું કાંઈપણ નથી.

તમે સંતોને સહાય કરનારા, પાપીઓને શિક્ષા કરનારા અને શરણાગતની લજ્જા રાખનારા છો. તમે જલને ઠેકાણે થળ અને થળને ઠેકાણે જળ કરી શકો એવા છો. તમે નિરધનને ધનવાન કરી શકો તેવા છો-તમે મૂરખને વિદ્વાન કરી શકો તેવા છો. પ્રભુ ! તમે રાયને રંક અને રંકને રાય કરી શકો.

એવા સર્વ સમર્થ ધણી છે.

પ્રભુ ! તમે ચાહોતો ધરતીકંપ કરીને સૌનો નાશ કરી શકો, તમે ચાહોતો પવન ચલાવીને નાશ કરી શકો, અને તમે ચાહોતો દુકાળો પાડીને, મરદીઓ ફેલાવીને, લડાઈઓ કરાવીને તથા મનુષ્યોની મતિયો ફેરાવીને નાશ કરી શકો એવા છે; એટલુંજ નહીં, પણ તમે જો ચાહો તો માંકડ, મચ્છરો, ટીડ કે વાઘ વગેરોનો વધારો કરી માણસોને લાચાર બનાવી પાચમાલ કરી શકો તેમ છે.

પણ તમે શાંતિદાતા પ્રભુ ધણાજ ક્ષમાવાન છે, તેથી તમે જાણો છો કે અમે મને, વચને, અને કરમે કરીને અગણિત અપરાધો કર્યા છે, છતાં પણ તમે અમોને નીલાવો છો, એ કાંઈ તમારી થોડી દયાદૃષ્ટિ નથી.

પ્રભુ ! શાસ્ત્રમાં તમને દયાના સાગર કહ્યા છે, પણ સાગરનો તો કોઈક ઠેકાણું પણ છેડો આવે છે, પણ તમારી દયાની તો સીમાજ નથી; માટે તમને અધમઉદ્ધારણ, પાપમોચન, દીનજનપાલક, દયાના નાથ, અને ભક્તવત્સલ ભગવાન કહ્યા છે.

પ્રભુ ! તમે પવિત્ર છે. તમારા નિયમો પણ પવિત્ર છે; અને આ જગતમાં વસનારા, ભક્ત, હરિજનો, ને સંતો સદાય પવિત્રતાથી રહેવા ચાહે છે, એટલુંજ નહીં, પણ તમારી પાસે વસનારા દેવતાઓ અધિક અધિક પવિત્રતાથી વરતે છે, અને તમે પોતે તો સઘળી વાતે નિષ્કલંક એવી પરિપૂર્ણ પવિત્રતાથી સદા સર્વદા શોભી રહ્યા છો.

ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ અને પશ્ચિમમાં જ્યાં જ્યાં જોઈએ ત્યાં ત્યાં સર્વત્ર તમારુંજ રાજ છે; અને ભૂત, ભવિષ્ય તથા વર્તમાન કાળના જ્ઞાતા પણ તમેજ છો; તથા જડ ચૈતન્યને ચલાવનારા સૌના સ્વામિ પણ તમેજ છો. પ્રભુ ! ચૌદે ભુવનની માલેકી તમારેજ હાથ છે.

હે અનંત પ્રહ્લડોના નાથ ! જમાનાઓના જમનાઓ થયાં દુનિયાંની સઘળી પ્રજાઓ તમારા ગુણગાન કરે છે, અને તો-

પણ હે પ્રભુ ! તમારી મોટાઇનો કોઈ પાર પામ્યું નથી.

પ્રભુ ! તમારા કયા કયા ગુણો સંભારીને અમે તમારું ગુણ-ગાન કરીએ તે અમે જાણતા નથી.

જેને આંગણે અમૃતની નદીઓ વહ્યા કરે છે, જેના ખગી-ચામાં કલ્પવૃક્ષો શોભી રહ્યાં છે, ચિતામણિથી જડિત સુશો-ભિત મહેલમાં જેનો વાસ છે, અને જેના ચરણના નખની શોભા કોટાનકોટિ સૂર્યને પણ લજ્જાપ્રમાણ કરે એવી છે, તથા મુક્તપુરુષોનું મોટું મંડળ જય જયકાર કરી જેની આ-રતિ ઉતારી રહ્યું છે, એવા અવધૂર્ય, અકળેશ્વર, સર્વેશ્વર, અને દેવેશ્વર, મહાન પ્રભુને અમારા હજારો હજારવાર દંડવત છે.

બ્રાતૃ ભાવ.

પ્રભુ ! આ જગતના કર્તા તમે એકજ છો અને અમે સૌ-પ્રાણી માત્ર તમારાં બચ્ચાં છીએ, તથા એક બીજાના ભાઇબંધ છીએ. અમારામાં કોઈ કાળા છે, કોઈ ગોરા છે; કોઈ શ્રીમંત છે, કોઈ ગરીબ છે; કોઈ વિદ્વાન છે, કોઈ મુરખ છે; કોઈ ગુણી છે ને કોઈ દુર્ગુણી છે; એવું છતાં પણ અમે સૌ એક તમારાંજ બાલક છીએ અને અમે એક બીજાનાં ભાઇ બેહેન છીએ, પણ અકસોસ કે તે પ્રમાણે દુનિયાંદારીના વેહેવારમાં વરતી શક-તા નથી.

પિતા જેમ પોતાના કુટુંબમાં સલાહ સંપ રાખવા ઇચ્છે છે અને સલાહ સંપ જોઈને રાજ થાય છે, તેમ હે જગતપિતા ! તમે પણ આ જગતમાં સંપ સલાહ રાખવા ઇચ્છો છો અને અમેને સૌને સ્નેહથી હળી મળીને ચાલતા જોઈને અતિશય રાજ થાઓ છો, એટલુંજ નહીં પણ અમે સલાહ સંપ રાખીએ તો તમે અમેને તે બદલ મોટું ધનામ આપો છો; પણ અમે એવા અભાગીયા છીએ કે, ધૂળ જેવી વાત સાડ પણ અ-મારા ભાઇઓ સાથે અમે લડી પડીએ છીએ અને તમે પવિત્ર

પિતાને અમે નારાજ કરીએ છીએ. એમ કરવું એ મોટું પાપ છે એમ અમે સમજીએ છીએ, અને તોપણ અમે અમારા વિચારોને, અમારાં વિદ્યારોને, અમારા કાંટાઓને, અમારા મત-ભેદોને અને અમારા સ્વાર્થને અમે રોષી શકતા નથી, તેથી આતૃભાવ ભૂલીને વારંવાર અમે એક બીજા સાથે લડી પડીએ છીએ; માટે હે પ્રભુ ! અમારી જાંતવાળા અને પરજાંતવાળા, અમારા ધર્મવાળા અને પરધર્મવાળા, અમારા દેશવાળા અને પરદેશવાળા, તથા અમારા રાજ્યવાળા અને પરરાજ્યવાળા, સા સાથે પ્રેમ રાખીને વરતીએ એવી અમેને સદ્બુદ્ધિ આપો.

અમે જાણીએ છીએ કે આ કાંઈ દેવતાઓને રહેવાની સ્વર્ગપુરી કે મોક્ષધામ નથી પણ આતો મનુષ્ય લોકને રહેવાનો મૃત્યુલોક છે. અહીંતો જુદા જુદા સ્વભાવનાં જુદી જુદી પ્રકૃતિનાં જુદી જુદી રીત ભાતનાં જુદા જુદા દેશનાં અને જુદા જુદા ધર્મનાં માણસો રહે છે: તેમા કોઈ લોભી હોય છે, કોઈ કામી હોય છે, કોઈ ક્રોધી હોય છે, કોઈ અદેખા હોય છે, કોઈ ધર્મના ઝનુનવાળા હોય છે, કોઈ જુરાં વ્યસનોવાળા હોય છે, કોઈ કળ્યાણોર હોય છે અને કોઈ મુરખ હોય છે; પણ હે પ્રભુ ! એ બધા તમારાજ પુત્રો છે અને અમારા ભાઈઓજ છે, એમ સમજીને તેઓની ઉપર વેર ન રાખીએ પણ ઉલટી ક્ષમા રાખીએ, અને ધીરજથી તેઓના દોષ સહન કરીએ એવી અમારા અંતરમાં પ્રેરણા કરો:

પ્રભુ ! શાઓએ અમેને શીખવેલું છે કે, તમારા ભાઈજાનો દોષો તરફ ન જુઓ પણ તેઓમાં મહાન પ્રભુનો પવિત્ર આત્મા રહેલો છે તેની તરફ જુઓ; પણ અમે અમારા સ્વાર્થમાં ને અમારા મતમાં એવા ફસાઈ ગયા છે, કે પવિત્ર આત્માનાં કલ્યાણને તો અમે ભૂલીજ નહીએ છીએ અને જહારની દોષદૃષ્ટિમાંજ અમે પડ્યા રહીએ છીએ, એ પાપમાંથી હે પ્રભુ ! તમારી કૃપા વિના છુટી શકાય તેમ નથી.

હે પ્રભુ ! તમારી માફી મેળવ્યા વિના અમારો ક્યાંઈ

પણ આરો આવી શકે તેમ નથી, કારણ કે અમે તો પાપનાજ ભરેલા છીએ, અને તમારી દયાનેજ આધારે છીએ, પણ જો અમે અમારા લાઇબંધોના વાંક માફ કરીએ અને તમારાં બાળકોની તરફ દોષદૃષ્ટિથી ન જોઈએ પણ તેઓની ઉપર પ્રેમ રાખીએ તોજ તમે અમારા અપરાધો માફ કરો છો, એમ અમે જાણીએ છીએ પણ અફસોસ કે અમારાથી એમ બની શકતું નથી. અમે એવા નીચ બની ગયા છીએ કે અમે તો પહાડ જેવી ભૂલો કરીએ છીએ પણ અમારા લાઇબંધોની રજ જેટલી ભૂલ પણ સાંખી શકતા નથી. બીજાઓની ભૂલો કાઢવામાં અને બીજાઓની અદેખાઇ કરવામાં અમે એટલા બધા શૂરાપૂરા થઇ ગયા છીએ કે જાણે એ રોજનો ધંધોજ માંડી બેઠા છીએ. હે પ્રભુ ! અમેને તમારી માફી મેળવ્યા વિના તો કદી પણ ચાલી શકે તેમ નથી, પણ અમે તો અમારા લાઇબંધોની ખામીઓ જરા પણ માફ કરી શકતા નથી, ત્યારે તમે અમેને કેમ માફી આપશો ? તમારી માફી વિના અમારું કદ્યાણ કેમ થશે ? માટે હે પ્રભુ ! અમે અમારા લાઇબંધોની ભૂલો શોધવામાંજ મગ્યા ન રહીએ પણ તેઓની ખામીઓ દરગુજર કરીએ અને તેઓ તમારાજ પુત્રો છે એમ સમજી તેઓની ઉપર પ્રેમ રાખી સૌ સાથે શાંતિથી વરતીએ એવી અમેને બુદ્ધિ આપો.

આગગાડીના એકજ ડબ્બામાં બેઠેલા મુસાફરો જેઓ એકજ ગામ જવાના હોય તેઓ જેમ એક બીજા સાથે હુબમણી દિન ગુજારો કરે છે તેમ અમે પણ સૌ મોક્ષ ધામ મેળવવા માટે નીકળેલા મુસાફરો છીએ, માટે હે પ્રભુ ! અમારી સાથના સૌ જાતના એવા લાઇબંધ મુસાફરો સાથે અમે સંપ રાખીને વરતીએ એવી અમારા અંતરમાં પ્રેરણા કરો.

હે પ્રભુ ! અમારા લાઇબંધો કે જે તમારાં બાળકો છે તેઓમાં જે કોઇ ભૂખ્યા હોય તેને ખાવાનું આપીએ, નાગા હોય તેને વસ્ત્ર આપીએ, માંદા હોય તેને દવા આપીએ, દુઃખી હોય તેને દિલાસો આપીએ, ધંધા રોજગાર વિનાના હોય તેને રોજ

અપાવવાની તજવીજ કરીએ, નિરાધાર હોય તેને આશરો આપીએ, મૂર્ખ હોય તેને જ્ઞાન આપીએ, ધર્મ ન જાણતા હોય તેઓને ધર્મ શીખવીએ, અને કોઈ મરી ગયું હોય તો તેને ઠેકાણે પાડીએ; તથા તેની ઉત્તર ક્રિયાઓ કરીએ, અને એવીજ રીતે કાળજી રાખી સદા સર્વદા સૈનાનાં કલ્યાણમાં મગ્યા રહીએ એવાં હે પ્રભુ ! અમારાં સૈનાં હૈયાં કરો.

જે જે માણસો અમારામાં મોટા હોય અને માનને યોગ્ય હોય તેઓને તેઓના દરજા પ્રમાણે માન આપીએ, ગરીબોને દાન આપીએ, તથા સૌ સૈના સૈના વાજળી હુકો ચુકાવી આપીએ, અને સારા તથા નરસા, ગુણી ને અવગુણી, પંડિતને સુરખ, ધનવાનને નિરધન, ભગત અને ધરમ ન જાણનાર સૌ ઈશ્વરના ઉત્પન્ન કરેલા જીવો છે, તથા અમારા ભાઈઓ છે, એમ જાણી સૌ સાથે સ્નેહ રાખી વરતીએ, અને સદાય તમને દીનતા પૂર્વક હાથ જોડી દંડવત કરીને વારંવાર વિનંતિ કરીએ છીએ કે,

હે પ્રભુ ! અમારા દેશમાંથી દુકાળ, લડાઈ, દરદ, દરિદ્રતા, અને એવાં બીજાં જે જે પ્રકારનાં પ્રજનાં સંકટો હોય તે સર્વ ઓછાં થાય એવું કરો અને તેની સાથે અમારી ઇસ્પીટાલોમાં પડેલાં માંદાંઓ સાજાં થાય, તુરંગમાં પડેલા કેદીઓને સુમતિ આવે અને ધરબાર વિનાનાં ભટકતાં રાંક બાપડાં ગરીબોને જોઈતો આશ્રય મળે એવી કૃપા કરો. પ્રભુ ! ધનવાનોનાં દિલ ઉદાર થાય, ગરીબો પોતાની સ્થિતિમાં સંતોષી બની રહે, સ્ત્રીઓ પોતાનો પતિવ્રતાનો ધર્મ પાળે, અને છોકરાંઓ પોતાનાં મા બાપના તાબેદાર થઈ રહે, તથા જગતમાં સૌ નાના મોટાઓ પોતાના દુર્ગુણો મૂકી સદાય સદ્ગુણી થવાની તજવીજમાં રહે; તથા અમારાં તળાવો પાણીથી ભરપુર ભરેલાં રહે, અમારાં ખેતરોમાં ઝાઝાં ઝાઝાં અનાજો થાય, અને સમસ્ત પ્રજા ધનધાન્યથી સુખી થઈ આનંદમાં વર્તે એવી કૃપા કરો; અને સર્વ લોકો પોતપોતાના વ્યવહારમાં નિષ્કપટપણાથી

વર્તે, એક બીજા સાથે રૂંડો ભાવ રાખી એક બીજાનું બુરું કરે નહીં કે બુરું ઇચ્છે નહીં, એવું હે પ્રભુ ! તમે કરો.

હે જગતના ધણી ! આ જગતમાં સર્વત્ર તમારું જ્ઞાન ફેલાય, સર્વ લોકો પોતપોતાના ધર્મ પ્રમાણે વર્તે, અને તમારું મંગળ ગુંથુગાન કરતા રહે તથા જ્યાં ત્યાં તામારા નામનો જય જયકાર બોલાઈ રહે એવું કરો. એવું થવા માટે અમે સર્વ હાથ જોડીને દીનતાપૂર્વક સ્તુતિ કરીએ છીએ કે:—

૫૬.

સૌનું કરો કલ્યાણ, દયાળુ પ્રભુ સૌનું કરો કલ્યાણ. (ટેક.)
 નરનારી પશુ પક્ષીની સાથે, જીવ જંતુનું તમામ. દયાળુ.
 જગનાવાસીઓ સૌ સુખ ભોગવે, આનંદ રહી આઠોજમ. દયાળુ.
 દુનિયામાં દરદ દુકાળ પડે નહીં, લડે નહીં કોઈ ગામ. દયાળુ.
 સર્વે જગે સુખકારી વધે ને, વળી વધે ધન ધાન. દયાળુ.
 કોઈ કોઈનું બુરું નવ ઇચ્છે, સૌનું ઇચ્છે સૌ સમાન. દયાળુ.
 પોત પોતાના ધર્મ પ્રમાણે, સર્વ ભજે ભગવાન. દયાળુ.

નારાયણ નારાયણ નારાયણ.

સ્ત્રીઓનું સ્વર્ગ.

કીમત રૂ. ૧૧૦ દોઢ.

“સ્ત્રીઓનું સ્વર્ગ” ઉંચામાં ઉંચા ને નવામાં નવા વિચારોથી ભરપૂર છે અને તે સ્ત્રીઓને ખાસ વાંચવા લાયક તથા દરેક કુટુંબોમાં જરૂર રાખવા લાયક એ પુસ્તક છે. સ્ત્રીઓને માટે એવી જાતના ઉંચા વિચારોનું શુભરાતી ભાષામાં બીજું એકે પુસ્તક નથી. વધારે ખાત્રી માટે એ પુસ્તકમાંથી થોડા પેરેઆફ વાંચી જુઓ.

પાનું ૯૯ માંથી. મનુની આજ્ઞા.

મનુ મહારાજે અમોને તો ખાસ એમજ શીખવેલું છે કે,
જામયો યાનિ ગેહાનિ શપન્ત્યપ્રતિપૂજિતાઃ ।

તાનિ કૃત્યાહતાનીવ વિનશ્યન્તિ સમન્તતઃ ॥

એહિનું, દીકરી, વહુ વિગેરે પોતાના કુટુંબની સ્ત્રીઓનું માન ન રાખવાથી જે ધરને સ્ત્રીઓ આપ દેય છે તે ધર નાશ-કારક શક્તિથી સર્વ રીતે નાશ પાને છે.

શોચન્તિ જામયો યત્ર વિનશ્યત્યાશુ તત્કુલમ્ ।

ન શોચન્તિ તુ યત્રૈતા વર્ધતે તદ્દિ સર્વદા ॥

જેના કુટુંબની સ્ત્રીઓ દુઃખમાં રહેછે તે કુલનો નાશ થાય છે અને જ્યાં સ્ત્રીઓ આનંદમાં રહેછે ત્યાં વંશની વૃદ્ધિ થાય છે.

યત્ર નાર્યસ્તુ પૂજ્યન્તે રમન્તે તત્ર દેવતાઃ ।

યત્રૈતાસ્તુ ન પૂજ્યન્તે સર્વાસ્તત્રાફલાઃ ક્રિયાઃ ॥

જ્યાં સ્ત્રીઓની પૂજા થાય છે એટલે કે સ્ત્રીઓને સુખી

રાખવામાં આવે છે ત્યાંજ દેવતાઓ રમ્યા કરે છે અને જ્યાં સ્ત્રીઓનું સન્માન હોતું નથી તેઓને કોઈ પણ કામોનું કૃળ મળતું નથી.

તસ્માદેતાઃ સદા પૂજ્યા ભૂષણાચ્છાદનાશનૈઃ ।

ભૂતિકામૈર્નરૈર્નિત્યં સત્કારેષૂત્સવેષુ ચ ॥

માટે જેઓ ધનની ઇચ્છા રાખતા હોય તેણે ધર્મની બધી જાતની ક્રિયાઓમાં તથા ઉત્સવમાં વસ્ત્ર દાગીના તથા ખાવાનું આપીને સ્ત્રીઓને રાજી રાખવી જોઈએ.

સંતુષ્ટો માર્યયા મર્તા મર્ત્તા માર્યા તથૈવ ચ ।

પસ્મિન્નેવ કુલે નિત્યં કલ્યાણં તત્ર વૈ ધ્રુવમ્ ॥

જે ઘરમાં પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીથી રાજી રહે છે અને સ્ત્રી પોતાના ધણીથી રાજી રહે છે ત્યાંજ ખરેખર કલ્યાણ થાય છે.

પાનું ૧૩૦ માંથી. સ્ત્રીઓની ઉત્તમતા.

સ્ત્રી જાતીનું અપમાન કરવું એ આપણી પોતાની માનું પણ અપમાન કરવા બરાબર છે. એટલુંજ નહીં પણ મહાન ઇશ્વરના રાજ્યની કોઈપણ વસ્તુને ખીજી વસ્તુ કરતાં હલકી માનવી એ અમારા અલેદ માર્ગથી અને અલેદ ધર્મથી ઉલટું છે, એથી પણ આગળ વધીને અમે તો એમ માનીએ છીએ કે, ઇશ્વરની બનાવેલી કોઈપણ વસ્તુને હલકી માનવી એ આપણા મનની હલકાઈ છે, ને એ ઇશ્વરનું અપમાન કરવા બરાબર છે, કારણ કે દરેક વસ્તુ પોતપોતાને સ્થાને, પોતપોતાને વખતે, અને પોતપોતાની કામગીરીમાં જગતને એક સરખીજ ઉપ-યોગી છે. માટે કોઈપણ વસ્તુને અમે બરાબ કહી શકતા નથી, ત્યારે ઇશ્વરની કૃપાપાત્ર દેવોની પ્રતિનિધીઓ દયાની દેવીઓને અમે કેવી રીતે હલકી ગણી શકીએ? સ્ત્રીઓને તો અમે અમારા અતિથિયો સમજીએ છીએ. સ્ત્રીઓને તો અમે અમારી શર-

ભાગતુ સમજીએ છીએ. સ્ત્રીઓ નખળી છે, નાજુક છે, અને
 પરાધીન છે માટે તેને સુખી રાખવા સારૂ તો ઇશ્વરે અમેને
 પુરૂષાર્થ આપેલો છે. સ્ત્રીઓ એ ઇશ્વરનાં પુલો છે. સ્ત્રીઓ એ
 જગતની શોભા છે. સ્ત્રીઓ એ પુરૂષોની જીંદગીની મિઠાશ છે. સ્ત્રી
 ઓ એ પુરૂષોનો પુરૂષાર્થ વધારવા સારૂ પ્રત્યક્ષ જાદુ છે. સ્ત્રી-
 ઓ એ જગતના પ્રવાહને આગળ વધારનારી મહાશક્તિ છે.
 સ્ત્રીઓ એ મહાત્માઓને ઉત્પન્ન કરનારી ખાણ છે. ભવિષ્યની
 પ્રજાના સુખની દોરી સ્ત્રીઓના હાથમાં છે. સૌન્દર્યનો સ્વામી
 સ્ત્રીઓના ચહેરામાં છે. દયાનો દેવ સ્ત્રીઓના હાથમાં છે. શરમ
 નો સ્વામી સ્ત્રીઓની આંખમાં છે. સંગીતનો દેવ સ્ત્રીઓના
 કંઠમાં છે. સ્વર્ગનું અમૃત સ્ત્રીઓની જીભમાં છે. સ્વર્ગ પોતે
 સ્ત્રીઓના પ્રેમમાં છે, અને જો સમજી શકો. ને લઈ શકો તો
 મોક્ષધામ સ્ત્રીઓના હૃદયમાં છે. એટલુંજ નહીં પણ અમે તો
 એમ અનુભવીએ છીએ કે, દરેક પળે નવી નવી ખુબીવાળી
 લાગતી રમણીઓમાં રસિલો શ્યામ સુંદર પોતે પ્રત્યક્ષ રીતે
 રમી રહેલો છે. તેથીજ જગતની ખીજ કોઇપણ વસ્તુઓ
 કરતાં સ્ત્રીઓમાં આપણને વધારે આકર્ષણ થાય છે, અને વધારે
 મિઠાશ લાગે છે. આવી દયાની દેવીઓને, આવી જગતની
 મિઠાશને, આવા આનંદના અવતારોને, આવી ખુબીઓના
 ભંડારોને, આવા સૌન્દર્યના નમુનાઓને, આવા રનેહના સમુ-
 દ્રોને, આવી પુરૂષાર્થની દુનિઓને, આવી ઇશ્વરની ખુબીઓને,
 આવી મહાલક્ષ્મીઓને, અને જગતની આવી મહાશક્તિઓને
 અમે કેવી રીતે હલકી સમજીએ? અને જો તેને હલકી સમ-
 જીએ તો અમારા શું હાલ થાય? એ જરા ખ્યાલ તો કરો.
 પ્રાદેસર સાહેબ, અમે તો જેમ અને તેમ એ ભૂતલની દેવીઓને
 એ ઇશ્વરની મહાશક્તિઓને સુખીજ રાખવા માગીએ છીએ.
 આટલું જાણ્યાં છતાં અને તેઓને સુખી રાખવાની શાસ્ત્ર મા-
 રફત ઇશ્વરની આજ્ઞા છતાં પણ જો અમે તેનું અપમાન કરીએ
 તો પછી અમારા કરતાં વધારે નાલાયક બીજું કોણ?

પાનું ૧૩૫ માંથી.

બહારનાં કોઇપણ સાધન અંતરના કુદરતી
પ્રેમને કદી પણ પહોંચી શકેજ નહીં.

માટેજ તમે જે કામ તરવારની મદદથી પણ નથી કરી શકતા તે કામ નાબુકડી સ્ત્રીઓ માત્ર આંખના ઇસારાથીજ કરી શકે છે. જે જ્ઞાન તમે સેંકડો પુસ્તકો વાંચવાથી નથી મેળવી શકતા તે જ્ઞાન પ્રેમીલી સ્ત્રીઓ તમારો મહેરો જોવામાંથીજ મેળવી લે છે. સમુદ્રની પાર ગયા છતાં પણ જે કામો તમે નથી કરી શકતા તે કામો લલી સ્ત્રીઓ હાલરડાં ગાવામાંથી કરી લે છે. જે કામો તમે સરકારના કાયદાની મદદથી પણ નથી કરી શકતા તે કામો રસિકડી સ્ત્રીઓની જરાક જીભ હાલવાથીજ થઇ જાય છે. વરસોનાં વરસો ગુમાવ્યાં છતાં પણ શાસ્ત્રના જે સિદ્ધાંતો તમારા મગજમાં ઉતરતા નથી તે સિદ્ધાંતો જોળી સ્ત્રીઓના હૃદયમાં સોનેરી અક્ષરે ઠોતરાઇ ગએલા હોય છે, અને ધાયલ સ્ત્રીઓના આચરણમાં ઉતરેલા હોય છે, ઘણી જાતની મિઠાઇઓ, ઘણી જાતનાં ફુટો, અને ઘણી જાતનાં શરબતોથી તમે તમારી મંડળીઓમાં જે મિઠાશ ન લાવી શકો તે મિઠાશ મિઠડી સ્ત્રીઓ પોતાની મધુરી વાણીમાંથી ને મંદમંદ હાસ્યમાંથી આપી શકે છે, જે કામો તમે નવી નવી જાતની રાક્ષસી બળવાળી તોપોથી પણ ન કરી શકો, તે કામો ભક્તિમાન સ્ત્રીઓ પોતાના થોડાંક પવિત્ર આંસુઓથી કરી શકે છે. સેંકડો જાતનાં મહાભારત જોખમો ખેડવા છતાં પણ જે લાભ તમે ન મેળવી શકો તેવા મોટા લાભો ચતુર સ્ત્રીઓ પોતાના ઘરમાં બેઠે બેઠે માત્ર પોતાનાં બહારનાં સૌન્દર્યથીજ મેળવી લેય છે. લાખો માણસોના લશ્કરની મદદ છતાં પણ તમે જે ફતેહ ન મેળવી શકો તેવી મોટી ફતેહ લાગણીવાળી સ્ત્રીઓ પોતાની જરાક આજીજીથી મેળવી જાય છે. ઘણા યશ કર્યા છતાં તમે જે ફજ ન મેળવી શકો તે ફજ વાત્સલ્યભાવ-

વાળી સ્ત્રીઓ પોતાનાં છોકરાંઓનાં બાળોત્પાં ધોવામાંથી મેળવી જાય છે. મોટા મોટા પરોપકાર કર્યા છતાં પણ તમે જે આનંદ ન મેળવી શકો તે આનંદ ગરીબ સ્ત્રીઓ ભીખારીનાં છોકરાંને કટકો રોટલો આપીને કે પાટોશીનું પેટ ચોળીને મેળવી જાય છે. ઘણાંએ પુરાણો અને શાસ્ત્રો વાંચ્યા છતાં જે શ્રદ્ધા તમે નથી મેળવી શકતા તે શ્રદ્ધા ભાવિક સ્ત્રીઓ કુટેલી તુટેલી જડ બેડોળ મૂર્તિયોમાંથી મેળવી શકે છે. તમારી મોટી મોટી યોજનાઓ છતાં જે આનંદ તમે નથી મેળવી શકતા તે કરતાં વિશેષ આનંદ ધરના ખુણામાં પડેલી સેવાધર્મવાળી સ્ત્રીઓ પોતાનાં નાનાં નાનાં છોકરાંઓના કાલા કાલા શબ્દો-માંથી મેળવી શકે છે. અને તમારા પોતાના બળથી સેંકડો વરસોએ પણ તમે જે સુધારા ન કરી શકો તે સુધારાઓ કે-ળવાયલી સ્ત્રીઓની મદદથી તમે બહુજ દુઝા વખતમાં કરી શકો તેમ છે. કારણ કે સ્ત્રીઓ બહારનાં નજીવા સ્થૂલ સાધ-નોથી કામ કરતી નથી, પણ સર્વ વ્યાપી નિઃસ્વાર્થી કુદરતી પ્રેમના બળથી કામ કરે છે. એટલુંજ નહીં પણ પ્રેમ એ ઇશ્વર નો મહાન નિયમ છે, પ્રેમ એ ઉડામાં ઉડું તત્વ છે, પ્રેમમાં સ્વાભાવિક આકર્ષણ છે, પ્રેમમાં અલૌકિક બળ છે, પ્રેમ એ ઇશ્વરની ઇચ્છા છે, પ્રેમ એ ઇશ્વરની કૃપા છે, અને પ્રેમ એ ઇશ્વરની આજ્ઞા છે. માટે પ્રેમથી જેટલું પોતાનું તથા જગતનું ભલું થઈ શકે તેટલું બીજી કોઈ પણ રીતે થઈ શકે નહીં. આવા મહા પવિત્ર પ્રેમથી કામ કરનારી મહાશક્તિયોમાંથી પ્રેમ કાઢી નાંખવો અને તેને બદલે કુદરતી રીતેજ તેનામાં જે શક્તિ ઓછી છે તેવાં ધંધારોજગારનાં ને શરીર બળનાં કામ કરાવવાં એ કેટલું બધું ખોટું છે? એ ક્યાં સુધી ચાલી શકશે? ને એનું પરિણામ શું આવશે? એ જરા વિચારતો કરો? એમ કરવું એતો માનુસ્કેટને ઝાડુ કાઢવાનું કામ સોંપવા જેવું છે, એમ કરવું એતો ઉત્તમમાં ઉત્તમ કવિ પાસે બેગારીનું કામ કરાવવા જેવું છે, એમ કરવું એતો સારામાં સારા ચિતારા પાસે

દંગણું દંગાવવા જેવું છે, એમ કરવું એતો તત્વજ્ઞાની પાસે
 બાફણું બફાવવા જેવું છે, એમ કરવું એતો સરતના ઘોડાને
 ઘાણીએ જોડવા જેવું કામ છે, એમ કરવું એતો હાથીની અં-
 બાડી ઉપર કૂતરાને બેસાડવા જેવું કામ છે, એમ કરવું એતો
 મુગટમાં જડેલા હીરાને ત્યાંથી કાઢીને પગરખાંમાં ચોંટાડવા
 જેવું કામ છે, એમ કરવું એતો સોનાની ખાણુ ખોદવી છોડીને
 માટીની ખાણુ ખોદવા જેવું કામ છે, એમ કરવું એતો મધુરી
 મેનાને ઉડાડી દઈને કાગડાઓને પાળવા જેવું છે, એમ કરવું એ-
 તો લાખ ઘોડાના બળનાં ઈંજીનને પડતું નાંખીને એક ઘોડાના
 બળનું ઈંજીન ચલાવવું એવું કામ છે, એમ કરવું એતો પવિત્ર
 ગંગાનો તિરસ્કાર કરીને તેને કિનારે કૂવો ખોદાવવાની મહેનત
 કરવા જેવું કામ છે, એમ કરવું એ મોટા પંડિત પાસે ફરજી
 ચાત રીતે કકો કેવડો ઘુંટાવવા જેવું છે, એમ કરવું એતો
 મોટા રસાયણશાસ્ત્રી પાસે માટીનાં ઢેફાં ભંગાવવા જેવું કામ
 છે, એમ કરવું એતો બહાદુર યોદ્ધાઓ પાસે બકરાંઓ ચરા-
 વવાં જેવું કામ છે, અને એમ કરવું એ બહુ ઝડપથી દોડ-
 નારી વિજળીનાં ગાડીમાંથી વિજળી કાઢી લઈને તેને બદલે
 બચર જોડવા જેવું કામ છે. એટલુંજ નહીં પણ એમ કરવું
 એ ઇશ્વરનો મોટો અપરાધ છે, કારણ કે એમ કરવાથી આપ-
 ã જગતમાંથી ઇશ્વરી સ્નેહને ઓછો કરી નાંખીએ છીએ; અને
 ઇશ્વરી સ્નેહને ઓછો કરવો એ ઇશ્વરને પોતાને આપણા અંત-
 રમાંથી ઓછો કરી નાખવા જેવું છે, કારણ કે આ જગતમાં
 ઇશ્વરનું આપણાથી જોઈ શકાય ને સમજી શકાય એવું જે
 સહેલું રૂપ તે ઇશ્વરી સ્નેહ છે. માટે એ સ્નેહને ઓછો કરવો તે
 આ જગતમાંથી ઇશ્વરને ઓછો કરવા જેવું છે, અને ઇશ્વર વડે
 જ બધું છે. ઇશ્વરજ આપણું જીવન છે અને ઇશ્વર આપણો
 સર્વસ્વ છે. માટે ઇશ્વરી સ્નેહ આપણામાંથી ઓછો થાય એટલે
 કે ઇશ્વર પોતે ઓછો થાય ત્યારે પછી રહ્યું શું? ચૈતન્ય ઓછું
 થાય ત્યારે પછી એકલું જડ શું કામનું? અરે ભલા માણુ-

સ, જેમ ધી સાકર વિનાના લાડુમાં મિઠાશ હોય નહીં તેમ
ધર્મી રહેલ અને ધર્મી જ્ઞાન વિનાની જીવંતીમાં મિઠાશ
હોયજ ક્યાંથી ? નજ હોય.

પાનું ૧૪૪ મું. સ્ત્રીઓ શું શું કરી શકશે ?

પ્રોફેસર સાહેબ, આવી જુદી જુદી બાબતોના સેંકડો દા-
ખલા દરરોજ આપણા હબરો કુટુંબોમાં બન્યા કરે છે, અને
પ્રેમધર્મ તથા સેવાધર્મને લીધે એ બધા દાખલાઓમાં સેંકડે
નેવું ટકા સ્ત્રીઓનીજ વાત રહે છે. હવે વિચાર કરો કે અજ્ઞા-
ન સ્ત્રીઓ પણ સેવાધર્મથી જ્યારે આપણી ઉપર આટલી બધી
સત્તા ચલાવી જાય છે, કબજાના લગ્નોમાં પણ જ્યારે બાધ-
ડીઓનું રાજ્ય ચાલે છે, ગુલામગીરી જેવી સ્થિતિમાં પડેલી
સ્ત્રીઓ પણ પ્રેમથી જ્યારે પોતાની હથેળીમાં પુરૂષોને નચા-
વી શકે છે, અને તમારા મત મુજબ પુરૂષોના કરતાં ઓછા
હકવાળી ગણાતી સ્ત્રીઓ પણ જ્યારે પોતાની સેવાના બળથી
આખા દેશને, સમસ્ત પ્રજાને અને પવિત્ર ધર્મને પણ ઝુકેલો
સાબી શકે છે, ત્યારે લગ્નને યજ્ઞ સમજનારી, સત્ય પ્રેમવાળીને
સેવા ધર્મવાળી પવિત્ર વિદ્વાન સ્ત્રીઓ પોતાના પ્રેમથી જગત
ઉપર કેટલી બધી અસર કરી શકશે. એ જ્યાંલ તો કરો ? આ-
પણ સંસારમાં હાલ જે સ્ત્રીઓ છે તેમાં ખરેખરાં સ્ત્રીપણાવા-
ળી સ્ત્રીતો કોઈકજ છે; બાકીતો બધી સ્ત્રીઓના આકારના પુ-
તળાં પણ જ્યારે આપણા ઘર સંસારમાં આટલી બધી સત્તા
ભોગવે છે ત્યારે દેશની દેવીઓ, પ્રેમની મૂર્તિયો, સાંન્દર્યના
બંડારો, આનંદના અવતારો, કુદરતની સખીઓ, સંસારમાં
સ્વર્ગ લાવનારી, અને દેવોની પ્રતિનિધિ સ્ત્રીઓ પોતાનું તથા
જગતનું કેટલું બધું કલ્યાણ કરી શકશે અને પોતાના પ્રેમથી
પુરૂષો ઉપર કેટલી બધી સત્તા ચલાવી શકશે એ વિચારતો
કરો ? સ્ત્રીઓ પોતાના અંતઃકરણની સરળતાથી જગતમાંથી

ઘણી જાતનાં પાપો ઓછાં કરી શકશે. સ્ત્રીઓ પોતાની દયા-
 ની લાગણીથી આ દુનિયામાંથી ઘણી જાતનાં દુઃખો ઓછાં
 કરી શકશે, સ્ત્રીઓ પોતાના આકર્ષણથી તોફાની સ્વભાવના
 ઉખડી ગએલા પુરૂષોને કાળુમાં રાખી શકશે, સ્ત્રીઓ પોતાની
 મધુરી વાણીથી જગતમાં મિઠાશ લાવી શકશે, સ્ત્રીઓ પોતા-
 ના પ્રેમથી પુરૂષોમાં પુરૂષાર્થ વધારી શકશે, સ્ત્રીઓ પોતાના
 સૌન્દર્યના બળથી જગતને નવું સૌન્દર્ય આપી શકશે, સ્ત્રીઓ
 પોતાની ભલી ઇચ્છાઓથી જગતનું કલ્યાણ કરી શકશે, સ્ત્રીઓ
 પોતાના સ્નેહથી ભવિષ્યની પ્રજાનું ભવિષ્ય સુધારી શકશે,
 અને સ્ત્રીઓ પોતાની સેવાના બળથી આ સંસારમાં સ્વર્ગ લા-
 વી શકશે; એટલુંજ નહીં પણ તે પોતાની ક્ષીનતા, પવિત્રતા
 અને પોતાના પ્રેમમાંથી પ્રભુને સાક્ષાત ખડો કરી શકશે. કા-
 રણ કે સમુદ્રના ઉછળતા તોફાની મોજાઓ કરતાં સ્ત્રીઓની
 વાણીમાં વધારે બળ છે, ચંદ્ર સૂર્યનાં આકર્ષણ કરતાં સ્ત્રીઓમાં
 વધારે આકર્ષણ છે, અગ્નિમાં ગરમી છે તે કરતાં સ્ત્રીઓમાં
 વધારે ગરમી છે, પવનના જોસ કરતાં સ્ત્રીઓની લાગણીમાં
 વધારે જોસ છે, જગતને આગળ વધારનારી વિજળીની ઝડપ
 કરતાં સ્ત્રીઓની ચંચળતાની ઝડપ ઘણી વધારે છે, જડ પૃથ્વી-
 ની સહનશીલતા કરતાં સ્ત્રીઓમાં દુઃખ ખમવાની વધારે શ-
 ક્તિ છે. જગતનાં બીજાં સૌ સૌન્દર્ય કરતાં સ્ત્રીઓમાં વધારે
 સૌન્દર્ય છે, જગતના બીજા બધા પ્રેમ કરતાં સ્ત્રીઓનો પ્રેમ
 સૌથી મોટો છે; કારણ કે લગ્ન સ્નેહ એ બીજા બધા પ્રેમનું
 મૂળ છે. માટે દુકામાં એજ કે, સ્ત્રીઓના હાથમાં પારસમણિ
 છે, સ્ત્રીઓની આંખમાં કંપવૃક્ષ છે, સ્ત્રીઓની જીભમાં રસાય-
 ન છે, સ્ત્રીઓના હૃદયમાં અમૃત છે, અને સ્ત્રીઓના સ્ત્રીપણામાં
 પરમાત્મા પોતે છે.

પાનું રાપ મું. સ્ત્રીઓની કામગીરી.

જગતમાં સૌન્દર્ય ફેલાવવું એ અમારું કામ છે, પુરૂષોમાં અમૃત રેડવું એ અમારું કામ છે, બાળકોમાં મનુષ્યપણું મુકવું એ અમારું કામ છે, જગતમાંથી દુઃખો ઓછાં કરવાં એ અમારું કામ છે, કામ ક્રોધ લોભ વિગેરે રાક્ષસોની સામે લડાઈ કરીને ફતેહ મેળવી શકે એવા તમને બનાવવા એ અમારું કામ છે, જગતમાં પ્રભુનો પ્રેમ ફેલાવવો એ અમારું કામ છે, તમોને નવું જીવન આપવું એ અમારું કામ છે, તમોને પરમાર્થ શીખવવો એ અમારું કામ છે, તમોને રસ લરેલા રાખવા એ અમારું કામ છે, તમારામાં પુરૂષાર્થ વધારવો એ અમારું કામ છે, તમોને મર્યાદામાં રાખવા એ અમારું કામ છે, તમોને આનંદ આપવો એ અમારું કામ છે, મોટાં કામો કરવાની તમારી ઇચ્છાઓને ઉરકેરવી એ અમારું કામ છે, અને અમારી ઉત્તમ છાવનાઓથી પ્રેમના બળે કરીને સ્વર્ગને આ સંસારમાં ખેંચી લાવવું તથા અમારાં હસ્તાં મ્હોડામાં તમોને સ્વર્ગનો અનુભવ કરાવવો એ અમારું કામ છે; એટલુંજ નહીં પણ ખુદ પ્રભુ પાસે તમોને દોરીજવા એ અમારું કામ છે. ભાઈ, આવાં સ્વાભાવિક મહાવ કામો છોડીને અમે આગબોટનાં સુકાન પકડવા, ઘોડાની લગામ પકડવા, રાજ્યની તલવાર પકડવા કે આણેનાં ઓબ્બર પકડવા તે શા માટે જઈએ? અરે જરા વિચાર તો કરો કે આપણી ખડેનો શિવાજીના સરદાર થવા બદલ તો સાઈ કે શિવાજી જેવા સ્વદેશાભિમાની પુત્રો ઉત્પન્ન કરનારી થાય એ સાઈ? આપણી ખડેનો એક પ્રતાપસિંહ તરફથી લડતા બદલ એથી આપણા દેશનું વધારે કદ્યાણુ થશે કે પોતાના દીકરાઓને પ્રતાપસિંહ જેવા શૂરવીર બનાવી દેશમાં હજારો પ્રતાપસિંહ બનાવી દેવ તેથી વધારે કદ્યાણુ થશે? આપણી કોઈક ખડેનો મહા મેહેનતે થોડીક કવિતાઓ કરી શકે તેથી આપણે રાજી થઈ જવું બેઠકે કે હજારો કાલિદાસ અને હજારો ભવમૂર્તિ થઈ શકે એવી પોતાની પ્રજામાં બીજ

વાવે તેથી આપણે રાજ થવું જોઈએ ? અને ન્યુટન, બુથર, વોર્શિંગટન, સ્પેનસર તથા એડિસન જેવા દીકરાઓ જાણનારી માતાઓ થાય એ સ્ત્રીઓનું વધારે સૌભાગ્ય ગણાય કે રેલ્વે ખાતામાં, દુકાનોમાં, બહાણામાં ને સરકારી ખાતાઓમાં સ્ત્રીઓ કારકુનગીરી કરે એ તેઓનું વધારે સૌભાગ્ય ગણાય ? બોલો, તમોને શું ગમે છે ? જરૂરને લીધે ગુજરાનના સાધન સારૂ કાંઈ નોકરી કે ધંધો કરવો પડે એમાં કાંઈ અડચણ નથી પણ સ્ત્રીઓનું સ્ત્રીપણું તો પ્રેમમાંજ છે અને સ્ત્રીઓની મુખ્ય ફરજ તો સેવાધર્મ એજ છે.

પાનું ૨૧૯ મું. મને કેવી વહુ જોઈએ ?

મને બહુજ રૂપાળી બાઈડી જોતી નથી તેમજ કુરૂપડી બાઈડીને પણ હું પસંદ કરતો નથી. મને જડી રાસડા જેવી બાઈડી જોતી નથી તેમજ સુકેલ સાંઠા જેવી બૈરી પણ જોતી નથી. મને બહુ વિદ્વાન બૈરી જોતી નથી તેમજ છેક મૂર્ખ બૈરી પણ જોતી નથી. મને બહુજ બહાદુર બૈરી જોતી નથી તેમજ બહુજ ખીકણ બૈરી પણ જોતી નથી. મને બહુજ પૈસાવાળી બૈરી જોતી નથી તેમજ સાવ બીખારણ બૈરી જોતી નથી. મને અભિમાની બૈરી જોતી નથી તેમજ પોતાનું પોઝીશન સાચવી શકે નહીં એવી બૈરી પણ જોતી નથી. તદ્દન સ્વતંત્ર વિચારની હોય એવી બૈરી મને જોતી નથી તેમજ સાવ ગુલામગિરીમાંજ ઘડી રહે એવી બૈરી પણ મને જોતી નથી. વાતવાતમાં માહું લાગી જાય ને એરંડીયું પીધા જેવું મ્હોં બગાડી જાય એવી બૈરી મને જોતી નથી તેમજ જેને કાંઈજ અસર ન થાય એવી કઠોર હૃદયની બૈરી પણ મને જોતી નથી. રીતરીવાજોની ગુલામગીરીમાંજ બંધાઈ રહે એવી બૈરી મને જોતી નથી તેમજ રીતરીવાજોની બિલકુલ દરકારજ રાખે નહીં એવી બૈરી પણ મને જોતી નથી. વાત વાતમાં રોઈ પડે તેવી પાંપણમાં ખાણી-

વાળી. જૈરી મને જોતી નથી તેમજ જેને દુઃખની વખતે દુઃખ-
 નાં તથા હરખની વખતે હરખનાં આંસુ ન આવે એવી જૈરી
 પણ મને જોતી નથી. કોઈપણ જાખતમાં પોતાના કરતાં મને
 હલકો અથવા ઉતરતો સમજે એવી જૈરી મને જોતી નથી તે-
 મજ મને દેવ કે ઇશ્વર સમજીને મારી પૂજા કર્યા કરે એવી
 જૈરી પણ મને જોતી નથી. મારાથી બિલકુલ ડરેજ વહીં એ-
 વી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ બિલાડીથી ડરીને ઉઠરડી ના-
 શી જાય તેમ મારાથી ડરી ડરીને દૂરનીદૂર રહ્યા કરે એવી જૈરી
 પણ મને જોતી નથી. બહુજ લટકા મટકાવાળી ને બહુજ ના-
 જનખરાંવાળી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ જરાય લટકો મ-
 ટકો ન આવડે કે બિલકુલ નાજનખરાંમાં ન સમજે એવી જૈ-
 રી પણ મને જોતી નથી. ચઢેલા ચઢેરાવાળી રોતી સુરત જૈરી
 મને જોતી નથી તેમજ વાતવાતમાં વગર મફતનું આપો દ-
 હાડો હસ્યા કરે એવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. પોતાને ગમે
 ત્યાં રખડયાં કરે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ ઘરની
 ધુંસની પેઠે એક ખુણામાં ભરાઈ રહે એવી જૈરી પણ મને જો-
 તી નથી. બહુજ ઉડાઉ ખર્ચ કરવાવાળી જૈરી મને જોતી નથી
 તેમજ ચમડી તુટે પણ દમડી ન છુટે એવી મખીચુસ જૈરી
 પણ મને જોતી નથી. જ્યારે ત્યારે ઘડી ઘડીમાં માંદી પડી
 જાય ને હમેશાં રોગી રહે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ
 ફાલી જામને ઝાડી પાડી થઈ જાય એવી જૈરી પણ મને જોતી
 નથી. બાપના બાપનો અફસોસ કર્યા કરે ને વગર મફતની
 ચિંતા કર્યા કરે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ પોતાનું
 ઘર ચલાવવાની જરાય ફિકર ન રાખે એવી જૈરી પણ મને જો-
 તી નથી. રમત ગમતમાં ને મોજશોખમાં જ પોતાની જીંદગી
 ખોઈ નાંખે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ રમત ગમતની
 જાખતમાં મોટું મીંડું હોય અને મોજશોખના નામથી જ જે
 બળી મરતી હોય એવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. ચીપી ચી-
 પીને વાત કરનારા કે આપણસીખોરજીવાળી જૈરી મને જોતી

નથી તેમજ જેને સારી રીતે વાતચીત કરતાં ન આવડે. એવી
 જૈરી પણ મને જોતી નથી. બીજાઓનું કાંઈ કરવું પડે તો જાણે
 માત આન્યું એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ બીજાઓનું
 બહુજ માન રાખે ને મને રખડતો મૂકે એવી જૈરી પણ મને
 જોતી નથી. બહુ બોલકણી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ મુંગી
 જૈરીને પણ હું પસંદ કરતો નથી. ઘરનું કામકાજ કરવું ગમે
 નહીં એવી જૈરી મને ગમતી નથી તેમજ કામકાજની આસ-
 ક્રિતમાં પોતાના આત્માને ભૂલી જાય એવી જૈરી પણ મને
 જોતી નથી. લાજશરમ વિનાની જૈરી મને જોતી નથી તેમજ
 લાજના ધુંધટામાંજ પડી રહે એવી જૈરી પણ મને જોતી નથી.
 મને પોતાના તાળામાં રાખે ને પોતાની મરજી પ્રમાણે નાચ
 નચાવે એવી જૈરી જોતી નથી તેમજ સાવ મારી શુલા-
 મડી બની જાય તેવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. ગામની
 કે નાતની પટેલાઈ કરે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ
 ગામમાં કે નાતમાં જેને કોઈ ન બોલખે એવી જૈરી પણ મને
 જોતી નથી. દાગીના તથા લુગડાં ઉપર મરી પડનારી જૈરી મને
 જોતી નથી તેમજ સરખી રીતે લુગડાં ઘરેણું પહેરતાં ન આવ-
 ડે એવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. ધર્મમાં પ્રેમ ન હોય એવી
 જૈરી મને જોતી નથી તેમજ ધર્મના ઝનુનમાં સાવ બહેમી થઈ
 ગઈ હોય એવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. મને મારી મરજી
 પ્રમાણે સાવ છુટો મૂકે ને ગમે તેમ ફરવા દેય એવી જૈરી મને
 જોતી નથી તેમજ પોતાની મરજી પ્રમાણેજ મને ચલાવે ને
 માફ કાંઈ ચાલે નહીં એવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. બી-
 જાઓને છેતરી લેય એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ બીજાં-
 ઓથી પોતે છેતરાઈ જાય તેવી જૈરી પણ મને જોતી નથી. બહુ
 પ્રપંચો કરી શકે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ સાવ ભોળી-
 ભટાક જૈરી પણ મને જોતી નથી. વાત વાતમાં બહેમાયા કરે ને
 અદેખાઈ કંઈ કરે એવી જૈરી મને જોતી નથી તેમજ બહેમ
 રાખવા જેવી વાતમાં પણ ન સમજે એવી જૈરી પણ મને જોતી

નથી. વારે વારે મોઢું ધોયા કરે ને સાણુ ચોપડ્યા કરે એવી
 ઘેરી મને જોતી નથી તેમજ પુવડ એવી રહે એવી ઘેરી પણ
 મને જોતી નથી: નજીવી નજીવી બાજતોનો પણ હમેશાં અફ-
 સોસ કર્યા કરે એવી ઘેરી મને જોતી નથી તેમજ નુકશાન થઇ
 જાય તો પણ દરકાર રાખે નહીં એવી ઘેરી પણ મને જોતી નથી:
 અને મને કાંઈ સ્વર્ગની દેવી કે ઇંદ્રની અપ્સરા જોતી નથી
 પણ મનેતો જેના હૈયામાં હેત હોય, જેની આંખમાં શરમ
 હોય, જેની જીભમાં મિઠાશ હોય, અને જેના હાથમાં કામ
 હોય એવી આ પૃથ્વીની મારી ઝાળખાણ પીછાણવાળી કોઇ
 લાયક સ્ત્રી જોઇએ છે; અને એ લાયકાત એટલીજ કે, જેને
 જોવાથી મારો જીવ જાગે અને મને જોવાથી જેનો આત્મા
 ઉછળવા લાગે એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી મારું
 અંતર ઠરે ને મને જોવાથી જેના અંતરમાં અજવાળું થઇ જાય
 એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેના જોવાથી મારામાં નવું બળ
 આવે અને મને જોવાથી જેનાં બધાં દુઃખો ભાગી જાય એવી
 વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી મારી બધી ભલ્લી લાગણીઓ
 નાચી રહે અને મને જોવાથી જેના હૃદયના બધા ઉત્તમ ભાવો
 ખીલી જાય એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી મને તૃપ્તિ
 મળી જાય અને મને જોયા પછી જેને બીજું કાંઈ જોવાની ઇચ્છા
 રહે ત્યાં એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી મારી ખુદ્દિ-
 ને પાંખો આવી જાય અને મને જોવાથી જેની ખુદ્દિ ઠરી જાય
 એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી મારી જીવંતી મને રસ
 ભરેલી થઇ પડે અને મને જોવાથી જે પોતાની જીવંતીની સા-
 થકતા સમજે એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી જેની
 આગળ આખું જગત નીચું પડી જાય અને મને જોવાથી જેને
 સ્વર્ગની પણ દરકાર ન રહે એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જો-
 વાથી જેની આગળ જગતનું બધું સૌન્દર્ય આખું પડી જાય અને
 મને જોવાથી ખુદ કામદેવ પણ જેને ઉતરતા પ્રકારનો લાગે
 એવી વહુ મને જોઇએ છે. જેને જોવાથી જાદુની માફક બદલાઇ
 જઈને હું નવોજ મનુષ્ય બની જાઉં અને મને જોવાથી જેના

જીવમાં નવું જીવન આવી જાય એવી વહુ મને જોઈએ છે. જેને જોયા પછી મને હલકા વિચારોજ ન આવે અને મને જોયા પછી જેને મારા વિના ખીજા કાંઈ વિચારોજ ન આવે એવી વહુ મને જોઈએ છે. જેને જોવાથી જેને માટે હું ભયંકર જોખમો વેઠી શકું તથા મારા પ્રાણ પણ આપી શકું અને મારે ખાતર જે પોતાના પ્રાણ આપી શકે એવી વહુ મને જોઈએ છે. અને જેને જોવાથી મારી વ્યવહારિક નહીં પણ આત્મિક લાગણીઓ જાગે તથા મને જોવાથી જેને એક પ્રકારની સ્હજ સમાધિ થઈ જાય એવી વહુ મને જોઈએ છે. દુકામાં એજ કે, જેને જોવાથી હું તેનો, તેનો, ને તેનોજ થઈ જાઉં અને મને જોવાથી જે મહારી મહારી ને મહારીજ થઈ જાય એવી વહુ મને જોઈએ છે. મતલબ કે બેય અર્ધા અર્ધા અંગ મળીને પૂર્ણ થઈ જઈએ અને પૂર્ણ થઈને પરમાત્મા પાસે પહોંચીએ તે સાફજ લગ્નનો યજ્ઞ કરવાનો છે. માટે મને પૂર્ણ કરે એવી અને મારાથી પૂર્ણ થાય એવી વહુ મને જોઈએ છે; અને ઇશ્વર કૃપાથી મને એવું જ રત્ન મળી ગયું છે. કેમ રત્ન ? ખરૂં કેની ? એમ કહીને ખુશ મીજાજથી વકીલ સાહેબ રત્ન ખાઈની સામે જોઈ રહ્યા.

“સ્ત્રીઓનાં સ્વર્ગ” નાં દરેક પાનામાં આવીને આવી કાંઈ કાંઈ નવી નવી જીખીઓજ ભરેલી છે એટલુંજ નહીં પણ પોતાના ઘરમાં રહીને પણ સ્ત્રીઓ ભલાં કામો કેમ કરી શકે, એ ખાખત બહુ ચોખ્ખી રીતે સમજાવેલી છે માટે સ્ત્રીઓને તથા સ્ત્રીઓનું ભલું ઇચ્છનાર સર્વે ભાઈઓને એ પુસ્તક વાંચવાની વિનંતિ કરીએ છીએ.

“સ્ત્રીઓનું સ્વર્ગ” “સ્વર્ગનું વિમાન” તથા “સ્વર્ગની કુંચી” ના જેટલુંજ મોટું ને તેવુંજ સુંદર પુસ્તક છે. કી. રૂ. ૧૥૫ પોસ્ટેજ ૦) જી. મુંબાઈના જાણીતા બુકસેલરોને ત્યાંથી મળશે.

મુંબાઈ—હનુમાનગલ્લી.

વૈદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઠીયાર.
ચૌરવાડકર.

સાચું સ્વર્ગ.

કી. રૂ. ૧૧૧.

“સાચું સ્વર્ગ” તે સાચેસાચું સ્વર્ગજ છે, એમાં કાંઈપણ શક નથી. પણ હું એનાં લખાણ કરું તે કરતાં વાંચનારનું પોતાનું જ અંતઃકરણ એ વાત કબુલ કરે ને ઝુકી પડે તો વધારે સાફ, એમ હું ઇચ્છું છું; માટે એની વધારે તારીફ નહીં કરતાં તેની અંદર જે લલક લરેલું, નમુનેદાર, ને અસરકારક લખાણ છે તે લખાણમાંથી જ થોડો ભાગ વાંચનારની હબ્બરમાં રચુ કરું છું.

પાનું ૨૭૦ માંથી. પુણેકર બાવાનો યૌગ.

બારીસ્ટરે કહ્યું, હાલમાં તો તેની મને ખબર નથી, પણ ઘણા વખત ઉપર બાપુજીએ મને કહ્યું હતું કે મંડળીમાં પુસ્તક પછાડીને ગયા પછી બીજે દિવસે સવારમાં પહેલીજ ટ્રેનમાં દોઢને પણ ખબર આપ્યા વિના તેઓ હરદુવાર તરફ રવાના થયા; અને ત્યાં જઈને એક એકાંત ગુફામાં બેસી હઠ-યોગ સાધવા લાગ્યા. બે વરસ સુધી મહેનત કરી, પણ જે આનંદ મળવો જોઈએ તે આનંદ તેઓને મળી શક્યો નહીં, તેથી તેઓએ યોગ અધુરો મુક્યો, અને ફરી પાછા દેશાટન કરવા લાગ્યા; કારણ કે બે વરસના યોગના અનુભવથી તેઓને લાગ્યું કે, હજી મારા સ્વભાવમાં નિવૃત્તિ કરતાં પ્રવૃત્તિ વધારે છે, હજી મારા મનમાં સત્વગુણ કરતાં રજોગુણ વધારે છે, હજી મારા મનમાં માનસિક સંતોષ કરતાં તૃષ્ણા વધારે છે,

હજી મને એકાંત શુક્રમાં બેસવા કરતાં મંડળીમાં ફરતું ગમે છે, હજી મને મુંગું રહેવા કરતાં ભાષણો આપવા ગમે છે, અને હજી ઇશ્વરી જ્ઞાન કરતાં ઇશ્વરી સ્નેહ-એટલે કે, જગતમાં જાતૃભાવની ઇશ્વરી સગાઇ વધારવાનું કામ મને વધારે ગમે છે, માટે યોગ સાધવા કરતાં જગતની સેવા કરવાને હું વધારે લાયક છું. એમ વિચારીને અને એ બાબતમાં પોતાના શુરનો પણ એવોજ અભિપ્રાય બાણીને તેઓએ યોગ છોડી દીધો. તેઓ કહેતા કે, ખુણાવાળી બાયડીની પેઠે ખુણામાં ભરાઇ બેસે એવા માણસો કરતાં બહાર હીંમતથી કામકાજ કરી શકે એવાં માણસોની અત્યારે આપણા દેશમાં વધારે જરૂર છે. પ્રભુને નામે બીજા માગીને દેશમાં બોલ રૂપ થઈ પડે એવા માણસો કરતાં ઉદ્યોગ હુન્નર કરીને જાત મહેનતથી પોતાની રોટલી કમાઈ ખાય એવા માણસોની અત્યારે આપણા દેશને વધારે જરૂર છે. રાખમાં ભરેલા અગ્નિની પેઠે મનમાં સેંકડો વાસનાઓ ભરી રાખીને કોઈ પણ મહત્ ઉદ્દેશ વિના વિનાકારણ ઉછરતા જીવાનીયાઓ સાધુ થાય તે કરતાં એવાં માણસો રૂડી રીતે દુનિયાદારી ચલાવે એમાં આપણા ધર્મની વધારે શોભા છે, અને નાનાં ગમ્યાંઓ કે જે દેશની ભવિષ્યની આશા છે, તેઓ તથા ધર્મનું કાંઈપણ રહસ્ય ન જાણનાર બીજા મૂર્ખાઓ આપણા ધર્મના પૂજનીય થવા સાડી દીક્ષા લઈ પોતાના કાન કુંકાવે, તે કરતાં તેઓ ખેતીવાડી કે મજૂરી કરે એમાં દેશનું વધારે શ્રેય છે, અને એમાં વખત જતાં તેઓના આત્માનું વધારે કલ્યાણ છે. માટે બે વરસના મારા યોગના અનુભવથી અને ત્રેવીશ વરસના મારા સાધુપણાના અનુભવથી હું કહું છું કે, બહુ બહુ માથાકુટ છતાં પણ, બહુ બહુ સાધુઓના સંગ કર્યા છતાં પણ, આટલી અવસ્થામાં મોજશોખ ભોગવી લીધા છતાં પણ, અને હાલ પંચાવન વરસની ઉંમર થવા છતાં પણ, હજી મારા અંતરની વાસનાઓ ગઈ નથી, હજી મારામાં સાચું સાધુપણું આંચું નથી, હજી

આપણા બંધુઓની સેવા કરવાનું બળ મારામાં જેટલું જોઈએ તેટલું આવ્યું નથી, હજી પણ આપણા બંધુઓ સાથે હું અલે-
દ દૃષ્ટિથી વરતી શકતો નથી, અને હજી પણ પ્રભુપ્રેમને લીધે
મારું હૃદય ઝૂંબ્યા કરતું નથી, માટે હું યોગને લાયક નથી, પણ
હું સેવા કરવાને લાયક છું. આવા અનુકૂળ સંજોગો છતાં પણ
જ્યારે હું પવિત્ર ધર્મની ઉત્તમ શાંતિ મેળવી શક્યો નથી
ત્યારે જે પોતાના ચેલા બનાવવા સાડું વિના કારણ બીજાઓ-
નાં માથાં મુંડાવી નાંખી ભગવાં કપડાં પહેરાવી દેય છે તેઓ-
ના શું હાલ થતા હશે ?

મૂર્ખાઓ પોતાને માટે ગાંજની ચલમો ભરાવવા સાડું,
પોતાના ઘોડાની લાદ ઉપડાવવા સાડું, પોતાને માટે ભીખ
માગવા સાડું, અને પોતે સાધુ થવાની ખુમારીમાં મગજમાં
જે પવન ભરી મૂક્યો હોય તે ગાળ ગલોચને રસ્તે ખાલી કરવા
સાડું, બીજા અજ્ઞાનીઓનાં માથાં મુંડાવી ભગવાં કપડાં પહેરા-
વી દેય છે ને ચેલા બનાવી લેય છે તેઓના શું હાલ થતા હશે ?
તેઓ આપણા દેશને, આપણા બંધુઓને, અને આપણા ધર્મને
શું મદદગાર થતા હશે ? એ તો વિચારો ! પ્રભુ ! દયા કર,
દયા કર, દયા કર; એવાઓની ઉપર દયા કર.

• • યોગ ક્યારે સિદ્ધ થાય ?

બાપુજી, તમે સમજો છો કે, પુણ્યકર ખાવા મોટા મહાત્મા
છે, પણ નહીં ભાઈ, મારા હજી આવા હાલ છે. હું પોતે યોગ-
બ્રહ્મ થએલો છું, માટે હું સેવાધર્મ સ્વીકારું છું; કારણ કે પ્રભુને
અર્થે પ્રભુના જીવોની સેવા કરીએ અંતરનો સંતોષ મેળવ્યો હોય
તોજ વખત આવે યોગ સિદ્ધ થઈ શકે છે. જ્યાં સુધી આપ-
ણા દેશની, આપણા બંધુઓની અને આપણા ધર્મની સેવા
ન કરી હોય ત્યાં સુધી અંતરનો સંતોષ મળી શકતો નથી,
અને એ અંતરના સંતોષ વિના કદી પણ સાધુપણું સિદ્ધ
થઈ શકતું નથી, માટે મક્તના સદાચતના ટુકડા ખાવા છો-

ડીને, જંગલ છોડીને, શુદ્ધ છોડીને, પવિત્ર ગંગાનો કિનારો છોડીને, અને અખંડ ઐશ્વર્યવાળો યોગ છોડીને હુંતો આપણા બંધુઓની સેવા કરું છું. આ હકીકત સાંભળીને તમોને સૌને એમ લાગશે કે મહારાજ પડી ગયા, બાવાજી પાયરી ચુકી ગયા, મહારાજને મોહ વળ્યો, અને મહારાજ ઉપાધિમાં પડી ગયા, એમ તમોને લાગશે કારણ કે તમે યોગની રિદ્ધિ સિદ્ધિયો અને યોગના માહાત્મ્ય તરફ જ નુકસાન છો, પણ યોગની જોખમદારીઓ અને યોગનો અધિકાર કેને છે એ તરફ જોતા નથી, એટલે હું પડી ગયો એમ તમોને લાગશે. ભલે તમને એમ લાગે, પણ હુંતો મારી હાલની સેવાની સ્થિતિમાં પવિત્ર ગંગા કિનારાની અંધારી શુદ્ધ કરતાં વધારે સંતોષ લઈ શકું છું; કારણ કે મારો આત્મા ઉન્નતિ પામી શકે તેવાં અહીં હું કામ કરી શકું છું, અને તમારી વચ્ચે રહેવાથી મારો ભોગ આપીને હું મારા બંધુઓની સેવા કરી શકું છું. તમે સાંભળીને ખુશી થશો કે હરદુવાર છોડ્યા પછી આ છેલ્લાં ત્રણ વરસમાં જુદાં જુદાં પાંચ શહેરોમાં ના-વારસ નિરાધાર રખડતાં છોકરાંઓને માટે આશ્રમસ્થાન ખોલાવવા હું ભાગ્યશાળી થઈ શક્યો છું; અને હાલમાં અહીં પણ એજ પ્રયાસ ચાલે છે. એવા કામ કરવામાં કેમ વખત કેટલું બધું ખર્ચવું પડે છે એ તમે જાણો છો ? ન જાણતા હો તો સાંભળો. એ જાણવાથી તમોને ખબર પડશે કે ભલા કામો કરવાથી એની મેળે મેળે યોગસિદ્ધિ થઈ જાય છે; કેમ સિદ્ધ થઈ જાય છે તે જુઓ.

પાનું ૩૦૧ માંથી.

શક્તિના પ્રમાણમાં ભોગ આપ્યા વિના
સુખો ટકી શકશે નહીં.

આવી રીતે મારી બાયડી મને બહુ બહુ સમજાવતી અને ખુદ્દી રીતે ઢહેતી કે, જો ધરમ નહીં કરે તો આપિ તો કોઈક

એવો મોટો ધક્કો વાગી જશે કે જીંદગી સુધી ચંચવાળ્યા કરશે. મહારાજજી, તેની એ વાત સાચી પડી, એક દિવસ આચિંતો તારં આળ્યો કે, કાંઈ નહીં જણાએલા કારણથી એકદમ મારો મોટો છોકરો ગુજરી ગયો છે. એ સાંભળીને હું માથું ફૂટીને બેસી રહ્યો, પણ મારી બાઇડીને એવો ઘા વાગ્યો કે તેની જીંદગી રદ થઈ ગઈ. તે બક્ષિતમાન હતી ને સત્સંગમાં પડી રહેતી, એટલે તેની બહારની બહુ કળાપીટ નહોતી, પણ સ્ત્રીજાતિના સ્વભાવ પ્રમાણે અને પોતાના સ્નેહ પ્રમાણે તેને અંતરમાંથી એવી ઉંડી અસર થઈ કે, એ બાળત તો અનુભવીઓજ સમજી શકે. દુનિયાં તેને મન પ્રીતી થઈ ગઈ અને જીંદગી તેને ખારી લાગવા માંડી. જો કે મારી સાથે તે બહુ સ્નેહથી વરતતી, તોપણ તેના અંતરનો ઘા મારાથી ખમાયો નહી. તેની જીંદગી બગડવાની સાથે મારી જીંદગી પણ બગડી. એ ઘાથી ધીરે ધીરે તેના શરીરમાં સળો દાખલ થયો અને તે ઘસાતી ચાલી. તેનો ક્રીકો ચહેરો, તેનું ઉદાસ મોહોડું, તેની શિથિલ લાગણીઓ, અને તેનું દુઃખી મન જોઈને મને બહુ લાગી આવ્યું. તેનો આગલો સ્નેહ મને યાદ આવ્યો, મારી સમૃદ્ધિના વખતમાં તેના આવા હાલ થાય એ મને બહુ વશમું લાગ્યું. તેની ઉદાસી જોઈને મારું દિલ અંદરથી ધડકવા લાગ્યું અને મને એમ થવા લાગ્યું કે, આ ભલાઈની મૂર્તિને, પ્રેમની પુતળીને, અને આ સ્વર્ગની દેવીને હું કોઈપણ રીતે ખુશી કરી શકું તેમ છું કે નહીં ? અરે હાય હાય ! હવે તે મરી જશે ! શું તેને માટે હું કાંઈ પણ ન કરી શકું ? શું આવી ને આવી ઉદાસીમાં, આવી ને આવી નિરાશામાં તેને મરી જવા દઉં ? અરે જો તે એમને એમ દુઃખમાંજ મરી જાય તો પછી હું સુખેથી કેમ મરી શકીશ ! તેના પ્રેમનો બદલો ન મળે ત્યારે મારા પચીશ વરસના ઘરવાસનું કળ શું ? તેના મનને સંતોષ ન થાય ત્યારે મારી આટલી બધી સમૃદ્ધિ શું કામની ? હવે તે થોડા દિવસની મેહેમાન છે, માટે કોઈપણ

રીતે મારે તેના મનને સંતોષ આપવો જોઈએ. એમ વિચારીને
 મેં તેને પુછ્યું કે, તારી ઇચ્છા શું છે ? શા માટે તું આટલી
 બધી દુઃખી દેખાય છે ? હવે તો શાંતિ રાખ. ત્યારે તેણે કહ્યું
 કે, હું મારે માટે દુઃખી નથી, પણ તમારે માટે મને બહુ લા-
 ગે છે. મારો હવે એકનો એક છોકરો રહ્યો છે તેને માટે મને
 બહુ લાગે છે. તમને જોઈને લાંબી જીંદગી આપે એમ હું ઇ-
 શ્વર પાસે માગું છું, કારણ કે તમારા જોઈને માટે મને ફીકર
 લાગ્યા કરે છે. મોટો જે ગયો તે તો ગયો. ઇશ્વર ઇચ્છા; એમાં
 કાંઈ આપણા ઉપાય નથી. હવે હું તેનો અફસોસ નથી કરતી,
 પણ હું તો તમારા બંને માટે રોડિયું, મને એમ લાગ્યા કરે છે
 કે, આપણા ઘરમાં હજી કાંઈક માહું થશે; કારણ કે કુટું-
 બનું સુખ, પૈસાનું સુખ, શરીરનું સુખ, સંતાનનું સુખ,
 અને લાજ આબરૂનું સુખ, એ બધાં સુખો એક જગ્યાએ
 ઘણીવાર સુધી સાથે રહી શકે નહીં. એમાંથી કોઈ પણ
 વસ્તુનો પ્રભુને અર્થે મોટો લોગ આપવો જોઈએ, તોજ એ
 સુખ ટકી શકે. આપણાથી બની શકે તેવો અને આપણા
 અંતરાત્માને સંતોષ થાય તેવો લોગ જ્યાં સુધી ન આપીએ
 ત્યાં સુધી દુનિયાદારીનાં બધાં સુખો ટકી શકે નહીં, અને
 જો એક પણ સુખ ખંડિત થાય તો બીજા બધાં સુખોનો રસ
 ઉડી જાય છે. માટે હું તો જાઉં છું પણ તમારા બધાં સુખો ટકી
 રહે, તે સારૂ કાંઈક લોગ આપવાની મારી ઇચ્છા છે. મારી
 મોટી મા કહેતાં કે એકદમ કાંઈ મોટો લાભ મળે ત્યારે તુર-
 તજ કાંઈક પરમાર્થ કરવો જોઈએ. જો એમ ન કરીએ તો તુર-
 તજ કાંઈ મોટું નુકસાન ખમવું પડે; કારણ કે, સાચું સુખ
 પરમાર્થમાં છે; એટલે પરમાર્થ વિના સુખ ટકી શકેજ નહીં.
 માટે જ્યારે પણ કાંઈ લાભ થાય ત્યારે પ્રથમ બીજાઓને
 કાંઈક પણ લાભ આપીને પછીજ આપણે આપણા લાભનો
 ઉપયોગ લેવો જોઈએ તોજ તે લાભ ટકી શકે. તે કહેતા કે,
 તારા મોટા બાપા એક ગરાશીયાના કારભારી હતા. તેથી

આપણે ત્યાં શેરડીના ભારા આદ્યા આવતા, ત્યારે તેમાંથી તુરતજ હું પાંચ સાંઠા મંદિરે મોકલી આપતી, અને પાંચ કટકા કરી પાકોશીના છોકરાંઓને વહેંચી આપતી, તે પછી મારાં છોકરાંઓને શેરડી ખાવા આપતી, એટલે તે કોઇ દિવસ માંદા પડતાં નહીં; અને મારી જેઠાણી કોઇને કટકો આપતી નહીં, તેથી તેના ઘરમાં નાહકની શેરડી સુકાઇ જતી, અને તેનાં છોકરાંઓ જો શેરડી ખાય તો તેને તુરત ઉધરસ થતી હતી. હું હમેશાં સાધુસંતને, બ્રાહ્મણ શ્રવણને દૂધની લોટી આપતી, અને ગરીબોને છાશ આપતી, તેથી મારે ઘેરે બહુ દુઝાણું હતું; અને મારી જેઠાણી કોઇને દૂધનો છાંટો દેખાડતી નહોતી કે કોઇને છાશ પણ આપતી નહોતી; ઘણી છાશ થાય તેથી લેંસોને પાઇ દેય પણ બારણામાં ટળવળતી લીખારણને વાટકી છાશ આપે નહીં, તેથી પાંચ વરસમાં તેનું બધું આથમી ગયું, અને મારે ત્યાં પચાસ વરસ થયાં હજી પણ દુઝાણું નસે છે. અમારે ઘેરે કેરી ટાણામાં કેરીનાં ડાલાં ભર્યાં રહેતાં તેમાંથી ફરરોજ હું સૌને પાંચ પચીશ કેરી આપીને હાથ ઠારતી, અને મારી જેઠાણી કોઇને કેરીનું એટલું પણ દેખાડતી નહીં, તેથી રોજ વાસ મારતી સડેલી કેરીનાં સુંડલા ઉપાડીને તેને ઉકરડે નાંખવા જવું પડતું હતું. આવી રીતના ઘણા દાખલાઓથી મેં જોયેલું છે કે, જે ધરમ કરીએ તોજ માલ પચે. કારણ કે પુણ્ય પાપ ઠેલાય. પુણ્ય વિના માલ પચે નહીં.

પાનું ૩૨૦. આપણે કેવી જાત્રા કરવી જોઇએ ?

આવી જાતનાં જમાનાને અનુસરતાં બધી જાતનાં દાન એક ઠેકાણે રહ્યાથી બની શકે નહીં, માટે એવી જાતનાં પાત્ર શોધવા સારૂ અને તેઓને આપણી શક્તિ મુજબ દાન આપવા સારૂ આપણે જાત્રા કરવી જોઇએ, એટલે કે દેશાટન કરવું જોઇએ. કાંઇ માત્ર સુછો સુંડાવવા સારૂજ જાત્રા કરવા જવાનું

નથી, પણ આપણામાં દીનતા લાવવા સાડ જત્રા કરવા જવાનું
 છે. ઠેકાણે ઠેકાણે ટાઢે પાણીએ ન્હાવા સાડજ કાંઈ જત્રા કરવા
 જવાનું નથી, પણ ભગતોનાં દર્શન કરી તેઓના સત્સંગનો
 લાભ લઈ આપણાં આચરણો સુધારવા સાડ જત્રા કરવા જ-
 વાનું છે. ગોરના ચોપડામાં નામ લખાવી આવવા સાડજ કાંઈ
 જત્રા કરવા જવાનું નથી, પણ દુઃખીયાની સંભાળ લેવા સાડ
 જત્રા કરવા જવાનું છે. લોટના પિંડ મૂકવા સાડજ કાંઈ જત્રા
 કરવા જવાનું નથી, પણ પ્રભુને આપણા અંતઃકરણના પિંડનું
 દાન આપવા સાડજ જત્રા કરવા જવાનું છે. ભૂખ્યાં તરસ્યાં
 રહીને અગવડો ભોગવવા સાડજ કાંઈ જત્રા કરવા જવાનું નથી,
 પણ ખીજાંઓની અગવડતા દૂર કરવા સાડજ જત્રા કરવા જ-
 વાનું છે. હવા ફેર કરવા તથા મોજમજ મારવા સાડજ કાંઈ
 જત્રા કરવા જવાનું નથી, પણ ગુણીઓને શોધવા તથા તેઓ-
 ની સેવા કરીને તેઓની પાસેથી ગુણ શીખવા, અને જે અધિ-
 કારી જનો હોય તેઓને આપણા ગુણ કે આપણી વિદ્યા
 શીખવવા સાડ આપણે જત્રા કરવા જવું જોઈએ. આજ દિવસ
 સુધી આપણે સુવેલાઓનાં કલ્યાણને માટે જત્રા કરવા
 જઈએ છીએ, પણ હવે મહાત્માઓનો એવો હુકમ છે કે,
 સુવેલાઓની સાથે હવતાઓનું પણ કલ્યાણ થાય એવી રી-
 તની સાચી જત્રા કરો. આપણે કાશી, જગન્નાથ, મથુરા, કે
 બદ્રિનારાયણને મોટી જત્રા કહીએ છીએ, પણ હરિજનો કહે
 છે કે, જ્યાં દુઃખીઓને દિલાસો મળતો હોય, જ્યાં અજ્ઞાની-
 ઓને જ્ઞાન મળતું હોય, જ્યાં ભૂખ્યાંઓને ભોજન મળતું હોય,
 જ્યાં રોજગાર વિનાનાને રોજ મળતી હોય, જ્યાં ખીમારોની
 સેવા થતી હોય, અને જ્યાં ધર્મની ને પરમાર્થની ચર્ચા ચાલતી
 હોય તે જગ્યાઓજ સૌથી મોટાં તીર્થ છે. આપણે માત્ર જુદાં
 જુદાં મંદિરોની મહોટાઇને ઠાઠમાઠ જેવા સાડજ કાંઈ જત્રા
 કરવા જવાનું નથી, પણ જુદા જુદા દેશના મહાન વિદ્વાનોનો
 સત્કાર કરવા સાડ જત્રા કરવાની છે. ભાઈબંધીને તોડનારી

આલડછટની તોપો ગળામાં ઘાલવા સાડજ કાંઈ આપણે જત્રા કરવા જવાનું નથી, પણ આપણેતો જગતમાં ભાઈબંધી વધારવા સાડ જત્રા કરવી જોઈએ; અને આપણે કાંઈ માત્ર જડ મૂર્તિયોના દર્શન સાડજ જત્રા કરવા જવાનું નથી, પણ એ મૂર્તિયોની મારફત હૃદયમાં ઉત્તમ ભાવનાઓ ભરવા અને એ ભાવનાઓથી ખીલેલા પ્રભુપ્રેમનો આપણા જીવતા જગતા ભાઈબંધો ઉપર વર્ષાદ વર્ષાવવા માટે આપણે જત્રા કરવી જોઈએ. જે એવી જત્રા કરી શકીએ તોજ જત્રાની સાર્થકતા છે; ખાકી અંતરમાંથી મુંડાયા વિના અને મનમાંથી ભીજ્યા વિના ટાઢ પાણીએ નાહી આવીએ ને દાઢી મુછ મુંડાવી આવીએ એથી કાંઈ કલ્યાણ થઈ જાય નહીં. માટે તમારા જેવા શ્રીમંત ગૃહસ્થોએ તો સમજીને આવી સાચી જત્રા કરવી જોઈએ. તમારા જેવા આગેવાન માણસો કે જે દેશના સ્તંભ છો ને ખીજઓને દોરનાર છો, તે પણ જ્યારે રૂઢોના ગાડરીયા-મવાહમાં પડ્યાં રહેશે ત્યારે પછી ભારતનો ઉદ્ધાર કેમ થશે? માટે ખીજઓ ગમે તેમ કરે પણ તમે તો તમારું સાચવો; ખીજઓની દેખાદેખીએ સમજતાં છતાં તમે શાં માટે કૂવામાં પડો છો ? તમારા જેવા હુશિયાર માણસથી કાંઈ એવી ખડારની જત્રા થાય નહીં; તમારે તો આવી રીતની અંતરની જત્રા કરવી જોઈએ. ખડારના પાણીના ખોળા ભરવામાંજ કાંઈ તમારા જેવાથી રહી જવાય નહીં; તમારે તો આપણા ભાઈબંધોને અર્થે નાણાના ખોળા ભરવા જોઈએ, અને આપણે તો મહાન પ્રભુને અર્થે આપણાં અંતઃકરણ અર્પણ કરવાં જોઈએ.

પાનું ૩૯૩.

રાજદારી જુસ્સાથી આપણે શું શું કરી
શકીએ એ તમે જાણો છો ?

રાજદારી જુસ્સાથી આપણું જીવન ખદલાઈ જાય છે. રા-

જદારી જુરસાથી આપણામાં એક નવી જાતનું બળ પેદા થઇ જાય છે, તેથી આપણે આપણી માયાળુ સરકારને હાલના કરતાં વધારે મદદ કરી શકીએ છીએ; અને જેટલા આપણે સરકારના વધુ મદદગાર થઇ શકીએ તેટલા આપણા હકો વધતા જાય છે, અને જેટલા આપણા હકો વધે તેટલું આપણું સુખ વધતું જાય છે. એટલુંજ નહીં પણ રાજદારી જાગૃતિથી જેમ જેમ આપણી પ્રજામાં નવું બળ આવતું જાય તેમ તેમ પ્રજામતનું રાજ્ય ઉપર મજબુત દબાણ થતું જાય છે, તેથી વખત આવ્યે આપણા હકો આપણને મળ્યા વિના રહેતા નથી. આ બધું અને એ કરતાં પણ વધારે પ્રજાની રાજદારી જાગૃતિથી થઇ શકે છે. માટે મારો તો એ ઠરાવજ છે કે, આપણા દેશની ઉન્નતિને ખાતર પ્રજાનો રાજદારી જુરસો વધારવામાંજ મારી જીંદગી ગાળવી.

મારી શાંતી ને મારૂં સ્વર્ગ ક્યાં છે ?

પંડિતજી, તમારા જેવા જુના વિચારના એક ભક્ત મિત્ર છે. તે પણ મને કહે છે કે, હવે તમે રીટાયર થઇને પ્રજા ભજન કરો. આ ઉપાધિ તે ક્યાં સુધી કરશો ? મોતને કિનારે પહોંચ્યા, હવે તો કાંઇક સમજો ! સરકારે આમ કરવું જોઇએ ને પ્રજાએ આમ કરવું જોઇએ, એમાં તમારું શું વળ્યું ? ને એમાં તમે શું કર્યું ? એમ કરતે કરતે મરી જશો તો અવગતે જશો. એ પંચાતી ઘણા વરસ કરી હવે તો કાંઇક એતો. જ્યારે ત્યારે તે મને આવું આવું ઘણુંએ કહે છે, પણ તેની એ વાત મારે ગળે ઉતરતી નથી. હું તેને એમ કહું છું કે, મારી શાંતિ કાંઇ રાંડી રાંડોની પેઠે ઘરના ખુણામાં ભરાઇ બેસવામાં કે જંગલની અંધારી શુક્રામાં બેસવામાં નથી. મારી શાંતિ કાંઇ આજસુ થઇને ગાદી તકીએ કે પથારીમાં પડ્યા રહેવામાં નથી અને હું કાંઇ મરી ગયા પછીની શાંતિ માગતો નથી, પણ હું તો મારા હાલના કામમાંથીજ આનંદ શોધું છું, હું તો

મારા બાઇબંધોમાં પ્રવૃત્તિ વધારવામાંથીજ નિવૃત્તિ શોધું છું; હું તો મારા બંધુઓ પોતાના હક સમજતા થાય તોજ માફ મોત સુધર્યું માનું છું; મારા બંધુઓમાં રાજદારી નવો જોસ આવે તોજ મારા લોકડાં ઠંડા થાય, અને હું તો એમજ માનું છું કે, રાજ્યનો ને પ્રજાનો સંબંધ વધારે દૃઢ થવામાં હું કાંઈ પણ અંશે ઉપયોગી થઈ શકું તોજ મને સ્વર્ગ મળે.

માફ ભજન કયું? એ તમને ખબર છે ?

માફ ભજન મોઢેથી માત્ર રામ રામ કરવામાં નથી, પણ માફ ભજન તો “પ્રભુ અને મારો હક” એમ લોકો સમજતા થાય એવા ઉપાયો કરવામાં છે. માફ ભજન કોઈ માત્ર મંદિરમાં જવાથીજ પુરું થતું નથી, પણ માફ ભજન તો લોકોના હૃદય મંદિરમાં તેઓની સાચી સ્વતંત્રતાનો સ્વાભાવિક જોસ ભરવામાં છે. માફ ભજન કાંઈ ટીલાં ટપકાંમાં કે ગહારના ડોળ ડીમાકમાં નથી, પણ માફ ભજન તો પ્રજાની ઉપરના કર ઓછા થાય તેવા પ્રયત્ન કરવામાં છે; અને માફ ભજન કાંઈ એકજ જડમૂર્તિ પૂજવામાં નથી, પણ માફ ભજન તો આપણા કરોડો બાઇબંધોની સેવા કરવા માટે તેઓને થતો ગેરઘનસાફ અટકાવવાના કામમાં મંડયા રહેવામાં છે.

. . રાજદારી મહાત્માઓનું તપ.

પંડિતજી, તમે રાજને અંતે નરક કહો છો, અને રાજદારી બાબતોને પ્રપંચ કહો છો; પણ અમે એ પ્રપંચમાં પડ્યા રહીને તેમાંથીજ કેમ તપ કરીએ છીએ એ તમને ખબર છે? તમે અગ્યારસને દહાડે દશ વીસ જાતનું બશેર ત્રણશેર ફરાળ કરીને બૂખ્યા રહ્યાનો ડોળ ધાલતા હશો અને તેને તપ સમજતા હશો, પણ અમે તો માલ માલ ખાઈએ છીએ, અને તોપણ રાજ્યના અમલદારી તરફની કેટલીક જાતની પોલ જોઈને તથા પ્રજાને ઘણી જાતના ગેરઘનસાફ થતા જોઈને માફ કલેન્ડર અંદરથી એવું બળી જાય છે કે, માફ ખાવું પીવું તો

કયાંક ભરમ થઈ જાય છે, એટલે માલ ખાધા છતાં પણ પર-
માર્થની એ ફિકરને લીધે હું તો સાવ ભૂખ્યોજ રહું છું. તમે
જન્માષ્ટમી, શિવરાત્રિ રામનવમી કે એવાજ બીજા કોઈ
મોટા દિવસે જાગરણ કરીને રોજ કરતાં ઉલટી વધારે મોજ
મળ ઉડાવતા હશે અને તેને તપ સમજતા હશે, પણ મને
તો આપણા દેશના રાજદારી હકે માટે જ્યારે ત્યારે ઉજ-
ગરા થાય છે. ઘણી વખત એ ફીકરમાં મને પુરી ઉંઘ પણ
આવતી નથી. મારા ભાષણો તૈયાર કરવા માટે વારંવાર ઘણી
રીતે મને ઉજગરા કરવા પડે છે અને આપણા બંધુઓના
હિતને લગતા ચોક્કસ ખ્યાલોને લીધે ઘણીવાર હું ઉંઘમાંથી
લડકીને જાગી ઉઠું છું. તમે જન્માષ્ટમી જેવા મોટા દિવસે પ-
વિત્ર મંદિરોમાં બેઠા બેઠા પણ ઠઠ્ઠા મશ્કરીમાં, ઢાંગ સોંગમાં,
ને ગાવા બજાવવામાં વખત ગાળો છો, અને હું મારા મોટા
પલંગ ઉપર પોચાં પોચાં રેશમી ગાદલામાં સુતો સુતો પણ
તમારા હિતનાજ વિચાર કરું છું. એ વિચારોની ધુનમાં વાલ-
કેશ્વરના લલકાર બંગલાની સુંદર હવા તથા ફેશનેબલ
પલંગ છતાં પણ ઉંઘ આવતી નથી, ને ઉજગરા થાય છે.
તમારા મોજ શોખના તેહેવારના ઉજગરા એતો જાણે તમારે
મન શાસ્ત્ર પ્રમાણેનું તપ કહેવાય, પણ તમારે મન પારકી
પીડાના આ મારા ઉજગરાનું શું કહેવાય ? એ કાંઈ કહેશો ?
કયું તપ સાચું તે તો ઇશ્વર જાણે. હું તીર્થોમાં નહાવા તો હજી
નથી ગયો, પણ આપણા દેશને ખાતર, આપણા બંધુઓને
ખાતર, અને આપણા રાજ્યને ખાતર ઘણી વખત હું મારા
આંસુઓથી તો નહાએલો છું. જેને તમે હાલની રૂઢી પ્રમાણે
ધર્મ કહો છો તેને ખાતર તો મેં કાંઈ અપમાન સહન કરેલાં
નથી, પણ પ્રજાની સેવા બજાવતાં સરકારી અમલદારો તરફથી
તો ઘણી વખત હું હડધુત થએલો છું. જો હું જરાક “હા, જી,
હા” શીખત તો મને બહુ માન પાન મળત. જો હું થોડુંક
માખણ વાપરત તો ચોક્કસ વર્ગમાં મારી વાહ વાહ થઈ જત,

અને જો હું થોડીક ખુશામત શીખ્યો હોત તો ઘણી જાતના લયમાંથી છુટત. ઘણુ આપણા લોકોના રાજદ્વારી હકોને ખાતર મારાં એ બધાં ખાનગી સુખો ઉપર પુખો મૂકીને ઉલટી થોડીક પંચાંત ખરીદેલી છે. ચોકસ મત તરફ ઢળી ગએલાં છાપાંવાળાઓ પ્રસંગોપાત અમારા કેવાં છાલ ગોટલા ઉડાડે છે એ તમને ખબર છે ? તમે ‘પંચ’ વાંચો છો ? એમાં કોઈ વખત મને ખીલાડો, કોઈ વખત કૂતરો, કોઈ વખત ગધેડો, ને કોઈ વખત કુલના હાર પહેરેલો ચીતરે છે. એ ચિત્રો તમે જોયાં છે ! આ બધું કોને ખાતર ? કોઈપણ જાતના અંગત સ્વાર્થ વિના રાજ્યના અને પ્રજાના હિતને ખાતરજ આવા, અપમાન સહન કરવા, એનું નામ તપ નહીં તો ખીન્નું શું ? કેટલીક વખત સગામાં આલડવા જવું હોય તે છોડીને કચેરીમાં જવું પડે છે, કેટલીક વખત ભાણેજ ભત્રિજાના વરઘોડા મૂકીને સ્વદેશ હિતની સલામાં જવું પડે છે, કેટલીક વખત બાપડા છોકરાં છોડીને, પ્રજાહિતના કાયદાઓ સાડુ ધરના ખરચે બહાર ગામ રખડવું પડે છે, અને ધંધામાં ધ્યાન નહી આપી શકાવાથી કેટલીક જાતના ખાસ મોટા લાભો છોડી દેવા પડે છે, એ કાંઈ તમને ખબર છે ? એ બધું કોને સાડુ ? આ પ્રપંચ કહેવાય કે તપં કહેવાય ! આ નરકનો રસ્તો કહેવાય કે સ્વર્ગની ટીકીટ કહેવાય ? આવી પ્રજાહિતની બાબતને જો તમે પ્રપંચ સમજશો તો પછી પ્રજામાં જાગૃતિ કેમ આવશે ? અને જો આવી ઉપયોગી બાબતો તરફ તમે બેદરકાર રહેશો તો પછી તમારા હકો તમે કેમ મેળવી શકશો ?

પાનું ૩૨૮. હું શા માટે રોઉં છું ?

ભાઈઓ ! તમને ખબર છે ? હું મારે માટે નથી રોતો, હું તમારે માટે રોઉં છું. હું આપણી ભવિષ્યની પ્રજાના હિતને માટે રોઉં છું. હું આપણી નાતોના જીવન માટે રોઉં છું. હું

આપણા ફોગટના મૂર્ખાઈ ભરેલા વહેમોને માટે રોઈછું. આ-
 પણું સત્યાનાશ કહાડનારી આપણી માનીતી આભડછટને મા-
 ટે હું રોઈછું. આપણે આપણા ધર્મના હાથપગ ખાંધીને તેને
 ડુંકી હાથમાં કેદ કરેલો છે તેને માટે હું રોઈછું. પ્રભુએ કૃપા
 કરીને આપણને જે મહાન બુદ્ધિ આપેલી છે, તેનો આપણે
 ઉપયોગ કરતા નથી એ માટે હું રોઈછું. આપણા દેશની
 ભવિષ્યની આશા જે નાના બચ્ચાંઓ તેને યોગ્ય કેળવણી
 મળતી નથી એ જોઈને હું રોઈછું. આપણા કરોડો ભાઈ
 બંધુઓ બીખારીનો ધંધો લઈ બેઠેલા છે ને દેશ ઉપર બોભડ-
 પ થઈ પડેલા છે તેને માટે હું રોઈછું. આપણા ચાલાક બાળ-
 કેા દુનિયાંદારીની હવા ખાધા પડેલાં મૂર્ખોને હાથે ગુંડાઈ
 ભાય છે ને પોતાનો ભવ બાળી ભગવા કપડાંને લજવે છે તેને
 માટે હું રોઈછું; અને આપણા પ્રાચીન ધર્મની ઉત્તમતા, આ-
 પણા દેશની અસલની સમૃદ્ધિ તથા આપણા વડવાઓની
 બલાઈ યાદ કરી કરીને હું રોઈછું. ભાઈઓ ! મને રોવા દો,
 પેટ ભરીને રોવા દો. હું જેની આગળ હૃદય ખોલીને રોઈ શકું
 એવા માણસો પણ ક્યાં છે ? ભલે તમે મારા આંસુઓ ન લુછી
 શકો પણ મારા હેતુઓ તો સમજો; અરે, કોઈ મારી વાત તો
 સાંભળો. હું મારે માટે નથી કહેતો, મેં તો તમારે ખાતર મા-
 રી જીંદગી આપી દીધેલી છે, મેં તો મારા બંધુઓને ખાંતર
 મારી જીંદગી પ્રદ્યાર્પણ કરેલી છે; હવે મને ખીજાં સુખ નથી
 જોઈતાં, હવે તો મને પ્રભુને ખાતર હસવું ગમે છે અને આ-
 પણા બંધુઓને ખાતર રોવું ગમે છે. માટે હજી મને રોવાદો,
 રોવાદો. દેશને ખાતર અર્પણ થવામાં જે મળે છે, આપણા
 બંધુઓના કલ્યાણને ખાતર રોવામાં જે આનંદ છે, અને આપ-
 ãા ઉત્તમ ધર્મને ખાતર આપણા સ્વાર્થનો ત્યાગ કરવામાં જે
 મળે છે તે તમે શું સમજો ? નહીં સમજો, ભાઈ નહીં સમજો.
 એ સમજવું બહુ મુશ્કેલ છે. જો એમ ધણા જણ સમજતા
 હોત તો આપણા દેશના, આપણા ધર્મના અને આપણા બં-

ધુઓના આવા હાલ થાત નહીં, માટે હજી મને રોવાદો. આપણા બંધુઓ પ્રભુને અર્થે આવી જાતનું રોવું શીખે ત્યાં સુધી મને રોવાદો, રોવાદો.

સ્વદેશભ્રમને માટે, આપણા દેશની ખરી સ્થિતિ સમજવા માટે, આપણા બંધુઓની દુઃખી હાલત સમજવા માટે અને આપની પોતાની લાગણીઓને ઉત્તમમાં ઉત્તમ બનાવવા સારૂ તથા આપણે પોતે બીજાઓને કેવી રીતે મદદ કરી શકીએ, એ સમજવા સારૂ દેશ દાઝ ધરાવનારાં દરેક માણસોએ “સાચું સ્વર્ગ” વાંચવું જોઈએ. કારણ કે “સાચું સ્વર્ગ” વાંચવાથી નહીં જાગેલા હોય તે જાગશે; જાગેલા હશે તે ઉભા થશે; ઉભેલા હશે તે કામ ઉપર લાગી જશે કામ ઉપર લાગેલા હશે તેઓ બેવડા જોરથી કામ કરી શકશે; અને જેઓ બેવડા જોરથી કામ કરી રહ્યા હશે તેઓને “સાચું સ્વર્ગ” વાંચ્યા પછી નવી પાંખો આવી જશે તેથી તેઓ બહુ ઉંચી ભૂમિકામાં ઉડવા લાગશે આવું સાચાં સ્વર્ગમાં જાદુ છે, માટે ઉપરનું નમુનાનું લખાણ વાંચીને જેઓની લાગણીઓ ઉછળતી હોય તે સર્વે સજ્જનોને “સાચું સ્વર્ગ” વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે.

રોયલ બાર પેજ ૬૦૦ પાનાનું બહુ મોટું ને સુંદર પુસ્તક છે. કીંમત માત્ર રૂપીયો દોઢ.

મુંબાઇના જાણીતા બુકસેલરો પાસેથી મળશે.

મુંબાઇ—હનુમાનગઢી.

વૈદ્ય અમૃતલાલ સુંદરજી પઢીયાર.

ચોરવાડકર.

પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ.

કીંમત રૂપિયો સવા.

પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમની ખુબી તો રસિકોજ સમજી શકે છે. ઘણા વિદ્વાનોએ કબુલ કરેલું છે કે, “પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ” તે પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમજ છે. એની જોડીનાં બીજાં પુસ્તકો આપણી ભાષામાં નથી એટલુંજ નહીં પણ ઘણાએ રસજ્ઞોએ પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ ઉપર શ્રીદા શ્રીદા થઈ ગએલા છે. માટે ઉચ્ચ જાતનો કુદરતી પ્રેમ સમજવા સાડ એ પુસ્તક વાંચવાની સૌ ભાઈ બહેનોને ભલામણ કરવામાં આવે છે. પણ મારો વિચાર છે કે, મારાં પુસ્તકોનાં હું વખાણ કરું તે વખાણ ઉપરથી મોહવાઈ જઈને લોકો મારાં પુસ્તકો ખરીદે ને કરતાં તેમાં રહેલો માલ જોઈને પોતાના અંતઃકરણની ખાત્રી કર્યા પછી લોકો મારાં પુસ્તકો ખરીદે તો વધારે સાડ. માટે વાંચનારાઓની ખાત્રી સાડ “પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ”માંથી લખાણનો થોડોક નમુનો નીચે જતાવેલો છે.

પાઠ ૧૧૯.

ભાઈઓ ! તમે કોની ઉપર પ્રેમ કરો છો ?

ભગવાન રૂપભદ્રેવના પુત્ર મહાત્મા ભરતજીને હરણીનાં બન્ધાં ઉપરના પ્રેમને લીધે અવતાર લેવો પડ્યો હતો, શ્રી વલ્લભાચાર્યના પિતા લક્ષ્મણ ભટ્ટને કુટુંબ પ્રેમને લીધે સંન્યાસ છોડીને ભોગ ભોગવવા પડ્યા હતા, ગરબા ગાતી રૂપિપત્ની ઉપરના પ્રેમને ખાતર શિવને લિંગપાત થયો હતો, અને પિતૃપ્રેમને ખાતર ભગવાન પરશુરામને પૃથ્વી નક્ષત્રી કરવી

પહી હતી. વ્યક્તિના પ્રેમનાં પરિણામ હમેશાં એવાંજ હોય છે. બાંધ્યાવસ્થામાં વ્રજબાલિકાઓના પ્રેમનો લ્હાવો લીધા પછે શ્રીકૃષ્ણને લાગ્યું કે, વ્યક્તિના પ્રેમમાં હમેશાં દુઃખજ છે. તેથી ઉત્તર અવસ્થામાં એજ રસિકડો કનૈયો અર્જુનને અલેદ પ્રેમનો જ્ઞાનમાર્ગનો યોગવૈરાગ્યનો ઉપદેશ કરે છે.

પાત્ર ૧૧૯. મનુષ્યની વિચિત્રતા.

પ્રેમીલા બંધુઓ કુદરત ઉપર પ્રેમ કરો. મનુષ્ય ઉપરના પ્રેમથી તમે કદીપણ કૃતાર્થ થશો નહીં. મનુષ્ય એ બહુ વિચિત્ર ખાસીયતવાળું પ્રાણી છે. જો ઇશ્વરે દુનિયામાં કોઇપણ શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ પ્રાણી બનાવ્યું હોય તો તે મનુષ્યજ છે. તેમજ જો કોઇપણ નીચમાં નીચ પ્રાણી બનાવ્યું હોય તો તે મનુષ્યજ છે. નાગણી પોતાના બચ્ચાંને ખાઇ જાય છે, વીંછણનાં બચ્ચાં પોતાની માને ખાઇ જાય છે, કૂતરાં અપવિત્ર વસ્તુ ખાય છે, ઝરક હાડકાં કરડે છે, વાઘ ખાઇ ન શકે તોપણ જાનવરોને મારી નાંખે છે, કાગડાઓ વિદ્યાના કીડા ખાય છે, તથા બીજાં ઘણાં પ્રાણીઓ બહુ મલિનતાથી વર્તે છે, અને તોપણ તે બધાં કરતાં માનવવૃત્તિ વધારે નીચ છે, એ સિદ્ધાંત છે. બીજાં પ્રાણીઓ પોતાની પ્રેરણા શક્તિથી અમુકજ હલમાં ચાલનારાં છે; મનુષ્ય તેવી કોઇ શક્તિથી બંધાએલો નહીં હોવાથીજ મોક્ષનો ને નરકનો અધિકારી છે. એવાં પરસ્પર વિરુદ્ધ વૃત્તિવાળાં મનુષ્યમાં તમે આત્માની શાંતિ જાળો છે, તે મહાભાગ્ય વિના ક્યાંથી મળશે ? મનુષ્યમાં જેટલી જાતના અવગુણ છે તેટલા અવગુણ બીજાં કોઇ પણ પ્રાણી કે વનસ્પતિમાં નથી. મનુષ્યમાં જેટલી જાતની શક્તિ છે તેટલી શક્તિ બ્રહ્માંડમાં બીજાં કોઇ પણ પ્રાણી કે પદાર્થમાં નથી. મનુષ્ય પોતાની શક્તિને કાબુમાં રાખવા શક્તિમાન છે છતાં પણ તે તેનો જેવો દુરુપયોગ કરે છે તેવાને તેટલી હલ સુધી બીજાં કોઇ પણ

પોતાની શક્તિનો દુરૂપયોગ કરી શકતું નથી. દુનિયામાં જેટલાં આકૃતનાં સાધનો છે ને દુઃખનાં કારણો છે, તેમાંનો મોટો ભાગ મનુષ્યે પોતે પોતાની શક્તિથી ઉપજાવેલ છે અને બાકીનાં તેની બેદરકારીથી સ્વતઃઉત્પન્ન થયેલાં છે.

મનુષ્યનું મન એવું વિચિત્ર પ્રકારનું છે કે તેનું યથાસ્થિત વર્ણન થઈ શકતું નથી. હમણાં તેને અસુક વસ્તુ ગમે છે, ઘડીક પછી તેજ વસ્તુ ઉપર ધિક્કાર છુટે છે. આજે તે એક રંગ પસંદ કરે છે, કાલે તેનો શોખ બદલાઈ જાય છે. હમણાં એક વિચાર બુલંદ લાગે છે, પળ પછે તેજ વિચાર નીચ લાગે છે. હમણાં અસુક બાબત ઉપર ઈચ્છા થાય છે એટલામાં મન બીજી જગ્યોએ દોડ્યું જાય છે; દોડતે દોડતે બીજાજ તર્કો કરતું જાય છે, બીજા તર્કો કરતે કરતે કાંઈક જોતું જાય છે, જોતે જોતે કાંઈક સ્પર્શ અનુભવતું જાય છે, સ્પર્શ અનુભવતે અનુભવતે કાંઈક ખુશાલી કે દિલગીરી લેતું જાય છે, અને તે બધાં ને પડ્યું મુઠ્ઠી નિમિષમાત્રમાં કાંઈક બીજાજ વિષયમાં દોડ્યું જાય છે: દોડતે દોડતે આગળ પાછળનાં સ્વરૂપ કરે છે. એ સ્વરૂપમાં વૃત્તિઓનાં અધુરાં અધુરાં કાર્યોને પરિણામો નચાવે છે, એ સ્વભવત કાર્યોને પરિણામોમાંથી કલ્પિત સુખ દુઃખ ખરાભાવથી અનુભવે છે, અને તેની વાસનાનો વિસ્તાર વધારે છે. એવાં મનુષ્યોનાં આનિશ્ચિત મન સાથે આપણે પ્રેમ કરીએ છીએ, એ પ્રેમ કદીપણ કેમ સુખદાયી હોઈ શકે ? પ્રેમનો મન સાથે નહીં પણ અંતઃકરણ સાથે, અને ખરું કહીએ તો અંતરાત્મા સાથે સંબંધ છે. આપણે અંતરાત્માને પીછાનતા નથી; આપણે તો મનના પ્રેમનેજ પ્રેમ માનીએ છીએ, અને તેમાંજ સુખ શોધીએ છીએ. મનની વાસના વધારીને કોઈ પણ ખરા પ્રેમનો કે આત્મોન્નતિને પહોંચ્યા હોય એવો કલ્પિત દાખલો પણ મળતો નથી. દરેક શાસ્ત્રનો પહેલો સિદ્ધાંત એજ છે કે મનોનિગ્રહ કરવો. મનોનિગ્રહ એજ સિદ્ધિનું પગથીયું છે, મનોનિગ્રહ એજ પ્રેમનું રહસ્ય છે, મનોનિગ્રહ એજ આત્માની

શાંતિ છે, મનોનિગ્રહ એજ કુદરત ઉપરનો એ માલુમ ભેદી પડેલો ઉચકનાર છે, અને એવા મનોનિગ્રહથીજ અંતરાત્માનો પ્રમ પ્રગટ થાય છે. એવા મનોનિગ્રહને છાડી જેમાં મનોવૃત્તિ પશુવૃત્તિથી, ધુમે છે એવી બાળતોને આપણે પ્રેમ કહીએ છીએ એ ખચીત બહુ મૂર્ખાઈ ભર્યું છે. મનોવૃત્તિને રાજી રાખનારા પ્રેમમાં કદીપણ શાંતિ નથી એ નક્કી સમજાવે.

પાનું ૧૬૪ માંથી.

લોકો જેને રૂપ કહે છે તેને પ્રેમ સાથે શું
સંબંધ છે ?

લોકો જેને રૂપ કહે છે, ખુબસુરતી કહે છે, ભલક કહે છે, મોહિની કહે છે, ખુબી કહે છે, સૌંદર્ય કહે છે, તેવાં સૌંદર્યને માટે આ લેખ નથી. જે રૂપ ઘડીક પછે બદલાઈ જાય છે, જે આકર્ષણ જરા વારમાં ઢીલું પડી જાય છે, અને જેને માટે વારંવાર સંકલ્પ વિકલ્પ થયા કરે છે, એવાં સૌંદર્યને માટે ઉપલા વિચારો નથી; એવાં સૌંદર્યને અમે મનુષ્ય વિકાર માત્ર સમજીએ છીએ. એવા વિકારને વશ થવું એતો અઘોગતિ છે. એવા વિકારમાં પ્રેમ શોધવો એતો રેતી પીલીને તેલ કાઢવાના પ્રયત્ન જેવું છે. એવી ખુબસુરતીએ તો કેટલાકોની દૃષ્ટિનો દોષમાત્ર છે. એવી ખુબસુરતી એતો મોહનો ઉછાળો છે. એવી ખુબસુરતી એતો યુવાનીની આંખનાં પડળ છે. એવી ખુબસુરતી એતો યુવાનીની સ્વાભાવિકતા છે. એવી ખુબસુરતી એતો એક જાતનું બંધન છે. એવી ખુબસુરતી એતો સત્ય સૌંદર્યતાનું નીચલામાં નીચલું પગથીયું છે; અને એવી ખુબસુરતીમાં લુબ્ધ થવું એતો મનુષ્યમનની નબળાઈ છે. સ્થૂલ દેહની જડાઈ અથવા કૃષ્ણતાને, કે અવસ્થાના ભેદે પ્રાપ્ત થતા સંકોચ વિકારને, અથવા મનુષ્યકળાથી કસેલી ઉપલક ટાપટીપને અમારા બાઈબંધો ખુબસુરતી સમજી તેમાં અંતર્ગત તળે ઉપર થયા

કરે છે, તેમાંજ અટવાઇ જાય છે, તેમાંજ સાર્થકતા માની લેય છે, અને એવી સ્થૂલ કાંઇક સ્વાભાવિક ને વધુ ભાગે ધારણ કરેલી, રહેજવારમાં બદલાઇ જનારી, મનોવૃત્તિના ફાંટામાંથી ઉત્પન્ન થએલી, અને સર્વ માન્ય નહીં એવી ઉપલંક ખુબસુરતીનાં નીચવૃત્તિયોના જુસ્સાને ઉશ્કેરનારાં હલકી પ્રતિનાં ખેંચાણુને ઘણા લોકો પ્રમ કહે છે; અને અફસોસ કે તેની જાળમાં ગુંચવાઇ અધર્મની ઉંડી ખાડમાં ઉતરતા પડતા પડતાજ જાય છે. શિવ, શિવ, શિવ! તેમને બચાવવાનો સત્ય પ્રેમના ઉદય શિવાય ખીજો એકે રસ્તો નથી: અને અમોને કેળવણી આપવાની રીતો, અમોને મળતું વાંચન, અમારી વ્યવહારની રૂઢીઓ, અમારી ધર્મની અનિશ્ચિતતા-અનાસ્થા, અમારો સં-સર્ગ-અનુકરણ, અને અમારી વધતીજતી હાજતો, તથા પ્રકૃતિ સ્વભાવ જોતાં સત્ય પ્રેમનો ઉદય એતો આકાશ કુસુમવત્ છે. અમારી આવી અવસ્થા એ બહુ ભયંકર છે, અને તોપણ તે છુપાવવામાં સાર નથી. યુવાન વાંચકોની પ્રેમની સ્ફૂર્ણા અટકાવવા માટે, પ્રેમમાં પાર નહીંજ પડી શકાય એવું સમજાવવા માટે, પ્રેમમંત્રની દીક્ષા લેવીજ નહીં એવું બતાવવા માટે, અથવા પ્રેમના આપણે અધિકારી નથી એવું દેખાડવું એ આ લેખનો ઉદ્દેશ નથી; પણ પ્રેમને નામે અમે જે જે અધમતાના ખાડામાં પડી જઇએ છીએ તે પ્રેમ નથી. પ્રેમ એ કરતાં અલૌકિકજ છે. પ્રેમનું સ્વરૂપ જાણવું એ બહુ કઠિન છે. મહાભાગ્યની વાત છે. ઘણા જન્મના પરિશ્રમનું એ ફળ છે. એવા દિવ્ય પ્રેમને અમો વિષયના કીડાઓ ઇન્દ્રિયજન્ય રજોગુણી સુખ સાથે ભેળી નાંખીએ છીએ, અને તેમાંજ આનંદ આનંદ માની બેસીએ છીએ. એ ક્ષણિક આનંદથી રહેજવાર તૃપ્ત થઇએ છીએ, અને તોપણ વિશેષ આનંદની-મહા આનંદની-અખંડાનંદ આનંદની ઇચ્છાતો કાયમજ રહે છે. એ હૃદયના ઉંડા ભાગમાં, કાંઇક અસ્પૃટ ભાવથી ખડી રહેલી મહાનુભાવ ઇચ્છાને અમો હતભાગીઓ હડસેલી કહાડીએ છીએ, અને થાકી

જઇએ, કંટાળીએ, હેરાન થઇએ, આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિમાં ફસાઇ પડીએ તોપણ તમારો મારીને મ્હોકું રાતું રાખીને પણ કુદરતજ જેને ખસેડવા ઇચ્છે છે, કાળજ જેને ચારી આપતો નથી, એવાંઃઇંદ્રિય જન્ય સુખને તરફીયાં મારીને પણ વળગતા જઇએ છીએ, અને પ્રેમનું નામ લેતા જઇએ છીએ. આવી અમારી હાલત છે, ત્યાં સત્ય પ્રેમનો ઉદય કેમ થશે ? શું નહીંજ થાય ? પ્રભુ ! પ્રભુ ! ઇશ્વર સમર્થ છે, પ્રેમ અદ્ભુત શક્તિવાળો છે, તે કોના હૃદયમાં કયે વખતે કેમ વસી જશે એ કોણ જાણી શકે તેમ છે ?

પ્રેમીઓ પ્રેમ શિખવા માટે, વૈરાગીઓ વૈરાગ્ય શીખવા માટે, રસિકોએ પોતાનો રસ વધારવા માટે, દંપતીએ પોતાનો આનંદ વધારવા માટે, અને જ્ઞાનીઓએ પોતાના જ્ઞાનને વિશાળ બનાવવા માટે “ પ્રેમ પ્રેમને પ્રેમ ” નું પુસ્તક જરૂર વાંચવું જોઇએ.

“ પ્રેમ પ્રેમને પ્રેમ ” ની કીંમત રૂ. ૧૧ છે. તે મુંબાઈના જાણીતા બુકસેલરોને ત્યાંથી મળશે.

મુંબાઈ. હનુમાન ગદ્દલી.

વૈષ્ણવ અમૃતજ્ઞાન સુંદરજી પઠીયાર.

ચોરવાડકર.

સ્વર્ગનો ખજાનો.

કીમત રૂપીયો એક.

“સ્વર્ગનો ખજાનો” એ હમણા નવું બહાર પડેલું પુસ્તક છે. તેમાં “સ્વર્ગની કુંચી” ને “સ્વર્ગના વિમાન” ના જેવાજ પણ તેથી વધારે ઊંચી જાતનાને વધારે ખુલાસાવાળા સવાસો દાખલાઓ છે તેમાંથી વાંચનારની ખાત્રી માટે બે દાખલા નીચે ટાંકેલા છે.

દાખલો ૩.

તમને અનુકૂળતા મળે પછી તમે ભજન કરો એમ
કાંઈ બનવાનું નથી; અને એમ કરો તેમાં
કાંઈ વળે નહીં, માટે પ્રથમ અડચણો
વેડીને પણ ભગત થાઓ, એટલે
વળત આવ્યે એની મેળે
અનુકૂળતા મળશે.

ઘણા માણસો કહે છે કે, અમને જો થોડાક પૈસા મળી જાય તો પછી બધી હાય હોય છોડી દઇને નિરાંતે ભજન કરીએ, કેટલાકો કહે છે કે, છોકરાં મોટાં થઇ જાય ને એનું સાચવી લેય તો પછી હમે શાંતિથી ભજન કરીએ. કેટલાકો કહે છે કે, અમારે આ ડોશીની કે બાપાની ઉપાધિ છે, એ રસ્તે પડે એટલે અમે છુટા, પછી નિરાંતે ભજન થશે. કેટલાકો કહે છે કે, અમારું ગામજ ખરાબ છે, ત્યાંના માણસો સુખે ભજન કરવા દેય તેમ નથી, કાંઈને કાંઈ નડયાજ કરે છે, માટે જ્યારે કોઈ તીર્થમાં જશું ત્યારે એકાંતમાં ભજન કરશું. કેટલાકો કહે છે કે,

ભજન કરવાનું ઘણુંએ મન થાય છે, પણ કરીએ શું ? અમારો
 ધંધો એવો ખરાબ છે, કે પા ઘડીની પણ કુરસદ મળતી નથી;
 ને કામ એવું છે કે હમણાં છોડી દેવાય તેમ પણ નથી. કેટ-
 લાકો કહે છે કે, અમારા ઘરનાં માણસો એવાં ખરાબ છે, કે
 કાંઈ વાતજ ન પુછો, ઘડીવાર પણ જંપીને બેસવા દેજ નહીં !
 અરે, સુખે રોટલો પણ ખાવ દેય નહીં ત્યાં ભજનની વાત
 ક્યાં કરીએ ? કેટલાકો કહે છે કે, અમારી નોકરી એવી ખરાબ
 છે કે તોળાં ? ઉચી આંખજ કરાય નહીં, એટલે ઉપાય શું ?
 ઘણુંએ મન થાય કે, બે ઘડી સત્સંગ કરીએ તો ઠીક, પણ ન-
 શિખના એવા કુટેલા કે કોઈ દિવસ એવો ભેગજ ન મળે;
 માટે હવે તો ભજન બની શકે એવી નોકરી ગોતું છું પણ હજી
 ક્યાંઈ પાટો બાંધતો નથી. કેટલાકો કહે છે કે, હજી વાર છે;
 જરા પાકી ઉમ્મર થાય પછી વાત : કેમ જાણે પાકી ઉમ્મર
 થવાનો પરવાનો મળી ચુક્યો હોય. કેટલાકો કહે છે કે, ભજ-
 ન ધ્યાન કરવાની અમારી ઘણી મરજી છે, પણ સાચો રસ્તો
 દેખાડે તેવા ગુરૂ ક્યાં છે ? એવા મહાત્માને શોધીએ છીએ;
 ને તે જ્યાં સુધી ન મળે ત્યાં સુધી ઘર પકડીને બેઠા છીએ.
 કેટલાકો કહે છે કે, ઘણું બધુંએ છે, પણ જીવ એવો અભાગ્યો
 છે કે કાંઈ બનતું નથી : કોઈક મહાત્મા કૃપા કરીને કાંઈક પ્યા-
 લો પાઈ દેય તો કામ થાય, બાકી. અમારાથી તો કાંઈ બને
 તેમ નથી. કેટલાકો કહે છે કે, અમારા જેવા માણસો ભજન-
 માં ભળતા નથી ત્યાં સુધી અમારાથી પણ સત્સંગમાં ન જ-
 વાય : મનતો ઘણુંએ થાય કે સત્સંગમાં જઈએ તો સાફ, અને
 એમ પણ સમજીએ છીએ કે, એ બહુ સારી વાત છે, પણ અ-
 મારે અમારું પોતીશન સંભાળવું જોઈએ. કેટલાકો કહે છે કે,
 અમારું શરીર સાફ રહેતું નથી તેથી કાંઈ બનતું નથી. બે શ-
 રીર સાફ થાય તો પછી બધું સુઝે : અને કેટલાકો કહે છે કે,
 અમને મમમમના વાંધા છે એટલે ભજન કરવું ક્યાંથી સુઝે ?
 અમારે તો પ્રથમ પોટોબા ને પછી વીઠોબા, માટે પ્રથમ પેટનું

થાય પછી ભજનની વાત કરીએ.

ભાઈઓ ! પરમકૃપાળુ, પ્રાણદાતા, અન્નદાતા, અને મોક્ષદાતા સર્વશક્તિમાન મહાન ઇશ્વરનું ભજન કરવામાં બધા લોકો પછાત રહે છે, અને આવી રીતે કાંઈને કાંઈ બહાનાં કાઢ્યા, કરે છે, પણ એ માટે એક મહાત્મા કહેતા હતા કે, સર્વશક્તિમાન મહાન ઇશ્વરનું ભજન કરવામાં એવી રીતનાં બહાનાં કાઢવાં, એ આપણા મનની નબળાઈ છે, એ આપણું એક જાતનું આળસ છે, અને એ આપણી નાલાયકી છે; એટલુંજ નહીં પણ એ પણ ચાઢ રાખજે કે, બધી જાતની અનુકૂળતા મળે પછી ભજન કરો, એમ ક્યાંઈ બન્યું નથી, અને બનવાનું પણ નથી; કારણ કે સાત સાંધીએ ત્યાં તેર તુટે એવો સંસાર છે, એટલુંજ નહીં પણ જો બધી જાતની અનુકૂળતા મળ્યા પછીજ ભજન થતું હોય તો ગરીબોનો ને દુઃખીઓના શું હાલ થાય ? તેઓ કેવી રીતે ભજન કરી શકે ? આ બધી બાબતો વિચાર કરીને સમજશે તો જણાશે કે, ભજન કરવાનો આધાર કાંઈ બહારની અનુકૂળતા ઉપર નથી, પણ અંતરની વૃત્તિ ઉપર છે. જો એમ ન હોય તો બુવો કે, તમારા મિત્રોમાં ને તમારા ગામવાળાઓમાં ઘણા જણાને ઘણી જાતની અનુકૂળતા છે, પણ તેમાંથી કેટલા જણા ભજન કરે છે ? કહો કે ખરી રીતે કોઈજ નહીં. જો અનુકૂળતાથીજ ભજન થતું હોય તો એમ કાં થાય ? ભાઈઓ ! ભજનનો સંબંધ કાંઈ માત્ર બહારની સગવડો ઉપરજ નથી, પણ અંતઃકરણમાંથી તાળી લાગવા ઉપર છે. જેનો જીવ જાગેલો છે, જે પ્રભુપ્રેમના આકર્ષણમાં ખેંચાયા છે, અને જેના અંતરમાં ઇશ્વરી આનંદ આવી ગયેલો છે તે તો ફાંસીના લાકડાં ઉપર પણ ભજન કરી શકે છે; તે તો બળતી અગ્નિ વચ્ચે પણ ભજન કરી શકે છે; તે તો તોફાની સમુદ્રમાં ડુબતે ડુબતે પણ ભજન કરી શકે છે; અને તે તો કાળના ડાચામાં રહીને પણ ભજન કરી શકે છે. પણ જેને પોલમાં ખેડયે જવું હોય, જેને ઉપર-

છરાં બહાનાં કહાડ્યાં કરવાં હોય, જેને આગસુ થઇને પડયું રહેવું હોય, અને જેને પોતાના આત્માની દરકાર ન હોય તેને લાખો રૂપીયાં મળે, લાંબું આયુષ્ય મળે, ખુબ તન્દુરસ્તી મળે, સારા મહાંત્માઓ મળે, બહુ જાતનાં અનુકૂળ સાધનો મળે, અને ઇંદ્રાસન મળે તોપણ તેઓ ભજન કરવાના નથી; અને કદી એવી બધી જાતની અનુકૂળતા મળ્યા પછી ભજન કરીએ તો તેમાં આપણી બલિહારી શું? જ્યારે અડચણો છતાં પણ ભજન કરીએ ત્યારેજ આપણી ખુબી કહેવાય, માટે યાદ રાખજો કે, ઉપર કહી તેવી જાતની કાંઇ કાંઇ અડચણો હોય તે આપણી કસોટી માટે છે, ને એવી કસોટીમાંથી પાસ થઇએ ત્યારેજ સર્વ શક્તિમાન મહાન ઇશ્વર આપણી ઉપર પ્રસન્ન થાય છે; અને તે પ્રસન્ન થાય પછીજ જોઇતી અનુકૂળતા મળે છે, માટે અનુકૂળતાની વાટ નહીં જોયા કરતાં પ્રથમ અડચણો વેઠીને પણ જેમ જને તેમ ભક્તિ કરો, એટલે વખત આવ્યે સર્વશક્તિમાન પરમ કૃપાળુ મહાન ઇશ્વર પોતાની મેળે જોઇતી અનુકૂળતા આપશે, કારણ કે ભકતોનું યોગક્ષેમ કરવાને તે બંધાએલા છે. માટે અડચણો સામે નહીં જોતાં ભક્તિમાં મગ્યા રહો, ભક્તિમાં મગ્યા રહો.

દાખલો ૧૫

ધર્મની બહારની જુદી જુદી ક્રિયાઓ સામે નહીં જુઓ, પણ અંતરના હેતુઓ સામે જુઓ.

એક જ્ઞાસુએ કોઈ સંતને પુછ્યું કે, મહારાજ કોઇ માને છે કે, વારે વારે ન્હાવું તેમાં ધર્મ છે; ત્યારે કોઇ માને છે કે, બહુ પાણી ઢોળવાથી જીવડાં મરે છે માટે ન્હાવાથી પાપ થાય છે. કોઇ માને છે કે, ચોટલી રાખવાથી ધર્મ થાય છે; ત્યારે બીજાઓ માને છે કે, માથું મુઝાવવાથી ધર્મ થાય

છે. કોઈ માને છે કે, ઠાકોરજીના પ્રસાદ ખાવાથી ધર્મ થાય છે; ને કોઈ માને છે કે, ઉપવાસ કરવાથી ધર્મ થાય છે. કોઈ માને છે કે, ઘરમાં અખંડ અગ્નિ રાખવાથી ધર્મ થાય છે; ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે, અગ્નિનો ત્યાગ કરવાથી ધર્મ થાય છે. કોઈ માને છે કે, મૂર્તિ પૂજવાથી ધર્મ થાય છે; ને કોઈ માને છે કે, મૂર્તિ પૂજવાથી પાપ છે. કોઈ માને છે કે, ઇશ્વર અવતાર લેય છે; ને કોઈ કહે છે કે, ઇશ્વરનો અવતાર હોયજ નહીં. કોઈ કહે છે કે, તીર્થોની અમુક જગ્યાઓ પવિત્ર છે; ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે, બધી જગ્યાઓ સરખી છે. કોઈ મુડદાંની કબરો પૂજે છે; ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે, કબરો પાસે જઈએ તો અલડાઈ જઈએ. કોઈ માને છે કે, અમુક મહાત્માની મારફતેજ તરી શકાય છે; ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે, તમે જેને મહાત્મા કહો છો તેમાં કાંઈ માલ નહોતો. કોઈ માને છે કે, મરજદ લઈ સૌથી અલગ થઈ જવાથી પ્રભુ રાજ થાય છે; ત્યારે કોઈ માને છે કે, સૌ સાથે અલેદ રાખ્યાથી પ્રભુ રાજ થાય છે. કોઈ માને છે કે, યજ્ઞ કરવાથી પ્રભુ રાજ થાય છે; ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે યજ્ઞ કરવાથી પાપ થાય છે. કોઈ કહે છે કે, ગૃહસ્થાશ્રમ ભોગવવાથી ધર્મ પાળી શકાય છે; ત્યારે કોઈ કહે છે કે, ત્યાગી થવાથી ધર્મ પાળી શકાય છે; અને કોઈ કહે છે કે, ઇશ્વર સાકાર છે; ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે, ઇશ્વર નિરાકાર છે. આવી રીતે પરસ્પર એક એકથી તદ્દન વિરુદ્ધ એવી હજારો બાબતો છે. તેમાંથી શું સાચું ને શું ખોટું? તે હું સમજી શકતો નથી. માટે મહારાજ ! મને સત્ય બતાવો. મને તત્વ બતાવો. મને મારી જીંદગી સુધારવાનો ઉપાય બતાવો.

એ સાંભળીને તે સંતે કહ્યું કે, ભાઈ, જો ઉપલક નજરે જોઈએ તો એ બધી બાબતોમાં પરસ્પર બહુ મોટો વિરોધ દેખાય છે, પણ એમાંની કોઈ પણ બાબત ઉપર બહુ ઉંડા ઉતરીને જો વિચાર કરીએ તો તે દરેક બાબતમાં કાંઈક રહ-

રચ દેખાય છે. કારણ કે એ દરેક બાબતો તે ક્ષણ ઉપરની
 છાલ છે, પણ તેની અંદરનો માવો કાંઈક જુદોજ છે.
 માટે આપણી જે ભૂલ થાય તે એજ કે, આપણે સૌએ
 અમુક અમુક રંગનાંને જુદી જુદી જાતનાં ચરમા પહેરી લીધે-
 લાં છે; એટલે એ ચરમાના રંગ પ્રમાણે આપણને બહારની
 વસ્તુઓ દેખાય છે; ને તેમ છતાં આપણે એ બહારની છાલના
 રૂપ રંગ ઉપરથી અંદરના માવાનું અનુમાન કરીએ છીએ, તેથી
 વસ્તુની પરીક્ષા કરવામાં આપણે ઠગાઈ જઈએ છીએ; પણ જો
 સાચી રીતે વસ્તુને ઓળખવી હોયતો આપણે વિચાર કરવો
 જોઈએ કે, જે બાબતની આપણે નિંદા કરીએ છીએ તે બાબત
 તેવીજ છે, કે આપણા ચરમાના રંગને લીધે તે એવી દેખાય છે?
 જો એમ વિચારીએ તો સમજાય કે, જે માણસ ઉપવાસ કરે
 છે, તે પણ પોતાના અંતરની ભાવનાને તૃપ્ત કરવા સાડ ને પો-
 તાનું કલ્યાણ થાય તે સાડ પ્રભુને અર્થે તેમ કરે છે; અને જે
 માણસ ઠાકોરજી પાસે છપ્પન લોગ ધરાવીને પોતે તે પ્રસાદ
 લેય છે, તે પણ પોતાના અંતરની ભાવનાને તૃપ્ત કરવા સાડ
 પોતાના કલ્યાણની ઇચ્છાએ પ્રભુને અર્થે તેમ કરે છે. જો કે એ
 બંને કર્મો જુદાં જુદાં છે, પણ તે બંનેની મૂળ ભાવનાઓ
 એકજ છે; અને તે બંને એ પ્રમાણેની એક એકથી ઉ-
 લટી ક્રિયાઓ મહાન પ્રભુને અર્થેજ કરે છે માટે તે બંનેને
 પોતપોતાની ભાવનાને પોતપોતાના પુરૂષાર્થ પ્રમાણે સર્વ
 રૂપે રહેનાર, સર્વના અંતરના હેતુ સમજનાર, અંતરયામી,
 સર્વજ્ઞ, કૃપાળુ ઇશ્વર તરફથી રૂડાં ક્ષણ મળે છે. જે માણસ
 અગ્નિહોત્રી થઈને હમેશાં અગ્નિ પ્રજ્વલિત રાખે છે, ને
 તેમાં વિધિસર હોમ કરે છે તે પણ પોતાના અંતરાત્માને
 તૃપ્ત કરવા સાડ મહાન પ્રભુને અર્થે કરે છે; અને જે માણસ
 પોતાની સર્વ વસ્તુનું દાન આપી દઈ પોતાનાં સંસારિક સુખો-
 નો લોગ આપી સંન્યાસ લઈ અગ્નિનો ત્યાગ કરે છે તે પણ
 પોતાના અંતરાત્માને તૃપ્ત કરવા સાડ પોતાની શુદ્ધ ભાવનાથી

સર્વ શક્તિમાન મહાન પ્રભુને અર્થેજ કરે છે. તેમજ આ વસ્તુ-
માં માલ નથી, આ બાબતમાં સાર નથી, આ વિષય કાંમના
નથી, અને આમાં પ્રભુ નથી, આમાં પ્રભુ નથી, એમ સમજીને
જે માણસ મરજદ લઈ સૌથી અલગ થઈ જાય તે પોતાના ક-
લ્યાણુ સાડ પ્રભુને અર્થે એમ કરે છે: તેમજ જે માણસ એમ
સમજે છે કે, સર્વવ્યાપક અનંત પ્રદાંડના નાથ એક ઇશ્વરની
સત્તા વિનાની કોઈપણ વસ્તુ નથી, માટે સર્વવ્યાપક પ્રભુ
આમાં છે, આમાં છે, ને આમાં પણ છે, એમ સમજીને જે
સર્વમાં અલેદ રાખે છે, સર્વમાં સમદૃષ્ટિ રાખે છે, ને સર્વમાં
આત્મદૃષ્ટિ રાખે છે, તે પણ પોતાના કલ્યાણુ સાડ સમિચદાનંદ
પરમાત્માને અર્થેજ એમ કરે છે. આવી રીતે જુદા જુદા વિ-
ચારના લોકોની બહારની ક્રિયાઓ જોકે જુદી જુદી હોય છે,
તોપણ તેઓના અંતરના હેતુઓ એકજ હોય છે; અને આપ-
ણને એક એકથી વિરૂદ્ધ દેખાતી એ બધી જુદી જુદી દરેક
બાબતો પ્રથમ શુદ્ધ અંતઃકરણની વિશુદ્ધ ભાવનામાંથી પોતા-
ના કલ્યાણુ સાડ ને સર્વ શક્તિમાન અખંડ આનંદરૂપ, પૂર્ણ
સ્વરૂપ, પરમકૃપાળુ પિતા મહાન પરમાત્માને અર્થેજ નીકળેલી
છે. માટે એ બાબતો બહારથી ઉપલક નજરે જોતાં એક બી-
જથી ગમે એટલી જુદી જુદી દેખાતી હોય તોપણ અંતઃકરણને
તૃપ્ત કરનારી તે સર્વ ક્રિયાઓ પવિત્ર ભાવના નામે એકજ
મૂળમાંથી નીકળેલી છે, ને એકજ ઇશ્વર તરફ જનારી છે. માટે
ભાઈ, “ આ માડું તે સાડું ” ને “ તાડું તે ખોટું ” એવા વિવા-
દમાં રહી બહારની ક્રિયાઓ સામે જોવામાંજ નહીં રહી જતાં
સૌના અંતરના ઉત્તમ હેતુઓ સામે જોઈ કોઈ પણ રીતે વિ-
રોધ છોડી દઈને તત્વ સમજી પ્રભુના માર્ગમાં આવો. પ્રભુના
માર્ગમાં આવો.

આવી જાતના એક એકથી સરસ એવા સવાસો દાખલાઓ
સ્વર્ગના ખજાનામાં છે. એની વધારે હકીકત જાણવા સાડ
સ્વર્ગના ખજાનામાંથી વાંચનાર સાહેબોએ જાણવું જોઈએ કે,

પાનું ૭ પ્રસ્તાવનામાંથી.

“સ્વર્ગના ખબરના” માં ઘણાંએ અમૂલ્ય દેવતાઈ રત્નો છે. જેમકે, મ્હમ્ એટલે શું ? આપણી લક્ષિત ફળીમૂત થતી નથી તેનાં કારણો શું ? આપણી જીંદગીમાં મિઠાશ કેમ લાવી શકાય ? બ્રાતૃભાવની ઇશ્વરી સગાઈ કેમ વધારી શકાય ? મનને કેમ વશ કરી શકાય ? પ્રભુની ઇચ્છામાં આપણી ઇચ્છાને કેમ મીલાવી શકાય ? મહાત્મા કેમ થઈ શકાય ? સત્સંગથી શું ફાયદો થાય ? વિશ્વાસ કેમ વધારી શકાય ? લક્ષિતને મજબુત કેમ કરી શકાય ? ઇશ્વરને ખાતર આપણે શું શું કરવું જોઈએ ? શા માટે આપણાં કર્મો ઇશ્વરને અર્પણ કરવાં જોઈએ ? આપણાં કર્મો આપણે કેવી રીતે ઇશ્વરને અર્પણ કરી શકીએ ? ઇશ્વરનું સ્વરૂપ કેવું છે ? શાસ્ત્રના સાચા અર્થ કેમ સમજવા ? મહાત્માઓના આચાર વિચાર કેવા હોય ? હરિજનોએ કેવી રીતે પોતાની જીંદગી ગાળવી ? પાપથી બચવા માટે શું ઉપાય કરવા ? પ્રભુની પાસે જવાના રહેલા રસ્તા કયા ? પ્રભુ ઉપરના પ્રેમને કેમ જગાડવો ? સાચો પરમાર્થ કેમ થઈ શકે ? આપણાં આચરણો કેમ સુધરી શકે ? અને આપણી જીંદગીનો મૂળ હેતુ શું ? એં વિગેરે ઘણી ઘણી બાબતોના આ પુસ્તકમાં સહેલી રીતે દ્રષ્ટાંત સહિત, વિસ્તારપૂર્વક મીઠી ભાષામાં અસરકારક રીતે ખુલાસા કરેલા છે, માટે તેનું નામ “સ્વર્ગના ખબરના” રાખેલું છે.

પાનું ૮ પ્રસ્તાવનામાંથી.

છેવટ આ પ્રસ્તાવના પુરી કરતાં પહેલાં મારે મારા સંતોષને ખાતર તથા મારી ફરજને ખાતર કહેવું જોઈએ કે, મારી ઉપર ઘણાંએ કાગળો આવે છે, તથા મને ઘણાંએ માણસો રૂબરૂ મળે છે, તેઓ કહે છે કે, તમારાં પુસ્તકો ઘણાંજ સારાં છે. ભાષા બહુજ સહેલી ને રસીલી છે. દાખલાઓ અસરકારક છે. વિચારો ઉત્તમ છે, શૈલી લલક લરેલી છે, તેમાંની બાબતો ખાસ જરૂરની છે, પુસ્તકો મોટાં ને શોભીતાં છે અને

કીમત સરતી છે. એટલુંજ નહીં પણ આપણા પવિત્ર ધર્મ શાસ્ત્રના સાર્વજનિક મહાન સિદ્ધાંતો તથા મહાત્માઓના ઉત્તમ વિચારોજ તમે કહો છો, અને તે પણ જનસ્વભાવ સમજીને જમાનાને અનુસરતી રીતેજ તમે કહો છો, તેથી તે સૌને બહુજ પસંદ પડે છે, અને ઘેરે ઘેરે, હાંસે હાંસે, ફરી ફરીથી એ પુસ્તકો વેચાય છે. માટે તમારાં બધાં પુસ્તકો અમને વી. પી થી મોકલી આપશો. આવી આવી રીતે સેંકડો લાઘ બેઢેનો ઘણુંએ લખે છે, તથા કહે છે, અને પુછે છે કે હાલમાં નવું લખો છો? પણ તે સૌને હું જુદા જુદા કાગળો લખી શકતો નથી, માટે આ પ્રસંગે તે સૌ લાઘ બેઢેનોનો હું માનપૂર્વક ઉપકાર માનું છું, અને મારી ઉપરની લાઘી લાગણીઓને લીધે તેઓ રાજ થાય તે ચાડ જણાવું છું કે,

“સ્વર્ગના વિમાન”ની પ્રસ્તાવનામાં મેં કહેલું છે કે, મહાન ભક્તરાજ મહારાજ પાસેથી આ જાતના સાદા, સહેલા, મનોરંજક અને ભક્તિમાર્ગના ઉત્તમ વિચારોવાળા એક હજાર દાખલા લખવા મારો વિચાર છે. તેમાં “સ્વર્ગના વિમાન”માં ૩૨૫, “સ્વર્ગની કુંચી”માં ૨૧૦, તથા “સ્વર્ગના ખજાના”માં ૧૨૫ એવી રીતે કુલ ૬૬૦ દાખલાઓ હરિજનોની સેવામાં હું મુકી ચુકેલો છું. બાકી ૩૪૦ દાખલા લખવા રહ્યા, તેનાં ઇશ્વર ઇચ્છા હશેતો આવાં ને આવાં હજી પણ બીજાં ત્રણ પુસ્તકો થઈ શકશે. દિન પ્રતિદિન વધારે રસિક, વધારે અસરકારક, વધારે ઉંડા વિચારનું, વધારે ઉપયોગી અને ઇશ્વરની વધારે નજીક જનારું લખાણ હું લખી શકું, અને આપણા ગરીબડા દેશની, આપણા દુઃખીયારા ગંધુઓની તથા આપણા ઢીલા પકી ગયેલા ધર્મની સેવા કરવામાં હું પણ કાંઈક નિમિત્ત થઈ શકું એમ ઇચ્છું છું, અને એવી શુભ તક મને ઇશ્વર આપે એવી પ્રાર્થના કરું છું.

“સ્વર્ગનો ખજાનો” એ પુસ્તક મહાન ભક્તરાજ મહારાજની પ્રસાદી છે માટે સૌ લોકોએ જરૂર તેનો લાભ

લેવો જોઈએ.

“સ્વર્ગના ખજાના” નું પુસ્તક “સ્વર્ગનું વિમાન” તથા “સ્વર્ગની કુંચી” ના જેવડું જ છે. છતાં પણ કીંમત માત્ર એક જ રૂપિયો છે. પોસ્ટેજ બધાં પુસ્તકોનું જુદું સમજવું. એ પુસ્તક મુંબઈના બાણીતા બુકસેલરો પાસેથી મળી શકશે.

મુંબઈ—હનુમાનગદ્દી.

વૈદ અમૃતલાલ મુંદરજી પઢીયાર.

ચારવાડકર.

ॐ

સ્વર્ગનું વિમાન.

(બીજી આવૃત્તિ.)

હવે થોડાંજ પુસ્તકો બાકી છે.

કીંમત રૂપિયો એક.

“સ્વર્ગના વિમાન” ની વધારે હકીકત કહેવાની કાંઈ જરૂર નથી, કારણ કે એ બહુ લોકપ્રિય થઈ પડેલું પુસ્તક છે અને ઘેરે ઘેરે હાંસે હાંસે વંચાય છે માટે એના બેજ દાખલા આમાં બતાવેલા છે.

દાખલો ૯૮.

બહારવટીયાઓનો નજરાણો કાંઈ રાજ લેય નહીં,
તેમજ હૃદયમાં પાપ ભરી રાખીને કાંઈ પ્રભુને
પ્રસન્ન કરી શકાય નહીં.

એક રાજાને ત્યાં પુત્ર આવ્યો. ત્યારે બધા અમીર લોકો ને

શેઠીયાઓ તેને ત્યાં નજરાણો આપવા ગયા. એ વખતે ઝેટલાક ધાડપાડુ લુચ્ચાઓ પણ રાજ પાસે નજરાણો લઈ ગયા. ત્યારે રાજાએ તેને કહ્યું કે, તમારો નજરાણો અમે નહીં રાખીએ. તે લુચ્ચાઓએ કહ્યું કે, અમે તમારી રૈયત છીએ ને તમારી ખુશાલીમાં અમારી પણ ખુશાલી છે, માટે અમારો નજરાણો રાખવો જોઈએ. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે તમે મારી સાથે બહારવટું રાખો છો તે તો બંધ કરો, મારી રૈયતને લુટો છો તે તો બંધ કરો, મારા અમલદારોને ત્રાસ આપો છો તે તો બંધ કરો અને મારી વિરૂદ્ધમાં તમારા મનમાં જે જે કાવત્રાં રચો છો તે તે બંધ કરો; એ બધું છોડીને પછે મને નજરાણો આપો. મારા દુશ્મન રહીને મને નજરાણો આપો તે હું કેમ લઉં ? તમારા એવા નજરાણાથી હું કાંઈ તમારા ઉપર ખુશી થાઉં નહીં, ને જ્યાં સુધી તમે મારી સાથેનું બહારવટું બંધ કરો નહીં ત્યાં સુધી આપણી મિત્રાઈ થાય નહીં. જો મને ખુશી કરવો હોય તો તમારે મારી ઇચ્છાને આધીન થવું જોઈએ. મારી ઇચ્છાને આધીન થયા વિના હું તમારો નજરાણો લઈ શકું તેમ નથી.

આવીજ રીતે આપણે પેલા બહારવટિયાના જેવાજ છઈએ. પ્રભુની વિરૂદ્ધમાં આપણે વર્તીએ છીએ, પ્રભુનાં બાળકોને—આપણા લાઇબંધોને આપણે ઠગીએ તથા લુટીએ છીએ, આપણા મનમાં ખોટા વિચારો કરીએ છીએ, પ્રભુના વિરોધી કામ—ક્રોધ—લોભને આપણે આશરો આપીએ છીએ, અને રાત દિવસ ખોટાં કામોમાં મગ્ન રહીએ છીએ, અને વાર તેહેવાર તથા ચોરછવ સમયે તીર્થમાં કે પર્વણિ સમયે આપણે પ્રભુને નજરાણો આપવા જઈએ છીએ, એટલે કાંઈક સહેજ સહાજ દાન ધર્મ કરીએ છીએ; તે પણ ખાસ પ્રભુ ઉપરના પ્રેમને ખાતર નહીં, પણ આપણા અહંકારને ખાતર આપણી લોક-લાજને ખાતર આપણે કાંઈક કાંઈક કરીએ છીએ, પણ પ્રભુ તે કબૂલ રાખતો નથી. પ્રભુ કહે છે કે, તમે સુધરીને એટલે કે મારા હુકમમાં રહીને પછે તમે મને નજરાણો આપો. મને

નજરાણાની પણ જરૂર નથી. માત્ર તમારાં હથિયાર છોડીને, એટલે કે પાપને છોડીને મારે શરણે આવો એટલે હું તમારો જ છું, ને તમે મારાજ છો.

દાખલો ૧૧૩.

પ્રભુએ આપણા મોતના વારંટ ઉપર અને નરક-
માં નાંખવાના ઠરાવ ઉપર હજી સહી કરી
નથી, એટલામાંજ આપણે પાપ
છોડી દેવાં જોઈએ.

એક છોકરો બહુ ખરાબ ચાલનો હતો, તેથી તેનાં ઘરનાં સૌ માણસો બહુ હેરાન થતાં હતાં. એ પછે એ છોકરો રોજ રોજ રોજ વધારે વધારે બગડતો ગયો, અને ગામનાં માણસોને પણ ત્રાસ આપવા લાગ્યો. ગામનાં બધાં માણસો એ છોકરાની ખુરી ચાલચલગતથી નારાજ થયાં, તેથી તેઓ સર્વેએ મળીને ઠરાવ કર્યો કે એ છોકરાને ગામ બહાર કાઢી મૂકવો. ગામના લોકોએ લેગા થઈ એ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો ને તે છોકરાના બાપની સહી માગી. બાપ પણ પોતાના છોકરાથી કાયર થઈ ગયો હતો તેથી તથા લોકોના દબાણથી એ છોકરાને ગામમાંથી કાઢવાની તેણે હા પાડી હતી; પણ એ પછે ગામના સૌ લોકો તેની સહી લેવા આવ્યા ત્યારે પોતાના છોકરાને દેશવટો દેવાના ઠરાવ ઉપર સહી કરવાની તેની હિંમત ચાલી નહીં. તે બહુ દિલગીર થયો. તેના હાથમાંની કલમ ધ્રુજવા લાગી, અને એ દેશનિકાલના ઠરાવ ઉપર સહી કરવાની તે આનાકાની કરવા લાગ્યો. ત્યારે ગામના લોકોએ ઉશ્કેરાઈ જઈને કહ્યું કે આ શું? આ કેવી રીત? તમે પ્રથમ હા પાડી છે ને હવે શું વિચાર કરો છો? સહી કરતાં વાર કેટલી? એવા નહારા છોકરા ઉપર એટલો બધો પ્રેમ શા માટે

જોઈએ? ત્યારે બાપે કહ્યું કે, એ ગમે તેવો નહારો છે. પણ મારો દીકરો છે. તેને દેશ પાર કરતાં મારો જીવ ચાલતો નથી. “ છોડ કહોડ થાય પણ માવતર કમાવતર ન થાય. ” માટે હજી પણ એ છોકરાને સુધરવા માટે તેને કાંઈક તક આપવામાં આવે તો સારું. છોકરો દૂર ઉભો ઉભો આ બધો દેખાવ જોઈ રહ્યો હતો. તેને લાગ્યું કે મારે માટે મારા બાપને આટલું બધું દુઃખ થાય છે? અને હું એટલો બધો ભુંડો છું તો પણ મને તજી દેવાનો તેનો જીવ ચાલતો નથી. ત્યારે તેના પ્રેમને ખાતર, તેની લલાઈને ખાતર સુધરી જતાં મને શું વાર છે? એમ વિચાર થતાં એજ વખતે તુરતજ ઠરાવ કરીને તે છોકરો બોલી ઉઠ્યો કે બસ, બસ, બહુ થયું મને માફ કરો. હું આજથી મારી ચાલ સુધારવાની પ્રતિજ્ઞા લઉં છું. ગામના લોકોએ કહ્યું કે, એ કેમ બને? એવી રીતે એકદમ સુધરી જવાનું કાંઈ કારણ? ત્યારે તે છોકરાએ કહ્યું કે, મારા બાપને મારી ખરાબ ચાલને લીધે કેટલું બધું દુઃખ થાય છે, એ હું આજે સમજ્યો છું. માટે મારા બાપને ખાતર આજથી મારી ચાલ સુધારવાનો હું ઠરાવ કરું છું. આ સાંભળીને તેનો બાપ બહુજ ખુશી થયો. તેણે એ છોકરાને પોતાના ઘરમાં રાખ્યો અને ગામના લોકોએ તેને માફી આપી. એ પછે બહુ થોડા વખતમાં એ છોકરો સુધરી ગયો.

જેને અંદરથી ફટકો વાગી જાય, જેને અંદરથી તાળી લાગી જાય, તેને સુધરી જતાં વાર લાગતી નથી. પણ વાત એટલીજ છે કે, આપણે સુધરવા માટે દૃઢતાથી ઠરાવ કરવો જોઈએ; અને જે મન પુરાઈ તરફ વળેલું છે, તેને ભક્તિ તરફ ફેરવી નાંખવું જોઈએ. આપણે પણ એ લુચ્ચા છોકરાના જેવા અંતરમાંથી પુરા છીએ. પણ આપણા દયાળુ પિતા પરમેશ્વરે હજી પણ આપણને ઘર બહાર કાઢ્યા નથી; અને આપણને દેશવટો દેવાના—નરકમાં નાંખવાના ઠરાવ ઉપર તથા મોતના વારંટ ઉપર હજી પણ તેણે સહી કરેલી નથી, એટલા વખતમાં

આપણે સુધરી જવું જોઈએ, તો બચી શકાશે. આપણા સમર્થ પિતાને દુઃખ દઈને-નેતું અપમાન કરીને આપણે શું કાયદો મેળવી શકીશું? ભુંડાઈથી જે સુખ મળે છે તે પણ દુઃખજ છે, અને ભુંડાઈનાં કરતાં લજાઈતું સુખ મેળવવાનો ઠરાવ કરો. ઇશ્વરને રીઝવાનો એ ઉત્તમમાં ઉત્તમ માર્ગ છે. પ્રભુની સામે થઈને સાફ ફગ નહીં મેળવી શકાય એ વાત તો રાક્ષસો પણ સમજે છે, ને મૂર્ખો પણ સમજે છે, ત્યારે આપણે તો માણસો છીએ, અને તે પણ અમેરિકાના અસત્રી ઇન્ડિયનો કે આફ્રિકાના હોટેન્ટાટ નહીં, પણ આર્ય છીએ. માટે આજથી આપણા પવિત્ર પિતા પ્રભુને અર્થે પાપ છોડી દેવાનો ઠરાવ કરો.

“સ્વર્ગનું વિમાન” નિશાળોમાં છોકરાંઓને ઇનામમાં આપવા સાફ, પોતાની નાતમાં કે સગાં બહાલાંમાં બહાણું કરવા સાફ, જૈરાંઓમાં તથા ગામડીયા લોકો પાસે વાંચવા સાફ અને સત્સંગમંડળોમાં વાંચવા સાફ બહુજ ઉપયોગી પુસ્તક છે.

“સ્વર્ગના વિમાન”ની કીમત રૂપીયો એક. પોસ્ટેજ બુદ્ધ મુંબાઈના બાણીતા બુકસેલરો પાસેથી મળશે.

મુંબાઈ—જુની હનુમાનગદ્દી.

વૈવ અમૃતલાલ મુંદરજી પઢીયાર.

ચોરવાડકર.

“સંસારમાં સ્વર્ગ.”

બીજી આવૃત્તિ છપાય છે

કીંમત રૂ. ૧૥ દોઢ

પ્રસ્તાવનામાંથી પાનું ૧૨.

સ્વાભાવિક રીતેજ પુછવામાં આવે કે, “સંસારમાં સ્વર્ગમાં” શું છે ? હું કહીશ કે તેમાં જાતબાવનો ને દેશ-સેવાનો મહામંત્ર છે. તેમાં આપણામાં વધારે કામ કરવાનું બળ આવે તેવું બાદુ છે. તેમાં આપણુ પોતાનાજ જોરથી ઝડ-ફથી દોડનારી બાઈસિકલ છે. તેમાં આપણી ભૂલોને ખરા રૂપમાં બતાવનારી અદ્ભુત દૂરબીન છે. તેમાં આત્મિક ગાય-નનું-હૃદય ઉર્મિયોનું ફોનોગ્રાફ છે. તેમાં આપણી જોખમદારીઓ બતાવનારું (સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર) માઈક્રોસ્કોપ છે. તેમાં આ-પણી રોજની ભૂલોનાં જીવતાં ચિત્રો દેખાડનારું સિનેમેટોગ્રાફ છે. તેમાં નવું જીવન લાવનારી વીજળી છે. તેમાં જીંદ-ગીનો હેતુ સમજવાની એ. બી. સો. ડી. છે. તેમાં માંત્ર માણસોનેજ નહીં પણ પ્રભુને વશ કરવાનું મેસ્મેરિઝમ છે. તેમાં આપણા હૃદયની અંદરનાં પડેપડ જોઈ શકાય તેવાં એ-કસરેજ ફિરલો છે. તેમાં આપણા જીનાં વહેમોનાં આપરેશન કરવા માટે યુરોપ અમેરિકાની સુધરેલી ફેસનનાં ઓબરો છે. તેમાં આપણા મગજની આપણા વિચારોની ગરમી ચરદી બ-તાવનારું થર્મોમીટર છે તેમાં ભક્તિનો ખુશ કેફ ચડાવે તેવો નરમ પ્રકારનો મીઠો ને શુદ્ધ દ્રાક્ષારસ છે. સાતમા આ-સમાન સુધી ઉડી શકાય એવું તેમાં બહુન છે. હૃદયના જખમો તુરત રૂઆઈ જાય એવી તેમાં મહાત્માઓની જડીબુટીઓ છે.

આમણા શેઠીયાઓની સુસ્તી ઉડી જાય તેવો તીખો તમતમતો ઝમઝમાટી લાવનારો ડોઝ તેમાં છે. પાણી વિનાના કરમાઈ જતા રોપાની પેઠે આશ્રય વિના કરમાઈ જતા વિદ્વાનોનાં તેમાં આબેહુબ ફોટોગ્રાફ છે; અને તેમાં એવા પ્રકારનું હોડાયંત્ર છે કે જેનો કાંટો સદાય પ્રભુ તરફ જ રહે છે.

એટલું જ નહીં પણ “સંસારમાં સ્વર્ગમાં” અટપટા વ્યવહારને સરલ બનાવવાનો તિલરમાત છે. કર્મ કર્યા છતાં પાપ લાગે નહીં એવો તેમાં ગુરૂમંત્ર છે. દુઃખોના ડુંગરોને ઉડાવી દેય એવી તેમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધોની બળવાન તોપો છે. હૃદયના ધનના ગુપ્ત ભંડાર ખોલવાની તેમાં દેશનેબલ સોનેરી આવીઓ છે. તેમાં આપણા મનમાં જરાપણ અંધકાર ન રહે તેવી વીજળીની રોશની છે. તેમાં આપણું બહાણ કયે ખરાબે અટકે છે તે બતાવનારી દીવાદાંડી છે. સંસારસાગર તરવા માટે બધી જાતની સગવડતાવાળી તેમાં મોટામાં મોટી સલામત મનવારો છે. હઝરત, રમલ, કેરલ, નજુમ કે બીજાં કોઈપણ સાધનોથી ન જાણી શકાય તે ભવિષ્ય જાણવાની ખરી વિદ્યા આમાં છે. આખી જીંદગીમાં કોઈ દિવસ ન આવ્યું હોય તેવું મીઠું સ્વપ્ન આમાંથી જ્યારે માગો ત્યારે આવી શકે એમ છે. સ્વર્ગને આપણા ઘરમાં—આપણા મનમાં ખેંચી લાવવાનું આમાં આકર્ષણ છે. આત્મોન્નતિનો ક્રમ સમજાવનારા તેમાં પ્રાકૃતિક છે. તેમાં મહાત્માઓના એવા પ્રકારના આશીર્વાદ છે કે જે અગ્નિમાં બળતા નથી ને પાણીમાં ડુબતા નથી. તેમાં ખાસ એવા પ્રકારની પેટ્ટેટ તીજોરી છે કે આપણાં મોટામાં મોટાં જોખમ માટે પણ બેફિકર રહી શકીએ છીએ. તેમાં મરણનો ભય રહે નહીં તેવી સંજીવની શક્તિ છે. તેમાં તારનાં દોરડાં વિના છેક ઈશ્વર સુધી આપણો સંદેશો પહોંચાડાય એવી કરામત છે. દેવતાઓનું સમુદ્રમથનનું અમૃત તેમાં છે. ગોપીઆને ઘેલી બનાવી હતી તે કનૈયાની મોહિની આમાં છે. તેમાં બુદ્ધાઓને જીવાન બનાવવાનું રસાયન સ્તંદાર

છે * તેમાં લોહાનું સોનું બનાવનારું પારસમણિ^x છે; અને તેમાં મનુષ્યને દેવ બનાવવાનો કીર્તિમયો છે. આ બધું બનાવનારો વીંમો એવી સધર કંપની+ પાસે ઉતરાવેલો છે કે જે કદીપણ દીવાળું કહાડે નહીં એટલુંજ નહીં પણ એ વીંમકંપનીની જે-રેન્ડી ખુદ શહેન શાહોનાશહેનશાહ[†] પોતાની છે.

પાનું ૩૨ માંથી.

સ્વાર્થવૃદ્ધિ ઇશ્વરી રસ્તામાં આગળ વધવા દેતી નથી.

બાઈ, ધર્મ મર્યાદાની દીવાલ પાસે મને ચાર વરસ સુધી જોડી થવું પડ્યું તેનું કારણ એ છે કે, અતિ સૂક્ષ્મ પણ નહીં ને અતિ સ્થૂળ પણ નહીં, એવી સ્વાર્થવૃત્તિ મારામાં રહેલી હતી; એટલે હું આગળ વધી શકતી નહોતી. અહા ! સ્વાર્થવૃત્તિ એ કેવી પાછળ પાડનારી શક્તિ છે, તે હું હવેજ બરાબર રીતે સમજી શકું છું. બરાબર લોકોએ તો ઇશ્વરને પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરવું જોઈએ. અરે ! તેણે પોતે ઇશ્વરમય બની જવું જોઈએ. પણ જ્યાં સુધી જરા પણ સ્વાર્થવૃત્તિ હોય, જ્યાં સુધી તેની સૂક્ષ્મ ગંધ પણ હોય ત્યાં સુધી ઇશ્વરને સર્વ-

* અસલી વિચારના લોકોના મનમાં નવા વિચારો ઉતારી તેઓને દેશસેત્રમાં લગાડવા એ બુદ્ધિને ખુલાસા બનાવવા જેવું બદકે લેખી પણ સરસ છે.

x વિદ્યાચાર એ લોખંડ છે અને બ્રાતૃભાવ એ સોનું છે. વિદ્યાચારીઓ બ્રાતૃભાવના રસ્તામાં આવે, તે લોહાનું સોનું બનાવવા કરતાં પણ સારું છે.

+ એ સધર કંપની તે વેદશાસ્ત્ર.

+ શ્રી કૃષ્ણે ગીતામાં આપેલી કુચુક્તો. આવીજ રીતે દુષ્ટ ના જીવન સર્વે અસંકારોના અર્થ ગુચુક ગાંધનારો સમજી શકશે.

સ્વ આપણે કેમ અર્પણ કરી શકીએ ? નાનામાં નાની સ્વાર્થ-
 વૃત્તિથી પણ આત્મિકગળ એટલું બધું આણું થઈ જાય છે
 કે વ્યવહારિકે જ્ઞાની માણસોને પણ તેની કલ્પના થઈ શકે
 નહીં, જેમ ઘણા શુદ્ધ દુધને ક્ષારનું માત્ર એક ટીપું પણ બ-
 ગાડી દેછે. જેમ અગ્નિનો માત્ર એકજ તણુજો મોટા મોટા
 શહેરો અને જંગલો બાળી શકે છે, જેમ એક પણ મલિન
 વિચાર બધી સદ્ભાવનાઓ મ. થે પાણી ફેંટી દે છે; અને જેમ
 નાનકડો એકજ રાહુ અનંત શક્તિવાળા મહાન સૂર્યનું ચંદ્રણ
 કરે છે, તેમજ સ્વાર્થનો સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ અંશ પણ આત્મિક
 બળને તેડી નાંખી, ઠાંકી દઈ, આપણને પરમાત્માથી વિમુખ
 કરે છે. ઇશ્વર અને આપણી વચ્ચે મોટામાં મોટો અંતરાય આ-
 પણી સ્વાર્થવૃત્તિજ છે. તેનો ઉચ્છેદ કરવોજ જોઈએ અને એજ
 સૌથી કઠિન કામ છે. આપણે તીર્થ યાત્રા કરી શકીશું, આપણે
 યજ્ઞ દાન કરી શકીશું, આપણે થોડા ઘણા યમ નિયમો પાળી શ-
 કીશું, સહેજ ધારણા ધ્યાન પણ અક્રયાસથી કરી શકીશું, બીજું
 પણ ઘણુંઘણું કરી શકીશું, અને ઉપર ઉપરથી દેખાતી બહારની
 સ્વાર્થવૃત્તિ છોડવાનો આડંગર કરી શકીશું. કદાચ એ છોડી
 પણ શકીશું, તોપણ અંદરની સૂક્ષ્મ સ્વાર્થવૃત્તિ આપણે છોડી
 શકવાનજ નથી; કારણ કે ઇશ્વરને માટે માણસો બહુજ થોડા
 માં થોડુંજ કરે છે, અને તોપણ ઘણું કર્યું હોય એમ માની
 લેવું એ મનુષ્યનો સભાવજ પડી જાયતો છે. આમ હોવાથી
 આપણી સ્વાર્થવૃત્તિ નાબુદ થતી નથી. કારણ કે જ્યાં સુધી
 ઇશ્વરને માટે આપણાથી બની શકતું ઘણામાં ઘણું આપણે
 આપણે કરીએ નહીં ત્યાં સુધી આપણો પ્રેમ-આપણી લાવના,
 ઇશ્વરને-સત્યને-પરમાત્માના અખંડ પ્રકાશને આકર્ષી આપ-
 ãમાં લાવી શકે નહીં; અને જ્યાં સુધી થોડું પણ એ સત્ય
 અને પ્રકાશ આપણા હૃદયમાં ન આવે ત્યાં સુધી સ્વાર્થવૃત્તિ-
 ના સૂક્ષ્મ અંશ નાબુદ થઈ શકે નહીં; અને એ પણ
 સિદ્ધ છે, કે ઇશ્વરી સત્ય અને પ્રકાશ સામે સ્વાર્થવૃત્તિ ટકી

શકે નહી; કારણ કે સ્વાર્થવૃત્તિ એતો અંધકાર છે, અને ઇશ્વરી સત્ય એતો મહાન અખંડ પ્રકાશ છે.

પાનું ૪૦ ભક્તોની વણીની અસર.

હવે હું જે જે બોલું છું તેની અસર ણીજા માણસો ધારે તે કરતાં પણ ઘણી વધારે થાય છે; કારણ કે સ્વાર્થવૃત્તિનો નાશ થવાથી, અહંભાવ છુટી જવાથી, ઇશ્વરી સત્યમાંથીજ સત્ય લેવાથી, અને હિતને ખાતરજ હિત કરવાથી મારી વાણીમાં કાંઈક એવું રહસ્ય આવી ગયું છે, કે તેવું થવા મને કદી પણ સંભવ નહોતો. હાલ જે હું પ્રત્યક્ષ અનુભવું છું તેની અગાઉ હું કલ્પના પણ કરી શકતી નહોતી. આવી ઉત્તમ સ્થિતિ થવાનું કારણ સદ્ભાવના અને ઇશ્વરભક્તિજ છે.

બાઈ, પ્રભુનું નામ એજ સાચો કીમીયો છે. લોઢાને સોનું કરનાર ખરું પારસમણિ પવિત્ર ઇશ્વરનું નામજ છે. આહા, ઇશ્વરનું નામ ! શું તેની મીકાશ ! શું તેની ખુબી ! શું તેની મહત્તા ! ધન્ય છે, ધન્ય છે, પ્રભુના પવિત્ર નામને ધન્ય છે, અને તે નામ લેનારને પણ ધન્ય છે, ધન્ય છે. બાઈ, હું લોખંડ જેવીજ હતી. લોખંડ કરતાં પણ વધારે ઉતરતી સ્થિતિમાં હતી, પણ હવે મને ભક્તિરૂપી રસાયણ પ્રભુના નામરૂપી કલ્પવૃક્ષ મંડી જવાથી અત્યારે હું કૃતકૃત્ય થઈ ગયેલી હોઉં એમ મને લાગે છે. અરે બાઈ, પ્રભુના નામનો મહિમા તો જુઓ ! ક્યાં હું મારા પ્યારાના હૃદયમાં તનમનાટ ઉપજાવી તેની ઉપર પ્રેમની મીકડી સત્તા લોગવનારી એક વખતની ઉન્મત્ત ભલકકિશોરી, ક્યાં હું એક ખુણામાં પડી રહ્યા કરતી, જાંઘીથી કંટાળતી, તથા ક્ષુદ્ર વિચારમાં રહ્યા કરતી, વૈધવ્યની આળમાં બળતી ભલકકિશોરી ! અને ક્યાં આજે સર્વત્ર અનુભવતી ભક્તોના ચરણની રજ ભલકકિશોરી ! બાઈ, મને મારા સ્વર્ગના આનંદમાંથી આવી સરખામણી કર-

વાનો વખત પણ મળતો નથી, તેમ તેવી ઇચ્છા પણ થતી નથી, પણ મને પ્રાપ્ત થયેલું સ્વર્ગ બતાવવા આજે તમારી ઉપર પત્ર લખું છું. તેમાં એવી બાબતો તાણી તોડીને લખું છું. એવી આશાથી કે તમારી મારફતે કદાચ આ પત્ર કેાઈ જાણીને ફાયદો કરે.

પ્રભુનું પવિત્ર નામ જ્યારથી મારા હૃદયમાં જન્મ્યું ત્યારથી મારી વાણીમાં સૌને ગમે એવું અમૃત આવેલું છે, ત્યારથી મારી જીભ પર સરસ્વતી બેઠેલી છે, એટલે પંડિતાઈના અભિમાનમાં અને શબ્દના અરણ્યમાં ફસી પડેલા વિદ્વાનોને મુશ્કેલીથી પણ જે ન પ્રાપ્ત થાય તેવા સત્યો સ્પષ્ટતાથી સમજાવી શકું છું; એટલુંજ નહીં, પણ તે હું સહેલાઈથી વહેવારમાં અનુભવી શકું છું, અને ત્યારથી મારી આજ્ઞાઓમાં સામે માણસ બંધ ન કરી શકે એવું સામર્થ્ય આવેલું છે, કારણ કે એ આજ્ઞાઓ ઇશ્વરી સ્નેહને માટે ઇશ્વરના નામથી હોય છે. ભક્તોની વાણીમાં મહાત્માઓના શબ્દોમાં ખાસ રહસ્ય હોય છે તેનું કારણ એજ છે કે પ્રભુનું નામ તેઓના હૃદયમાં જન્મી ગયલું હોય છે, તેથીજ તેઓની વાણીમાંથી જગતનું કલ્યાણ કરનારું સત્યજ બહાર પડે છે. જેઓની વાણીમાં મલીનતા છે તેઓ ખરા ભક્ત નથી; કારણ કે મલીનતા અને પવિત્રતા સાથે રહી શકે નહીં. જે ભક્તોની વાણીમાં કઠોરતા છે તેઓનો અહંભાવ પૂરેપૂરો છુટ્યો નથી એ નક્કી સમજવું. એવા સાધુઓ પોતાના તપની કીંમત પોતાની વાણીની મલીનતાથી પોતેજ ઓછી કરી નાંખે છે. જેમ છિદ્રવાળા ઘડામાં પાણી રેડતાં તેમાંનું કેટલુંક પાણી છિદ્રના પ્રમાણમાં ચાલ્યું જાય છે તેમ એવા ભક્તોએ મેળવેલું ઇશ્વરી ધન કુટિલ વાણીરૂપી છિદ્રથી નીકળતું જાય છે અને એ ધન જેટલું ઓછું થાય તેટલો ઓછો આનંદ અનુભવી શકાય છે. માટે વાણીની શુદ્ધતાની સૌને, અને તેમાં પણ ભગતોને તથા જ્ઞાનીઓને બહુ જરૂર છે.

“સંસારમાં સ્વર્ગ” હૃદયને પીગળાવે છે, જીવને જગાડે

છે, મનને ઉત્તમતા તરફ દોરે છે, અંતરની શુભ વૃત્તિયોને નચાવે છે, નવું જીવન આપે છે અને આત્માને તેનું અસલ સ્વરૂપ જાતાવે છે, માટે દરેક આગળ વધેલાં માણસોએ જીવનની કર્તવ્ય સમજવા સાડ, એ કર્તવ્ય કરવા સાડ, અને જીવનની સાર્થકતા અનુભવવા સાડ “સંસારમાં સ્વર્ગ” વાંચવું જોઈએ: એથી હૃદય દ્રવીભૂત થાય છે, પ્રેમનાં આંસુ આવી જાય છે, અંતરમાં કાંઈક એક જાતનો ઝૂંબકારો થઈ જાય છે, ઘણી જાતના અંતરના ઉંડા ઉંડા સવાલોના ખુલાસો થઈ જાય છે અને એ પુસ્તક વાંચવાથી જાણે આપણા જીવનમાં નવી પાંખો આવી ગઈ હોય એમ થઈ જાય છે. કારણ કે એ પુસ્તકમાં અનુભવી ભગતના અનુભવની વાતો છે, માટે સૌ ભાઈ બેહેનોને “સંસારમાં સ્વર્ગ” વાંચવા અમે ખાસ વિનંતિ કરીએ છીએ.

“સંસારમાં સ્વર્ગની” કીમત રૂપિયો દોઢ છે. એ પુસ્તક પણ મોઢું ને સુંદર છે. તે મુંબાઈના જાણીતા બુકસેલરો પાસેથી મળશે.

મુંબાઈ—હનુમાનગદ્દી.

વૈવ અમૃતલાલ સુંદરજી પઢીયાર.

ચોરવાડદર.

બાળકોની વાતો.

ભાગ. પહેલો.

થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

કીમત ૪ આના.

મારા મિત્રો મને વારંવાર લલામણ કરતા કે, તમારી બાપા બહુ સેહેલી છે અને સૌ લોકો સમજી શકે તેમ ઉત્તમમાં ઉત્તમ વિચારોને તમે સેહેલામાં સેહેલા રૂપમાં મૂકી શકો છો, માટે તમે બાળકો સાડ કાંધક લખો તો સાડ. કારણ કે છોકરાં-ઓને વાંચવા લાયક પુસ્તકોની આપણી ભાષામાં બહુ મોટી ખોટ છે; અને તેમાં પણ હાલના જમાનાને અનુસરતા નવા વિચારોનું તો બાળકો માટે એક પણ પુસ્તક નથી. માટે બાળકો સમજી શકે તેવી સેહેલી ભાષામાં, તેઓને ગમી જાય ને તેઓ વારે વારે વાંચ્યા કરે એવી રીતની, તેઓના મનમાં ઠસી જાય એવી યુક્તિવાંળી અને તેઓના ઉપયોગમાં આવી શકે એવી નવી નવી વાતો આ પુસ્તકમાં લખેલી છે. માટે દરેક મા બા-પોએ, પોતાના છોકરાંઓ પાસે “બાળકોની વાતો” નું પુ-સ્તક જરૂર વંચાવવું જોઈએ. એ પુસ્તકમાં કેવી જાતની વાતો છે તેનો નમુનો જાણવા માટે તેમાંની થોડી વાતો વાંચી જોવા-ની મહેરબાની કરો.

છોકરાંઓનાં સારાં કામો.

એ પછી બીજે દિવસે નિશાળમાંથી છુટી મળ્યા પછી મ-ણિભાઈની સાથે ઘણા છોકરાઓ ડાહ્યાભાઈને ત્યાં આવ્યા ને કહ્યું કે, આજના પાઠમાં નવું શું છે ?

ત્યારે ડાહ્યાભાઈએ કહ્યું કે, આજનો પાઠ તો બહુજ સરસ છે, કારણ કે નાનાં છોકરાંઓ સારાં કામો કેમ કરી શકે? એ તેમાં સમજાવેલું છે.

એ સાંભળીને ત્યાં બેઠેલાં ડાહ્યાભાઈની દાદી હસી પડ્યાં, ને બોલી ઉઠ્યાં કે, છોકરાંઓને તોં મસ્તી કરતાં આવડે; એને તે સારાં કામ કરતાં ક્યાંથી આવડે? ને એ બિચારાં તે એવડી નાની ઉંમરમાં સારાં કામોમાં શું સમજે? અમે આવાં ઘરડાં થયાં તો પણ હજી અમને સારાં કામ કરતાં આવડતાં નથી, ત્યારે આજકાલના ટીણુકુણ તે સારાં કામોમાં શું સમજે?

એ સાંભળીને ડાહ્યાભાઈએ કહ્યું કે, છોકરાંઓ તો ઘણાંએ સારાં કામો કરી શકે. શું શું કરી શકે એ તમારે જાણવું હોય તો આ પાઠ સાંભળો.

ત્યારે તેની દાદીએ કહ્યું કે, વાંચ, ભાઈ વાંચ. તેથી ત્યાં પોતાના ફળીયામાં એક ચોટલા ઉપર બેસીને ડાહ્યાભાઈ તે પાઠ વાંચવા લાગ્યો.

છોકરાંઓનાં સારાં કામો.

વિલાયતમાં એક મઠમ હતી તે રવિવારને દિવસે ગરીબ લોકો રહેતા હોય તે ફળીયામાં જતી, અને હાથે વગાડવાનું મોટું વાળું વગાડતી. તેથી એ વાળું સાંભળવા સાડૂ ઘણાં છોકરાંઓ ભેળાં થઈ જતાં. એ પછી તે કહેતી કે, ઓ મારાં બહાલાં છોકરાંઓ! અહીં આવો, હું તમને ખાવાનું આપું ને મળેની વાતો કહું. જે છોકરાંઓ અરધો કલાક મારી વાતો સાંભળશે તે બધાંને એક સફરજન આપીશ, અને જે એ વાતો યાદ રાખીને ફરીથી મને કહી જતાવશે તેને આ સોનેરી શીખામણની ચોપડી ભેટ આપીશ. તેથી ઘણાં છોકરાંઓ એ ભલી બાઈની વાતો સાંભળવા સાડૂ ત્યાં ઉભાં રહેતાં. તેઓની આગળ એ બાઈ કહેતી કે,

આપણે ભલા થઈએ તો ભગવાન રાજી થાય છે. આપણે

લલા થઈએ તો આપણને જે જોઈએ તે મળે છે. આપણે લલા થઈએ તો આપણાં મા બાપો ખુશી થાય છે. આપણે લલા થઈએ તો આપણા માસ્તર આપણી ઉપર મહેરબાની રાખે છે. આપણે લલા થઈએ તો આપણી ઉપર આપણા દોસ્તારો બહુ હેત રાખે છે. આપણે લલા થઈએ તો આપણી આબરૂ વધે છે. અને આપણે લલા થઈએ તો આપણને બહુ સુખ થાય છે. માટે આપણે લલા થવું જોઈએ, અને લલા થવા સારૂ આપણે સારાં કામો કરવાં જોઈએ. પણ તમે હમણા નાના છો માટે તમારે હમણાં પ્રથમ નાનાં નાનાં લલાઈના કામો કરવાં જોઈએ; કારણ કે જો હમણા તમોને નાનાં નાનાં લલાં કામો કરતાં આવડશે તો પછી જ્યારે તમે મોટા થશો ત્યારે તમને લલાઈના મોટાં મોટાં કામો કરતાં આવડશે. માટે તમારે હમણાથીજ લલાઈનાં કામો કરવાં જોઈએ. જેમ કે,

કોઈ છોકરાની પેનસીલ ખોવાઈ ગઈ હોય અને તમારી પાસે વધારે પેન હોય અથવા એ વખતે તમારી પેનની તમને જરૂર ન હોય તો તમારી પેન તમારે તેને આપવી જોઈએ. કોઈ છોકરાનો સાહીનો ખડીયો ઢાળાઈ ગયો હોય અથવા કાંઈ કારણસર કોઈ છોકરો પોતાનો સાહીનો ખડીયો નિશાળમાં ન દાવી શક્યો હોય તો તમારા ખડીયામાંથી તેને લખવા દેવાની તમારે મહેરબાની કરવી જોઈએ. કાંઈ કામકાજને લીધે તમારા ધોરણવાળો કોઈ છોકરો નિશાળે ન આવી શક્યો હોય તેથી તે જો તમોને શું લેસન આપ્યું અથવા શું લેસન આલવાનું છે એ પુછે તો તમોને જે ખબર હોય તે તમારે કહેવું જોઈએ. તમારી પાસે પાણી પીવાનું હોય અને કોઈ છોકરાને તરસ લાગી હોય તો તમારે તેને પાણી પીવા આપવું જોઈએ. કોઈ છોકરૂં ભૂલું પડ્યું હોય અને તમે તેનું ઘર કે કુળીયું જાણતા હોય તો તે બતાવવાની લલાઈ કરવી જોઈએ. તમારા પાડોશમાં કોઈ આંધળું, લૂલું, માંદું કે દુઃખી માણસ

હોય અને તે જો તમારાથી જની શકે એવું કાંઈ રહેલું કામ કાજ કોઈ વખત તમોને જતાવે તો તે તમારે કરી આપવું જોઈએ. કોઈ ભૂખે મરતું કૂતરું તમારા ફળીયામાં તમારા જોવામાં આવે તો તમારી માને કહીને તેને રોટલાનો કટકો નાંખજો અને કોઈ ગરીબ છોકરા પાસે ચોપડી ન હોય ને તમારી પાસે આગલા ધોરણમાં ચાલી ગયેલી ચોપડીઓ નકામી પડી રહેતી હોય તો તે એવાં ગરીબ છોકરાંઓને વાપરવા આપવાની મહેરબાની કરજો. બોલો, મારાં બહાલાં છોકરાંઓ ! આવાં રહેલાં રહેલાં ભલાં કામો તમારાથી જની શકે એમ છે કે નહીં ?

એ સાંભળીને તેમાંથી ઘણાં છોકરાંઓ બોલી ઉઠ્યાં કે, હા માજી, અમારાથી એવાં ભલાં કામો જની શકે એમ છે.

એ પછી બીજાઓનું ભડું કરનારી તે દયાળુ બાઈએ કહ્યું કે, આવતે રવિવારે આ વખતે હું પાછી તમારી પાસે આવીશ. એ વખતે જે છોકરાંઓ આ વાતો પાછી મને કહી જતાવશે તેને આ સોનેરી શીખામણુના પુસ્તકનું ઇનામ આપીશ, અને જે છોકરાંઓએ એક અઠવાડિયામાં પોતે કરેલાં ભલાં કામો જતાવશે તેઓને એક એક રૂમાલ લેટ આપીશ, તથા જે છોકરાંઓ તેમાં સૌથી વધારે સારાં કામો કરેલાં હશે તેને મજેની ટોપીનું ઇનામ આપીશ, અને જેને કાંઈપણ ઇનામ નહીં મળે તેને પણ નારંગી ખાવા આપીશ. માટે આવતે રવિવારે સૌ છોકરાંઓ જરૂર આંહી આવજો. હવે હારદોર બેસી જાઓ ને આ એક એક સફરજન લો. એમ કહીને તે ભલી બાઈ સૌ છોકરાંઓને સફરજન આપવા લાગી. ત્યારે માથું નમાવીને તથા ઉપકાર માનીને સૌ છોકરાંઓએ તે ફળ લીધાં. એ પછી છોકરાંઓનાં વખાણુ કરીને તથા સૌ છોકરાંઓ સાથે બહુ હેતથી સલામ કરીને તે પરોપકારી બાઈ ત્યાંથી ચાલી ગઈ.

આ પાઠ સાંભળીને ડાહ્યાભાઈની દાદીએ કહ્યું કે, બોલો : આતો બહુ મજેની વાત. આવી વાતો તો છોકરાંઓને જરૂર શીખવવી જોઈએ. એમ કહીને તે ડાદીએ કહ્યું કે, રળીયાત

વહુ, મોટાભાઈ આજે બાજરાનો પોંક લઈ આવેલા છે તે લાવો. આ છોકરાઓએ આપણને મજેની વાત સંભળાવી માટે આપણે તેને તાજે તીજે પોંક ખવરાવીએ. એ પોંકમાં નવા તલ ને સાકરનો ભુકો નાંખજો.

રાતી સુરત છોકરી.

ઠહાલી નામે છ વરસની એક છોકરી હતી. તે વાત વાતમાં રોયા કરતી હતી. કોઈ છોકરાંઓ તેને રમવા તેડી જવા સાડુ તેનો હાથ પકડે તોપણ રોઈ પડે. તેનાં સગાં ઠહાલા કહે કે, ઠહાલી લે આ બાવાનું આપું, તોપણ તે રોઈ પડતી. કોઈ અન્નણ્યું માણસ તેની સામે જોય તોપણ તે રોઈ પડતી. પોતાની મા પાસે બાવાનું માગતે માગતે પણ તે રાતી. કોઈ સગાં ઠહાલીને ઘેર કાંઈ કામે જવું પડે તોપણ તે રાતી. લુગડાં પહેરતી વખતે પણ તે રાતી. ન્હાવું પડે ત્યારે પણ તે રાતી. માથું ઢોરતી વખત પણ તે રાતી. નિશાળે જતી વખત પણ તે રાતી, અને કોઈ ઓળખાણ પીછાનવાળાં માણસો હેતે કરીને તેને બોલાવે અને તેના ખખર પુછે કે, ઠહાલી, કેમ છે? તોપણ તે રોઈ પડતી. તેથી ઘણા માણસો તેને રાતીસુરત છોકરી કહીને બોલાવતા હતા; અને ફળીયાનાં છોકરાંઓ પણ ઠહાલી ગાંડી, ઠહાલી ગાંડી, ઠહાલી કચ્છયાળી ને રાતી સુરત છોકરી, રાતી સુરત છોકરી, એમ કહીને તેને ચીરડવતાં હતાં. તેથી એ રાતી સુરત છોકરીને ક્યાંઈ પણ સુખ મળતું નહોતું. ઘરમાં પણ તે રોયા કરતી, નિશાળે પણ તેને રોવું પડતું, ફળીયામાં પણ છોકરાંઓ તેને જંપીને બેસવા દેતાં નહીં અને પાઠાશીઓને ઘેર જાય ત્યાં પણ વાત વાતમાં તેને રોવું પડતું હતું; તેથી એ છોકરી કોઈને ગમતી નહીં; એટલે કોઈ પણ ઠેકાણેથી તેને માન મળતું નહીં પણ ઉલટું બધે ઠેકાણેથી તેનું અપમાન થતું હતું. કોઈ તેનાં વખાણ કરતું નહીં પણ સૌ તેને ચીરડવતાં હતાં.

શેરડી, બોર, ઝમરૂખ, ચણાં દુરમરા વિગેરે ખાવાનું કોઇ તેને આપતું નહીં પણ તેની પાસે જે ખાવાનું હોય તે પણ તે રોચા કરે એટલી વારમાં બીજું કોઇ ખાઈ જતું, અથવા નાંખાઈ જતું, ઢાળાઈ જતું કે જોવાઈ જતું હતું. તેથી તેનો સ્વભાવ ખારો ઝેર જેવો થઈ જતો, તેનું મોઢું ઉદાસ જેવું થઈ જતું, તેના માથાના બાલ ખીંખર વીખર થઈ જતા, તેનાં લુગડાં મેલાં થઈ જતાં, તેના ગાલ ઉપર સુકાઈ ગયેલાં આંસુના રેલા દેખાતા, વારેવારે રોવાથી તેના નાકમાંથી લીંટ ચાલ્યું જતું અને મોઢામાંથી લાળ પડતી હતી; તથા બહુ રોય ત્યારે શ્વાસ ભરાઈ આવે તેથી ગભરાઈ જાય ને ખોં ખોં કરે ત્યારે તે કોઈને ગમે નહીં એવી અળખામણી ને ભૂતડી જેવી લાગતી હતી: અને આ બધી ખરાબી તે બહુ રોચા કરે તેને લીધે થતી હતી.

એજ રોતી સુરત છોકરીની બીજી મોટી પહેન હતી તેનું નામ આનંદી હતું. તે આઠ વરસની ઉમરની હતો. અને બહાલી કરતાં જરા શ્યામળી હતી તો પણ તે બહાલી કરતાં વધારે શોભતી હતી; કારણકે આનંદી તે ખરેખર આનંદીજ હતી. તે ખાસ કારણ વિના કદી પણ રોતી નહીં, રમતમાં કોઈ વખતે કદી કાંઈ વાગી જાય તોપણ તે રોતી નહીં. કોઈ મૂર્ખ માણસ કદી તેને ચીડવે તો પણ તે ચીરડાતી નહીં. કોઈ પહેનપણી રમુજમાં તેને ટાપલી મારી લેય, તેની બાલ હોરવાની કાંસકી છુપાવી દેય કે તેની પેનસીલની અણી ભાંગી નાંખે તોપણ તે રોતી નહીં; અને વખતે બે ચાર દિવસ પોતાની મા થી જુદું પડવું પડે ને ઘરમાં બીજાંઓની પાસે રહેવું પડે તો પણ તે રોતી નહીં.

બહાલીને તેની મા નહવરાવે ત્યારે તે રોતી હતી પણ આનંદી તો પોતાની ખુશીથી હંમેશાં શરીરને ચોળી મસળીને નહાતી હતી. બહાલીની મા બહાલીનું માથું હોરે ત્યારે તે રોતી હતી. માથું હોળવા દેતી નહા તેથી બહાલીના માથામાં જીભ રેલી રહેતી ને જી કરડે એટલે લે માથું ખંજવાળ્યા કરતી,

તેથી તે ગંદુ ખરાબ દેખાતી હતી, પણ આનંદી તો હંમેશાં પોતાને હાથે પોતાનું માથું ઢોરતી તેથી તેના બાલ બહુ સ-
ફાઈદાર રહેતા હતા. વહાલીને કોઈ બોલાવે ત્યારે તે રાંધ
પડતી ને કાંઈ જવાળ દેતા નહીં, પણ આનંદી ને હેતે કરીને
કોઈ બોલાવે ત્યારે તે રાજ થતી અને જે પુછે તેના બહુ સારા
જવાબો આપતી હતી; અને વહાલીને સગાં વહાલાંમાં કયાંઈ
જવું પડેતો તે રોતી પણ આનંદી ને કયાંઈ જવું આવવું પડેતો
તે ઉલટી ખુશી થતી હતી; અને વહાલી નિશાળે જતી વખત
પણ રોતી, ને પાઠ વાંચતી વખત પણ રોતી, તેથી રોવામાંજ
તેનો ઘણો વખત જતો એટલે તેને લેસન આવડતું નહીં, પણ
આનંદી તો ખુશીથી નિશાળે જતી અને ધ્યાન આપીને પાઠ
વાંચતી હતી, તેથી પોતાના ઘોરણમાં તે પહેલે નંખરે આવતી,
અને વહાલી પોતાના વર્ગમાં છેલ્લે નંખરે રહેતી.

આનંદીનો આવો આનંદી સ્વભાવ હોવાથી સૌ ઠેકાણેથી
તેને આનંદ મળતો, ઘરમાં પણ તે આનંદથી રહી શકતી. નિ-
શાળમાં પણ તેનો નંખર પહેલો હતો એટલે ત્યાં પણ તે
મહેતાજીની માનીતી ને ખીજ છોકરીઓની ઉપરી જેવી હતી.
પાઠોશીઓના ઘરમાં પણ તેનો દાખલો દેવાતો, અને પાઠોશ-
ણો પ્રોતામી છોકરીઓને કહેતી કે, પડેનો આનંદી જેવી થા-
ઓ: અને સગાં વહાલાંમાં જ્યાં જાય ત્યાં પણ બધે ઠેકાણે
તેનાં વખાણ થતાં હતાં ને તેને માન મળતું હતું. આ બધું શા-
થી ? આનંદી સ્વભાવ રાખવાથી. માટે આપણે પણ આનંદી
સ્વભાવ રાખવો જોઈએ.

આનંદીને જ્યારે સૌ ઠેકાણેથી ઉપર પ્રમાણે આનંદ મળ-
તો ત્યારે રોતી સુરત વહાલીની સા લોકો મશ્કરી કરતા અને
તેનો તિરસ્કાર કરતા હતા, એટલુંજ નહીં પણ વહાલીની મા
પણ તેના રોવાથી દંટાળી જતી ત્યારે કહેતી કે, આ રાંડ મ-
રી જાયતો સાફ; અને એ બધું શાસાફ ? વહાલીના રોતી-
સુરતપણાંને લીધે.

જો મહારાં બહાલા છોકરાંઓ જાલો, હવે તમને શું ગમે છે? આનંદી જેવા હસમુખા સ્વભાવના થવું ગમે છે કે બહાલી જેવા રોતી સુરત થવું ગમે છે? જો રોતી સુરત થવું ન ગમતું હોય તો ખાસ કારણ વિના કદી પણ રોશોમાં, પણ હમેશાં આનંદમાં રહેવાય તેમ કરજો.

આપણો દેશ પ્રથમ કેવો હતો ?

મહેતાજીએ પુછ્યું, હરિદાસ, અસલના વખતમાં આપણો દેશ કેવો હતો એ તમને ખબર છે ?

હરિદાસે કહ્યું, હા સાહેબ, એ મને ખબર છે. મેં એક આપડીમાં વાંચ્યું છે કે, અસલના વખતમાં આપણો દેશ બહુ પૈસાવાળો હતો, લોકો બહુ નીતિવાળા હતા, બધાં માણસો બહુ સુખી હતાં, અને વેપાર ખુબ ચાલતો હતો.

એ પછી મહેતાજીએ ખીજ છોકરા સામે જોઈને પુછ્યું કે, રામચંદ્ર, તમે આ જાણતમાં કાંઈ જાણો છો ?

ત્યારે રામચંદ્રે કહ્યું કે, હા સાહેબ, મારા દાદા કહે છે કે, હાલના વખતમાંજ આપણે લીખારી જેવા થઈ ગયા છીએ, ખાકી અસલના વખતમાં તો બહુ સુખ હતું. અન્ન સસ્તું, ઘી સસ્તું, દુધ સસ્તું, ગાયો સસ્તી, ઘરનાં ભાડાં સસ્તાં, અને જરાય ઉપાધિ નહીં; એટલુંજ નહીં પણ બધાં માણસોને ધંધો રોજગાર મળી રહે તેથી કોઈ પણ માણસ ભૂખે મરે નહીં, ને ઝાઝી ઉપાધિ નહીં તેથી ઝાઝા રોગ પણ નહીં, એટલે આપણા દેશમાં અસલના વખતમાં સૌ લોકો બહુ આનંદમાં રહેતા હતા.

એ પછી મહેતાજીએ ત્રીજા છોકરાને પુછ્યું કે, ઇશ્વરલાલ, તમે કાંઈ આ જાણતમાં જાણો છો ?

ત્યારે ઇશ્વરલાલે કહ્યું, હા સાહેબ, અમારે ઘેરે વ્યાસ કથા વાંચવા આવે છે, ને શ્રીકૃષ્ણના વખતનું દ્વારકાનું વર્ણન વાંચતા હતા તેમાં એમ આવ્યું હતું કે, હીરા મોતીના ને માણેક

મણિના લોકો દાગીના પહેરતા હતા. સોના રૂપાનાં વાસણો વાપરતા હતા. હાથી ઘોડાનો કાંઈ સુમાર નહોતો. ગાયો તો પાર વિનાની હતી. માણસો વિમાનમાં બેસીને આકાશમાં ઉડતાં હતાં; હાથીઓ ઉપર રત્નો જડેલી સોનાની અંબારીઓ ને હીરા મોતીની ઝુલો હતી. સોનાની ગાગરોથી બાધડીઓ પાણી ભરતી હતી! અને એ વખતે દ્વારકાના લોકો એવા સુખી હતા કે, સ્વર્ગના દેવતાઓને પણ એમ લાગતું કે, અમે દ્વારકામાં જઈને રહીએ તો સાફ.

એ સાંભળીને મહેતાજીએ કહ્યું કે, તમે ત્રણે જણાએ બહુ સારા જવાબ આપ્યા છે એ સાંભળીને હું બહુ ખુશી થાઉં છું. આવી બાબતો નિશાળની ચાપડીઓમાં ન હોય તો પણ એ વાતો જાણવાની તમારે કાળજી રાખવી જોઈએ; કારણ કે એવી આનુબાનુની વાતો જાણવાથી હઠાપણુ વધે છે, વાતચીત કરતાં આવડે છે, સાફ નરસું સમજાય છે અને જ્યારે મોટા થઈએ ત્યારે એવું જાણી રાખેલું બહુ કામ લાગે છે. માટે જ્ઞાન-તો જ્યાંથી મળે ત્યાંથી મેળવ્યાજ કરજો.

એ પછી મહેતાજીએ કહ્યું કે, અસલના વખતમાં આપણો દેશ બહુ આબાદ હતો ને આપણા લોકો બહુ સુખી હતા એ વાત ખરી. પણ માત્ર એટલુંજ જાણીએ એમાં કાંઈ વળે નહીં, એનાં કારણો જાણીએ તોજ ક્ષયદો ઝાય. માટે હવે મને કહો કે, અસલના વખતમાં શા માટે આપણો દેશ આબાદ હતો ને શા માટે આપણા લોકો સુખી હતા ?

એ સાંભળીને એક છોકરાએ કહ્યું કે, એ વખતે આપણા દેશમાં હુન્નર કળા બહુ હતાં, તેથી આપણો માલ પરદેશોમાં જતો, ને પરદેશી વસ્તુ આપણા લોકોને લેવી પડતી નહીં, તેથી તેઓ સુખી હતા.

બીજાએ કહ્યું કે, લોકોમાં સંપ હતા ને એક બીજાને અરસ પરસ મદદ કરતા હતા તેથી લોકો સુખી હતા.

ત્રીજાએ કહ્યું કે, એ વખતનાં માણસો ધર્મ બહુ પાળતાં,

નીતિવાન હતાં ને દયાળુ હતાં તેથી તેઓ સુખી હતાં.

ચોથાએ કહ્યું કે, આપણું ધનને આપણું અન્ન આપણા દેશમાં જ રહેતું પરદેશમાં ઢસડાઈ જતું નહીં તેથી લોકો સુખી હતા.

પાંચમાએ કહ્યું કે, એ વખતે આપણા લોકોના રાજ હતાં કાંઈ પરદેશી રાજા નહોતા તેથી એ લોકો સુખી હતા.

છઠ્ઠાએ કહ્યું કે, એ વખતે આપણા દેશમાં વિદ્યા વધારે હતી એ વખતે કાંઈ હાલના જેવા અજ્ઞાની લોકો નહોતા તેથી તેઓ સુખી હતા.

અને સાતમાએ કહ્યું કે, હાલમાં આપણે બામલા જેવા બની ગયા છીએ પણ એ વખતે બધા લોકો બહુ બહાદુર હતા, અને દેશને અર્થે પોતાનાં માથાં આપતા હતા તેથી તેઓ સુખી હતા.

આવા સારા જવાબો સાંભળીને મહેતાજી અજબ થયા, તેથી તેમણે રાજી થઈને કહ્યું કે, ઓહો બહુ ખુશીની વાત. આ બધું તમે ક્યાંથી શીખ્યા ? મેં તો તમને આવું કાંઈ શીખવ્યું નથી.

ત્યારે રઘુનાથે કહ્યું કે, મારા મોટા ભાઈએ “બાળ સમાજ” નામે મંડળી સ્થાપી છે, તેમાં રજાને દિવસે બધા છોકરા ભેગા થાય છે; કારણ કે જે છોકરાઓ એ સભામાં જાય તે બધાને દર અઠવાડીએ એક દોઢીયાંવાળી ચોપડી મફત મળે છે. એ ચોપડીમાં આવીજ સારી સારી વાતો લખેલી હોય છે ને ત્યાં સ્વદેશમત્ત નામે સ્વામી એક કલાક સુધી આવી વાતો અમને સમજાવે છે, તેથી આવા જવાબો આપતાં અમને આવડે છે.

એ સાંભળીને મહેતાજીએ કહ્યું કે, એ પણ બહુ ખુશીની વાત. એવાં મંડળ તો ઠેકાણે ઠેકાણે થવાં જોઈએ. હવે આપણા ટાઇમ થયો છે પણ રજા આપતાં પહેલાં એક વાત મને કહો કે, અસલની પેઠે આપણા દેશ ફરીથી આબાદ થાય અને

આપણે સૌ લોકો સુખી થઈએ એવું કેમ થાય? એને માટે આપણે શું શું કરવું જોઈએ? એ કાંઈ તમે જાણો છો?

ત્યારે નરહરિએ કહ્યું કે, હા, સાહેબ, ઉપર જે સાત કારણો અંતાવેલાં છે તે સમજીએ ને તે પ્રમાણે વરતી જ્ઞાન મેળવવાની, ધંધા રોજગાર વધારવાની, નીતિ ધર્મ વધારવાની ને બહાદુરી વધારવાની મહેનત કરીએ તો થોડાં વરસોમાં આપણે પણ અસલના લોકોની પેઠે સુખી થઈ શકીએ. માટે આપણે પણ એવા લલા ને ઉપયોગી થવાની તજવીજ કરવી જોઈએ.

આપણા દેશમાં બાળકો માટે જ્યારે આવી જાતનાં સેંકડો પુસ્તકો લખાશે અને મા બાપો જ્યારે ખાસ ચાહીને પોતાના છોકરાંઓ પાસે આવાં પુસ્તકો વંચાવશે ત્યારેજ આપણા દેશમાં નવો યુગ આવી શકશે, ત્યારેજ પ્રજામાં નવું જીવન આવી શકશે, ત્યારેજ આપણું કર્તવ્ય આપણને સમજાશે, ત્યારેજ આપણો દેશ આબાદ થઈ શકશે અને ત્યારેજ આપણા બંધુઓ સુખી થઈ શકશે. માટે દરેક મા બાપોએ પોતાના બચ્ચાંઓ પાસે આવાં પુસ્તકો જરૂર વંચાવવાં જોઈએ.

ચાહે રાખજો કે, નફો મેળવી લેવાને ખાતર આ પુસ્તક લખવામાં આંધું નથી પણ સેવા બજાવવાને ખાતર આ પુસ્તક લખવામાં આંધું છે. અને એ જો વધારે ઉપયોગી જણાશે તો એ જાતનાં ખીજાં વધારે પુસ્તકો લખવાની પણ મારી ઇચ્છા છે.

સુંબાઈ—હનુમાનગદલી.

વૈદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઠીયાર.

ચોરવાડકર.

સ્વર્ગનું અમૃત.

તૈયાર થાય છે.

કીંમત રૂપીયો દોઢ.

“સ્વર્ગના અમૃત”માંથી થોડા વિચારો તો જુઓ.

આ સોનાની થાળીમાં લોહાની મેખ ક્યાંથી ?

જગતનાં દુઃખો કરતાં ભગતનાં દુઃખો જુદીજ નાતનાં હોય છે, તે માંહેલું એક દુઃખ આજે મને બહુ ખુલ્લી રીતે સમજાયું હતું અને ચોખ્ખી રીતે દેખાયું હતું. જો કે એ દુઃખ કાંઈ નવું નથી એતો હમેશનું છે અને વારંવાર મને જરા તરા હેરાન કર્યા કરે છે. તો પણ એ દુઃખનું પુરેપુરું દુઃખપણું તો હું આજેજ સમજ્યો છું. કારણ કે આજે સંધ્યાકાળે સમુદ્રકિનારે પ્રાર્થના કરતી વખત હું કાંઈક અજળ લહેરમાં હતો એટલે એ દુઃખ તેના ભયંકર રૂપમાં મને દેખાઈ ગયું છે. એ દુઃખ કયું ? એ તમને અજર છે ? હું મારા બહાલાના વિચારમાં હતો, એ વિચાર કેવા કે જગતનું ભાન બુદ્ધી જઈએ ત્યારેજ મળે તેવા હતા, ઉંચામાં ઉંચા હતા, તન્મયતા કરનારા હતા, હૃદયને પીગળાવનારા હતા, આનંદમાં ઝળોળાએલા હતા, મસ્તીમાં મસ્ત થએલા હતા, નવું જીવન આપનાર હતા, સ્કંધ સમાધિમાં લઈ જનારા હતા, અને કાંઈક લેદનો પડદો ઉંચકાઈ જાય તેવા હતા. પણ એટલામાં એક મલીન વિચાર મારા મનમાં આવી ગયો, તેથી એ બધા વિચારો ઝાંખા પડી ગયા અને થોડી વારમાં જતા રહ્યા. એ વખતે મને જે દુઃખ લાગ્યું તે દુઃખની હું આ વાત કરું છું, પણ અફસોસ કે તમે મારાં

એ દુઃખની ભયંકરતા સમજી શકશે નહીં. કારણ કે એ અનુ-
ભવ બહુ મુશ્કેલ છે, તોપણ મને કહેવાદો કે, આનંદથી બે-
સીને છત્રીસ જાતનાં સ્વાદીષ્ટ ભોજન કરતા હોય એ વખતે કોઈ
હુચ્ચો માણસ આવીને તેમાં મુઠ્ઠી ભરીને ધૂળ નાંખે તો તેથી
એ વખતે આપણને જે દુઃખ થાય તે કરતાં પણ એ મલીન
વિચારથી એ વખતે મને વધારે દુઃખ થયું હતું. વરઘોડા વખતે
ચોટા વચ્ચે રાજન માજનાના દેખતાં વિના કારણ કોઈ વર-
રાજનો મુગટ પાડી નાંખે એ વખતે તેને જે દુઃખ થાય તે ક-
રતાં પણ એ પાપી વિચારથી એ વખતે મને વધારે દુઃખ લા-
ગ્યું હતું. અમૃતનો પ્યાલો પીવા જતા હોય એટલામાં ઝડક
મારીને કોઈ તેને ઢાળી નાંખે એ વખતે જે દુઃખ થાય એ કરતાં
પણ એ નકામા વિચારથી એ વખતે મને વધારે દુઃખ થયું
હતું. ઘણાં વરસનાં તરફડતાં આશક માથુક મહા મુશ્કેલીએ
માંડ માંડ જરાવાર મળ્યાં હોય તેમાં કોઈ આવીને અડચણ
કરે એ વખતે તેઓને જે દુઃખ થાય તે કરતાં પણ એ પાપી
વિચારથી એ વખતે મને વધારે દુઃખ થયું હતું. અને લાખો
રૂપિયા ખર્ચીને બહુજ પવિત્રતાથી કરેલા યજ્ઞમાં ઓર્ચીતો
કોઈ ભટકતો ફૂતરો આવીને મુતરી જાય એ વખતે યજ્ઞમાનને
તથા બ્રાહ્મણોને જેવું દુઃખ થાય તે કરતાં પણ એ પાપી વિ-
ચારથી એ વખતે મને વધારે દુઃખ થયું હતું. ટુંકામાં એજ કે
પૃથ્વી કરતાં સૂર્ય પચાસ હજાર ગણો મોટો છે અને કરોડો
માઈલ દૂર છે, છતાં પણ તેની ઉપર પૃથ્વીની છાંયા પડવાથી
તે કાળો પડી જાય છે, તેમજ મારા બહાલા માટેના મારા વિ-
ચારો બહુ ઉંચા ને જળરહસ્ત હતા તેણે એક પાપી વિચારથી
તેઓ ઝાંખા પડીને વિખેરાઈ ગયા હતા. લાઈઓ ! ખરાબ
વિચારો આટલું બધું દુઃખ દઈ શકે છે અને આટલી બધી ખ-
રાબી કરી નાંખે છે, એજ સમજતા ને અનુભવતાં છતાં પણ
અફસોસ કે હજી સુધી પણ હું એ વિચારોને છોડી શકતો
નથી. માટે આવી રીતે સ્વર્ગ ન શુભાવી દેવાય તે સાફ પાપી

વિચારોથી બચવાની કોશીશ કરજો ને પ્રાર્થના કરજો કે, હે પ્રભુ ! મલીન વિચારોથી બચાવ, બચાવ, બચાવ.

હું ત્યાગી શેનો ? હુંતો રાગી છું.

અરે બંધુઓ ! તમે ઠગાઓમાં અને મને ત્યાગી ગણવાની ભુલ કરોમાં; કારણ કે હું ત્યાગી શેનો ? હુંતો રાગી છું. મેં થોડીક વ્યવહારની જાળજી ઓછી કરી છે એ વાત ખરી, પણ તેને બદલે મેં વિરહની અગ્નિ મારે માથે બેઠોરી લીધેલી છે. મેં થોડુંક ખાવા પીવાનું તજેલું છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે હું બીજા અલૌકિક આનંદો મેળવું છું. મેં થોડા ઘણા બહારના મોજ શોખ તજેલા છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે અંતરની મજે લુટયા કરું છું. શરીરનાં સગાંઓ સાથેના સંબંધો મેં ઓછા કરેલા છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે બીજાં આત્માના સગાંઓ સાથે મેં નવા સંબંધો બાંધેલા છે. ઇંદ્રિયોનાં કેટલાંક સુખો મેં છોડ્યાં છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે હું સ્વર્ગનાં સુખો ભોગવું છું. કેટલાંક માણસો સાથેના સ્નેહ મેં તોડેલા છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે હું ઇશ્વરી સ્નેહમાં ભેડાએલો છું. કેટલાક બુદ્ધિના વિલાસો મેં તજેલા છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે હું શ્રદ્ધાના શિખર ઉપર ચઢેલો છું. કેટલીક જાતના સંકલ્પ વિકલ્પ મેં તજેલા છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે હું ઇશ્વરી જ્ઞાનમાં આગળ વધતો જાઉં છું. નજીવા ચમત્કારોની લાલચો મેં છોડી છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે અંતરના કુદરતી ચમત્કારો હું જોતો જાઉં છું. બહારનાં જરાક વારનાં માયાનાં સુખો મેં છોડેલાં છે એ વાત ખરી પણ તેને બદલે હું મેં થાં ટકી શકે તેવાં આત્મતૃપ્તિનાં સુખો હું ભોગવતો જાઉં છું; અને મેં જુદા જુદા દેવોને પૂજવાનું છોડી દીધું છે એ વાત ખરી પણ કાંઈ દેવોનાં જેવાં કામો કરવાનું મેં છોડી દીધું નથી, ત્યારે હું ત્યાગી શેનો ? એટલુંજ નહીં પણ સ્વર્ગની

લાલચ મેં તણ દીધેલી છે એ વાત ખરી પણ સ્વર્ગને જગતમાં
ખેંચી લાવવાની ઇચ્છા કાંઈ મેં તણ દીધી નથી: અને આ
દુનિયાંની મને કાંઈ દરકાર નથી એ વાત ખરી પણ મારા
નાથના હુકમો પાળવા માટે મેં મારો આત્મા તેને અર્પણ કરી
દીધેલો છે એટલે હું ત્યાગી શેનો? હુંતો રાગી છું. એટલુંજ
નહીં પણ ઉલટો તમારા કરતાં હું વધારે લોભીયો છું; કારણ
કે તમેતો થોડાંમાંજ રાણ થઈ જાઓ છો ને હુંતો વધારેમાં વ-
ધારે માગું છું; અને તે મારા નાથની કૃપાથી મને મળે છે; માટે
ત્યાગી થવામાં શું કાયદો? હુંતો હવે આવો રાગીજ રહેવા
માગું છું. પ્રભુ! મને આવો રાગી રહેવા દે, મને આવો રાગી
રહેવા દે.

રહેરો ધોવાની દવા.

સૌન્દર્ય એ ઇશ્વરનું સ્વરૂપ છે. સૌન્દર્ય એ જ્ઞાનનું સ્વરૂપ
છે. સૌન્દર્ય એ ભક્તિનું સ્વરૂપ છે. સૌન્દર્ય એ ઇશ્વરી લીલાનું
સ્વરૂપ છે. અને સૌન્દર્ય એ પ્રેમનું સ્વરૂપ છે; એટલુંજ નહીં
પણ ઇશ્વરનું જીભું નામ તે સૌન્દર્ય છે. આમ હોવાથી સૌ
માણસોને સૌન્દર્ય ગમે છે, તેથી જુદી જુદી કળાઓમાં લોકો
સૌન્દર્ય શોધે છે અને પોતે પણ રૂપાળા થવા ઇચ્છા છે ને
તેની તજવીજ કરે છે. એ સારૂ ઘણાં માણસો જુદી જુદી જાત
ની દવાઓ વાપરે છે, પણ ખરી ખુબસુરત મેળવવાની એક
દવા હજી સુધી તેઓને હાથ આવી નથી, પણ એ અમૂલ્ય
દવા ઇશ્વર કૃપાથી મારે હાથ આવી ગઈ છે. એ દવા એવી
સરસ છે કે તેથી અજબ પ્રકારની ખુબસુરતી મળી જાય છે.
એ દવા એવી ઉત્તમ છે કે તેથી છંદગીની સાર્થકતા થઈ જાય
છે. એ દવા એવી સસ્તી છે કે તે સોને સાવ સુફલજ મળે છે.
એ દવા એવી રહેલી છે કે તેને ક્યાંઈ જહાર ગોતવા જતું પ-
ડતું નથી. સૌની પાસેજ તે હોય છે. એ દવા એવી અસરકારક

છે કે તુરતજ તેનો ફાયદો જણાય છે. એ દવા એવી સ્વાદિષ્ટ છે કે એક વખત તેની લહેઝત ચાખ્યા પછી વારે વારે તેનો લાભ લેવાનું મન થાય છે. એ દવા એવી મહા ગુણવાળી છે કે તેથી કોઈને અવગુણ થતોજ નથી; અને એ દવા ચમત્કાંદિ. છે કે દેહથી આત્મા સુધી, આત્માથી પરમાત્મા સુધી, તથા આ પ્રહ્લાંડમાં ને મોક્ષધામ સુધી તેની અસર પહોંચી શકે છે. કારણ કે એ કાંઈ મારી દવા નથી પણ એતો મસ્ત ફકીરોની દવા છે, એતો મહાત્માઓની દવા છે, એતો કાંઈ પણ સાધનો વિના તરી ગએલી વ્રજની પ્રેમીલી ગોપીઓની દવા છે, એતો નારદને સનકાદિકની દવા છે, અને એતો શિવ પ્રહ્લાદિકની દવા છે. માટે એ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી એવી અદ્ભુત પ્રકારની ખુણસુરતી મળી જાય છે ને એવું દેવતાઈ બળ આવી જાય છે કે તેથી ઉલ્લુ જેવા મૂર્ખ હોય તે મહાત્મા થઈ જાય છે, કીડી જેવા નિર્બળ હોય તે ઈંદ્રને ધ્રુજવનારા થઈ જાય છે, અને જેનું મહાંડુ જેવું ગમતું ન હોય તેઓ જગતને નમાવનારા થઈ જાય છે. એ દવાથી એવી ખુણસુરતી આવી જાય છે કે લોકો તેના મહોડા સામુંજ જોયા કરે છે. એ દવાથી એવી ખુણસુરતી આવી જાય છે કે તેથી અંબઈ જઈને લોકો તેના પગમાં પડવા માંડે છે. એ દવાથી એવી ખુણસુરતી આવી જાય છે કે, એ ખુણસુરતીના આકર્ષણથી દેશ દેશાવરોથી લોકો તેની પાસે ઘસડાઈ આવે છે. એ દવાથી એવી ખુણસુરતી આવી જાય છે કે એ ખુણસુરતીમાંથી પેદા થતા વિશ્વાસને લીધે લોકો તેને પોતાની હંદગી અર્પણ કરી દેય છે. એ દવાથી એવી ખુણસુરતી આવી જાય છે કે એ ખુણસુરતી જોઈને ઘણા લોકોને એવી ખુણસુરતી મેળવવાનું મન થઈ જાય છે, તેથી તેઓનું જીવન સુધરી જાય છે. એ દવામાં એવી ખુણસુરતી છે કે એ ખુણસુરતીથી રાજ થઈને મહાત્માઓ તેના મહદગાર થાય છે. એ દવામાં એવી ખુણસુરતી છે કે એ ખુણસુરતીથી મોહવાઈ જઈને અપ્સરાઓ તેને વરવા આવેછે; અને એ દવામાં એવી ખુણસુરતી છે કે એ

ખુગસુરતીનો મહિમા સમજીને સ્વર્ગના દેવો તેની ઉપર પુ-
 ન્યની વૃદ્ધિ કરેછે. એટલુંજ નહીં પણ એ ખુગસુરતી પોતાનું-
 જ સ્વરૂપ છે એમ જોઇને ઇશ્વર પોતેપોતાના સ્વરૂપમાં તેને
 મેળવી દેમછે. આવી અલૌકિક ખુગસુરતી જે દવાથી મળે છે
 તે દવાની અમે વાતો કરીએ છીએ, અને કાંઈ પણ લેદ લર-
 મ રાખ્યા વિના ખુદી રીતે સાચે સાચી એ દવા તમોને જ-
 ણાવી દઉંહું, કારણ કે બીજાઓની પેઠે મારે કાંઈ એ કુદરતી
 દવાનું પેટેટ લેવું નથી. એ દવા તે પ્રેમના આંસુઓ છે. એ
 આંસુઓથી જેને પોતાનો રહેરો ધોતાં આવડે છે તેનાં સર્વ
 કામો થઈ જાય છે. પણ આ વાત તમે માની શકશો નહીં;
 કારણ કે મીઠું મરચું લભરાવ્યા વિના, વાર લગાડ્યા વિના,
 અટપટી ક્રિયાઓ બતાવ્યા વિના, અને મોટી કિંમત લીધા
 વિના જે વાતો કહેવામાં આવે તે ઉત્તમ વાતો પણ હવામાં
 ઉડી જાય છે. માટે તમે ન માનો તો લલે તમારી મરજી; પણ
 હું કહું છું કે, પ્રેમનાં આંસુએ પોતાના રહેરો ધોવાથી જગત-
 ને ઝુકાવી શકાય છે ને પ્રભુને વશ કરી શકાય છે. માટે જો
 કદયાણી ઇચ્છા હોય તો પ્રેમનાં આંસુઓથી તમારો રહેરો
 ધુવો, પ્રેમનાં આંસુઓથી તમારો રહેરો ધુવો, પ્રેમનાં આંસુ-
 ઓથી તમારો રહેરો ધુવો.

અમારી ગરીબાઈ.

એક વખત મારા હોસ્તએ કહ્યું કે, તું તે આટલો બધો મસ્ત
 શેનો બની ગયો છે? તારી પાસે ધન નથી, તારી, પાસે સત્તા
 નથી, તારી પાસે લાગવગ નથી, તારા શરીરમાં બળ નથી,
 તારી પાસે વિદ્યા નથી, તને કોઈનો આશ્રય નથી, તારી પાસે
 કાંઈ રિદ્ધિ સિદ્ધિ નથી, તારી પાસે કાંઈ જડીબુટી નથી, અને
 તું કાંઈ મોટો માણસ નથી. તું તો ભૂખરી બારસ છે, છતાં
 પણ આટલો બધો મસ્તીમાં કેમ રહી શકે છે? અરે ચાર,

કહે તો ખરો ? તું આવો બેઠરકાર કેમ રહી શકે છે ? તું આવો નિઃસ્પૃહી કેમ રહી શકે છે ? તું આવો આનંદી કેમ રહી શકે છે ? અને તું બડેખાંઓના માથાં ઉપર પગ મૂકીને કેમ ચાલી શકે છે ? એ સાંભળીને મેં કહ્યું કે, એમાં કાંઈ મારી ખુબી નથી, એતો મારા નાથની મ્હોટાઈ છે. એતો મારા બહાલાની બલિહારી છે. એતો મારા ઘેલુડાની મસ્તી છે. એ તો મારા રસિકડાનું રહસ્ય છે. એતો મારા પ્રેમીલાના પ્રેમની લહેબત છે : અને એતો મારા લાલની લાલી છે. એ લાલીની ખુબીની તને ખબર નથી એટલે તને અજાણી લાગે છે. કારણ કે તું મારી બહારની ગરીબાઈ સામે જુવે છે, પણ એ ગરીબાઈને પકડી રાખવા માટે મને કેવો પુરૂષાર્થ કરવો પડે છે એ તું જોતો નથી. તું મારી સુકાઈ ગએલી આમડીની કરચલીઓ તરફ જુવે છે, પણ એ કરચલીઓમાં મારી મહેનતની જે છાપો પડી ગએલી છે તથા એ કરચલીઓમાં જે સ્વર્ગના પરવાનાઓ લખાએલા છે તે તું જોઈ શકતો નથી. તું મારી ઉંડી ઉતરી ગએલી આંખો તરફ જુવે છે પણ એ આંખોને ઉંડી ઉતરતાં પહેલાં મારા બહાલા સાડ તેને કેટલી બધી વખત રોવું પડ્યું છે એ તને ખબર નથી. તું મારી ઝુકી પડેલી ગરદન તરફ જુએ છે પણ એ ગરદનને ઝુકેલી રાખવા સાડ મગજમાં કેટલો બધો શાસ્ત્રનો ભાર ભરવો પડ્યો છે એ તને ખબર નથી. તું મારી ખુલ્લી દેખાતી બાડી બાડી નસો તરફ જુએ છે પણ એ નસોમાં જે લોહી ફરે છે તેની શાંતિ તરફ તું જોઈ શકતો નથી. તું મારા શરીરના કઠણ દેખાતાં લાંબા લાંબા હાડકાંઓ તરફ જુવે છે પણ એ હાડકાંઓને તેવાં થતાં પહેલાં કેટલું તપ કરવું પડ્યું છે ? ને કેવું કષ્ટ સહન કરવું પડ્યું છે ? એ સામે તું જોતો નથી. તું મારા ગાલના ખાડાઓ સામે જુવે છે પણ એ ખાડાઓમાં જે અમૃત ભરેલું છે તે તું દેખી શકતો નથી. તું મારાં ઢંગધડા વગરનાં કપડાં સામે જુવે છે પણ એ કપડાંઓથી ઢંકાએલા ખુદ શરીરની

પણ અમને કેટલી દરકાર છે એ તું જોઈ શકતો નથી: અને તું મારી ખળડધજી જીંપડીના ગળે પડુ સામાન તરફ જુવે છે, પણ એના બદલામાં બ્રહ્મલોકમાં અમારે માટે વિશ્વકર્મા કેવા દેવતાઈ મહેલો બાંધી રહ્યા છે તે તું જોઈ શકતો નથી માટે તને એમ લાગે છે કે હું ગરીબ છું; પણ ભાઈ એવી જાતની ગરીબાઈની દેવતાઓ પણ ઇચ્છા-રાખે છે એ તને ક્યાં ખબર છે ?

અરે શું વાત ? મારી એ ગરીબાઈ ઉપરતો દેવતાઓ પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે છે. એ ગરીબાઈનાં દેવીઓ વારણાં લેય છે. એ ગરીબાઈ પાસે: ગંધર્વો વાજાંત્રો વગાડે છે. એ ગરીબાઈ પાસે કિન્નરો તેના ગુણ ગાય છે. એ ગરીબાઈ પાસે સિદ્ધ લોકો નાચ કરે છે. એ ગરીબાઈનાં દર્શન કરવાની ઇંદ્ર ઇચ્છા રાખે છે. અને બ્રહ્મા પણ એ ગરીબાઈ જોઈ જોઈને રાજી રાજી થયા કરે છે. ત્યારે એ ગરીબાઈના પ્રતાપે હું જરાક મસ્ત થઈ શકું તો એમાં શું મોટી વાત છે.

સ્વર્ગનાં અમૃતની કીંમત કોણ સમજી શકે ?

સ્વર્ગનું અમૃત ! શું ? સ્વર્ગનું અમૃત !! આહા: કેવી મજેની વસ્તુ ? કેવી અલૌકિક વસ્તુ ? કેવી ઉત્તમ વસ્તુ ? કેવી આનંદની વસ્તુ ? અને કેવી મહત્ત્વ વસ્તુ ? પણ એ અમૃતને કોણ પી શકે ? પીવું તો હુલેલ છે, પણ એની કિંમત સમજવી પણ મુશ્કેલ છે. કારણ કે પુરાણોમાંથી આપણે જાણીએ છીએ કે, જે દેવ હોય તેજ સ્વર્ગનું અમૃત પી શકે છે, અને જો અસુરો એ અમૃત પીવા જાય તો રાહુના જેવા તેના હાલ થાય છે. તેમજ આ સ્વર્ગનું અમૃત પણ કાંઈ બધાઓને રૂચે એવું નથી; કારણ કે એ વિચારોને જીવવા મુશ્કેલ છે, એ સ્થિતિયોનો અનુભવ થવો કઠિન છે, એવી રહેણી કરણી રાખવી એ બહુ લાંબા અભ્યાસનું કામ છે, એવું સત્ય પાળવું એ બહુ પુરુષાર્થનું કૃણ છે, અને એવું આત્મિક બળ મેળવવું

એ મહાભાગ્યની વાત છે. માટે તુરતમાં બધાઓથી તે ખની શકે એમ નથી, માટે અમે કહીએ છીએ કે “સ્વર્ગનું અમૃત” બધાઓથી પી શકાય એમ નથી. પીવું તો બાબુએ રહ્યું, પણ હજી ઘણા જણાઓ એની કિંમત પણ સમજી શકે એમ નથી. કારણ કે “સ્વર્ગનાં અમૃત”ની કિંમત કોણ સમજી શકે એ તમને ખબર છે? જેણે વરસોનાં વરસો સુધી એકાંતમાં બેસીને જીવનની પ્રાર્થનાઓ કરી હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જે પોતાના મનની નબળાઈ સમજેલા હોય અને તેને પાછું ખેંચવા માટે તજવીજ કરી રહ્યા હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેણે મહાત્માઓની જીંદગી સાથે પોતાની જીંદગીની સરખામણી કરી હોય અને એ પ્રમાણે પોતાનું જીવન સુધારવા ઇચ્છતા હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેણે ધર્મના નિયમો પાળ્યા હોય અને તીર્થ વ્રત આદિ ખુબ કરેલાં હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેણે ખડુ સત્સંગ કર્યા હોય અને ઉંડા ઉત્તરીને શાસ્ત્રના અભ્યાસ કર્યા હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેણે પોતે દુઃખ ભોગવીને તથા અભિમાન છોડીને ઘણા વખત સુધી સંતોની સેવા કરી હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જે પહાડોમાં ને જંગલોમાં જઈ એકાંતમાં પ્રભુને અર્થે રોતા હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જે પોતાના સંસાર વ્યવહારમાં દુઃખી થઈ જવાથી હારી જઈને પ્રભુ તરફ વળી ગયા હોય અને એમાં જેને તાળી લાગી ગઈ હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેણે ઉંચી જાતનાં વાંચન ઉપર પોતાની આંખોના તેજનો ભોગ આપ્યો હોય તથા જેની રસવૃત્તિ ઉંચા પ્રકારની હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેણે મનમાનતી સદ્ગુણની સેવા કરી હોય અને જે યોગનો અભ્યાસ કરતા હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. ધર્મ સંબંધી પોતાની જી-

જાસા તૃપ્ત કરવા માટે જે ખુબ રડયા હોય અને જેણે આજી-
 ણાંજીનું સારી રીતે જ્ઞાન મેળવ્યું હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃતની
 કિંમત સમજી શકશે. જેણે ઘણાએ ગરીબોનાં આંસુ લુંછ્યા
 હોય અને તેઓના અંતરના આશીર્વાદ મેળવ્યા હોય તે સ્વ-
 ર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. જેને પૂર્વના સારા સં-
 સ્કારો હોય તથા જેનું જીવન પવિત્ર હોય તે સ્વર્ગનાં અમૃત-
 ની કિંમત સમજી શકશે. જેણે લાંબાકાળ સુધી પોતાના ઇ-
 ઇતી સાધના કરી હોય તથા વિશ્વાસનું બળ મેળવ્યું હોય તે
 સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમત સમજી શકશે. અને જેણે પોતાની
 જીંદગી પ્રભુને અર્પણ કરી હોય તથા રાત દિવસ એ-
 માંજ રમતા હોય તે હરિજનો સ્વર્ગનાં અમૃતની કિંમ-
 ત સમજી શકશે, અને એવાઓને માટેજ આ પુસ્તક છે, કા-
 રણ કે એવા જીજ્ઞાસુઓના મનમાં જે જે વિચારો થાય છે તે
 વિચારો આમાં છે. એવા અભ્યાસીઓને પોતાના અનુભવથી
 જે જે દુઃખો સમજાય છે તે તે દુઃખો દૂર કરવાના ઉપાયો
 આમાં છે. એવા ભાગ્યશાળીઓને જે જે પ્રકારના આનંદો થાય
 છે તે તે આનંદોની આમાં ઝાંખી કરાવેલી છે. એવા પુરૂષા-
 ર્થીઓનો કેટલો પુરૂષાર્થ સફળ થયેલો છે તે જાણવાના આમાં
 રસ્તા છે. એવા હરિજનોને આગળ વધવામાં જે જે મુશ્કેલી-
 ઓ લાગે છે તે તે મુશ્કેલીઓનાં ફેકાણાં તથા ઉપાયો આમાં
 બતાવેલા છે. એવા સંતોને જે જે અનુભવો થાય છે તે અનુ-
 ભવોનાં બીજા આમાં છે. એવા મુમુક્ષોઓની વૃત્તિયો કયાં
 તથા કેમ રમે છે તેનાં ચિત્રો આમાં છે. એવા ભગતોમાં બીજા
 વ્યવહારિક સાધારણ માણસો કરતાં શું વિશેષતા હોય છે
 તેના ખુલાસા આમાં છે. એવા પ્રેમીઓમાં કેવી મસ્તી હોય
 છે તેનાં વર્ણનો આમાં છે. એવા ઉપાસકોમાં કેવી અલૌકિક
 શક્તિયો હોય છે તેની હકિકતો આમાં છે. એવા સાધકો પોતે
 કઈ સ્થિતિમાં છે તથા કયે પગથીયે ઉભેલા છે તે જાણવાનાં
 સાધનો આમાં છે. એવા કૃપાપાત્રો હજી કેટલી બધી કૃપા

મેળવી શકે અને એ કેમ મેળવી શકે એ જાણવાના રસ્તા આમાં છે; અને એવા મહાત્માઓ મહાત્મા કેમ થઈ શક્યા તથા હજી વધારે મોટા મહાત્માઓ કેમ થઈ શકે એ બધું સમજવાના લેહો આમાં છે; અને જે આમાનું કાંઈક પણ કરી શકે તેને સ્વર્ગનું અમૃત પીવાના જેટલોજ લાલ થાય છે માટે- જ આ પુસ્તકનું નામ “સ્વર્ગનું અમૃત” રાખેલું છે.

દુકામાં એટલુંજ કે પોતાના દોષો સમજવા માટે ને આગળ વધેલા જ્ઞાનીઓના જાતી અનુભવો સેહેલામાં સેહેલી રીતે જાણવા માટે એવી જાતનું બીજું એકે પુસ્તક આપણી ભાષામાં નથી. પણ તે છોકરાંઓના કે મૂર્ખાઓના કામનું નથી. જેને જ્ઞાનની ચટકી લાગી હોય, જેને ભક્તિનો રંગ લાગ્યો હોય, અને પોતે જાતે સુધરવા માટે, પોતાના દેશને સુધારવા માટે તથા ઇશ્વરને ઓળખવા માટે જેના અંતરમાં તાલાવેલી લાગેલી હોય તેણેજ એ પુસ્તક મંગાવવાની તસ્દી લેવી.

સુંબાઈ—હનુમાન ગદ્યી.

વૈવ અમૃતજ્ઞાન સુંદરજી પઢીયાર.

ચારવાડકર.

સ્વર્ગનો પ્રકાશ.

તૈયાર થાય છે.

રાયલ પાંત્રીસ ફરમાનું પાકા પુંઠાનું પુસ્તક ને તેમ છતાં
કીંમત માત્ર આઠ આના.

મારાં બધાં પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક સૌથી સરસમાં સર-
સ થશે એમ હું માનું છું. કારણ કે સ્વદેશપ્રેમ માટે, પરમા-
ર્થ માટે, સત્ય જ્ઞાન માટે, સ્વતંત્રતા માટે અને આત્માની
ઉન્નતિ માટે, મારા મનમાં જે મસ્ત વિચારો ભરેલા છે તે
બધા ઉત્તમ વિચારોને આ પુસ્તકમાં તેના પૂર બહારમાં બા-
હાર કરવાની મારી ઇચ્છા છે. માટે હું આશા રાખું છું કે,
આ પુસ્તક બહુજ ઉત્તમને બહુજ અસરકારક થઈ શકશે.

આવું ઉપયોગી પુસ્તક સૌ લોકો સેહેલાઈથી વાંચી શકે
તે સારૂ કાંઈપણ નફો લીધા વિના પડી કીંમતે એ પુસ્તક
આપવામાં આવશે એટલુંજ નહીં પણ બહુ સસ્તી કીંમતે
પરવડી શકે તે સારૂ તેની ચાર હજાર નકલો કહાડવામાં આ-
વશે. માટે સૌ ભાઈ બહેનોને એ પુસ્તક જરૂર વાંચવાની ખાસ
વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

મુંબાઈ-હનુમાન ગદલી.

વૈદ અમૃતલાલ મુંદરજી પઠીયાર.

ચોરવાડકર.

સ્વર્ગના સંદેશા.

તૈયાર થાય છે.

કીંમત રૂપીયો દોઢ.

“સ્વર્ગના સંદેશા” તે ખરેખરા સ્વર્ગનાજ સંદેશા છે. એમાંના થોડાક સંદેશા “સ્ત્રીઓના સ્વર્ગ” તથા “સાચા સ્વર્ગ” માં આવી ગયેલા છે તે ઉપરથી એ પુસ્તક કેવું છે તે વાંચનારાઓ જોઈ શકશે. દુકામાં એજ કે, એ જાતનું પુસ્તક ગુજરાતી ભાષામાં તો નથીજ પણ બીજી કોઈ ભાષામાં છે કે નહીં? એ પણ એક સવાલ છે; કારણ કે, સમુદ્રની લહેરો ઉપરથીજ “સ્વર્ગના સંદેશા” લેવામાં આવેલા છે. માટે જે જે વિદ્વાનોએ એ સંદેશા સાંભળેલા છે તે સર્વે અજબ થયાછે ખુશી થયાછે, અને એ સંદેશા સૌ લોકો વાંચે તો બહુજ લાભ થાય, એમ તેઓએ કહેલું છે માટે એ પુસ્તક વાંચવાની સૌ બાંધ બહેનોને બલામણુ કરૂં છું.

પણ “સ્વર્ગનું અમૃત” “સ્વર્ગનો પ્રકાશ” અને “સ્વર્ગના સંદેશા” એ ત્રણે પુસ્તકો બહાર પડવાને હજી વાર છે. માટે હમણાથી એ પુસ્તકો મંગાવવાની ડોઢએ તરફી લેવી નહીં બહાર પડશે ત્યારે છાપામાં ઝાઝર ખબર આપવામાં આવશે. એ વખતે મંગાવવાની મેહેરબાની કરવી કારણ કે હમણાંથી એ પુસ્તકો મંગાવે તે બધા આહકોને જુદા જુદા જવાબ લખવાનું, તેની નોંધ રાખવાનું અને આહકોના ઠેકાણાં બહલાઈ બાય તે બધી તજવીજો રાખવાનું મારાથી બની શક-
તું નથી કારણ કે મને જુદે જુદે ઠેકાણે મુસાફરી કરવી પડે છે માટે આહકોને આ મુચના આપવી પડે છે. એજ.

મુંબાઈ—જુની હનુમાનગદ્દી.

વૈદ અમૃતલાલ મુંદરજી પઢીયાર.

ચોરવાડકર.

